

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM

VI ISTUNGJÄRK

Esmaspäev, 18. november 2013

Kell 15.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Vaba mikrofon

Istungi rakendamine

Esimees Ene Ergma

Tere päevast, lugupeetud Riigikogu! Alustame Riigikogu täiskogu VI istungjärgu üheksanda töönädala esmaspäevast istungit. Head kolleegid, palun tähelepanu! Nüüd on võimalus üle anda eelnõusid ja arupärimisi. Alustame kolleeg Mailis Repsist.

Mailis Reps

Lugupeetud juhataja! Lugupeetud Riigikogu liikmed, head kolleegid! Kuna meil tekkis ootamatult vaba nädalavahetus, mida me ei olnud planeerinud, siis on Keskerakonna fraktsioon valmis saanud uue seaduseelnõu. Nimelt – üllatus, üllatus! – ka meie arutasime pikalt ja põhjalikult, kuidas võiks edasi minna riiklike peretoetustega, täpsemalt lapsetoetusega. Kogu selle ööde peale veninud debati jooksul sai selgeks, et 2014. aasta eelarve uusi võimalusi ei paku. Selleks, et kõik osapooled saaksid rahulikult järele mõelda ja juba mailkuu prognoosi sisse panna võimalikud lastetoetuste kasvud, oleme välja pakkunud uue stsenaariumi.

Nimelt, teatud määral kasvaksid lapsetoetused olenevalt sellest, mitmenda lapsega tegu on, alates 1. jaanuarist 2015, suuremal määral aga kahes järgus: alates 1. jaanuarist 2016, mil näiteks esimene laps hakkaks saama toetust neljakordses lapsetoetuse määras, ja alates 1. jaanuarist 2017, mil esimene ja teine laps hakkaksid toetust saama kuuekordses lapsetoetuse määras. Täpsemalt on see kõik loomulikult siin paberil olemas ja kui eelnõu vastab kõikidele reeglitele, siis võib sotsiaalkomisjon seda menetlema hakata ja meiegi saame siin

saalis arutada, milline tempo peaks koalitsioonile sobiv olema. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Palun, kolleeg Jaak Allik!

Jaak Allik

Lugupeetud Riigikogu esimees! Lugupeetud kolleegid! Ma annan 16 Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni liikme ja kahe demokraatide ühendusse kuuluva Riigikogu liikme nimel üle arupärimise Eesti kultuuriministrile Rein Langile Sihtasutuse Kultuurileht põhikirja rikkumise kohta.

Eesti Vabariigi Kultuuriministeerium on Sihtasutuse Kultuurileht asutaja. Sihtasutus asub Kultuuriministeeriumi haldusalas ning tegutseb tema eelarvest määratava tegevustoituse abil. Sihtasutuse nõukogu on kultuuriministri nimetatud ning minister võib nõukogu liikme igal ajal sõltumata põhjusest tagasi kutsuda. Sihtasutuse nõukogu liikmed on oma otsuste tegemisel kohustatud järgima asutaja, st kultuuriministri suuniseid. Ülalöeldust järeldub, et kultuuriministril on kõik juriidilised ja poliitilised hoovad Kultuurilehe tegevuse igapäevaseks mõjutamiseks ning seetõttu kannab ta Sihtasutuses Kultuurileht toimuva eest täielikku vastutust. Möödunud nädalal arensid ajalehes Sirp sündmused, mida Ahto Lobjakas nimetab tänases Postimehes ühemõtteliselt putšiks. Arupärimisega me soovime saada infot selle putši tagamaade kohta ning ministri seotuse kohta sellega. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Palun, kolleeg Heimar Lenk!

Heimar Lenk

Lugupeetud kolleegid! Ka meie arupärimine on eelnevaga pisut seotud. Kuid me küsime kultuuriminister Rein Langi käest hoopis laiemalt: me küsime, mis toimub Eesti poliitikas, mis toimub Eesti kultuuripoliitikas, mis toi-

mub Eesti kultuurimaastikul. Paistab, et meie loominguline intelligents on ärkamas, võib-olla ka juba ärganud. Me räägime vajadusest kokku kutsuda uus loomeliitude pleenum ja küllap meenuvad meile ühe eelmise riigi lõpuaastad, kui tekkisid samasugused voolud ja samasugune kliima ühiskonnas. Me soovime seoses Sirbi ümber toimuvaga kultuuriministri käest küsida, kuhu läheb meie kultuur ja mida teeb minister, et Eesti kultuur areneks. Arupärimisele on alla kirjutanud terve rida fraktsiooni liikmeid. Ma tahame seda teemat arutada, küsida ja saada vastuseid, mis on saamas Eesti kultuurist ja kas Eesti loominguline intelligents on ärkamas. Mida arvab selle kohta reformierakondlasest minister? Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Olen juhatuse nimel vastu võtnud ühe seaduseelnõu ja kaks arupärimist. Kui seaduseelnõu vastab Riigikogu kodu- ja töökorra seadusele, otsustab juhatuse selle menetlusse võtmise kolme tööpäeva jooksul. Kui arupärimised vastavad sellele seadusele, edastan need otsekohe adressaadile.

Nüüd teated. Riigikogu juhatuse otsustatud menetlusse järgmised eelnõud ja määratud neile juhtivkomisjonid: esiteks, Vabariigi Valitsuse s.a 14. novembril algatatud elektroonilise side seaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – majanduskomisjon; teiseks, Vabariigi Valitsuse s.a 14. novembril algatatud Eesti Vabariigi valitsuse ja Bahreini Kuningriigi valitsuse vahelise tulumaksudega topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise lepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – rahanduskomisjon; kolmandaks, Vabariigi Valitsuse s.a 14. novembril algatatud Eesti Vabariigi valitsuse ja Tai Kuningriigi valitsuse vahelise tulumaksudega topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise lepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – rahanduskomisjon; neljandaks, Riigikogu liikme Rait Maruste s.a 15. novembril algatatud Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – põhiseaduskomisjon; viiendaks, Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni s.a 15. novembril esitatud Riigikogu otsuse "Riigikogu otsuse "Riigieelarve kontrolli erikomisjoni moodustamine" muutmise"

eelnõu, juhtivkomisjon – põhiseaduskomisjon; kuuendaks, Riigikogu väliskomisjoni s.a 15. novembril esitatud Riigikogu otsuse "Riigikogu otsuse "Eesti Vabariigi, Leedu Vabariigi ja Läti Vabariigi Parlamentidevahelise Assamblee Eesti delegatsiooni moodustamine" muutmise" eelnõu, juhtivkomisjon – väliskomisjon.

Riigikogu juhatuse otsustatud määrata Riigikogu väliskomisjoni esitatud Riigikogu otsuse "Riigikogu otsuse "Eesti Vabariigi, Leedu Vabariigi ja Läti Vabariigi Parlamentidevahelise Assamblee Eesti delegatsiooni moodustamine" muutmise" eelnõu 539 esimese lugemise arutelu aluseks olevate dokumentide Riigikogu liikmetele kättesaadavaks tegemise tähtajaks s.a 18. novembri kell 16.

Head kolleegid, palun teeme nüüd kohaloleku kontrolli!

Kohalolijaks registreerus 88 Riigikogu liiget, puudub 13.

Head kolleegid! Läheme nüüd päevakorra kinnitamise juurde. Päevakorras on ka üks täiendus, palun kuulake tähelepanelikult! Väliskomisjon on teinud ettepaneku täiendada selle nädala päevakorda järgmiselt: lisada teisipäeva, 19. novembri päevakorda 16. päevakorrapunkt, milleks on Riigikogu otsuse "Riigikogu otsuse "Eesti Vabariigi, Leedu Vabariigi ja Läti Vabariigi Parlamentidevahelise Assamblee Eesti delegatsiooni moodustamine" muutmise" eelnõu 539 esimene lugemine. Kui fraktsioonid on sellega nõus, siis selle täiendusega panem selle nädala päevakorra kinnitamise hääletusele. Palun hääletada!

Päevakorra kinnitamise poolt hääletas 85 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei olnud. Nädala päevakord on kinnitatud.

1. Vaba mikrofon

Esimees Ene Ergma

Palun nüüd pärast minu haamrilööki registreeruda sõnavõtuks vabas mikrofonis! Oi-oi-oi, küll te olete kiired! Alustame kolleeg Heimar Lengist. Viis minutit.

Heimar Lenk

Head kolleegid! Elu ise ajas mind täna siia kõnepulti, sest mul on tunne, et Eestist on saamas seisakuriik või stagnaühiskond. Mida päev edasi, seda rohkem tunded ängistust Eesti

arengu pärast. Mis meist saab ja kuhu me läheme? Kuhu me läheme oma Euroopa Liidu viletsimate palkade ja väikeste sotsiaaltoetustega, näiteks 19-eurose lapsetoetusega?

Isegi meie *main stream* meedia ehk peavoolumeedia, keda on raske süüdistada valitsuse poliitika väheses kiitmisel, on viimastel nädalatel sunnitud tunnistama seisakut ühiskonna arengus. Ajalehed soovivad kas või kaubanduskeskuste müüjatel palka tõsta, sest sellise peaaegu olematu sissetulekuga on võimatu elada. Samal ajal on rikaste ja vaeste sissetulekute vahe rohkem kui viiekordne ja see on Euroopa Liidu hullemaid näitajaid. Ning see pole ainukene. Me oleme ka alkoholi tarbimises taas esiritta jõudnud, samuti narko- uima tõttu surnud poiste ja tüdrukute ning üksikemade arvu poolest.

Sama hulluks, kui on meie tavaliste perekondade olukord, on viimasel ajal muutunud asjade seis ka Eesti kultuuris. Eriti tekitab muret see, mis toimub loominguilise intelligentsi hulgas. Muidugi pean ma silmas kultuurilehe Sirp saagat. Kui maitsetu supi on kokku suutnud keeta meie kultuuriminister Rein Lang ja kirjanik Kaur Kender ning võib-olla veel mõned inimesed Reformierakonna lähikonnast! Taas on meile kandikul serveeritud eestlaste iidne kadedustunne, mis on garneeritud telefoniõiguse ja omapoistepoliitikaga.

Piinlik lugu, daamid ja härrad! Primitiivne hambutu võitlus 5000 eksemplaris trükitava ajalehe pärast! Isegi seda sõda ei suuda me korralikult pidada, mis siis veel rääkida parlamendi opositsiooni ja võimuerakondade suhetest – need suhted on vaenulikud ja tuginevad põlgusele.

Õoistungid näitasid, kui jõuetud võivad olla inimesed, kes on kutsutud valitsuse poliitikat ellu viima. Tarvitses vaid mõnedkümned tunnid üleval olla, kui röövoravate partei ära väsis ja kohaloleku kontrolli abil oma peakese padja peale sättis. Kuidas need naised ja mehed suudavad siis Eesti riiki juhtida, kui nad ei suuda mõnele unetule ööle vastu panna?! Samal ajal on meil kümneid tuhandeid inimesi, kes igal ööl või paari-kolme nädala tagant peavad öövahetuses tööl käima. Ja kogu selle kriisi krooniks on seaduseelnõu, millega tahetakse õoistungite abil venitamise taktika hoopis Eestis ära keelata.

See meenutab mulle võitlust Tallinna pärast, kus valitsuserakonnad ise ei suuda viletsalt rahva ees esinedes hääli koguda ja püüavad siis Tallinnas seadusmuudatuste abil võimu haarata. Nagu näete, head kolleegid, ei ole see õnnestunud. Eesti suurimale poliitikule andis oma hääle ligi 40 000 valijat. Ma arvan, et selle seaduseelnõuga, mille härra Maruste äsja esitas, läheb samamoodi nagu Tallinna puudutanud eelnõudega. See annab vaid tuult tiibadesse neile, kes stagnatsioonist välja rabeleda soovivad ja järgmistel Riigikogu valimistel rahvalt selleks toetust küsivad. Ärgem laskem Eesti konnatiiki lõplikult kinni kasvada! Võtame midagi ette ja ühineme meie loominguilise intelligentsiga! Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Sven Mikser!

Sven Mikser

Austatud juhataja! Head kolleegid! Olen 15 aastat Eesti seadusandliku kogu liige olnud, aga vaid mõnel üksikul juhul olen võtnud siin kõnetoolis sõna vabas mikrofonis. Aga eelmise väga pikk parlamendinädal on kindlasti piisav põhjus, et pisut rääkida nendest teemadest, mille üle me eelmisel nädalal kuigi palju ei debateerinud, aga mille tõttu me siin pikki tunde veetsime. Räägin mõistagi lapsetoetusest, lastega perede ja laste olukorrast Eestis.

Juba kolmandat aastat järjest on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon riigieelarve menetlemisel esitanud ühe muudatusettepanekuna nõude, et universaalne lapsetoetus kolmekordistataks. Juba kolmandat aastat järjest on valitsev koalitsioon selle ettepaneku tagasi lükanud. Ka eelarve menetlemise välisel ajal oleme ühtekokku neljal korral esitanud samasisulise eelnõu. Võiks ju küsida, et, head sotsiaaldemokraadid, miks te jonnite. On ju selgelt näha, et võim ei soovi teile tolligi vastu tulla.

Peamise vastuargumendina on valitsevad erakonnad kasutanud väidet, et riigieelarves ei ole piisavalt vaba raha, et lastega peresid täiendavalt toetada, või siis, et need katteallikad, mida soovivad sotsiaaldemokraadid, pole põhimõtteliselt vastuvõetavad. Nende kahe argumendi õõnsus, sisutühjus sai eelmisel nädalal lõplikult selgeks. Kuidas saab kinnitada, et riigieelarve tulupoolel puuduvad igasugused

võimalused lapsetoetust suurendada, kui kümne aasta jooksul, mil lapsetoetus on praegustes määrades kehtinud, on riigieelarve maht kasvanud pea kolmekordseks ja enamik kuluridasid riigieelarves on kasvanud vähemalt topeltsuureks? Sellest ma ei räägigi, kui palju on kallinenud kõik need kaubad ja teenused, mida lastega pered eluliselt vajavad. Niisuguses olukorras rääkida, et riigieelarves raha lihtsalt ei jätku – see on tühi, sisutu, otsitud ettekääne.

Mis puutub katteallikatesse, siis kahtlemata on need katteallikad, mida sotsiaaldemokraadid on välja pakkunud, meile ideoloogiliselt meelepärasemad kui meie paremliberaalidest kolleegidele. Tõepoolest, me arvame, et kinkida eelarve tulupoole arvel ära 60, 70 või 80 miljonit tulumaksumäära ühe protsendi võrra langetamise abil ja jagada see laiali selliselt, et õpetaja saab juurde 6 või 7 eurot, minister 40–50 eurot ja miinimumpalga teenija 1–2 eurot, on kindlasti ebamõistlik riigieelarve rahaga ümberkäimine. Kui see rida aga riigieelarvest kaoks, saaks lapsetoetuse ühe hoobiga 2,5-kordistada.

Jah, see on ideoloogiline valik ja see on väga selge ideoloogiline veelahe, aga me oleme eelarve menetluse käigus korduvalt väljendanud valmidust katteallikate üle läbi rääkida. Kui tegemist on põhimõttelise otsusega, et kuni püsib võimul Reformierakond, kuni püsib võimul see paremkoalitsioon, lapsetoetus Eestis kasvada ei tohi, siis tasuks vaadata näkku nendele arvudele, mida laotab meie ette kuiv statistika. Muu hulgas tasuks vaadata näkku rändenäitajatele. Eelmisel aastal lahkus Eestist 6500 inimest rohkem, kui oli neid, kes siia tulid või tagasi pöördusid. Sündimusstatistika näitab, et vaatamata eluea pidevale pikenedamisele suri eelmisel aastal Eestis üle 1300 inimese rohkem, kui sündis. Need arvud kõnelevad meile sedasama, mille on otsesõnu välja ütelnud rahvastikuteadlased: viimane aeg, mil investeerida lastesse, mil toetada lastega peresid, on käes. Seda kulutust ei tohi mitte kuhugi tulevikku lükata, sest tulevikus võib olla selle tegemiseks juba liiga hilja.

Head kolleegid Reformierakonnast ning Isamaa ja Res Publica Liidust! Võib-olla mõtleksime nendes terminites, mõtleksime uuesti, unustaksime parteilise vastandumise ja tegeleksime selle suure probleemiga. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Urve Palo!

Urve Palo

Tere päevast, head kolleegid! Tere päevast, lugupeetud esinaine! Hea kolleeg Sven Mikser ütles, et tema on 15 aasta jooksul kasutanud vaba mikrofoni võimalust vaid mõne korra, mina olen 2,5–3 aasta jooksul siin esimest korda ja põhjus on sama. Tõepoolest ei saa mitte vaiki olla pärast seda, mis eelmisel nädalal siin Riigikogus aset leidis – pärast neid küünilisi sõnavõtte ja täiesti põhjendamatu vastuseisu lastetoetuste suurendamisele.

Eelmisel nädalal, kui rahanduskomisjoni esimees eelarvet kaitses, kuulsime palju juttu sellest, et ühest küljest ei ole selleks raha, et lapsetoetust suurendada, samal ajal rääkis ta endale vastu ja ütles, et tegelikult seda ei tahe tagi teha – ideoloogiliselt ei sobi. Väga kurb, et parempoolsete erakondade maailmavaade takistab lapsi toetamast. Ma ütleksin, et selline maailmavaade takistab olemast riigimees ja mõtlema Eesti riigile kaugemas perspektiivis kui koalitsioonilepingu neli aastat.

Ma olen mõelnud, mis keeles peaks koalitsioonipartnerite ja ministritega rääkima. Ma olen proovinud numbrite keelt ja rääkinud sellest, kui kriitiline aeg on käes ja et me peame toetama neid naisi, kes praegu on sünnituseas. Jutud, et lapsi sünnib sellepärast vähe, et meil pole sünnituseas naisi, ei vasta tõele. See põlvkond, kes võiks sünnitada, on rohkearvuline ja neid tuleb toetada. Uuringud on näidanud – jälle numbrite keel –, miks meie peredes ei ole kaks ja enam last, nagu inimesed tegelikult tahaks. Väga selgelt tuleb esimesena välja põhjus, et riigi toetus on liiga väike, teine põhjus on lasteaiakohtade puudumine ja kolmas kartus, et ei suudeta lastele anda head haridust.

Kõik need kolm probleemi on väga lihtsasti lahendatavad. Ma olen rääkinud siinsamas saalis ka tunnete keeles. Olen mõelnud, et kui numbrite keel ei ole mõistetav, siis äkki tunnete keel on. Aga ka see ei ole, sedagi ei võeta kuulda. Ka minul on seesama teadmine ja tunne, et kui me nüüd kohe ei panusta, siis varsti on hilja. Me teame, et 1990. aastatel kahanes sündimus drastiliselt: aastast sündis 15 000 ja vähem last, isegi 12 000 last. 1980. aastate lõpus aga sündis üle 20 000 lapse aastast – pea kahekordne vahe. 1990. aastatel oli asi just sel-

les, et ühiskonnas valitses väga suur ebakindlus. Õpime sellest midagi! Need noored hakkavad varsti lapsi soetama, ja neid on juba vähe. Teeme praegu, mis me teha saame, toetame oma peresid! Aga paraku ükski keel ei ole arusaadav.

Kinnitatakse, et raha ei ole. Kolleeg Sven Mikser tõi ennist väga hea näite, et tegelikult küsimus ei ole ju rahas. 2015. aastal võiks ära jätta plaanitud tulumaksu langetamise 1% võrra, mis Eesti keskmisele perele jätab kätte väga vähe raha. Lastega peresid aga saaks selle rahaga palju toetada. Paraku seda ei soovita teha. Ega ma ei imesta. Aastal 2008 ütles meie peaminister – see on Postimehes trükitud –, et tegelikult peaks toetama umbes 20% Eesti peredest ja teistele poleks vaja ka seda 300 krooni. Kust võtab peaminister selle julguse ja teadmise öelda, et toetama peab ainult mõnesid peresid, ja enamik lapsi – praegu on meil 230 000 last – võiks jääda ilma riigi toetusest? Täna tähelepanu eest!

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Lugupeetud proua juhataja! Lugupeetud kolleegid! Riigikogu põhiseaduskomisjoni esimees Rait Maruste käis välja Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse muutmise seaduse eelnõu, millega – selge see! – ta soovib süvendada demokraatlikke protsesse Eesti riigis. Selles seaduseelnõus on juttu soovist piirata opositsiooni võimalusi muudatusettepanekute esitamisel ja nende puhul vaheaegade võtmisel. Teatan ametlikult, et olen pakutavaga nõus, aga seda vaid juhul, kui sellesse eelnõusse lisatakse esimese ja teise lugemise vahel mõned sätted, mis teevad Rait Maruste pakutud eelnõu mõtte ja vaimu üheselt arusaadavaks.

Öeldust lähtuvalt ning edasise demokraatia arengu huvides teen ettepaneku täiendada Riigikogu kodu- ja töökorra seadust järgmiselt.

Esiteks, opositsiooniliikmed sisenevad Riigikogu istungisaali põlvili. Ukselävel peab iga opositsiooniliige põhiseaduskomisjoni esimehe kätt suudlema. Alles pärast selle protseduuri läbitegemist saab opositsiooniliige kätte oma hääletuskaardi.

Teiseks, viis tööpäeva enne ühe või teise päevakorrapunkti arutelu Riigikogu saalis esi-

tavad opositsiooniliikmed oma kõne teksti põhiseaduskomisjonile viseerimiseks. Põhiseaduskomisjoni esimees otsustab iga kõne konstruktiivsuse üle ning annab loa kõne esitamiseks Riigikogu saalis või jätab selle andmata. Ma arvan, et see on väga demokraatlik. Kui opositsionisaadiku kõnes esineb koalitsiooni kurnavaid mõtteid, karistatakse teda suu kinni õmblemisega kolmeks kuni viieks päevaks – nii palju kannatab igauks välja, nälga ei sure.

Kolmandaks, tagamaks istungiaja sihipärane kasutamine, piiratakse opositsiooni esitavate küsimuste arv kolmega, ning seda kogu opositsiooni jaoks. Küsimused peavad läbima samasuguse kooskõlastamise protseduuri mis kõnedki. Kui vaatamata sellele esineb küsimuses koalitsiooni kurnavaid mõtteid, teeb põhiseaduskomisjoni esimees ettepaneku saata süüdlane riigikupja juurde, pakkudes välja ka selle, mitu piitsalööki konkreetne patustaja väärt on.

Kahjuks on minu kõneaeg piiratud. Tegelikult mul on ettepanekuid oma paar tosinat ja nende hulgas on ka selliseid, mis arvestavad meie geograafilist olukorda ja Riigikogu hoonetehnikat. Näiteks sealpool saali asub üks kinnine hoov. Seal võiks elada paar karu ja mõni opositsiooniliige, kelle käitumine ei vasta härra Maruste ettekujutusele sellest, milline on tegelik demokraatia, võiks teinekord olla mõne tunni seal hoovis. Ma arvan, et lahke sõna ja näljase karuga võib saavutada palju rohkem kui ainult lahke sõnaga. Pealegi on see hoov otse Reformierakonna akende all ning nad saavad nautida sama protsessi, mida nad on nautinud siin saalis päevast päeva kaks ja pool aastat, ka ruumides, kus nad tavaliselt puhkavad.

Lugupeetud kolleegid! Ma arvan, et me oleme astunud uude epohhi. Küllap see, mis toimub meie kohtusüsteemis, prokuratuuris, kandub loomulikult teel üle ka kõrgeima võimu, esindusvõimu saali. Minu arvates see on üsna loogiline. Pean vajalikuks, et Maruste pakutud seaduseelnõu esimene lugemine toimub võimalikult pea, ja kutsun teid üles esitama selle täiendamiseks maksimaalselt ettepanekuid. Kujutage ette, armsad saalis olevad kolleegid – välja arvatud muidugi meie istungi juhataja –, kui mõnus on seda kasutada pärast 2015. aasta märtsikuud. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Heljo Pikhof!

Heljo Pikhof

Austatud juhataja! Austatud auditorium! See oli natuke enam kui kümme aastat tagasi, kui väliseestlane Aino Järvesoo valutas südant Eesti laste pärast. Me kõik mäletame, kui räägiti 1000 kroonist lapsetoetusest iga kuu igale Eesti lapsele. Aino Järvesoo valutas südant ka selle pärast, et eestimaalasi jääb järjest vähemaks ja vähemaks. Ning nüüd on see juhtunud – meil sünnib üha vähem lapsi.

Mul oli väga hea meel, kui tookordne Isamaaliit võttis oma suurokogul 2002. aasta mais vastu otsuse, et esimese lapse toetus peaks olema 1000 krooni kuus. Kui ma ei eksi, siis oli see üks nende põhilisi valimislubadusi ka 2003. aasta Riigikogu valimistel. Aga oh häda, nüüdseks on nad liitunud Res Publica parteiga, asutatud on Isamaa ja Res Publica Liit. Ma ei tea, kas see on üks põhjus, igatahes on nad oma lubaduse unustanud ja boikoteerivad sotsiaaldemokraatide soovi suurendada esimese ja teise lapse toetus kolmekordseks. Sellest on ääretult kahju.

Tookord ei tehtud mingit sotsiaalsete mõjude analüüsi, kõik said aru, et lapsetoetus peab olema suurem ja universaalne. Aga kui praegu kuulata kas või meie sotsiaalkomisjoni esimeest ja teisi IRL-i liikmeid, siis küll ei taju, et neil oleks tegelik soov lapsetoetust suurendada. Kogu aeg saab ju pugeda väite taha, et tuleb teha valge raamat, roheline raamat, sotsiaalsete mõjude analüüs – ja varsti on jälle järgmised kümme aastat möödas.

Vaadakem, kui palju on SKT-s vähenenud peretoetuste osakaal: mõni aasta tagasi oli see 1,4%, praegu on 0,5%. Ka rahalises vääringus on seda näha. Eesti kestmise seisukohalt on

põhimure see, et peredesse ei sünni enam esimesigi lapsi. Uuringud ja ka statistika näitavad, et perede esimeste laste sündimus on viimastel aastatel kolinaga kukkunud. Nagu Urve Palo juba ütles, ootavad meie potentsiaalsed lapsevanemad pisutki turvatunnet ja riigi tuge – nad ootavad lasteaiakohta ja kindlust, et saavad oma järeltulijatele nüüdisaegse korraliku hariduse võimaldada. Need oleksid võluvitsad, mis aitaksid peredele turvatunde anda. Seega ei oota inimesed riigilt midagi üleloomulikku.

Mis puutub sotsiaaltoetustesse, siis need on Eestis kaks korda Euroopa Liidu keskmisest väiksemad, samas kui hinnad on meil viimastel aastatel tõusnud euroliidu keskmisest kiiremini. Näiteks Soomes on esimese lapse toetus 100 eurot, teise lapse toetus 110 eurot. Norras on esimese ja teise lapse toetus mõlemad 121 eurot, Rootsis on 109 eurot esimese lapse toetus, teisel lapsel 125 eurot. Toon näiteks ka endise idabloki riigi Ungari: seal on esimese lapse toetus 42 eurot 46 senti. Seega ei maksa imestada, et parimas töö- ja lapsesaamise eas noored Eestist lahkuvad. Nagu hiljaaegu selgus, 2012. aasta seisuga õppis, töötas ja maksis välismaal makse 83 000 Eesti kodanikku. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Rohkem kõnesoove ei ole. Meie istung on lõppenud.

Istungi lõpp kell 15.35.

Istungi kestus 35 minutit.

Juhataja

E. Ergma
Riigikogu esimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM

VI ISTUNGJÄRK

Teisipäev, 19. november 2013

Kell 10.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Maareformi seaduse muutmise seaduse eelnõu (516 SE) esimene lugemine

2. Tervishoiuteenuste korraldamise seaduse muutmise seaduse eelnõu (465 SE) teine lugemine

3. Tervishoiuteenuste korraldamise seaduse muutmise seaduse eelnõu (495 SE) teine lugemine

4. Vanemahüvitise seaduse muutmise seaduse eelnõu (470 SE) teine lugemine

5. Riigikogu otsuse "Kaitseväe kasutamise tähtaja pikendamine Eesti riigi rahvusvaheliste kohustuste täitmisel rahutagamissmissioonil Afganistanis" eelnõu (525 OE) esimene lugemine

6. Riigikogu otsuse "Kaitseväe kasutamise tähtaja pikendamine Eesti riigi rahvusvaheliste kohustuste täitmisel konfliktijärgsel rahutagamissmissioonil Liibanonis, Iisraelis, Egiptuses ja Süürias" eelnõu (527 OE) esimene lugemine

7. Riigikogu otsuse "Kaitseväe kasutamise tähtaja pikendamine Eesti riigi rahvusvaheliste kohustuste täitmisel rahutagamissmissioonil Kosovos" eelnõu (528 OE) esimene lugemine

8. Riigikogu otsuse "Kaitseväe kasutamise Eesti riigi rahvusvaheliste kohustuste täitmisel Põhja-Atlandi Lepingu Organisatsiooni või Euroopa Liidu rahvusvahelise sõjalise peakorneri töös" eelnõu (531 OE) esimene lugemine

9. Riigikogu otsuse "Kaitseväe kasutamise tähtaja pikendamine Eesti riigi rahvusvaheliste kohustuste täitmisel Euroopa Liidu väljaõppe-missioonil ja ÜRO rahutagamissmissioonil Malis" eelnõu (526 OE) esimene lugemine

10. Riigikogu otsuse "Kaitseväe kasutamise Eesti riigi rahvusvaheliste kohustuste täitmisel NATO reageerimisjõudude koosseisus" eelnõu (530 OE) esimene lugemine

11. Veeseaduse ja jäätmeseaduse muutmise seaduse eelnõu (483 SE) esimene lugemine

Istungi rakendamine

Aseesimees Laine Randjärv

Austatud Riigikogu, tere hommikust! Alustame Riigikogu täiskogu VI istungjärku üheksanda töönädala teisipäevast istungist. Nüüd on võimalik üle anda eelnõusid ja arupärimisi. Eelnõusid ega arupärimisi üle anda ei soovita.

Teated. Kolmapäeval, s.a 20. novembril osalevad infotunnis järgmised valitsusliikmed: peaminister Andrus Ansip, siseminister Ken-Marti Vaher ja välisminister Urmas Paet.

Teiseks, Riigikogu esimees on edastanud Riigikogu liikmete arupärimised kultuuriminister Rein Langile.

Head kolleegid, teeme kohaloleku kontrolli.

Kohalolijaks on registreerunud 82 Riigikogu liiget, puudub 19.

1. Maareformi seaduse muutmise seaduse eelnõu (516 SE) esimene lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Head kolleegid, lähme tänase päevakorra juurde. Kõige esimene punkt on Vabariigi Valitsuse algatatud maareformi seaduse muutmise seaduse eelnõu 516 esimene lugemine. Ma palun ettekandeks kõnetooli Siim Valmar Kiisleri!

Siim Valmar Kiisler

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu! Nagu näete, on eelnõu üsna lühike ja konkreetne. Selle eelnõu sisuks on lisada maareformi seadusse üks paragrahv, mis sätestab maa järelmaksunõuete infosüsteemi loomise aluse ning mille kohaselt kinnitatakse andmekogu andmete loetelu. Nimelt peavad maavalitsused vastavalt maareformi seadusele menetlema maatoimingutega seotud järelmaksu ja muid perioodiliselt sissenõutavaid makse, milleks on hoonestusõiguse ja kasutusvalduse tasud. Sa-

mas on maavalitsuste kasutada olevad tarkvaralahendused olnud aastaid tervikuks sidumata ega võimalda teha kõiki vajaminevaid toiminguid, sh osaliselt ka raamatupidamismenetlusi.

Aseesimees Laine Randjärv

Palun vabandust, ettekandja! Head saalisolijad, palun natuke vaiksemalt!

Siim Valmar Kiisler

Kuna olemasolevad lahendused on ebamugavad ja integreerimata, siis ei ole võimalik saada operatiivset ülevaadet riigi menetlevatest maotoimingutest ning finantsstatistikast. Seega vajab maa järelmaksude haldamine ja menetlemine ühtset tarkvara, et riigil oleks maa järelmaksudest ja muude maatehingutega tekkivate perioodiliste maksude laekumisest ülevaade, võimalik pidada arvestust ja teha kontrolli ning saada ülevaade kogu võlanõuete portfelist teostamiseks enda kui nõuete omaniku õigusi.

Lisaeesmärk on saavutada, et kõik menetsustoimingute kliendid on hästi informeeritud riigi ees võetud kohustuste täitmisest ning neil on võimalus oma kohustuste täitmisel takistamatult ehk siis otse veebikeskkonnas riigiga suhelda. Maa järelmaksunõuete infosüsteemi kliendivaates on kliendil võimalik saada ülevaade seotud toimingutest ja teha arveldusi. Kliendivaate saab avada alles pärast selle maareformi seaduse muutmise seaduse ning andmekogu põhimääruse jõustumist.

Andmekogu vastutav töötaja on Siseministeerium, kes korraldab andmekogu pidamiseks ja edasiarendamiseks vajalikke analüüsi- ja arendustöid, vastutab andmekogu järjepideva toimimise eest, määrab selle turvanõuded, andes volitatud töötajale ja arendajale, hoolidajale ja majutajale selleks vajalikke juhiseid või korraldusi, tagab andmete turvalisuse ja turvalise käideldavuse ning kogusse kantud andmete säilimise. Andmekogu volitatud töötajateks saavad maavalitsused, kes vastutavad andmekogusse sisestatud andmete õigsuse eest, samuti andmete väljastamise õiguspärasuse ja otstarbekuse eest ning määravad isikud, kellel on õigus sisestada ja kasutada andmekogu andmeid.

Taustinfona ütlen niipalju, et lepinguid, mida selles andmekogus menetletakse, on täna-

vuse aasta 31. oktoobri seisuga 14 698 ehk siis peaaegu 15 000 – väga suur kogus – ja kogusumma oli sel hetkel 98,65 miljonit ehk ligi 100 miljonit eurot. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Kas ettekandjale on küsimusi? Küsimusi ei ole. Suur tänu, regionaalminister! Ma palun kaasettekandeks kõnetooli maaelukomisjoni aseesimehe Aivar Koka!

Aivar Kokk

Hea juhataja! Head kolleegid! Maaelukomisjon arutas maareformi seaduse muutmise seaduse eelnõu 516 oma 4. novembri istungil. Istungile olid kutsutud regionaalminister Siim Valmar Kiisler, regionaalministri nõunik Taavi Linnamäe ning Siseministeeriumi kohaliku omavalitsuse ja regionaalhalduse osakonna juhataja Väino Tõemets. Regionaalminister andis ülevaate maareformi seaduse muutmise seaduse eelnõust 516 ja märkis, et maareformi käigus võiks maa erastamisel järelmaksu kasutada kuni 50 aastat. Selliseid lepinguid on 31. oktoobri seisuga 14 698. Iga maavalitsus on seni neid andmeid kogunud ja registrit pidanud erinevalt. Nüüd on andmed ühtlustatud ning koondatud ühte andmebaasi. Eelnõuga sätestatakse maareformi seaduses maa järelmaksunõuete infosüsteemi asutamise alus. Uus infosüsteem vähendab halduskoormust maareformi käigus erastatud maade lepingute täitmise ja järelmaksude laekumise haldamisel ning kliendivaate avamisega luuakse eeldused järelmaksunõuete ennetähtaegseks tasumiseks.

Komisjonis esitati ka mõned küsimused ja nendele saadi ammendavad vastused. Komisjon otsustas määrata eelnõu 516 ettekandjaks siinolija. Ettepanek oli tuua eelnõu päevakorda juba 13. novembril, aga nagu me teame, läksid istungid pikaks ja nii on see eelnõu päevakorras täna. Tehti ettepanek eelnõu 516 esimene lugemine lõpetada. Kõik ettepanekud on tehtud konsensuslikult. Eilsel maaelukomisjoni istungil otsustati teha ettepanek määrata eelnõu 516 muudatusettepanekute tähtjaks 29. november kell 14. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Kas ettekandjale on küsimusi? Küsimusi ei ole. Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Läbirääkimisi avada ei soovita. Juh-

tivkomisjoni ettepanek on eelnõu 516 esimene lugemine lõpetada. Esimene lugemine on lõpetatud. Määrán eelnõu 516 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s.a 29. novembri kell 14.

2. Tervishoiuteenuste korraldamise seaduse muutmise seaduse eelnõu (465 SE) teine lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Me läheme järgmise päevakorrapunkti juurde ja alustame Vabariigi Valitsuse algatatud tervishoiuteenuste korraldamise seaduse muutmise seaduse eelnõu 465 teist lugemist. Ettekandja on sotsiaalkomisjoni liige Maret Maripuu.

Maret Maripuu

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Vabariigi Valitsus algatas tervishoiuteenuste korraldamise seaduse muutmise seaduse eelnõu 9. septembril, eelnõu esimene lugemine toimus 9. oktoobril. Meenutan, et eelnõu põhi-eesmärk on õiguslikult lahendada tervishoiuteenuste korraldamise seaduse rakendamisel tekkinud probleeme. Need seonduvad juurdepääsuga tervise infosüsteemi andmetele, et teha senisest paremini tervishoiupoliitika juhtimiseks ja rahvusvaheliste kohustuste täitmiseks vajalikke ülevaateid, analüüse ja tervise-statistikat. Määratud tähtajaks eelnõu kohta muudatusettepanekuid ei esitatud.

Sotsiaalkomisjon arutas eelnõu oma 11. novembri komisjoni istungil ja otsustas Sotsiaalministeeriumi ettepanekul teha kaks muudatusettepanekut. Esimene muudatusettepanek on normitehniline. Muudatusettepanekuga nr 2 jäetakse välja § 1 punktis 4 esitatud sätted, mis käsitlevad tervishoiuteenuse osutaja kohustust esitada tervishoiustatistiliste statsionaarse ja päevaravi koondandmete teatis 30 päeva jooksul pärast tervishoiuteenuse osutamist ja selle kinnitamist tervishoiutöötaja poolt ning millega võimaldatakse juurdepääs tema enda esitatud tervishoiustatistilistele koondandmetele alates 1. jaanuarist 2014. Tervishoiustatistiliste koondandmete teatise saamise kohustust ei ole vaja reguleerida tervishoiuteenuste korraldamise seaduse tasandil, vaid seda on võimalik teha selle seaduse alusel kehtestatud rakendusaktidega (Vabariigi Valitsuse 14. augusti

2008. aasta määrus nr 131 "Tervise infosüsteemi põhimäärus" ja sotsiaalministri 17. septembri 2008. aasta määrus nr 53 "Tervise infosüsteemi edastatavate dokumentide andmekoosseisud ning nende säilitamise tingimused ja kord").

2014. aasta jooksul testitakse tervise infosüsteemi saadetavate dokumentide kasutavust tervisestatistika vajadusteks ning alles seejärel tehakse lõplik otsus, kas juba olemas olevatest ja süsteemi saadetavatest dokumentidest tervisestatistika tegemiseks piisab või mitte. Tulenevalt eeltoodust jäetakse eelnõust välja ka § 2, mis sätestab § 1 punkti 4 jõustumise aja, ja kogu seadus jõustub üldises korras.

Juhtivkomisjon tegi järgmised menetluslikud otsused ja ettepanekud: esitada eelnõu teiseks lugemiseks Riigikogu täiskogu päevakorda 19. novembriks s.a ja teha ettepanek teine lugemine lõpetada. Kõik otsused tehti täielikus üksmeeles ja palun ka suurt saali eelnõu toetada. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Kas ettekandjale on küsimusi? Küsimusi ei ole. Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Läbirääkimisi avada ei soovita.

Vaatame läbi muudatusettepanekud, mille on teinud sotsiaalkomisjon juhtivkomisjonina. Muudatusettepanekud nr 1 ja 2 on mõlemad juhtivkomisjoni ettepanekud ja on arvestatud täielikult. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 465 teine lugemine lõpetada. Teine lugemine on lõpetatud.

3. Tervishoiuteenuste korraldamise seaduse muutmise seaduse eelnõu (495 SE) teine lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Me läheme tänase kolmanda päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud tervishoiuteenuste korraldamise seaduse muutmise seaduse eelnõu 495 teine lugemine. Ettekandeks palun kõnetooli sotsiaalkomisjoni liikme Reet Roosi!

Reet Roos

Lugupeetud eesistuja! Head kolleegid! Eelnõu 495 on tervishoiuteenuste korraldamise seaduse muutmise seaduse eelnõu, mis on

teisel lugemisel. Eelnõu algatas Vabariigi Valitsus s.a 25. septembril. Eelnõuga muudetakse tervishoiuteenuste korraldamise seaduse psühhiaatrilise sundravi rahastamise osa. Käesoleval ajal käib selle ravi rahastamine Justiitsministeeriumi kaudu, aga vastavalt ministeeriumide kokkuleppele läheb see koos eelarvevahenditega Sotsiaalministeeriumi alla. Eelnõu esimene lugemine toimus 16. oktoobril ja Riigikogu liikmed ega fraktsioonid ei esitanud pärast seda ühtegi muudatusettepanekut. Sotsiaalkomisjon arutas eelnõu oma 5. ja 11. novembri istungil. Konsensuslikult otsustati teha üks muudatusettepanek ja täiendada eelnõu paragrahviga, mille kohaselt seadus jõustuks 1. jaanuaril 2014, st uuest eelarveaastast. Sotsiaalkomisjon otsustas, jällegi konsensuslega, esitada eelnõu teiseks lugemiseks Riigikogu täiskogu päevakorda tänaseks ja teha ettepaneku teine lugemine lõpetada. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Kas ettekandjale on küsimusi? Küsimusi ei ole. Suur tänu, Reet Roos! Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Läbirääkimisi avada ei soovita.

Eelnõu kohta on üks muudatusettepanek, vaatame selle läbi. Selle on teinud sotsiaalkomisjon, juhtivkomisjoni ettepanek on arvestada seda täielikult. Muudatusettepanek on läbi vaadatud. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 495 teine lugemine lõpetada. Teine lugemine on lõpetatud.

4. Vanemahüvitise seaduse muutmise seaduse eelnõu (470 SE) teine lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Meie tänane neljas päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud vanemahüvitise seaduse muutmise seaduse eelnõu 470 teine lugemine. Palun ettekandeks kõnetooli sotsiaalkomisjoni liikme Maret Maripuu!

Maret Maripuu

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Vabariigi Valitsuse 9. septembril s.a algatatud vanemahüvitise seaduse muutmise seaduse eelnõu 470 esimene lugemine lõpetati 9. oktoobril ja muudatusettepanekute esitamise tähtajaks määrati 23. oktoober 2013 kell 17.15.

Nimetatud tähtajaks ei esitatud ühtegi muudatusettepanekut.

Sotsiaalkomisjon kogunes seaduseelnõu 470 aruteluks ja teise lugemise ettevalmistamiseks kahel istungil, 5. novembril ja 11. novembril. Komisjon otsustas 5. novembri istungil teha ühe muudatusettepaneku ning 11. novembri istungil kiideti heaks eelnõu tekst ja seletuskiri koos muudatusettepanekute tabeliga. Muudatusettepanekuga täpsustatakse eelnõu § 1 punktis 1 toodud vanemahüvitise seaduse § 3 lõike 7 viimast lauset. Muudatus teeb üheselt mõistetavaks, et vanemahüvitist ei või vähendada rohkem kui poole määratud hüvitise ulatuses ja hüvitise suurus ei tohi olla väiksem kui hüvitise määr.

Sotsiaalkomisjon tegi järgmised menetluslikud otsused ja ettepanekud: esitada eelnõu teisele lugemisele Riigikogu täiskogu päevakorda 19. novembriks ja teha ettepanek teine lugemine lõpetada. Samuti langetas sotsiaalkomisjon otsuse, mille kohaselt juhul, kui eelnõu teine lugemine lõpetatakse, viiakse eelnõu kolmas lugemine läbi 21. novembril. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Kas ettekandjale on küsimusi? Küsimusi ei ole. Aitäh, Maret Maripuu! Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Läbirääkimisi avada ei soovita.

Vaatame läbi muudatusettepanekud. Sotsiaalkomisjon on teinud eelnõu 470 kohta ühe muudatusettepaneku, juhtivkomisjoni ettepanek on arvestada seda täielikult. Muudatusettepanek on läbi vaadatud. Juhtivkomisjoni ettepanek on seaduseelnõu 470 teine lugemine lõpetada. Teine lugemine on lõpetatud.

5. Riigikogu otsuse "Kaitseväge kasutamise tähtaja pikendamine Eesti riigi rahvusvaheliste kohustuste täitmisel rahutagamissioonil Afganistanis" eelnõu (525 OE) esimene lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Läheme järgmise päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse esitatud Riigikogu otsuse "Kaitseväge kasutamise tähtaja pikendamine Eesti riigi rahvusvaheliste kohustuste täitmisel rahutagamissioonil Afganistanis" eelnõu esimene lugemine.

tanis" eelnõu 525 esimene lugemine. Ma palun ettekandeks kõnetooli kaitseminister Urmas Reinsalu!

Urmas Reinsalu

Riigikogu aseesimees! Austatud Riigikogu liikmed! Vabariigi Valitsus taotleb järgmiseks aastaks mandaati, et pikendada rahvusvahelisel rahutagamissioonil Afganistanis Eesti Kaitseväe kasutamise tähtaega. Kavas on osaleda samas mahus nagu käesoleval aastalgi ehk siis kuni 170 kaitsevälasega.

Selle aasta kevadel täitus Eesti Kaitseväl kümme aastat Afganistani missioonidel osalemisest ning vastavalt liitlastevahelistele otsustele peaks 2014. aasta lõpuks lõppema nii ISAF-i kui ka NATO lahingumissioon. Pärast seda rakendub NATO nõustamis- ja toetusmissioon Resolute Support, mis on ISAF-i jätkumissioon. Eesti valitsus on langetanud omapoolse otsuse, et meie osaleme kuni 2014. aastani lõpuni kestvas lahingumissioonis selliselt, et novembris siirdub missioonile viimane kontingent, ning kui eeldatavalt järgmise aasta aprillikuus leiavad aset Afganistani presidendi valimised, siis pärast seda, 2014. aasta esimesel poolel peaks kompanii naasma ja meie osalemine kompanii mahus lõppema. Pärast 2014. aasta esimest poolt jäävad paariks kuuks siirmist korraldama kolijad ja logistikameeskond, kuni kõik kompaniiga seotud logistilised ja siirmisfunktsioonid on täidetud. Lisaks on järgmisel aastal koostöös Ameerika Ühendriikidega ISAF-i missioonil meie erioperatsioonide sihtüksus, kes täidab oma ülesandeid Ida-Afganistanis.

On ka üks oluline struktuuriline täiendus: esmakordselt osalevad järgmisel aastal Afganistanis NATO kirdecorpuse staabi koosseisus meie kaitsevälased. See võimaldab meil hõivata kõrgeid ametikohti juhtriigi tasemel ning omandada selleks vajalikke rahvusvahelisi kogemusi. Eesti Vabariik on kandnud Afganistanis suuri kaotusi. Me oleme kaotanud Afganistani missioonil osaledes üheksa kaitsevälast, keda me jääme läbi aegade mäletama ja meeles pidama. Meie kaitsevälased on olnud sellel missioonil hea ja usaldusväärne partner ja sõjaline liitlane ning me lahkume lahingumissioonilt Afganistanis koostöös liitlastega, lähtudes sõjalistest eesmärkidest ja sellest, et

saavutada missioonile seatud poliitilised ja Afganistani stabiilsust tagavad eesmärgid.

Ma palun Riigikogul missiooni tähtaja pikendamist arutada ja taotlen valitsuse nimel sellele pikendamisele heakskiitu! Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Kas ettekandjale on küsimusi? Küsimusi ei ole. Suur tänu, minister Urmas Reinsalu! Kaasettekandeks palun kõnetooli riigikaitsekomisjoni esimehe Mati Raidma!

Mati Raidma

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Riigikaitsekomisjon arutas eelnõu enne esimesele lugemisele esitamist s.a 11. novembri istungil. Sel istungil osalesid eelnõu esitaja esindaja kaitseminister Urmas Reinsalu, Kaitseministeeriumi kaitsevalmiduse ja operatsioonide osakonna nõunik Kuno Peek ja spetsialist Berit Marksoo. Eelnõuga on seotud ka riigikaitsekomisjoni 5. novembri väljasõiduistung Kaitseväe Peastaapi, kus kohtusime Kaitseväe juhataja kindralmajor Riho Terrase ja peastaabi vanemohvitseridega, kes andsid ülevaate Eesti Kaitseväe osalusega rahvusvaheliste missioonide piirkondades, sh Afganistanis toimuvast. ISAF-i näol on tegemist NATO olulisima sõjalise missiooniga, millele laienevad asjaomased ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsioonid. Täpsustuseks arutuse all oleva Vabariigi Valitsuse esitatud eelnõu seletuskirjale märgin siinkohal, et käesoleva aasta 10. oktoobril võttis ÜRO Julgeolekunõukogu vastu resolutsiooni 2120, millega senist NATO juhitava rahvusvaheliste julgeolekuabijõudude (ISAF) mandaati pikendati kuni 2014. aasta 31. detsembrini.

Arutuse all oleva Riigikogu otsuse eelnõu kohaselt jätkab Eesti oma NATO-liikmesusest tulenevate liitlaskohustuste täitmist lähtuvalt ÜRO Julgeolekunõukogu eelnimetatud resolutsioonist. Eesti Kaitseväe kasutamise tähtaega Afganistani rahutagamissioonil ISAF pikendatakse kuni 2014. aasta 31. detsembrini, kusjuures Eesti Kaitseväe põhiüksus, jalaväekompanii, peaks missiooni lõpetama 2014. aasta suvel. Seejärel alustavad Kaitseväe logistikud jalaväekompanii varustuse väljaviimist, mis peaks lõpule jõudma järgmise aasta sügiseks. Pärast seda jääb eelduslikult NATO edasiseks ja peamiseks ülesandeks Afganistani julgeolekujõudude toetamine. Riigikaitseko-

misjon ei mõistnud, miks soovib algataja oma eelnõus suurendada olematu rotatsiooni ajaks ülempiiri kuni 340 kaitsevälase ühe kuu jooksul ja ilmselt läheb eelnõu punkt 2 riigikaitsekomisjonis peale esimese lugemise lõpetamist muutmisele.

Riigikaitsekomisjon otsustas s.a 11. novembri istungil konsensusega teha Riigikogu juhatasele ettepaneku lülitada arutuse all olev eelnõu esimeseks lugemiseks Riigikogu 19. novembri istungi päevakorda. Riigikaitsekomisjoni ettekandjaks määrati siinkõneleja. Ühtlasi otsustas riigikaitsekomisjon konsensusega teha Riigikogule ettepaneku eelnõu esimene lugemine lõpetada. Tuginedes Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 99 lõikele 1, otsustas riigikaitsekomisjon konsensuslikult teha Riigikogu esimehele ettepaneku määrata muudatusettepanekute esitamise tähtjaks s.a 2. detsember kell 11. Täna!

Aseesimees Laine Randjärv

Kas ettekandjale on küsimusi? Küsimusi ei ole. Suur tänu, Mati Raidma! Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Läbirääkimisi avada ei soovita. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 525 esimene lugemine lõpetada. Esimene lugemine on lõpetatud. Määrän eelnõu 525 muudatusettepanekute esitamise tähtjaks s.a 2. detsembri kell 11.

6. Riigikogu otsuse "Kaitseväge kasutamise tähtaja pikendamine Eesti riigi rahvusvaheliste kohustuste täitmisel konfliktijärgsel rahutagamissioonil Liibanonis, Iisraelis, Egiptuses ja Süürias" eelnõu (527 OE) esimene lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Kuues päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse esitatud Riigikogu otsuse "Kaitseväge kasutamise tähtaja pikendamine Eesti riigi rahvusvaheliste kohustuste täitmisel konfliktijärgsel rahutagamissioonil Liibanonis, Iisraelis, Egiptuses ja Süürias" eelnõu 527 esimene lugemine. Ma palun ettekandeks kõnetooli kaitseminister Urmas Reinsalu!

Urmas Reinsalu

Austatud istungi juhataja! Austatud Riigikogu liikmed! Nimetatud sõjalisel vaatlusmissioonil osaleb üle 150 sõjalise vaatleja kokku 25 riigist, sh kümnest NATO liikmesriigist. Selle missiooni tegevuspiirkond on Lähis-Ida riigid Iisrael, Egiptus, Liibanon ja Süüria ning meie sõjalised vaatlejad on osalenud selle ÜRO vanima vaatlusmissiooni koosseisus juba alates 1997. aastast. Aastaks 2014 taotleb Vabariigi Valitsus, et ÜRO vaatlusmissioonil osaleks kuni kolm Kaitseväge sõjalist vaatlejat. Ma rõhutan üle, et tegemist on ülesandega jälgida rahukokkulepetest kinnipidamist Lähis-Idas. Tuleb arvesse võtta, et Süürias eskaleerunud riigisisese konflikti tõttu on situatsioon piirkonnas viimasel ajal pingestunud. Arvestades julgeolekulukorda, on nendel aladel ka selle missiooni vaatlejate tegevust ajutiselt piiratud.

Palun valitsuse nimel selle missiooni pikendamise eelnõu arutada ja toetada! Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Kas ettekandjale on küsimusi? Küsimusi ei ole. Ma palun ettekandeks kõnetooli riigikaitsekomisjoni liikme Ülo Tuliku!

Ülo Tulik

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Riigikaitsekomisjon arutas eelnõu enne esimesele lugemisele esitamist s.a 11. novembri istungil. Sellel istungil osalesid eelnõu esitaja esindajatena kaitseminister Urmas Reinsalu, Kaitseministeeriumi kaitsevalmiduse ja operatsioonide osakonna nõunik Kuno Peek ning spetsialist Berit Marksoo. Eelnõuga on seotud ka riigikaitsekomisjoni s.a 5. novembri väljasõiduistung Kaitseväge Peastaapi, kus komisjoni liikmed said Kaitseväge esindajatelt ülevaate Eesti kaitsevälaste osalusega rahvusvaheliste missioonide piirkondades toimuvast. Kuna kaitseminister tegi põhjaliku ettekande, siis pole siinkohal mõtet seda üle korrata. Rõhutan sama asjaolu mida ministergi, et käesoleva sõjalise vaatlusmissiooni aluseks on ÜRO Julgeolekunõukogu 1948. aasta resolutsioon nr 50 ning et Eesti kaitsevälased osalevad sellel missioonil alates aastast 1997. Tegemist on puhtakujulise ÜRO nn sinikiivrite vaatlusmissiooniga.

Riigikaitsekomisjon otsustas s.a 11. novembri istungil konsensusega teha Riigikogu

juhatusele ettepaneku lülitada arutuse all olev eelnõu esimeseks lugemiseks Riigikogu s.a 19. novembri istungi päevakorda ja teha Riigikogule ettepaneku eelnõu esimene lugemine lõpetada. Peale selle otsustas riigikaitsekomisjon konsensusega teha Riigikogu esimehele ettepaneku määrata eelnõu muudatusettepanekute esitamise tähtjaks s.a 2. detsember kell 11. Täna!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Kas ettekandjale on küsimusi? Küsimusi ei ole. Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Läbirääkimisi avada ei soovita. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 527 esimene lugemine lõpetada. Esimene lugemine on lõpetatud. Määrati eelnõu 527 muudatusettepanekute esitamise tähtjaks s.a 2. detsembri kell 11.

7. Riigikogu otsuse "Kaitseväe kasutamise tähtaja pikendamine Eesti riigi rahvusvaheliste kohustuste täitmisel rahutagamissmissioonil Kosovos" eelnõu (528 OE) esimene lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Meie tänane seitsmes päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse esitatud Riigikogu otsuse "Kaitseväe kasutamise tähtaja pikendamine Eesti riigi rahvusvaheliste kohustuste täitmisel rahutagamissmissioonil Kosovos" eelnõu 528 esimene lugemine. Palun ettekandeks kõnetooli kaitseminister Urmas Reinsalu!

Urmas Reinsalu

Austatud istungi juhataja! Austatud Riigikogu liikmed! Valitsus taotleb kaitseväelaste osaluse pikendamist rahutagamissmissioonil Kosovos NATO rahutagamisjõudude koosseisus järgmisel aastal samas mahus nagu käesoleval aastal ehk kuni kolme kaitseväelasega. Tegemist on aastal 1999 alanud missiooniga, mille ülesanne on ära hoida vaenutegevuse taaspuhkemine ning toetada Kosovo riiklike struktuure ja Kosovos tegutsevaid rahvusvahelisi organisatsioone. Selle aasta suve seisuga panustab Kosovo operatsiooni kokku 31 riiki ligikaudu 5000 rahutagajaga. Missioon on olnud edukas. Seda näitab ka see, et alates

2009. aasta teisest poolest on missiooni isikkoosseisu vähendatud kaks korda. Missiooni võimalik lõppemine oleneb selle regiooni julgeolekukorrrast ja seda analüüsitakse jooksvalt. Kindlasti on meie jaoks oluline, et Kosovos toimuv mõjutab Lääne-Balkani julgeolekusituatsiooni laiemalt ja on seotud ka Euroopa julgeolekuga üldisemalt. Nii et Kosovo stabiilsuse tagamine on meie huvides ka Euroopa julgeolekut silmas pidades. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Kas ministrile on küsimusi? Küsimusi ei ole. Kaasettekandeks palun kõnetooli riigikaitsekomisjoni liikme Tõnu Juuli!

Tõnu Juul

Austatud aseesimees! Lugupeetud kolleegid! Otsuse eelnõu kohaselt jätkab Eesti panustamist Kosovos NATO juhitud rahvusvahelisse rahutagamissmissiooni KFOR, mille aluseks on ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsioon nr 1244. Eesti kaitseväelaste teenistukoht on KFOR-i peakorteris Prištinas. Eelnõu kohaselt täidab Eesti oma NATO-liikmesusest tulenevaid liitlaskohustusi. Kosovo stabiilsus mõjutab oluliselt nii Lääne-Balkani kui ka kogu Euroopa julgeolekut. Rahvusvaheliste jõudude ja Eesti eesmärk on toetada Kosovo valitsust julgeoleku ja stabiilsuse tagamisel riigis. Peale kaitseväelaste lähetamise panustab Eesti Kosovos ka tsiviilmissiooni EULEX.

Riigikaitsekomisjon arutas eelnõu enne esimesele lugemisele saatmist 11. novembri istungil. Eelnõu esitajate esindajatena osalesid kaitseminister Urmas Reinsalu, Kaitseministeeriumi kaitsevalmiduse ja operatsioonide osakonna nõunik Kuno Peek ning spetsialist Berit Marksoo. Eelnõuga on seotud ka riigikaitsekomisjoni 5. novembri väljasõiduistung Kaitseväe Peastaapi, kus komisjon sai Kaitseväe esindajatelt ülevaate Eesti kaitseväe osalusega rahvusvaheliste missioonide piirkondades, sh Kosovos toimuvast.

Riigikaitsekomisjon otsustas 11. novembri istungil konsensusega teha Riigikogu juhatusele ettepaneku lülitada arutuse all olev eelnõu esimeseks lugemiseks Riigikogu 19. novembri 2013. aasta istungi päevakorda. Komisjoni-poolseks ettekandjaks määrati siinkõneleja. Riigikaitsekomisjon otsustas konsensusega teha Riigikogule ettepaneku eelnõu esimene

lugemine lõpetada ning teha Riigikogu esimehele ettepaneku määrata eelnõu muudatusettepanekute tähtjaks 2. detsember kell 11. Tänan!

Aseesimees Laine Randjärv

Kas ettekandjale on küsimusi? Küsimusi ei ole. Aitäh, Tõnu Juul! Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Läbirääkimisi avada ei soovita. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 528 esimene lugemine lõpetada. Esimene lugemine on lõpetatud. Määrán eelnõu muudatusettepanekute esitamise tähtjaks s.a 2. detsembri kell 11.

8. Riigikogu otsuse "Kaitseväge kasutamine Eesti riigi rahvusvaheliste kohustuste täitmisel Põhja-Atlandi Lepingu Organisatsiooni või Euroopa Liidu rahvusvahelise sõjalise peakorteritöös" eelnõu (531 OE) esimene lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Kaheksas päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse esitatud Riigikogu otsuse "Kaitseväge kasutamine Eesti riigi rahvusvaheliste kohustuste täitmisel Põhja-Atlandi Lepingu Organisatsiooni või Euroopa Liidu rahvusvahelise sõjalise peakorteritöös" eelnõu 531 esimene lugemine. Ettekandeks tuleb kõnetooli kaitseminister Urmas Reinsalu.

Urmas Reinsalu

Austatud istungi juhataja! Austatud Riigikogu liikmed! Käesolevat tüüpi missioonitaotlus oli esimest korda parlamendi menetluses eelmisel aastal. Taotluse sisu on anda Kaitsevägele nn blankootsus, kus on väga selgelt piiritletud NATO või Euroopa Liidu rahvusvahelise sõjalise peakorteritöös osalemine. Esiteks on piiritletud kaitseväelaste arv – kuni viis kaitseväelast. Teiseks on piiritletud nende funktsioon – osaletakse rahvusvahelise sõjalise peakorteritöös. Kolmandaks on öeldud, et need Euroopa Liidu või NATO operatsioonid saavad toimuda üksnes ÜRO põhikirja VI ja VII peatükis sätestatu alusel. Praktikas toimiti samamoodi, kui Euroopa Liit käivitas väljaõppemissiooni Malis. Sellise mandaadi alusel osales staabi töös kaks kaitseväelast ja hiljem

taotleti konkreetselt EUTM Mali missioonile parlamendi mandaati. Mõte on just nimelt selles, et suuta kiiresti reageerida, kui rahvusvaheline julgeolekusituatsioon pingestub nõnda, et mingisse kriisipiirkonda otsustatakse suunata rahvusvaheline sõjaline missioon. See on kindlasti oluline nende operatsioonide õnnestumiseks, kui algfaasis on võimalik suunata piirkonda pädevaid staabiohvitseri.

Meile on rahvusvaheliste partnerlussuhete seisukohalt oluline, kui me suudame kiiresti panustada, sest see annab võimaluse olla tihedamalt seotud operatsioonide arendamisega, mis omakorda võimaldab paremini planeerida meie edasisi tegevusi. Vastavalt rahvusvahelise sõjalise koostöö seadusele on kirjas ka parlamendi informeerimise kohustus, juhul kui ilmneb konkreetne vajadus lähetada kaitseväelasi nimetatud piirangute alusel seda tüüpi missioonidele. Pärast esialgset missioonile lähendamist saab siis tulla juba järgnev taotlus, et kõnelda konkreetsest missioonist, nii nagu Mali missiooni puhul tegemist on. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Kas on küsimusi? Küsimusi ei ole. Aitäh, Urmas Reinsalu! Ma palun kaasettekandeks kõnetooli riigikaitsekomisjoni aseesimehe Aivar Riisalu!

Aivar Riisalu

Hea juhataja! Head kolleegid! Hea minister! Riigikaitsekomisjon arutas seda eelnõu. Rahvusvahelise sõjalise koostöö seaduse § 8 lõike 1¹ alusel määrab Riigikogu oma otsusega igaks aastaks Eesti kaitseväelaste piirarvu, kes võivad osaleda Põhja-Atlandi Lepingu Organisatsiooni ehk NATO ja Euroopa Liidu juhitava uue operatsiooni alustamisel operatiivpiirkonnas asuva rahvusvahelise sõjalise peakorteritöös. Riigikogu annab sellise mandaadi ainult uutel operatsioonidel osalemiseks ning see ei käi käimasolevate operatsioonide kohta. Riigikogu asjaomase otsuse eelnõu esitab Vabariigi Valitsus ning kaitseväelaste piirarv määratakse Riigikogu otsuse alusel iga kalendriaasta kohta. Arutuse all oleva eelnõu järgi on 2014. aasta piirarvuks kuni viis kaitseväelast.

Riigikaitsekomisjon on seisukohal, et NATO ja Euroopa Liidu uutesse sõjalistesse operatsioonidesse panustamine on Eesti prioriteet ja tuleneb otseselt Eesti NATO ja Euroopa

Liidu liikmesusest. Eesti osaleb ka nende organisatsioonide juhitavate uute operatsioonide alustamise otsuste langetamisel.

Komisjon arutas eelnõu enne esimesele lugemisele saatmist 11. novembri istungil. Sellel arutelul osalesid kaitseminister Urmas Reinsalu, Kaitseministeeriumi kaitsevalmiduse ja operatsioonide osakonna nõunik Kuno Peek ning spetsialist Berit Marksoo. 5. novembril käisime ka Kaitseväe Peastaabis, kus kaitsevälased andsid meile vahetult ülevaate selle missiooni mõttest ja olemusest.

Riigikaitsekomisjon otsustas 11. novembri istungil konsensusega määrata komisjonipoolseks ettekandjaks siinkõneleja. Ühtlasi otsustas riigikaitsekomisjon konsensusega teha Riigikogu juhatusel ettepaneku lülitada arutusel olev eelnõu esimeseks lugemiseks Riigikogu 2013. aasta 19. novembri istungi päevakorda. Veel otsustas riigikaitsekomisjon konsensusega teha Riigikogule ettepaneku arutusel oleva eelnõu esimene lugemine lõpetada ning teha Riigikogu esimehele ettepaneku määrata eelnõu muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s.a 2. detsember kell 11. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Kas on küsimusi? Küsimusi ei ole. Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 531 esimene lugemine lõpetada. Esimene lugemine on lõpetatud. Määrän eelnõu muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s.a 2. detsembri kell 11.

9. Riigikogu otsuse "Kaitseväe kasutamise tähtaja pikendamine Eesti riigi rahvusvaheliste kohustuste täitmisel Euroopa Liidu väljaõppemissioonil ja ÜRO rahutagamissioonil Malis" eelnõu (526 OE) esimene lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Päevakorrapunkt nr 9 on Vabariigi Valitsuse esitatud Riigikogu otsuse "Kaitseväe kasutamise tähtaja pikendamine Eesti riigi rahvusvaheliste kohustuste täitmisel Euroopa Liidu väljaõppemissioonil ja ÜRO rahutagamissioonil Malis" eelnõu 526 esimene lugemine.

Ettekandeks palun kõnetooli kaitseminister Urmas Reinsalu!

Urmas Reinsalu

Austatud istungi juhataja! Austatud Riigikogu liikmed! Vabariigi Valitsus taotleb kahe Mali missiooni pikendamist, millest esimene on Euroopa Liidu treening- ja väljaõppemissioon EUTM ning teine on ÜRO rahutagamissioon. On plaanitud, et järgmisel aastal osaleb Euroopa Liidu väljaõppemissioonil kuni kümme kaitsevälalast ning ÜRO rahutagamissioonil kuni kaks kaitsevälalast. Faktiliselt on praegu Euroopa Liidu väljaõppemissioonil kaks staabitööd tegevat kaitsevälalast ning kuus instruktorit, kes tegelevad Mali sõjaväelaste väljaõpetamisega. ÜRO rahutagamissioonil on üks staabiohvitserist kaitsevälalane. Pärast seda, kui Eesti koos liitlastega lõpetas osalemise Euroopa Liidu piraaditõrje missioonil Atalanta, on Mali väljaõppemissioon kujunemas Euroopa Liidu kõige olulisemaks missiooniks. Sellesse sõjalisse operatsiooni panustab koos Eestiga 23 liikmesriiki. Meie jaoks on see kindlasti oluline nii selles mõttes, et Mali ei muutuks ei oma regioonis ega maailmajaos ebastabiilsust tekitavaks kohaks, kui ka seetõttu, et liitlastega koostööd teha. Ma rõhutan veel, et kummagi missiooni puhul ei ole tegemist lahingumissiooniga ehk meie kaitsevälalased ei osale ei ÜRO ega Euroopa Liidu missiooni koosseisus sõjategevuses. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Kas ettekandjale on küsimusi? Küsimusi ei ole. Ma palun kaasettekandeks kõnetooli riigikaitsekomisjoni liikme Marianne Mikko!

Marianne Mikko

Lugupeetud istungi juhataja! Austatud kolleegid! Euroopa Liidu liikmesriigina on Eesti jaoks oluline panustada Euroopa Liidu ühise julgeoleku- ja kaitsepoliitika elluviimisse. Selleks jätkatakse eelnõu punkti 1 kohaselt osalemist Malis Euroopa Liidu väljaõppemissioonil (European Union Training Mission in Mali) kuni kümne Eesti kaitsevälalasega. Praegu on see ainus Euroopa Liidu sõjaline missioon, milles Eesti osaleb, ja nagu kaitseminister ütles, oleme seal üks 23-st Euroopa

Liidu liikmesriigist. Teatavasti lõpetas Eesti Kaitseväe laevakaitsemeeskond selle aasta maikuu, nimelt 24. mail osalemise Euroopa Liidu piraatlusvastases operatsioonis Atalanta. Kui tulla aga tagasi Mali missiooni juurde, siis Eesti kaitsevälased, nagu öeldud, ei osale sõjalistes operatsioonides. Me ei pea kartma oma meeste pärast, nad tegelevad Mali relvajõudude väljaõppe ja nõustamisega.

Eelnõu punkti 2 järgi pikendatakse Eesti Kaitseväe kuni kahe staabiohvitserist kaitsevälase osalemist ka Malis ÜRO rahutagamissioonil MINUSMA. Seejuures on staabiohvitseride peaülesanne osaleda Mali üksustele antava väljaõppe planeerimisel ja nõustamisel. Tähtis on teada ja kriipsutada alla, et eelnõu punkt 3 sätestab võimaluse suurendada isikkoosseisule seatud ülempiiri rotatsiooniperioodil kuni 20 kaitsevälase ühe kuu jooksul alates rotatsioonis osalevate kaitsevälaste saabumisest Malisse.

Eelnõuga on seotud riigikaitsekomisjoni 5. novembri väljasõiduistung Kaitseväe Peastaapi, kus komisjon sai kaitseväe esindajatelt ülevaate Eesti Kaitseväe osalusega rahvusvaheliste missioonide piirkondades toimuvast, sh olukorrast Malis, ning valmisolekust jätkata eelmainitud Euroopa Liidu ja ÜRO missioone.

Riigikaitsekomisjon otsustas s.a 11. novembri istungil konsensusega teha Riigikogu juhatusel ettepaneku lülitada arutuse all olev eelnõu esimeseks lugemiseks Riigikogu 19. novembri istungi päevakorda. Eelnõu ettekandjaks määrati siinkõneleja. Ühtlasi otsustas riigikaitsekomisjon konsensusega teha Riigikogule ettepaneku arutuse all oleva eelnõu esimene lugemine lõpetada. Tuginedes Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 99 lõikele 1, otsustas riigikaitsekomisjon konsensusega teha Riigikogu esimehele ettepaneku määrata eelnõu muudatuse ettepanekute esitamise tähtajaks s.a 2. detsember kell 11. Täna!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Teile on küsimusi. Palun, Lembit Kaljuvee!

Lembit Kaljuvee

Aitäh, proua juhataja! Hea ettekandja! Kuulates nii sind kui ministrit ja vaadates kaardi pealt, kus kohas Mali asub, on mul oma piiratuses väga keeruline ja raske aru saada, miks

me peame oma inimestega kuskile Aafrika südamesse minema ning neile selgeks tegema, kuidas me siis kaitseme seal nende 10 või 20 inimesega Eesti riiki ja Euroopa Liitu. Kuidagi võõras on. Teie kummagi ettekandest ei saanud ma ka sellist tuge või selgitust. Võib-olla selgitad natuke laiemalt, miks me ikkagi peame seal osalema.

Marianne Mikko

Lugupeetud kolleeg! Ma arvan, et kuulumine Euroopa Liitu ja NATO-sse on Eesti riigile olnud oluline minevikus ning on oluline ka tulevikus. Seetõttu, kui Euroopa Liit on otsustanud tõeliselt tähtsa sõjalise missiooni välja kuulutada ja formeerib seda, siis ma ei näe mingit põhjust, miks Eesti peaks sellest eemale jääma. Pealegi, nii nagu ütles kaitseminister ja ütlen ka mina, ei ole Eesti kaitsevälased seal, kus toimub sõjategevus. Me ei ole prantslased, kes olid põhjaregioonides tõelises sõjas. Me oleme pealinnas Bamakos ehk teisisõnu, meie instruktorid ja ohvitserid on küllaltki turvalises kohas. See on minu vastus ja ma väidan ka, et komisjonis me seda küsimust sellisel kujul ei arutanud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Inara Luigas!

Inara Luigas

Aitäh, austatud ettekandja huvitava vastuse eest! Ma kuulasin ka kaitseministrit ning sinu ettekannet, aga minu kui naise ja ema suhtumine kõigisse nendes missioonidesse ja sõjalistesse väljaõpetesse on järgmine. Kas Euroopa Liit ja üldse kogu ühiskond ei peaks muutama oma kurssi missioonidel selles suunas, et mitte välja õpetada neid, kes sõdivad, vaid välja õpetada neid, kes annavad tunde, kes koolitavad oma lapsi, kes panustavad sotsiaalsesse sfääri jne? Kas maailmas üldse võiks toimuda mingisugune nihe, nii et kaoks sõjapidamine, inimesed oleksid haritumad, mõistlikumad ja kogu maailm läheks rahumeelsemaks?

Marianne Mikko

Suur tänu! Ma vastan naisena siitsamast kõnetoolist naisele, et üks lahendus on ju see, kui otsuste langetajate hulgas on rohkem naisi. Kui kaitseministrite hulgas on rohkem naisi, peaministrite hulgas on rohkem naisi, presi-

dentide hulgas on rohkem naisi, siis nad tunnetavad, mis on stabiilsus ja hädavajadus selle järele kogu maailmas. Naised ei saada ei oma poegi ega oma mehi sõtta kerge südamega.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Mati Raidma!

Mati Raidma

Suur tänu! Olemata küll naine, küsin lähtuvalt eelmisest küsimusest. Kas põhjus ei ole mitte see, et Eesti osaleb nendes tsiviilmissioonides ja annab väga suure panuse just nimelt selleks, et sõdu ei tekiks, ning aitab ka tsiviilühiskonda, aga paraku ei käi need missioonid Riigikogu kaudu? Riigikogu kaudu käivad ainult sõjalised missioonid ja sellepärast siin saalis tsiviilpanuseid ei arvestata.

Marianne Mikko

Väga hea tähelepanek. Kuna küsimus oli üldfilosoofilisemat laadi, siis ma vastasin ka üldfilosoofilisemalt. Aga aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, Marianne Mikko! Kas on kõnesoove? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 526 esimene lugemine lõpetada. Esimene lugemine on lõpetatud. Määrän eelnõu muudatusettepanekute esitamise tähtjaks s.a 2. detsembri kell 11.

10. Riigikogu otsuse "Kaitseväge kasutamine Eesti riigi rahvusvaheliste kohustuste täitmisel NATO reageerimisjõudude koosseisus" eelnõu (530 OE) esimene lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Meie tänane 10. päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse esitatud Riigikogu otsuse "Kaitseväge kasutamine Eesti riigi rahvusvaheliste kohustuste täitmisel NATO reageerimisjõudude koosseisus" eelnõu 530 esimene lugemine. Palun ettekandeks kõnetooli kaitseminister Urmas Reinsalu!

Urmas Reinsalu

Austatud istungi juhataja! Austatud Riigikogu liikmed! NATO reageerimisjõud on kiir-

reageerimisvalmiduses NATO üksus. Eesmärk on kasutada seda kriisireguleerimise operatsioonides nii NATO territooriumil kui ka väljaspool seda. Seda kasutati näiteks Pakistani maavärina kriisi reguleerimisel ja inimeste abistamisel, samuti orkaan Katrina puhul ning vajaduse korral kasutatakse seda artikli 5 kohaste ehk kollektiivse enesekaitse operatsioonide käivitamisel. Seetõttu on see missioon meie julgeoleku tagamisel kindlasti erilise tähtsusega. NATO kiirreageerimisjõud peaksid olema ka need, kes tulevad liikmesriikidele appi sõjalise kriisi olukorras. Eesti on NATO liikmena panustanud nendesse jõududesse pidevalt. Valitsuse ettepanek on panustada järgmisel aastal miinijahtija ja kuni 40-liikmelise laevameeskonnaga ning meie sõjalaev peaks olema valmis sõitma operatsioonile viie päeva jooksul. 2010. aastal lähetasime koos teiste Balti riikidega ühisesse Balti pataljoni kuni 240 kaitsevaelast. Me kavatsime ka tulevikus panna välja ühise Balti pataljoni, et tagada NATO kiirreageerimisvõime. Mäletatavasti oli hiljuti Poolas ja Lätis toimunud NATO õppus Steadfast Jazz mõeldud just nimelt nende kiirreageerimisjõudude ühise tegetsemise treenimiseks.

Ma palun parlamendil seda meie jaoks olulist sõjalise koostöö meetodit toetada! Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Kas on küsimusi? Küsimusi ei ole. Suur tänu, kaitseminister Urmas Reinsalu! Ma palun kaasettekandeks kõnetooli riigikaitsekomisjoni liikme Lauri Laasi!

Lauri Laasi

Proua juhataja! Austatud Riigikogu liikmed! Riigikaitsekomisjon arutas eelnõu enne esimesele lugemisele esitamist s.a 11. novembri istungil. Eelnõu esitaja esindajatena osalesid istungil kaitseminister Urmas Reinsalu, Kaitseministeeriumi kaitsevalmiduse ja operatsioonide osakonna nõunik Kuno Peek ning spetsialist Berit Marksoo. Eelnõuga on seotud ka riigikaitsekomisjoni 5. novembri väljasõiduistung Kaitseväge Peastaapi, kus komisjon sai Kaitseväge esindajatelt ülevaate Eesti kaitsevaelaste osalusega rahvusvaheliste missioonide piirkondades toimuvast, sh Eesti üksuse ettevalmistamisest osalemaks NATO reageerimisjõudude koosseisus.

Lähemalt eelnõu üldpõhimõtetest. Eesti osalemine NATO reageerimisjõududes tuleneb NATO liikmesusest. NRF-i panustavad kõik NATO liikmesriigid, välja arvatud Island, kellel lihtsalt pole oma kaitseväge. NRF on ühtlasi oluline vahend NATO kollektiivse enesekaitse operatsioonide kiirel käivitamisel, kui seda peaks vaja olema. Seega on NRF-is osalemine seotud ka Eesti julgeolekuga. NATO reageerimisjõudusid võidakse kasutada NATO lepingu alusel läbiviidavas kollektiivse enesekaitse operatsioonis vastavalt ÜRO põhikirja VI ja VII peatükis sätestatule. NRF-i kasutamise otsustab NATO nõukogu ühehäälselt, mis tähendab, et NRF-i kasutamine saab toimuda ainult Eesti nõusolekul.

Tuginedes Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 98 lõikele 1, otsustas riigikaitsekomisjon eelnõu algataja nõusolekul konsensusega esitada eelnõu esimesele lugemisele muudetud kujul koos seletuskirjaga. Lähemalt eelnõu esimesele lugemisele muudetud kujul esitamise põhjustest. Riigikaitsekomisjoni nõunik-sekretariaadijuhataja Aivar Engel juhtis nimelt tähelepanu, et 2013. aastaks on Riigikogu otsuse alusel antud NRF-i koosseisu Eesti Kaitseväge demineerimismeeskond, luureüksus ja logistikud, kokku kuni 20 kaitseväelast. Riigikogu menetluses oleva otsuse eelnõuga ei saaks Riigikogu pikendada nende mandaati 2014. aastaks, sest eelnõu kohaselt kuulub 2014. aastal Eesti Kaitseväest NRF-i koosseisu üks miinijahtija kuni 40 kaitsevälasega. Senised NRF-i koosseisu antud Eesti Kaitseväge üksuse mandaadid on olnud kõik ühekordsed Riigikogu otsused, mis ei kuulu pikendamisele. Eeltoodust lähtuvalt muudeti eelnõu teksti ja pealkirja. Ühtlasi tehti eelnõus keelelised parandused, tõstes ingliskeelse lühendi NRF tekstis teise kohta ja pannes selle püstkirja.

Komisjonis küsiti, kas missioonil osalevad ka ajateenijad. Vastus oli jah. See, et ajateenijad võivad sellisel suhteliselt keerulisel missioonil osaleda laevameeskonnas võrdväärselt elukutseliste kaitsevälastega, näitab minu arvates meie ajateenijate väljaõppe head kvaliteeti.

Riigikaitsekomisjon otsustas s.a 11. novembri istungil konsensusega teha Riigikogu juhatausele ettepaneku lülitada eelnõu esimeseks lugemiseks Riigikogu 2013. aasta 19. no-

vembri istungi päevakorda ja teha Riigikogule ettepaneku eelnõu esimene lugemine lõpetada. Tuginedes Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 99 lõikele 1, otsustas riigikaitsekomisjon konsensusega teha Riigikogu esimehele ettepaneku määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s.a 2. detsember kell 11. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Kas ettekandjale on küsimusi? Küsimusi ei ole, kõik on selge. Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Läbirääkimisi avada ei soovita. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 530 esimene lugemine lõpetada. Esimene lugemine on lõpetatud. Määrati eelnõu 530 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s.a 2. detsembri kell 11.

11. Veeseaduse ja jäätmeseaduse muutmise seaduse eelnõu (483 SE) esimene lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Meie tänane 11. päevakorrapunkt on Liisa-Ly Pakosta, Peep Aru, Siim Kabritsa ja Tõnis Kõivu algatatud veeseaduse ja jäätmeseaduse muutmise seaduse eelnõu 483 esimene lugemine. Ettekandeks palun kõnetooli Riigikogu liikme Tõnis Kõivu!

Tõnis Kõiv

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Kakskümmend aastat tagasi oli Eestimaal joogivee kvaliteet enamjaolt kehv. Reovett küll koguti paljudes kohtades kokku, aga seda ei puhastatud. Seetõttu võib öelda, et probleeme ei olnud ka reoveesette käitlusega, sest paljudel juhtudel setet lihtsalt ei olnud. Õigemini, see küll oli, aga sageli juhiti see puhastamata tagasi loodusesse. Viimase 20 aasta jooksul on Eestis investeeritud sadu miljoneid esmalt joogivee puhastamisse ja tarbijateni juhtimisse ning seejärel reovee kogumisse ja puhastamisse. Nüüd on jäänud veel kolmas etapp – reoveesette käitlemine.

Kõigepealt probleemi kirjeldus. Viljandi, Pärnu, Rakvere ja Kohtla-Järve linna inimeste elu häirib reoveepuhastist leviv hais. Muret on aastaid kurdetud ajakirjanduses ning võib öelda, et inimesi, keda see hais negatiivselt mõjutab, on kokku liidetult ümmarguselt 60 000.

Niisiis kannatab sõltuvalt ilmastikutingimustest reoveepuhastist leviva haisu all 60 000 inimest. See hais tekib reoveesette kompostimisest. Kompostimine on teatavasti aeroobne protsess, kus kompostitavaks materjaliks on reoveesete, millele lisatakse bioloogiliselt lagunevaid tugiaineid. Kompostimise käigus eralduvat gaasi, mida meie tunneme haisuna, on võimalik taaskasutada, näiteks protsessis temperatuuri hoidmiseks või tõstmiseks, samuti soojus- või elektrienergia tootmiseks.

Eristatakse kolme tüüpi kompostimist. Aunkompostimisel toimub kogu protsess välitingimustes. Kompostiaunasid segatakse õhu parema juurdepääsu ja kogu komposti ühtlasema valmimise eesmärgil teatud aja tagant. Kompostimiseks on vaja suurt maa-ala ning protsessi käigus eralduv lehk levib atmosfääri. Samas ei pruugi patogeensed organismid meie kliimatilistes tingimustes – talv, madalad temperatuurid – hävida, sest protsessi kestus on 8–12 kuud. Teine kompostimise tüüp on kuhjas kompostimine, mille põhimõte on üldjoontes sama mis aunkompostimisel. Kolmas tüüp on anumkompostimine, mis toimub suletud reaktoris kindla õhu- ja niiskusesisalduse ning temperatuuri juures kiirendatult. Kasutatakse tunnel- ja trummelreaktoreid. Tehnoloogia on paindlik, protsessi kestus on lühike, 2–3 nädalat, kuid vajalik on produkti järelküpsdamine, mille kestus on 3–4 kuud. Kompostimisel eralduvat gaasi on võimalik kasutada reaktori temperatuuri hoidmiseks. Eestis on kõige levinum reoveesätte käitlemise viis aunkompostimine. See on kõige odavam, kuigi levitab inimesi häirivat paha haisu ning tulemus ei ole garanteeritud kvaliteediga.

Teine probleem kompostiga ongi taaskasutus ja sellega seonduv komposti kvaliteet. Kõikuv kvaliteet vähendab vastuvõtjate huvi komposti vastu ja loomulikult on ka hais vee-ettevõtjate probleem, sest nende kliendid on rahulolematud. Põhiline vee-ettevõtjate mure on aga seotud sellega, et aunkompostimise teel stabiliseeritud komposti taaskasutamine on keeruline. Kuna komposti kvaliteet ei ole ühtlane, bürokraatiat on palju ning lisandub veel ka emotsionaalne tõrge, siis on raske settest lahti saada ehk seda taaskasutusse suunata. Nii kipub kompost ehk siis tegelikult probleem lattu kuhjuma, mis sunnib vee-ettevõtjaid sellele laole jäätmeluba taotlema, sest kui kom-

post on laos üle kolme aasta, siis tuleb ladu vormistada jäätmeoidlaks ehk taotlema jäätmeluba. Aga me saame ju kõik aru, et see ei ole lahendus, sest reoveesete vajab taaskasutamist ning jäätmeloa taotlemine tekitab vaid lisabürokraatiat ja -kulutusi. Vee-ettevõtjad investeeriksid meeleldi uutesse tehnoloogiatesse, aga tuletame meelde, et kõik senised investeeringud puhta vee saamiseks või reovee kogumiseks on tehtud põhiliselt Euroopa Liidu või enne Euroopa Liiduga ühinemist saadud finantsabi toel. Nn haisuvabad tehnoloogiad, kus reoveesette käitlemise protsess on anaeroobne, tekkiv hais ehk gaas kogutakse kokku ja muudetakse energiaks, on täiesti olemas, aga need maksavad loomulikult raha. Suuremad ettevõtted, nagu Tallinna Vesi ja Tartu Veevärk, on selle tee juba ette võtnud, kuid teiste jaoks oleks mõistlik lahendada probleem terviklikult. Ehk siis vee-ettevõtjad vajavad riigipoolset tuge nii tervikliku lahenduse leidmiseks kui ka investeeringuteks, sest reoveesette käitlemisega on probleeme nii suurtel kui väikestel.

Ka stabiliseeritud reoveesette kompost on jätkuvalt jääde ning seetõttu riigi erilise tähelepanu all. Ei ole mõeldav investeerida igasse puhastisse uue tehnoloogia paigaldamiseks, sest isegi Euroopa Liidu toel oleks selline investeering liiga kulukas ja ebaotstarbekas. Just seetõttu pakkuski Eesti Keskkonnauuringute Keskus oma 2010. aastal tehtud uuringus pealkirjaga "Reoveesette töötlemise strateegia väljatöötamine" välja mõtte rajada regionaalsete reoveekäitlusjaamade võrgustik, et korruga lahendada nii keskmiste kui ka väikeste puhastite reoveesette käitlemise probleem. Keskkonnaministeerium on tegemas sotsiaal-majanduslikku uuringut regionaalsete reoveekäitlusjaamade võrgustiku kohta. Probleemiga tegelemiseks otsustas Riigikogu keskkonnakomisjon 4. juunil 2012, et on vaja koostada raport reoveesetest põhjustatud keskkonnahäiringu vähendamise võimaluste kohta. Raport valmis eelmise aasta lõpuks ning komisjon kinnitas selle käesoleva aasta jaanuaris. Toon välja raporti kolm põhilist järeldust. Esiteks, rajada reoveesette käitlemisega kaasnevate riskide maandamiseks regionaalsete reoveekäitlusjaamade võrgustik. Teiseks, eelistada regionaalses reoveekäitlusjaamas tehnoloogilise protsessi valikul metaantanki. Kolmandaks, metaantanki

puhul on tagatud inimeste elukvaliteeti halvendava keskkonnanäiringu puudumine ja ühtlasi kvaliteetne kompost.

Konkreetsed veeseaduse ja jäätmeseaduse muutmise seaduse eelnõu eesmärk ongi saavutada kanalisatsiooniehitiste negatiivse keskkonnamõju, ennekõike haisu vähenemine ja tagada seeläbi puhtam elukeskkond, muu hulgas ka kvaliteetse reoveesette taaskasutamise teel. Lisaks aitab eelnõu kaasa sektori arengule, andes vee-ettevõtjatele selged ajaraamid tehnoloogia arendamiseks, et motiveerida neid vähendama oma tegevuse tagajärjel tekkivat keskkonnanäirikut ning uuendama kasutatavat tehnoloogiat. Arusaadavalt annab seadusandja sisendi ka täitevvõimule, et ette valmistada vajalikud rakenduskavad ja finantseerimisallikad tagamaks seaduse nõuete täitmine kõige mõistlikumal moel.

Esimene muudatus eelnõus käsitleb kuja regulatsiooni, õigemini kuja regulatsiooni vormi. Praegu on see kirjeldus antud määruis ehk alamalseisvas õigusaktis ning muudatusega soovitakse see tuua seaduse tasemele. Teise muudatuse kohaselt on kanalisatsiooniehitiste maksimaalsed kujad vastavalt ehitise liigile 5–150 meetrit. Kuja ulatuse määramise aluseks ja võrdluseks on võetud selliste üliohtlike ohuallikate kujad nagu ohtlike naftasaaduste (25–150 meetrit) ja ohtlike kemikaalide ehitise kuja (5–30 meetrit). Praegused reoveepuhastite kujad on vahemikus 200–300 meetrit. Niisugused ulatuslikud kujad on tekitanud olukorra, kus vee-ettevõtjal ei pruugi olla piisavat motivatsiooni võtta kasutusele parim tehnika, uuendada tehnoloogiat. Kõnealune muudatusettepanek annab tõuke sektori arengule, sest see paneb paika realistlikud piirid, üle mille ei tohi negatiivne keskkonnamõju ulatuda. Probleemide olemasolu motiveerib vee-ettevõtjaid tegutsema, tehnoloogiat arendama, võtma kasutusele ka lihtsamaid meetmeid, et piirata haisu levikut, piirata kahjulike mõjude levikut. See kõik toob kaasa selle, et vajadus suurte kujade järele väheneb, ja me saavutamegi oma eesmärgi parandada inimeste elukvaliteeti, sest kahjulik mõju ei jõua nendeni enam nii palju kui praegu.

Neljanda muudatusega antakse vastavalt viis ja kümme aastat üleminekuajaga ehk nõue jõustub üle 100 000 inimekvivalendi suuruse koormusega reoveepuhastite suhtes 2018. aas-

ta 1. juulist ning üle 10 000 inimekvivalendi suuruse koormusega reoveepuhastite suhtes 2023. aasta 1. juulist. Üleminekuajal on kahe-sugune mõju. Ühest küljest saavad haisu all kannatavad inimesed – neid on, nagu öeldud, 60 000 – konkreetse info ja teisalt on ettevõtetele teada ajavahemik, mille lõpuks peab olema tagatud kvaliteetne settekäitlus, vajaduse korral tehnoloogia uuendatud ning üle kuja ulatuv negatiivne mõju lõppenud, sest ega reoveesette taaskasutamise vajadus aastatega ei vähene, vaid kasvab. Omaette küsimus on, mida arvad inimesed sellest viie ja kümne aasta pikkusest tähtajast, kas see on nende jaoks lühike või pikk. Aga ma arvan, et kui on konkreetne tähtaeg, siis on midagi oodata ja loota, sest senini ei ole sedagi olnud.

Eelnõus olevad jäätmeseaduse muudatused dubleerivad sisuliselt veeseaduse muudatusi.

Käesoleva seaduseelnõu eesmärk on päästa mitme Eesti linna – Viljandi, Pärnu, Kohtla-Järve, Rakvere jt – elanikud reoveepuhastitelt levivast haisust. Hais häirib inimesi, halvendab nende elukeskkonda ja ettevõtluskliimat, alandab inimväärikust. Seadus sätestaks konkreetse tähtaja, mis ühest küljest on suunatud haisu leviku vähendamisele, teisalt reoveesette käitlemise tehnoloogia parandamisele ja kvaliteetse komposti tootmisele. Seega annab eelnõu tõuke nii vee-ettevõtjatele kui ka ministeeriumidele, et kõik vajalik ette valmistada, tagada rahastamine ja aidata ellu viia muudatused, mille tulemuseks oleks kvaliteetne reoveesette kompost, mida saab täies ulatuses taaskasutada, ja mis lahendaksid inimesi häiriva haisu probleemi.

Seaduseelnõu maksumuse arvestus on koostatud Keskkonnaministeeriumi abiga ning lähtub eeldusest, et teoreetiliselt mõjutab muudatus 22 elanikke teenindavat puhastit ja kolme tööstusettevõtte puhastit. Investeeringute maksumus oleneb valitud tehnilistest lahendustest. Tehnilise lahenduse valikul on jäetud rakendajatele ehk ettevõtjatele vabad käed. Käitleja saab ehitada settekäitluse kinniseks või viia teise kohta või tõhustada olemasolevat tehnoloogiat, näiteks aunkompostimise puhul kasutada suuremat tugiaine osakaalu, rajada haisu leviku takistamiseks haljastatud muldvalle jne – võimalusi on mitmeid. Piirkondades, kus ebameeldiva lõhna üle ei ole kaevatud, ei pea sel põhjusel midagi muutma, küll aga on jätku-

valt vaja toota kvaliteetsed komposti, mida on võimalik suunata taaskasutusse, mitte jätta lattu. Kuna reoveesette lattu kogumine ehk suutatus seda taaskasutusse suunata on reaalne probleem ja hais on samuti paljudes Eesti linnades reaalne probleem, siis on hinnanguliselt siiski vaja investeerida 25 miljonit eurot. Üks kodanikuühiskonna aluspõhimõtteid on, et kõik hoiavad oma tegevusmõjud neile kuuluva kinnistu piirides. Alati ei ole see loomulikult võimalik ning sel juhul on abiks, kui seaduses on sätestatud, mis ulatuses üks kinnistuomanik võib mõjutada teist. Käesoleva seaduseelnõuga astume pika sammu kodanikuühiskonna suunas, kus ühed inimesed ei pea põhjendamatult kannatama eluks vajalike teenuste osutamise pärast. Ma palun kolleegidel seda eelnõu toetada! Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Teile on ka hulk küsimusi. Palun, Kalev Kallo!

Kalev Kallo

Aitäh, austatud eesistuja! Lugupeetud ettekandja! Kui ma nüüd kuulasin seda ettekannet, kus räägiti küll põhiliselt väikelinnadest, jättes Tallinna mainimata, ja loen ka tänast Äripäeva, siis minu arvates on korrupsioonilõhn, mis sellest eelnõust tuleb, kordades tugevam kui see lõhn, mis tuleb reovee käitlemisest. Kas te arvate tõesti, et IRL-ile annetatud 10 000 eurot väärrib seda, et Tallinna veekasutajate tariifid tõuseksid vähemalt 5–10% ja linnakodanikud maksaksid seda miljonites ja miljonites aastate jooksul kinni?

Tõnis Kõiv

Aitäh, hea kolleeg, küsimuse eest! Eks igaüks küsib oma arusaamadest lähtudes ja ka vastab oma arusaamadest lähtudes. Minu jaoks on täiesti vastuvõetamatu, et 60 000 väljaspool Tallinna elava inimese probleeme püütakse pisendada ja suunata ainult ühe linna, pealinna, ainult ühe ettevõtte või lausa ühes kandis elavate inimeste või maaomanike küsimuseks. Ka väljaspool Tallinna on elu. Ka need inimesed, kes elavad Viljandis, Rakveres, Pärnus ja Kohtla-Järvel, on inimesed ja nende huvide peale, nende õiguse peale elada inimväarikat elu, haisuvaba elu tuleb samuti mõelda. Ja need inimesed ongi need, kelle peale mõeldes

see eelnõu on kokku kirjutatud. See on, muide, allkirjastatud enne jaanipäeva ja nüüd sügisel üle antud ning kõikvõimalikud muud teooriad jäägu nende väljamõttelejate ja levitajate südame-tunnistusele.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Andrus Saare!

Andrus Saare

Aitäh, istungi juhataja! Austatud kolleegid! Sa kindlasti oled lugenud arvamusi, mis selle eelnõu kohta on saadetud. Terviseamet annab oma arvamuses teada, et selle eelnõu maksumus on selgelt alahinnatud ehk see 25 miljonit ei ole piisav. Tuuakse ka näiteid, et ainuüksi Paljassaare reoveepuhastusjaam läheb maksma 50 miljonit eurot. Kas te olete eelnõu autoritega arutanud, mis on tegelik maksumus? Ja ma ei leia teie eelnõust kuskilt ka jooksvate tootmiskulude kasvu, mis on küll välja toodud arvamuse poole peal. Kui suur võiks jooksevkulude kasv olla?

Tõnis Kõiv

Aitäh küsimuse eest! Küsimuse esimene pool läheb jälle sellesse kanti, et põhiline mure on Tallinn ja Paljassaare. Seda ta ei ole. Ka Terviseameti seisukohas on lähtunud lihtsalt ühe ettevõtte vabalt öeldud numbritest, mis teatavasti n-ö seaduslikus protsessis leiavad selget läbikaalumist ja väga kriitilist hindamist vähemalt Konkurentsiameti menetluses, kui jõutakse niikaugele, et hakatakse tõesti ka tegelikult mingisuguseid suuri summasid kulutama, kuigi vajadust selleks ei ole. Mis puudutab võimalike investeeringute mõju veetee-nuse hinnale, siis seda tabelit ei ole küll eelnõu juures, aga eelnõu menetluse käigus on see koostatud, see on täiesti olemas ja tuleb ilmselt arutuse alla teise lugemise käigus või teise lugemise ettevalmistamisel. Siit tabelist saab välja võtta, et kui investeering tehakse Euroopa Liidu toetusega, nii nagu kõik veemajanduse investeeringud on seni tehtud, siis on püsikulude kasv, mida võib oodata, keskel läbi vahemikus kümme senti kantmeetri kohta.

Ma rõhutan siinjuures seda, et isegi arvata ei ole võimalik, et vee puhastamine oleks tasuta – ei ole, selle eest tuleb maksta. Reovee kokkukogumine ja puhastamine ei ole tasuta, selle eest tuleb ka maksta. Samuti tuleb maksta

selle eest, et reovee puhastamise tagajärjel tek-
kiv sete oleks korralikult käideldud, ohutuks
muudetud ja uuesti taaskasutatud ehk loodu-
sesse viidud – ka see maksab raha. Raporti
koostamise käigus on maaülikooli teadlased
lausa välja toonud, et kui vee puhastamise hind
on enam-vähem pool selle ettevõtluse kogu-
kust, siis teine pool võiks olla settekäitlus.
Ma arvan, et see on natuke kaugel praktikast ja
natuke üle hinnatud, aga igal juhul on sette-
käitlus seotud kuludega, siin ei ole midagi
varjata.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Viktor Vassiljev!

Viktor Vassiljev

Aitäh, proua juhataja! Hea kolleeg Kõiv!
Eks need puhastusjaamad haisevad igal pool
maailmas samamoodi, pole see Tallinna oma
sugugi halvem ega parem kui teised, mis mujal
Euroopas paiknevad. Sellepärast ehitataksegi
need elurajoonidest võimalikult kaugemale, selle-
pärast nad ongi jäätmeaal ja tööstustsoonis.
Ainukesed, kes on huvitatud kuja vähenda-
misest, on ettevõtja, kes on tellinud detailpla-
neeringu, ja see tuntud projekteerimisettevõte,
kes on üritanud joonistada ja kooskõlastada
seda planeeringut, kus lausa 48 elamut on joo-
nistatud sanitaarkaitsealasse. Aastal 2010 käidi
planeeringut tutvustamas Terviseametile ja see
lükati tagasi, aastal 2011 käidi Tallinna Vees ja
planeering lükati tagasi. Nüüd on nad otsapidi
koos teiega jõudnud Riigikogusse. Järsku ava-
likustate meile ka, kes on detailplaneeringu
tellija ja kes on teostaja?

Tõnis Kõiv

Aitäh küsimuse eest! Ma arvan, et sellele
oleks paslik vastata Tallinna Vee tellitud
Soraineni advokaadibüroo advokaadi Allar
Jõksi sõnadega, kui ta vastas keskkonnakomis-
joni istungil kolleeg Karel Rүүtli küsimusele.
Karel Rүүtli küsis, kuidas mõjutaks eelnõu
vastuvõtmine sellel poolsaarel asuvate kinnis-
tute omanikke. Ei, küsimus ei olnud isegi see,
kuidas ta mõjutaks, küsimus oli, kas ta annaks
neile õigusi ja võimalusi juurde ning paran-
daks nende olukorda. Advokaadi vastus oli, et
ei, neid ta ei mõjuta, neile ta midagi juurde ei
anna. Loomulikult ei ole mul igasuguste pla-
neeringute ja muude säärase asjade koha pealt

selliseid teadmisi nagu teil. Mõned asjad kõla-
vad siin minu jaoks täiesti uudsenä, sest me ei
ole neid ei keskkonnakomisjoni raporti koosta-
misel ega ka selle eelnõu ettevalmistamisel ja
menetlemisel kuidagimoodi kajastanud või
puudutanud.

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Palun, Rainer Vakra!

Rainer Vakra

Aitäh! Austatud ettekandja! Te räägite
numbritest, ma räägin siis ka teile statistikast.
Isegi kõikidest Eesti haisuprobleemidest on
reoveepuhastitega seotud olematu osa ehk
1,8%. Arvuliselt tähendab see, et 943 kaebu-
sest puudutab seda teemat vaid 17. Mul tekib
ka küsimus, kuidas me oleme sellise tõesti
pseudoprobleemi lahendamiseks nõus kuluta-
ma sadu miljoneid eurosid. Vastupidiselt teile
ei ole minu jaoks põhjendus, et see on Euroopa
Liidu maksumaksja raha. Kas see on teie mee-
lest praegu tõesti Eesti Vabariigi olulisim küsi-
mus, mille lahendamiseks tuleb suunata ka
Euroopa Liidu raha?

Tõnis Kõiv

Mis ma siis ütlen? Ma tõesti imestan, miks
sa, hea küsija, arvad, et mujal Eestis inimesi ei
olegi, et nende peale ei peagi mõtlema, ainuke
mõju ja ainuke huvi on Tallinnal. Ja heita ini-
mestele, kes haisu all kannatavad, ette seda, et
nad ei helista mitte keskkonnateenistusele,
vaid helistavad vee-ettevõttele, keda nad tea-
vad ja tunnevad ning kust see haisu tuleb, helis-
tavad linnavalitsusse, sest nad teavad, kes seal
selle eest vastutab, kes peaks selle eest vastu-
tust kandma – ma ütleksin, et neile inimestele
seda ette heita on kohatu ja ebaviisakas.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Marika-Tuus Laul!

Marika Tuus-Laul

Aitäh! Hea ettekandja! Pole väga raske nä-
ha selle seadusmuudatuse tegelikke tagamaid.
Äripäev kirjeldab, kuidas IRL-i suurrahastajal
Margus Linnamäel on tõsine huvi kasutada
seda praegu veel sanitaarkaitsetsooni all olevat
maad äri- ja elamupiirkonna rajamiseks. Äri-
päev kirjeldab ka, kuidas vaid paar päeva peale
annetust IRL-ile annavad kaks IRL-i ja kaks

Reformierakonda kuuluvad Riigikogu liiget üle vastavasisulise eelnõu. Selles mõttes on see tehing siiski äärmiselt läbinähtav. Miks seda siis ikkagi tehakse, kui õiguskantsler on selle vastu olnud ja, ma väga rõhutan, ka Tervisekaitseamet?

Tõnis Kõiv

Aitäh küsimuse eest! Ma otsapidi natuke juba mainisin seda roosat lehte, aga võib-olla ei maininud piisavalt. Võib-olla on teie küsimus suunatud hoopis Tõnu Kõivule, kellest see roosa ärileht kirjutab? Eks see, mida sealt lugeda võib, näitab lõppude lõpuks ära kogu selle loo kvaliteedi või usaldusvärsuse. Jah, see on südametunnistuse asi, kas 60 000 inimest oma muredega on olulised või mitte. Võib-olla Tartumaal või Jõgevamaal ei ole see probleem nii suur ja te ei pruugi sellega kursis olla, aga tasub sõita Kohtla-Järvele, Rakverre, Pärnusse ja Viljandisse. Ma ei soovita seda teha muidugi mitte praegu – praegu seal ei haise. Haisema hakkab suvel, kui ilmad lähivad soojaks ja aeroobse settekäitluse protsessid hakkavad tööle. Vaat siis tekib seal hais, lehk, mis inimesteni levib. Need inimesed on seal reaalselt olemas, nad elavad seal.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Karel Rüütli!

Karel Rüütli

Aitäh! Hea kolleeg Tõnis keskkonnakomisjonist! Sa oled omamoodi noateral kõndija. Suve alguses tulid sa välja Ülemiste järve avamise teemaga ja nüüd on taas üleval väga sensitiivne teema, mis puudutab veeseaduse muutmist. Laias laastus on tegelikult kõik sinuga nõus, et haisuprobleemi tuleb leevendada, haisu tuleb vähendada ja selle vastu tuleb võidelda. Aga lisaks haisu on veel üks väga sensitiivne asi – need on mitmesugused haigustekitajad, mis muda käitlemisel samamoodi lenduvad. See, et kuja ulatust soovitakse vähendada 5–150 meetrile, on oht eelkõige nendele inimestele, kes peaksid tulevikus hakkama seal lähedal elama. Sakslased on teinud mitmesuguseid teaduslikke analüüse ja seal on ...

Aseesimees Laine Randjärv

Aeg on otsas.

Karel Rüütli

... kuja kaugus elamutest üldjuhul 300–500 meetrit.

Tõnis Kõiv

Aitäh, hea kolleeg, küsimuse eest ja viite eest haigustekitajatele! Tõesti, kui me vaatame sellist väga vana direktiivi, nagu on asulareovee puhastamise direktiiv aastast 1991, siis selle artikkel 10 ütleb üheselt: liikmesriigid tagavad, et asulareovee puhasteid, mida rajatakse artiklite 4, 5, 6 ja 7 nõuete täitmiseks, projekteeritakse, ehitatakse, käitatakse ning hooldatakse nii, et nende töö kõikides tavapärestes kohalikes ilmastikutingimustes on piisavalt tagatud. See tähendab tegelikult seda, et aeroobne settekäitlus vajab toimimiseks, selleks, et haigustekitajad hukkuksid ega jõuaks pärast uuesti loodusesse, teatud pluss-temperatuuri, mitutkümme Celsiuse plusskraadi. Seda ei ole võimalik tagada praegugi, kui õues on 3-4 kraadi sooja, rääkimata sellest, kui õues on 3-4 või 20 kraadi külma. Ehk siis settekäitluse kordasaamiseks me ei ole jõudnud veel seda sammu astuda, see samm on meil vaja alles astuda. Ja kui me oleme selle sammu ära astunud, siis me jõuame selleni, millest kolleeg Vassiljev siin otsapidi rääkis, st Euroopas on igal pool reoveepuhastid ja nad käituvad igal pool ühtemoodi.

Jah, ma olen ka näinud nii piltide peal kui ka sel suvel ringi sõites ja varasemaltki mitmesuguseid reoveepuhasteid ja ma ütlen, et nendel on üks väga suur erinevus, mis paistab silma – mitte asukoha mõttes, eks nad asuvad ikkagi seal, kuhu nad on rajatud, ega keegi ei hakka neid ümber ehitama või ümber tõstma. Nad paistavad silma sellepärast, et tavapäraselt on seal ümber mingisugused füüsilised tõkked, on rajatud vallid, on haljastus, on midagi sellist, mis ühest küljest hoiab ära puhastitepoolse mõju, kuid teisest küljest võib võtta seda ka nii, et inimese jaoks, kes seal elab või kas või nagu mina sealt mööda sõidab, on visuaalne reostus väiksem. Ja ma tahan siin küsimusevastuse raames veel üht asja märkida: ega mina ei arva, et keegi täna või selle seaduse vastuvõtmise järel kipuks reoveepuhasti kõrvale elama minema. Me räägime siin nendest inimestest, kes seal praegu juba elavad, kes ootavad hirmuga suve, sest siis hakkab jälle haisema, jälle ei saa õue minna.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Valeri Korb!

Valeri Korb

Aitäh! Hea kolleeg! Ma tulen tagasi komisjoni istungi juurde, kus ma esitasin sulle küsimuse, missugune on valitsuse arvamus. Tahaksin, et see küsimus kõlaks ka siin saalis ja et meie kolleegid teaksid, et valitsus arutas seda teemat, aga kahjuks ei andnud ei jaatavat ega eitavat hinnangut eelnõule, mille sa kirjutasid. Kuidas sa kommenteerid valitsuse arvamust?

Tõnis Kõiv

Aitäh, hea kolleeg, hea küsimuse eest nii komisjonis kui ka siin! Jah, selle eelnõu juures on paber, mis ütleb: tulenevalt Vabariigi Valitsuse 2013. aasta 24. oktoobri istungil otsustatud teatame, et Vabariigi Valitsus loobub arvamuse andmisest Riigikogu liikmete Peep Aru, Siim Kabritsa, Tõnis Kõivu ja Liisa-Ly Pakosta algatatud veeseaduse ja jäätmeseaduse muutmise seaduse eelnõu 483 kohta. Samas oli tolleks hetkeks teada, mida on meile kõigile ühte paberisse kokku kirjutanud seesama eelnimetatud Sorainen'i õigusbüroo. Ka oli teada arvamus, et nii Keskkonnaministeerium kui ka Siseministeerium on sellele eelnõule toetust avaldanud. Miks valitsusest seisukoht tulemata jäi? Ilmselt on põhjus see, et eitavat seisukohta nagu ei saanud anda, toetava seisukoha esitamiseks oleks aga olnud vaja hakata uuesti läbi vaatama plaane, mis on järgmist eelarveperspektiivi silmas pidades juba tehtud. Tuleb tunnistada, et soovi, et need plaanid saaks korrigeeritud, meie eelnõu tõesti kannab, ja just selles suunas korrigeeritud, et settekäitluski saaks investeerimismeetmete abil arengutõuke. Olgu siis tegu asula veemajanduse infrastruktuuri arendamise meetme või energiasäästu meetmega – võimalusi on mitu –, põhiline on see, et tõuge tuleks.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud ettekandja! Mul ei ole nii teravaid küsimusi nagu kolleegidel, mul on pigem sellised täpsustavad. Su kõnes kõlas, et see eelnõu allkirjastati

enne jaanipäeva, siin seisab aga tähtpäev 17. september. Ütle palun, mis ajast alates on meil jaanipäev septembri teises pooles! Tegelikult see muidugi küsimus ei ole. Mul on hoopis teine küsimus. Tavaliselt, kui hakatakse kõrgelt tribüünilt rääkima 60 000 inimese huvide kaitsest, siis pannakse sellele fraktsioonide või Vabariigi Valitsuse allkiri. Sellele eelnõule allakirjutanute hulgas on lihtsalt kahe fraktsiooni neli liiget. Ehtne tankiekipaaž – neli tankisti, kuskil hulgub ehk koer ka veel. Miks fraktsioonid ei võtnud selle eelnõu esitamist enda peale?

Tõnis Kõiv

Hea kolleeg! Kõigepealt sellest, miks sai selgelt viidatud, et allkirjastamine toimus enne jaanipäeva. Aga just siis see toimus. Ent enne jaani olid meil siin pikad istungid ja suured vaidlused PGS-i üle, kired olid lõkkele löönud ja algatajate arvates oleks jäänud vale mulje, kui me oleks selles kiremõllus vaikselt oma eelnõu üle andnud. Seda soovi ei olnud. Pealekauba, ega suve jooksul ei oleks midagi otseselt ka toimunud. Kuigi tagantjärele mõeldes võib öelda, et võib-olla oleks see nende inimeste jaoks, kes suve läbi haisu kannatasid, olnud hea märk. Aga neid sai teavitatud teisel moel.

Tahan rõhutada üht asja. Me oleme ajakirjandusest lugenud kahte fakti, mis on eraldi võetuna tõesed – millal anti eelnõu üle ja millal keegi kellelegi midagi annetas. Aga nende faktide kokkupanek on meelevaldne ning jätab kõigest negatiivse ja vale mulje.

Miks esitasid selle eelnõu neli rahvasaadikut, mitte 40 või veel enamad? Miks ei esitanud seda mõlemad fraktsioonid? Kahjuks pean tunnistama, et see probleem puudutab Eestis ikkagi selget vähemust. 60 000 inimest on väga suur hulk, aga see ei ole 600 000, see ei ole 1 300 000. See ei ole kogu Eesti probleem. Me saame sellest väga hästi aru. Aga eriti need rahvasaadikud, kes on siia allkirja andnud, saavad väga hästi aru, et see on probleem, mis vajab lahendamist. Inimesed küsivad nende käest ja neid, kelle käest küsitakse, on tegelikult siin saalis veel. Aga me tahtsime piirduda koalitsioonisaadikutega. Andke andeks, teise poole kolleegid!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Viktor Vassiljev, teine küsimus!

Viktor Vassiljev

Aitäh, proua juhataja! Hea kolleeg Kõiv! Ega keegi meist ei poolda haisu ega taha elanikke lämmatada, ainult et meie kõigi elutegevuse produkte on seal kanalisatsioon. Kui te ei räägiks sanitaarkaitseala vähendamise, siis läheks asi ludinal läbi, aga millegipärast on projekt seotud just nimelt sanitaarkaitsealaga. 48 elamut! Ja te olete juba tuntud sanitaarkaitsealade vähendaja. Kui te Ülemiste järve sanitaarkaitseala tahtsite vähendada, lõppes lugu sellega, et Tallinna Vesi kutsus teid külla Inglismaale, et te vaataksite, kuidas seal veereservuaarid on kaitstud. Te käisitegi seal ära, Riigikogu liikmena ilmselt, ja me tahaksime ka kuulda teie vahvatest seiklustest Inglismaal. Mida te seal nägite ja mida teada saite? Praegu on teil võimalus kahe minuti jooksul meile seletada, kuidas Inglismaal see värk oli.

Tõnis Kõiv

Hea küsija! Mina küll ei arva, et mul ainult kaks minutit aega on. Mul on isegi rohkem aega sellele toredale küsimusele vastata, aga ma kardan, et juhataja võib mind ühel hetkel katkestada, sest konkreetselt veeseaduse ja jäätmeseaduse muutmise seaduse eelnõu see ei puuduta.

Aseesimees Laine Randjärv

Jääme ikka seaduseelnõu juurde, tõesti!

Tõnis Kõiv

Täpselt, jääme eelnõu piiresse! Aga mis puutub küsimuse algusse, siis ma olen kohtunud eraldi Eesti Vee-ettevõtete Liidu liikmetest vee-ettevõtete juhtidega ja osalenud ka nende õigusloome töörühma koosolekul. Küsisin nende käest mitmel korral, et kui teile kuja vähendamine ei meeldi, sest see sunnib teid liiga palju kulutusi tegema, siis pakkuge välja mõni teine meede, millel oleks sama suur mõju teie tegevusele nii tehnoloogiasse investeerimisel kui ka haisu vähendamisel. Pakkuge see välja, kirjeldage seda – võib-olla see ongi parem. Ma ei ole saanud mitte ühtegi alternatiivset pakumist, ainsatki ettepanekut teha midagi muud ei tulnud. Minu jaoks ei ole see lahendus,

et ärme teeme midagi, lihtsalt ütleme, et võiks teistmoodi olla.

Mulle tuleb meelde, mida sellesama raporti koostamise käigus ütles üks Keskkonnaministeeriumi ametnik ühel seminaril. Ükski vee-ettevõtja talle vastu ei vaielnud. Tema sõnum oli, et vee-ettevõtjad panid oma territooriumi ümber võrkaia peale seda, kui riik otsesõnu nõudis, et see tuleb panna. Kahjuks peab tunnistama, et me peame selgelt ütlema, et nii peab olema, mingi tulemus peab olema saavutatud. Ja siis see saavutatakse, muidu suure tõenäosusega mitte.

Seda tahan lõpetuseks heale kolleegile ka öelda, et ei kuja ega sanitaarkaitseala vähendamisest veehoidla puhul juttu ei olnud. Jutt oli selle režiimi muutmisest, sest me ei kaitse veehoidlat mitte inimeste eest, me lihtsalt kaitseme meie ühist joogiveekogu.

Aseesimees Laine Randjärv

Palun, Tarmo Tamm!

Tarmo Tamm

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud ettekandja! Ma ei saa kuidagi aru, kuidas kuja vähendamine vähendab haisu. Minu loogika ütleb vastupidist: kuja suurendamine vähendab haisu. Kas ma olen millestki valesti aru saanud? Ehitamine sanitaartsooni ei ole ju kohustus, see on võimalus. Eestis ei ole maapuudust. Või on see kohustus?

Tõnis Kõiv

Aitäh! Loomulikult ei kuja vähendamine ega suurendamine muuda haisu tugevust. Hais tekib teatud tehnoloogilises protsessis. Küsimus on selles, kas me laseme tal lihtsalt õhku levida või püüame kinni. Kuja vähendamine sunnib vee-ettevõtjaid investeerima sellesse, et hais ehk siis tekkinud gaas kinni püüda ja kasulikult tööle panna. Pärast selle investeeringu tegemist kaob vajadus praeguse suure kuja järele, saab hoopis väiksemaga hakkama. Rõhutan uuesti: kogu eelnõu ei teeni mitte tulevaste elanike huve, nende inimeste huve, kes tahaksid kuskile elama kolida. Maad on tõesti Eestimaal küllalt. Eelnõu on suunatud kaitsma nende inimeste õigusi ja huve, kes juba elavad kanalisatsioonihitise läheduses – mitte päris külje all, vaid veidi kaugemal.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kalle Jents!

Kalle Jents

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea ettekandja, ma tahan sind tänada ja sulle tunnustust avaldada, et sa oled aastaid selle probleemiga tegele-
nud. See eelnõu on nüüd pikaajalise töö esi-
mene tulemus või otsene katse seaduse abil
olukorda muuta. Mul on natukene kahju, et
peame saali teiselt poolelt kuulma ironiseeri-
vaid küsimusi. Näiteks võib tuua Rainer Vakra
küsimuse, kelle arvates see on pseudoprob-
leem. No Viljandis on see ikka aastaid olnud
väga tõsine probleem ja ma arvan, et ka teistes
linnades, Tallinn välja arvatud. Selle tõsidust
näitab kas või asjaolu, et tublid sotsiaaldemok-
raadid on koos Isamaa ja Res Publica Liiduga
Viljandi koalitsioonileppesse pannud punkti, et
see probleem vajab lahendamist. Mul on sulle
konkreetne küsimus. Komisjonis sotsiaal-
demokraadid hääletasid eelnõu vastu. Kumb siis
rahvale puru silma ajab, kas Viljandi sotsiaal-
demokraadid või siinsed Toompeal? Kuidas
sulle tundub? Kahjuks ei ole asjaosalisi saalis,
nii et ma ei saa otse nende käest küsida.

Tõnis Kõiv

Aitäh, hea kolleeg, selle küsimuse eest! Se-
da on muidugi keeruline hinnata enne, kui on
otsused ka siin saalis tehtud ja näha, kes mida
arvab ja kes kuidas otsustab. Seni on, jah,
sotsiaaldemokraadid väljendanud komisjonis
pigem vastuseisu eelnõule. Avalikkuse ees on
seda eelnõu halvustanud ja inimeste probleemi
olematuks pidanud küll ainult sotsiaaldemok-
raatide nimekirjas kandideerinud Rainer Vakra.
Aga teie küsimus on väga kohane. Ühe suure
tõuke selle teemaga tegelemiseks andis
2011. aasta septembris – kui ma ikka õigesti
mäletan – eetris olnud "Ringvaate" saade, kus
Jüri Muttika rääkis sellest, et Viljandi folgi
ajaks keeratakse hais n-ö kinni ehk peatatakse
tehnoogiline protsess. Pärast pidu aga pan-
nakse see viljandlaste kurvastuseks endisest
suurema intensiivsusega tööle. Selle küsimuse
valguses võibki öelda, et kui tallinlased folgile
tulevad, siis tehakse õhk nagu puhtaks. Kurb
lugu!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Rein Randver, palun!

Rein Randver

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea kolleeg!
Selge see, et küsimusega tuleb tegelda ja minu
ettepanek on, et tegeleme selle kuja meetritega
ehk 300-meetrise kuja probleemiga. Mis puu-
tub sellesse, mida keskkonnakomisjon teinud
on, siis me koostasime selle teema käsitluse
kohta raporti ja seal on nenditud, et on vaja
regionaalsete reoveekäitlusjaamade võrgustiku
uuringuid. See loogika läheb kokku seadusloo-
me hea tavaga, mille kohaselt enne tehakse
sotsiaal-majanduslikud analüüsid ja siis prog-
noositakse, kuidas eelnõu või mõni säte võib
mõjuda. Mis sa selle kohta ütled? Praegu on
tegu konkreetsete summadega ja on teada, et
me ei pruugi seitsme aasta perspektiivis, uuel
finantsperioodil selle töö tegemiseks raha saa-
da. Mis sa sellest ettepanekust arvad, et enne
analüüsid ja pärast eelnõu?

Tõnis Kõiv

Aitäh, hea kolleeg! Tegelikult on meil üks
uuring ja analüüs tehtud. Selle tegi keskkonna-
uuringute keskus juba aastal 2010 ja oma
ettekandes ma seda ka mainisin. See uuring
ütlebki, et settekäitluse probleemi lahendus on
regionaalsete reoveekäitlusjaamade võrgustiku
rajamine. Haisuraportis on selle kohta ka
skeem olemas. On tehtud võimalike asukoh-
tade esialgne variant, kus ja kuidas need jaa-
mad võiksid paikneda. Praegu on aasta 2013 ja
kui meil seda raportit ei oleks, siis ei oleks ka
eelnõu ja vahest me sel teemal üldse ei aru-
taks. Tegelikult oli raport mõeldud ka selleks,
et tehtud uuringut võimendada, sellele jõudu
juurde anda. Praeguse eelnõu mõte ongi, et see
on üks osa tervikettevõtmisest, mis toetab
protssesse, mis peavad igal juhul edasi arene-
ma.

Mina ei usu, et järgmise eelarveperspektiivi,
aastate 2014–2020 vahenditest selle probleemi
lahendamiseks toetust ei saa. Küllap me teeme
kõik selleks, et me saaksime selle toetuse. Ja
meile mõlemale on teada, et Keskkonnaminis-
teerium tegeleb asjaga, sotsiaal-majandusliku
uuringu läbiviimise taotlus on juba esitatud ja
ilmselt selle toetuse ka saab. See annab veel
ühe sisendi probleemi terviklikuks lahendami-
seks. Need ettevõtmised ei ole omavahel vas-
tuolus, pigem täiendavad üksteist.

Aseesimees Jüri Ratas

Rainer Vakra, palun!

Rainer Vakra

Aitäh! Austatud ettekandja! Kui me loeme selle eelnõu eesmärki, siis näeme, et muudatustepanek tugineb Riigikogu keskkonnakomisjoni raportile. Me teame, et see raport on sündinud teie eestvedamisel, seega teie kaudselt selle eest vastutate. Ja teame ka vanasõna, et kes maksab, see tellib muusika. Seetõttu jääb mulle arusaamatuks, kuidas te saate seda raportit vaat et sõna otseses mõttes pühaks piibliksi pidada. Teisalt te räägite, et siin saalis tuleb arvestada ka väikeste kohtade eripära. Ma ei tea, kas mulle tundub või ma olen siin pea kahe aasta jooksul valesti aru saanud, et teie olete see, kes pidevalt heidab ette, kui siin saalis tegeldakse ühe omavalitsuse küsimusega, eriti kui see puudutab pealinna, et miks me lahendame ühe linna küsimusi Riigikogu saalis. Nüüd ma aga näen, et mõned kolleegid aplodeerivad, kui me lahendame siin suures saalis Viljandi küsimust. Kas te oskate mulle seda seletada või olen ma millestki valesti aru saanud?

Tõnis Kõiv

Aitäh! Siin nagu ei olnudki küsimust. Ilmselt ma pean sinu jaoks, hea kolleeg, veel üle kordama, et see ei ole ainult Viljandi probleem. See on ka Pärnu probleem, see on ka Rakvere probleem, see on ka Kohtla-Järve probleem, nagu teab kolleeg, kes otse sinu ees istub. See on Eestis vähemalt 60 000 inimese probleem. See ei ole minu jaoks vähetähtis ja usun, et siin on saalis veel palju kolleege, kelle jaoks see ei ole vähetähtis probleem. Ent ilmselt on ka mõni, kes seda tähtsaks ei pea. Mida pole parata, nii on.

Aseesimees Jüri Ratas

Karel Rüütli, palun!

Karel Rüütli

Aitäh! Minu arvates tähendab kuja vähendamine selgelt inimestele väga suurt riski, isegi ohtu tervisele. USA keskkonnakaitse agentuuri andmetel levivad haigustekitajad töötusjaamade läheduses peamiselt kahel viisil: koos veega või läbi õhu. Veetöötusjaamade kinniehitamine ei välistaks täielikult kum-

bagi nendest võimalustest, küll aga suurendaks kuja vähendamine ohtu, et haigustekitajad jõuavad inimesteni. Patogeenid peaksid läbima lühema tee ning jõuaksid inimesteni suuremas kontsentratsioonis. Saksamaal on puhastitel, mis on seotud vähem kui 100 000 inimesega, kuja suurus 300 meetrit, kui tegu on rohkem kui 100 000 inimesega, peab elamute ja avalike hooneteni olema vähemalt 500 meetrit. Kas Saksamaal, kus uuringuid on teinud teadusinstituudid, on ilmaasjata kehtestatud sellised nõudmised kuja kohta?

Tõnis Kõiv

Aitäh küsimuse eest! Kõigepealt peab reovee puhastamise puhul kindlaks tegema, millises protsessis on ohtlike ainete või haigustekitajate leviku, õhku pihkumise tõenäosus kõige suurem ja kus neid üldse tekib või pihkub. Ja kui me seda vaatame – sellest oli meil komisjoniski pikemalt juttu ja selle kohta tasub ka haisuraportist lugeda, et end asjaga rohkem kurssi viia –, siis näeme, et kõige suurem oht peitub settekäitluses. Küsimus on pihkumises, mis leiab aset eriti siis, kui on avatud settekäitlus ehk siis avatud platsi peal toimub aeroobne käitlemine. Oht tekib just siis, kui see protsess ei toimu nõuetekohaselt ja haigustekitajad satuvad koos mudaga, millest on kompost toodetud, põllu peale, tagasi loodusesse. Nii tekib oht inimesele.

Hea kolleeg, me käisime sinuga koos eelmisel nädalal Eesti Keskkonnauuringute Keskuse Suur-Sõjamäe kesklaboris. Keskkonnakomisjon tegi sinna väljasõidu. Seal meile öeldi ju väga selgelt, et nad on analüüsinud reovee-settest toodetud komposti, kui see on juba tagasi loodusesse viidud, ja avastanud kohapeal päris mitmel juhudel patogeene, ohtlikke aineid, mida ei tohiks olla. See probleem on olemas ja seda ei hoiaks ära mitte see, kui me suurendaksime kuja veel 200 meetri võrra, vaid selle hoiab ära see, kui me investeerime uude tehnoloogiasse ja teeme ka aunkompostimist korralikult.

On teada näited selle kohta – eriti puudutab see väiksemaid puhasteid –, kus aunkompostimise puhul kasutatakse vähemalt tugiaine puhul varjualust, et sajuvesi sellele peale ei sajak, alandades temperatuuri, suurendades niiskusesisaldust ja halvendades kogu protsessi käiku. See lahendus muidugi sobib väiksemale

asulale, mille puhul metaanitanki maht oleks nii väike, et seda ei ole mõtet teha.

Võimalusi on erinevaid, aga põhisiht on, et reoveesete peab olema kvaliteetselt käideldud ja ohutu. Kui see on enne taaskasutusse viimist täiesti valmis ja korrektselt käideldud, siis ei ole vajadust ka suurte kujade järele. Ka Saksamaal on kujasid, mis on alla 200 meetri ja isegi veel väiksemad. Nende kohta on keskkonnakomisjonile kirju saadetud ja konkreetset kirjeldatud ühte või teist olukorda. Nii et näiteid on erinevaid, olgu tegu Saksamaa, USA, Austria, Soome, Hispaania või Rootsiga. Meie peame siin Eestis mõtlema eelkõige oma inimeste peale.

Aseesimees Jüri Ratas

Mihhail Stalnuhhin, palun!

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud ettekandja! Esimeses küsimuses tundsin huvi, miks kirjutas alla neli koalitsiooni esindajat, mitte kaks fraktsiooni. Sain vastuse, et rahvahulk, keda see puudutab – 60 000 inimest –, ei ole piisav. Sellest võib aru saada, et teatud olukorras läheb rünnakule üle 50 inimese, kaks fraktsiooni korraga, aga kui on tegemist teatud rahvahulgaga, mis on mingist normist väiksem, siis ründab tankiekipaaž. Iseenesest väga huvitav loogika. Ma arvan, et ajakirjanikud leiavad kergesti selliseid seaduseelnõusid, millel on kahe fraktsiooni allkiri ja mis puudutavad paarisaja või tuhande inimese huve. Minu küsimus ongi, milline on see norm. Mis arvust alates kirjutavad alla mitte rahvasaadikud individuaalselt, vaid kaks fraktsiooni? On see 70 000, 100 000, 300 000?

Tõnis Kõiv

Aitäh, hea kolleeg, küsimuse eest! See keris ja keris ja lõpuks tuli täitsa ootamatu lõpp. Ma ei oska vastata, mis see number peaks olema või võiks olla. Mul on hea meel, et teie ei pea neid 60 000 inimest, on neid palju või vähe, olematuteks. Nad on reaalselt olemas ning nende huvid vajavad esindamist, neile tuleb tagada inimväärne elu. Aitäh teile selle suhtumise eest!

Aseesimees Jüri Ratas

Siim Kabrits, palun!

Siim Kabrits

Aitäh, hea istungi juhataja! Hea ettekandja! Mina pean tunnistama, et mina eelnõu esitajana kirjutasin sellele alla eelkõige Viljandi elanike pikaajalisi muresid silmas pidades. Ma ei ole kunagi kohtunud Margus Linnamäega ega arutanud Paljassaare reoveehaisu teemat. Küsimus sulle, hea Tõnis: kas sina oled kunagi kohtunud Margus Linnamäega ja arutanud Paljassaare reoveega seotud küsimusi?

Tõnis Kõiv

Aitäh, hea kolleeg, küsimuse eest ja selgituse eest, miks sina oma allkirja juba enne jaanipäeva andsid! Aga sulle vastates saan öelda sama, mida sinagi. Mina ei ole sinu nimetatud isikuga kohtunud ega temaga seda eelnõu mitte mingil moel arutanud.

Aseesimees Jüri Ratas

Tarmo Tamm, palun!

Tarmo Tamm

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud ettekandja! Olen teiega nõus, et haisuprobleem on olemas nende inimeste jaoks, kes on oma elamu ehitanud reoveepuhasti lähedusse, seda ka näiteks Põlvas. Aga probleemi lahendus ei ole kindlasti kuja vähendamine. Milline on seos Euroopa Liidult saadava võimaliku raha ja kuja vähendamise vahel?

Tõnis Kõiv

Aitäh küsimuse eest! Eesmärk ei ole tegelikult mitte kuja vähendamine. Reoveesette käitlus tuleb muuta nii kvaliteetseks, et suurt kuja pole vaja. Tuleb tarvitusele võtta mitmesugused meetmed, et kõnealuse protsessi mõjud, sh ka keskkonnanahäiring ei väljuks väiksema ala piirest. Seega teie küsitud seose puhul on oluline, et meil on vaja oma settekäitlus igal pool Eestis, mitte ainult Põlvas, vaid ka teistes siin juba nimetatud ja veel nimetamata reoveepuhastusjaamades kõrgele tasemele viia. Ning meil on võib-olla tähelepanu alt täiesti välja jäänud väiksemad puhastusseadmed, mis on halvasti teadvustatud probleem Eestis. Ka mitmed pisema kui 10 000 inimekvivalendi suuruse reostuskoormusega puhastusseadmed ei tööta hästi, sealne muda käitlus ei ole päris selline, nagu olema peaks.

Mis me siis ütleme? Ütleme, et probleem on liiga väike, et kuidagimoodi silma paista ja panna meid lahendust otsima. Aga reoveekäitluses on võimalik väikeste seadmete probleem lahendada ka nii, et me teeme regionaalsete reoveekäitlusjaamade võrgustiku. Kuskile ühte või kahte kohta maakonnas viiakse reoveesete kokku, muu hulgas ka väiksematest puhastusjaamadest, ja tagatakse nii väiksemate jaamade protsessi kvaliteetsus. Samuti tagatakse regionaalses jaamas vajaliku sette piisav maht, et seal saaks kasutada metaanitanki ja tänapäevaseid tehnoloogiaid muda käitluseks.

Aseesimees Jüri Ratas

Jüri Morozov, palun!

Jüri Morozov

Aitäh, härra juhataja! Hea ettekandja! Enne te ütlesite, et vee-ettevõtjate huvi on kesine, pole tehtud ühtegi ettepanekut seaduseelnõu kohta. Üle-eelmisel nädalal, kui oli koos Eesti Vee-ettevõtete Liidu üldkoosolek, tehti seal minu teada konkreetne ettepanek, mille sisu oli selline: võtta kuja vähendamise nõue seaduseelnõust välja ja panna paika konkreetne kuu-päev, millal peaks kogumisväljakud kinni ehitama. Kas see info on vale?

Tõnis Kõiv

Aitäh, hea kolleeg, küsimuse eest! Ei, see informatsioon ei ole vale. Teie viide minu ütlmisele ei olnud küll päris korrektne. Ma olen küsinud Eesti Vee-ettevõtete Liidu ja selle liikmete käest, mis võiks kuja vähendamise asemel olla alternatiivne meede nende mõjutamiseks. Nad ei ole midagi välja käinud. Nad on küll tõesti kirjutanud kirja ja pakkunud mitmesuguseid asju, millele teiegi viitasite. Nad on tellinud ka Sorainen advokaadibüroost analüüsi, mis räägib 19 leheküljel juristi pilgu läbi sellest, et eelnõu mõned sätted on kaheldava väärtusega ja võiks olla kuidagimoodi paremini sõnastatud jne. On selge, et raha eest advokaadi käest arvamusi tellida on alati võimalik, aga mina ütleks, et ka sellest advokaadibüroo arvamusest on võimalik leida kohti, mille abil annab seda eelnõu paremaks teha, muuta sõnastust nii, et normid, eesmärgid ja kohustused saaks ettevõtjate jaoks selgemalt kirja. Seda on plaan ka teha. Me kindlasti arvestame nii Eesti Vee-ettevõtete Liidu, Eesti Linnade Liidu,

Eesti Maaomavalitsuste Liidu kui ka mitmete teiste ettepanekutega, mis meile on juba tulnud ja mida me ilmselt ka edaspidi saame.

Aseesimees Jüri Ratas

Rannar Vassiljev, palun!

Rannar Vassiljev

Aitäh! Mulle jääb arusaamatuks, miks üritatakse need, kes ei toeta kuja vähendamist, tembeldada inimesteks, kes ei soovi reovee puhastamisega kaasnevaid mõjusid vähendada. Kas sa oled mõelnud sellise kompromissi peale, et jätta kuja vähendamata, aga üritada reoveepuhastusjaamad kinni ehitada?

Tõnis Kõiv

Aitäh küsimuse eest! Tegelikult eelnõus ei ole nõuet, et puhastid tuleb kinni ehitada. On ettepanek sätestada, et tiheasustusega alal on üle 10 000 inimekvivalendi suuruse reostuskoormusega reoveepuhastites lubatud setet käidelda ainult kinnises mahutis – see on üks võimalus –, hoones – teine võimalus – või muul viisil. See on kolmas, avatud võimalus, mis hoiab ära keskkonnanahäiringu levimise üle kuja piiride. Reoveesette käitlemisel hoones tuleb ventilatsiooniõhk puhastada, nagu välisõhu kaitse seaduses ette nähtud.

Muidugi me võime küsida, miks seda juba sätestatud ei ole. See oleks hea küsimus, aga kelle käest me küsime? Võib minu käest küsida, ent mina ei oska vastata, miks seda tehtud ei ole. Mina tean, et inimesed kannatavad haisu käes ja küsivad, millal ometi midagi ette võetakse. Ma näen mediaväljaannetest (nt Virumaa Teataja, Pärnu Postimees, Sakala või Põhjarannik), et ajakirjanikud kirjutavad, et haisu on, aga sellega tegelemine jääb vähese tahte taha. Kes kirub linnavalitsust, kes saadab kurje sõnu vee-ettevõtte suunas. Probleem on lahendamata. Mina näen selles kuja vähendamise vastu võitlemises selget suhtumist, et kõik muud nõuded laseks rahulikult samal moel edasi elada, aga see kuja vähendamise säte ei laseks. Järelikult see ei tohi tulla. Aga sel juhul ka midagi ei muutu.

Aseesimees Jüri Ratas

Lembit Kaljuvee, palun!

Lembit Kaljuvee

Aitäh, härra juhataja! Hea ettekandja! Minu arusaamise järgi on lausa vale, et see eelnõu ainult 60 000 inimest puudutab. Kui see seaduseks saab, siis mõjutab see pea kõiki Eesti elanikke, vähemalt neid, kellel on tsentraalne veevarustus. Tegelikult enamik Eesti inimesi kaotab, sest vesi läheb kõigile kallimaks, ja tunduvalt kallimaks. Kes on võitjad? Võitjad on need 60 000, kes tunnevad natuke vähem lõhna, peavõidu aga saab arendaja, kes toimetab nende seadmete lähedal, on need siis Tallinnas või Viljandis. Oleks siiski aus rääkida, kelle probleeme me lahendama hakkame – kas nende 60 000 inimese omi, ühe või mitme arendaja omi või enamiku Eesti inimeste probleeme. See osa ettekandes on puudu. Miks?

Tõnis Kõiv

Hea küsija! Me mõlemad oleme juba nii vanad küll, et mäletame valikut, mis oli Eesti valitsuse, Riigikogu ja teiste poliitikute ees umbes 15 aastat tagasi. See valik oli väga lihtne: kas investeerime keskkonnaprojektidesse või ei investeerime? Kas puhastame joogivee ära või joome edasi seda roostest vett, mis meie kodudesse mööda vanu katkisi torusid jõudis? Kas kogume reovee kokku või juhime selle otse jõkke nii nagu seni? Kunagine Tartu linna napea Toomas Mendelson ütles, et Tartu linna reovesi ei ole mitte Tartu probleem, vaid Narva probleem, sest see vesi voolab sinna. Saan aru, et tal on mõttekaaslast, aga mina arvan, et see ei ole õige. Me oleme investeerinud ühiselt selleks, et joogivesi puhtaks saada ja reovesi kokku koguda, nüüd ei tohiks öelda: ah, mis sest siis on, las läheb loodusesse selle kompostiga natukene neid haigustekitajaid, ega see minu juures ei juhtu, mina olen eemal ja minu ümber on kõik korras, et kuskil on probleeme, see mind ei huvita. See ei ole õige suhtumine. Ei ole õige lähenemine, et me ei muretse selle pärast, kui mingi sektori probleemid jäävad lahendamata, kuna inimeste arv, kes sellest kasu saaksid, on liiga väike. Muuseas, nemadki peaksid hiljem vee- ja kanalisatsiooniteenuse eest rohkem maksma.

Keskkond on üks märksõna, mida me ei tohi ära unustada. Tuletame veel kord meelde, et reoveepuhastisse jõuab kokku kõik see, mida me täiesti kontrollimatult kanalisatsiooni laseme. Vee-ettevõtjal on kohustus sellest

täiesti kontrollimatust sisendist teha kontrollitud kvaliteediga väljund. On kaks väljundit: üks on heitvesi, mis läheb otse loodusesse, teine on settest toodetud kompost, mis jõuab samuti loodusesse. Vee-ettevõtjatel on väga vastutusrikas ülesanne täita ning meie peame neid selles toetama ja rõhutama, et selle kõige juures ei saa ka nende inimeste huve unustada, keda kogu see tegevus praegu kahjustab, kellel pole võimalik elada inimväärset elu.

Aseesimees Jüri Ratas

Rein Randver, palun!

Rein Randver

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea kolleeg! Enne sa ütlesid, et 2010. aastal tehti üks uuring. Küllap sa, Tõnis, nõustud minuga, et reoveekäitlusest on ülevaatlik pilt ikkagi Keskkonnaministeeriumil. Ma rõhutan veel kord, et niisugust uuringut, mille puhul oleks arvestatud ka sotsiaal-majanduslikku faktorit, tehtud ei ole, ja seepärast on küllaltki raske seda eelnõu menetleda. Aga nüüd minu küsimus. Olen aru saanud, et kujade mõte on võimalike eksitsesside korral ära hoida oht inimeste tervisele. Miks soovitakse selle eelnõuga inimese tervis rohkem ohtu seada, vähendades kuja suurust?

Tõnis Kõiv

Me ei sea inimeste tervist ohtu, vaid me motiveerime vee-ettevõtjaid investeerima selleks, et nende tegevuse mõju oleks väiksem. Ja kui nende tegevuse mõju on väiksem, siis pole suurt kuja vaja. Ning minu arvates ei saa seda Eesti Keskkonnauuringute Keskuse tehtud uuringut vaadata lahus Keskkonnaministeeriumist. Selle uuringu tellimine oli Keskkonnaministeeriumi samm ja kogu uuring keskenduski mitte niivõrd tehnoloogilisele poolele, kuivõrd just sotsiaal-majanduslikule poolele. Kokkuvõttes moodustab see hea terviku.

Aseesimees Jüri Ratas

Imre Sooäär, palun!

Imre Sooäär

Aitäh, hea juhataja! Austatud ettekandja! Nii opositsiooni kui koalitsiooni küsimustest on selgeks saanud, et haisuprobleem Eestis teatud kohtades eksisteerib. Aga kas eelnõu algatajad on mõelnud ka sellele, et võib-olla

tuleks probleemile läheneda rohkem lokaalselt või tekkepõhiselt? Võib-olla me dimensioneerime asja üle, kui kogu Eestit puudutavat seadustikku ühe lati järgi muudame. Näiteks ühe suurima Eestis reoveepuhastusseadmetega tegeleva firma Schöttli andmestikust selgub, et võrreldes Nõukogude ajaga on inimeste vee-kasutus Eestis vähenenud kaks kuni kolm korda, kuna on säästlikumad WC-potid ja vesi on kallimaks läinud. Kasutatakse lihtsalt vähem vett ja seega tekib vähem ka reovett. Kas on mõeldud, et võib-olla on see rohkem lokaalne probleem?

Tõnis Kõiv

Aitäh! See on väga hea küsimus ja väga õige tähelepanu juhtimine. Annan sellele kaheosalise vastuse. Oleks väga lihtne vastata, et eelnõus ongi välja pakutud kolm võimalust: kas käidelda reovett kinnises mahutis – selle puhul on mõningad tehnoloogilised võimalused –, hoones või muul viisil. Too "muu viis" tähendabki seda, et lõppude lõpuks saab vee-ettevõtja ise otsustada, mida ta kohalikke olusid silmas pidades kõige otstarbekamaks peab. Muidugi kehtivad seejuures selged reeglid, mis hoiavad ära keskkonnanahäiringu levimise üle kuja piiride.

Teine osa vastusest olekski tõdemus, et muidugi tuleb tunnistada seda, et inimesed on hakanud vett säästma, seda vähem tarvitama. See on üldiselt väga tervitatav, ainult mitte vee-ettevõtja poolt vaadatuna. Vee-ettevõtja jaoks tähendab see kahte asja. Esiteks käibe vähenemist ja teiseks seda, et vett kasutatakse küll vähem, aga kogu seda keemiat, mida kodus majapidamises ja üldse kasutatakse, on jälle tunduvalt rohkem. Seega reovesi, millega käitlejal tuleb tegelda, muutub iga aastaga n-ö rammusamaks ja käitleja probleem keerulisemaks. Selgi põhjusel muutuvad lahtised aeroobse käitlemise platsid ehk aunkompostimise kohad iga aastaga aina enam sobimatuks. Asjata pole Tartu Ülikooli, maaülikooli ja tehnikaülikooli teadlased haisuraporti koostamise käigus kinnitanud, et aunkompostimine on iganenud tehnoloogia. Muu Euroopa ehk meie arenenumad naabrid pole seda tehnoloogiat juba aastakümneid kasutanud, sest esiteks, see tekitab haisu, ja teiseks, selle protsessi kvaliteeti ei saa kontrollida ning nii ei pruugi tulemus alati ohutu olla.

Ma ütlen, et lõppkokkuvõttes on eelnõust abi ka vee-ettevõtjatele nende ees seisvate probleemide lahendamisel. Küllap nad saavad sellest ka aru, kui nad esimesest emotsioonist üle saavad.

Aseesimees Jüri Ratas

Lembit Kaljuvee, palun!

Lembit Kaljuvee

Aitäh, härra juhataja! Hea ettekandja! Kindlasti on hais probleem, aga ei vee-ettevõtete liit, Terviseamet, linnade liit, maaomavalitsuste liit ega meie valitsus pole seda eelnõu heaks kiitnud. Miks ikkagi, kui see on väga hea eelnõu? Lang on siin vahel väitnud, et reformierakondlaste eelnõud on kõik väga head. Järsku on liiga vara ja liiga kallis see kõik käivitada? Meil on ju sadu või tuhandeid probleeme. Lisaks tahame inimeste käest võtta nii palju raha, et see probleem lahendada. Vahest on liiga vara ja sellepärast need liidud ja ettevõtted ei toeta teid?

Tõnis Kõiv

Täna tunnistamise eest, et hais on probleem! Kui vähemalt see siin saalis toimuva arutelu vili on, siis olen rahul. Jah, loomulikult on võimalik öelda, et üleminekuajal ei ole mitte kümme aastat, vaid 20 aastat. Aga nõnda me tegelikult ütleme, muu hulgas ka endale, et kui tegu on vaid mingisuguse osaga inimestest, siis nende mured ja probleemid meid väga ei huvita. Lisaks vaikime maha reoveesette käitlemisega seotud probleemid ja kinnitame, et tegeleme nendega kunagi hiljem. Ehk siis opositsiooni kõnepruuki kasutades: me tegeleme sellega kunagi siis – ehk järelikult peale aastat 2020 –, kui me peame oma raha eest seda kõike tegema.

Jah, seegi on võimalik. Muidugi ma ei arva, et me pärast 2020. aastat sentigi Euroopa Liidust ei saa. Vaevalt meil nii hästi hakkab minema, et me netomaksjaks saame. Aga toonitan, et probleemide lahendamise edasilükkamine neid ei kõrvalda. Väga tihti edasilükkamine ainult võimendab probleeme ja muudab nende lahendamise kokkuvõttes kallimaks. Seepärast ma ei arva, et me peaksime plaanist loobuma. Viis või kümme aastat on tegelikult väga pikk aeg, me ei tohiks saata inimestele sõnumit, et kannatage veel määramatu aeg,

esialgu midagi ei muutu. Ma ei ole sellega nõus.

Aseesimees Jüri Ratas

Imre Sooäär, palun!

Imre Sooäär

Aitäh, hea juhataja! Austatud ettekandja! Aeg sai otsa, mul on küsimuse teine pool ka veel. Oma vastusega jõudsid sa tegelikult sinna, kuhu ma tahtsin välja jõuda: tõdemuseni, et probleem on piirkonniti erinev ja ka lahendused võivad olla lokaalsed. Praegu on meil põhimõtte, et puhastatud reovee kohta kehtivad teatud nõuded ja kui miskit on üle normi, siis tulevad väga karmid trahvid peale. Kas ei saaks seda haisuteemat käsitleda nii, et kui näiteks Viljandis on ilmselgelt probleem, nagu siin välja on tulnud, siis mõõdaks nende lendlevate ainete hulga õhus ära ja määraks vastavalt trahvid? Kohalik vee-ettevõtte on ju kohustatud reovett nii käitlema, et õhk oleks puhas. Milleks lajatada kõigile uued reeglid peale, kui saab valida lokaalse lahenduse, et kohalik käitleja peab garanteerima õhu puhtuse selles piirkonnas? Mida te sellest variandist arvate?

Tõnis Kõiv

Aitäh küsimuse eest! See võimaldab seda probleemi natuke sisulisemalt lahti rääkida. Sellise variandi puhul me paneksime kogu mure kõrvaldamise raskuse ainult nende konkreetsete vee-ettevõtete peale, kus see probleem on. Ja siis saaks lahenduse ainult kitsalt see häda, et keskkonnahäiringuna hais levib inimesteni ja kahjustab nende elukeskkonda. Samas meie teame, vee-ettevõtjad teavad, ministeerium teab ja ka kogu keskkonnaministri teab, et settekäitluse toimimisega on ka laiemaid probleeme. Selle tulemus ei ole sugugi alati kvaliteetne. Ja selle mure lahendamise võimalused me lõikaksime lokaalse lähene misega ära. Nii et pigem peaksime püüdma kogu probleemi lahendada. Ning selleks ju on ka vajalik aeg antud.

Nüüd Viljandist ja ettepanekust, et linn võiks panna omale metaanitanki püsti – oleks tore ja rahu majas. Paraku Viljandi reovee maht ei ole selleks piisav. Samal ajal on teada, et maakonna teistelgi reoveepuhastitel on samad settekäitluse ja sette taaskasutuse problee-

mid mis Viljandilgi. Neid peaks analüüsima koos ja lahendama ühiselt.

Lähem nüüd edasi Euroopa Liidu kui terviku juurde. Juba aastaid on püütud Euroopa Liidu tasemel kokku leppida reoveesetest toodetud komposti kvaliteedi nõudeid. Teatavasti on kompost, mis sel moel toodetakse, jääde ja seda tuleb käidelda nagu jäädet. Samas peaks see olema toode ja seda peaks käsutama kui toodet, mida saab müüa. Ja muidugi toote puhul on eeldus, et selle kohta kehtivad selged kvaliteedinõuded ja toode neile ka vastab. Seni ei ole suudetud vaatamata pikaajalistele pingutustele Euroopa Liidu tasemel sette kvaliteedi nõuetes ja tingimustes kokku leppida. Mina puutusin selle protsessiga rohkem kokku siis, kui oli raporti koostamise aeg, ehk siis eelmisel aastal. Põhjus, miks ei ole suudetud kokku leppida, on see, et riikide huvid ja looduslikud tingimused on nii erinevad, et arusaamad, lähtekohad, mõnes mõttes ka arengutase ei võimalda kergesti ühisosa leida. Aga ma loodan, et see ühel päeval leitakse, ja kindlasti saabub ka aeg – loodetavasti lähemas, mitte kaugemas tulevikus –, kui reoveesetest toodetud komposti müüakse aianduskauplustes nagu mingit muudki kompostmulda.

Aseesimees Jüri Ratas

Mailis Reps, palun!

Mailis Reps

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea ettekandja! Olles üsna pikalt teid väga tähelepanelikult kuulanud, võtaksin oma küsimusega kokku ühe momendi, mille te välja tõite. Vabariigi Valitsus ei andnud oma seisukohta, kuna ta ei tahtnud endale asjaomaseid kohustusi võtta. Seda põhjusel, et järgmisel Euroopa Liidu rahastamisperioodil ei ole mitte mingit kindlust, et sellist investeringut oleks võimalik rahastada. Mul on sellest tulenevalt järgmine küsimus. Meie eelmine suur lubadus oli toetada vee- ja kanalisatsiooniettevõtteid üle Eestimaa, et hakataks järgima uusi direktiivinõudeid. Ja siis, oh üllatust, üsna mitmed ettevõtted olid silmitsi probleemiga, et meie lubadusest sai nende kohustus, aga raha selleks tööks ei eraldatud. Kas nüüd on teil lootus, et läheb natuke paremini või lõpptulemusena võetakse ikkagi laenusid ja inimesed maksavad selle kõik oma taskust kinni?

Tõnis Kõiv

Muidugi on mul lootus! Õigemini mul on väga kindel usk, et Riigikogu on kõrgemal seisev organ kui valitsus, ja kui meie oleme siin oma otsuse langetanud, siis seda tuleb võtta kui suunist ja selle järgi ka mõningad muudatused teha. Lisan veel seda, et tegelikult ei ole mõeldavgi – toon siin paralleeli varasemate vee- ja kanalisatsioonitaristusse tehtud investeeringutega –, et nii suured tööd saaks tehtud ainult laekunud tariifitasu eest. See oli mõeldamatu enne ja see on praegugi mõeldamatu. Nii et ka selle eelnõuga lahendatavate probleemide puhul ei tule kõne allagi, et kasutatakse vaid tariifitasu.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kalle Jents, teine küsimus!

Kalle Jents

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea ettekandja! Minu küsimus kattub veidi eelküsija küsimusega. Tahan nimelt küsida niimoodi: kas sa võiksid natuke maha võtta hirmu, et kui me selle eelnõu nüüd seadusena jõustame, siis igal juhul vee ja kanalisatsiooni hinnad tõusevad? Kui reaalseks sa ikkagi pead, et neid küsimusi on võimalik lahendada Euroopa Liidu rahaga? Ja kas sa pead võimalikuks, et esimese ja teise lugemise vahel vaadatakse tähtajad üle, kui tekib kahtlus, et selle perioodi rahaga me positiivset lahendust ei saa?

Tõnis Kõiv

Minu jaoks annab kõige suurema kindluse ikkagi see, et valitsuse kooskõlastamise protsessi käigus on nii Keskkonnaministeerium kui ka Siseministeerium oma selget toetust avaldanud ja küllap saavutatakse läbirääkimiste tulemusel kokkulepe ka Rahandusministeeriumiga. Juhtub see siis Riigikogus menetlemise ajal või pärast seda, kui menetlemine on siin lõppenud ja seadus vastu võetud – minu jaoks on see lihtsalt aja küsimus. Kindlasti see kokkulepe saavutatakse ja meetmed, mille raames toetada vee- ja kanalisatsiooniteenust pakkuvate ettevõtete investeeringuid settekäitluse tänapäevasele tasemele viimiseks, saavad ka olema.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Peep Aru!

Peep Aru

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Hea ettekandja! Väljusime just kohalike valimiste faasist. Viljandis pidasid kõik poliitilised jõud, kes valimistel osalesid, linna kõige suuremaks probleemiks just seda, et teinekord ei ole linna õhk puhas. Ma olen täiesti kindel, et viljandlastel ja kõigil eestimaalastel on õigus puhtale õhule. See eelnõu on ka minu algatatud ja praeguses arutelufaasis olin ma väga üllatunud, et mind nimetati selle pärast tankistiks. Hea veel, et mitte koeraks. Kolleegid, kui on esitatud konkreetne eelnõu, siis saab seda nii kritiseerida kui ka esitajatega kaasa mõelda. Täna kõiki kaasmõtlejaid! Eelnõu algatajana olen avatud kõikidele headele muudatusettepanekutele, mis võimaldavad seda probleemi lahendada. Tõnis, kuidas sinuga on? Kas ka sina oled ettepanekutele avatud?

Tõnis Kõiv

Aitäh, hea kolleeg ja kaasalgataja, selle märkuse ja tähelepanu juhtimise eest! Tõesti, mõnikord tekib tunne, et siin saalis istujate jaoks ei ole need inimesed, kes sellest majast väljas töötavad, ja eriti need, kes sellest linnast väljas elavad, üldse olulised. Aga tegelikult ju on, küllap ka teist enamiku jaoks. Ma juba ütlesin, et maaomavalitsuste liit, linnade liit, vee-ettevõtete liit ja Keskkonnaministeerium on juba esitanud mitmeid ettepanekuid ja ilmselt tuleb neid veel väga paljudelt. Kindlasti tahame neid järgnevas menetluses väga tõsiselt kaaluda, et muuta eelnõu võimalikult heaks ja võimalikult arusaadavaks – nii nendele, kes sellele oma lootused on rajanud, kui ka nendele, kes seda täitma peavad.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Inara Luigas!

Inara Luigas

Aitäh! Austatud ettekandja! Tahan küsida sellist asja. Siin saalis on õhku visatud väga hea näide, Viljandi näide. Peep Aru ütles, et kõik valimistel osalenud osapooled on lubanud võidelda elanikke häiriva haisuga. Kõik omavalitsused, kes on selle probleemiga kursis, on ilmselt proovinud sellega rinda pista. Tahan küsida investeeringute kohta. Kas praegu on mingeid takistusi, mis ei lase omavalitsustel seda probleemi lahendada? Kui vaadata riigi-

eelarvet ja riigi finantsseisu, siis lähiajal ei luba riik kohalikel omavalitsustel laenu võtta, et mitte riigieelarve tasakaalu ohtu seada.

Tõnis Kõiv

Aitäh küsimuse eest! Eks me lõpuks jõua sellesamani, mida ma juba Imre Sooääre küsimusele vastates rõhutasin. Me ei saa seda probleemi pisendada ainult Viljandi mureks. Siin saalis on vähemalt kolm rahvasaadikut otsestelt just Viljandi küsimusena sellele tähelepanu juhtinud, aga see ei puuduta ainult Viljandit. Ja see ei ole ka ainult Pärnu või Rakvere või Kohtla-Järve probleem, see on laiem. Settekäitluse puudujääkidest tulenevad häirivad on üldisem probleem, mis vajab terviklikumat analüüsi ja lahendamist. Me ei saa seda panna mõne konkreetse omavalitsuse õlule, et tehke see ära. Ka vee-ettevõtjate soov ja isegi palve on, et riik võtaks selle probleemi lahendamisel suunavama, jõulisema rolli. Seda on rõhutatud samuti Eesti Keskkonnauuringute Keskuse uurimuses. Just sellepärast soovib Keskkonnaministeerium tellida sotsiaal-majandusliku uuringu, et saada selgust ka nendes aspektides, mis tervikpildist praegu puudu on. Nii et ei maksa tahta lahendada üksikküsimusi, vaatame seda asja ikkagi terviklikult.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Inara Luigas, teine küsimus!

Inara Luigas

Aitäh! Austatud ettekandja! Nagu ma teie vastusest aru saan, ka praegu ei ole kohalikel omavalitsustel mingisuguseid takistusi, lahendamaks neid probleeme. Hea tahte korral on võimalik midagi ette võtta. Aga minu küsimus on selline: arvestades seda, et selle seaduse täitmiseks, kui eelnõu siin vastu võetakse, läheb tulevikus vaja väga suurt summat, kas te olete ka Rahandusministeeriumiga nõu pidanud? Mind täitsa huvitab, mida ütleb selle seaduseelnõu kohta rahandusminister Jürgen Ligi.

Tõnis Kõiv

Rahandusministeerium ongi tariife silmas pidades teinud need arvutused, millele ma päris esimestele küsimustele vastates viitasin. Need ongi sealt tulnud. Aga mis ma tahan öelda kommentaariks väitele, et kohalikel omavalitsustel ei ole praegugi takistusi selle probleemi

lahendamiseks? Aastaid tagasi olin ma Paide linnapea ja meil oli seal punane roostene vesi, valget särki pesta ei saanud, sest see läks peale pesemist roosaks. Teoreetiliselt võiksin ma peeglisse vaadata ja küsida: linnapea, mis takistus see siis oli, et sa seda asja korda ei teinud, uut veehaaret ei rajanud, uusi torustikke ei ehitanud? Ega muud takistust peale raha puudumise ei olnudki! Ma arvan, et kui Paide linn oleks pidanud selle töö tegema ainult oma elanike makstud raha eest, siis oleks siamaani vesi seal roostene ning reovesi läheks suuremas osas puhastamata või kehvasti puhastatud Pärnu jõkke ja osa vist lihtsalt maa alla, sest poleks tsentraalset kanalisatsiooni. Need küsimused ja vastused on kohalike omavalitsuste juhid aastate jooksul kõik läbi võtnud, need ei ole enam uued küsimused.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kalev Kallo, teine küsimus!

Kalev Kallo

Aitäh, austatud eesistuja! Lugupeetud ettekandja! Mind on selles pikas küsimuste-vastuste voorus hakanud mõneti häirima demagoogiline väide, et üht poolt saali nagu ei huvitaks nende 60 000 inimese mure. Seda ei maksaks kasutada, sest vastuväitena võib tuua, et teist poolt saali ei ole huvitanud kümnete tuhande laste mure, kellele ei jätku rahast, mis on määratud koolitoiduks, kümnete tuhandete vaesuses elavate inimeste mure, näiteks see, et lapsetoetus on 19 eurot. Kõik need eelnõud on siin esitatud, kõigile te olete vastu hääletanud. Nii et ärme räägime, et kedagi ei huvita kellegi mure. Aga nüüd küsimus: kas ma saan õigesti aru, et selle kõlava haisu vastu võitlemise loosungi all te ikkagi tahate poolmärkamatu läbi suruda seda kuja vähendamist? See on vist põhieesmärk, nagu ma aru saan.

Tõnis Kõiv

Hea kolleeg! See eelnõu mõttest arusaamine on enam-vähem poole peale jõudnud. Ma tunnustan teid kindlasti selle eest, et nende 60 000 inimese probleemi mõistmine on teieni jõudnud, ja te ütlesite ka selgelt välja, et see on teiegi jaoks oluline. Ma pean seda suureks saavutuseks, kas või sellesama tänase küsimuste-vastuste vooru saavutuseks. Siit edasi ei ole enam pikalt minna, saamaks aru, et need

60 000 inimest ei oota lihtsalt juttu. Nad ootavad tegusid, reaalseid investeeringuid, olukorra paremaks muutumist, et reoveepuhastite mõju ei ulatuks enam nendeni.

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Ettekandjale rohkem küsimusi ei ole. Palun kaasettekandeks kõnetooli keskkonnakomisjoni esimehe Erki Noole!

Erki Nool

Austatud istungi juhataja! Austatud kolleegid! Keskkonnakomisjon arutas veeseaduse ja jäätmeseaduse muutmise seaduse eelnõu tänavu 4. novembril. Osalema olid kutsutud paljude huvigruppide esindajad, teiste hulgas Eesti Vee-ettevõtete Liidu tegevdirektor Vahur Tarkmees ja Tallinna Vee juhatuse liige Aleksandr Timofejev. Lisaks olid kohal vandeadvokaat Allar Jöks, Keskkonnaministeeriumi asekanstler Harry Liiv ja loomulikult keskkonnakomisjoni liikmed. Nii nagu täna siin saalis, oli ka keskkonnakomisjonis väga põhjalik arutelu, eri huvigrupid selgitasid oma seisukohti. Tõnis Kõiv andis analoogse ülevaate nagu täna. Siiski mõningad täpsustused selle seaduseelnõu juurde.

Esimest korda esitasid Riigikogu liikmed selle eelnõu keskkonnakomisjoni kevadel. Saali see ei jõudnud, aga seda parandati ja kohendati natukene. Kui eelnõu oli saanud numbriks 483, ootasime ka Vabariigi Valitsuse arvamust. Valitsus teatas, et ei esita oma arvamust Riigikogu liikmete Aru, Kabritsa, Kõivu ja Pakosta algatatud veeseaduse ja jäätmeseaduse muutmise seaduse eelnõu kohta.

Lühidalt veel Keskkonnaministeeriumi asekanstleri selgitustest erinevate küsimuste peale. Siin saalis oli juba põgusalt juttu, et Keskkonnaministeerium on ette valmistanud vajaliku uuringu ja teinud ka Keskkonnainvesteeringute Keskusele asjaomase taotluse. Praegu oodatakse Keskkonnainvesteeringute Keskuselt selles voorus taotluse heakskiitu, töö peaks valmima 2014. ja 2015. aasta jooksul. Eesmärk on hinnata reoveesette regionaalse käitlemise vajadust, valida mõistlikud tehnoloogiad ja suunduda selle poole, et välisõhuga tulevikus probleeme ei tekiks.

Keskkonnakomisjoni liige Valeri Korb soovis teada, miks Vabariigi Valitsus loobus arvamuse andmisest. Sellele üritas vastata Tõnis

Kõiv. Üks põhjus on järgmises Euroopa Liidu toetuste raha jagamises, kui planeeritakse erinevaid suundasid. Üks suund võiks olla välisõhu kvaliteedi parandamine.

Eesti Maaomavalitsuste Liit, Eesti Linnade Liit ja Eesti Vee-ettevõtete Liit ei toeta seda seaduseelnõu sellisel kujul. Toonitatakse, et seadus tekitaks vee-ettevõtjatele suure lisakoormuse.

Tõnis Kõiv tõi juba välja enamiku kitsaskohti. Komisjonis oli ka väga palju juttu sellest, et huvigrupid ja teadusuuringud on viidanud suure kuja vajalikkusele. Isiklikult arvan, et need küsimused on väga põhjendatud ja me peaksime kuja vähendamisega ettevaatlikud olema. See aga ei tähenda seda, et me ei peaks haisuprobleemiga tegelema. Ja ega see ei takista haisuprobleemiga tegeleda, kui me kuja piire ei nihuta.

See ei tulene küll otseselt sellest eelnõust, aga tahan toonitada, et kindlasti riik peaks vastutustundega suhtuma igasugustesse keskkonnanahäiringutesse. Inimesed, kes heauskselt on ostanud endale kinnisvara teatud piirkonda või plaanivad kuhugi maja ehitada, peavad saama olla veendunud, et riigis kehtivad mingisugused haldusaktid, mis tagavad, et nende tervis ei saa rikutud. See on kindlasti teema, millega tuleb edasi tegelda, ja väga vastutustundlikult edasi tegelda.

Ma hüppan nüüd küll keskkonnakomisjoni istungi teemalt teisele teemale, aga siin on väga palju räägitud Viljandi probleemist. Siin võiks tegelikult koputada kõikide poliitikute südametunnistusele. Viljandi probleemi olemus on tegelikult see: kui Viljandisse hakati puhastusjaama ehitama, siis väga paljud, insenerid, arhitektid ja ka projekteerijad, soovitsid seda mitte sinna ehitada. Aga ehitati, ja resultaat ongi see, millest täna palju on räägitud.

Lõpetuseks tahan öelda, et kindlasti tegeleb keskkonnakomisjon selle eelnõuga edaspidi äärmiselt vastutustundlikult. Nüüd otsused, mis keskkonnakomisjon langetas: teha Riigikogu juhatusele ettepanek võtta eelnõu 483 esimene lugemine täiskogu istungi päevakorda 19. novembriks 2013. aastal – see oli konsensuslik otsus –, teha täiskogule ettepanek eelnõu esimene lugemine lõpetada – poolt oli 5, vastu 4, erapooletuid 0 –, teha juhatusele ettepanek määrata muudatusettepanekute esita-

mise tähtajaks s.a 3. detsember kell 17.15. Ka see otsus oli konsensuslik. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Kas ettekandjale on küsimusi? Küsimusi ei ole. Suur tänu, Erki Nool! Asume läbirääkimiste juurde. Palun, Rainer Vakra! Ma soovin täpsustada, mis fraktsiooni nimel te kõnelete. Selge, Rainer Vakra esineb Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni nimel. Palun, kaheksa minutit!

Rainer Vakra

Austatud kolleegid! Lugupeetud juhataja! Kõigepealt pean ütleva, et see demagoogiline arutelu pani siin kohati muigama, kohati ajas naerma ja samas lõppkokkuvõttes pani nutma. Head eelnõu ettekandjad, loomulikult me kõik saame aru, et hais on paha, hais paneb nina kirtsutama. Sellegipoolest kuuleme siin saalis pidevalt, et ühe omavalitsuse küsimust ei peaks lahendama siit Toompealt. Tavaliselt on meil ikkagi nii, et siit üritatakse lahendada Tallinna küsimusi ja sellest tuleb alati suur tüli. Täna on mindud seda teed, et Tõnis Kõiv apelleerib lähtuvalt omaenda koostatud raportist 60 000 elanikule kui mingile teaduslikule tulemile, mida see kindlasti ei ole, ja püüab vastandada neid 60 000 inimest näiteks Tallinnale või mingile muule omavalitsusele, mis on vägagi vale. Ma kordan veel kord: kõikidest haisuprobleemidest on reoveepuhastiga seotud vaid 1,8% ja mulle jääb arusaamatuks, miks selle mure lahendamiseks ollakse nõus kulutama miljoneid eurosid, olgu tegu Euroopa Liidu või Eesti maksumaksja rahaga. Lõppkokkuvõttes tuleb see ikkagi kellelgi kinni maksta. Kas see on tõesti praegu Eesti tähtsaim küsimus, mida me peame siin suures saalis lahendama?

Teisalt ma ei saanud lõpuni aru, miks ei saa Viljandi seda probleemi kõrvaldada. Teadupärast üks seadus ei tähenda kohe ka rahastust, ka Euroopa Liidu rahastust mitte. Vabariigi Valitsuse otsusega on võimalik seda muuta – seada see prioriteediks, rääkida Brüsseliga läbi. Selleks ei ole vaja eraldi seadust.

Siin märgiti mitu korda, et Viljandis oli see töö erakondade koalitsioonilepingus sees. Ma ei näe mingit põhjust kahelda, et IRL ja sotsiaaldemokraadid selle ka ära teevad, kuigi ajaloo kohta infot otsides guugeldades nägin,

et 17 aastaga Reformierakond ei ole seda teinud. Seal haiseb tõepoolest siinamaani. Selle eelnõu vastu on Eesti Vee-ettevõtete Liit, Terviseamet, Eesti Linnade Liit ja Eesti Maaomavalitsuste Liit. See aga nagu ei loe, et mitte keegi, isegi Vabariigi Valitsus seda eelnõu ei toeta. Ja me tõsimeeli arutame siin, kas selle seadusega kaasneb raha või mitte, küsides vastaspoolt naeruvääristada püüdes ainukese argumendina, kas te vasakul saali poolel tõesti ei tunne haisu ja kuidas te aru ei saa, et hais on probleem. Lõppkokkuvõttes selle kulutuse maksavad kinni ikkagi Eesti elanikud.

Tuleme nüüd konkreetselt selle kuja teema juurde. Tahetakse vähendada kanalisatsiooni-ehitiste kuja, mis praegu kaitseb elanikke võimalike ebameeldivate lõhnade eest. Sisuliselt soovitakse anda võimalus liikuda arendusega haisuallikale lähemale. Eelnõu esitajad pidevalt naeruvääristasid meie tähelepanujuhtimist tõsiasjale, nimetasid seda konspiratsiooniteooriaks, et Põhja-Tallinnas Paljassaares on ühele kinnisvarafirmale kuuluv ligi 50-hektarine mereäärne maatükk, mille kohta 2010. aastal on algatatud detailplaneering. Sinna kavandatakse rajada elamu- ja äripiirkond, mille maksumus on hinnanguliselt sadu miljoneid eurosid. Põhja-Tallinna halduskogu on selle detailplaneeringu eskiisi koostanud tingimusel, et tööga ja vaba aja veetmisega seotud objektid jäävad reoveepuhastusjaama sanitaarkaitsetsoonist välja. Ja ennäe imet, me tuleme siin Riigikogus appi, vähendame seda kuja, ja jäävadki need objektid reoveepuhastusjaama sanitaarkaitsetsoonist välja.

Mis puutub eurorahasse, siis Tõnis Kõiv rääkis südantlõhestava loo Paide linnast. See on alati koht, kus mina saan rääkida Nõmme linnaosast. Nõmmel ei olnud 60% inimestel kanalisatsiooni. Meie tegime selle ilma, et oleks pidanud Riigikogus pikalt arutama, kas Nõmme 40 000 elanikku on Reformierakonnale olulised või mitte. Ma arvan, et on. Küll aga sellest tulenevalt pole midagi imestada, kui ka järgmistel valimistel Reformierakond Tallinnas veel vähem häält saab, sest kodutöö korras ütlen ma juba ette, et Tallinna Vesi ei saa mitte mingil juhul mitte mingi valemiga eurotoetusi.

Kui seaduse järgi peab reovee käitlemine toimuma "kinnises mahutis või hoones või muul viisil, mis hoiab ära keskkonnahäiringu levimise üle kuja piiride", siis iga mõtleval ini-

mene saab aru, et lõhna juba aia, müüri ega ilusa lillepeenraga ei püüa. Seega tegelikult kohustatakse vee-ettevõtjaid vähendama haisu levikut ja katma reoveepuhastid massiivsete kuplitega. Nii suuremahulised ehitustööd tähendavad ka suurt kulu, mis paratamatult jääb tarbija kanda.

Toon ka konkreetseid Tallinna Vee arvutused. Esialgsel hinnangul tuleks Tallinna Veel ehitada aastaks 2018 puhastusseadmete ümber ligi 15 hektari ulatuses hooneid. See võrdub 25 täismõõtmetes jalgpalliväljakuga. Prognoositav investeringute maht on 100 miljonit eurot ja arvestades edaspidist käitluskulu, mis on aastas 15 miljonit eurot, tõuseb Tallinnas vee hind 40–50%. Ja siin ei päde isegi see, kui me räägime Euroopa Liidu rahast, ning see ei ole vastandamine Tallinn *versus* Viljandi. Haisu-probleeme tuleb lahendada lokaalselt, mitte tekitada sellist üle-eestilist võnget ja pahatahtlikult näpuga näidata, et kedagi see temaatika ei huvita.

Oma juttu kokku võttes tuletan meelde, et kevadel juba esitati analoogne eelnõu, mille algatajatest kaks selle tagasi võtsid. Põhjus, miks eelnõu komisjonis tagasi võeti, oli see, et puudusid majanduslikud arvestused ja keskkonnamõju analüüs. Kui me vaatame seda eelnõu, siis näeme, et analüüs puudub ka praegu. See, et eelnõus kirjutatakse ligikaudseks maksumuseks vähemalt 25 miljonit eurot, näitab seda, et tegelikult on töö tegemata ja arvutused puudulikud.

Eelnõu seadusena vastuvõtmisest ei võida peaaegu keegi, aga kaotajaid on väga palju. On pretsedenditu, et hoolimata keskkonnamõju komisjoni palvest jättis Vabariigi Valitsus oma seisukoha esitamata. Tegelikult tuleks sellised toored ja tarbija rahakotile ohtlikud eelnõud kohe menetlusest tagasi lükata. Ma teen Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni nimel ettepaneku eelnõu 483 tagasi lükata. Aitäh teile!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Järgmisena palun kõnetooli Kalle Jentsi!

Kalle Jents

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Eri-nevalt Rainer Vakrast ei ole mind selle eelnõu arutelu üldse naerma pannud ja nutma ma ka ei hakka – isegi siis mitte, kui eelnõu millegipä-

rast peaks menetlusest välja kukkuma. Ma saan aru inimestest, kes siin Tallinna Vee esindajatena lobitööd teevad. Kui teile ainult Tallinna probleemid on tähtsad, siis tehke vastavad muudatusettepanekud peale esimest lugemist. Ma isiklikult arvan – täpset majandusseisu ma küll ei tea –, et Tallinna Vesi on ilmselt ainuke, kes suudab omal jõul need probleemid lahendada.

Vaadake, eile vist oli see päev, kui avati uus Tallinna–Tartu maantee lõik. Paljud teist sõidavad seda mööda. Kas te olete tähele pannud sealseid uhkeid müratõkkeid? Need ei ole mitte ainult seal uuel lõigul, need on ka teistes kohtades. Niisugused müratõkked maksavad kümneid ja sadu tuhandeid eurosid, kokku lausa miljoneid. Kasusaajate hulk aga on äärmiselt väike, seal on vahest üks-kaks maja taga. Võib-olla see on vastus, hea kolleeg Lembit, sinu probleemitõstatusele, et kasusaajate hulk pole äkki piisavalt suur. Mõtlen inimesi, kes ka puhast õhku tahaksid.

Inara, sulle ma ütleksin niimoodi. Tõesti, mis on siis takistanud seni asjaga tegeleda? Rainer Vakra küsis ka, miks reformierakondlik linnavalitsus Viljandis seda juba korda pole ajanud. Jah, väiksemates omavalitsustes käivad need summad üle jõu. Me oleme Viljandis sellega aastaid tegelnud. Laual on olnud erisuguseid tehnoloogilisi variante, aga kõik need on väga kallid ja üks keskmine Eesti omavalitsus lihtsalt ei saa rahaliselt selle probleemi lahendamisega hakkama. Ja Viljandi linnas ei ole 60 000 inimest, seal on elanikke 19 000. Nii et see ei ole vaid Viljandi probleem. Aga tõsi, Viljandi linn on ilmselt kõige kauem selle probleemiga tegelenud, otsinud lahendusi ja maksimisvõimalusi.

Jah, riigile, praegusele valitsusele ja rahandusministrile eelnõu kindlasti ei meeldi. Selle eelnõu mõte on tõepoolest saada riigi õlg ja tugi alla. Võib-olla tähtajad tuleb tõesti veel pikemad panna, arutame seda, aga kahtlemata on vaja, et riik tuleks appi. Kindlasti me vaatame Euroopa Liidu raha poole, sest teistmoodi neid probleeme lahendada võimalik ei ole. Mina kutsun teid kõiki üles seda eelnõu toetama – ka seda saalipoolt, kes alati kinnitab end omavalitsuste muredele kaasa elavat. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Ma palun kõnetooli Viktor Vassiljevi Keskerakonna fraktsiooni esindajana!

Viktor Vassiljev

Aitäh, proua juhataja! Ma palun kaheksa minutit!

Aseesimees Laine Randjärv

Kaheksa minutit.

Viktor Vassiljev

Head kolleegid! Haisust kõik algab ja tegelikult haisus ongi see põhjus, miks Vabariigi Valitsus ei toeta seda eelnõu. Sellepärast, et üheski eurodirektiivis ega üheski Eesti õigusaktis ei ole haisu piinormi. Muidugi see ei tähenda, et hais on hea. Aga mõõdetakse mitte haisu, vaid jääklämmastikku, mis on gaaside töötlemisel erituv aine. On olemas jääklämmastiku piinormid, on olemas puhastist väljuvas vees sisalduvate ainete piinormid, on olemas asjaomased sanktsioonid. Neid norme tulebki jälgida, tuleb jälgida jääklämmastiku sisaldust ja muud, mida Tallinnas tehaksegi kogu aeg. Ja kui minnakse üle normi, siis tuleb rakendada sanktsioone. Kui rikkumine on pidev, siis on midagi puhastusseadmetega korrad ära. Järelikult tuleb sinna investeerida, midagi teistmoodi teha. Mis puutub Tallinna, siis vahest võib tõesti nendele väljadele mulda peale vedada, sinna roosid istutada, vallid ümber ehitada – miks ka mitte. Kõik see on väga hea, ega mitte keegi pole selle vastu. Aga jutt käib just nimelt kujast ja karta on, et sinna ongi see koer maetud ja haiseb täiega.

Vaadake, see, mida välja pakutakse, on mingi kosmiline tehnoloogia. Metaani tuleks käidelda hermeetiliselt suletud anumad, aga see on ju plahvatusohtlik. Tuleb arvestada igasuguste riskidega. Kui metaan on suletud ruumis, siis on juhuslik säde nagu väike aatomipomm. Kui see plahvatab väljas õhu käes, siis ei juhtu midagi – käib väike sutsakas, ja ongi kõik.

Kui me kosmilise tehnoloogia abil – ma ei tea, kas kuskil üldse on neid lahendusi praktikas proovitud – üritame käitlemispaiga kinni ehitada, siis tuleb niimoodi õhku puhastada üritades arvestada, et metaani eritumine loodusliku protsessi tagajärjel on ettearvamatu protsess. Ei või iial teada, millal eritub kriitilist

massi ületav hulk. Järelikult, kui kinni me seda värki ka ei ehitaks, peavad olema väljalaskelapid avarii puhuks. Nii et tahad või ei taha, aga kõvemate või vaikumate helide saatel ikkagi vahetevahel tuleb gaas värskes õhu kätte lasta, nagu see looduses määratud on. Me võime väga kindlalt sulgeda mahutid või hooned, kus toimub käitlemine, ikkagi peavad olema avariiväljavoolud, sest iial ei tea, missugune avariisituatsioon võib tekkida. Elekter kaob ära, arvuti läheb rikki, Bill Gates tõmbab Microsoftile piirangud peale – mida iganes, ja meil ongi vaja avariiväljapääsu, kust haisev ja puhastamata ollus välja lasta.

Selline avarii võib ju juhtuda, aga see ei tohi juhtuda seal, kus elavad inimesed. Miks me siis vähendame sanitaarkaitseala? Me võime ju võtta kasutusele igasugused meetmed, aga inimesi ei tohi lubada sinna, kuhu sõnniku peale istutatakse roosid. See on ju endine jäätmekäitlusala. Nii et kui inimene teeb nende roosipõõsaste juures sonkides labidaga paar liigutust, siis jõuabki ta sinna, kus on igavene issanda loomaaed – alates *Escherichia coli*'st ja lõpetades A-hepatiidi viirustega, mis tolmuaga ei lendu. Vihmavesi peseb nad välja igast labidadaugust. Seal on ohtlik elada. See ongi sanitaarkaitseala mõte. Kogu maailmas on niisugused sanitaarkaitsealad ühesugused, vastates elanike arvule, käideldava vee hulga. Niimoodi on see ka Tallinnas paika pandud ja on alati olnud.

Eelnõu esitamise põhjus on hoopis muu. Mis nimelt, ei ole raske ära mõistatada. Eelnõu algataja Tõnis Kõiv käis Inglismaal terve delegatsiooni koosseisus uurimas, kuidas seal sanitaarkaitsealadega lood on. Võib-olla ta kunagi räägib, mis seal toimus. Tallinna Vesi korraldas selle reisi. Näidati väikest linnakest keset Inglismaad, kus on mitu järve, kust ammutatakse joogivett. Järved on umbes 16 meetri sügavused – Tallinna Ülemiste on kõigest 3 meetrit sügav – ja veetemperatuur on 14 kraadi. Peale Loch Nessi koletise sinna keegi ujuma ei lähe. Ometi on järvedel 300 meetri kaugusel traat ümber, ja mitte lihtne, vaid okastraat. Sellepärast Tõnis Kõiv ei tahagi rääkida, mida ta seal nägi. On vaid üks traadita järv, mis oli kunagi kohaliku lordi omanduses, ja lord kinkis selle omavalitsusele tingimusega, et see rada, kus tema kunagi jalutamas käis, peab olema kohalikele elanikele vabalt

kasutada. Rada on järvest 300 meetri kaugusel ja märksa kõrgemal kaljude otsas, järv on madalal all. Niimoodi on asjad Inglismaal.

Aga praegu me menetleme seaduseelnõu, mis tahab jälle sanitaarkaitseala vähendada, seekord juba teiste kinnisvaraarendajate huvi- piirkonnas. Nüüd on tegu Paljassaare põik 16 kinnistu ja lähiala detailplaneeringuga, mis on algatatud aastal 2010. Algataja on Margus Linnamäe OÜ Ecobay. Siin küsiti, kas härra Kõiv on Margus Linnamäega kohtunud ja rääkinud. Ausa inimesena ta ütles, et ei ole. Muidugi ei ole. Selle detailplaneeringu asja ajab hoopis teine inimene. Ma ei hakka tema nime nimetama, sest ei ole Riigikogu asi surkida selles haisvas asjas, aga igal juhul on detailplaneeringu teostaja AS K-Projekt. Aastal 2010 üritati seda kooskõlastada tervisekaitsega, ei läinud läbi, aastal 2011 lükati see Tallinna Veele, ei läinud ka läbi. Ja nüüd üritatakse seda teha Riigikogus.

Kas me oleme banaanivabariik? Me oleme Eesti Vabariik, Euroopa Liidu liige ja see siin on Riigikogu, Eesti parlament. Keskerakonna fraktsioon teeb ettepaneku veeseaduse ja jäätmeseaduse muutmise seaduse eelnõu 483 esimesel lugemisel tagasi lükata. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Kas on veel kõnesoove? Kõnesoove rohkem ei ole, lõpetan läbirääkimised.

Juhatusel on laekunud kaks ettepanekut. Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon teeb ettepaneku eelnõu 483 esimesel lugemisel tagasi lükata. Ja nagu te praegu kuulsite, ka Eesti Keskerakonna fraktsioon teeb ettepaneku

veeseaduse ja jäätmeseaduse muutmise seaduse eelnõu 483 esimesel lugemisel tagasi lükata. Palun, Mailis Repts!

Mailis Repts

Palun enne hääletamist kolm minutit vahe- aega!

Aseesimees Laine Randjärv

Kolm minutit vaheaega.

V a h e a e g

Aseesimees Laine Randjärv

Austatud Riigikogu, panen hääletusele Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni ja Keskerakonna fraktsiooni ettepaneku eelnõu 483 esimesel lugemisel tagasi lükata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt hääletas 38 Riigikogu liiget, vastu oli 41, erapooletuid ei olnud. Ettepanek ei leidnud toetust.

Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 483 esimene lugemine lõpetada. Esimene lugemine on lõppenud. Määrان eelnõu 483 muudatus- ettepanekute esitamise tähtajaks 3. detsembri kell 17.15.

Head kolleegid, tänane istung on lõppenud.

Istungi lõpp kell 13.01.

Istungi kestus 3 tundi ja 1 minut.

Juhataja

L. Randjärv
Riigikogu aseesimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM

VI ISTUNGJÄRK

Kolmapäev, 20. november 2013

Kell 13.00

S i s u

Infotund

1. Valitsuse töö
2. Korrakaitse
3. Tööpuudus
4. Olukord piiripunktides

Istungi rakendamine

1. Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse muutmise seaduse eelnõu (477 SE) esimene lugemine

2. Õppetoetuste ja õppelaenu seaduse muutmise seaduse eelnõu (478 SE) esimene lugemine

3. Võlaõigusseaduse ja tarbijakaitse seaduse muutmise seaduse eelnõu (505 SE) esimene lugemine

4. Euroopa Parlamendi valimise seaduse muutmise seaduse eelnõu (520 SE) esimene lugemine

5. Riigikogu otsuse "Riigikogu otsuse "Eesti Vabariigi, Leedu Vabariigi ja Läti Vabariigi Parlamentidevahelise Assamblee Eesti delegatsiooni moodustamine" muutmine" eelnõu (539 OE) esimene lugemine

6. Metsaseaduse ja halduskoostöö seaduse muutmise seaduse eelnõu (463 SE) kolmas lugemine

7. Investeeringufondide seaduse, kogumispensionide seaduse ja sotsiaalmaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu (501 SE) kolmas lugemine

8. Riigilõivuseaduse § 333¹ muutmise seaduse eelnõu (494 SE) kolmas lugemine

9. Riigikogu otsuse "Riigi 2012. aasta majandusaasta koondaruande kinnitamine" eelnõu (476 OE) teine lugemine

10. 2013. aasta riigieelarve seaduse muutmise seaduse eelnõu (514 SE) teine lugemine

11. Vandetõlgi seaduse eelnõu (460 SE) teine lugemine

12. Veeseaduse muutmise seaduse eelnõu (467 SE) teine lugemine

13. Karistusseadustiku muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (209 SE ja 469 SE) teine lugemine

14. Liiklusseaduse ja väärteomenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu (508 SE) esimene lugemine

15. Ühistranspordiseaduse muutmise seaduse eelnõu (499 SE) esimene lugemine

Infotund

Esimees Ene Ergma

Tere päevast, lugupeetud Riigikogu! Tere päevast, austatud peaminister! Ma loodan, et ka teised ministrid jõuavad varsti kohale. Alustame tänast infotundi. Palun kõigepealt teha kohaloleku kontroll!

Kohalolijaks registreerus 41 Riigikogu liiget, puudub 60.

Tänases infotunnis osalevad järgmised valitsusliikmed: peaminister Andrus Ansip, siseminister Ken-Marti Vaher ja välisminister Urmas Paet. Kuna meil on täna seitse eelnevalt registreeritud teemat, siis selleks, et me jõuaksime enamiku neist läbi arutada, saab esitada kaks kohapeal registreeritud küsimust. Nii et teil peavad jällegi olema kiired näpud.

1. Valitsuse töö

Esimees Ene Ergma

Asume küsimuste juurde. Kolleeg Sven Mikseril on küsimus peaminister Andrus Ansipile. Palun!

Sven Mikser

Aitäh! Austatud peaminister! Eesti avalikkust ja eeskätt kultuuriüldsust on viimase nädala jooksul vapustanud kultuurilehe Sirp toimetuse väljavahetamine ja eelkõige teie valitsuse kultuuriministri Rein Langi roll selles protsessis. Kuna on olnud äärmiselt vastuolulisi signaale, siis ma küsingi teilt, kas te olete

oma valitsuse ministrilt selle teema kohta aru pärinud ja kui olete, siis mida ta teile ütles.

Andrus Ansip

Aitäh! Muidugi olen ma oma valitsuse ministrilt aru pärinud. Ma olen saanud mõningast selgust, aga ilmselt ei ole Rein Lang see isik, kes suudaks anda täit selgust selle kohta, mis Sirbi ümber praegu toimub ja mis seal toimunud on. On olnud väga vastuolulisi signaale, osa neist on osutunud valesignaalideks. Ma märgin ära palju korratud väite, justkui oleks Kaur Kender helistanud Toomas Väljatagale ja öelnud, et tal on Rain Rosimannuse ja Kristen Michaliga juba kõik kokku lepitud ning temast peab saama Sirbi peatoimetaja. Selle väävääte, mida on korutatud juba terve nädal, on ümber lükanud Kaur Kender, Toomas Väljataga, Rain Rosimannus ja ka Kristen Michal. Ma olen aru saanud, et selle on ümber lükanud ka Toomas Väljataga vend Märt Väljataga, kelle mingile meilile selline väide olevat tuginenud. Olgu see üks näide selle kohta, et infomüra toimuva ümber on väga palju. Minul täit selgust ei ole.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Sven Mikser, esimene täpsustav küsimus!

Sven Mikser

Aitäh! Härra peaminister, jätame nüüd Väljataga, tema venna, Michali ja Rosimannuse sinnapaika ning räägime minister Langist. Ajakirjandusel ja avalikkusel on kujunenud mulje, et alates 14. novembrist on minister Lang oma rollist selles protsessis rääkides süstemaatiliselt vassinud ja hämanud. Kas teie hinnangul on minister Lang rääkinud avalikkusele tõtt ja ainult tõtt?

Andrus Ansip

Kuna mul ei ole toimunust täit ülevaadet, siis loomulikult ei saa ma tõsikindlalt vastata, et ta on rääkinud tõtt ja ainult tõtt, või väita ka vastupidist. Ma ei ole piisavalt informeeritud. Aga ma ei ole teiega nõus. Pärisk nii lihtsalt need asjad ei pea käima, et jätame nüüd Kristen Michali ja Rain Rosimannuse sinnapaika ning läheme edasi. Põhimõtteliselt peaks ka sellele asjale ikkagi kriipsu alla tõmbama. Need, kes on alusetult süüdistanud, need, kes on näinud unenägusid, ja need, kes on nendest

unenägudest kindlas kõneviisis tervele Eesti rahvale rääkinud, peaksid oma sõnade eest vastutama. Ma olen Rein Langi käest kuulnud, et tema juures toimunud kohtumine leidis aset 8. novembril ja selle initsieerisk nõukogu esimees Urmas Klaas, kes ise sellel kohtumiskel ei viibinud. Samas tean ma Toomas Väljataga intervjuust Eesti Rahvusringhäälingule, et see Kaur Kenderi kõne temale toimus 4. või 5. novembril, ma päris täpset kuupäeva ei tea. Minu arvates on oluline see, et Kaur Kender pakkus ennak Sirbi peatoimetajaks märksa varem, kui leidis aset kohtumine kultuuriministri kabinetis. Ma olen aru saanud, et Sirbi toimetusküsis kultuuriministrilt raha, ja olen aru saanud ka sellest, et kultuuriminister andis kantslerile korralduse raha leida, kuid mitte päris küsitud ulatuses. Selles osas mul kultuuriministrile etteheiteid ei ole. Ta tegi seda, mida ta tegema pidi, kuigi oleks võinud ilmselt leida veelgi rohkem raha.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Sven Mikser, teine täpsustav küsimus!

Sven Mikser

Aitäh, härra peaminister! Sellel näotul skandaalil on kaks osa: kultuurilehe Sirp toimetuskel toimuv ning minister Langi käitumine selle skandaali ajal ja tema roll selle skandaali puhkemiskel. Sellest viimasest osast olid ajendatud minu eelnevad küsimused. Ma tahan veel teada, kas minister Lang on selle skandaali kestel väljendanud teile valmisolekut ametist lahkuda või kas teie ise olete kaalunud Rein Langi vabastamist kultuuriministri ametist. Kui te olete seda teinud, siis millal me võiksime sellekohast teadet oodata?

Andrus Ansip

Jah, üks võimalus on selline, et niipea, kui kriitika alla satud, ütle, et sul on asjast villand ja sa ei taha sellega enam tegelda. Me oleme sellist käitumist näinud kunagi ka siin Riigikogus. Minu meelest on märksa olulisem välja selgitada tõde, see, mis tegelikult juhtus. Kõigepealt inkrimineeriti mingeid tegusid Rain Rosimannusele ja Kristen Michalile. Nüüd on selgunud, et inkrimineerimiskes polnud mingit alust. Nüüd inkrimineeritakse Rein Langile tegusid, mida ta kindlasti teinud ei ole, talle

omistatakse väiteid, mida ta kindlasti esitanud ei ole. Nagu ma juba ütlesin, mul ei ole toimumust täit ülevaadet. Enne, kui ma oma seisukoha kujundan, tahan ma selle ülevaate saada. Ma tahan saada endale selge pildi sellest, kuidas asjad toimusid ja miks nad toimusid nii, nagu nad toimusid. Rein Langile omistatakse seisukohta, justkui ta oleks päris selle skandaali algstaadiumis end Sirkist täielikult distantseerinud. Ka mina olen jälginud tema avaldusi – mitte küll nii, et ma suudaksin neid täht-tähelt ja sõna-sõnalt tsiteerida –, aga ma ei ole kuulnud tema suust seda, et ta pole üldse Sirpi näinud ja ammugi pole ta seda käes hoidnud ja kindlasti ei ole ta kunagi Sirpi lugenud. Mitte mingeid niisuguseid väiteid ei ole mina Rein Langi suust kuulnud. Ma olen kuulnud väidet, et ta ei korralda näitusi, ei koosta kontserdikavasid ega pane paika Sirbi peatoimetajat. Ometi on see Sirkist distantseerumine saanud märksa laiema ja üldisema tähenduse. Ma arvan, et see on ebaõiglane.

Esimees Ene Ergma

Nüüd kaks kohapeal registreeritud küsimust. Palun, kolleeg Heimar Lenk!

Heimar Lenk

Aitäh! Lugupeetud peaminister! Meenutame viimaste aegade arenguid: Autorollo, Jürgen Ligi ülbust, pensionireformi tupik, üha suurenev väljaränne Eestist ja nüüd kultuurirahva ülestõus teie vastu. Teie erakonna populaarsus on langenud 18% ehk miinimumi peale. Kultuurirahva ülestõus pani teatavasti alguse ka ENSV lõpule. Mul ongi küsimus, mida te kavatsete ette võtta. Kas meeles ei mõlgu tagasiastumise mõtteid? Tagasi peaks astuma peaminister või valitsus või teil tuleb hakata valitsust remontima, sest ühiskond ei ole enam teie valitsusega rahul. Seda näitavad ka populaarsusuuringud ja intelligenti käitumine. Mida te kavatsete teha?

Andrus Ansip

Aitäh! Mina ei võtaks intelligenti käitumist teie kombel üldistada. Ma pean professor Mihhail Lotmanit näiteks ülimalt intelligentseks inimeseks. Minu arvates on ta kahtlemata arvamusiider ja mina teda väljapoole intelligenti mitte kuidagi paigutada ei julgeks. Ma soovitan ka teil tõsiselt järele mõelda, enne kui

te küllalt suure osa Eesti intelligentsist ja kultuuriavalikkusest paigutate kultuuriringkonnadest väljapoole. Ei ole päris nii, et tegemist on väga ühemõttelise küsimusega. Mina ei ole see inimene, kes võiks hakata lahterdama, et ühele poole Kaur Kender ja teisele poole Jan Kaus. Kui mina peaksin tegema valiku, kummas võiks saada lehe peatoimetaja, või peaksin ütleva, kumb on parem kirjanik, siis ma tõstaksin käed üles. Mina ei oska seda teha. Minu arvates on nad mõlemad autoriteetsed inimesed. Taevale tänu, mul ei ole ka kohustust neid paremusjärjestusse panna. Ma palun ka teid väga intelligentseid inimesi ebaintelligentsete hulka mitte liigitada!

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Priit Toobal!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud Riigikogu esimees! Hea peaminister! Näib, et teie juhitud valitsuses on peale kultuuriminister Rein Langi veel kultuurivaenulikke ministreid. Ma pean silmas majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhani Partsi ja tema käitumist seoses olümpiakomitee spondeerimisega Tallinna Sadama poolt. Nimelt keelustas ta selle või pani sellele veto, ta suutis nõukogu veenda, et see oma otsuse ära muudaks. Ma ei pea ministri Partsi käitumist väga õigeaks, olgugi et seal taga võivad olla mingid juriidilised nüansid, mis on probleeme tekitanud. Tema haldusalas olev Estonian Air võis Soome jäähokiliitu toetada, aga Tallinna Sadamal keelab ta toetada Eesti Olümpiakomiteed ja Eesti noorte spordiliikumist. Kuidas te seda kommenteerite?

Andrus Ansip

Peaministril ei ole kombeks opositsiooni esindajaga nõustuda, aga teie hinnanguga olen ma nõus. Me peame riigile kuuluvate äriühingute sponsorluse temaatikat valitsuse kabineti nõupidamisel ilmselt põhjalikult käsitlema, selleks et ministrite seisukohad oleksid lähedased, kui ka mitte kattuvad. Mina pean monopolsete ettevõtete suhtekorralduslikku tegevust ja turundust ülioluliseks. Ma olen selle kohta lugenud ka mõnda õpikupeatükki ja artikleid. Maailmapraktika ja teadus kinnitavad, et monopoolsed äriühingud, ka riigile kuuluvad äriühingud peavad turundusega tege-

lema. See ei ole päris niisama lihtne, nagu mõne lehe juhtkiri väidab, et kui ettevõttel on kasumit ülearu, siis andku see riigikassasse ning küll see jagab selle kasumi õiglaselt ja kõige paremal viisil laiali. Iga ettevõtte vajab vahendeid ka suhtekorralduslike tegevuste jaoks. Ühel suurel äriühingul ei ole võimalik näiteks kohalikus omavalitsuses oma plaane realiseerida, kui tal suhtekorraldusvahendid täielikult puuduvad. Kui on juba sada püüti reas ja tahetakse saja esimest paika panna, siis ilma suhete silumise ja korraldamiseta kohalik omavalitsus seda lihtsalt ei luba. Seetõttu ongi oluline ka laiem suhtekorraldus. Olümpiakomitee toetamine on auasi ja see on ettevõttele eeldatavalt kasumlik, kuigi mitte alati. Ega Coca-Cola ei raiska ilmaasjata tohutuid summasid sellele, et viis rõngast oleksid Coca-Cola logo kõrval. Sellel on väga suur kaubanduslik tähendus. Me peaksime mõtlema, miks suurfirmad selliseid tohutuid investeeringuid turundusse teevad.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra peaminister! Palun, Heimar Lenk, protseduuriline küsimus!

Heimar Lenk

Lugupeetud eesistuja! Mul on teile küsimus: miks peaminister ei vasta rahvasaadikute küsimustele? Ma esitasin küsimuse valitsuse või peaministri tagasiastumise kohta, aga ma kuulsin vastuseks seda, kas Kaur Kender sobib peatoimetajaks.

Esimees Ene Ergma

Vastab see inimene, kes vastab. Mina ei määra, mida ta vastab. Te võite selle küsimuse teist korda veel esitada. Aga praegu lõpetan ma selle küsimuse käsitlemise. (H. Lengi vahele hüüe: "Millal ma saan seda küsida?") Kindlasti on teil võimalus küsida seda näiteks ka tööpuuduse teema arutelul, kui Andrus Ansip vastab. (H. Lengi vahele hüüe: "Mis puutub siia tööpuudus?") Te rääkisite, et Eestist lahkutakse jne. Läheme edasi. Ma lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

2. Korrakaitse

Esimees Ene Ergma

Järgmine küsimus on kolleeg Marika Tuus-Laulilt siseminister Ken-Marti Vaherile. Palun, kolleeg Marika Tuus-Laul!

Marika Tuus-Laul

Hea minister! Viimase aja traagilised sündmused liikluses ei ole meist kedagi külmaks jätnud. Mis siis ikkagi toimub? Roolijoomarus, kihutamine, nõelumine linnatänavail – see oleks justkui täiesti normaalne nähtus, politsei isegi kommenteerib liiklushuligaansust kui sportlikku sõidustiili. Paraku jääb mulje, et liikluspolitsei põhijõud on suunatud sirgetele hea kvaliteediga maanteedele, et trahve koguda, samas jäävad paadunud liiklushuligaanid huviorbiidist välja. Kuidas te seda olukorda kommenteerite ja kas liiklushuligaanide tegutsemist linnatänavail võibki nüüd nimetada sportlikuks sõidustiiliks?

Ken-Marti Vaher

Täna küsimuse eest! Kahest minutist jääb kindlasti väheks, et rääkida sellest, mida me oleme teinud viimase kahe aasta jooksul liikluskultuuri parandamise nimel. Neid samme on olnud päris mitu. Traagilised sündmused on Eesti-suguses väikeriigis kindlasti väga kahetsusväärsed. Te pidasite ilmselt silmas õnnetust Haapsalus. Seda on avalikkuses mitmel korral kommenteeritud ja ma olen ka ise andnud selgitusi, eelkõige liiklusjärelvalve seisukohast. Alustuseks ütlen niipalju, et liikluses toimuvad mõjutavad väga mitmed tegurid. Riigi rollist rääkides tuleb mainida eelkõige Maanteeameti liiklusohutusosalast ja ennetavat tegevust ning samuti politsei liiklusjärelvalvet. Kindlasti on väga oluline liiklejate enda käitumine, liikluseeskirja täitmine, samuti teede olukord riigis. Liiklusjärelvalve fookus on kindlasti suunatud paadunud liiklushuligaanidele. Võtame näiteks roolijoodikud. Sellel aastal me konfiskeerime paadunud roolijoodikute sõidukeid kui kuriteo toimepanemise vahendeid kahe aasta taguse ajaga võrreldes sisuliselt kümme korda rohkem. Sellel aastal võtame ligikaudu sada sõidukit ära nendelt, keda ei mõjuta sisuliselt mitte miski, isegi mitte rangemad karistused. See on ainult üks näide selle kohta, et me oleme teraviku suunanud paadunud liiklus-

huligaanidele. Ma arvan, et astunud sammud on andnud ka tulemusi, kas või juba selles mõttes, et sellel aastal me näeme kõikide rikkumiste arvu vähenemist. Positiivne suundumus, ma loodan, jätkub ka tulevikus.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Marika Tuus-Laul, esimene täpsustav küsimus!

Marika Tuus-Laul

Aitäh! Minu järgmine küsimus puudutab algajaid autojuhte. Me teame, et uue liikluseaduse järgi muutub algaja juhi tunnusmärk vahtraleht vabatahtlikuks. Samas teame, et näiteks B-kategooria eksami tulemused on läinud aasta-aastalt kehvemaks, sõiduõpetajad on selle pärast mures. Mis te arvate, miks me siis selle vahtralehe kaotame? Kas te peate seda õigeks?

Ken-Marti Vaher

Aitäh küsimuse eest! See on teema, mis puudutab eelkõige liikluseadust ja tegelikult teise ministeeriumi pädevusvaldkonda. Nagu ma ütlesin, Siseministeeriumi ja politsei haldusalasse kuulub liiklusjärelvalve, aga kõik, mis puudutab liiklusohutust ja ennetustegevust, on Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisalas. Need kaks riigiametit teevad koos samme, et suurendada liikluses rahu ja turvalisust. Te tõite välja algajate juhtide probleemi. See on väga oluline. Nagu me teame, ka see traagiline sündmus Haapsalus puudutas eelkõige 19–23-aastaste vanusegruppi. Kõnealusel juhul ei olnud küll tegemist algaja juhiga, vaid tõenäoliselt isikuga, kellel olid märksa suuremad liikluskogemused kui võib-olla tavalisel noorel juhil. Siiski eksis ta sisuliselt kõikide põhireeglite vastu, mis üldse võimalik: istus rooli purjuspäi, tõenäoliselt ka üleväsinuna, tema turvavöö oli kinnitamata, ta ei nõudnud turvavöö kinnitamist oma kaassõitjatelt. Hämmastaval kombel oli ainuke, kes turvavöö kinnitas, alaealine. Kõige ettevaatlikum ja reegleid austavam kodanik selles autos oli seega alaealine isik, täiskasvanud rikkusid sellel traagilisel hommikul sisuliselt kõiki reegleid. Nii et teie osutus on äärmiselt õige. Tegevused, mida ka liikluskomisjon peab õigeks algajate juhtidega seoses, on pidevalt arutelu teemaks. Mis puudutab seda

vahtralehte, siis ma arvan, et see teema on veidi laiem. Pigem on see seotud algajate juhtide koolitusega.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Marika Tuus-Laul, teine täpsustav küsimus!

Marika Tuus-Laul

Aitäh! Ma tegelikult ei küsinudki selle Haapsalu juhtumi kohta, vaid soovisin teada teie kui valitsusliikme arvamust selle kohta, et kaotatakse ära see vahtraleht, mis on algaja juhi tunnus. Kas teie peate seda õigeks?

Ken-Marti Vaher

Vahtralehte ei kaotata ära. Inimestel on ka edaspidi kindlasti paslik seda kasutada, andes nii teada sellest, milline on nende staatus liikluses. Ma aga arvan, et sellest märgist olulisem on väga hästi läbimõeldud koolitus ja väljaõpe, mis on mõeldud juhtidele, kes on algajana roolis. Eelkõige puudutab see aga neid juhte, kes algajana on rikkunud liikluseeskirja. Tingimusi on muudetud rangemaks ehk varasemast enam algajaid juhte saadetakse täiendusõppele, kui nad on liikluseeskirja rikkunud. Ma arvan, et seda tuleks jätkata. Ma ei ole kindel, kas meil on võimalik algajate juhtide uljust selle sümboli kasutamise piirata, pigem on küsimus hoiakute ja väärtushinnangute kujundamises, mis toimub varasemas eas, eelkõige koolis, ka juba lasteaias. Ma arvan, et see traagiline sündmus, mida me ka täna siin info-tunnis käsitleme, annab tunnistust sellest, et hoiakute ja väärtushinnangute kujunemine ja reeglitest kinnipidamine algab varakult. Küsimus on selles, kuidas panna juba kooliealised aru saama, et liikluses reeglite täitmine ei ole mitte ainult nende enda, vaid ka kõigi teiste huvides ehk see on eelkõige mõeldud ligimeste kaitseks ja liiklusrahu tagamiseks.

Esimees Ene Ergma

Palun kohapeal registreeritud küsimus, kolleeg Lembit Kaljuvee!

Lembit Kaljuvee

Aitäh, proua esimees! Hea minister! Kahtlemata oli kümmekond päeva tagasi Haapsalu lähistel toimunud avarii traagiline, kurb ja masendav. Aga mulle meeldis poliitseijuht Elmar

Vaheri seisukoht pärast avariid. Ta ütles, et tegemist oli kuriteoga, kuigi ei olnud veel teada, et autojuht oli alkoholi tarbinud. Politsei juht reageeris minu arvates õigesti. Milline on teie seisukoht, kas ta käitus õigesti ja kas me peame selliseid asju, hoolimata sellest, et need on kurvad, ikkagi õige nimega nimetama?

Ken-Marti Vaher

Suur tänu! Mina nimetasin seda päev hiljem sisuliselt samamoodi, jagades liikluses toimunu laias laastus kaheks: liiklusõnnetused ja kuritahtlik käitumine liikluses. Kuritahtlik käitumine on kuritegelik ja ma arvan, et asjade nimetamine õige nimega on äärmiselt tähtis. Kui me räägime abstraktselt ja laiemalt kõikidest liikluses toimuvatest intsidentidest kui liiklusõnnetustest, siis me justkui võtame hoiaku, et see kõik lihtsalt juhtus. Aga nagu te suurepäraselt teate, on see, mis Haapsalus toimus, musternäide selle kohta, et kõik, mis üldse võimalik, tehti valesti: istuti joores oluna rooli, turvanõuded jäeti täitmata, juht oli üleväsinud jne. Võin rääkida veel sellest, mida me kahe aasta jooksul oleme eelkõige liiklusjärelevalve tugevdamiseks teinud. Aga ma rõhutan, et liikluses toimuvat on mõjutanud tervikuna politsei väga hea koostöö Maanteeametiga, eelkõige parem ennetustöö, mis on olnud suunatud just kergliiklejatele ehk jalgratturitele ja jalakäijatele. Järelevalve maht on viimase kahe aastaga suurenenud. Palju rangemalt suhtutakse korduvatesse rikkujatesse ja nendesse, kes on pannud toime raskeid rikkumisi, näiteks on alkoholijoores rooli istunud, ei ole kasutanud turvavarustust või on suurelt kiirust ületanud. Ma arvan, et need sammud annavad tulemusi. Üldine suundumus on, et mitmesugused näitajad, olgu nendeks liiklusõnnetuste, kannatanutega liiklusõnnetuste või ka liiklussurmade arv, on vähenemas. Meile on see suundumus oluline ja ma väga loodan, et me suudame mitmesuguste sammudega seda hoida.

Esimees Ene Ergma

Palun viimane kohapeal registreeritud küsimus, kolleeg Priit Toobal!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud esimees! Lugupeetud minister! Esitan lühikese küsimuse, mis eeldab

ka lühikest vastust. Kas teie toetate ideed keelata bensiinijaamades alkoholi müük?

Ken-Marti Vaher

Täna küsimuse eest! Minu arust on see vägagi kaalumist väärt mõte. Selle üle on diskuteeritud juba päris mitu aastat. Alkoholi kättesaadavuse vähendamine aitab minu hinnangul (seda on näidanud ka mitmed uuringud eri riikides) vähendada alkoholi põhjustatud õnnetuste arvu ja kuritahtlikku tegevust liikluses. Eestis on alkohol väga kergesti kättesaadav. Nagu te teate, uuringute põhjal on Eesti selle poolest üks esirinnas olev riik. Ma arvan, et me peaksime andma ühemõttelise signaali, et liiklus ja alkohol ei käi käsikäes. Me oleme alates 2011. aasta suvest teinud erasektoriga koostööd, oleme kõiki jõude kasutades proovinud panna inimesed mõistma sõnumit, et kui oled joonud, siis ära roni rooli. Mida me võime statistikast välja lugeda? Üldine suundumus näitab jällegi vähenemist: 2013. aastal on võrreldes 2012. aastaga alkoholijoores juhtide arv Eestis liikluses vähenenud, 100 000 juhi kohta tabati varem 1,6 joores juhti, aga nüüd 1,3. Ma arvan, et see teie idee on kindlasti kaalumist väärt. Seda diskussiooni ma igal juhul tervitan.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra siseminister! Lõpetan ka selle küsimuse käsitlemise.

3. Tööpuudus

Esimees Ene Ergma

Järgmine küsimus on kolleeg Urve Palolt peaminister Andrus Ansipile.

Urve Palo

Suur aitäh, proua eesistuja! Lugupeetud peaminister! Euroopa Elu- ja Töötingimuste Parandamise Fondi hiljutise uuringu kohaselt ei tööta ega õpi 15–29-aastastest Eestis elavatest noortest enam kui 40 000. Nende kõrvalejäämine haridussüsteemist ja tööturul on tõsine probleem, millel on kahjulikud tagajärjed ühiskonnale ja majandusele. Me rääkisime sellel teemal siinsamas saalis mõni nädal tagasi ja ma küsisin siis teie käest, kas valitsusel on plaane noorte tööpuudusega fookustatult tegelda. Te vastasite, et see ei ole piisavalt tõsine probleem, et sellega fookustatult tegelda, ja

imetlesite minu oskust olla selles küsimuses pessimistlik. Ma küsin nüüd uuesti. Kas 40 000 noort, kes ei õpi ega tööta, on piisavalt suur hulk, et siiski võiks valitsuse tasandil selle teemaga fookustatult tegelda?

Andrus Ansip

Palun ärge pange minu suhu väiteid, mida minu suust pole kunagi kostnud! Ei ole mina teile ega austatud Riigikogule kunagi öelnud, et noorte tööpuudus pole piisavalt tõsine probleem. Proua Palo, te valetate! Noorte tööpuudus on tõsine probleem hoolimata sellest, et Eestis on noorte tööpuudus üks väiksemaid Euroopa Liidus. Eurostati viimaste andmete alusel võib väita, et Eestis on noorte tööpuudus 14,5%. See tähendab, et me oleme Euroopa Liidus ilmselt viie või kuue kõige väiksema noorte tööpuudusega riigi hulgas, täpset kohta ma ei mäleta, aga Eurostatist võib seda järele vaadata. Hoolimata sellest on noorte tööpuudus väga oluline probleem ning sellega on töötukassa ja Vabariigi Valitsus järjekindlalt tegelnud. Ma kinnitasin eelmine kord teile, et ka noortegarantiiga tegeleb Sotsiaalministeerium väga põhjalikult ja me kindlasti võtame selle Soomest tulnud initsiatiivi, mis on saanud kogu Euroopa Liidu initsiatiiviks, kasutusele ka Eestis. Nii et Vabariigi Valitsus on noorte tööpuudusega tegelnud, see on meile oluline. Just nimelt seetõttu, et me oleme selle teemaga tegelnud, on Eestis noorte tööpuudus 14,5%, aga mitte üle 50%, nii nagu see on mitmes Euroopa Liidu liikmesriigis. Aga me ei ole saavutanud oma eesmärki. Me kavatseme selle teemaga kindlasti edasi tegelda, sest ka praegu on noorte tööpuudus peaaegu kaks korda suurem kui tööpuudus riigis tervikuna.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Urve Palo, esimene täpsustav küsimus!

Urve Palo

Aitäh! Lugupeetud peaminister! Mõni nädal tagasi, kui te vastasite siin küsimustele Euroopa Liidu poliitika kohta, te ütlesite, et imetlete minu pessimismi selles küsimuses, ega toonud konkreetselt välja ühtegi tegevust, kuidas noorte tööpuudust peaks vähendama, sest te leidsite, et see on meil Euroopa Liidu keskmisel tasemel ja nii on okei. Muide, Eestis oli

noorte tööpuudus eelmisel aastal 20,9%, niimoodi väidab oma ülevaates riigikontrolör. Samuti on teada, et nii suur hulk noori, 40 000 noort, kes ei tööta ega õpi, tähendab Eestile igal aastal 238 miljonit eurot saamata jäänud tulu, mis on 1,5% SKT-st. Need arvud on väga-väga suured. Sellepärast küsin ma samal teemal veel kord teie käest, lugupeetud peaminister: palun rääkige konkreetselt, milliseid samme te olete astunud ja plaanite astuda, et vähendada noorte tööpuudust Eestis, et 40 000-st saaks näiteks 4000!

Andrus Ansip

Jälle te eksite, pehmetl öeldes. Ma ei ole kunagi väitnud või vähemalt täna ei väida ma teile, et Eestis on noorte tööpuudus Euroopa Liidu keskmisel tasemel. Kui see on keskmisel tasemel olnud, ju ma siis olen seda ka väitnud, aga praegu on 14,5% väga selgelt allpool Euroopa Liidu keskmist taset. Euroopa Liidu keskmine tase on minu mälu järgi üle 20%, meil on aga 14,5%. Kuid ka Euroopa Liidu poliitika arutelu ajal te ju põhiliselt fookustasite oma küsimused noortegarantiile. Ma usun, et ma olen ammendavalt teile selle vastuse andnud. Sellega tegeldakse, see tuleb. Lisaks ütlen, et küllap teile kui Riigikogu liikmele ei ole võõras valitsuse ja Riigikogu initsiatiiv kutsuda kutsekoolist väljalangenud õpilasi tagasi kutsekooli õppima. Vähemalt Riigikogu on selle tarvis vahendeid eraldanud. Ma võin teile kinnitada, et kutsekoolist väljalangenute kooli tagasikutsumine on olnud edukas programm. Aitäh töötukassale selle eest! Küllap teile kui Riigikogu liikmele ei ole võõras ka Riigikogu toetatud programm, mille abil kutsetakse ülikoolist väljalangenud üliõpilasi ülikooli tagasi. Kinnitan, et seegi initsiatiiv on olnud järgimist väärt. Ka need on meetmed, mis on aidanud noorte tööpuudust väga tugevalt vähendada. Ilus oleks mõelda niiviisi, et Riigikogu ja valitsus ei peagi mitte midagi tegema ning noorte tööpuudus langeb 40% juurest iseenesest 14,5% peale. Oleks see vaid nii! Tegelikult solvab see arvamus väga paljusid inimesi, kelle töö ja vaeva tulemusel on noorte tööpuudus 14,5%-le langenud. Tunnustagem neid!

Esimees Ene Ergma

Härra peaminister, vastamiseks on aega kaks minutit. Palun pidage sellest kinni! Palun, kolleeg Urve Palo, teine täpsustav küsimus!

Urve Palo

Teie loetletud meetmed ei ole olnud piisavad, sest me räägime täna 40 000 lapsest, kes ei õpi ega tööta. See on fakt. Kui noorte tööpuudus on ka mõnevõrra vähenenud, siis on see suuresti vähenenud seetõttu, et noored on lihtsalt Eestist lahkunud, kuna nad ei ole siin tööd leidnud. Aga ma saan aru, et teil midagi konkreetset sel teemal rohkem rääkida ei ole, seetõttu vahetan teemat. Eestis on 24 000 inimest juba kaks aastat ja kauem töötud olnud. 2012. aasta seisuga olid enam kui pooled töötud üle aasta töötud olnud. Riigikontroll toob oma aastaaruandes välja, et see on Eesti tööturul suur probleem ja inimeste hakkamasamist mõjutav põhiline tegur. Millised on valituse plaanid, kuidas vähendada pikaajalist töötust, peale selle, et inimesi kaudselt sunnitakse Eestist lahkuma, et näitajad paremad oleksid?

Andrus Ansip

Aitäh! Et ei jääks kõlama teie väide 40 000 töötute noore kohta, pöördume Eesti Statistikaameti andmete poole. Eesti Statistikaamet kinnitab meile, et 2013. aasta kolmandas kvartalis oli noori töötuid 10 200. Mitte 40 000, nagu teie väidate, vaid 10 200. Noorte töötuse määr on 14,5%. Teie väide selle kohta, et pikaajaliste töötute arv on 24 000, on ümardamise korral isegi tõene, sest täpne arv on 23 700. Kuid te ei ole ilmselt lugenud viimast Statistikaameti pressiteadet, mis kõneleb muu hulgas sellest, et pikaajaliste töötute arv Eestis on hakanud kiiresti vähenema. Olgu teile öeldud, et 2012. aasta kolmandas kvartalis oli Eestis pikaajalisi töötuid 35 800, praegu on neid 23 700. Jälle kord: kui see kõik sünnib iseeneest, siis laskem sel sündida. Ma millegipärast aga arvan, et selle taga, et meil ka pikaajaliste töötute arv on praegu vähenenud enam kui 10 000 võrra, on väga paljude inimeste pingutused, töö ja vaev, mida teie ei taha tunnustada. See on väga märkimisväärne tulemus, kuid loomulikult ei ole me saavutanud eesmärki. 23 700 pikaajalist töötut on liiga palju.

Esimees Ene Ergma

Nüüd kaks kohapeal registreeritud küsimust. Kolleeg Priit Toobal.

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud esimees! Lugupeetud peaminister! Kaks päeva tagasi saime lugeda arvamusalaldust, et võib-olla ei peaks nendele pensionäridele, kes on tööturul aktiivsed, pensioni maksuma. Pean tunnistama, et ma ei mäleta, kellele see arvamusalaldus kuulub. Mind huvitab teie seisukoht, kuidas see võiks meie tööturule mõjuda. Missugune on teie isiklik seisukoht selle ettepaneku kohta?

Andrus Ansip

Aitäh! See on rumal ettepanek. Aga sellise rumalusega on aeg-ajalt ikkagi üks või teine lagedale tulnud. Eesti paistab Euroopa Liidus silma sellega, et meil on vanemaealiste tööhõive üksjagu suur. Ma olen päris veendunud selles, et meie ainulaadne pensionisüsteem, mis võimaldab maksta kõigile töötavatele pensionäridele täispensioni, on just nimelt vanemaealiste inimeste suure tööhõive üks põhjustajatest. Minu meelest see süsteem Eestis töötab ja ma ei näe mitte mingisugust põhjust, miks me peaksime seda süsteemi revideerima hakkama. Ma ei näe ka mitte mingisugust pragmaatilist põhjust, miks algatada sel teemal diskussiooni. See ettepanek ei ole inimlik ega teostatav. Ma ei nõustu ka nende ettepanekutega, millele siin on viidatud ja mis on tehtud Riigikontrolli ülevaates, et pensione tuleb kärpida, sotsiaalmaksu tõsta või mingisugused pensioniliigid pensionisüsteemist välja arvata, kuna see lahendaks meie probleemi. Ka pensionidega seotud probleemid lahendab kiire majanduskasv, just nimelt selle nimel tuleks pingutada, et Eesti majandus kasvaks. Küllap siis kasvavad ka pensionid.

Esimees Ene Ergma

Palun viimane kohapeal registreeritud küsimus, kolleeg Inara Luigas!

Inara Luigas

Aitäh, austatud istungi juhataja! Lugupeetud peaminister! Kuna tänane teema on tööpuudus, siis ma puudutan tööpuuduse teemat Kirde- ja Kagu-Eestis. Nimelt on tööpuudus nendes piirkondades suurim ja seal on inimes-

tel kõige väiksemad sissetulekud. Te ütlesite, et valitsus ja Riigikogu loovad võimalusi, et ka inimesed ise otsiksid tööd ja tekitaksid töökohti. Olen teiega täiesti nõus. Läti läks sel aastal üle uuele süsteemile, mille alusel saavad piiri lähedal elavad inimesed viisavabalt ja lihtsustatud korras piiri ületada. Kas te olete valitsuskabinetis arutanud või hakkate arutama teemat, kas mitte samuti sellisele süsteemile üle minna? See annaks piiriäärsetele elanikele parema võimaluse käia Venemaal ja luua seal kontakte ning nii saaks luua uusi töökohti ja ise ennast aidata.

Andrus Ansip

Aitäh! Me ei ole seda viimasel ajal arutanud. Kunagi kõlas väide, et Soome on seda süsteemi rakendanud, aga ka Soome pole seda teinud. Viisavabadus Venemaaga on ulatuslikum teema. Venemaa peab teatavasti täitma Euroopa Liidu seatud teatud eeltingimused. Alles siis saaks tõsiselt kõnelda viisavabast liikumisest. Esiteks, Venemaa kodanikele tuleb väljastada biomeetrilised reisidokumendid. Praegu seda Venemaal tehtud ei ole. Teiseks, Venemaa peab kaotama kehtiva Euroopa Liidu kodanike registreerimise kohustuse. Praegu on nii, et Venemaa kodanikud võivad Euroopa Liidus vabalt reisida, ilma et nad peaksid ennast mingites linnades registreerimas käima, aga kui Euroopa Liidu kodanik läheb Venemaale, siis ta teatud piirkondadesse ei pääse üldse ja teatud linnades on tal kohustus ennast registreerida. Siin peab olema pariteetsus. Kolmas väga oluline eeltingimus viisavabadusest kõneldes on tagasivõtuleping ja selle täitmise usutavus. Võib ju deklareerida, et kõik ebaseaduslikult piiri ületanud inimesed võetakse tagasi, kuid teine pool, kuhu need ebaseaduslikud piiriületajad on minemas, peab olema veendunud selles, et seda lepingut kindlasti täidetakse. Vaat selle usutavuse kohta on palju küsimusi. See tähendab, et kõik piirid peaksid olema korralikult kontrollitud. Venemaa puhul tähendab see väga selgelt kontrolli ka Kesk-Aasia riikide piiridel. Nii et see on protsess, mitte ühekordne otsustus.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra peaminister! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

4. Olukord piiripunktides

Esimees Ene Ergma

Järgmine küsimus on kolleeg Ester Tuiksoolt siseminister Ken-Marti Vaherile.

Ester Tuiksoo

Täna väga, proua juhataja! Austatud siseminister! Nädal aega tagasi vestlesime siin peaministriga piiripunkti ootealal toimuva anarhia teemal üsna mõistvalt, aga on teemasid, mille kohta tahan kuulda ka teie kui selle sektori ministri arvamust. Siseministerium on andnud Koidula piiripunkti ooteala haldamise *offshore*-firmale kuuluvale Paldiski Sadamate AS-ile. Enamasti kasutatakse aga *offshore*-piirkonda tulude varjamiseks. Kas teile siseministrina on teada Paldiski Sadamate AS-i omanikud? Kelle taskusse piiriületajate raha siis ikkagi läheb? Kas te olete uurinud, kas seal võib olla korrupsioonioht või on firma kuidagi seotud teie erakonnaga?

Ken-Marti Vaher

Täna küsimuse eest! Koidula piiripunkti ooteala haldamiseks korraldati 2011. aastal avalik konkurss ja Siseministerium sõlmis 5. mail 2011 halduslepingu Paldiski Sadamate AS-iga. See oli ainus firma, kes sellel konkursil osales. Tegemist oli avaliku konkursiga ja see viidi läbi nii, nagu seadused nõuavad. Viieks aastaks võttis seesama ettevõtte halduslepingu alusel ülesannete täitmise enda kanda. Mis puudutab teie küsimuses kasutatud sõna "anarhia", siis teil on täiesti õigus. Anarhia oli Eesti piiripunktides kuni 2011. aasta augustini, mil Eestis rakendus elektrooniline ootejärjekorrasüsteem. Sellest oli siin saalis ka eelmises infotunnis pikalt juttu. Piiriületus Eesti ja Venemaa vahel oli korratu, kaootiline, isegi anarhiline. Kümnetesse kilomeetritesse ulatunud järjekorrad olid Eesti riigi ja kindlasti ka meist ida pool asuva riigi häbiplekk. Eesti poolel on nüüd järjekorrad kadunud, need on üle kandunud elektroonilisse keskkonda. Ma arvan, et sellest on võitnud Eesti ühiskond, piiriäärsed elanikud ja keskkond. Ma arvan, et meie süsteem on korrastatud ja me saame seda eeskujuks tuua ka teistele Euroopa riikidele. Nagu te teate, mitmed riigid on käinud Eestis uurimas elektroonilise ootejärjekorra- ja broneerimis-

süsteemi olemust ning soovivad seda ka ise rakendada.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Ester Tuiksoo, esimene täpsustav küsimus!

Ester Tuiksoo

Täna, proua juhataja! Austatud minister! Te ju tegelikult probleemsetele küsimustele ei vastanud, te rääkisite sellest, mis on tõepoolest hästi. Aga ometi tunnistas Tartu Halduskohus 29. oktoobril oma otsusega õigusvastaseks piiriületaja alusetu ootealale suunamise enne piirikontrollitoimingute tegemist. Riigipiiri seaduse järgi suunab politsei riigipiiri ületada sooviva sõiduki piiriületuse ootealale, kui selleks on teatud põhjused. Aga miks ei ole seda korda piiriületajale mõistlikuks tehtud ja miks peab ootealatasu maksma piiriületaja, kes tegelikult neid teenuseid ei kasuta?

Ken-Marti Vaher

Täna küsimuste eest! Seda teemat oleme arutanud siin Riigikogus päris mitmele arupärimisele vastamise käigus ja ka Riigikogu komisjonides. Riigikogu kujundas oma seisukoha 2010. aasta suvel, võttes vastu seaduse täiendused eelkõige sõidukite maanteepiiripunkti sisenemise korraldamise kohta. Nagu ma mainisin, on need ülesanded seaduse ja halduslepingu alusel delegeeritud eraõiguslikule juriidilisele isikule. Te teate, et ootejärjekorrasüsteem koosneb kahest komponendist: ooteala teenus ja ootejärjekorra andmekogu teenus. Me võime öelda, et ka teenustasu koosneb kahest komponendist: ootejärjekorras koha võtmise tasu ja ooteala kasutamise tasu. Teie küsimuses viidati isikutele, kes on eelnevalt endale koha broneerinud. Võib väga selgelt üle korrata, et isikute käest, kes on eelnevalt koha broneerinud, ei võeta kaks korda ootejärjekorras koha võtmise tasu. Seda ei tehta, seda tasu võetakse üks kord. Nad tasuvad selle ette sel hetkel, kui nad elektrooniliselt broneerivad piiriületuse ootejärjekorras endale koha. Meie ja ka seadusandja lähenemine nendele teenustele on olnud see, et me lähtume kogu ootealast terviklikult. Kui te küsite, millist teenust siis osutatakse isikule, kes on broneerinud koha ja saabub piirile ... Vabandust! Ma loodan,

et ma saan sellele vastata järgmisele küsimusele vastates.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Ester Tuiksoo, teine täpsustav küsimus!

Ester Tuiksoo

Täna väga, proua juhataja! Tegelikult on piiriületamine muudetud inimesele nende komponentide tõttu väga ebamugavaks. Nende arvates, kes seda teenust on kasutanud, ei ole see olnud loogiline. Seda kinnitab ka see kohtuotsus. Ma loodan, et te räägite nüüd sellest, millest te ilmselt mõtlesite rääkida eelmisele küsimusele vastates. Kas te olete kontrollinud selle firma tegevust? Kas see ikkagi vastab sellele, mis on talle ülesandeks pandud, ja kuidas käitatakse piiriületajatega?

Ken-Marti Vaher

Aitäh võimaluse eest jätkata! Mis puudutab seda juhtumit, kui isik on broneerinud endale koha ja saabub piirile, siis ta tasub ooteala teenuse eest. See teenus sisaldab väga olulisi komponente, näiteks kontrollib ooteala haldaja, kas see sõiduk ja broneeritud aeg kuuluvad kokku, kas sõidukijuht on sama, kas sõiduk on saabunud piirile õigel ajal ja kas kõik vastab sellele, mida ooteala järjekorrasüsteem ette näeb. Nagu me oleme siin saalis ja ka komisjonis rääkinud, kui me tahame killustada erinevaid teenuseid ja oleme seisukohal, et muudame sellega olukorda kuidagi lihtsamaks, siis loomulikult võib selliseid valikuid teha. Aga me peame aru saama, et põhimõte, mille kehtestas eelmine parlamendikoosseis, on tegelikult väga lihtne: ooteala teenuse eest tasub isik, kes seda teenust kasutab, mitte kõik Eesti maksumaksjad. Selline parlamendi otsus langetati 2010. aastal. Meil on loomulikult alati võimalik alata diskussioon ja hakata seda põhimõtet üle vaatama, aga minu hinnangul ei ole praegu piiriületus sugugi ebamugav. Nagu me rääkisime, on piiriületus varasemaga võrreldes muutunud mitu korda mugavamaks ja paindlikumaks. Samas võime alati diskuteerida, millistest allikatest selle teenuse osutamist kaetakse.

Esimees Ene Ergma

Head kolleegid, nüüd kaks kohapeal registreeritud küsimust. Palun, kolleeg Inara Luigas!

Inara Luigas

Aitäh, austatud istungi juhataja! Lugupeetud minister! Eesti riigis kontrollib piiriületust Politsei- ja Piirivalveamet. Ma vaatasin täna hommikul statistikat, kui palju autosid on piiri ületanud. Täna kella kaheteistkümnest kella kuueni, tähendab, kuue tunni jooksul oli üle piiri sõitnud neli autot (ma pean silmas sõiduautosid). Kas te tahate tõesti väita, et need neli autot peavad kasutama ooteala ja maksma ooteala teenuse eest? See on täiesti absurdne olukord, et kõiki sunnitakse minema ootealale ja neilt võetakse tasu! Nad on maksnud piiri-järjekorra tasu ja neil on õigus mööda riigimaanteed sõita vabalt piiriületuspunkti, kus kontrolli eest vastutab meie riigi piirivalve.

Ken-Marti Vaher

Täna küsimuse eest! Seadus, mis jõustus 2011. aasta alguses, ütleb väga selgelt (ka parlament nägi sellise võimaluse ette, nähes vajadust elektroonilise ootejärjekorrasüsteemi kehtestamise järele): "Siseminister võib sõidukite ooteala teenuse ootejärjekorda võtmise, ootejärjekorras ootamise, piiriületuse ooteala teenuse pakkumise ning maanteepiiripunkti suunamise korraldamise ülesande halduslepinguga üle anda kohalikule omavalitsusele või eraõiguslikule juriidilisele isikule." Ehk kõik need konkreetsed teenused on võimalik üle anda. Seda on tehtud selleks, et tagada sujuvam ja paindlikum piiriületamine ning eelkõige, lugupeetud küsija, ootejärjekorra sujuv ja mõistlik haldamine ja juhtimine. Ootamise alla kuulub ka see, kui isik on broneerinud endale aja ja saabub piirile, aga siis peab ju keegi kontrollima, kas piirile on saabunud õigel ajal õige sõiduk õige juhiga või juhib seda sõidukit hoopis teine isik. Me vaatame seda teenust tervikuna. Kui kellelgi on soov hakata neid teenuseid, nagu ma ütlesin, lahterdama ja üksteisest lahti haakima, siis loomulikult on seda võimalik teha. Aga me peame aru saama, et otsused, mis langetati 2010. aastal ja mille alusel on tehtud halduslepingud, hõlmasid rahalist mõõdet. Me peame iga teistsuguse otsuse kinni maksma, meie kõik, ka need isikud, kes ei ületa Eesti ja Venemaa piiri ühtegi

korda aasta jooksul. See on valiku koht. Meie tänane valik on see, et piiriületuse maksavad kinni ainult need isikud, kes teenust kasutavad.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Andres Anvelt!

Andres Anvelt

Aitäh, proua juhataja! Hea minister! Sujuv ja paindlik piiriületus sõltub kindlasti ka piirivalvurite või ametnike kohalolekust piiril. Ma kevadel küsisin teilt Narva piiripunkti kohta, kus kevadise seisuga oli 94-st ettenähtud ametikohast täidetud 79. Personali arvestamise analüüs räägib aga, et selleks, et see piiripunkt töötaks nagu kord ja kohus, oleks vaja isegi 116 ametnikku. Kuid tol hetkel oli ka struktuurselt puudu 15 inimest. Nüüd on sellest pool aastat möödas. Mis te võite öelda? Mis on saanud Narva piiripunktist, kas olukord on seal paranenud või halvemaks läinud? Tuletan meelde, et 2012. aastal lahkus sealt töölt 12 ametnikku. Milline on olukord praegu?

Ken-Marti Vaher

Täna küsimuse eest! 2012. aasta erines kindlasti märkimisväärselt 2013. aastast. Nagu te teate, selle aasta alguses oli üle pikkade aastate võimalik pakkuda selget palgatõusu ka siseturvalisuse eest vastutavatele ametnikele, teiste hulgas piirivalvuritele. Üle 90% piirivalvuritest said sellel, 2013. aastal palgatõusu osaliseks. Nii nagu sai eelmisel aastal teada antud, meil on olemas lahendused ka 2014. aasta jaoks Politsei- ja Piirivalveametis. Hea meel on tõdeda, et järgmisel aastal palgatõus jätkub, 75%-l PPA töötajatest palk tõuseb. Eelkõige tõuseb palk madala palgaga ametikohtadel, näiteks piirkonnapolitseinikel, patrullpolitseinikel ja piirivalve patrullidel. Me tõstame kolme kõige madalama astme politseiametnike astmepalka vähemalt 7,3%. Palgaastmete 1–8 alusel saab palka valdav osa neist, kelle kohta te küsisite. Palk tõuseb nende seas rohkem kui 3000 politseiametnikul. Ma väga loodan, et on loodud tingimused selleks, et ka Narva piiripunkti oleks võimalik paremini mehitada kui seni. Mis puudutab konkreetseid tegevusi, siis need on juba taktikalise tasandi otsustada ehk kohaliku prefektuuri ning Politsei- ja Piirivalveameti juhtkonna suunata. Aga ma võin öelda, et on loodud kõik tingimused selleks, et

inimeste motivatsiooni parandada ja saaks täita praegu täitmata ametikohti. Ma arvan, et kui keskmiselt suureneb näiteks piirkonnapolitseinike palk 7,4% ja patrullpolitseinike palk 9,75%, siis see peaks aitama kaasa selle probleemi leevendamisele, mida te mainisite.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, lugupeetud siseminister! Meie aeg on läbi, sellepärast lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

Head kolleegid, suur tänu teile küsimuste esitamise eest! Lugupeetud peaminister ja minister, tänan küsimustele vastamise eest! Infotund on lõppenud.

Istungi rakendamine

Esimees Ene Ergma

Tere päevast, lugupeetud Riigikogu! Alustame Riigikogu täiskogu VI istungjärgu üheksanda töönädala kolmapäevast istungit. Nüüd on võimalik anda üle eelnõusid ja arupärimisi. Alustab kolleeg Kalle Laanet.

Kalle Laanet

Austatud Riigikogu esinaine! Head kolleegid! Neljateistkümmel saarte sõbral meie kolleegide hulgast – aga kindlasti on neid siin saalis veel – on arupärimine Juhan Partsile parvlaevaliikluse tuleviku kohta. Eelmisel nädalal ilmus meedias uudis, et Tallinna Sadama tütarfirma korraldab hanke riigile nelja parvlaeva ostuks. Ajalehes Saarte Hääl ilmunule tuginedes võib öelda, et majandusminister tegi 8. novembril AS-i Tallinna Sadam tütarettevõttele OÜ TS Shipping ülesandeks korraldada riigihange nelja parvlaeva soetamiseks Kuivastu–Virtsu ja Rohuküla–Heltermaa liinil opereerimiseks. Tema plaani kohaselt tuleks sellele ettevõttele soetatavad parvlaevad anda rendile ettevõtjale, kellega ministerium sõlmib avaliku teenindamise lepingu 1. oktoobrist 2016 veeteenuse osutamiseks Kuivastu–Virtsu ja Rohuküla–Heltermaa liinil. Kavatsesavat uuendust kommenteerides on minister öelnud: "Kõik annavad endale aru, et see on palju mõistlikum, kui laevad kuuluksid riigile ja riik sõltuvalt turu olukorrast leiab operaatori. Kõik tänased arvutused näitavad, et see tuleb riigile odavam." Tulenevalt murest parvlaevaliikluse tuleviku pärast ja soovist olla kursis kavanda-

tavate muudatustega on Riigikogu saarte ühendus pöördunud Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi poole palvega saada teavet uute arengute kohta parvlaevaihenduse tagamisel. Kahetsusväärset on ministeeriumi reageering olnud eirav ja formaalne. Sellest tulenevalt on meil viis küsimust. Millal ja kes tegi analüüsi või tasuvusuuringu enne ainuaktsionäri otsust soetada riigile neli parvlaeva? Kuidas tagab AS Tallinna Sadam avatud turumajanduse tingimustes sellele projektile asjaomase sektori keskmise aastase tasuvuse? Kas riigihanke korraldamine nelja uue parvlaeva projekteerimiseks, ehitamiseks ja liinile saatmiseks pole mitte lootusetult hilinevad? Lisaks neile on meil kaks küsimust veel. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aeg on läbi. Aitäh! Palun, kolleeg Olga Sõtnik!

Olga Sõtnik

Lugupeetud proua juhataja! Head kolleegid! Keskerakonna fraktsiooni nimel esitan Riigikogule otsuse eelnõu, millega tehakse valitsusele ettepanek luua meetmestik ning algatada seadusmuudatus, mis seoks riikliku vanemahüvitise maksmise lapse arstlikus kontrollis käimisega. Kahjuks esineb Eestis juhtumeid, kus vastsündinud lapsed jäävad korraliku vanemliku hooleta, sest nad ei sünni siia maailma mitte vanemate armastusest ega nende soovist hoolitseda oma laste eest, neid armastada ja arendada, vaid selleks, et saada vanemate uueks sissetulekuallikaks. Sellest tingitult esineb olukordi, kus lapsed jäävad hooletusse ning on sunnitud kannatama tühja kõhtu ja taluma väärkohtlemist. Vältimaks olukordi, kus vanemad kasutavad lapsi sotsiaaltoetuste saamiseks, peame vajalikuks algatada seadusmuudatus, mis seoks vanemahüvitise saamise lapse arstlikus kontrollis käimisega. Eesti laste, eriti väikelaste tervisekontrollisüsteemi probleem seisneb selles, et perearstidel on küll kohustus lapsi jälgida, kuid vanematel pole kohustust lapsi jälgimisele tuua. Ka Eesti Perearstide Selts on pakkunud, et riiklikke ja kohalikke toetusi võiksid saada vaid need vanemad, kes käivad lapsega regulaarselt arstlikus kontrollis, sest teatud hulga laste tervisest ja arengust perearstidel ülevaade puudub. Selliseid tingimusi seavad programmid on Euroopas

hakanud üha rohkem levima, selleks et toetused ikka täidaksid seda eesmärki, milleks nad kehtestatud on. Nii on näiteks Austria, Prantsusmaa, Soome, Suurbritannia ja teiste riikide tervishoiuprogrammides kehtestatud tingimuslikud elemendid sünni- ja lapsetoetuste maksimiseks. Me arvame, et ka Eestis tuleb selline süsteem juurutada. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Palun, kolleeg Jüri Morozov!

Jüri Morozov

Austatud proua juhataja! Head kolleegid! Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon esitab otsuse "Ettepaneku tegemine Vabariigi Valitsusele" eelnõu. Räägin pisut selle eelnõu taustast ja sisust. Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon esitas s.a 19. juunil kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse ja kohaliku omavalitsuse üksuste liitude seaduse muutmise seaduse eelnõu. Selle eelnõu eesmärk oli laiendada kohalike omavalitsuste ja kohaliku omavalitsuse üksuste liitude kohustust arendada ettevõtluskeskkonda ja luua töökohti, samuti nägi eelnõu ette eraldada omavalitsustele selleks raha. Vabariigi Valitsus andis 26. juulil eelnõu kohta arvamuse, kus muu hulgas öeldi, et eelnõu ei paku lahendusi ja on vaja välja töötada kompleksne lahendus, nii et praktilised võimalused ettevõtluskeskkonda mõjutada ja töökohti luua sätestataks mitmes valdkonnaseaduses. Lähtuvalt eeltoodust teeme Vabariigi Valitsusele ettepaneku töötada 1. märtsiks 2014. aastal välja kompleksne lahendus, kuidas kohalikud omavalitsused peaksid ettevõtlust toetama, kusjuures praktilised võimalused ettevõtluskeskkonda mõjutada ja töökohti luua sätestataks ka valdkonnaseadustes. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Juhatusel olen vastu võtnud kahe otsuse eelnõud ja ühe arupärimise. Kui eelnõud vastavad Riigikogu kodu- ja töökorra seadusele, otsustab juhatus nende menetlusse võtmise kolme tööpäeva jooksul. Kui arupärimine vastab sellele seadusele, edastan selle otsekohe adressaadile.

Nüüd üks teade. Riigikogu juhatus on võtnud menetlusse Eesti Keskerakonna fraktsiooni s.a 18. novembril algatatud riiklike peretoetuste seaduse muutmise seaduse eelnõu ning

on määranud selle juhtivkomisjoniks sotsiaalkomisjoni.

Nüüd, kolleegid, palun teeme kohaloleku kontrolli!

Kohalolijaks registreerus 84 Riigikogu liiget, puudub 17.

Head kolleegid, palun tähelepanu, täpsustame päevakorda! Täna jätkame tööd eilse päevakorra punktidega. Eilse istungi päevakorrapunktid nr 12–16 on kantud üle tänase istungi päevakorda, need on punktid 1–5.

1. Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse muutmise seaduse eelnõu (477 SE) esimene lugemine

Esimees Ene Ergma

Asume tänase päevakorra punktide käsitlemise juurde. Esimene punkt on Eesti Keskerakonna fraktsiooni algatatud põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse muutmise seaduse eelnõu 477 esimene lugemine. Kuid Eesti Keskerakonna fraktsioon on palunud seda eelnõu täna täiskogu istungil mitte arutada seoses algataja ettekandja lähetuses viibimisega. Seetõttu me seda punkti ei aruta.

2. Õppetoetuste ja õppelaenu seaduse muutmise seaduse eelnõu (478 SE) esimene lugemine

Esimees Ene Ergma

Läheme nüüd teise päevakorrapunkti juurde. Algab Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni algatatud õppetoetuste ja õppelaenu seaduse muutmise seaduse eelnõu 478 esimene lugemine. Ma palun ettekandeks kõnepulti Riigikogu liikme Mart Meri!

Mart Meri

Head kolleegid! Septembri algul jõustusid õppetoetuste ja õppelaenu seaduse palju vaielatud muudatused. Juba nädal hiljem jõudis avalikkuse ette teateid, et seadus on auklik ja selle rakendamine jätab toetusest ilma selliseid üliõpilasi, kellel oma tegeliku olukorra, aga ka seaduse mõtte järgi on täielik õigus vajaduspõhist õppetoetust saada. Seadusandjatena pidasime oma kohuseks algatada võimalikult kiiresti eelnõu, et järele võetud seaduses ära parandada. Nagu näete, eelnõu algatati 11. sep-

tembril ja täna, ligi 70 päeva hiljem, oleme jõudnud alles eelnõu esimese lugemiseni. Valitsusel võttis seisukoha kujundamine aega üks kuu, haridusministeeriumil võttis kirja koostamine kultuurikomisjonile aega üle nädala ning mõni nädal on kulunud ka kultuurikomisjonis.

Ei ole kahjuks teada, kui palju oli taotlusi esitanud üliõpilasi, kes esimeses taotlusvoorus jäid vajaduspõhisest toetusest ilma üksnes sel põhjusel, et seaduses on mõtteline lünk. Milles siis asi on? Vajaduspõhise õppetootuse määramisel arvestatakse taotleja perekonnaliikmete kuusissetulekut. Taotlejal tekib õigus toetust saada juhul, kui sissetulek pereliikme kohta eelmisel kalendriaastal oli väiksem kui 280 eurot. Kehtiva seaduse järgi peetakse taotleja perekonnaliikmeteks tema vanemaid, alaealisi õdesid-vendi ja poolõdesid-poolvendi. See kõik on selge. Lisaks peetakse taotleja pereliikmeteks kuni 24-aastasi õdesid-vendi ja poolõdesid-poolvendi, kes õppides kas kutsekoolis, ülikoolis või doktoriõppes vastavad omakorda seaduses toodud tingimustele. Selles punktis see lünk ongi. Ma toon näiteks konkreetse juhtumi. Septembris selgus, et vajaduspõhise toetuse taotlejal on õde, kes õpib gümnaasiumis, aga kes ei ole enam alaealine, vaid on juba tähistanud oma 18. sünnipäeva. Kehtiva seaduse kohaselt kuulutati see õde perekonnast lahkunuks, n-ö lindpriiks, ja pereliikmete arv kahanes viiest neljani, mille tulemusena kasvas üliõpilase keskmine sissetulek üle ülemmäära ja tudeng saigi oma vajaduspõhise toetuse taotlusele eitava vastuse. See on päris mage lugu.

Eelnõuga taotleme kirjeldatud vea parandamist, lisades seaduse vastavasse sättesse täpsustuse, mis loeb vajaduspõhise õppetootuse taotleja perekonnaliikmete hulka ka tema täisikka jõudnud, aga gümnaasiumis õppivad õed-vennad ja poolõed-poolvennad, kellel oma sissetulek puudub. Ongi kõik.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Vabandust, kas oli ikka kõik?

Mart Meri

See oli kõik seletuseks. Lisan niipalju, et arutelul komisjonis tõdes haridusministeeriumi esindaja, et seaduse rakendamisel on ilmnunud ka muid probleeme. Meil on kokkulepe, et mi-

nisteerium esitab eelnõu kohta täiendused pärast esimese lugemise lõpetamist.

Nüüd on küll kõik. Tänan! Loodan, et eelnõu menetlus jätkub.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Vabandust, et ma liiga vara vahele segasin, aga "ongi kõik" kõlas nagu kõne lõpp. Suur tänu, kolleeg Mart Meri! Küsimusi teile ei ole. Palun ettekandjaks kultuurikomisjoni liikme Lauri Luige!

Lauri Luik

Austatud juhataja! Lugupeetud kolleegid! Kultuurikomisjon arutas õppetootuste ja õppe-laenu seaduse muutmise seaduse eelnõu 478 oma 5. novembri istungil. Koosolekul osalesid lisaks komisjoni liikmetele Haridus- ja Teadusministeeriumi õigusosakonna jurist Kaur Kitus ja kõrghariduse osakonna peaekspert Janne Pukk ning ka Eesti Üliõpilaskondade Liidu juhatuse aseesimees Johann Peetre. Eelnõu eesmärk lühidalt öeldes, nagu kolleeg Mart Meri juba selgitas, on lugeda mittealaealised gümnaasiumis õppivad sama leibkonna liikmed vajaduspõhise õppetootuse määramisel üliõpilase perekonnaliikmeteks. Komisjonis toimus lühike arutelu. Vabariigi Valitsuse seisukoht on, et eelnõu idee on õige ja probleem tuleks lahendada, kuid valitsus seda eelnõu sellisel kujul ei toeta. Haridus- ja Teadusministeeriumi ametnike sõnul analüüsib ministeerium vajaduspõhiste õppetootuste esimese taotlusvooru tulemusi. Selle analüüsi põhjal otsustatakse, kuidas täpselt edasi minna. Nagu Mart Meri ütles, võib-olla selgub veel mingeid asjaolusid, mida tuleks arvestada. Selle probleemi võiks ministeeriumi hinnangul lahendada tervikuna. Üliõpilaskondade liidu esindaja toetas eelnõu, aga tegi ettepaneku kitsendada toetust saada võivate õpilaste ringi statsionaarses õppes õppivate noortega, kuna gümnaasiumis saavad need, kes näiteks juba töötavad, õppida ka mittestatsionaarses õppes.

Kultuurikomisjon suhtus sellesse eelnõusse positiivselt. Konsensuslikult otsustati, et seda eelnõu tuleb edasi menetleda. Kultuurikomisjon tegi täiskogule ettepaneku saata see eelnõu tänaseks ehk 19. novembriks täiskogu päevakorda. Samuti teeb kultuurikomisjon täiskogule ettepaneku eelnõu esimene lugemine lõpeta-

da ja määrata muudatusepanekute esitamise tähtajaks kümme tööpäeva. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Lauri Luik! Küsimusi ei ole. Kas fraktsioonide volitatud esindajad soovivad läbirääkimisi pidada? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Määrán eelnõu 478 muudatusepanekute esitamise tähtajaks s.a 4. detsembri kell 17.15. Eelnõu 478 esimene lugemine on lõpetatud.

3. Võlaõigusseaduse ja tarbijakaitse- seaduse muutmise seaduse eelnõu (505 SE) esimene lugemine

Esimees Ene Ergma

Algab Vabariigi Valitsuse algatatud võlaõigusseaduse ja tarbijakaitseaduse muutmise seaduse eelnõu 505 esimene lugemine. Ma palun ettekandeks kõnepulti justiitsminister Hanno Pevkuri!

Hanno Pevkur

Austatud Riigikogu esimees! Head Riigikogu liikmed! Nagu Justiitsministeeriumist alguse saanud eelnõud enamasti, nii on ka eelnõu nr 505, võlaõigusseaduse ja tarbijakaitseaduse muutmise seaduse eelnõu, üks väga hea eelnõu. Ajaloo ja stenogrammi huvides toon välja eelnõu esitamise vormilise põhjuse. Nimelt tuleb Eesti õigusesse üle võtta Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2011/83/EL, mis käsitleb tarbija õigusi. Selle direktiiviga on omakorda muudetud nõukogu varasemat direktiivi 93/13/EMÜ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 1999/44/EÜ, millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 85/577/EMÜ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 97/7/EÜ. Niipalju vormist, nüüd aga hakkab rääkima sisust.

Sisuliselt luuakse kõnealuse direktiiviga uus väljaspool ärruume sõlmitud lepingute ning sidevahendi abil sõlmitud lepingute regulatsioon, mis lähtub maksimumharmoneerimise printsiibist. Direktiivi eesmärk on vähendada miinimumühtlustamise printsiibist ajendatud õiguslikku killustatust. See seisneb selles, et seni on liikmesriigid direktiivi 97/7/EÜ tarbijate kaitse kohta sidevahendi abil sõlmitud lepingute korral ja direktiivi 85/577/EMÜ tarbija kaitsmise kohta väljaspool ärruume sõl-

mitud lepingute korral riigisisesse õigusesse üle võtnud erinevalt, kuna enamasti on liikmesriigid pidanud vajalikuks pakkuda tarbijatele direktiivis sätestatust paremat kaitset.

Lisaks õigusliku killustatuse vähendamisele on direktiivi eesmärk täiustada ja ajakohastada kehtivat tarbijaõiguslikku regulatsiooni ning seetõttu soovitakse eelnõuga kaasnevate muudatustega tõsta ka tarbijakaitse taset. Suurem osa direktiivist tulenevaid muudatusi puudutavad sidevahendi abil sõlmitud või väljaspool ärruume sõlmitud lepingute regulatsiooni. Samas ühtlustatakse mõnes aspektis ka küsimusi, mis puudutavad kõiki tarbijalepinguid. Järgnevalt räägin peamistest muudatustest.

Esiteks suureneb oluliselt ettevõtja kohustus anda tarbijale enne lepingu sõlmimist kauba või teenuse kohta teavet. Võlaõigusseadust täiendatakse üldise, kõigile tarbijalepingutele kohalduva lepingueelse teavitamise paragrahvi, mis kohustab ettevõtjat andma tarbijale teavet ettevõtja isiku, lepingu eseme põhiomaduste, lepingu eseme hinna, maksmise, õiguskaitsevahendite kasutamise ja muu sellise kohta. Eelnõuga luuakse põhjalik lepingueelse teavitamise kohustus ka väljaspool ärruume sõlmitud lepingute jaoks, mille kohta seni see regulatsioon puudus. Sidevahendi abil sõlmitud lepingute lepingueelse teavitamise regulatsiooni täiendatakse ja ajakohastatakse. Seega peaks pärast nimetatud direktiivi ülevõtmist suurenema tarbijate teadlikkus sellest, missuguse sisuga lepingu nad sõlmivad.

Teiseks täpsustatakse tarbija õigust taganeda sidevahendi abil või väljaspool ärruume sõlmitud lepingutest. Tarbija taganemisõiguse kasutamise tähtaeg (14 päeva) ning sisu (õigus taganeda põhjust avaldamata) jäävad praegu kehtiva regulatsiooniga võrreldes samaks, kuid ühtlustatakse taganemise võlasuhtest tulenevaid kohustusi. Nii tuuakse selgelt välja, et pooled peavad hiljemalt 30 päeva jooksul kauba tagasi saatma ja saadud raha tagastama. Samuti tuuakse selgelt välja, kes ja mis ulatuses peab kandma taganemisest tekkinud kulud ja kahju. Täpsustatud on ka taganemistähtaja alguspunkti regulatsiooni. Samuti kehtestatakse direktiivi alusel justiitsministri määrusega taganemise näidisjuhend ja taganemisavalduse tüüpvorm, mille eesmärk on lihtsustada tarbija ja ettevõtja olukorda taganemisõigusega seonduvalt. Tüüpvormid muudavad ka taganemis-

õiguse kasutamise tarbijale hõlpsamaks ja ettevõtjal on lihtsam teavitamiskohustust täita. Samuti piiritletakse senisest selgemalt lepingud, mille puhul tarbijal taganemisõigust ei ole. Näiteks ei saa 14 päeva jooksul taganeda lepingust, mille esemeks on kiiresti riknevad asjad, näiteks kiiresti riknevad toiduained, või lepingust, mille esemeks on asjad, mida ei saa pärast pakendi avamist enam hügieeninõuete tõttu tagasi saata, näiteks kosmeetikatooted. Selle muudatuse eesmärk on tasakaalustada ettevõtja ja tarbija huve.

Kolmandaks asendatakse seni võlaõigusseaduses kasutusel olnud termin "koduukseleping" terminiga "väljaspool äriruume sõlmitud leping". Muudatus tehakse seetõttu, et uuest direktiivist tulenev mõiste määratlus on oluliselt laiem. Väljaspool äriruume sõlmitud leping direktiivi tähenduses hõlmab kõiki lepinguid, mis sõlmitakse või mille suhtes peetakse lepingueelseid läbirääkimisi väljaspool ettevõtja äriruume, seda olenemata sellest, kas lepingu sõlmimise initsiatiiv on tulnud tarbijalt või ettevõtjalt.

Neljandaks toon välja selle, et eelnõuga piiratakse ettevõtja õigust nõuda tarbijalt erinevaid tasusid. Sätestatakse, et teatud maksevahendi (nt maksekaart, sularaha) kasutamise eest tasu nõudmisel ei tohi see tasu ületada kulusid, mida ettevõtja kannab sellise maksevahendi kasutamise tõttu. Samuti on keelatud nõuda lisatasu selle eest, et tarbija helistab ettevõtja nimetatud telefoninumbril, kui ettevõtja võimaldab tarbijal endaga lepinguga seotud küsimustes telefoni teel ühendust võtta. Tarbija peaks maksma ainult sideteenuse tavatariifi alusel. Lisaks nähakse ette, et tarbija ei saa kaudse tahteavaldusega, vaikimise või mõne muu teoga nõustuda kuludega, mida ettevõtja kõrvalkohustuste täitmise eest nõuab. Eelkõige on nii välistatud selliste vaikimise ette nähtud või eeltäidetud valikute kasutamine, millest loobumiseks peab tarbija need tagasi lükkama, näiteks veebilehel teatud linkikesed või ristikesed mingist lahtrist kustutama.

Viimase olulise muudatusena toon välja selle, et eelnõuga täiendatakse ka müügilepingutes juhusliku hävimise ja kahjustumise riisiko ülemineku regulatsiooni. Nimelt sätestatakse, et asja vedamisel loetakse selle ostjale üleandmise kohustus täidetuks asja üleandmi-

sel ostja valdusesse. Erandiks on ainult juhud, kui ostja on ise nimetanud vedaja või temaga lepingu sõlminud ilma, et müüja oleks seda vahendanud või sellele võimalusele viidanud. Sellisel juhul loetakse asja ostjale üleandmise kohustus täidetuks asja üleandmisel vedajale.

Siinkohal lubage mul selle eelnõu tutvustamine lõpetada. Vabariigi Valitsuse esindajana on mul kindlasti hea meel toetada õiguskomisjoni tehtud otsust esimene lugemine lõpetada. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra justiitsminister! Küsimusi teile ei ole. Ma palun ettekandeks kõnepulti õiguskomisjoni aseesimehe Kalle Laaneti!

Kalle Laanet

Austatud esimees! Head kolleegid! Hea minister! Õiguskomisjon arutas seda seaduseelnõu esmaspäeval, 11. novembril. Me alustasime kell 11. Istungit juhatas Marko Pomerants. Arutelust võtsid osa Kalle Laanet, Andres Anvelt, Igor Gräzin, Kalle Jents, Marika Tuus-Laul, Neeme Suur, Peeter Võsa ja Priit Sibul, kes oli Siim Kabritsa asendusliige. Kohal olid ka nõunikud Linnar Liivamägi ja Raini Laide. Komisjoni liikmetest puudus Valdo Randpere. Kohale olid kutsutud justiitsminister Hanno Pevkur, ministri nõunik Madis Timpson, Justiitsministeeriumi karistusõiguse ja menetluse talituse juhataja Kati Maitse-Pärkna ja nõunik Einar Hillep. Arutelul oli kohal ka Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi tarbija- ja konkurentsipoliitika talituse juhataja Thea Palm. Justiitsminister tutvustas komisjonile seaduseelnõu eesmärki ja sisu. Ta selgitas, et eelnõuga soovetakse üle võtta Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv tarbija õiguste kohta, mille muudatused puudutavad eelkõige kahte tüüpi tarbijalepinguid: väljaspool äriruume sõlmitavaid lepinguid ja sidevahendi abil sõlmitavaid lepinguid. Seaduseelnõuga kavandatavatest peamistest muudatustest tõi ta välja järgmised. Suurendatakse kaupleva kohustust anda tarbijale enne lepingu sõlmimist kauba või teenuse kohta teavet. Lihtsustatakse nii tarbija kui ka kaupleva võimalusi tarbija taganemisõiguse kasutamisel, olukordi, mil tarbija ei saa kasutada 14-päevast taganemisõigust, on edaspidi rohkem. Tõestatakse tarbijakaitse taset. Eelnõu kohta jagas

selgitusi ka Justiitsministeeriumi eraõiguse talituse juhataja Indrek Niklus.

Mida siis otsustati? Esiteks otsustati teha ettepanek saata eelnõu täiskogu päevakorda 19. novembriks 2013 (konsensuslikult), aga nagu me teame (ütlen seda stenogrammi huvides), on täna juba 20. november, st selle eelnõu menetlemine on nihkunud tänasesse päeva. Teiseks otsustati teha ettepanek esimene lugemine lõpetada (konsensuslikult). Kolmandaks otsustati teha ettepanek määrata muudatuseettepanekute esitamise tähtajaks 29. november 2013 kell 16. Neljandaks otsustati saata eelnõu teisele lugemisele, kui esimene lugemine lõpetatakse, 11. detsembriks 2013, ning teha ettepanek eelnõu teine lugemine lõpetada ja saata eelnõu kolmandale lugemisele, kui teine lugemine lõpetatakse, 12. detsembriks 2013. Ettekandjaks otsustati määrata Kalle Laanet (konsensuslikult). Loomulikult tehti ka otsus teha ettepanek see seaduseelnõu seaduse vastu võtta, ka see oli konsensuslik otsus. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Kalle Laanet! Küsimusi teile ei ole. Kas fraktsioonide volitatud esindajad soovivad läbirääkimisi pidada? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Määrati eelnõu 505 muudatuseettepanekute esitamise tähtajaks s.a 29. novembri kell 16. Eelnõu 505 esimene lugemine on lõpetatud.

4. Euroopa Parlamendi valimise seaduse muutmise seaduse eelnõu (520 SE) esimene lugemine

Esimees Ene Ergma

Algab Vabariigi Valitsuse algatatud Euroopa Parlamendi valimise seaduse muutmise seaduse eelnõu 520 esimene lugemine. Palun ettekandeks kõnepulti jälle justiitsminister Hanno Pevkuri!

Hanno Pevkur

Austatud Riigikogu esimees! Head Riigikogu liikmed! Selle eelnõuga saame lühidalt hakkama, kuna tegemist on üsna väikeste muudatustega Eesti õiguskorras. Loomulikult, ka see on tõesti hea eelnõu. Aga kõigepealt räägin jällegi vormilisest poolest.

Tegemist on samamoodi ühe Euroopa Liidu direktiivi, täpsemalt, nõukogu direktiivi 2013/1/EL – selline ilus number – ülevõtmisega. See direktiiv käsitleb Euroopa Parlamendi valimisi ja näeb ette, et elukohaliikmesriigi vastavad asutused on kohustatud teavitama kandideerimisavaldusest päritoluliikmesriiki, et kontrollida, kas liidu kodanikult ei ole päritoluliikmesriigis Euroopa Parlamendi valimistel kandideerimise õigust ära võetud. Päritoluliikmesriik peab pärast nimetatud teate saamist andma elukohaliikmesriigile asjakohast teavet sellise tähtaja jooksul, mis võimaldab tõhusalt hinnata kandideerimistaotluse vastuvõetavust. Tõendamismehhanismi kehtestamiseks riigisisises õiguses on Eestis vaja muuta Euroopa Parlamendi valimise seadust ning kehtestada haldusasutustele vastava teabe edastamise kohustus. Muudatused on paljuskitehnilist laadi ega mõjuta kandideerimisõigust, sest selle sisu ei muudeta.

Selleks et kandideerimisõigust saaks kontrollida, peab Euroopa Liidu kodanik eelnõu kohaselt esitama andmed sünniaja ja -koha kohta ning viimase elukoha aadressi päritoluliikmesriigis. Kui Vabariigi Valimiskomisjonile saabub Euroopa Liidu kodaniku kandideerimisavaldus, siis edastab ta selle viivitamatult päritoluliikmesriigi pädevale haldusasutusele. Päritoluliikmesriigi asutus peab seejärel Vabariigi Valimiskomisjonile viie tööpäeva jooksul edastama teabe, kas sel isikul on kandideerimisõigus või mitte. Samuti peab valimiskomisjon teavitama teise liikmesriigi asutust Eesti kodanike kandideerimisõiguse olemasolust või selle puudumisest, juhul kui selline soov neile edastatakse. Valimiskomisjon saab vastava teabe rahvastikuregistrilt ning kaitsevält, kes saavad registrikannete alusel vaadata, kas isikul on õigus Euroopa Parlamenti kandideerida.

Arvestades parlamendi tihedat töögraafikut ja lähenevaid Euroopa Parlamendi valimisi on direktiiv näinud ette, eelkõige europarlamenti valimisi silmas pidades, normide ülevõtmise tähtajaks 28. jaanuari 2014, et etteteatamise tähtaeg oleks piisavalt pikk.

Me toetame põhiseaduskomisjoni ettepanekut eelnõu esimene lugemine lõpetada. Oleme kindlasti valmis toetama ka juba esimese lugemise ettevalmistamisel põhiseaduskomisjonis arutlusel olnud muudatusi, mis tulenesid eelkõige Vabariigi Valimiskomisjoni ettepane-

kutest. Aga nendest räägib lähemalt komisjoni ettekandja, lugupeetud Riigikogu liige Neeme Suur, kes saab nii oma tuleristsed põhiseaduskomisjoni liikmena. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, lugupeetud minister! Teile on ka küsimus. Palun, kolleeg Urve Tiidus!

Urve Tiidus

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud minister! Selle eelnõuga seoses on huvitav teada, kui sage praktika on Euroopa Liidus see, et ei kandideerita oma kodumaal, vaid mõnes teises liikmesriigis. Kas on võimalik anda sellest ülevaadet?

Hanno Pevkur

Aitäh! Põhjalikku ülevaadet me liikmesriikide käest ei ole palunud. Kui aga meenutada eelmisi europarlamenti valimisi, siis Eestis kandideeris üks Iiri kodanik. On ka teada, et näiteks soomlasest europarlamenti liige Ari Vatanen kandideeris Prantsusmaal ja sai seal valituks. Kindlasti puudutab see rohkem Kesk-Euroopa riike, kus on tihedam läbikäimine ja rohkem piiriüleseid kontakte. Seal võib ühe või teise liikmesriigi poliitik olla samavõrd tuntud ka teisel pool piiri. Selles mõttes on see muudatus minu hinnangul väga mõistlik. Eelnõu sisu on tegelikult see, et inimestelt võetakse koormus ära. Seni pidi kandidaat ise kõik dokumendid esitama, selleks et ta saaks kandideerida. Samas on liikmesriikides see pädevus olemas. Tegelikult on väga mõistlik, et kui Soome kodanik tuleb näiteks Eestisse ja ütleb, et ta tahab siin kandideerida europarlamenti valimistel, siis edasi suhtlevad sel teemal juba riikide asutused. Eestis on see asutus Vabariigi Valimiskomisjon. Aga elame, näeme, kas ja kui palju see praktika tulevikus levib. Suure tõenäosusega on see muudatus Euroopa Parlamendi valimistel ikkagi vähese mõjuga.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Veel kord suur tänu, härra minister! Palun ettekandeks kõnepulti põhiseaduskomisjoni liikme Neeme Suure!

Neeme Suur

Proua juhataja! Tänan ministrit sujuva sissejuhatuse eest minu ettekandele! Riigikogu põhiseaduskomisjon arutas käesolevat eelnõu teisipäeval, 12. novembril s.a. Arutelust võtsid osa komisjoni esimees Rait Maruste ja põhiseaduskomisjoni tööka kollektiivi liikmed Deniss Boroditš, Andrei Korobeinik, Andres Herkel, Indrek Saar, Mart Nutt, Peep Aru, Priit Toobal, Tarmo Tamm, Väino Linde, samuti nõunik-sekretariaadijuhataja Erle Enneveer, konsultant Pille Naar ja ka ettekandja. Istungile olid kutsutud justiitsminister Hanno Pevkur, Justiitsministeeriumi avaliku õiguse talituse nõunik Kristen Kanarik, Vabariigi Valimiskomisjoni esimees Alo Heinsalu ja Riigikogu Kantselei valimiste osakonna juhataja Priit Vinkel.

Minister tutvustas meile eelnõu. Eelnõu põhilise sisu räägin veel kord üle. Varem pidi isik ise tõendama teisele liikmesriigile, et tal on õigus Euroopa Parlamenti kandideerida. Eelnõu kohaselt hakkab Eestis kehtima süsteem, et kui Vabariigi Valimiskomisjon saab mõne teise liikmesriigi kodanikult avalduse, et ta soovib Eestis kandideerida, siis edastab Vabariigi Valimiskomisjon infopäringu isiku elukohariiki ja see riik peab andma viie tööpäeva jooksul vastuse. Ta peab andma infot, kas selline isik on olemas ja kas puuduvad tema kandideerimist välistavad tingimused. Seega nihkub tõendamiskoormus kodanikult üle riikidevahelisele suhtlemisele.

Vabariigi Valimiskomisjoni esimees Alo Heinsalu sõnas, et valimiskomisjon on valmis kõne all oleva muudatusega kaasneva vastutuse enda peale võtma. Samas oli tal mõningaid ettepanekuid eelnõu sõnastuse kohta. Näiteks on eelnõus öeldud, et Euroopa Liidu kodanik lisab kandideerimisdokumentidele avalduse selle kohta, et talt ei ole päritoluriigis kandideerimisõigust ära võetud. See paneb inimesele kohustuse esitada kaks avaldust, samas on tegemist ühe lausega, mis võiks tegelikult kandideerimisavalduses sisalduda. Üks ettepanek ongi see, et eraldiseisev avaldus jääks ära ja vastav märge oleks kirjas kandideerimisavalduses endas.

Aga põhiline arutelu toimus komisjonis viie tööpäeva pikkuse vastamise tähtaja üle. Kui teise riigi järelepärimisele tuleb viie päeva jooksul vastata, siis tekib küsimus, kas selle

ajaga tegelikult ikka suudetakse vastata ja kas see informatsioon kohale jõuab. Mis puudutab konkreetselt Eestit, siis meil jääb Euroopa Parlamendi valimistel kandideerimise avalduste esitamise ja nende registreerimise vahele ka viis päeva. Kui selle ajaga info kohale ei jõua, siis tekib vajadus kandidaat tingimuslikult registreerida, mida saab hiljem tühistada, kui selgub, et ta kandideerida ei saa. Sellest tulenesidki Vabariigi Valimiskomisjoni esimehe konkreetsed ettepanekud.

Komisjoni liikmed esitasid ka küsimusi. Üks küsimus käis selle kohta, kas direktiivi ülevõtmisega ühtlustuvad eri liikmesriikides kandideerimiseks esitatavad nõuded. Me saime vastuse, et nõuete ühtlustamisega praegu tegemist ei ole. Kui inimene kandideerib teises liikmesriigis, siis peab ta vastama nii oma kodukohariigi tingimustele kui ka selle riigi tingimustele, kus ta kandideerib. Küsimus oli ka selle kohta, kas direktiivi ülevõtmisega on kiire. Me saime vastuseks, et tiba kiire nagu on, sest direktiivi kehtima hakkamise tähtaeg peaks direktiivi kohaselt olema kohe jaanuari alguses. Siis oli küsimus selle kohta, et kui Eestis on kujunenud praktika, et aasta enne valimisi valimisseadusi ei muudeta, aga kõne all oleva muudatuse tegemisest jääb europarlamenti valimisteni tunduvalt vähem aega, kas ei või siis juhtuda, et president ei kuuluta seda seadust välja. Aga me avaldasime arutelu käigus lootust, et seda ei juhtu, kuna eelnõu siiski laiendab Eesti kodanike õigusi, mitte ei kitsenda neid. Oli ka küsimus, et kui direktiiv võeti vastu juba 20. detsembril 2012. aastal, siis miks Eesti tegeleb selle jõustamisega aasta hiljem ehk alles praegu. Ministriumini vastus oli, et eelnõu ettevalmistamisega on tegeldud pikemalt ja kuna tööd on palju, siis alles nüüd jõuti selleni, et tulla eelnõuga Riigikokku.

Komisjon võttis vastu konsensuslikud otsused saata eelnõu täiskogu päevakorda 19. novembriks, teha ettepanekud esimene lugemine lõpetada ja määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 29. november s.a kell 16. Ettekandjaks määrati konsensuslikult põhiseaduskomisjoni liige Neeme Suur. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Neeme Suur! Küsimus on kolleeg Mihhail Stalnuhhinil.

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud ettekandja! Mulle jäi kõrva mõiste "tingimuslik registreerimine". Mul siin silme ees Euroopa Parlamendi valimise seadust ei ole ja ma ei saa vaadata, kas tõesti on seal olemas mingi seadussäte, mis paneb paika tingimusliku registreerimise.

Neeme Suur

Teoreetiliselt on kaks võimalust: mitte registreerida või registreerida kandidaat tingimuslikult. Tingimuslik registreerimine tähendab, et kandidaat registreeritakse ära, aga kui selle aja jooksul, kuni nimekirjad lõplikult kinnitatakse, selgub mõni asjaolu, mille tõttu ta ei saa kandideerida (see võib juhtuda siis, kui mõni liikmesriik ei vasta järelepärimisele elektrooniliselt, vaid saadab hoopis kirja, mis tuleb kohale kolm päeva hiljem ja ka vajalik informatsioon laekub hiljem), siis on võimalik see registreerimine tagantjärele tühistada.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Mihhail Stalnuhhin, teine küsimus!

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud ettekandja! Eri riikides käib asjaajamine erineva kiirusega, Põhja-Euroopas on üks tempo, Lõuna-Euroopas hoopis teine. Näiteks on Itaalia bürokraatia poolest üsna tuntud maa. On olemas isegi selline väljend nagu Itaalia streik, mis tähendab lihtsalt menetlemist vastavalt Itaalia seadustele. Seega, isegi kui küsimus esitatakse elektrooniliselt, võib vastus tulla kuuendal, kümnendal või kahekümnendal päeval. Mis juhtub siis, kui kandidaadist sõltumata tuleb see vastus suure hilinemisega, näiteks viieteistkümnendal päeval, aga kandidaat oli tingimuslikult registreeritud ja kuuendal päeval võeti ta kandidatuur ilmselt maha? Kuidas te seda tõlgendate?

Neeme Suur

Nii täpseks me komisjoni arutelus ei läinud. Ka mina ei suuda praegu anda nii täpset vastust, kuidas peaks sellisel juhul toimima. Aga Vabariigi Valimiskomisjoni esimees väljendas mõtet, et kui praegu on Euroopa Parlamendi valimise seaduses ette nähtud viiepäevane

vahe avalduste esitamise ja nende registreerimise tähtaja vahel, siis meie võiksime seda vahet pikendada kümne päevani. Selle ajaga peaks riikidevaheline suhtlus olema ikkagi enam-vähem toimunud ning võiks välistada selle, et kedagi tuleb tingimuslikult registreerida ja hiljem see registreerimine tühistada.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, kolleeg Neeme Suur! Kas fraktsioonide volitatud esindajad soovivad läbirääkimisi pidada? Kõne-soove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Määrán eelnõu 520 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s.a 29. novembri kell 16. Eelnõu 520 esimene lugemine on lõpetatud.

5. Riigikogu otsuse "Riigikogu otsuse "Eesti Vabariigi, Leedu Vabariigi ja Läti Vabariigi Parlamentidevahelise Assamblee Eesti delegatsiooni moodustamine" muutmise" eelnõu (539 OE) esimene lugemine

Esimees Ene Ergma

Järgmine päevakorrapunkt on väliskomisjoni esitatud Riigikogu otsuse "Riigikogu otsuse "Eesti Vabariigi, Leedu Vabariigi ja Läti Vabariigi Parlamentidevahelise Assamblee Eesti delegatsiooni moodustamine" muutmise" eelnõu 539 esimene lugemine. Ettekandjaks palun väliskomisjoni aseesimehe Enn Eesmaa!

Enn Eesmaa

Austatud kolleegid! Väliskomisjon arutas oma 14. novembri erakorralisel istungil Eesti Keskerakonna fraktsiooni algatatud Riigikogu otsuse eelnõu. See eelnõu käsitleb Balti Assamblee Eesti delegatsiooni muutmist. Fraktsiooni ettepanek on esitada Riigikogust lahkunud Aadu Musta asemel delegatsiooni juhi ase-täitjaks Aivar Riisalu. Muudatusettepanekute esitamise tähtajaks, 18. novembriks kella 11-ks muudatusettepanekuid ei esitatud. Väliskomisjoni 18. novembri istungil otsustati konsensusega järgmist: teha Riigikogu juhatusel ettepanek võtta eelnõu 539 Riigikogu täiskogu teisipäeva, 19. novembri istungi päevakorda (nagu me teame, täna on juba 20. november) ning teha ettepanekud eelnõu esimene lugemine lõpetada ja eelnõu otsusena vastu võtta.

Väliskomisjoni ettekandja eelnõu esimesel lugemisel on teie ees.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Enn Eesmaa! Küsimusi teile ei ole. Kas fraktsioonide volitatud esindajad soovivad läbirääkimisi pidada? Kõne-soove ei ole. Nagu kolleeg juba ütles, selle otsuse eelnõu kohta ei ole ka muudatusettepanekuid esitatud. Me võime minna lõpphääletuse juurde.

Lugupeetud Riigikogu, panen lõpphääletusele väliskomisjoni esitatud Riigikogu otsuse "Riigikogu otsuse "Eesti Vabariigi, Leedu Vabariigi ja Läti Vabariigi Parlamentidevahelise Assamblee Eesti delegatsiooni moodustamine" muutmise" eelnõu 539. Palun hääletada!

Poolt hääletas 72 Riigikogu liiget, vastu ei olnud keegi ja erapooletuks jäi 1 Riigikogu liige. Otsuse eelnõu on otsusena vastu võetud. (Tabel 1.)

Head kolleegid, palun edaspidi hääletamise ajal vaikust!

6. Metsaseaduse ja halduskoostöö seaduse muutmise seaduse eelnõu (463 SE) kolmas lugemine

Esimees Ene Ergma

Järgmine päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud metsaseaduse ja halduskoostöö seaduse muutmise seaduse eelnõu 463 kolmas lugemine.

Head kolleegid, panen lõpphääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud metsaseaduse ja halduskoostöö seaduse muutmise seaduse eelnõu 463. Palun hääletada!

Poolt hääletas 56 Riigikogu liiget, vastu oli 2 ja erapooletuks jäi 2. Eelnõu on seadusena vastu võetud. (Tabel 2.)

7. Investeerimisfondide seaduse, kogumispensionide seaduse ja sotsiaalmaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu (501 SE) kolmas lugemine

Esimees Ene Ergma

Järgmine päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud investeerimisfondide sea-

duse, kogumispensionide seaduse ja sotsiaalmaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu 501 kolmas lugemine. Head kolleegid, me läheme lõpphääletuse juurde, ehkki mulle tundub, et osa inimesi on kuhugi ära kadunud.

Lugupeetud Riigikogu, panen lõpphääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud investeerimisfondide seaduse, kogumispensionide seaduse ja sotsiaalmaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu 501. Palun hääletada!

Poolt hääletas 66 Riigikogu liiget, vastu ei hääletanud keegi ja keegi ei jäänud ka erapooletuks. Eelnõu on seadusena vastu võetud. (Tabel 3.)

8. Riigilõivuseaduse § 333¹ muutmise seaduse eelnõu (494 SE) kolmas lugemine

Esimees Ene Ergma

Algab Vabariigi Valitsuse algatatud riigilõivuseaduse § 333¹ muutmise seaduse eelnõu 494 kolmas lugemine. Kas fraktsioonide volitatud esindajad soovivad läbirääkimisi pidada? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Võime minna lõpphääletuse juurde.

Lugupeetud Riigikogu, panen lõpphääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud riigilõivuseaduse § 333¹ muutmise seaduse eelnõu 494. Palun hääletada!

Poolt hääletas 49 Riigikogu liiget, vastu oli 7 ja erapooletuks jäi 3. Eelnõu on seadusena vastu võetud. (Tabel 4.)

9. Riigikogu otsuse "Riigi 2012. aasta majandusaasta koondaruande kinnitamine" eelnõu (476 OE) teine lugemine

Esimees Ene Ergma

Algab Vabariigi Valitsuse algatatud Riigikogu otsuse "Riigi 2012. aasta majandusaasta koondaruande kinnitamine" eelnõu 476 teine lugemine. Ettekandeks palun kõnepulti rahanduskomisjoni esimehe Sven Sesteri!

Sven Sester

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Annan ülevaate eelnõust, mis kannab numbrit 476. Tegemist on otsuse "Riigi 2012. aasta majandusaasta koondaruande kinnitamine" eelnõu

teise lugemisega. Komisjon arutas eelnõu s.a 12. novembril. Tähtjaks eelnõu kohta muudatustepanekuid ei laekunud. Tuletan lühidalt meelde eelnõu eesmärki. Riigi majandusaasta aruande esitamise eesmärk on võimaldada Riigikogul täita valitsuse kontrollimise funktsiooni, anda valitsusele võimalus selgitada oma tegevust aruandeaastal ning esitada Riigikogule vajalik informatsioon uute eelarveliste otsuste tegemiseks.

Komisjon vaatas menetluse käigus läbi koondaruande koosseisus oleva tegevusaruande ning riigi konsolideeritud ja konsolideerimata raamatupidamise aastaaruande, samuti täiendava info avaliku ja valitsussektori ning kohalike omavalitsuste kohta ja Riigikontrolli kontrolliaruande koondaruande kohta. Riigikontroll on oma auditi tulemustes järeldanud, et 2012. aasta raamatupidamise aastaaruanne on olulises osas õige ja riigieelarve täitmises olulisi vigu ei ole. Aruande ja arutelu põhjal tegi komisjon otsuse Rahandusministeeriumi koostatud ja Vabariigi Valitsuse esitatud riigi 2012. aasta majandusaasta koondaruanne kinnitada. Kordan üle, et eelnõu kohta muudatustepanekuid ei laekunud.

Komisjon otsustas konsensuslikult teha järgmised ettepanekud: saata eelnõu teine lugemine päevakorda kolmapäevaks, 20. novembriks, teine lugemine lõpetada ja panna eelnõu lõpphääletusele. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Sven Sester! Küsimusi teile ei ole. Kas kolleegid soovivad läbirääkimisi pidada? Palun, kolleeg Neeme Suur! Kaheksa minutit.

Neeme Suur

Proua juhataja! Head kolleegid! Alustan sealt, kus kolleeg Sester lõpetas. Riigikontroll leiab, et raamatupidamise aastaaruanne on olulises osas õige, st aruanne kajastab õigesti ja õiglaselt riigi finantsseisundit ning lõppenud aruandeperioodi majandustulemust ja rahavoo-gusid. Samuti on Riigikontrolli arvates riigi olulisemad majandustehingud sooritatud, läh-tudes riigieelarve seadusest ning 2012. aasta riigieelarve seadusest ja selle muutmise sea-dusest. Kui jääda sellele lõigule pidama, siis tundub asi väga vahva. Aga lähme sellest lõi-gust natukene edasi ja loeme ka neid ridu, mis

on Riigikontrolli aruandes kirjutatud pisut väiksemas kirjas.

Kõigepealt loeme raamatupidamise seadust, mis on vastu võetud 20. novembril 2002. aastal. Raamatupidamise seaduses kehtestatakse raamatupidamise aastaaruande koostamise alusprintsiibid, näiteks arusaadavuse printsiip ja avalikustamise printsiip. Arusaadavuse printsiip tähendab, et avalikustatav informatsioon peab olema esitatud nii, et see oleks ülevaatlik ja üheselt mõistetav aruande kasutajatele, kellel on aruandest arusaamiseks piisavad finantsalased teadmised. Avalikustamise printsiip on defineeritud nii: "Raamatupidamise aruandes esitatakse kogu informatsioon, mis võimaldab saada raamatupidamiskohustuslase finantsseisundist, majandustulemusest ja rahavoogudest õige ja õiglase ülevaate". No selle õige ja õiglase ülevaatega ning arusaadavusega on ikka väga suured probleemid! Riigikontrolli aruandest loeme ka, et nii nagu varasematel aastatel on endiselt probleeme riigieelarve täitmise aruandest arusaamisega. Nimelt ei võimalda sellest arusaamist ei aruande esitusviisi ega iga-aastase riigieelarve seaduse ülesehituses tehtud muudatused.

Head kolleegid! On olemas selline asi nagu avaliku sektori raamatupidamise rahvusvaheline standard, millest Eesti on kohustatud kinni pidama. Selle standardi kohaselt tuleb esitada parlamendis vastu võetud eelarve, lõplik eelarve ja eelarve tegeliku kasutamise andmed parlamendis vastu võetud eelarvega võrreldavalt. Ühtlasi tuleb selgitada kavandatud eelarve ja eelarve tegeliku kasutamise oluliste erinevuste põhjusi. Olen küll hoolega otsinud, aga meie aastaaruandest neid erinevusi üles ei ole leidnud. Riigikogus kinnitatud 2012. aasta riigieelarve seaduse järgi planeeriti näiteks Keskkonnaministeeriumi kuludeks 476 miljonit eurot. Riigieelarve täitmise aruandes on ministeeriumi lõplikuks kulude eelarveks esitatud hoopis 278 miljonit eurot. Suurim erinevus on toetuste real, kust on näha, et Riigikogu kinnitatud toetuste eelarve ja tegeliku laekumise vahe oli ca 200 miljonit eurot. Kuhu nihkus Keskkonnaministeeriumi lõplikust eelarvest peaaegu 200 miljonit eurot ning mis on selle rahaga toimunud ehk kus, kuidas ja kui palju sellest rahast on kasutatud, sellele küsimusele aastaaruanne vastust ei anna.

Kui küsida rahandusministri käest, miks eelarves tehtavaid nii suuri muudatusi ei tooda otsustamiseks Riigikogusse, on vastuseks, et seadus seda ei nõua. Nii ongi eelarve täitmise aruande esimene veerg "Esialgne eelarve", millele aga järgneb "Lõplik eelarve". Kui nende kahe rea erinevus on paar tuhat eurot, siis ei olegi nagu midagi lahti. Kui aga erinevus moodustab peaaegu poole ministeeriumi esialgse eelarve mahust ja suurusjärk on kümnetes või sadades miljonites eurodes, siis tekib küsimus, miks üldse ministeeriumi eelarvet Riigikogus kinnitada, kui seda raha on võimalik hiljem lihtsalt kuskile mujale ümber tõsta. Milline jõud on seadusel, millega Riigikogu järgmise aasta eelarvet kinnitab, jääb täiesti arusaamatuks.

Kui rahandusministrile esitati küsimus, miks aruanne ei vasta avaliku sektori raamatupidamise rahvusvahelisele standardile, siis minister vastas lihtsalt, et vastab küll. Näiteks on aga 2012. aasta riigieelarvesse üle kantud 2011. aastal kulutamata jäänud 600 miljonit eurot, 2012. aasta lõpus viidi 2013. aastasse üle 431 miljonit eurot (valdavalt oli tegemist investeringuteks ja toetusteks ette nähtud rahaga). Miks planeeritud summad ei ole eelarve piires ära kasutatud? Kas on võimalik, et summade puhul, mida ühest eelarveaastast teise üle viiakse, on tegemist ühtede ja samade projektidega, mille elluviimine on aastast aastasse veninud? Mis raha see on, mida ühest aastast teise üle viiakse, ja juhul, kui tegemist on projektide venimisega, siis mis on venimise põhjus? On hulgaliselt vastamata küsimusi, millele me aruandest vastust ei leia.

Kui pöörata pilk aruande tekstilisele osale ehk tegevusaruandele, siis näeme oma ehmatuseks, et see toetub vaid vähestele teadaolevatele andmetele. Aruandes on must valgel kirjas, et 2012. aastaks seatud 85 sihttasemest on avaldatud andmete alusel võimalik hinnata vaid pooli ehk 47 sihttasest ning seitsmest Vabariigi Valitsuse prioriteedist nelja kohta ei saa veel hinnangut anda. Nii on aruandes kirjas. Kuidas on võimalik tuua aruanne Riigikogu ette, kui me ei suuda sisulisi arenguid hinnata, sest nende kohta ei ole võimalik hinnangut anda? Ometi on aruanne siin meie ees kinnitamiseks.

Head kolleegid! Me peame väga hoolikalt tähelepanu pöörama meie riigi rahandusele ja

majandusele. "Rahaasjad korras!" – see ei tohi olla lihtsalt loosung valimiste ajaks, sellel peab olema oma kindel sisu. Praegu seda kindlat sisu eelmise majandusaasta koondaruandes ei ole. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Palun kõnepulti kolleeg Mihhail Stalnuhhini!

Mihhail Stalnuhhin

Proua juhataja! Lugupeetud kolleegid! Tänu kolleeg Neeme Suurele jääb minu kõne vist hästi lühikeseks, sest ka Eesti Keskerakonna fraktsioon tugineb hinnangu andmisel Riigikontrolli tehtud tööle. Ma ei hakka üle kordama seda, mis mõni minut tagasi siit puldist juba kõlas. Ma esitan aga siiski mõningaid tähelepanekuid: koondaruandes esineb viiteid tegemata hankemenetlustele, on selgunud, et hankemenetlusi ei dokumenteerita alati nõuetekohaselt, riigihangete registris ei avaldatud alati kogu nõutud infot, esitati eksitavat infot ja teave esitati hilinemisega, hankekorrad puudusid või need olid puudulikud. See kõik näitab, et meie majanduses on mõneti, võiks öelda, korralagedus. Kui riigiametid ja ministriumid ei suuda täita hankemenetlusele esitatavaid nõudeid, siis mida võiks nõuda kohalikest omavalitsustelt?

Teiseks juhin tähelepanu riigimetsa väärtuse kajastamise põhimõtetele, mis Riigikontrolli arvates (ja me oleme sellega nõus) pole riigivarale sobilikud. Nimelt leitakse riigi raamatupidamise üldeeskirjaga kehtestatud meetodi alusel riigimetsa bilansiline väärtus vaid raiesse kavandatava metsa väärtuse kaudu ega arvestata riigivara tegelikku väärtust ja varaga toimuvaid muutusi. Kui meie püüaksime oma äris niiviisi käituda (need, kellel äri on, muidugi), siis oleks see vastuvõetamatu, aga riik seda teeb.

Tahan rääkida veel ühest asjast, millest täna siin veel räägitud pole. 2012. aastal ei peetud riigivara kasutamisel alati kinni riigivaraseaduse põhimõttest, et tuleb suurendada kasu ja vältida riigile kahju tekkimist. Neid puudusi leiti karjäärade kasutamiseks sõlmitud lepingutes, eluruumide kasutusse andmisel ning AS-ile Estonian Air laenu andmisel.

Kõik see, lisaks veel see, mis kõlas eelnevas kõnes ja mida ma üle kordama ei hakka,

tekitab meis veendumuse, et selle koondaruande kinnitamist me toetada ei saa. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Rohkem kõnesoove ei ole. Muudatusettepanekuid eelnõu kohta ei esitatud. Juhtivkomisjoni ettepanek on panna otsuse eelnõu 476 lõpphääletusele.

Austatud Riigikogu, panen hääletusele Vabariigi Valitsuse esitatud Riigikogu otsuse "Riigi 2012. aasta majandusaasta koondaruande kinnitamine" eelnõu. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt hääletas 46 ja vastu 20 Riigikogu liiget, erapooletuks ei jäänud keegi. Eelnõu 476 on otsusena vastu võetud. (Tabel 5.)

10. 2013. aasta riigieelarve seaduse muutmise seaduse eelnõu (514 SE) teine lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Järgmine päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud 2013. aasta riigieelarve seaduse muutmise seaduse eelnõu 514 teine lugemine. Palun ettekandeks kõnetooli rahanduskomisjoni esimehe Sven Sesteri!

Sven Sester

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Annan teile ülevaate eelnõust, mis kannab numbrit 514. Tegemist on 2013. aasta riigieelarve seaduse muutmise seaduse eelnõu teise lugemisega. Rahanduskomisjon arutas eelnõu oma istungitel 12. ja 18. novembril. Muudatusettepanekute esitamise tähtajaks, 13. novembril kella viieks ei laekunud Riigikogu fraktsioonidelt, komisjonidelt ega liikmetelt ühtegi muudatusettepanekut. Rahanduskomisjon koostas koostöös ministriumidega kaks muudatusettepanekut. Esimene sisaldab ministriumidesiseseid vahendite ümbertõstmisi ning teisega lisatakse säte seaduse jõustumise kohta, st seadus jõustub Riigi Teatajas avaldamisele järgneval päeval. Muudatuste selgitused on toodud muudatusettepanekute loetelus. Kõikide muudatuste kogumaht on ligi 500 000 eurot ja suurem osa neist seondub investeringutega IT-süsteemidesse. Kultuuriministriumi valitsemisalas tehtav muudatus on tingitud muudatusest struktuuris, nimelt sihtasutuse

loomisest. Lisaks tehakse tehniline muudatus § 4 lõikes 1.

Komisjon langetas järgmised konsensuslikud otsused: saata eelnõu päevakorda kolmapäevaks, 20. novembriks 2013 ning teha ettepanekud teine lugemine lõpetada ja määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 27. november kell 17. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Kas ettekandjale on küsimusi? Küsimusi ei ole. Ma mõtlesin, et Kalev Lillo soovib läbirääkimisi pidada, aga tundub, et siiski mitte. Läbirääkimisi ei soovita.

Eelnõu kohta on tehtud kaks muudatusettepanekut, vaatame need läbi. Muudatusettepaneku nr 1 on teinud rahanduskomisjon, juhtivkomisjoni ettepanek on, et seda muudatusettepanekut tuleks täielikult arvestada. Muudatusettepanek nr 2 on samuti rahanduskomisjonilt, juhtivkomisjoni ettepanek on, et seda muudatusettepanekut tuleks täielikult arvestada.

Määrán eelnõu 514 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s.a 27. novembri kell 17. Juhtivkomisjoni ettepanek on, et eelnõu 514 teine lugemine tuleks lõpetada. Teine lugemine on lõpetatud.

11. Vandetõlgi seaduse eelnõu (460 SE) teine lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Meie päevakorrapunkt nr 11 on Vabariigi Valitsuse algatatud vandetõlgi seaduse eelnõu 460 teine lugemine. Palun ettekandeks kõnetooli õiguskomisjoni liikme Kalle Jentsi!

Kalle Jents

Lugupeetud istungi juhataja! Head kolleegid! Õiguskomisjon arutas käesolevat eelnõu kahel korral. Kõigepealt arutasime seda 5. novembril, kui komisjoni istungil osales terve hulk tublisid Justiitsministeeriumi ametnikke. Sellel komisjoni istungil tegi komisjon viis muudatusettepanekut. Esimese sisu oli selles, et andmed vandetõlgi välisriigis omandatud kutse kohta pannakse Justiitsministeeriumi kodulehele. Teise muudatusettepaneku sisu oli selles, et justiitsminister väljastab uued kutsetunnistused ühe kuu jooksul seaduse jõustumisest arvates. Ülejäänud kolme muudatus-

ettepanekuga on muudetud eelnõu sõnastust ja numeratsiooni.

Õiguskomisjon tegi 5. novembri istungil konsensuslikult järgmised otsused: saata eelnõu täiskogu päevakorda 20. novembriks, s.o tänaseks, ja kui eelnõu teine lugemine täna lõpetatakse, siis teeme ettepaneku saata eelnõu kolmandale lugemisele 21. novembril. Õiguskomisjon kogunes uuesti 11. novembril ja muutis oma otsust selles osas, et me ei tee ettepanekut saata eelnõu kolmandale lugemisele homme ehk 21. novembril, vaid 11. detsembril. Ka selle ettepaneku poolt olid kõik komisjoni liikmed. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Mihhail Stalnuhhinil on küsimus. Palun!

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud ettekandja! Ma tahtsin seda küsida esimesel lugemisel, aga unustasin. Nüüd torkas see jälle silma. Küsimus on § 6 "Vandetõlgi kõrvaltegevus" kohta. Talle on lubatud kõik kõrvaltegevused, mis ei kahjusta tema erapooletust ja väärikust ega usaldatavust vandetõlgi kutse suhtes. Ma püüdsin küll mõelda, milline võib olla see tegevus, mis võiks kahjustada sellise inimese usaldatavust, kes tegeleb tehnilise tööga, aga ei suutnud seda välja mõelda. Tooge mingi näide, palun!

Kalle Jents

Aitäh! Ma pean ütleva, et komisjonis me nii huvitavaid kombinatsioone ei arutanud. Keegi niipidi seda küsimust ei tõstatanud ja mul on siin kõnepuldil väga raske hakata välja mõtlema, mis minu arvates võiksid olla sellised kõrvaltegevused. Küllap ma mõne suudaksin ka välja mõelda, aga ma arvan, et sellel ei ole vist mõtet. Mis eelnõu autoril mõttes oli, seda me kahjuks ei märganud küsida.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Kas on veel küsimusi? Küsimusi rohkem ei ole. Kas soovitakse läbirääkimisi pidada? Läbirääkimisi pidada ei soovita.

Vaatame läbi muudatusettepanekud. Kõik need on teinud õiguskomisjon. Muudatusettepanek nr 1 on juhtivkomisjonilt, ettepanek on täielikult arvestada. Muudatusettepanek nr 2

on juhtivkomisjonilt, ettepanek on täielikult arvestada. Muudatusettepanek nr 3 on juhtivkomisjonilt, ettepanek on täielikult arvestada. Muudatusettepanek nr 4 on juhtivkomisjonilt, ettepanek on täielikult arvestada. Muudatusettepanek nr 5 on juhtivkomisjonilt, ettepanek on täielikult arvestada. Muudatusettepanekud on läbi vaadatud.

Juhtivkomisjoni ettepanek on, et eelnõu 460 teine lugemine tuleks lõpetada. Teine lugemine on lõpetatud.

12. Veeseaduse muutmise seaduse eelnõu (467 SE) teine lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Meie tänane 12. päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud veeseaduse muutmise seaduse eelnõu teine lugemine. Ettekandja on keskkonnakomisjoni liige Anneli Akkermann. Palun!

Anneli Akkermann

Tere päevast, lugupeetud juhataja ja head kolleegid! Veeseaduse muutmise seaduse eelnõul on kaks eesmärki: ajakohastada ja täiustada veekogude paisutamise regulatsiooni ning viia veeseadus kooskõlla Euroopa Liidu vee- poliitika raamdirektiiviga ja põhjavee kaitse direktiiviga. Eelnõuga kitsendatakse veeseaduse mõttes kaitset vajavate maa- või veelade ulatust. Seal kehtivad tavapärasest rangemad keskkonnanõuded ja neist tulenevad piirangud. Siiani on kaitset vajavaks peetud veekogumit, mida kasutatakse või kavatakse kasutada joogivee võtmiseks, mis tähendab sisuliselt kogu Eesti territooriumi. Eelnõu seadusena vastuvõtmise korral kehtestatakse senisest rangemad keskkonnanõuded veehaaretele, mida kasutatakse või kavatakse kasutada joogivee võtmiseks, ja nende sanitaarkaitsealadele. Vee paisutamise seaduse sätted eelnõus puudutavad eelkõige vee erikasutuslubade menetlemist senisest paindlikumalt, vähendades halduskoormust.

Järgnevalt räägin kahe lugemise vahel toimunud menetlusest. Eelnõu algatas Vabariigi Valitsus 9. septembril 2013. aastal, esimene lugemine lõpetati 25. septembril 2013. aastal ning muudatusettepanekute esitamise tähtajaks määrati 9. oktoober 2013. Muudatusettepanekuid eelnõu kohta ei esitatud. Esimese ja teise

lugemise vahel on eelnõu komisjoni istungitel käsitletud kolmel korral: 21. oktoobril ning 11. ja 18. novembril. 21. oktoobri istungil osalesid ning tegid oma ettepanekuid eelnõu muutmise kohta Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi, Siseministeeriumi ja MTÜ Eesti Veskivaramu esindajad. Komisjoni 11. ja 18. novembri istungitel tutvustasid oma ettepanekuid eelnõu muutmise kohta või andsid arvamuse esitatavate muudatuste ning eelnõu põhiseadusele vastavuse kohta Keskkonnaministeeriumi esindajad.

Komisjon otsustas teha eelnõu kohta kaheksa muudatusettepanekut. Esimese muudatusettepanekuga piiritletakse, et paisu omanik peab tagama kalastiku kaitse üksnes paisul. Teise muudatusettepanekuga sätestatakse vesiehitise mõiste ja kohustatakse paisu omanikku või valdajat tagama pärast vesiehitist looduslikus voolusängis ökoloogilise miinimumvooluhulga. Kolmanda muudatusettepanekuga sätestatakse ökoloogilise miinimumvooluhulga mõiste. Neljanda muudatusettepanekuga laiendatakse kalade läbipääsu tagamise võimalusi, mis tähendab, et läbipääsu tagamiseks ei pea ilmingimata ehitama kalapääsu, vaid võib kasutada ka muid võimalusi, näiteks varjade avamist rändeks. Viienda muudatusettepanekuga antakse keskkonnaministrile volitus ökoloogilise miinimumvooluhulga määramise meetodika kehtestamiseks. Kuuenda muudatusettepanekuga tühistatakse veeseaduse säte, millega avalikustatakse üleujutusohuga piirkondade elutähtsate teenuste osutajad. Eelnõu seadusena vastuvõtmise korral jääb see info siseturvalisuse kaalutlustel vaid asjasse puutuvate ametkondade kasutusse. Seitsmes muudatusettepanek näeb ette, et hoonestustasu ei kohaldata enne 2010. aasta 1. jaanuari avalikku veekogusse ehitatud kaldaga püsivalt ühendamata ehitistele. Kaheksanda muudatusettepanekuga täiendatakse veeseaduse muutmise seaduse eelnõu selliselt, et enne 2010. aasta 1. jaanuari avalikku veekogusse kaldaga püsivalt ühendamata ehitiste puhul saab hoonestustasuba taotleda kuni 2016. aasta 31. detsembrini.

Keskkonnakomisjon otsustas oma 11. novembri istungil teha Riigikogu täiskogule ettepaneku lõpetada eelnõu 467 teine lugemine ja kui eelnõu teine lugemine lõpetatakse, siis saata eelnõu kolmandale lugemisele. See on minu poolt kõik. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Kas on küsimusi? Palun, Jaanus Tamkivi!

Jaanus Tamkivi

Aitäh, juhataja! Lugupeetud ettekandja! Tegemist on kindlasti väga olulise eelnõuga veekasutuse ja paisutuste valdkonnas. Aga millised olid kõige teravamad küsimused nendel aruteludel? Kuidas teile tundub, kuidas need ettevõtted ja eraisikud, kes on paisutusest huvitatud, selle seadusega rahule jäävad?

Annely Akkermann

Kõige teravamad arutelud käisidki paisutamise üle. Nimelt oli üks Eestis tuntud paisutaja AS Raju, kelle valduses on Sindi pais, esitanud põhjendusi, miks seaduseelnõu on põhiseadusega vastuolus: eelnõu piirab omandi kasutamist ja valdamist ning paneb omanikule ebamõistlikult suuri kohustusi. Samas soovis ka MTÜ Eesti Veskiaramu eelnõu seoses paisutamise täpsustada, et oleks selgelt kindlaks määratud, et paisu omanikul on kohustus kaitsta kalu üksnes paisul, tagades neile sealt läbipääsu, ja ka see, kus miinimumvooluhulka tuleks hinnata. Lepiti kokku, et miinimumvooluhulga kogust hinnatakse jõe looduslikus voolusängis. Oli ka tehnilist laadi muudatusettepanekuid.

Aseesimees Laine Randjärv

Kas on veel küsimusi? Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, Annely Akkermann! Kas soovitakse läbirääkimisi pidada? Kõnesoove ei ole.

Vaatame läbi muudatusettepanekud. Need kõik on teinud keskkonnakomisjon. Muudatusettepanek nr 1, juhtivkomisjoni ettepanek on täielikult arvestada. Muudatusettepanek nr 2, juhtivkomisjoni ettepanek on täielikult arvestada. Muudatusettepanek nr 3, juhtivkomisjoni ettepanek on täielikult arvestada. Muudatusettepanek nr 4, juhtivkomisjoni ettepanek on täielikult arvestada. Muudatusettepanek nr 5, juhtivkomisjoni ettepanek on täielikult arvestada. Muudatusettepanek nr 6, juhtivkomisjoni ettepanek on täielikult arvestada. Muudatusettepanek nr 7, juhtivkomisjoni ettepanek on täielikult arvestada. Muudatusettepanek nr 8, juhtivkomisjoni ettepanek on täielikult arvestada.

Juhtivkomisjoni ettepanek on, et eelnõu 467 teine lugemine tuleks lõpetada. Teine lugemine on lõpetatud.

13. Karistusseadustiku muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (209 SE ja 469 SE) teine lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Järgmine on 13. pävakorrapunkt, Vabariigi Valitsuse algatatud karistusseadustiku muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 209 ja 469 teine lugemine. Ma palun ettekandeks kõnetooli õiguskomisjoni liikme Andres Anvelt!

Andres Anvelt

Proua juhataja! Head kolleegid! Kõigepealt lubage mul natukene selgitada selle seaduseelnõu kahte numbrit. Nimelt algatas Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon 2012. aasta kevadel karistusseadustiku täiendamise seaduse eelnõu 209, mille esimene lugemine siin saalis lõpetati 5. juunil 2012. Meie esitatud eelnõu puudutas alaealistelt seksi ostmise kriminaliseerimist. Seda toetas tol ajal suuremas osas ka Justiitsministeerium. Oli teatud sõnastuslikke probleeme, aga seda eelnõu arutati eri vormides huvigruppidega, erialaseltside esindajatega. Kuna ka valitsuse tööplaanis oli karistusseadustiku muutmine, seda tulenevalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivist, mis täpselt samuti räägib analoogilistest kuriteoliikidest, siis selle aasta sügisel lõpetati Vabariigi Valitsuse eelnõu 469 esimene lugemine. Õiguskomisjon võttis 11. novembril vastu otsuse need sisuliselt sarnased eelnõud 209 ja 469 ühendada. See otsus oli konsensuslik.

Kui minna muudatusettepanekute juurde, siis tulebki öelda, et muudatusettepanek nr 1 näeb ette kahe eelnõu ühendamise, kusjuures suuremas osas on aluseks võetud Vabariigi Valitsuse algatatud karistusseadustiku muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu tekst.

Muudatusettepanek nr 2 käsitleb termineid, näiteks mõistet "lasteprostitutsioon". Meie fraktsioon tegi juba läbirääkimiste käigus õiguskomisjonis ettepaneku mitte sildistada selles protsessis osalevaid alaealisi prostituudi nimetusega. See muudatusettepanek leidis ka

toetust. Samuti kattusid meie ja Vabariigi Valitsuse eelnõu põhimõtted ja taust selles osas, miks seda on vaja teha.

Muudatusettepanek nr 3 nägi ette jätta seaduseelnõu tekstist välja § 8. See on vormiline ettepanek, kuna majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse jõustumise uus tähtaeg on alles 1. juulil 2014, mistõttu selle eelnõu paljud sätted poleks saanud jõustuda.

Muudatusettepanek nr 4 on oma sisult samuti redaktsiooniline ning parandab eelnõu 469 tekstis põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse kehtetuks tunnistatavat sätet.

Komisjon otsustas 11. novembril esitada eelnõu teiseks lugemiseks Riigikogu täiskogu päevakorda 20. novembriks ning teha Riigikogu täiskogule ettepanek teine lugemine lõpetada. Kui eelnõu teine lugemine täna lõpetatakse, siis on meil ettepanek teha eelnõu kolmas lugemine 21. novembril. Ajas tagasi minnes ütlen, et muudatusettepanekuid toetas komisjon konsensuslikult. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Kas ettekandjale on küsimusi? Küsimusi ei ole. Kas soovitakse läbirääkimisi pidada? Läbirääkimisi pidada ei soovita.

Vaatame läbi muudatusettepanekud. Kõik need on teinud õiguskomisjon. Muudatusettepanek nr 1, juhtivkomisjoni ettepanek on täielikult arvestada. Muudatusettepanek nr 2, juhtivkomisjoni ettepanek on täielikult arvestada. Muudatusettepanek nr 3, juhtivkomisjoni ettepanek on täielikult arvestada. Muudatusettepanek nr 4, juhtivkomisjoni ettepanek on täielikult arvestada.

Juhtivkomisjoni ettepanek on, et eelnõu 209 ja 469 teine lugemine tuleks lõpetada. Teine lugemine on lõpetatud.

14. Liiklusseaduse ja väärtomenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu (508 SE) esimene lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Meie tänane 14. päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud liiklusseaduse ja väärtomenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu 508 esimene lugemine. Meile on laekunud valitsuse kiri, kus seisab, et nii eelnõu 508 kui ka järgmisena päevakorras oleva eel-

nõu 499 esimesel lugemisel esineb ettekan- dega siseminister Ken-Marti Vaher, mitte majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Parts, nagu varem teatati. Ma palun kõnetooli siseminister Ken-Marti Vaheri!

Ken-Marti Vaher

Lugupeetud juhataja! Austatud Riigikogu liikmed! Liiklusseaduse ja väärtomenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõuga võetakse üle direktiiv 2011/82/EL, millega hõlbustatakse piiriülest teabevahetust liiklusohutusega seotud liiklusnõuete rikkumise puhul. See direktiiv jõustus 7. novembril 2013 ja seda ei rakendata mõnes liikmesriigis registreeritud sõidukite puhul (Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriik ning Taani). Eelnõu käsitleb kahte valdkonda: piiriülene teabevahetus ja selle lihtsustamine ning sõidukite ja nende ettenähtud toodete nõuetele vastavaks tunnistamine, väljastatud tüübitunnustuste kontrollimine ja nende kehtetuks muutmise.

Esiteks räägin piiriülesest teabevahetusest. Selle eesmärk on parandada liiklusohutust ja tagada juhtide võrdne kohtlemine. Selleks hõlbustatakse liiklusnõuete rikkumiste eest karistuste määramist, olenemata sellest, millises Euroopa Liidu liikmesriigis on sõiduk registreeritud. Väärtomenetlejal tekib esimest korda võimalus saada Maanteeameti kaudu teiste liikmesriikide pädevatelt asutustelt automaatsete päringute abil andmeid teistes liikmesriikides registreeritud sõidukite omanike, vastutavate kasutajate või kasutajate kohta. Samuti kehtestatakse eelnõuga kirjalik hoiatusmenetluse kord, et menetleda juhtumeid, mida automaatne liiklusjärelvalvesüsteem on Eestis tuvastanud. See toimub sarnastel alustel nagu Eestis registreeritud sõidukitega toimepandud liiklusväärtegude puhul. Seega, saades teada rikkuja andmed, on väärtomenetlejal võimalus koostada hoiatustrahv. Võetavad meetmed aitavad rahustada liiklust ja parandada liiklusohutust, sest teistes Euroopa Liidu liikmesriikides registreeritud sõidukite juhid ei jää enam tuvastamata ega karistusega.

Teiseks, tunnustuste väljastamise, väljastatud tunnustuste kontrollimise ja nende kehtetuks muutmise sätteid. Need on eelkõige mõeldud sõidukeid ja nende ettenähtud tooteid Eestis valmistavatele ettevõtetele, kes soovivad oma toodangule Maanteeameti tunnustust

või kelle toodangule on Maanteeamet tunnustuse andnud. Maanteeamet on aastast aastasse järjest enam väljastanud tüübikinnitusi, mis kehtivad kõikjal Euroopa Liidus. 2011. aastal väljastati 22 kinnitust, 2012 juba 63, selle aasta juuni seisuga oli väljastatud 61 kinnitust. Regulatsiooni eesmärk on anda Maanteeametele võimalus tunnustada väljastatud tunnustus kehtetuks või keelduda tunnustuse väljastamisest juhul, kui see on saadud või seda loodetakse saada pettuse või muul ebaausal teel. Lisatavad meetmed aitavad ära hoida nõuetele mittevastavate toodete valmistamist, vältida selliste toodete kasutusele võtmist ning lihtsustada nende kasutuselt kõrvaldamist. Täna teid!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Kas ministrile on küsimusi? Küsimusi ei ole. Ma palun kaasettekandeks kõnetooli majanduskomisjoni aseesimehe Urve Palo!

Urve Palo

Proua eesistuja! Head kolleegid! Riigikogu majanduskomisjon arutas käesolevat seaduseelnõu esmaspäeval, 11. novembril s.a. Komisjoni istungile oli kutsutud majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Parts, seal osalesid ka Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi teede- ja raudteeosakonna juhataja Ain Tatter ja veondus- ja liiklustalituse juhataja Sander Salmu ning Siseministeeriumi korrakaitse- ja kriminaalpoliitika osakonna juhataja asetäitja Veiko Kommusaar. Nad tutvustasid eelnõu sisu ja eesmärke ning vastasid lisaküsimustele.

Lisaküsimusi oli päris palju. Näiteks tunti huvi, mis läheb eelnõuga paremaks. Vastati, et paremaks muutub see, et kui Euroopa Liidu territooriumil pannakse toime liiklusrikkumine, siis liikmesriigid jagavad omavahel informatsiooni, et süüdlane tuvastada ning talle hoiustrahv esitada. Eestis on selle jaoks paigaldatud liikluskaamerad, mis rikkumise fikseerimise korral edastavad andmed väärtomenetlejale ehk Politsei- ja Piirivalveametile. Kui tegemist on teises Euroopa Liidu riigis registreeritud sõidukiga, siis tekib Politsei- ja Piirivalveametil võimalus saada Maanteeameti kaudu andmeid teises liikmesriigis registreeritud sõiduki omaniku kohta. Seejärel saab

Politsei- ja Piirivalveamet nende andmete põhjal läbi viia hoiatusmenetluse, nii nagu ka Eestis registreeritud sõidukite puhul. Praegu panevad umbes kolmandiku kiiruskaamerate fikseeritud rikkumistest toime välisriikide sõidukid, millest umbes pooled on registreeritud Euroopa Liidus ning pooled Venemaal. Kui aga Eestis registreeritud sõidukiga on mõnes muus liikmesriigis toime pandud fikseeritud rikkumine, siis küsitakse omakorda Maanteeameti käest sõiduki omaniku andmeid. Eelnõu aluseks olevas direktiivis on pikk loetelu konkreetsetest andmetest, mis tuleb välisriigile edastada.

Teiseks sooviti teada, kas selle direktiivi alusel saab saata trahviteateid ka kolmandate riikide sõidukite omanikele. Vastati, et see direktiiv kolmandatele riikidele ei laiene, Siseministeerium on aga astunud samme selgitamiseks, kuidas saaks hoiustrahve välja nõuda ka kolmandate riikide kodanikelt. Kuid see ei ole selle seaduseelnõu teema.

Kolmandaks tunti huvi, mis juhtub siis, kui Euroopa Liidu liikmesriigi kodanikule on saadetud trahviteade, kuid ta seda trahvi ära ei maksa. Vastati, et trahviteade saadetakse inimesele, kelle andmed on registris. Kui isik trahvi ei maksa ja põhjendab seda sellega, et tema seda autot ei juhtinud, siis tekib tal kohustus esitada selle isiku andmed, kes autot juhtis. Kui ka see isik ei reageeri, siis on võimalik saata liikmesriigile ametlik õigusabipalve, kuid sel juhul tuleb kaaluda, kas trahvi suurus on piisav selleks, et menetlusele lisaressursse kulutada.

Neljandaks sooviti teada, kas tegemist on siis olukorraga, kus Eesti ja muu liikmesriigi kodanikke koheldakse erinevalt, kuna sama rikkumise puhul ei pruugi muu liikmesriigi kodanik karistust saada, sest see tundub liiga kalliks minevat. Vastati, et kui tegemist on hoiustrahviga, siis see ei ole õigusrikkumine ega lähe kirja karistusregistrisse, Eesti kodanike puhul on samamoodi. Kui aga Euroopa Liidu liikmesriigi kodanik peetakse kinni väärtomenetluse korras, siis saab Eesti riik võtta õiguslikke meetmeid ning saata teise liikmesriiki taotluse, et trahv sisse nõuda. Ka hoiustrahvi puhul on see võimalus olemas. Kui Eesti elanikul on hoiustrahv jäänud maksmata, siis kohtutäitur nõuab temalt selle sisse, muu liikmesriigi kodaniku puhul jäävad aga Eesti koh-

tutäituri käed liiga lühikeseks. Sundtäitmine teise riigi kodaniku suhtes käib teise riigi seaduste järgi, kuid see eelnõu ega selle aluseks olev direktiiv sundtäitmisega ei tegele.

Viieandaks tunti huvi, kuidas on infovahetuse käigus kaitstud isikuandmed. Vastati, et direktiivis on sätestatud andmekaitse miinimumtase, mida liikmesriigid peavad kohaldama.

Kuuendaks märgiti, et eelnõu kulud on tuludest suuremad, ning paluti seda kommenteerida. Vastati, et kulurida on suurem, sest seal on sees ühekordsed kulud, mis lähevad süsteemi väljatöötamisele ja arendamisele. Järgmistel aastatel on kulud väiksemad, hinnanguliselt peaksid siis kulud ja eeldatavad tulud enam-vähem võrdsed olema.

Seitsmendaks sooviti teada, miks ei pea direktiivi üle võtma Taani ja Ühendkuningriik. Vastati, et need riigid on endale juba varem välja kaubelnud võimaluse, et nad ei ole kohustatud kõiki direktiive üle võtma.

Kaheksandaks tunti huvi, miks ei tööta Tallinnas Kristiine ristmikule paigaldatud kolmikfunktsiooniga kaamerad. Põhjuseks toodi, et Tallinn on teinud riigile ettepaneku, et selle kaamera fikseeritud rikkumiste eest saadav trahviraha laekuks linnaelarvesse, see oleks aga vastuolus kehtiva praktika ja printsiipidega. Linn on kaamerad eurorahaga soetanud, kuid ei soovi võtta endale nende käigushoidmisega kaasnevat kulutusi, hoolimata asjaolust, et kiiruskaamera on linna liikluskorralduse vahend ning liikluskorraldus omavalitsuse territooriumil on omavalitsuse ülesanne.

Viimaseks, üheksandaks sooviti teada, kas teoreetiliselt on võimalik, et kui Venemaal registreeritud sõiduk ületab Eestis kiirust ning kiiruskaamera selle fikseerib, siis piiri ületamisel esitab toll selle sõiduki juhile trahviteate ning nõuab trahviraha sisse. Vastati, et sisuliselt on võimalik saata hoiatustrahviteade piiripunkti ette, kui kaamera on kiiruse ületamise registreerinud. Probleem on aga selles, et sõiduki omanik ja juht ei pruugi olla üks ja sama isik. Põhimõtteliselt on võimalik kohaldada ka sellist lahendust, et kui isik soovib Eestisse tagasi tulla ning tal on siin trahvinõue, siis saaksime tema Eestisse sissesõitu kuni trahvi tasumiseni piirata. Kuid ka see teema ei ole selle seaduseelnõu raames menetletav.

Lõpuks otsustati saata eelnõu täiskogu päevakorda tänaseks, 20. novembriks (konsensuslikult), teha ettepanek esimene lugemine lõpetada (konsensuslikult) ja teha ettepanek määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 26. november s.a kell 12 (konsensuslikult). Tänan!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Kas ettekandjale on küsimusi? Kõik on selge. Kas soovitakse läbirääkimisi pidada? Läbirääkimisi pidada ei soovita. Määratud eelnõu 508 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s.a 26. novembri kell 12.

Juhtivkomisjoni ettepanek on, et eelnõu 508 esimene lugemine tuleks lõpetada. Esimene lugemine on lõpetatud.

15. Ühistranspordiseaduse muutmise seaduse eelnõu (499 SE) esimene lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Meie tänane viimane, 15. päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud ühistranspordiseaduse muutmise seaduse eelnõu 499 esimene lugemine. Ma palun ettekandeks kõnetooli siseminister Ken-Marti Vaheri!

Ken-Marti Vaher

Lugupeetud Riigikogu liikmed! Austatud juhataja! Eelnõu siht on teha ühistranspordiseaduses muudatused, mis tagavad Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse nr 181/2011 rakendamise. See määrus reguleerib bussisõitjate õigusi ja seda kohaldatakse alates 1. märtsist 2013. Samuti lahendatakse eelnõuga mõned praktikas kerkinud küsimused, mis puudutavad otselepingute sõlmimist raudteeliikluses. Kuna määrust nr 181/2011 kohaldatakse tavaliselt vaid liinivedude puhul, kui läbitakse 250 kilomeetrit või rohkem, on määruse kohaldamise ala Eestis piiratud. Kuna Eestis läbivad sellist vahemaad eelkõige rahvusvahelised liinid, siis kohalduv määrus peamiselt nendele. Seega on määruse mõju meil üldiselt väiksem kui mõnes teises, suuremas riigis. Peamiselt reguleerib määrus hüvitamist ja abi õnnetuse korral, puudega ja piiratud liikumisvõimega isikute õigusi, sõitjate õigusi reisi tühistamise ja hilinemise korral ning teabe esitamist ja kaebuste lahendamist. Samas

on määrukses sätteid, mida kohaldatakse väiksema vahemaa puhul ja seega ka riigisiseste liinide suhtes. Need reguleerivad eelkõige puudega isikutega seonduvat, aga ka teabe saamist ja kaebuste lahendamist.

Määruse rakendamise tagaja, samuti riikliku järelevalve tegija on Tarbijakaitseamet. Eelnõus on sätestatud ka väärteteoosseisud määruse rikkumise puhul. Karistused on ette nähtud puudega ja piiratud liikumisvõimega sõitjale kindlaksmääratud bussijaamades ja bussides abi osutamata jätmise eest ning sõitjale tühistatud või hilinenud reisi korral abi osutamata ning teabe andmata jätmise eest. Lisaks sõitjate õigusi puudutavatele sätetele on eelnõus ka selgesõnaline luba otselepingu sõlmimiseks raudteeliiklust reguleeriva määruse nr 1370/2007 alusel. Täna!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Teile on küsimusi. Palun, Jaan Õunapuu!

Jaan Õunapuu

Aitäh, austatud juhataja! Lugupeetud minister! Ma oleksin selle küsimuse küll parema meelega esitanud majandus- ja kommunikatsiooniministrile, aga kuna teda ei ole, siis esitan selle teile. Ma arvan, et teid on teavitatud sellest teemast, mis puudutab raudteeliikluse otselepinguid. Teadaolevalt nõustus Tallinna Halduskohus oma otsuses riigihangete vaidlustuskomisjoniga, et riigi ja Edelaraudtee vahel sõlmitud reisijateveo avaliku teenindamise leping on tühine ning reisirongiliikluse korraldaja oleks tulnud leida hankemenetlusega. Teadaolevalt jättis kohus rahuldamata Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi kaebuse vaidlustuskomisjoni otsuse peale. Miks seda kõike enne ei tehtud? Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millele te viitasite, hakkas tegelikult kehtima ju 2009. aasta lõpus, aega on olnud neli aastat. Miks selline olukord tekitati?

Ken-Marti Vaher

Ma saan vastata peamiselt selle põhjal, mida majanduskomisjon ka oma nõupidamisel on käsitlenud. See eelnõu täpsustab selgesõnaliselt otselepingu sõlmimist. Ministeeriumi hinnang on, et otselepingute sõlmimine on praegu lubatud, kuna aga selline vaidlus on

tekinud, siis selleks, et selliseid vaidlusi edaspidi vältida või nende tekkimist vähendada, täpsustatakse eelnõuga vastavat sätet. Olemasolevad otselepingud on kehtiva seaduse alusel sõlmitud ja uus säte käimasolevat vaidlust ei mõjuta. See vaidlus, mis praegu käib, ei ole isegi selle konkreetse eelnõu väljatöötamise ajend, vaid see on olnud n-ö üks ääristaja. Vastavad sätted hakkavad puudutama osapoolte tulevasi suhteid. Miks seda varem ei tehtud? Ma arvan, et te peaksite seda küsima teise lugemise käigus majandusministri käest. Ma arvan, et osapooltel on erinevad seisukohad ja nende vaidluste lahendamise koht on kohus. Seda kuidagi teistmoodi teha ei saa. Kohus lahendab need vaidlused. Üks kohtuaste on oma otsuse langetanud ja nüüd tuleb edasi minna. Ministeeriumi seisukoht on, et on käitunud õiguspäraselt. Ma arvan, et seda seisukohta kaitstakse edasi.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kaja Kallas!

Kaja Kallas

Aitäh! Hea meelega oleksin ka mina esitanud oma küsimuse minister Partsile. Me arutame seda eelnõu komisjonis, pärast komisjoni istungit tuli ka see kohtuotsus. Arutelu teema oli see, et raudteeveo puhul pole võimalik konkurssi korraldada, kuna see on nii keerukas ja vajalikke andmeid ei ole olemas. Seetõttu võiks mingi aeg võimaldada seal otselepingut, et teada saada, kui palju on reisijaid, ja alles seejärel teha konkurss, mis ei oleks sel juhul enam nii keeruline. Aga ma loen sellest kohtuotsusest, et Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi sellised väited, nagu oleks vaidlusaluse lepingu sõlmimiseks riigihanke korraldamine ja hanketingimuste väljatöötamine olnud keerukas, ei puutu asjasse. Kuidas teie seda näete, kas edaspidi on see ajutine periood, kui me otselepinguid tahame sõlmida, või on see ajaliselt piiratud ja me hakkame tegema konkursse?

Ken-Marti Vaher

Täna küsimuse eest! Pean küll tunnistama, et ma ei saa anda vastust Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi eest. Me räägime täna ju direktiivi ülevõtmisest. Ma vaatasin, et komisjonis on olnud arutelu otselepingute ja

avaliku konkursi omavahelisest suhtest. Seda hakkad sa ise kohe tutvustama. Ma jätaksin selle küsimuse, mis puudutab edaspidist praktikat, küll otseselt selle valdkonna eest vastutava ministri vastata. Ma arvan, et mul asendava ministrina ei ole õige siit puldist täna oma seisukohta välja öelda.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kaja Kallas, teine küsimus!

Kaja Kallas

Minu teine küsimus puudutab direktiivi ülevõtmist just bussijaamades. Bussijaamad peaksid olema valmis teenindama puudega inimesi. Seaduseelnõu juures on ka määrus, kus peaksid olema need bussijaamad loetletud, aga neid seal ei ole. Mis hetkel bussijaamade aadressid sinna määрусesse tekivad ja kas me saame selle eelnõuga edasi minna, kui meil seda määruse teksti ei ole?

Ken-Marti Vaher

Täna küsimuse eest! Minu hinnangul peaksid heast õigusloome tavast lähtuvalt iga seaduseelnõu juures olema võimalikult hästi lahtikirjutatuna ka vajalikud rakendusaktid, et parlament saaks nendega tutvuda. Ma arvan, et selle eelnõu menetlemise käigus ka see määrus täieneb ja te saate selle eelnõuga kindlasti edasi minna. Aga ma rõhutan seda, et kui eelmise päevakorrapunkti raames me menetlesime eelnõu, mida tuli tõesti kiiresti menetleda (seetõttu ma siin majandusministrit asendangi), siis praegu arutatava eelnõuga on kindlasti rohkem aega, nii et ka majanduskomisjon ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium saavad seda määrust täiendada. Ma tõesti loodan, et punktiiride asemel pannakse siia kirja aadressid. Selle eelnõuga on pisut rohkem aega, aga eelmise eelnõuga seotud direktiivi ülevõtmise tähtajaga on olukord läinud üsna kriitiliseks. Seetõttu olin ma nõus, kui majandusminister palus, et parlament oleks valmis ära kuulama asendava ministri ettekannet ja eelnõu edasi menetlema. Aga teiseks lugemiseks peaksid need aadressid siia kindlasti tekkima.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Jaan Õunapuu, teine küsimus!

Jaan Õunapuu

Aitäh! Austatud minister! Te küll suureliselt lubasite, et Riigikogu liige võib teisel lugemisel esitada küsimusi ministrile, aga te olete kogenud minister ja teate, et teisel lugemisel ministrit siin saalis ei ole. Ma ei saa seda Juhan Partsi käest küsida. Kohus ju tegelikult leidis, et vaidlusaluse otselepingu oleks võinud sõlmida vaid siis, kui Eesti riigisisises õiguses seda keeldu ei oleks olnud. Ma küsin veel kord, ka stenogrammi huvides, kas jätkub selline praktika, et sõlmitakse otselepinguid, ning olemasoleva direktiivi ja selle eelnõu piires te seadustate praegu otselepingute teema küll ära, aga kas see on ka aus ja õige.

Ken-Marti Vaher

Täna küsimuse eest! On selge, et kui on põhjendatud korraldada avalik konkurss ja selleks on olemas ka eeltingimused ning tege mist on reaalse konkurentsituatsiooniga, siis on Eesti avalikus praktikas alati püütud konkursi eelistada. Viimase 20 aasta jooksul on selle teemaga seonduvalt sõlmitud otselepinguid. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium on andnud selle kohta ka selgitusi. Nende põhjendus on olnud lihtsalt see, et konkurse ei ole olnud mõtet teha, kuna ei ole olnud vastavaid tingimusi: neid liikumisvahendeid ehk ronge ei ole olnud mitte kellelgi teisel ja seetõttu on sõlmitud otselepingud. Nüüd kirjutatakse sellesse eelnõusse konkreetsemalt sisse otselepingute sõlmimise võimalus. Ma kordan veel seda mõtet, mida Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium on ka majanduskomisjoni väljendanud, et otselepingute sõlmimise võimalus on ministeeriumi hinnangul ka praeguste seaduste alusel olemas. Selleks, et vaidlusi veelgi vähendada, täpsustatakse selle eelnõu raames seadusi. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi seisukoht on tõesti olnud selline, et otselepingute sõlmimine on olnud ka siia maani võimalik. Ja veel kord: kuna konkurentsi pole sisuliselt olnud, siis on otselepinguid sõlmitud, eelkõige rongiliikluses.

Aseesimees Laine Randjärv

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, sise minister Ken-Marti Vaher! Kaasettekandeks kutsun kõnetooli majanduskomisjoni esimehe Kaja Kallase.

Kaja Kallas

Austatud juhataja! Head kolleegid! Riigikogu majanduskomisjon arutas nimetatud eelnõu oma istungil 11. novembril 2013. aastal koos majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Partsi ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi ametnikega. Peamised teemad, mis tõusetusid, olid seotud raudteeliikluse otselepingutega. Ministeeriumi esindajad selgitasid, et otselepingute teemat peeti vajalikuks täpsustada käimasoleva kohtuvaidluse valguses. Kehtiva ühistranspordiseaduse § 10 lõige 1 ütleb, et avaliku teenindamise lepingud sõlmitakse avaliku konkursi alusel. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, mis käsitleb avaliku reisijateveoteenuse osutamist raudteel, ütleb, et reisirongiliikluses võib sõlmida otselepinguid ilma riigihankekonkursi tegemata. Tegelikult ütleb see määrus, et siis, kui see ei ole riigisisese õigusega keelatud, võivad pädevad asutused otsustada sõlmida raudteetranspordi puhul avaliku teenindamise otselepinguid.

Ministeerium selgitas, et kohtuvaidluse teine pool on jõudnud järeldusele, et meie seadus on otsekohaldava määruse suhtes ülimuslik ja meil peaks ka reisirongiliikluses korraldama avalikke konkursse. Ministeeriumi hinnangul on otselepingute sõlmimine ka praegu lubatud. Aga kuna vaidlus tekkis, siis eelnõuga seda sätet täpsustatakse, et edaspidi vaidlusi vältida. See säte on aga ainult tulevikku suunatud ja ministeeriumi seisukoht on, et olemasolevad otselepingud on sõlmitud kehtiva seaduse alusel ja käimasolevat vaidlust see uus säte ei mõjuta. Ehk tegemist on tulevikku vaatava sättega, mitte tagasiulatuva mõjuga sättega. Ministeeriumi mõte on selles, et seadusandja senine tahe tuleks selgemalt välja kirjutada, sest otselepingute sõlmimine Euroopa Liidu otsekohaldavate määruste alusel on võimalik, kui riigisisene seadus seda otseselt ei keela.

Tunti huvi ka selle vastu, kas oleks mõeldav, et otselepingute sõlmimine oleks ajaliselt piiratud. Näiteks, kui otseleping on kehtinud juba viis aastat, siis selleks ajaks on konkursi korraldamiseks vajalikud lähteandmed selgunud ja edaspidi oleks võimalik avalik konkurs korraldada. Tegelikult on see ka Euroopa Liidu regulatsioonide eesmärk. Vastati, et kui aja jooksul tekib teadmine, et konkursi korralda-

miseks vajalikud andmed on olemas, siis võiks ikka konkursi korraldada. Samas, viimase 20 aasta jooksul on kogu aeg sõlmitud otselepinguid, kuna ei ole mõtet teha konkursi, kui kellelgi teisel pole ronge. Aga otselepingute tähtsajalisuse võiks jätta valitsuse otsustada. Euroopa Liidu määruse eelnõu, mis käsitleb avaliku reisijateveoteenuse osutamist raudteel, on praegu neljanda raudteepaketi raames menetluses ning ka seal käsitletakse otselepingute teemat. Ministeerium soovitas ära oodata selle tulemi ja seejärel otsustada, kuidas käituda.

Komisjonis küsiti ka bussijaamade kohta. Kui mõni bussijaam ei loo eelnõus nõutavat valmidust puudega inimeste abistamiseks, kas siis puudega inimestel ei olegi võimalik selles bussijaamas bussi peale minna või bussi pealt maha tulla. Vastati, et kui bussijaam ka ei loo alalist valmidust võimaldada puudega isikute juurdepääsu transpordile või ei määra kindlaks kohta, kuhu puudega inimesed saavad teada oma saabumisest ja paluda abi, on puudega inimestel siiski selged õigused. Kui bussijaamale antakse puudega inimese saabumisest teada 36 tundi ette, siis teevad vedajad ja bussijaamade käitajad koostööd, et talle abi osutada, hoolimata sellest, et saadaval ei ole puudega inimeste teenindamise täisteenust, nagu selles loetelus toodud bussijaamades.

Kuna eelnõu näeb ette ka sõitjate õiguste suurenemist seoses reisidega, mis võivad ära jääda või edasi lükkuda, siis küsiti ka selle kohta, kui palju hinnanguliselt suureneb Tarbijakaitseametile esitatud kaebuste arv. Vastati, et seda on raske hinnata, kuid arvatavasti kaebuste arv väga palju ei kasva, kuna määrust hakatakse kohaldama umbes 35 liini suhtes. Lisaks tuleb tarbijal tõestada, et tema reis on oluliselt edasi lükatud või ära jäänud, et hüvitist nõuda. Seni on ka kehtiva võlaõigusseaduse alusel inimestel olnud õigus hüvitist nõuda, kuid ühistranspordiseadust on vaja muuta seetõttu, et Euroopa Komisjonile peab formaalselt ära tõestama, et määrus on üle võetud, muidu võidakse alustada rikkumismenetlust.

Otsustati teha ettepanekud võtta eelnõu täiskogu päevakorda 4. detsembriks 2013. aastal, esimene lugemine lõpetada ja määrata muudatustettepanekute esitamise tähtajaks 6. detsember. Kuid hiljem me muutsime menetluslikke

otsuseid ja tegime uued otsused: teha ettepanekud võtta eelnõu täiskogu päevakorda 20. novembriks ja määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 28. november kell 17.15. Mõlemad otsused võtsime vastu konsensuselga. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Kas on küsimusi? Palun, Neeme Suur!

Neeme Suur

Aitäh, proua juhataja! Hea ettekandja! Kas te komisjonis rääkisite ka sellest, et need bussijaamad, millele minister oma määrusega hakkab viitama, võivad olla kohalike omavalitsuste omanduses? Kas selle direktiivi ülevõtmise seoses on võimalik ka kohalike omavalitsuste kulude suurenemine? Kui see nii on, siis kuidas neid kulusid võidakse kompenseerida?

Kaja Kallas

Selliseid küsimusi arutluse all ei olnud, kuna ei ole isegi veel teada, nagu ma enne viitasin, millised need bussijaamad on, sest seda määrust ei ole ja seda nimekirja ei ole ära toodud. Seda küsimust komisjoni istungil ei tõstatatud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Neeme Suur, palun, teine küsimus!

Neeme Suur

Aitäh, proua juhataja! Ma siiski täpsustan. Teadaolevalt on väga paljudes bussijaamades

kas väga suur kohaliku omavalitsuse osalus või on need jaamad otseselt omavalitsuste omandis, mõned üksikud bussijaamad on äriühingud või bussiettevõtete halduses. On väga tõenäoline, et tingimuste seadmine bussijaamadele puudutab igal juhul kohalikke omavalitsusi ja nende kulusid. See on asjaolu, mida peaks edasises menetluses arvesse võtma. Kas te olete sellega nõus?

Kaja Kallas

Aitäh küsimuse eest! Me saame kindlasti enne teist lugemist siin suures saalis arvamusi küsida. Ma võtan selle teadmiseks.

Aseesimees Laine Randjärv

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, Kaja Kallas! Kas soovitakse läbirääkimisi pidada? Läbirääkimisi pidada ei soovita. Määrán eelnõu 499 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s.a 28. novembri kell 17.15. Juhtivkomisjoni ettepanek on, et eelnõu 499 esimene lugemine tuleks lõpetada. Esimene lugemine on lõpetatud.

Head kolleegid! Täna päevakord on ammendatud. Soovin kõikidele kena õhtu jätku! Kohtumiseni homme!

Istungi lõpp kell 16.02.

Istungi kestus 3 tundi ja 2 minutit.

Juhataja

E. Ergma
Riigikogu esimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM

VI ISTUNGJÄRK

Neljapäev, 21. november 2013
Kell 10.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Tervishoiuteenuste korraldamise seaduse muutmise seaduse eelnõu (465 SE) kolmas lugemine

2. Tervishoiuteenuste korraldamise seaduse muutmise seaduse eelnõu (495 SE) kolmas lugemine

3. Vanemahüvitise seaduse muutmise seaduse eelnõu (470 SE) kolmas lugemine

4. Veeseaduse muutmise seaduse eelnõu (467 SE) kolmas lugemine

5. Karistusseadustiku muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (209 ja 469 SE) kolmas lugemine

6. Kultuuriminister Rein Langile umbusalduse avaldamise arutelu

7. Riigikogu otsuse "Riigikogu otsuse "Riigikogu uurimiskomisjoni moodustamine VEB Fondi koondatud nõuete menetlemise ja rahuldamise asjaolude väljaselgitamiseks" muutmise" eelnõu (511 OE) teine lugemine

Istungi rakendamine

Aseesimees Jüri Ratas

Tere hommikust, head ametikaaslased! Head kuulajad! Alustame Riigikogu täiskogu VI istungjärku üheksanda töönädala neljapäevast istungit. Kõigepealt palun kõnetooli neid Riigikogu liikmeid, kes soovivad üle anda eelnõusid või arupärimisi. Palun, Mart Meri!

Mart Meri

Lugupeetud Riigikogu liikmed! Mul on üle anda 40 Riigikogu liikme umbusaldusavaldus kultuuriminister Rein Langile. 19. ja 20. novembri meediakanalites Eesti Päevaleht, Postimees ja Eesti Rahvusringhääling avaldatud materjalide põhjal on selgunud, et kultuuriminister Rein Lang, soovides varjata oma puutumust kultuurilehe Sirp toimetuses aset leidnud sündmustega, on avalikkust korduvalt eksita-

nud ja lausa valetanud, mis on ränk tõdemus ja demokraatliku riigi ministrile ränk eksimus.

Umbusaldusavalduse tekstis oleme esitanud kokkuvõtte ajakirjanduslikest materjalidest ning sellele alla kirjutanud veendumusel, et need materjalid on selge ja piisav tõend, et kultuuriminister Rein Lang on teadlikult esitanud avalikkusele nii pooltõdesid kui täisvalesid, püüdes nendega varjata või moonutada oma tegeliku sekkumise ulatust ja selle otsustavat kaalu radikaalseteks ümberkorraldusteks kultuurilehe Sirp toimetuses. Minister Langi kabinetis lepitati kokku Sirbi toimetajate koondamise ulatus ja selleks vajaliku raha eraldamine päevi enne, kui sõlmiti töösuhe Sirbi peatoimetaja kohusetäitjaks pürgiva, st ajutiselt tööle asuma pidanud inimesega. Käesolevaga annan umbusaldusavalduse üle. Loodan sellele laialdast toetust. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased, ma olen juhatuse nimel vastu võtnud umbusalduse avaldamise nõude, me menetleme seda vastavalt meie kodu- ja töökorra seadusele.

Läheme edasi teadete juurde. Riigikogu esimees on edastanud Riigikogu liikmete arupärimise majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Partsile. Ka annan teada, head ametikaaslased, et täna pärast täiskogu istungi lõppu toimub siin saalis mäetööstusettevõtete toetusrühma asutamiskoosolek, samuti asutatakse Eesti-Myanmari parlamendirühm. Mäetööstusettevõtete toetusrühma kokkukutsuja on Riigikogu liige Valeri Korb, parlamendirühma kokkukutsuja on Riigikogu liige Jevgeni Ossinovski.

Viime nüüd läbi kohaloleku kontrolli.

Kohalolijaks registreerus 93 Riigikogu liiget, puudub 8.

1. Tervishoiuteenuste korraldamise seaduse muutmise seaduse eelnõu (465 SE) kolmas lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Alustame tänaste päevakorrapunktide menetlemist. Esimene punkt on Vabariigi Valitsuse algatatud tervishoiuteenuste korraldamise seaduse muutmise seaduse eelnõu 465 kolmas lugemine. Kas fraktsioonide esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Seega võime minna lõpphääletuse ettevalmistamise juurde. Jaanus Tamkivi, palun!

Jaanus Tamkivi

Aitäh, lugupeetud juhataja! Ma palun enne seda hääletust Reformierakonna fraktsiooni nimel kümme minutit vaheaega!

Aseesimees Jüri Ratas

Vaheaeg kümme minutit.
V a h e a e g

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased! Reformierakonna fraktsiooni palutud vaheaeg on lõppenud. Panen lõpphääletusele eelnõu 465. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt hääletas 88 rahvasaadikut, vastu või erapooletu ei ole keegi. Vabariigi Valitsuse algatatud tervishoiuteenuste korraldamise seaduse muutmise seaduse eelnõu 465 on seadusena vastu võetud. (Tabel 6.)

Esimese päevakorrapunkti käsitlemine on lõppenud.

Head ametikaaslased! Riigikogu juhatausele on tulnud peaministri kiri. Ma loen selle ette: "Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 134 lõike 1 alusel taotleb Vabariigi Valitsus 21. novembril 2013. aastal kultuuriminister Rein Langi suhtes algatatud umbusalduse avaldamise nõude arutamist Riigikogu 21. novembri 2013. aasta istungil pärast karistusseadustiku muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise eelnõu (209 ja 469 SE) arutamist, s.o kuuenda päevakorrapunktina. Lugupidamisega Andrus Ansip".

Võtan viis minutit juhataja vaheaega, et Riigikogu juhatus saaks koguneda.

V a h e a e g

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased, juhataja palutud vaheaeg on lõppenud. Riigikogu juhatus kogunes, kuna Vabariigi Valitsus soovib, et 40 Riigikogu liikme esitatud nõuet avaldada umbusaldust kultuuriminister Rein Langile arutaks tänasel istungil. Riigikogu esimees täiendas täna päevakorda kuuenda punktiga, milleks on kultuuriminister Rein Langile umbusalduse avaldamise arutelu.

2. Tervishoiuteenuste korraldamise seaduse muutmise seaduse eelnõu (495 SE) kolmas lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume edasi! Me oleme teise päevakorrapunkti juures, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud tervishoiuteenuste korraldamise seaduse muutmise seaduse eelnõu 495 kolmas lugemine. Kas fraktsioonide esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Võime minna lõpphääletuse ettevalmistamise juurde.

Panen lõpphääletusele eelnõu 495. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt hääletas 88 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei ole. Vabariigi Valitsuse algatatud tervishoiuteenuste korraldamise seaduse muutmise seaduse eelnõu 495 on seadusena vastu võetud. (Tabel 7.)

Teise päevakorrapunkti käsitlemine on lõppenud.

3. Vanemahüvitise seaduse muutmise seaduse eelnõu (470 SE) kolmas lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume kolmanda päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud vanemahüvitise seaduse muutmise seaduse eelnõu 470 kolmas lugemine. Kas fraktsioonide esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole. Alustame lõpphääletuse ettevalmistamist.

Panen lõpphääletusele eelnõu 470. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt hääletas 83 rahvasaadikut, vastuolijaid ega erapooletuid ei ole. Vabariigi Valitsuse algatatud vanemahüvitise seaduse muutmise

seaduse eelnõu 470 on seadusena vastu võetud. (Tabel 8.)

Kolmanda päevakorrapunkti käsitlemine on lõppenud.

4. Veeseaduse muutmise seaduse eelnõu (467 SE) kolmas lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume edasi neljanda päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud veeseaduse muutmise seaduse eelnõu 467 kolmas lugemine. Kas fraktsioonide esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Alustame lõpphääletuse ettevalmistamist.

Panen lõpphääletusele eelnõu 467. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt hääletas 85 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei ole. Vabariigi Valitsuse algatatud veeseaduse muutmise seaduse eelnõu 467 on seadusena vastu võetud. (Tabel 9.)

Neljanda päevakorrapunkti käsitlemine on lõppenud.

5. Karistusseadustiku muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (209 ja 469 SE) kolmas lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume viienda päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud karistusseadustiku muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 209 ja 469 kolmas lugemine. Kas fraktsioonide esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Avan läbirääkimised. Palun Riigikogu kõnetooli Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esindaja Andres Anvelt!

Andres Anvelt

Lugupeetud härra juhataja! Head kolleegid! Teie ees ootab hääletamist eelnõu, mille sätted aitavad suurel määral kaasa alaealiste seksuaalse enesemääramise kaitsele meie õigusruumis. Mul on hea meel, et me suutsime eelnõu menetledes ületada mitmed lahkarvamused, mis siin saalis opositsiooni ja koalitsiooni vahel tavapäraselt valitsenud on. Kui me

2012. aasta kevadel oma eelnõu esitasime, oli just lõppenud uue inimkaubandust puudutava seaduse arutelu, mis laiendas tunduvalt õiguskaitseorganite võimalusi võidelda sellise räpase äri vastu, nagu on kauplemine inimestega selle erinevates vormides. Vaatamata tõsistele vaidlustele jäi inimkaubandusvastastest sätetest välja selline oluline regulatsioon nagu alaealiselt seksi ostmise keelustamine. Tookord tundus see õige arusaamatu, kuidas saab maailmavaateline erinevus panna meid erinevalt suhtuma laste ja nende õiguste kaitseks. On ju ka mitmesugustest uuringutest teada, et suures osas alustatakse prostitutsiooniga juba alaealisena, kuna ahvatlused on suured, sissetulek olematu ning sotsiaalne küpsus alles arenemisjärgus.

Seetõttu esitaski meie fraktsioon eelnõu, et saata ühiskonnale selge signaal: alaealiste ahvatlemine oma keha müüma on meie riigis ebamoraalne ja karistatav tegu. Eelnõu läbis küll esimese lugemise, aga jäi poolteiseks aastaks riulile ja seda mulle küllaltki arusaamatu põhjendusega, et Justiitsministeerium valmistab ette laiemat seadustepaketti, mille käigus tehakse ka karistusõiguse revisjon. Kas tõesti vajab selline regulatsioon nagu alaealistelt seksi ostmise keelustamine nii pikka ja sügavat mõju analüüsimist ning kooskõlastusprotsessi, nagu me praegu oleme näinud? Samas me näeme siin saalis ka koalitsiooni algatatud eelnõusid, mis ilmuvad ei tea kust, äkitselt ja ilma mingisuguse erilise mõjuanalüüsita. Need eelnõud on tihtipeale täis loogikavigasid, kooskõlastamata seisukohti ja paljugi muud, mis iseloomustab ebaõnnestunud seadusloomet. Elementaarse moraalnormi nagu alaealiste seksuaalse ja materiaalse ärakasutamise kriminaliseerimine, mis enamikus meie naaberriikides on juba ammu tehtud, jäi aga ootele kui miski väga kaheldav. Appi tuli taas Euroopa õigus, mis sundis meid tegema sammu alaealiste kaitseks ning andis tõuke riigisisese seadustiku muutmiseks.

Samas, kas tõesti on alaealiste keha müümise küsimuses eri maailmavaadet esindavad erakonnad nii erinevatel seisukohtadel? Ma usun, et ei ole. Pigem on mõningate selliste eelnõude riulile panemise taga soovimatus kellelegi punktivõit ära anda. Prostitutsioon ja seksikaubandus ei ole liberaalses Eesti ühiskonnas kuhugi kadunud ning kindlasti nii pea

ei kaogi, kuid laste eemalhoidmine sellest elu hävitavast tegevusest on meie kõigi ühine ülesanne, mida täitma peaks meid panema muugi kui Euroopa Liidu seadusloome sunnimasin.

Tehtud ühise töö alusel julgen siiski loota, et sellised maailmavaate- ja poliitikaülesed algatused leiavad tulevikus kiirema tee seadustesse ning punktide nimel peetav võitlus ühe või teise algatuse elluviimisel jääb tulevikus pidamata.

Tahan tänada kõiki kodanikuühendusi, kes sellele seadusandlikule algatusele õla alla panid, näiteks MTÜ-d Eluliin ja naisjuristide ühendust. Palju aitasid kaasa Justiitsministeerium ja isiklikult minister, samuti Riigikogu õiguskomisjoni liikmed ja ametnikud, kes kõik koos selle lahenduse seaduseks aitasid muuta. Palun teid seaduseelnõu kolmandal lugemisel toetada! Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Rohkem kõnesoove ei ole. Sulgen läbirääkimised. Alustame lõpphääletuse ettevalmistamist.

Panen lõpphääletusele ühendatud eelnõu 209 ja 469. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt hääletas 88 rahvasaadikut, vastuolijaid ja erapooletuid ei ole. Vabariigi Valitsuse algatatud karistusseadustiku muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 209 ja 469 on seadusena vastu võetud. (Tabel 10.)

Head ametikaaslased! Ma kuulutan välja juhataja vaheaja, et saaksite kõik tutvuda umbusaldusavalduse nõude sisuga. Vaheaja pikkus on 30 minutit.

V a h e a e g

6. Kultuuriminister Rein Langile umbusalduse avaldamise arutelu

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased! Juhataja vaheaeg on lõppenud. Oleme jõudnud kuuenda päevakorrapunktini, milleks on kultuuriminister Rein Langile umbusalduse avaldamise arutelu. Lubage mul lühidalt tutvustada seda menetlemise korda, mis tuleneb meie kodu- ja töökorra seaduse §-dest 133 ja 134. Minister on soovinnud sõna võtta, nii et kõigepealt on ministri sõnavõtt ja seejärel küsimused talle. Riigikogu liige võib esitada ühe suulise küsimuse. Pärast

seada on läbirääkimised, kus sõna saavad fraktsioonide esindajad. Edasi toimub lõpphääletus ja olgu öeldud, et umbusaldus on avaldatud juhul, kui selle poolt on Riigikogu koosseisu enamus.

Ma palun Riigikogu kõnetooli kultuuriminister Rein Langi!

Rein Lang

Lugupeetud juhataja! Head Riigikogu liikmed! Lugesin teatava üllatusega Riigikogu liikmete umbusaldusavalduse teksti. Juhin tähelepanu ainult selle lõpuosale. Minu ajakirjandusele teada antud seisukohtadest ja minu lausetest on umbusaldajad teinud järelduse, et ma olen poliitiliselt sekkunud viimased paar-kümmend aastat sõltumatult tegutsenud ajalehe tegevusse. Põhiline järeldus on tehtud sellest, et ma kohtusin oma kabinetis Sihtasutuse Kultuurileht juhataja Toomas Väljataga ja praeguse Sirbi peatoimetaja kohusetäitja Kaur Kenderiga. Väidetavalt ma valetasin, et niisugust kohtumist ei ole toimunud.

Ma ei ole kunagi valetanud, et niisugust kohtumist ei ole toimunud. Ma ei ole iseseisvalt läinud ajakirjandusele teatama, et niisugune kohtumine on toimunud. Kui ajakirjanik selle kohtumise kohta küsis, ma talle ka vastasin. Kinnitan siinkohal veel kord, et sellel kohtumisel räägiti Sihtasutuse Kultuurileht eelarvest. Ka Toomas Väljataga andis eilsel kohtumisel loomeliitudega üheselt teada, et ei olnud juttu mingisugustest nimelistest koondamistest, vaid juttu oli üksnes ümberstruktureerimise rahalisest poolest ehk siis Sihtasutuse Kultuurileht 2014. aasta eelarvest. Ühesõnaga, ma lükkan tagasi kõik süüdistused valetamises ja kinnitan siit Riigikogu kõnetoolist veel üks kord: ma ei ole sekkunud Sihtasutuse Kultuurileht nõukogu ega juhatuse tegevusse. Kõik otsused, mis sihtasutus on langetanud nii juhatuse kui nõukogu tasemel, on tehtud täiesti vabas õhkkonnas, ilma vähimagi minu või minu erakonnakaaslaste surveta.

Kas ma oleks võinud käituda teisiti? Ma olen kirjutanud sellest ka tänases Postimehes. Jah, ma oleks võinud sekkuda. Seaduslikult on mul õigus sekkuda järgmisel viisil: ma ütlen nõukogu liikmetele, kuidas nad peavad oma asju ajama, ja kui nad suusõnalise juhise peale ei ole sellega nõus, võib minister anda nõukogu liikmetele kirjaliku korralduse ühel või

teisel viisil hääletada. Kui nõukogu liikmed sellega nõus ei ole, on ministril iga kell võimalus nõukogu liikmeid vahetada, mittenõustujad tagasi kutsuda ja asemele nimetada inimesed, kes ministri poliitikat järgivad. Sihtasutuste juhatajad ei saa suuniseid ministritelt, vaid nende üle teostab järelevalvet ja neile annab korraldusi üksnes sihtasutuse nõukogu – nii on seaduses asi sätestatud.

Ma oleksin võinud sekkuda. Nagu ma ka Sirbis kirjutasin, ma oleksin võinud kogu selle mängu Sirbis katki vilistada. Ma oleksin võinud Urmas Klaasile selge sõnaga öelda, et Kaur Kenderi kandidatuur peatoimetaja või õigemini peatoimetaja kohusetäitja kohale ei lähe läbi, palun anda juhatusesele vastavad juhised. Ma ei pidanud võimalikuks sekkuda, nii nagu ma ei pidanud eile ega pea ka täna ja homme võimalikuks sekkuda eraõiguslike sihtasutuste igapäevasesse töösse. Sellel ei oleks mõtet.

Samahästi võiks kultuuriminister nõukogust mööda minnes asuda valima teatrite näitlejaid, lavastajaid, määrama kuraatoreid, kes viivad läbi kunstinäitusi, koostama kontserdikavu ja mida iganes. See ei ole kindlasti minu stiil. Loomeliidud on mind süüdistanud just nimelt mittesekumises. Nad süüdistavad Kultuuriministeeriumi, et nende haldusalas toimuvad sellised õudsed asjad, et nimetatakse peatoimetaja kohusetäitjaks inimene, kelle vastu on paljudel loomeliitude esindajatel pretensioone.

Nii et on tekkinud kummaline olukord. Minu haldusalas toimub keemisprotsess, mille puhul mind süüdistatakse selles, et Kultuuriministeerium ei sekku resoluutselt temale alluva sihtasutuse tegevusse, parlamendisaaalis aga üritatakse mulle avaldada umbusaldust väitega, et ma sekkusin Sihtasutuse Kultuurileht kirjastustegevusse.

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud minister, kas te soovite lisaega?

Rein Lang

Täna! Ma lõpetan siinkohal. Mul ei ole rohkem mitte midagi öelda. Vastan nüüd küsimustele.

Aseesimees Jüri Ratas

Teile ongi küsimusi. Peeter Võsa, palun!

Peeter Võsa

Aitäh, austatud eesistuja! Härra minister! Umbusaldajate arvates on tegu siiski valetamiskandaaliga, umbes nagu Nixoni või Clintoni puhul. Aga nendel rääpastel üksikasjadel ma praegu peatuda ei soovi. Teie käest tahan küsida järgmist. Kas te saate meile praegu kinnitada, et olete kultuuriministri ametis olles ministrina rääkinud tõtt ja ainult tõtt?

Rein Lang

Jah, võin kinnitada.

Aseesimees Jüri Ratas

Jevgeni Ossinovski, palun!

Jevgeni Ossinovski

Aitäh! Lugupeetud Rein Lang! Eile kohtusite te loomeliitudega. Loomeliidud avaldasid poolteise tunni jooksul sügavat muret Eesti kultuuris toimuva pärast. Kohtumise lõpus ütlesite veel töötavasse mikrofoni teie kõrval istuvale Urmas Klaasile, et see kohtumine oli teie meelest poliitsirkus. Seda fakti võib kohtumise salvestisest igauks kontrollida. Lubage küsida: mis osa eilsest kohtumisest loomeliitudega tundus teile poliitsirkusena ning kas te peate sellist kommentaari kultuuriministri institutsioonile sobilikuks?

Rein Lang

See kohtumine muide möödus umbes poolteise tunni ulatuses äärmiselt konstruktiivses õhkkonnas. Esimest korda sai ka loomeliitude esindajatele ära räägitud, mismoodi need sündmused kronoloogilises järjekorras toimusid. Sai ka selgeks tehtud, mismoodi riik on Sirpi viimase kolme aasta jooksul ülal pidanud, mismoodi on kujunenud Sirbi eelarve, kuidas see on tulnud kulka rahastuselt riigi rahastusele üle, kuidas on seda eelarvet suurendatud. Räägiti ka sellest, mis oli loomeliitude ettepanek – et äkki peaks aru pidama selle sihtasutuse põhikirja muutmise üle. Kogu kohtumine oli üsna konstruktiivne. Kõige lõpuks anti teada väga selge poliitiline avaldus, milles nõutakse ministri tagasiastumist praktiliselt põhjendusteta. Üldsõnaline põhjendus – usalduse kaotamine – ongi minu hinnangul poliitiline tsirkus.

Aseesimees Jüri Ratas

Valdo Randpere, palun!

Valdo Randpere

Aitäh! Minul on selline küsimus. Ma vaatsin seda umbusalduse avaldamisega seotud kronoloogiat ja minu arvates on siin paar olulist punkti puudu. Kui möödunud nädala "Keskpäevatuunis" Ainar Ruussaar rääkis oma unenäost, sellest, kuidas Kristen Michal ja Rain Rosimannus panid Kaur Kenderi paika, siis ööpäev hiljem Anvar Samost ei rääkinud enam mitte Ainar Ruussaare unenäost, vaid rääkis kindlas kõneviisis sellest, et see kõik toimus. Nüüdseks on selgunud, et see oli üks vaat et kõige suurem vale kogu selle asja juures. Mis hinnangu sina annad? Kas need ajakirjanikud, kes kogu selle loo kajastamisel on ilmselgelt valetanud, peaks ka kuidagi vastutama? Ning kui peaks, siis kuidas võiks see vastutus välja näha? Kas nad peaksid vabandust paluma, loobuma jutusaadetes osalemast või veel midagi muud?

Rein Lang

Eile kohtumisel loomeliitudega mina palusin andeks selle eest, kui minu vastused ajakirjanikele on olnud kuidagimoodi tõlgendatavad nõnda, et mind ei huvita Sirp ega üldse see, mis Sirbis toimub. Vastupidi, see huvitab mind väga. Aga kindlasti ei sekku ma Sirbi toimetamise administratiivsete vahenditega, milles mind on süüdistatud. Nagu mind on süüdistatud ka selles, et ma ei ole sekkunud. Eks igauks peab oma sõnade eest ise vastutama. Ja on küll tõesti äärmiselt kahetsusväärne, et kogu selle saaga puhul on sõna võtnud täiesti arvestatavad arvamusiidrid, kes on esindanud kõikvõimalikke vandenõuteooriaid. Aga kusagilt ei ole olnud lugeda, et nad oleks need teooriad ise ümber lükanud või vabandust palunud või öelnud kas või seda, et neid on selles kontekstis valesti mõistetud. Ma ei saa vastata Anvar Samosti eest.

Aseesimees Jüri Ratas

Heljo Pikhof, palun!

Heljo Pikhof

Aitäh! Austatud minister! Sirbi peatoimetaja konkurss kuulutati välja ja oli neli kandidaati. Mitte ükski neist ei sobinud. Miks, seda

keegi ei tea. Teie ministrina peaksite tagama, et teie haldusalas olevad konkursid on läbi-paistvad ja õiglased, mitte manipuleeritavad. Praegu tekib küsimus, kas Sihtasutuse Kultuurileht nõukogu esimees Urmas Klaas ei teinud oma tööd hästi ja kuidas me saame usaldada teie haldusalas läbiviidavaid konkursse?

Rein Lang

Aitäh, hea Heljo! Ma kindlasti pean ümber lükkama väite, et mitte keegi sellest konkursist midagi ei teadnud. Selle konkursi kuulutus ei ilmunud mitte üksnes Sirbis, mille loetavusega on probleeme, selle konkursi kuulutus ilmus väga paljudes ajalehtedes. See oli avalikult väljas ka veebilehekülgedel. Selle konkursi toimumisest teati. Tõsiasi, et konkursil osales ainult neli inimest, kellest mitte kellegi visioon komisjoni arvates ei vastanud sellele, mida Sirbi tulevaselt peatoimetajalt oodati, on kahetsusväärne, aga paraku sellised ettevõtmised kukuvad ikka vahel läbi. See ei ole esimene ja tõenäoliselt ka mitte viimane avalik konkurss, mille tulemus on läbikukkumine. Sellisel juhul on valikuid kaks: kas minna edasi suunatud pakkumisega mõnele konkreetsele isikule või korraldada uus avatud konkurss. Minu teada – ka Urmas Klaas on seda mulle korduvalt kinnitanud – on Kultuurilehe nõukogu seisukohal, et ta korraldab uue avatud konkursi. Aga Sirbi peatoimetaja konkurss ei saa kesta kolm või neli päeva, see on pikk protsess. Ka esimesel korral oli see aeg, mille jooksul sai esitada oma kandidatuuri, üsna pikk. Pärast seda tuleb veel mingi periood, mil konkursikomisjon kandidaate ära kuulab. Ma olen kindlasti seda meelt, et see konkurss ei olnud mingil moel läbipaistmatu. Vastupidi, see oli äärmiselt läbipaistev, kuid kahjuks on meil kujunenud niisugune olukord, et Sirp ei huvita potentsiaalseid peatoimetajakandidaate. See on väga kahetsusväärne.

Aseesimees Jüri Ratas

Andres Herkel, palun!

Andres Herkel

Aitäh! Austatud minister! Mul on küll selline tunne, et see valikukomisjon välistas liiga kerge käega need kandidaadid, kes olid esitatud. Ja te ei vastanud päris ammendavalt küsimusele, millise hinnangu te annate nõukogu

esimehe tööle. Kuidas sai teie haldusalas üldse kujuneda selline olukord, et sisuliselt Sirbi töö katkes? Ajalehtedega ei käida niimoodi ümber! Koondamise pilt oli teil ju silme ees. Niimoodi ei tehta enne tellimuste vormistamise aega. Miks ei korraldatud kohe pärast selle konkursi läbikukkumist – ma veel kord ütlen, et ma ei ole sellega päris nõus – uut konkursi? Sellisel juhul me olnuks täna juba hoopis teistsuguses olukorras. Uus konkurss võinuks lõppeda enne jõule.

Rein Lang

Aitäh küsimuse eest! Minu mäletamist mööda andiski Urmas Klaas ajakirjandusele teada, et konkurss on läbi kukkunud ja korraldatakse uus konkurss, täpsustamata küll tõesti, millal just. See küsimus on tegelikult suunatud Urmas Klaasile. Ma ei ole kunagi mõelnud, et ma peaksin andma korraldusi, millal üks või teine konkurss peaks saama läbi viidud. Lõppkokkuvõttes koosneb Sihtasutuse Kultuurileht nõukogu väga arukatest ja mõistlikest inimestest, kes on ilmselt suutelised oma tööd tegema ka ilma ministri suunisteta.

Aseesimees Jüri Ratas

Mart Meri, palun!

Mart Meri

Aitäh! Hea Rein, 17 loomeliitu ja ka Eesti Kultuuri Koda, pluss väga paljud liitudesse mittekuuluvad loovisikud on sinu vastu usalduse kaotanud. Ma arvan, et see ei ole poliit-sirkus, see on nagu tõsisem teema. Kuidas sa nüüd ministrina jätkates suudaksid kultuuri-valdkonda edasi esindada või – ma ei tea – suunata või juhtida? See on väga tõsine signaal, mille loovisikud on andnud.

Rein Lang

Hea Mart! Kui me püsiksime rangelt ainult selle umbusalduse avaldamise piirides, siis ma võiksin ju öelda, et ma ei vasta sellele küsimusele. Aga ma vastan väga hea meelega.

Usaldus on selline asi, mis Eestis ei pea enam põhinema faktidel. Minu arvates on see äärmiselt suur probleem. Praegu on Eestis võimalik tekitada olukord, kus sünnivad vandenõuteooriad, mis elavad nädala jagu oma elu ja mille sisu on mingisugune poliitiline sekumine vaba meedia tegevusse. Hiljem see

teooria küll variseb kokku, aga juba on see tekitanud inimestes mingisuguse suhtumise, mingi raevu ja viha, mida on võimalik tiražeerida, mida on võimalik õhutada, nagu me ka tänasel päeval näeme. Niisugusel juhul on väga kerge kaotada usaldus avaliku võimu esindaja vastu, kelle ülesanne peaks olema sellist õhustikku vältida. Ma kaalun väga tõsiselt, kas mul üldse on võimalik seda olukorda paremaks muuta. Meil on täna tõesti tegemist üksnes emotsioonidega, aga emotsioonid on Eestis praegu vägagi liikumapanev jõud.

Aseesimees Jüri Ratas

Kalev Kotkas, palun!

Kalev Kotkas

Täna, härra eesistuja! Austatud minister! Täna teemat käsitledes viidatakse pidevalt mingile vandenõule, mina viitan oma küsimuses seaduseelnõule. Valitsuse algatatud riigieelarve seaduse eelnõus soovitakse rahvusringhäälingu nõukogu täiendada kultuuriministri nimetatud liikmega. Teie kolleeg Jürgen Ligi kommenteeris siinsamas saalis seda muudatust nii, et rahvusringhääling saab peremehe. Kuidas teie kommenteerite püüdlust võtta rahvusringhääling Kultuuriministeeriumi kontrolli alla?

Rein Lang

See on hea küsimus, mis aga jällegi väljub selle päevakorrapunkti raamest. Kui Kultuuriministeeriumil oleks esindaja rahvusringhäälingu nõukogus, siis see ei tähendaks ju mingil juhul ringhäälingu sattumist Kultuuriministeeriumi kontrolli alla. See inimene oleks üks rohkem kui kümnest rahvusringhäälingu nõukogu liikmest. Ma arvan, et Rahandusministeerium tunneb muret ikkagi eelkõige Eesti fiskaalpoliitika pärast. Rahandusministeeriumi käes peaksid olema hoovad, millega kas siis vahetult või teiste ministrite kaudu tagada, et ka avalik-õiguslikud isikud – ja, muide, ka omavalitsused, mis on veel omaette teema – täidaksid rahandusliku tasakaalu nõuet. See on Rahandusministeeriumi mure. Kas seda saab teha selle abil, et valitsuse esindaja istub rahvusringhäälingu nõukogus, sellele mina ausalt öeldes täpselt vastust anda ei suuda. Aga praegu on meil kujunenud olukord, et see praktiliselt täielik finantsvabadus võib ühel hetkel

väga kalliks maksma minna, viies ka riigieelarve tasakaalust välja. See on aga natuke laiem teema, see ei puutu tänasesse arutellusse.

Aseesimees Jüri Ratas

Marianne Mikko, palun!

Marianne Mikko

Suur tänu! Teie väited meedias on eri päevadel olnud vastuolulised – üks kummutab teist või vähemasti räägib vastu eelmisel päeval öeldule. Kas teatud faktide mahavaikimine ja siis jälle kinnitamine pole mitte hämamine ja lõppkokkuvõttes ikkagi valetamine? Minu jaoks on arusaamatu, miks juristiharidusega inimene mängib oma mainega. Te väitsite siin Riigikogu ees, et teie ei ole valetanud. Kas te sellega tahate öelda, et Eesti ajakirjandus *in corpore* valetab ja vassib?

Rein Lang

Ei, ma ei ütle, et *in corpore* Eesti ajakirjandus vassib ja valetab. Ma ei ole seda kunagi väitnud ega ei väida ka siin praegu. Aga kui esitatakse kindlas kõneviisis n-ö fakte, et Sirbi peatoimetaja määrasid Kristen Michal, Rain Rosimannus ja võib-olla veel keegi Reformierakonna tagatoast, siis sellisel juhul jah, ajakirjandus on valetanud.

Aseesimees Jüri Ratas

Urve Palo, palun!

Urve Palo

Suur aitäh, lugupeetud eesistuja! Härra minister! Postimehe intervjuus te olete öelnud, et see, mismoodi asi seal sees välja näeb ja mismoodi ümberkorraldusi SA Kultuurileht hallatavas Sirbi toimetuses tehakse, on ikkagi sihtasutuse asi. Vaatamata sellele, et riik on tema asutaja ja kinnitanud põhikirja, Kultuuriministeerium ega ükski teine riigiasutus ei sekku. Samal ajal te olete siinsamas välja öelnud, et jah, te olite asjast teadlik ja andsite Sirbile lisaraha restruktureerimiseks, sh koondamiseks. Kas te väidate endiselt, et te ei ole sekkinud Sirbi toimetuse töösse ja te ei teadnud, et seda raha kasutatakse ka koondamiseks?

Rein Lang

Hea küsija, kui raha eraldamine on teie arvates sekkumine sihtasutuse sisesse töö-

korraldusse, siis see on üsna huvitav seisukoht. Muud ma ei oska selle kohta midagi öelda. Riigieelarve eraldised eraõiguslikele isikutele paraku on valitsuse ja Kultuuriministeeriumi pärusmaa. Kui nende jagamisel peetakse nõu sihtasutusega, siis ma ei näe selles mitte midagi imelikku. Ka selle kohtumise käigus ma kordasin veel kord Toomas Väljatagale, et oma sisemised otsused peate tegema ise. Meie asi on selleks ressursi anda. Kuidas, mismoodi ümber struktureerida, kellele maksta palka, kellele honorari – see ei kuulu Kultuuriministeeriumi pädevusse.

Aseesimees Jüri Ratas

Andres Anvelt, palun!

Andres Anvelt

Aitäh, härra juhataja! Hea minister! Ma jätkan oma kolleegi küsimust tulenevalt sellest samast umbusalduse nõude tekstist. Nimelt on Eesti Päevalehes Toomas Väljataga teada andnud, et ministeerium küsis infot Sirbi rahaasjade kohta eesmärgiga välja selgitada, kui palju läheks inimeste koondamine maksma. Paar rida edasi on tsitaat: "Aga minister andis teada, et päris kõigi koondamiseks raha ei ole." Minu küsimus ongi, kas ministeerium valmistas koondamiseks raha maksma ja kui ta seda ei teinud, kes siis valetab.

Rein Lang

Aitäh! 8. novembri kohtumiseks edastati mulle kaks faili. Esimese saatis Urmas Klaas, selles oli Kaur Kenderi visioon Sirbist. Teine fail oli Toomas Väljatagalt, kus olid kirjas soovid 2014. aasta eelarveks. Selles failis oli minu suureks üllatuseks ka rida ümberstruktureerimisi, koondamisi. Me küsisime sihtasutusest, mida see tähendab. Ja kohtumisel Toomas Väljataga ütleski, et kui Sirbil läheb tarvis koondamisraha – peame silmas, et see on 2014. aasta eelarve –, siis sellisel juhul oleks maksimumsumma selline.

Aseesimees Jüri Ratas

Kadri Simson, palun!

Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud minister! Eelmise reede hilisõhtul siin saalis loomeliitude seadust kaitstes te mainisite, et kõiki professionaalseid

alaliite te loomeliiduna ei tunnusta. Ma vaatasin Kultuuriministeriumi kodulehelt, et te tunnustate loomeliitadena 16 alaliitu. Neist 15 on alla kirjutanud pöördumisele, kus nad ütlevad, et teie ministrina olete kaotanud usalduse, ja nõuavad teie tagandamist, kuna te olete teinud ebakompetentseid ja Eesti kultuurile kahjulikke otsuseid paljudes kultuurivaldkondades. Kui te kavatsete jätkata, siis kuidas te plaanite usalduse taastada? Mida te teete, et teie tunnustatud loomeliidud oleks valmis teiega koostööd tegema?

Rein Lang

Loomeliidu tunnustamine on küll puht-juriidiline protsess. Loomeliidu tunnustamise või mittetunnustamise aluseks ei ole usaldus, selleks on teised alused. Tunnustamine omakorda tähendab seda, et loomeliidule makstakse loometoetust nende liikmete pealt. Nagu ma juba teie kolleegi küsimusele vastasin, ma loomulikult pean väga tõsiselt kaaluma, kas sellises usaldamatuse õhustikus on võimalik üldse edasi töötada. Ja seda ma kindlasti kaalun.

Aseesimees Jüri Ratas

Eiki Nestor, palun!

Eiki Nestor

Tänases Eesti Ekspressis avaldas arvestatavalt suur hulk Eesti kultuuriinimesi endast pildi kinniklebitud suuga. Miks nad seda tegid?

Rein Lang

Aitäh küsimuse eest, aga kindlasti ei ole ma õige inimene sellele vastama. Ma võin vaid oletada, et sellised meedia spekulatsioonid, et kellegi karvane käsi sulgeb Sirpi või paneb sinna Reformierakonna valitud peatoimetaja eesmärgiga tõkestada teatud mõtete avaldamist, teatud maailmavaate kajastamist – ju see siis puhtemotsionaalselt on kellelegi mõjunud. Aga kordan veel kord: Kultuuriministerium seisab sõnavabaduse eest. Ta seisab sõnavabaduse eest ka Sirbis, kaasa arvatud Kaur Kenderi sõnavabaduse eest. Temalgi on õigus sõnavabadusele ja õigus inimväärikusele, õigus mitte saada solvatud.

Aseesimees Jüri Ratas

Priit Toobal, palun!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud aseesimees! Härra minister, ma küsin selle 8. novembri kohtumise kohta, kus Toomas Väljataga arutas teiega Sirbi tulevikku. Teatavasti on Toomas Väljataga öelnud, et tal oli kaasas Sirbi töötajate nimekiri ja iga töötaja nime taga oli ka võimalik summa, mis pidi kuluma selle töötaja koondamiseks. Kui tavapärase see on, et ministri kabinetti tuleb ühe või teise valdkonna sihtasutuse juht, kellel on kavas koondamine, ja tal on kaasas töötajate nimekiri ning koos ministriga arutatakse koondamine nimede kaupa läbi? Kui tavapärase see on? Kas see oli esimest korda või on seda ka varem juhtunud?

Rein Lang

Aitäh! Nimede kaupa me koondamist ei arutanud. Seda kinnitas eile ka Toomas Väljataga, et mingisugust nimelist arutelu ei toimunud. Arutasime seda, kas on võimalik 2014. aasta eelarvesse saada lisaraha Sirbi ümberstruktureerimiseks, mis loomulikult äraseletatult sisaldab ka koondamist.

Aseesimees Jüri Ratas

Helmen Kütt, palun!

Helmen Kütt

Täna, härra eesistuja! Härra minister! Usun, et 37 loovisiku kinniteibitud suuga fotod tänases Eesti Ekspressis on vaikiv karje, mis räägib tunduvalt rohkem kui mõni artikkel. Minu küsimus on selline. Miks teie, olles sattunud sellisesse situatsiooni, ei kutsunud ise loomeliite kokku, et olukorda selgitada? Miks pidid nemad tegema ettepaneku seda teemat arutada? Te ju nägite suure haldusala juhina, et on pinged ja probleemid. Minu teada ei hinda näiteks ka raamatukoguhoidjad teie tööstiili kuigi kõrgelt. Miks te ise ei kutsunud loomeliite kokku, et olukorda lahata?

Rein Lang

Aitäh, see on hea filosoofiline küsimus! Kultuurivaldkond on paratamatult selline valdkond, kus konfliktid on üsna kiired tekkima. Teinekord need lahenevad ka kiiresti, mõnikord eskaleeruvad. Mina leian, et Sihtasutus Kultuurileht oleks pidanud oma kommunikatsiooni loomeliitudega ise üles ehitama, mitte lootma Kultuuriministeriumile. Ja ilmselt ta

ei lootnudki. Aga et loomeliidud pöördusid Kultuuriministeeriumi poole – mis selles halba on? Me teatasime tund aega pärast seda, et me selle kohtumise korraldame. Nii et me reageerisime üsna kiiresti. Kas igas küsimuses, mis kultuuri ümberkorraldust Eestis puudutab, peaks samamoodi käituma, selle vastuse ma jään võlgu. Kindlasti on asju, mida saab teha suurema sidustatusega, ja on ka asju, mille puhul selline sidustamine ei ole kuigi tähtis.

Aseesimees Jüri Ratas

Rein Randver, palun!

Rein Randver

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea Rein! Alles eile oli sul kohtumine loomeliitude esindajatega. Pärast kohtumist sa väitsid, et ega loomeliidud ei ole ainus kultuur Eestis. Kellega, milliste organisatsioonidega sa sooviksid veel kohtuda, et selgitada tagamaid ja võib-olla üldse kultuurivaldkonnas toimuvat?

Rein Lang

Aitäh, hea Rein! Selle väite juurde ma jään päris kindlasti. Tunnustatud loomeliitudel on praeguse seisuga veidi üle 4000 liikme. Inimesed, kes päev-päevalt loovad kultuuri selle klassikalises tähenduses – teater, muusika, filmindus, mis iganes –, kirjutavad mingeid tekste, on kümneid tuhandeid, kui mitte veel rohkem. Meie tegelik pulbitsev kultuurielu käib keldrites, garaažides, väikestes uutes tärkavates loomingulistest rühmitustes. Need inimesed ei ole koondunud loomeliitudesse. See on, muide, paratamatu protsess. Lääne-Euroopas on see juba läbi tehtud.

Aseesimees Jüri Ratas

Neeme Suur, palun!

Neeme Suur

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud minister! Tsiteerin Toomas Väljataga intervjuud ajakirjandusele ja see puudutab teie kohtumist. Kirjas on: "Arutasime mahtude järgi jah, kui palju inimesed palka saavad ehk kui suured tulevad koondamiste tasud. Leppisime koondamiste mahtudes kokku ja minister lubas tagada selleks raha. Nõupidamise lõpupoole ühines meiega ka kantsler Paavo Nõgene, kellele minister andis käsu raha eraldamine ära

korraldada." Siit ka minu küsimus. Oma rahaldamisega te sisuliselt kiitsite ju protsessi heaks. Kas te ei arvanud, et sellised toimingud ajutiselt ametisse määratud peatoimetaja kohusetäitja kaudu on ennatlikud ja ehk ei ole õige niimoodi kiirustada?

Rein Lang

Vaadake, jutt oli Sihtasutuse Kultuurileht eelarvest tuleval aastal. 2014. aasta algab rohkem kui kuu aja pärast. Summad, mis on mõeldud Sirbi töö ümberkorraldamiseks, on hüpoteetiliselt väljamakstavad 2014. aasta jooksul. Me ei arutanud sellel kohtumisel, keda, millal ja mis moel koondatakse. Seda kinnitas eile ka Toomas Väljataga. Ei ole kultuuriministri asi teha juhatajale ettekirjutusi või anda soovitusi, et võta ja koonda see inimene siis ja too inimene kunagi mingil teisel ajal. See ei ole meie asi! Aga kui juhataja küsib, kas mul on võimalik toimetuses ümberkorraldusi teha ja kas ma saaksin selleks nii palju raha, siis saab Kultuuriministeerium sellele vastata ei või jaa. Kui küsitakse, kas on võimalik, et uus peatoimetaja tuleb oma meeskonnaga, siis sellele mina saan vastata, et jah, mulle tundub see arusaam loogiline. Aga kõik need tegevused tuleb korraldada sihtasutusel endal. Neid Kultuuriministeerium ei kiida heaks ega võta üldse mingit vastutust. Me ei avalda neile mitte mingisugust survet.

Aseesimees Jüri Ratas

Rannar Vassiljev, palun!

Rannar Vassiljev

Aitäh! Hea praegune minister! Te väitsite oma esimeses vastuses, et olete rääkinud tõtt ja ainult tõtt. Samas, Eesti Päevalehes te ütlesite, et ettepaneku võtta kohtumisele kaasa Kender tegi Toomas Väljataga. Toomas Väljataga sellesamas väljaandes väidab, et kohtumine ministri kabinetis ei toimunud tema initsiatiivil, nagu väitis minister Lang – kohtumisele palus tal minna Sihtasutuse Kultuurileht nõukogu esimees Urmas Klaas. Tema teatas, et Lang ootab teda ja Kaur Kenderit enda juurde kohtumisele. Minu meelest on nüüd kolm varianti, keegi peab valetama. Kas valetab Lang, valetab Väljataga või valetab Eesti Päevaleht, kes neid sõnu on vahendanud?

Rein Lang

Aitäh! See on tüüpiline näide kommunikatsioonihäirest. Seda on näha ka tänases Postimehes. Minule helistas Urmas Klaas ja palus võtta vastu nii kiiresti kui vähegi võimalik Kaur Kender ja Toomas Väljataga. Mina leidsin selle aja ja andsin selle teada Urmas Klaasile, kes omakorda leppis teistega kokku – 8. november 14.15. Kõigepealt saabus Toomas Väljataga ja umbes pool tundi hiljem Kaur Kender.

Aseesimees Jüri Ratas

Laine Randjärv, palun!

Laine Randjärv

Austatud juhataja! Hea Rein! Minule on vastukarva igasugune üldistamine ja sildistamine ning ma leian nagu Marianne Mikkogi, et kui öeldakse, et kõik mehed on niisugused või kõik naised naasugused, siis see on ülekohtune. Samuti on ebaseadlik, kui öeldakse, et kõik poliitikud teevad seda või teist või et kõik ajakirjanikud kirjutavad nii- või naamoodi või et kõik ajakirjanikud laimavad ja valetavad. Tegelikult ma soovin, et sa täpsustaksid, kes nimelt on kirjutanud valet – et ei jääks niisugust muljet, et sa süüdistad kõiki ajakirjanikke. Mul ei ole sellist muljet, et kõik ajakirjanikud valetavad.

Rein Lang

Hea Laine! Kes tähelepanelikult kuulas, see teab, mida ma ütlesin. Ma ei saa kuidagi öelda, et ajakirjandus *in corpore* kirjutab valet. Ma juba tõin konkreetsed näited ja rohkem neid tooma ei hakka. Minu jaoks oli tõesti väga üllatav Anvar Samosti täiesti kindlas kõneviisis esitatud väide, nagu ta kindlalt teaks, et üks eelmine ja üks praegune reformierakondlasest Riigikogu liige seisavad Kaur Kenderi peatoimetaja kohusetäitjaks nimetamise taga.

Samas ma ei saa teha etteheited Ainar Ruussaarele, sest tema rääkis oma unenäost ja unenäod on ikka olnud üks ajakirjandusliku tegevuse töövahendeid. Aga Samost rääkis kindlas kõneviisis ja see on äärmiselt üllatav, et sellise kaliibriga ajakirjanik endale niisuguseid väiteid lubab. Sealt sai alguse täielik laviin: nüüd on toime pandud enneolematu sekkumine ajalehe toimetamisse, ja sellel on parteipoliitilised tagamaad. Nõnda hakkas

elama müüt, mida on äärmiselt keeruline summutada.

Aseesimees Jüri Ratas

Jüri Jaanson, palun!

Jüri Jaanson

Aitäh! Hea minister! Loomeliidud on minu arust üks kõige kandvamaid jõudusid kultuurielus. Andrus Kivirähk ütles eilses Õhtulehes järgmist: "Kui moraalse puudega inimene on positsioonil, kus ta saab teha kandvaid otsuseid ning inimesi ametikohtadele määrata, siis võib ta juba ühiskonnale ohtlikuks osutada." Teie kui invaliidi peale ei maksvat olla kuri. Ma tahan siinkohal väga teravalt taunida sellist sõnakasutust. Aga minu küsimus teile on, kas teil on selle looga seoses tekkinud mingisuguseid moraalseid dilemmasid või vajadus oma eetilisi tõekspidamisi muuta.

Rein Lang

Minu jaoks oli väga tõsine hetk see, kui ma pidin langetama otsuse, kas sekkuda või mitte sekkuda Sihtasutuse Kultuurileht nõukogu ja juhatuse tegevusse. Ma ei ole eile sündinud ja tunnen isiklikult Kaur Kenderit aastaid. Ma teadsin ka seda, et tema isik põhjustab tormi veeklaasis – nagu nüüd näha, nõnda juhtuski. Ma pidin langetama otsuse, kas jõuliselt ministrina oma sõbrale öelda: "Unusta ära, sõber, ei tule kõne allagi!" ja minna konflikti terve sihtasutusega. Lõppkokkuvõttes oli ju Kaur Kender võtnud ühendust oma sõbra Toomas Väljatagaga. Minu meelest oleks niisugune sekkumine sel hetkel meenutanud rohkem Putini Venemaad kui see, millest on rääkinud Samost. See oli mulle väga tõsine katsumus, aga ma jään enda juurde, et ei täna ega homme ma ei sekku sihtasutuste enda tehtud põhimõtetelisesse otsustesse. Ma võin need üksnes heaks kiita või mitte. Alles hiljuti ma olin tegelikult šokeeritud ühe teise sihtasutusena tegutseva väga tähtsa kultuuriasutuse otsusest, aga ma ei pidanud vajalikuks sinna isegi mitte helistada. Ent kindlasti on olnud eelmistes valitsustes ja saab olema ka tulevastes valitsustes ministreid, kes kasutavad oma positsiooni, sekkumaks eraõiguslike asutuste kaadripoliitikasse. Minu arvates on see taunitav.

Aseesimees Jüri Ratas

Jaak Allik, palun!

Jaak Allik

Lugupeetud minister! Te olete Urmas Klaasiga viimastel päevadel korduvalt rääkinud, et Kenderi *case*'i vallandas see, et konkurss kukkus läbi, et loomeliidud ei tunne huvi Sirbi peatoimetaja koha vastu. See ei ole õige! Konkureeris ju Kaarel Tarand. Loomeliidud ilmselt usaldasid Tarandit ega soovinud temaga konkureerida. Mis mõtet on eduka peatoimetajaga konkureerida? Tarand aga võttis oma kandidatuuri maha, selgitades, et ta sai viimasel hetkel aru, et tema jätkamise korral Sirp ei saa raha juurde. Kas teised kandidaadid teadsid, et 40% honorarifondi on võimalik juurde saada? Teatavasti Kender ju sai. Kas teised inimesed, kes oleks võinud konkureerida ja kellele helistati, teadsid seda? Nõnda ju toimubki sekumine, kui minister valib, milline kandidaat saab raha juurde, milline mitte.

Tahan öelda veel seda, et ma tänan sind senise tegevuse eest. Ma arvan, et paljuski on see olnud mõistlik ja toimunud konstruktiivse koostöö vaimus. Kahju, et see on nüüd jõudnud sellisesse seisusse, et nii sinu tervisele kui ka Eesti kultuurile vist tõesti oleks parem, kui sa tagasi astud.

Rein Lang

Aitäh, Jaak! Kas teised teadsid? Keeruline öelda. Aga kui Kaarel Tarand väidab, et Sirp ei saanud tema peatoimetajaks oleku ajal mingit raha juurde ja kedagi ei huvitanud Sirbi saatus, siis selle kohta lugupeetud Kaarel Tarand, ERM-i avalike suhete juht, lihtlabaselt valetab. Minu palvel tegi Kaarel Tarand ühe memo selle kohta, kuidas tema arendaks Sirpi juhul, kui lehe eelarve kasvaks. Seal oli sees ka Sirbi küljenduse muutmine, formaadi muutmine ja lehe värviliseks muutmine. Kõige selle katteks, sh ka, muide, personalikulude katteks sai Kaarel Tarand selle aasta eelarvest võrreldes eelmise aasta omaga juurde 20% lisaraha. Kõik peatoimetaja kandidaadid pidid tegelikult vaatama otsa ka arvudele, kui suur on olnud Sirbi eelarve viimase nelja aasta jooksul ja kui palju see kasvanud on. Nii et õigustatud lootus teatud protsendi võrra eelarve kasvule vähemalt palgakulude näol oli neil kõigil. Kuna ma ei viinud läbi konkurssi, sellesse ei sekkunud

ja nende inimestega ise ei rääkinud, siis ma ei oska konkreetsemalt vastata.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Jüri Morozov!

Jüri Morozov

Härra minister! Ma olen teiega nõus selles osas, et loomulikult ei esinda loomeliidud tervet Eesti kultuuri. Ka enne seda, kui teie kultuuriministrina tööle asusite, oli mitmesuguseid vastuolusid kultuuriinimestega. Ma pean silmas rahvaraamatukogudega seonduvaid probleeme, millega ei kaasnenud mitte ainult rahvaraamatukogude töötajate ja teiste kultuuriinimeste pahameel, vaid kurjaks said ka kohalikud omavalitsused. Ma loodan, et needki on osa Eesti kultuurist. Minu küsimus on selline. Kas need märgid teie kui ministri ebapädevusest või lihtsalt teie eksimused tulevad äkki ministri suurest töökoormusest ja ülepingest? Vahest need viitavad sellele, et teil oleks aeg puhata?

Rein Lang

Aitäh! Puhkusest ei ütle kunagi ära! Aga mis puutub rahvaraamatukogudesse, siis ma loodan, et te teate, et rahvaraamatukogud ongi kohaliku omavalitsuse asutused. Muide, selgub, et need otsused, mis Kultuuriministeeriumis tehti ja mille vastu kõik alguses väga häälekalt sõna võtsid, on nüüdseks aktsepteeritud ja kõik on asjade seisuga rahul.

Tookord oli tõesti niisugune harukordne moment, kus loomeliit nimega Eesti Kirjanike Liit toetas ministrit nende otsuste tegemisel, mis puudutasid rahvaraamatukogude raamatutega komplekteerimist. Eks teinekord võib olla Eestis ka niimoodi, et otsust ei ole võimalik lõpuni läbi rääkida, sest keegi jääbki vastu. Kui me räägime sellise konsensusdemokraatia saavutamise kohta, et kõik on kõigi otsustega alati rahul, siis ma kardan, et mingeid sisulisi otsuseid ja ümberkorraldusi ei olekski võimalik teha. Teinekord tuleb paratamatult kellegagi vastuollu minna ja, mis seal salata, viimaste aastate jooksul on kultuurivallas ja Kultuuriministeeriumi haldusalas selliseid otsuseid tulnud teha üsna palju.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Jaan Õunapuu!

Jaan Õunapuu

Aitäh! Härra minister, 14 aasta eest kutsusite te üles Kultuuriministeeriumisse granaati heitma. Täna susiseb see granaat teie enda ministritooli all. Mitte ainult 40 Riigikogu liiget, vaid ka 18 loominguulist liitu nõuavad teie tagasiastumist. Nende pöördumises on ette heidetud teie ebakompetentsust, samuti mitmes kultuurivaldkonnas kahjulike otsuste tegemist. Paljud kultuuriinimesed on öelnud otse, et teid ei saa usaldada. Kõike seda arvestades tekib küsimus, kas teil endal ei ole tulnud pähe amet maha panna. Ma saan aru, et eile seda veel ei olnud, aga võib-olla ööga ja täna hommikuga midagi muutus?

Rein Lang

Aitäh! Kultuuriministril tuleb mõte amet maha panna vähemalt üks kord nädalas. Usun, et ka minu eelkäijad võivad seda kinnitada.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Karel Rüütli!

Karel Rüütli

Aitäh! Hea minister! Te olete korduvalt väljendanud rahulolematust kultuurilehega Sirp. Palun täpsustage, millega te rahul ei olnud! Miks oli vaja provotseerida selline kõrtsikaklus?

Rein Lang

Aitäh! Ma ei provotseerinud mingit kõrtsikaklust. Rohkem ma sellele ei vastakski.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kalle Laanet!

Kalle Laanet

Aitäh, austatud juhataja! Hea Rein! Vaadates seda, mis on viimasel nädalal ja natuke enne seda toimunud, tekib tunne – ma pole seda mitte unenäos näinud –, et äkki on probleem selles, et sa oled asjadest rääkinud otse ja keerutamata. Sa oled rääkinud probleemidest, mis valdkonnas on, avalikkuses sirgjooneliselt ja just seetõttu on praegune situatsioon suures osas tekkinud. Vahest tegelikult peaks poliitik olema hoopistükki pehmem ja mitte rääkima asjadest nii, nagu need tegelikult on?

Rein Lang

Aitäh! Eks me ole, Kalle, sinuga neid asju üsna tihti arutanud. Oleks väga kahetsusväärne, kui Eesti liiguks säärasesse suunda, kus valitsusliige ütleb kõigi ajakirjanike esitatud küsimuste peale, et palun saatke oma küsimused kirjalikult. Oleks väga kahetsusväärne, kui see nii läheb. Paraku oleme sinnapoole teel.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Sven Mikser!

Sven Mikser

Aitäh! Minister! 14. novembril te ütlesite Delfi küsimusele vastates, et kultuuriminister ei tegele sellega, mis toimub Sirbis. Viis päeva hiljem te möönsite, et kohtusite Väljataga ja Kenderiga ministeeriumis ning et rääkisite ainult rahast. Täna olete küsimustele vastates öelnud, et teie suureks üllatuseks oli Väljataga poolt teile esitatud dokumendis ka rida ümberstruktureerimise ja koondamise kohta. Pisut hiljem ütlesite, et oli jutt ümberstruktureerimisest ja asjatundjad saavad aru, et see sisaldab ka koondamist. Eilses Postimehes väidab Väljataga, et teda on tanki pandud, ja eilsel kohtumisel Kultuuriministeeriumis ta kinnitas, et ajalehed on kajastanud tema öeldut adekvaatselt. Kas te selle kõige põhjal mõistate, miks avalikkusele ja parlamendi opositsioonile näib, et te räägite tõtt väga valikuliselt? Kas te oskate selles valguses seletada, miks te 14. novembril jätsite ütlemata, et kohtusite Kenderi ja Väljatagaga, ning miks te väitsite, et te ei tegele Sirbis toimuvaga?

Rein Lang

Aitäh! Miks ma jätsin ütlemata? Eks sellepärast, et telefoni teel esitatud küsimuses seda ei olnud. Ma ütlesin muide Vahur Kooritsale, et mina ei tegele ajalehe Sirp sisuga ega selle toimetamisega. Teie tõenäoliselt seda ei usu, aga täpselt nii on ka kirjas. Ma jään praegugi selle juurde, et ma ei tegele Sirbi sisu ega selle toimetamisega, ei tegele inimeste töölevõtmisega, nende koondamisega. Ei tegele – jumala eest, ei tegele!

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Aivar Riisalu!

Aivar Riisalu

Aitäh, hea juhataja! Hea Rein! Minnes tagasi ajalukku, peaks vist ütlema, et kultuuris on Rein Langist hüllem ainult katk, ja siis tooma avalduse astumaks Reformierakonda. Ja ma loodan, et mind võetaks ka vastu. Minu küsimus aga on: mis tunne sul on, kui sa oled sellisel moel poliitilise stabiilsuse lõhkumise instrumendina tapalavale toodud? Eile ju ütles Andrus Ansip, et mitte ühtegi asjaolu ei ole teada. Õhtul "Aktuaalses kaameras" ütlesid sina, et Andrus Ansip teab kõiki asjaolusid. Mina küsin nüüd poliitilise stabiilsuse säilitamise nimel: kumb teist valetas?

Rein Lang

Nende kahe vastuse vahel oli teatavasti üks ajavahemik, Aivar. Eks peaminister oli eile õhtuks märksa rohkem informeeritud kui sel ajal, kui ta päeval vastas.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Enn Eesmaa!

Enn Eesmaa

Suur aitäh! Härra minister! Tahan selles ebameeldivas punnseisus meie arutellu tuua konstruktiivse elemendi. Mõni kuu tagasi, kui me olime kõik mures Eesti kultuuri, eriti muusikakultuuri probleemide pärast ja toimus ka mitu avalikku arutelu, siis ühes "Foorumi" saates ma käisin välja mõtte, et vahest oleks aeg kokku kutsuda kultuurirahva kongress. Praegu sa mõtled, kas jätkata ministrina või mitte. Loomeliidud tahavad, et sa tagasi astud, aga natukene matemaatikat osates võib ette arvata, et sa jätkad ministrina. Kas sa toetad seda mõtet, et ükskõik mismoodi edasiminekuga oleks tarvis ühte – kasutan ameeriklaste terminit – *restart*'i?

Rein Lang

Aitäh! Analooq Eesti spordi kongressi näol on ju olemas. See kogu käib perioodiliselt koos ja suudab ka otsuseid vastu võtta. Kaks aastat tagasi umbes samal ajal, 2011. aasta novembris korraldas Eesti Kultuuri Koda Haapsalus kultuurifoorumi, kuhu oli kõigil võimalik kohale minna ja kus olid esindatud ka Eesti kultuuri administreerijad nii koalitsioonist kui opositsioonist. Näiteks Jaak Allik oli seal kohal. Paraku ei saa öelda, et ürituse

korraldamine just kõige paremini välja tuli. Kui niisugune üritus teha, siis tekib küsimus, kes korraldab. Kui seda hakkab vedama valitsus, siis on kohe põhjust öelda, et see on mingi valitsuse organiseeritud kõnekoosolek. Aga mis mul selle vastu saab olla, kui keegi haarab initsiatiivi, kas või seesama Eesti Kultuuri Koda. Muide, on olnud juttu, et niisugune asi korraldada, aga keegi peaks kätte võtma ja asja ära tegema.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Yana Toom!

Yana Toom

Aitäh, proua eesistuja! Austatud minister! Te ütlesite mõni minut tagasi, et kultuuriministril tuleb kord nädalas mõte oma amet maha panna. Kuidas te sellisele kiusatusele ikka vastu suudate panna ja mis need argumendid seekord olid? Kuna ei pea olema Cassandra, et ennustada, millega see hääletus siin saalis lõpeb, siis ainuke, mis me saame teha, on võtta kõike seda, kaasa arvatud kinniteibitud suudega kultuuritegelasi, ühe õppetunnina. Mis õppetund see teile personaalselt on?

Rein Lang

Hea Yana! Ma mäletan seda, kui ma justiitsministrina pidin välja kannatama Eesti ajalehtede valged leheküljed, mille pärast väga paljud peatoimetajad on hiljem piinlikkust tundnud. Te ehk kujutate ette, kui hea on olla justiitsminister olukorras, kus sa võitled sõnavabaduse eest, aga saad tegelikult vastuseks kõigi ajalehtede valged esileheküljed. Mitte mitu korda nädalas, vaid mitu korda päevas tekib sul sellisel juhul tahtmine kõik kuradile saata. Eks mõte lõpetada oma tegevus kultuuriministrina külatab mind nüüd mitte üks kord nädalas, vaid üks kord päevas. Näis, millal ma jõuan tegudeni.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Indrek Saar!

Indrek Saar

Aitäh, austatud juhataja! Hea minister! Sa oled nimetanud seda, mis kultuurilehes Sirp toimub, muu hulgas struktuurseks reformiks. Samal ajal sihtasutuse nõukogu ütleb, et tema juhatuse töösse ei sekku ja struktuurseid refor-

me viib läbi juhatus oma käe järgi. Muu hulgas võtab juhatus pärast konkursi nurjumist tööle kohusetäitja, kes hakkab otsemaid inimesi koondama, kuigi on teada, et varsti peaks tulema uus konkurss ja sõlmitama pikemaajaline tööleping. Selles olukorras tekib küsimus, mis on siis nõukogu ülesanne, kui ta ei aruta juhatusega struktureseid reforme, mille jaoks küsitakse ministrilt täiendavalt märkimisväärne kogus raha. Mul on tunne, et midagi on viltu mitte ainult juhatuse töös, millele on siin viidatud, vaid ka nõukogu töös. Kas ministril on kavas nõukogu esimees Urmas Klaas tagasi kutsuda?

Rein Lang

Aitäh, Indrek! Peab tähelepanu juhtima, et ajaleht Sirp on vaid üks kümnest Sihtasutuse Kultuurileht väljaandest. Seal on kümme toimetust ning milliseid volitusi annab nõukogu juhatusele neid struktureerida, ümber korraldada, see on nõukogu asi. Teisele küsimusele otsene vastus on, et minu pastapliiats ei liigu selles suunas, et Urmas Klaas tagasi kutsuda.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Tõnis Kõiv!

Tõnis Kõiv

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud minister! Lugeses umbusaldusavalduse teksti ja kuulates ka neid küsimusi, jäi mulle mulje – võib-olla on see ekslik –, et kõige suurem etteheide või süüdistus sulle on, et sa ei "vilistanud katki", nagu sa ise väljendusid, põlvkonna vahetust, vähemalt mentaalset põlvkonna vahetust Sirbis. Kuidas sinu arvates see võimalik põlvkondadevaheline konflikt laheneb? Kas selleks aitab mingil moel kaasa homme ilmuv Sirp?

Rein Lang

Esiteks sellest põlvkondadevahelisest konfliktist. Me peame natuke hoogu maha võtma, see ei ole niivõrd seotud inimeste eaga, kui-võrd mõtlemisdiskursustega. Suurtes kultuurirühmitustes, bürokraatiakeeles interdistsiplinaarsetes gruppides, on ka vanuse poolest väga erinevaid inimesi. On ka selliseid rühmitusi, kuhu kuuluvad isa ja poeg. Pigem on tegu nagu mõtlemisdiskursustevaheliste vastuoludega. Kas nende vastuolude klaarimisel on mingi roll kultuurilehel Sirp, ma ei tea. Eks homme,

kui me näeme värsket Sirbi numbrit, üht-teist selgub. Aga küllap peame ootama veel mitu nädalat, vaatama lehe uusi numbraid, vaatama ka seda, kas nende ilmumine vaigistab emotsioone. Ma kahtlen väga sügavalt, kas see esimese paari nädala jooksul laheneb. Vaevalt et Sirp on ainus imerohi, vältimaks kultuuritegelaste omavahelist suhtlemist sellises vormis, nagu see kahetsusväärset on toimunud. Minu jaoks on kogu selles asjas kahetsusväärne ka see, et üks väljaanne tõmmatakse poliitilises võitluses liistule. Juhin tähelepanu, esimene Sirp Kaur Kenderi toimetajakäe all ilmub alles homme, aga Kaur Kender on juba risti löödud. Kas see on see demokraatia, mida me tahtsime saada?

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Lembit Kaljuvee!

Lembit Kaljuvee

Aitäh, proua esimees! Hea minister! Mina ei kirjutanud nende 40 hulgas umbusaldusavaldusele alla, sest minu arvates oled sa Eesti kultuuri heaks päris palju teinud. Kui vaadata praegust olukorda, siis ma ei oska öelda, kes milles süüdi on, aga lood on nii, et minu arvates sa ei saa jätkata kultuuriministrina sellepärast, et sind ei toetata piisavalt. Ning sellises situatsioonis ma vajutan seda nuppu, mis ütleb, et Rein, mine ära. Sa lihtsalt ei saa ju enam oma tööd hästi teha. Miks sa sellest siis kinni hoiad? Selgitasid ära, et sa ei ole süüdi, aga olukord on selline, et jätkata on mõttetu.

Rein Lang

Aitäh! See oli väga ilus sõnavõtt. Aga kui ma peaksin tagasi astuma, siis ma tulen parlamenti tagasi ja seepärast ma tahaks teada, kus see nupp "Mine ära!" on.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Tarmo Tamm!

Tarmo Tamm

Aitäh, proua juhataja! Eileõhtuses "Foorumi" saates ütles teie koalitsioonipartner minister Kiisler, et IRL ei hääleta umbusaldusavalduse poolt sihiga, et Keskerakond valitsusse ei pääseks. Kas tunnetegi ministrina, et olete kaalukeeleks, mis otsustab, kas IRL-i ja Reformierakonna valitsus saab jätkata?

Rein Lang

Aitäh! Ma olen kogu seda asja viimased 48 tundi ikkagi ainult läbi kultuuri haldusala prisma vaadanud. Üks mõte, mis mulle öösel kell kaks pähe tuli, oli see, et ma alles kuu aega tagasi saatsin kirjaliku kutse kõigile Eesti taasiseseisvusaegsetele ministritele kohtuda Saaremaal Saaremaa ooperipäevade raames ja arutada natuke elu üle. Ma vaatasin seda nimekirja ja mõtlesin, kes nendest kultuuriministritest oleks ajanud teistsugust rida kui mina, ja ma ei leidnud küll mitte ühtegi. Eesti kultuuripoliitika on olnud äärmiselt järjepidev ja liikunud ühes suunas, sõltumata sellest, milline erakond parajasti on peaministri erakond ja millised erakonnad on valitsuses. Kõik me oleme ajanud ühte ja sama rida ning selle üle on tegelikult väga hea meel. On mõned üksikud poliitikavaldkonnad – nagu välispoliitika, kultuuripoliitika ja mõned võib-olla veel –, kus on olnud üksmeel. Mis ei tähenda muidugi seda, et vahel poleks Kultuuriministeeriumi ja ministri isiklikke apsakaid või skandaale poliitilises võitluses ära kasutatud, seda kuni umbusalduse avaldamiseni välja. Seegi on osake demokraatiast.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Ester Tuiksoo!

Ester Tuiksoo

Täna väga, proua juhataja! Austatud minister! Ma olen paljuski teiega nõus ja arvan ka, et ministri päev algab sageli mõttega, et mine tea, kas ma õhtul olen minister või ei ole. Siin on kõlanud erinevaid küsimusi. Minu küsimus on selle kohta, et eile te kohtusite peaministriga. Infotunnis ütles peaminister, et ta ei ole kõigea kursis, õhtuks ta oli kursis. Kas peaminister avaldas teile toetust jätkamiseks?

Rein Lang

Aitäh! Ma ei kohtunud eile peaministriga, aga rääkisin temaga telefoni teel, ja väga põhjalikult. Me oleme mõlemad tekkinud olukorra pärast väga mures. Me oleme väga mures, kuna ei saa aru, kuidas on Eestis võimalik tekitada vandenõuteooriaid, millel ei ole mitte mingisugust alust, mis aga hakkavad elama oma elu ja lõpuks sünnitavad olukorra, kus valitseb täielik usaldamatus. Minule on mitu

prominentset kultuuritegelast öelnud, et valitsuse asi peaks olema vältida ühiskonnas selliseid rääges vormis mõttevahetusi. Nagu ma Postimehes täna nentisin, ma ei tea, kuidas seda teha. Mul ei ole sellele küsimusele mitte mingit vastust. Meil piisab õige väikesest asjast, et kokku keevitada üleüldine skandaal, mida kõik naudinguga menetlevad. Kes kasutab neid oma poliitiliste hetkehuvide järgimiseks, kes erahuvides. Neis ei pruugi olla grammi tõde. Kõik see tegelikult ruineerib ühiskonda, ruineerib inimesi. Ja siis me imestame, mispärast ei ole noorte hulgas neid, kes sooviks särasilmselt poliitikasse tulla.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Imre Sooäär!

Imre Sooäär

Aitäh, hea juhataja! Austatud minister! Kui ollakse sellises olukorras, nagu me täna oleme, siis tihtipeale kipuvad emotsioonide mõjul head asjad ununema. Aga neid on praegusel juhul kindlasti olnud. Riigieelarves, mida me menetleme, on kultuurivaldkonnas õige suur juurdekasv ning selles on kindlasti oma osa kultuuriministril, mitte ainult valitsusel. On tore kuulda, et endised kultuuriministrid on siinsamas saalis öelnud ministrile toetavaid sõnu, olgu tegu opositsiooni või koalitsiooni poolega. Aga ajaratast tagasi pöörata ei saa. Juhul kui saaks, kas sa teeksid midagi teistmoodi, kui sa viimaste nädalate sündmustele tagasi vaatad?

Rein Lang

Aitäh! Kui sa küsid dilemma "sekkuda või mitte sekkuda" kohta, selle kohta, kas ma täna mõtlen, et oleks pidanud sekkuma ja skandaali vältimiseks ütleva, et ei, poisid, ei saa, siis on vastus ei. Ma ütlen ka täna, et ma toetan Sihtasutuse Kultuurileht juhatajat Toomas Väljataga, ma toetan Kaur Kenderit, ma toetan Urmas Klaasi. Ma leian, et see tegevus on edasi viiv, mitte tagasi viiv. Kui mina jään selle masina hammasrataste vahele, olgu peale, aga kellelgi peab olema võimalus Eestit muuta.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Juku-Kalle Raid!

Juku-Kalle Raid

Aitäh! Lugesdes seda umbusaldusavaldust ja mõeldes viimastele päevadele, tundub olukord äärmiselt emotsioonitiine olevat. No samasugune nagu keskmises loomakliinikus, kus sotsid sünnitaksid mingeid ideoloogilisi kutsikaid. Ma saan aru, et asja eesmärk on öelda, et Reformierakond on saast, Lang tuleb kuivkemmergusse uputada. Olles Sirbist tunduvalt suurema väljaande KesKus peatoimetaja, saan ma öelda, et konsensust kultuuris ei ole olemas, aga seda ei tohi traagiliselt võtta. See on ja jääbki niimoodi. Minule ka ei meeldi Reformierakond, aga veel vähem meeldib mulle see umbusaldusavaldus ja kui tuleb hääletus, siis mina kõnnin lihtsalt saalist minema. Ma ei saa seda hääletada. Uskuge mind, ausõna, minu ukse taga ei käinud Rosimannus ega see teine tüüp, Michal. Et aga kõik rahuneksid maha, palun ma sinult kinnitust: a) et sa ei suukorvista Eesti kultuuriinimesi ega ühiskonda, ei reformierakonnasta neid, ja b) et uus Sirbi peatoimetaja konkurss tuleb.

Rein Lang

Aitäh! Kõneles kultuurilehe peatoimetaja. Kui Juku-Kalle Raid asus välja andma uut kultuurilehte KesKus, siis väga paljud loomeliitude esindajad oleks ta suurima heameelega mõrvanud. Nüüd istub ta parlamendis. Ma ei välista, et kunagi istub siin ka Kaur Kender.

Esimees Ene Ergma

Lugupeetud kultuuriminister, rohkem teile küsimusi ei ole. Aitäh teile!

Rein Lang

Ma pean ikkagi vastama sellele, et ma ei suukorvista Eesti kultuuritegelasi, ma ei reformierakonnasta neid. Aga ma kutsun neid ühinema Reformierakonnaga.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu veel üks kord! Alustame nüüd läbirääkimisi. Esimesena kutsun kõnepulti Mart Meri Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esindajana.

Mart Meri

Lugupeetavad Riigikogu liikmed! Mingil hetkel saab karikas tühjaks ja tuleb koju minna. Meie, allakirjutajate arvates sai kultuuri-

ministri usalduskarikas tühjaks eile, kui selgus tema vassimise ulatus Sirbi juhtumiga seoses. See selgus ei saanud meile mitte unenäona, mitte PBK või TTV kaudu, vaid Eesti Päevalehe, Postimehe ja Eesti Rahvusringhäälingu hea töö tulemusena. Ja me ei lugenud mitte ainult pealkirju, vaid ka tekstide sisu, kõrvutasime eri osapoolte ütlusi, jälgisime televisioonis näoilmeid ja kehakeelt ning veendusime, et minister Lang on oma usalduskarika lausa lapiga kuivaks pühkinud.

Aga veelgi olulisem on, et ta on oma mahinatsioonidega riivanud väga paljude tublide inimeste õiglustunnet, et ta on kahandanud kriitilise piirini justkui läbipaistvate, justkui avalikkuses kokkulepitud reeglite järgi toimima pidanud otsustusprotsesside usaldusväärust. Teisiti öeldes on ta nõrgendanud õigusriigi alustalasid.

See siin ei ole mitte mingi rivaalitseva erakonna kiusujutt. Eile avaldas ministrile umbusaldust 17 Eesti loomeliitu, lisaks Eesti Kultuuri Koda, mis sugugi mitte ammu oli ministrile heaks mõttesparringu kaaslaseks saanud. Nüüd on minister jäänud üksi oma tühja karikaga. Kes seda täitma tuleb? Ei tea. Mida minister hakkab tegema kõledaks jäänud majas Suur-Karja tänaval? Võib-olla videomänge mängima?

Minister räägib põlvkondade konfliktist. Meie räägime ministri vassimisest, õigusriigis sobimatust käitumisest. Põlvkondade konflikt on praegu tühi jutt, suitsukate, tähelepanu kõrvale juhtimine. Niisamuti nagu jutt stagnatsiooni põlistamisest, juhul kui peale Sirbi äraväänamist ei õnnestu ministril hakata tuuseldama muid kultuuriajakirju. Mida siis öieti – kas Loomingut, Loomingu Raamatukogu? Kujutage ette, see ilmub siinemaani! Kas Vikerkart, Keelt ja Kirjandust, ajakirju Teater. Muusika. Kino ning Muusika? Kes on rääkinud vastuseisust uuendustele? Iga loomupärane uuendus, iga eaka kollektiivi noorendamine, mitmekesisuse soodustamine tugevdab ühiskonna sidusust, aga salatsev ja proletkultlik valitsemine nõrgendab seda. 8. novembri koosolek ministri kabinetis on selle ehe näide.

Mul on raske mõista, mille nimel kogenud poliitik Rein Lang selle segaduse kokku heegeldas. Arvatavasti on pistmist reaalsustaju kadumisega. Mul on sellest kahju. Aga mis teha, nüüd on piir ees. Ma ei usu, et reaalsustaju

ainuüksi Reinul kaotsi läks. Võib-olla on tal olnud halvad sõbrad või halvad nõuandjad. Mina ei ole und näinud ja seetõttu ma tema erakonnakaaslaste nimesid välja öelda ei tea. Polegi enam vaja, sest mitte unes, vaid reaalselt on nad olemas.

On väga mõru, kui iga vähegi olulisema toimingu, vähegi mõjukama otsustusprotsessi puhul peab kahtlustama mingit parteilist varju-de mängu. Justkui näib selge allikaveena, aga tegelikult on parteiline puupiiritus – nii et hoi a eemale, mine lausa Eestist minema. Eks olen minagi erakonna liige, aga ma ei taha lasta Eestit vajuda sellisesse varjuderiiiki, kus on raske aru saada, mis on näilisus ja mis tõelisus. Milleks Reinule kõike seda vaja oli? Ei tea. Aga tegu on tehtud ja nüüd tuleb vastutada!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Mart Meri! Palun kõne-pulti kolleeg Kadri Simsoni Keskerakonna fraktsiooni esindajana!

Kadri Simson

Lugupeetud Riigikogu esimees! Head kolleegid! Lugupeetud minister! See umbusaldus-avaldus ei ole kius Reformierakonna ega Rein Langi vastu. Tegemist on tõsiasjaga, et ühe valitsusliikme usalduse krediit on täielikult otsa lõppenud. Kultuuriminister, kel pole enam oma valdkonnas autoriteeti, keda ei austata ega usaldada, ei saa oma tööd jätkata. Ma ei räägi siin ainult kultuurilehe Sirp ümber toimuvast ega sellest, kas Kaur Kender sobib peatoimetaja kohusetäitjaks või mitte. Me räägime kultuuritegijate põhimõttelisest rahulolematusest oma valdkonna ministri juhtimisstiili ja tegutsemisega.

Kultuurivaldkonnas on olnud Rein Langi ministriks oleku ajal palju probleeme ja möödalaskmisi, mille kohta võib nüüd öelda, et lõpuks on vimm prahvatanud. Küllap te mäletate seda, kui kultuuriminister tegi raamatukogude kohustusliku kirjanduse nimekirja ja teatas, et rahvaraamatukogudest laenutatakse rämpskirjandust. Küllap te mäletate ka seda, et kultuuriminister ei toetanud kultuuriürituste piletite käibemaksu määra langetamist. Küllap te mäletate samuti seda, kuidas sihtasutus MISA väntas filme tuntud reformierakondlastest. Ilmselt mäletate ka seda, kuidas Eesti Filmi Instituut oskuslikult komplekteeriti.

Kindlasti teate, et kultuuriminister võttis kohalikelt omavalitsustelt raha kultuuriinvesteeringuteks, ja küllap olete kuulnud sedagi, kuidas kultuuriminister Tartu Kunstnike Liiduga kohtus käis. Ja lõpetuseks, kindlasti mäletate ka seda, kuidas kultuuriavalikkus tõusis Mustpeade Maja äraandmise vastu.

Probleemid kuhjuvad ja kuhjuvad ning ükskord pidi ka kultuuriinimeste mõõt täis saama. See on nüüd juhtunud. Minister Rein Langi tagasiastumist nõuavad ajakirjanike liit, arhitektide liit, disainerite liit, heliloojate liit, interpretide liit, kirjanike liit, kinoliit, kujundusgraafikute liit, Eesti Kultuuri Koda, kunstiteadlaste ja kuraatorite ühing, kunstnike liit, kutseliste tantsijate loomeliit, lavastajate liit, lavastuskunstnike liit, näitlejate liit, tantsukunstnike liit, sisearhitektide liit, teatriliit. Ma lõpetan oma kõne küsimusega, mis eilses "Aktuaalses kaameras" kultuuriministrile esitati. Teie tagasiastumist nõuavad 18 loomeliitu. Kelle minister te siis nüüd veel olete? Ka Keskerakonna fraktsioon juurdleb selle küsimuse üle.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Kadri Simson! Palun nüüd kõnepulti kolleeg Jaanus Tamkivi Reformierakonna fraktsiooni esindajana!

Jaanus Tamkivi

Lugupeetud kolleegid! Rahvatarkused sellepärast ongi väga hinnatud, et need lähevad täppi. Üks ütlemine on, et kärbseid ja poliitikuid saab kõige paremini tappa ajalehega. Praegu toimuv kinnitab seda hästi.

Ministriameti paradoks on see, et minister, kui ta ametisse nimetatakse, ei või kunagi teada, millal ta töö ükskord otsa saab – see võib kesta väga kaua, aga võib lõppeda ka väga kiirelt. Küllap see demokraatia tingimustes nii peabki olema, kuidas siis muidu. Aga mind häirib väga, kui põhjanevaid otsuseid üritatakse langetada kiirustades ja järelemõtlemata. Ja see arusaamine minus süvenes, kui ma lugesin umbusaldusavalduse teksti. Siin selles rasvaselt trükitud osas, esimeses lauses on kohe öeldud, et ülaltoodud kokkuvõtte ajakirjanduslikest materjalidest on allakirjutanute veendumuse kohaselt selge ja piisav tõend, et minister tuleb tagasi kutsuda. Milleks siin veel Riigikogu või valitsus?

Kas me tõepoolest liigume – ja minu arvates me liigume – selles suunas, et tegelikult otsustab meedia, kes on võimul, kui kaua keegi on võimul ja millal ta võimult eemaldatakse? Kui need põhimõtted meile sobivad, siis võime sellel teel jätkata. Aga mul on täna küll küsimus arupärijatele, milleks on Riigikogu töös selline formaat nagu igaesmaspäevased arupärimised, kus küsitakse maad ja ilmad kokku. Nüüd, kui oleks vaja seda formaati kasutada, ei ole selleks aega. Või neljapäevased infotunnid, kus tegelikult ... (Vahele hüüe saalist.)

Esimees Ene Ergma

Palun jätkake! Te eksisite, kolmapäeval on infotund.

Jaanus Tamkivi

Just, jah! Väga tore, et Riigikogu liikmed seda teavad. Vabandust, ma eksisin! Aga neid formaate kasutada ei ole muidugi sobilik, asjad tuleb otsustada nende tekstide põhjal, mis ilmuvad ajakirjanduses. Me võiksime vabal nädalal selle üle mõelda, kus neid otsuseid langetatakse ja kes tegelikult neid protsesse peaks juhtima. Milleks üldse Riigikogu?

Kokku võttes tahan öelda, et Reformierakonna fraktsioon sellise korralduse puhul päris kindlasti umbusaldusavaldusega ei liitu. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Jaanus Tamkivi! Rohkem kõnesoove ei ole. Lõpetan läbirääkimised. Võime minna lõpphääletuse juurde.

Lugupeetud Riigikogu, kuna umbusalduse avaldamiseks läheb vaja Riigikogu koosseisu enamust, siis palun teeme kohaloleku kontrolli!

Kohalolijaks registreerus 91 Riigikogu liiget, puudub 10.

Lugupeetud Riigikogu, panen hääletusele kultuuriminister Rein Langile umbusalduse avaldamise. Palun hääletada!

Poolt hääletas 38 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei ole. Riigikogu ei avaldanud umbusaldust kultuuriminister Rein Langile. (Tabel 11.)

7. Riigikogu otsuse "Riigikogu otsuse "Riigikogu uurimiskomisjoni moodustamine VEB Fondi koondatud nõuete menetlemise ja rahuldamise asjaolude väljaselgitamiseks" muutmise" eelnõu (511 OE) teine lugemine

Esimees Ene Ergma

Järgmine päevakorrapunkt on VEB Fondi koondatud nõuete menetlemise ja rahuldamise asjaolude väljaselgitamise uurimiskomisjoni esitatud Riigikogu otsuse "Riigikogu otsuse "Riigikogu uurimiskomisjoni moodustamine VEB Fondi koondatud nõuete menetlemise ja rahuldamise asjaolude väljaselgitamiseks" muutmise" eelnõu 511 teine lugemine. Palun ettekandjaks kõnepulti põhiseaduskomisjoni liikme kolleeg Peep Aru!

Peep Aru

Lugupeetud juhataja! Kolleegid! Ma ei suuda nii suuri emotsioone pakkuda. Kahju, aga ma olen tagasihoidlik maapoiss. Meie komisjon arutas selle eelnõu teisele lugemisele saatmist 18. novembril. Muudatusettepanekute esitamise tähtajaks ühtegi ettepanekut ei laekunud. Küll tehti eelnõu teksti keeleline korrektuur ja sai lahenduse ka Rein Aidma tõstatatud keeleküsimus, kas volitused lõppevad või volitused lõpevad. Meile väideti, et õiged on mõlemad, aga tulles vastu rahvasaadiku soovile, on see sõna kirjutatud nüüd ühe p-tähega keskel. Ega rohkem arutelu ei olnudki, sest menetluslikud otsused olime juba varem vastu võtnud. Tegime ettepaneku, et täna pandaks eelnõu lõpphääletusele. Kõik olid selle poolt. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Peep Aru! Aga teile on ka üks väga tähtis küsimus kolleeg Tõnis Kõivult.

Tõnis Kõiv

Aitäh, proua juhataja, nii toreда sissejuhatuse eest! Lugupeetud komisjonipoolne ettekandja! Riigikogus on mitmesuguseid komisjone moodustatud – on alatised komisjonid ja erikomisjonid, mis alati moodustatakse koosseisu tööle asumise alguses. Kas see komisjon, mille volitusi me praegu pikendada tahame,

tähendab ka rahalist väljaminekut nii töötasude kui ka muude kulutuste mõttes ning kui jah, siis kas sellega on eelarves arvestatud?

Peep Aru

Aitäh, hea rahvasaadik Kõiv! Tõnis, sina suudad ka iga teema kohta küsida. On täiesti selge, et selle eelnõu otsusena vastuvõtmine Riigikogule ühtegi senti sisse ei too, küll aga viib välja. Teatavasti me oleme siin vastu võtnud kõrgemate riigiteenijate ametipalkade seaduse ja seal on selge sõnaga öeldud, et kõik komisjonide esimehed saavad kõrgemat palka kui tavalised Riigikogu liikmed, kes komisjoni esimehe või mõnel muul vastutusrikkal ametikohal ei tööta. Loomulikult kuulub nende kõrgemat palka saavate inimeste hulka ka komisjoni asejuht.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Rein Aidma!

Rein Aidma

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea ettekandja! Ma tänan põhiseaduskomisjoni ja isiklikult sind selle eest, et vana kooli keelereegleid on arvesse võetud!

Peep Aru

Aitäh, Rein! Ma võtan selle tänu vastu, ehkki pole kuigi hea võtta tänu vastu, kui sa selle heaks ei ole mitte midagi teinud.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Peep Aru! Rohkem teile küsimusi ei ole. Kas kolleegid soovivad avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Kuna muudatusettepanekuid ei olnud, siis me võime minna lõpphääletuse juurde.

Lugupeetud kolleegid, panen lõpphääletusele VEB Fondi koondatud nõuete menetlemise ja rahuldamise asjaolude väljaselgitamise uurimiskomisjoni esitatud Riigikogu otsuse "Riigikogu otsuse "Riigikogu uurimiskomisjoni moodustamine VEB Fondi koondatud nõuete menetlemise ja rahuldamise asjaolude väljaselgitamiseks" muutmise" eelnõu 511. Palun hääletada!

Poolt hääletas 58 Riigikogu liiget, vastu ei ole keegi, 1 erapooletu. Eelnõu on otsusena vastu võetud. (Tabel 12.)

Lugupeetud kolleegid, me oleme tänase väga huvitava päevakorra täielikult ammendanud. Suur tänu teile ja head nädalavahetust!

Istungi lõpp kell 12.27.

Istungi kestus 2 tundi ja 27 minutit.

Juhataja

J. Ratas
Riigikogu aseesimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM

VI ISTUNGJÄRK

Esmaspäev, 2. detsember 2013

Kell 15.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Kultuuriminister Rein Langi poliitiline avaldus

2. Vaba mikrofon

Istungi rakendamine

Esimees Ene Ergma

Tere päevast, lugupeetud Riigikogu! Tere päevast, austatud kultuuriminister! Alustame Riigikogu täiskogu VI istungjärgu kümnenda töönädala esmaspäevast istungit. Head kolleegid, nüüd on võimalik üle anda eelnõusid ja arupärimisi. Palun kõigepealt kõnepulti Vabariigi Valitsuse esindaja Heili Tõnissoni!

Heili Tõnisson

Austatud proua esimees! Hea Riigikogu! Vabariigi Valitsus algatab täna koos seaduseelnõu ja esitab ühe Riigikogu otsuse eelnõu. Esiteks, tsiviilkohtumenetluse seadustiku muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu. Teiseks, perekonnaseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu. Kolmandaks, äriseadustiku muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu. Eelnimetatud kolme seaduseelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust justiitsminister Hanno Pevkur. Neljandaks, isikut tõendavate dokumentide seaduse, riigilõivuseaduse ja riigipiiri seaduse muutmise seaduse eelnõu. Seaduseelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust siseminister Ken-Marti Vaher. Viiendaks, ravigi kindlustuse seaduse muutmise seaduse eelnõu. Kuuendaks, meretöö seaduse eelnõu. Eelnimetatud kahe seaduseelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust sotsiaalminister Taavi Rõivas. Seitsmendaks, Riigikogu otsuse "Kultuuripoliitika põhialused aastani 2020" heakskiitmine" eelnõu. Otsuse eelnõu

menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust kultuuriminister. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Palun, kolleeg Urve Palo!

Urve Palo

Lugupeetud proua eesistuja! Tere päevast, head kolleegid! Sotsiaaldemokraatliku Erakonna nimel on mul hea meel anda üle seaduseelnõu, mille seadusena jõustumise korral jääks aastast 2015 tulumaksumäär praegusele tasemele, 21%-le, ja sellest vabanevaid vahendeid, mida on umbes 75 miljonit eurot, oleks võimalik kasutada selleks, et tõsta peretoetusi. 1%-lisest tulumaksumäära langetamisest võidab alampalga saaja 1 euro kuus, õpetaja 6 eurot ja peaminister 48 eurot kuus. Samal ajal pere, kus on kaks last, võidaks lapsetoetuse tõstmisest 48 eurole pere esimese ja teise lapse kohta igas kuus 57 eurot. See teeb aastas pereelarvele lisaks 700 eurot. Praegu on Eestis sünnitusealiste naiste osakaal veel väga suur, sest sünnituseas on 1970. ja 1980. aastatel sündinud naised, kuid paraku sünnib meil ühe naise kohta ikkagi vähe lapsi. Veel ei ole hilja. Uuringud näitavad, et sündimust Eestis mõjutaks see, kui peredele mõeldud toetused oleksid suuremad ja oleks ka rohkem lasteaiakohti. Meie seaduseelnõu seadusena rakendumise ja nende vabade vahendite kasutamise korral perede heaks oleks võimalik toetada sündimust ja tugevdada ka perede kindlustunnet homse päeva ees. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Palun, kolleeg Urbo Vaarmann!

Urbo Vaarmann

Lugupeetud eesistuja! Lugupeetud kolleegid! Annan üle arupärimise majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Partsile. Arupärimine käsitleb Ettevõtlike Arendamise Sihtasutuse tööd. Küsimus on EAS-i turunduskam-

paanias Venemaal, mis on viimasel ajal tekitanud hästi palju erinevaid arvamusi. Sellega seoses tahangi esitada mõne küsimuse. Kui suur on EAS-i 2013. ja 2014. aasta eelarve ning kui suure osa sellest moodustavad reklaamikulud? Millise hinnangu annab ministrium seni Eestit välismaal tutvustanud reklaamidele? Kas minister on näinud neid konkreetseid reklaame ja mis on tema isiklik arvamus nende kohta? Kas seda probleemi on arutatud erakonnas ja EAS-is? EAS on sellel teemal pidanud ühe nõukogu koosoleku. Kas ministrile on antud tagasisidet? Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Palun, kolleeg Marika Tuus-Laul!

Marika Tuus-Laul

Head kolleegid! Mul on üle anda arupärimine sotsiaalminister Taavi Rõivasele. Arupärimine puudutab kiirabireformi. Minister ise on öelnud, et see reform toob kaasa kvaliteedi ja teenuse paranemise, meie aga näeme siin väga palju segadust ja arusaamatust ning arvame, et tegemist on järjekordse kärpega. Kiirabibrigaade luuakse küll juurde, kuid samas on arstidega mehitatud vaid 15 brigaadi, kõik ülejäänud koosnevad vaid õdedest. Arstid ise ütlevad, et kuigi õed saavad tööga hästi hakkama, ei tahaks nad arstide ülesandeid enda peale võtta. Samuti teame, et arstidele makstakse töötunni eest rohkem, õdedele makstakse neist poole vähem. Meid huvitab, kui suur siin kokuhoid on. Me teame, et väga paljud arstid on saanud koondamisteate. Miks ei panda neid tööle erakorralise meditsiini osakonda, kus teatavasti on väga pikad järjekorrad? Küsimusi on meil veel teisi. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Palun, kolleeg Sven Sester!

Sven Sester

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Annan rahanduskomisjoni nimel üle riigieelarve seaduse § 32 muutmise seaduse eelnõu. Me tahame anda Rahandusministeeriumile võimaluse vajaduse korral arveldada riigikassa kaudu Eesti väärtpaberite keskregistri pidaja kogumispensionide ja väärtpaberitega seotud makseid. Nimelt sätestab menetluses olev uus riigieelarve seaduse eelnõu sellise võimaluse.

Kuid riigieelarve seaduse eelnõu menetlemine võib võtta rohkem aega kui keskregistri maksetega seonduva tähtaja saabumine. See täht-aeg on 1. veebruaril 2014. Selleks ajaks on Eesti väärtpaberite keskregistri pidaja kohustatud oma arveldused Eesti Pangast mujale viima. Selleks et mitte seada baasseaduse menetlemist pinge alla, teeb rahanduskomisjon sellise muudatusettepaneku. Me loodame seda eelnõu suhteliselt kiiresti menetleda. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Olen juhatuse nimel vastu võtnud üheksa seaduseelnõu ja kaks arupärimist. Kui seaduseelnõud vastavad Riigikogu kodu- ja töökorra seadusele, siis otsustab juhatus nende menetlemise kolme tööpäeva jooksul. Kui arupärimised vastavad sellele seadusele, siis edastan need otsekohe adressaatidele.

Nüüd teated. Riigikogu juhatus on võtnud menetlusse järgmised eelnõud ja määranud neile juhtivkomisjonid. Esiteks, Eesti Keskerakonna fraktsiooni s.a 20. novembril esitatud Riigikogu otsuse "Ettepaneku tegemine Vabariigi Valitsusele" eelnõu, mille juhtivkomisjon on sotsiaalkomisjon. Teiseks, Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni s.a 20. novembril esitatud Riigikogu otsuse "Ettepaneku tegemine Vabariigi Valitsusele" eelnõu, mille juhtivkomisjon on maaelukomisjon.

Riigikogu juhatus on edastanud Vabariigi Valitsuse s.a 21. ja 28. novembril esitatud järgmised eelnõud Euroopa Liidu asjade komisjonile. Esiteks, psühhoaktiivseid aineid puudutavate eelnõude pakett. Riigikogu juhatus on määranud paketti kuuluvate eelnõude kohta arvamust andma sotsiaalkomisjoni ja õiguskomisjoni. Arvamuse esitamise tähtaeg on s.a 5. detsember kell 16. Teiseks, Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi eelnõu, millega soovitakse piirata Euroopa Liidu heitkogustega kauplemise süsteemi rakendamise ulatust seoses lennundusest tekkivate kasvuhoonegaaside heitkoguste arvestamise muudatusega. Riigikogu juhatus on määranud paketti kuuluvate eelnõude kohta arvamust andma keskkonnakomisjoni ja majanduskomisjoni. Arvamuse esitamise tähtaeg on s.a 12. detsember kell 16.

Riigikogu liikmed moodustasid 21. novembril Eesti-Myanmari parlamendirühma ja

mäetööstusettevõtete toetusrühma (hirmus raske sõna!).

Kultuuriminister Rein Lang on avaldanud soovi esineda tänasel Riigikogu istungil poliitilise avaldusega. Riigikogu juhatus on sellega nõustunud. Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 56 lõike 1 punkti 9 ja lõike 2 alusel olen täiendanud tänase Riigikogu istungi päevakorda kultuuriminister Rein Langi poliitilise avaldusega.

Head kolleegid, palun teeme kohaloleku kontrolli!

Kohalolijaks registreerus 87 Riigikogu liiget, puudub 14.

Head kolleegid, nüüd veel üks päevakorra muudatus. Riigikogu kultuurikomisjon on teinud ettepaneku arvata Riigikogu täiskogu kümnenda töönädala päevakorrast välja teisipäevase, 3. detsembri istungi kuues päevakorrapunkt, Eesti Keskerakonna fraktsiooni algatatud põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse muutmise seaduse eelnõu 477 esimene lugemine. Koos nende kahe täiendusega panen ma selle nädala päevakorra kinnitamise hääletusele. Palun hääletada!

Poolt hääletas 85 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei ole. Päevakord on kinnitatud.

1. Kultuuriminister Rein Langi poliitiline avaldus

Esimees Ene Ergma

Läheme tänase päevakorra esimese punkti juurde. Kultuuriminister Rein Lang esitab poliitilise avalduse. Kõigepealt tutvustan teile, kuidas selle päevakorrapunkti menetlus käib. Poliitiline avaldus kestab kuni 30 minutit. Küsimusi ei esitata, Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 155 lõike 4 kohaselt leppisid Riigikogu juhatus ja minister nii kokku. Järgnevad läbirääkimised. Läbirääkimistel antakse sõna ainult fraktsioonide esindajatele. Nüüd palun ma kõnepulti kultuuriminister Rein Langi!

Rein Lang

Lugupeetud juhataja! Austatud Riigikogu! Kasutan minule Riigikogu kodu- ja töökorra seadusega antud õigust esineda teie ees poliitilise avaldusega. Täna kell 14.20 andsin ma peaminister Andrus Ansipile üle kirjaliku avalduse sooviga kultuuriministri ametist tagasi

astuda. Ma ei astu tagasi mitte sellepärast, et leiaksin, nagu oleksin ma oma ametis eksinud põhimõttelistes küsimustes. Vigu on muidugi ette tulnud, tegijatel juhtub. Olen aga veendunud, et enam kui kahe aasta jooksul Kultuuriministeeriumis ette võetud sammud nii ministeeriumi enda reorganiseerimisel kui ka minu initsieeritud muudatused Kultuuriministeeriumi haldusalas on olnud õiged, tehtud heas usus ja kantuna Eesti Vabariigi põhiseaduse preambulis toodud kohustusest tagada eesti rahvuse ja kultuuri säilimine läbi aegade. Aeg annab arutust! Ka pole mul põhjust astuda tagasi kultuurilehes Sirp toimunu pärast. Pean aga kohaseks paluda veel kord vabandust nendelt, keda see saaga isiklikult puudutas.

Üle-eelmisel nädalal käivitas valitsusega opositsioonis olev Sotsiaaldemokraatlik Erakond poliitilise surve valitsuse ministri vastu. Opositsioonierakond tegi oma tööd ja selles pole midagi taunitavat ega imelikku. Eesti põhiseadus kehtestab vabadel valimistel põhineva esindusdemokraatia. Meie põhiseaduslik süsteem näeb ette, et tsükliliselt on võimul teatud vaateid ja suundumusi esindavad inimesed ning opositsioonis on vastandlikke vaateid ja suundumusi esindavad inimesed. Parlamentaarne riigikorra suur eelis on just see, et opositsioon saab vabalt ja ilma kellegi sekkumiseta võimu kritiseerida ning seda heas mõttes õhnestada maksumaksja arvel, soojas toas, Riigikogus, kõigi silme all. Eestis ei ole mingit sisulist vajadust ühiskonna paremaks muutmise nimel asutada põrandaaluseid poliitilisi rühmitusi ega trükkida välismaal suitsupaberile ajalehti ja levitada neid kahepõhjalises kohvis.

Midagi imelikku ega taunitavat pole ka selles, et ühiskonnas on inimesed koondunud oma huvide ja õiguste kaitsmiseks organisatsioonidesse ning need organisatsioonid toetavad kas siis võimulolijate poliitikat või opositsiooni tehtavat kriitikat. Ajalooliselt on ametiühingud olnud sotsialistlikke vaateid esindavate erakondade ja poliitikute toetajad ning ilmselt nad mõneks ajaks ka jäävad selleks. Meenutagem, et alles hiljuti nimetati neid kommunismi kooliks. Eesti praegused loomeliidud on olemuslikult muutunud ametiühinguteks. Kuna nende tahtmine on luuleridu parafraasides olnud taevariik ning saamine Eesti majanduslikke võimalusi ja tervet mõistust

arvestades riigi piir, on nende frustratsioon ja soov võimu vahetumise nimel opositsiooniparteiga kokku mängida arusaadav ja mõistetav nagu ka arstide liidu kõigi-maade-proletaar-lased-ühinege-stiilis toetusavaldus oma ametiühinguvendadele.

Kõike seda ei ole mõtet üle tähtsustada ja mitte selles ei peitu põhjus, miks ma otsustasin tagasi astuda. Minu arvates on ületamatu probleem minu võimalus, õigemini, võimatus osaleda ministrina meie ühiskonna kommunikatsiooniväljas. Ma olen sattunud situatsiooni, mida Ukraina huumoriajakiri kirjeldab müütilise lingvist Koškini abil, kes mängleva kergusega leiab igast teie öeldud lausest üles tähed, millest moodustab kolmetähelise ropu sõna. Ükskõik, mida ma ütlen või ütlemata jätan, see leiab kohe koškinliku analüüsi. Käib omamoodi mäng või võidujooks selle nimel, kes jõuab kiiremini ja halvemini öelda. Millegipärast meenuvad mulle Nõukogude Liidu päevil töökollektiivides toimunud koosolekud, kus resoluutselt mõisteti hukka akadeemik Sahharov ja mida toonane meedia lõpmatuseni kajastas. Ka selle olukorra kohta oli tollel samal Ukraina huumoriajakirjal oma nali: "Mõistes otsustavalt hukka tagurliku riigipöörde Tšiilis, ütles kolmanda järgu treial Ivanov miitingul resoluutselt: "Ma küll ei tea, mis on Pinochet ja kes on Tšiili, kuid kuni neid ei vabastata, mina tööle ei tule.""

Valitsusliikmel ei ole võimalik elu edasi viia, kui iga sinu tegu stigmatiseeritakse ja iga sinu idee pannakse häbiposti. Ma pole selles olukorras sugugi üks. Sajad Eesti inimesed, kellel oleks ühiskonnale midagi öelda, keelduvad avalikkuse ees sõna võtmast, kuna ei soovi olla olukorras, kus anonüümsete netikommentaatorite laiad hulgad koos treial Ivanoviga mõistavad otsustavalt hukka kellegi, keda nad ei tunne, või millegi, millest nad pole kuulnudki.

Mitte Sirbis toimunu ei tekita meil vaikivat ajastut, vaid viis, kuidas seda avalikkuses kajastati. Ma ei süüdistata ajakirjandust. Nii nagu loomeliidud, nii kaotavad ka klassikalised ajakirjandusväljaanded praegu oma sisulist positsiooni. Arutelu, mõttevahetus ja uudiste vahendamine kandub järjest enam veebiportaalidesse, blogidesse ja listidesse. Selle tingib tehnoloogia areng. See kõik loob uusi võimalusi nii headele kui ka pahadele poistele. Mulle tun-

dub, et praeguses Eestis on aga turunduslik võidumees see, kes suudab välja mõelda sellise vale, mis oleks sedavõrd suur, et see muutuks hetkeks usutavaks, ja mida levitatakse enne ümberlukkamist vähemalt ööpäeva jooksul. Selle 24 tunni jooksul hakkab vale elama oma teisi elusid ka siis, kui tema algallikas on juba maha löödud. Sellepärast on ratsionaalne sünnitada vale nädalavahetuse alguses. Välisministrina oli mul võimalus korduvalt kogeda, et mingi valel põhinev avaldus tekkis Venemaa välisministeeriumis tavaliselt reedel, vahetult enne tööpäeva lõppu. See tagas Eestis terve nädalavahetuse kestva mõttevahetuse nii vale enda kui ka sellele vastamise üle.

Soovin siinjuures tuua ühe mulle väga olulise näite. Kui kevadel külastas Eestit maailmakuulus näitekirjanik Tom Stoppard, suutis ajakirjanik Kaarel Kressa 31. mai Eesti Päevalehes talle suhu panna sõnad, nagu oleksin mina, Rein Lang, Tom Stoppardile väitnud, et kultuur peab ennast ise ära tasuma. Ma ei ole midagi sellist iialgi ega kellelegi väitnud! Seda ei öelnud ka Tom Stoppard. Ajakirjanik seletas hiljem, et oli Stoppardist valesti aru saanud, sest too rääkis inglise keeles. 7. juunil ilmuski Eesti Päevalehe trükivariandis toimetuse vabandus ja õiendus, et Stoppard sellist mõtet ei väljendanud ja Lang sellise seisukohaga nõus ei ole. Ent tänaseni on see artikkel, mis omistab minule kultuurivaenuliku seisukoha, parandamata ja vigasel kujul üleval Eesti Päevalehe veebiarhiivis ilma igasuguse õiendusega. See artikkel on tänaseni parandusteta kättesaadav Tallinna Linnateatri ja Vabariigi Presidendi Kantselei kodulehekülgedel ning lingituna veel kümnetel veebilehtedel. Piisab sellest, kui natukene guugeldada ja siis selgub kümnetest kirjetest, et Rein Lang, Eesti Vabariigi kultuuriminister, on seisukohal, et kultuur peab ennast ise ära tasuma.

Rahvusringhäälingu raadioetris räägib ennast ajakirjanikuks pidav isik kindlas kõnevii-sis, kuidas Kristen Michal ja Rain Rosimannus panevad putinliku Venemaa kombel ajalehtede peatoimetajaid paika. Kõik osapooled lükkavad selle ümber, aga terve nädalavahetuse täies jõus elada saanud müüt õitseb edasi ja seda suureliselt. Kumba usutakse, kas Kaarel Taran-dit, kes kinnitab, et Sirp pole minu ministriks oleku ajal mingit raha saanud ja selle vastu pole ministeeriumis mingit huvi tuntud, või

mind, kes konkreetsete faktidega tõestab, et huvi on tuntud? Seesama Tarand on ministrile lausa kirjalikult esitanud oma arusaama, milleks ja kui palju oleks vaja lisaressursse, mida Sirp on ka saanud. Seda, kelle poolt on faktid, umbusaldatakse ja valetaja saab auhinnaks kõrge palgaga töökoha Eesti Rahva Muuseumis, kusjuures ta saab selle ilma konkursita. Eesti loogika! Winston Churchill ütles kunagi, et vale on juba pooltel teel ümber maailma, enne kui tõde püksid jalga saab. Digiajastul on vale jõudnud maakerale kaks tiiru peale teha, enne kui tõde varnast pükse üldse haarata suudab.

Sellega seoses tekib aga palju laiem küsimus. Nüüd ei piisa enam sellest, et väljaanne, kes on eksinud, oma vead aumehe kombel omaenda väljaandes ära õiendab. Valed paljunevad momentaanselt ja jõuavad ka nendeni, kes vale konkreetset allikat ennast üldse ei loe, vaata ega kuula. Vale allikas võib olla kes või mis tahes. Ajakirjanduslikku allikat kaitseb seadus, aga eksisteerivad reeglid, mis ei ole seadusesse raiutud ja mille kohaselt peab allikate suhtes olema kriitiline, nii avalike allikate suhtes, mida tsiteeritakse, kui ka vilepuhujate suhtes. Muide, minu teada istub üks tubli ajakirjanduslik allikas, keda mitte vähe ei ole kasutatud, praegu riigireetmises süüdimõistetuina turvaliselt Eestis vangis.

Paljudes riikides käib arutelu selle üle, kuidas kaitsta isikute õigust aule ja väärkusele valguse kiirusega kihutavas digiühiskonnas. Ma arvan, et ka meil on ülim aeg neid arutelusid alustada. Sotsiaaldemokraatidele soovitan aga soojalt mõelda, kas infooperatsioonide korraldamine ei või ühel päeval pöörduda ka teie enda vastu. Keskerakond teab seda niigi. Enamik teist kindlasti mäletab ühe kunagise Vene aferisti suurejoonelist kava, mille kohaselt peaks ajakirjandusest kujunema uue ühiskonna kollektiivne organisator. Mulle isiklikult tundub, et see õpetus võeti meil okupatsioonialjal nii tugevalt omaks, et tänaseni ei ole selle rakendamist õieti pidama saadudki, see õpetus elab nii mõneski sotsiaalteaduskonnas edasi.

Miks siis nii on läinud? Minu parima arusaama kohaselt on probleem klassikalise ajakirjanduse nõrgenemises ja suhtekorralduse kui uue majandusharu kiires tugevnemises. Asjaolu, et Tartu Ülikoolis õpetatakse ajakirjan-

dust ja suhtekorraldust samas instituudis, kõneleb juba ise enda eest. Klassikaline trükiajakirjandus ja ringhääling on majanduslikult üsna keerulises olukorras ja seda mitte üksnes Eestis. Tehnoloogia areng ja ka ebaõnnestunud ärimudelid on Eestis ajalehtede ja ringhäälinguajaamade majanduslikku olukorda nõrgestanud. Meedias, erinevalt eelmise sajandi üheksakümnendatest aastatest, ei liigu enam piisavalt raha tippasemel tegijate palkamiseks, küll aga liigub raha suhtekorraldajate ringis. Kui veel kümme aastat tagasi pidid suhtekorraldajad mängima ajakirjanduse aastakümnetega omaks võetud eetikareeglite järgi, siis nüüd kehtestavad reegleid suhtekorraldajad. Naiivne oleks arvata, et erakonnad ja rühmitused, aga ka mitmed valitsusasutused ei kasuta suhtekorraldajate teenuseid. Siinjuures tuleb mees pidada, et teenete eest ei pea tasuma alati rahas, tasuda võib ka mõjuvõimuga. Suhtekorraldusfirmad ise ei varjagi oma jõudu. Kõigi viimaste avalikku võimu raputanud kriiside puhul on nad ajakirjanduse vahendusel häälekalt teada andnud, et just nende palkamata jätmine oligi kui mitte kriisi enda, siis vähemalt selle eskaleerumise peamine põhjus. Neil ongi õigus. Avaliku arvamuse kujundamisel on neil praegu Eestis märkimisväärne roll.

Ka minule kui ministrile tehti korduvalt ettepanekuid sõlmida mõne suhtekorraldusfirmaga leping Kultuuriministeeriumile n-ö ajakirjandusliku katuse pakkumiseks. Ma ei ole seda õigeks pidanud. Ajakirjanduse nõrkus pole kindlasti ühiskonna huvides. Ühiskonna huvides oleks aastasadade jooksul kinnistunud läänekristliku väärtussüsteemi ülekandumine uut tehnoloogilistel platvormidel toimivasse kommunikatsiooni, mitte selle väärtussüsteemi lammutamine selle vastaste argumentidega, nagu looks tehnoloogia iseenesest uut meile sobivat väärtussüsteemi. Naiivne oleks arvata, et ühiskondlik kommunikatsioon meedia vahendusel ei ole kellegi võõra silma vaateväljas. Pärast teist maailmasõda toimus Soomes kirjastus, mis andis välja vasakpoolse sotsiaaldemokraatliku partei häälekandjat Kansan Uutiset. Majanduslikult oli selle väljaandmine kahjumlik, kuid ots otsaga tuldi kokku, kuna kirjastuse trükikoda sai lehele vajaliku paberi Nõukogude Karjala paberitehasest poolmuidu. Loomulikult pole sellel midagi ühist praeguse olukorraga, kus rängas majanduslikus kahju-

mis päevalehe väljaandmine sõltub eelkõige tema omanikule kuuluva trükikoja Venemaalt laekuvatest trükitehnikatest. Kuid mõtlemisainet on siin siiski.

Meil, seadusandjatel ja valitsusel, tuleb vadata peeglisse ning küsida endalt, kas me ikka oleme teinud kõik, et Eestis saaks areneda eetikal ja moraalil põhinev ühiskondlik kommunikatsioon ja vaba ajakirjandus. Me oleme ka ise langenud turunduslõksu, kus ideede puudumist püütakse kompenseerida suhtekorralduslike trikkidega kuni manipulatsioonini välja.

Sotsiaaldemokraatide üks mantra, mida on ikka ja jälle kuulutatud, on see, et ühiskonna asju peavad saama otsustada eksperdid, mitte poliitikud. Loomulikult on nende arvates eksperdid eelkõige need, kes jagavad nende maailmavaadet. Eriti reljeefselt joonistub see välja kultuuripoliitikas.

Tsiterin Rein Rauda, kes on ajalehes Müürileht kirjutanud nii: "Teisisõnu on kultuuri nähtuste hindamises olemas valdkonda lähemalt tundjate sisering, mis suudab eristada kõiges pealekasvavas uut ja huvitavat, ja kultuurihuviline teine ring, mis ei koosne üldsegi mitte ainult teiste loomevaldkondade esindajatest, vaid on tegelikult palju laiem ja elualast sõltumatu. See on aga grupp, mis sõltub rohkem harjumusest ja peab oluliseks juba settinud ja seega turvalisemat kõrgtaset. Ning tema taga leiduvad siis veel ka kolmandad ja neljandid ringid, näiteks need, kelle kultuurivajadused sisaldavad head komöödiat, sisekujundusega sobivat maali ja midagi loetavat suvisele plaazile. Ning pole mingit kahtlust, et ka nii võib oma elu väärikalt ära elada ... Ainult et neil inimestel poleks tingimata vaja kaasa rääkida kultuurikeskkonna kujundamisel." Lubatagu lahkesti siit parlamendi kõnetoolist pärida, kes kuuluvad sellesse olulisi kultuuriasju otsustavasse esimesse ringi ja kuidas sellesse ringi pääsetakse. Kas kusagil on olemas ka mingi ajatolla, kellel on alati õigus ja kelle näpunäidete järgi asju aetakse? Kes see ajatolla on?

Hando Runnel on hiljuti öelnud, et me oleme täna niisama kaitsetud kui 1939. aastal. Üsna karm ütlemine. Mina siiski nii pessimistlik ei ole. Mina tean, kui palju on praeguses Eestis noori inimesi, kes loovad Eestis uut kultuuri, uut eesti kultuuri, muu hulgas ka uut vasakpoolset poliitilist kultuuri. Neid on, muide,

mitu korda rohkem kui loomeliitudel liikmeid. Need on vabad inimesed, kes ei pea enda õigustamiseks kellelegi meeldima ega kellegi ees pugema. Nad on maailmakodanikud, kes arutlevad asjade üle uut moodi, olles ise sealjuures Eesti patrioodid. Tekkinud on ka uued kultuurirühmitused, nii vasakpoolsed kui ka parempoolsed. Seda ei tule võtta põlvkondade vastuoluna, sest noortega koos mässavad ju ka paljud ätid ja eided, kelle arusaam vabadusest ei põhine mitte Karl Marxi, vaid näiteks Slavoj Žižeki mõtetel. Neil on ka Eestis kasvav poliitiline toetus, kirjutagu Jaak Allik täis kas või kõik järgmised Sirbi numbrid. Just selles peitubki meie ajaloo ilu ja valu.

Need on need motiivid, mis sundisid mind esitama peaministrile avalduse tagasiastumiseks. Vaba parlamendiliikmena, keda Eesti põhiseadus kaitseb rohkem kui valitsusliiget, on mul ilmselt palju rohkem võimalusi oma häält kuuldavaks teha. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra kultuuriminister! (Aplaus.) Oleme kokku leppinud, et küsimusi teile ei esitata. Aga kas fraktsioonide volitatud esindajad soovivad läbirääkimisi pidada? Huvitav, aga nad ei soovi seda.

2. Vaba mikrofon

Esimees Ene Ergma

Kuna meil täna arupärimisi päevakorras ei ole, siis palun peale haamrilööki registreeruda esinemiseks vabas mikrofonis! Palun, kolleeg Heimar Lenk!

Heimar Lenk

Lugupeetud kolleegid! Äsja saabusin ma Kagu-Eestist, oma valimispiirkonnast. Mis te arvate, millest inimesed seal räägivad? Jah, muidugi oma madalast palgast ja viletsast elatustasemest. Nad räägivad põhiliselt rahast. Seda ka veel sellepärast, et möödunud nädalal lisandus rahateemale mitu uut aspekti: sularaha ja hoiused. Rahvas kirub Rootsi panku juba rohkem kui peaminister Ansipit. Tuli ju viimastel nädalatel mitu jubedat rahajuttu korraga. Esiteks tuli jutt sularaha kadumise kohta, siis teade, et Swedbankist ja SEB-st sularaha väljavõtmise eest hakatakse rohkem raha küsima, siis saabus õudusjutt hoiuste maksusta-

mise kohta ja lõpuks sensatsiooniline, praegu veel vandenõuteooriate hulka kuuluv IMF-i ettepanek vähendada kõiki euroliidu kodanike hoiuseid 10%. Ütlete, et need on kuulujutud, aga tuletan meelde, et enamik neist kuulujuttudest on õige pea tõeks osutunud. Saksa ajaleht Deutsche Wirtschafts Nachrichten kirjutas, et Rahvusvaheline Valuutafond (IMF) kavandab koostöös Euroopa Liiduga kehtestada kõikidele Euroopa Liidu kodanike pangahoiustele kohustuslikku sundmakset, mis esialgu oleks 10%. See on sama, mis tehti Küprosel. Seda tehakse suurpankade päästmiseks. Sama uudisega tuli välja kvaliteetajakiri Forbes. Kui see uudis kuulub ehk kaugemasse tulevikku, siis sularaha väljavõtmise ja sissemaksamise maksumise teema on lähema aja reaalsus.

Ma küsin, head kolleegid, kui kaua me veel nuumame Rootsi panku eestlaste kesise rahakoti peal. Vähe sellest, et need pangad viivad meilt välja eestlaste raha eest teenitud kasumi – 2012. aastal oli välispankade puhaskasum kokku üle 350 miljoni euro –, aga ikka on vähe, on vaja võtta viimast. On kujunemas ennekuulmatu olukord. Eestlane on tehtud panga orjaks. Ta viib sularaha panka, mille pealt pank hetke pärast kasumit teenima hakkab, aga selle raha panka andmise eest peab maksma. Seesama Eesti elanik läheb panka või automaadi juurde ja tahab omaenda raha välja võtta, aga ta peab jälle maksma. Lubage küsida, mille eest! Asi on absurdne, kui arvestada, et hoiuste pealt meil enam õieti protsente ei maksta, vaid tahetakse hakata hoopis ka hoiustamise eest inimestelt tasu võtma. Eestile on see ennekuulmatu olukord. Kuid vähe sellest, sa oled täielik panga ori, sest oma näruse töötasu või imepikese pensioni oled sa sunnitud pangaarvele panema, sularahas ei maksa sulle enam keegi palka välja. Sajandeid sakslaste ja rootslaste tööorjadeks olnud eestlased on nüüd tehtud panga orjadeks ja seda oma elu lõpuni.

Opositsiooni häält siin saalis ei võta mitte keegi kuulda, aga ometi ei tohiks parlament jääda kujunenud olukorra suhtes ükskõikseks. Sellepärast ootame vastuseid valitseva koalitsiooni, Reformierakonna ja IRL-i poliitikutelt ning rahandusminister Jürgen Ligilt. Tuleks rahvale häbenemata silma vaadata ja öelda, et võetakse viimast inimeste väga raske tööga teenitud rahast, sest suuri panku on vaja nuumata. Seda tehakse, kuidas öelda, sellesama

eestlaste orjatööga teenitud kesise rahasumma arvel. Nii et teenigem aga välismaa panku ja imestagem, miks Eesti majandus ei taha mitte kuidagi areneda. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Marika Tuus-Laul!

Marika Tuus-Laul

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Isamaa ja Res Publica Liidu esimees Urmas Reinsalu ütles laupäeval Viljandis peetud erakonna volikogul, et kuigi praegu võidaks Riigikogu valimised Keskerakond, ei kavatse nad olukorraga leppida ja plaanivad Savisaare valitsuse tekke ära hoida. Nii et selle asemel, et tegelda praegu riigile väga oluliste küsimustega – suur väljaränne, pikaajaline tööpuudus, vaesus, kõrged hinnad jm –, on IRL-i põhi-probleem see, kuidas aasta ja kolme kuu pärast toimuvatel Riigikogu valimistel hoida ära Keskerakonna võit, hoida ära see, mis toimus äsja kohalikel valimistel.

Kentsakas vaadata, kuidas meeleheitel võimuerakonnad asusid kohe peale Tallinna valimisõigust toibumist paaniliselt tegutsema, et Keskerakonnalt järgmistel valimistel häáli kaaperdada. Ei, mitte sellisel ausal viisil, et, hea valija, meie poliitika on parem, vaid ikka pätkambale omaste võtetega. Lüüasaamine eriti just pealinnas, aga ka üle Eesti loomulikult vihastas, eriti peale seda, kui Eesti kartellimeedia hommikust õhtuni Keskerakonda ning Savisaart ja teisi meie võtmefiguure oli mustanud, manades silme ette pildi Tallinna võimu langemisest. Kuid nagu palju kordi varemgi mobiliseeris selline jõhker sekkumine Keskerakonna toetajaid. Seekordne võit oli jällegi absoluutne, st oma jõududega, valimisliitudest tuli vaid paar kohta juurde. Kristiine halduskogus, muide, ei ole mitte ühtegi reformierakondlast, see oli valija hinnang juhtpartei tegevusele. Reformierakondlasi ei ole praegu ka saalis. Kui vaadata olukorda üle Eesti, siis Keskerakond sai 31% häältest, seega rohkem kui Reformierakond ja IRL kahe peale kokku.

Loomulikult pani hirm vasakpoolsuse ees neid kiirelt tegutsema. Kui muu enam, n-ö hambad ristas, valitsust koos ei hoia, siis koalitsiooni arvates teeb Savisaarele äratagemine seda kohe kindlasti. Mis siis muud, kui tuli hakata palavalt toetatud ja palju häáli toonud,

aga ka Euroopas edukaks kuulutatud tasuta ühistranspordi kallale minema. Me teame, et Savisaar ütles enne valimisi, et kui kohalikud valimised on võidetud, siis peab muutma ka riigivõimu, ja et kui me tuleme võimule Toompeal, siis teeme ka üle Eesti tasuta transpordi, anname noortele soodsad eluasemed, maksame pensionilisa jm. Järelikult, tasuta ühistransport ja lubadus seda üle riigi pakkuma hakata ongi suurim oht praegusele võimule. Tasuta ühistranspordi püüti kahjustama hakata juba suvel, kui põllumajandusminister Helir-Valdor Seeder küsis õiguskantslerilt selle seaduslikkuse kohta ja valitsus õiguskantslerilt õigustust ei saanud. Nüüd tahetakse sellele ära teha reformierakondlasest n-ö õilishinge Kaja Kallase abil. Selleks on pakutud salakaval parandus ühistranspordiseadusesse: tasuta transport küll, kui tahate, aga seda kõigile, kes selles linnas ühissõidukisse astuvad, on nad siis Soomest või saarelt, kuigi nende maksudest pole sentigi selle linna eelarvesse laekunud. Ma küsin, et kust näiteks Haapsalu võtaks raha selle jaoks, et tuhanded turistid saaksid linnas tasuta lõbusõitu teha. Ma arvan, et ega ka Tallinna, Pärnu ega Tartu maksumaksjad sellega nõus ei oleks. Selline üldine tasuta transport oleks loomulikult ülihea lahendus, kuid see oleks riigi ülesanne ja peaks põhinema riigi dotatsioonil.

See kõik on muidugi alles asjade algus, vaatame, kuidas edaspidi hautakse neid mõtteid, kuidas Keskerakonnale ära teha. Alles kuulsime, muide, kuidas IRL koos riigi rahast ülalpeetava koduomanike liiduga haub plaani, kuidas Tallinna kesklinnas rakenduv odavam prügivedu kohtusse kaevata. Veel sündimata, kavandatavat pealinna munitsipaalkauplust on juba jõutud nimetada vähikäiguks minevikku. Ma tahan meenutada vaid seda, et ka kõige suurematest kambakraatlikest rünnakutest, vandenõudest ja löökidest allapoole võöd on Savisaar ja Keskerakond alati võitjana välja tulnud ning lööjad omast võttest selili kukkunud. Rahva tõetunne on poliitmängudest sügavam. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Proua juhataja! Lugupeetud kolleegid! Viimasel töönaalal jälgisin ma suure huviga üht

sotsioloogilist eksperimenti, mis siin Riigikogus toimus. Minu arvates oli selle eesmärk välja selgitada, kui paljud selles saalis istuvast 101 inimesest on heasüdamlikud, kuid kahjuks lihtsameelsed.

Nimelt räägin ma praegu pöördumisest, mille koostas meie kolleeg Liisa-Ly Pakosta ja mille põhiline ettepanek oli muuta üks ruum siin Riigikogus, R 103, lastetoaks. See kogus minu teada 51 allkirja. See ongi see näitaja – heasüdamlikud, aga lihtsameelsed. Kuid kõigepealt teen mõne teise järelduse.

Esimene järeldus, mille võib teha inimene, kes ei tunne meie elu siin Riigikogus, on selline, et Riigikogu liikmel Pakostal ei ole oma kabinetti. Ta räägib sellest, et tal pole oma last kuskile panna, kui ta jääb mõnikord siia veidi pikemaks ajaks. Mõni inimene võibki arvata, et vaeseke töötab kuskil koridoris. Tegelikult on meist igapäev oma kabinet ja *babysitter* võiks täiesti rahulikult lapsega seal tegelda. Aga ei, miskipärast tahetakse selle ühe, kahe või isegi kolme öö nimel alustada mingit remonti, ümbertegemist jne. Lugupeetud Riigikogu esimees, ma palun kontrollida, kas äkki kolleeg Pakostal ei olegi kabinetti! Äkki te olete ta ära unustanud?

Teine järeldus. Lugupeetud kolleegid, me oleme muutunud kas äärmiselt küüniliseks või oleme süüdimatud, teist selgitust mul ei ole. Ma üritasin asja uurida ja selgus, et üheski Eesti riigiasutuses lastetuba ei ole. Ei ole, sest igapäev valib sellise töö, mille tingimustega ta on nõus. Miks peaks siia tekkima lastetuba selle jaoks, et ühe öö või ka kaks või kolm ööd aastas võiks seal istuda laps? Esiteks, ma ei kadesta seda last, kes siin ööd veedab. Sellele lapsevanemale teeksin ma kohe trahvi, sest ta ei hooli oma lapsest. Teiseks, seda tahetakse ju teha maksumaksja rahast. Selle ruumi suurus on 26–27 ruutmeetrit ja seal on väga kõrged laed. Kui see korralikult remontida, vastavalt nendele nõuetele, mis on näiteks seatud Eesti lasteaedadele, siis läheb selle toa remont ja sisustus maksma 40 000 – 50 000 eurot. Ükski asutus Eestis ei saa seda endale lubada! Me elame praegu väga rasketes tingimustes, ka eelarverahaga on kitsas. Kas tõesti läheb nüüd selliseks priiskamiseks? Maksumaksja rahast on ju juttu! Kui Riigikogu juhatus võtab vastu otsuse see ruum remontida ja sinna lastetuba teha, siis minu ettepanek on, et seda ei tehtaks

mitte maksumaksja rahast, vaid nende rahast, kes selle ettepanekuga nõustusid.

Kolmandaks, needsamad heasüdamlikud, aga lihtsameelsed kolleegid, kui keegi hakkab homme rääkima sellest, et tal on kas ema, isa või keegi teine vanem inimene raskelt haige, tal on õhtuti vaja teda jälgida ning tal on vaja siia kuskile palatit, et ta saaks pikkade istungite ajal seda haiget inimest hooldada, ning kui ta hakkab allkirju koguma, kas me siis otsime ruumi, selleks et selline palat siia teha? Kui keegi tahab teha siia oma koerale kuudi, kas me hakkame ka sellega tegelema? Kui proua Pakosta teatab meile homme, et sellepärast, et Riigikogus on õhtused istungid, ei saa ta kirikus käia ja oleks õige luua siia talle kodukirik, kas me tuleme ka sellele soovile vastu? Või teeme mingi Riigikogu köögi, kus ta saaks õhtuti süüa valmistada, et mitte aega raisata, kui päev on liiga pikaks läinud?

Lugupeetud kolleegid, võtke huumoriga neid asju, mida teile allakirjutamiseks pakutakse, ja mõelge natukene, millised võivad olla tagajärjed, kui suurt raharaiskamist üks või teine ettepanek põhjustab ja mille nimel seda tehakse. Ma siiralt loodan, et Riigikogu juhatus ei toeta seda ettepanekut, mida pakkus proua Pakosta. Rahva silmis on see väga naljakas ettepanek.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Rohkem kõnesoove ei ole. Oi! Inara Luigas, kas soovite kaks minutit kohalt kõnelda? Vabas mikrofonis ei saa kohapealt sõna võtta. Inara Luigas, palun teha kiiremini!

Inara Luigas

Austatud Riigikogu juhataja! Lugupeetud kolleegid! Mul on kahju, et meid on jäänud siia saali ainult neli. Mul ei olnud kavatsust tulla täna siia rääkima, aga ma konsulteerisin oma kolleegide proua Helmeni ja härra Jüriga ning tuln siiski. Austatud Mihhail, seekord ei ole ma sinuga nõus. Liisa-Ly Pakosta kindlasti ei teadnud, et täna tema vastu selline väike rünnak tuleb. Aga ma usun, et Liisa-Ly algatas sellise üleskutse oma heast tahtest, oma emalikust südamest, ja 51 Riigikogu liiget kirjutasid sellele alla. Ma ei tea, kas ka selle maja töötajad seda toetasid, aga ma arvan, et küllap nad seda tegid.

Kui vaadata, mida üldse siin majas on tehtud, milleks on ruume sisustatud, millele on raha kulutatud, siis ma arvan, et kõnealune pöördumine kajastas ühe tubli ema üllast eesmärki. Ma toon ühe väikese võrdluse. Kunagi suitsetati igal pool: töötubades, koridorides, kohvikutes, seal, kus olid väikesed lapsed, seal, kus olid last alles ootavad emad. Nüüd on kohustus sellistele isikutele, kes suitsu tõmbavad, selleks eraldi ruumid teha. Millegipärast on väga paljud asutused ja ettevõtted selleks raha leidnud. Nendes ruumides on olemas ventilatsioon, pingid ja klaasüksed ning me keegi ei kurda selle üle, et selleks on investeringuid tehtud.

Seda Liisa-Ly mõtet ja algatust mina isiklikult toetan ja mul on väga hea meel, et paljud toetavad. See ruum ei ole mõeldud ainult Liisa-Lyle ja teistele Riigikogu liikmetele, kellel on pisipõnnid tööl kaasas. See ruum on mõeldud ka kõikidele nendele Riigikogu Kantselei töötajatele, kellel on väikesed lapsed. See ruum on tulevikus mõeldud ka kõikidele nendele peredele, kes tulevad Riigikogusse kas töövisiidile, konsultatsioonile või niisama uudistama. Riigikogu hoones käib palju rahvast ja tore on, kui vanemad saavad jätta oma pisipõnnid kuhugi nurka valve alla mängima, et nad ise saaksid töösse süveneda. Helmen teab seda võib-olla paremini, aga minu arust oli seal üleskutses selline kokkulepe, et järelevaatajatele, keda sinna palgatakse, maksavad Riigikogu liikmed ise.

Nii et ma arvan, et Liisa-Ly tegi õigesti. Mina toetan seda algatust ja ma arvan, et ka paljud teised toetavad seda. Kui meil on juba suitsuruumid ja ruumid, kus me saame teinekord isegi veiniklaasi tõsta, siis, andke andeks, on lastele pühendatud nurk suurepärase idee. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Rohkem kõnesoove ei ole. Istung on lõppenud.

Istungi lõpp kell 15.50.

Istungi kestus 50 minutit.

Juhataja

E. Ergma
Riigikogu esimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM

VI ISTUNGJÄRK

Teisipäev, 3. detsember 2013

Kell 10.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Olulise tähtsusega riikliku küsimuse "Üldhariduse jätkusuutlikkus" arutelu

2. Riigihangete seaduse ja halduskohtumenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu (474 SE) teine lugemine

3. Kindlustustegevuse seaduse, audiitoritegevuse seaduse ja investeerimisfondide seaduse muutmise seaduse eelnõu (475 SE) teine lugemine

4. Välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (509 SE) teine lugemine

5. Liikluskindlustuse seaduse eelnõu (423 SE) teine lugemine

6. Riigikogu otsuse "Audiitori nimetamine Riigikontrolli 2013.–2015. aasta tegevuse kontrollimiseks" eelnõu (535 OE) esimene lugemine

7. Riigikogu otsuse "Riigikogu otsuse "Julgeolekuasutuste järelevalve erikomisjoni moodustamine" muutmise" eelnõu (534 OE) esimene lugemine

Istungi rakendamine

Aseesimees Laine Randjärv

Austatud Riigikogu, tere hommikust! Alustame Riigikogu VI istungjärku kümnenda töönädala teisipäevast istungit. Kõigepealt on võimalik üle anda eelnõusid ja arupärimisi. Palun, Kalle Laanet!

Kalle Laanet

Austatud juhataja! Head kolleegid! Mul on üheksa Riigikogu liikme nimel au anda üle arupärimine rahandusminister Jürgen Ligile. Arupärimine puudutab jälle parvlaevaliikluse tulevikku. Me oleme ikkagi veel olukorras, kus Vabariigi Valitsuse istungi materjalid on nii salajased, et Riigikogu liikmetel ei ole õigus

nendega tutvuda. Meie ainukene võimalus saada informatsiooni on esitada arupärimine. Arupärimises on viis küsimust.

Me soovime teada, kas Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium on pöördunud Rahandusministeeriumi poole, et arutada Eesti riigile nelja uue parvlaeva soetamise rahastamist, ning kas Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi pakutud parvlaevade soetamise skeem ei lähe riigiabi põhimõtete alla. Me küsime ministrilt, kuidas tema arvates tagab AS Tallinna Sadam avatud turumajanduse tingimustes sellele projektile asjaomase sektori keskmise aastase tasuvuse. Meid huvitab, kas riigihanke korraldamine nelja uue laeva projekteerimiseks, ehitamiseks ja liinile saatmiseks 1. jaanuaril 2016 pole lootusetult hilineanud. Meie viimane küsimus puudutab parlamendi eelmise aasta sihtotstarbelist eraldist parvlaevaliikluse tihendamise jaoks ehk 600 000 eurot, mida ei ole siiani eraldatud. Kuidas hindab seda rahandusminister? Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Rohkem eelnõusid ega arupärimisi üle anda ei soovita. Olen Riigikogu juhatusel nimel vastu võtnud ühe arupärimise. Kui see vastab Riigikogu kodu- ja töökorra seaduses sätestatud, edastab Riigikogu esimees selle adressaadile viivitamatult.

Läheme teadete juurde. Kolmapäeval, s.a 4. detsembril osalevad infotunnis järgmised valitsusliikmed: peaminister Andrus Ansip, põllumajandusminister Helir-Valdor Seeder ja rahandusminister Jürgen Ligi.

Head kolleegid, teeme kohaloleku kontrolli.

Kohalolijaks on registreerunud 74 ja puudub 27 Riigikogu liiget.

1. Olulise tähtsusega riikliku küsimuse "Üldhariduse jätkusuutlikkus" arutelu

Aseesimees Laine Randjärv

Esimesena on päevakorras olulise tähtsusega riikliku küsimuse "Üldhariduse jätkusuutlikkus" arutelu. Head kolleegid, ma palun olla natuke vaiksemalt! Ma tutvustan teile olulise tähtsusega riikliku küsimuse arutamise korda. Kõigepealt saab sõna haridus- ja teadusminister Jaak Aaviksoo, kelle ettekanne kestab kuni 20 minutit. Seejärel on Eesti Haridustöötajate Liidu juhatuse liikme Kaja Landi ettekanne, mis kestab kuni 15 minutit, ja järgneb Eesti Maaomavalitsuste Liidu aseesimehe Vello Jõgisoo ettekanne, mis kestab kuni 15 minutit. Ja viimane on Eesti Keskerakonna fraktsiooni aseesimehe Mailis Repsi ettekanne, mis kestab samuti kuni 15 minutit. Riigikogu liige võib esitada ettekandjatele kaks suulist küsimust, kõigi peale kokku kaks suulist küsimust. Pärast ettekandeid ja küsimustele vastamist avatakse läbirääkimised.

Asume esimese päevakorrapunkti juurde. Algab olulise tähtsusega riikliku küsimuse "Üldhariduse jätkusuutlikkus" arutelu. Ma palun ettekandeks kõnetooli haridus- ja teadusminister Jaak Aaviksoo!

Jaak Aaviksoo

Austatud eesistuja! Lugupeetud rahvasaadikud! Alustuseks ma tänan Keskerakonda selle teema tõstatamise eest olulise tähtsusega riikliku küsimusena!

On juhtunud niimoodi, et täna, 3. detsembril, kahe tunni pärast, tehakse maailma 65 riigi pealinnades teatavaks rahvusvahelise haridus-uuringu PISA tulemused. See juba aastast 2000 korraldatav uuring selgitab välja põhikoolilõpetajate, täpsemalt, 15-aastaste koolilaste teadmisi matemaatikas ja loodusteadustes ning nende lugemisoskust. Varasematel aastatel oleme kogenud, et Eesti õpilastel on rahvusvahelises võrdluses hästi läinud. Tõsi, on riike, sh meie lähiriike, eelkõige Põhjamaid, kellel on läinud veel paremini. See tähendab, et meil on, mille poole püüda. Loodan väga, et kahe tunni pärast tulevad uudised on Eesti koolidele, õpetajatele ja õpilastele positiivsed. Usun, et see töö, mis on tehtud Eesti koolides, on andnud hea tulemuse ja väärilist tunnustust.

Nüüd aga räägin veidi kaugemas perspektiivis, tulevikku silmas pidades. Rääkides üldhariduse jätkusuutlikkusest, piirdun ma siiski põhikooli- ja gümnaasiumiseadusega kaetuga, jättes alushariduse teemaks, mille juurde võib Riigikogu olulise tähtsusega riikliku küsimusena mõni aeg hiljem tagasi pöörduda. Seda selleks, et vääriliselt hinnata alushariduse tähendust kogu haridushoone püstitamisel.

Millel baseerub hariduse jätkusuutlikkus? Hariduskorraldusel, õpetajaskonnal, hariduse riistvaral ehk taristul ja koolivõrgul ning tarkvaral ehk vaimsel taristul – õpikutel, tööviikutel, metoodilistel juhenditel, programmidel, õppekavadel ja paljul-paljul muul – ning lõpuks, *last but not least*, rahastamisel. Lubage mul selles võtmes lühidalt peatuda sellel, kus me oleme ja kuhu edasi liigume.

Eesti hariduskorraldus on väga pikkade traditsioonidega. Esimesed koolid Eestis alustasid enam kui 700 aastat tagasi. Kõigile meile on teada, mida Forselius rahvakoolide asutamiseks tegi, nagu ka kahe eesti koolipoisi lugu, kelle ta üle Läänemere kuninga ette viis. Sellest ajast alates võikski tegelikult rehkendada eesti rahva koolihariduse algust. Praegune hariduskorraldus sai oma vundamendi veidi hiljem. 1992. aasta 23. märtsil võeti vastu haridusseadus. Miks ma seda kuupäeva meenutan? Eelkõige selleks, et tuletada teile meelde, head riigikogulased, et Eesti haridusseadus võeti vastu enne kehtiva põhiseaduse vastuvõtmist. See tähendab tegemata tööd. Osalt ka seetõttu on Eesti hariduskorraldus kohati eklektiline ja vastutuse jaotus partnerite vahel ei rahulda ei Eesti kooli ega ühiskonda. Keskne küsimus on see, kuidas mõistlikult, tasakaalustatult ja vahenditega varustatult lahendada põhiseaduslik ülesanne: et tagada õigust haridusele, tuleb riigil ja kohalikul omavalitsusel ülal pidada vajalikul arvul õppeasutusi.

Veel mõni aeg tagasi oli üldhariduslikke asutusi Eesti 226 omavalitsusest 220-s. Mitte kõigis ei olnud täistsükli üldhariduskoole, enamik piirdus põhikoolidega. Sellest hoolimata on seoses demograafiliste muutuste ja migratsiooniga, nii sise- kui ka välismigratsiooniga, omaaegne hariduskorraldus ilmselgelt ajale jalgu jäänud. Üks keskne küsimus eelseisval haridust reguleerivate õigusaktide ülevaatamisel on see, kuidas jaguneb vastutus üldhariduse tagamise eest. Esimene ja hädavajalik samm

selles suunas on tehtud. Riik on esmakordselt võtnud endale seadusele tugineva kohustuse pidada üleval riigigümnaasiume. Olen veendunud, et me peame selles suunas edasi liikuma. Eri põhjustel ja täiendavat uurimist vajavalt tuleb vaadelda ka kohaliku omavalitsuse ja keskvalitsuse panustamist üldhariduse ülalpidamiseks. Viimasel ajal on väljendatud arvamust, just nagu oleks riigi panus üldharidusse kahanenud. See ei vasta tõele. Veel 2006. aastal oli riigi ja kohalike omavalitsuste panus 50 : 50 ehk iga kroon või euro, mida andis riik, oli kaetud kohaliku omavalitsuse antud samasuguse summaga. Aastaks 2012 oli see suhe 56 : 44 ja viies suuremas linnas andis riik 63 osa ja kohalik omavalitsus 37 osa. Rõhutan, et need on Eesti rikkaimad omavalitsused, kelle panus on kahetsusväärset kõige väiksem. See probleem vajab lahendamist.

Tõdemehariduskorralduses, et Eesti koolide tase, rahastamine ja tingimused on liiga erinevad. Jah, Eesti koolikorraldus on selles mõttes egalitaarne, et sotsiaal-majanduslikud seosed õpilaste õpitulemustega on rahvusvahelises võrdluses väikseimad. Ometigi on koolide erinevus suurem, kui oleks mõistlik.

Hariduskorralduses teeb muret veel see, et hoolimata üldisest tõdemusest, et egalitaarne hariduskorraldus on edukam kui elitaarne, näeme eriti Tallinnas, aga ka mõnes muus linnas, kuidas spontaanselt kujuneb elitaarne hariduskorraldus. Kahetsusväärset moel ei ole õnnestunud seda riigi tasemel reguleerida. Usun, et Tallinna Linnavalitsus, kes korraldab kooliharidust Tallinnas, oskab seda protsessi juhtida nii, et Eesti egalitaarse koolisüsteemi tugevus sellise arengu käigus kaotsi ei lähe. Koolide erinevused on suured. Traditsiooniliselt arvatakse, et suur on linna- ja maakoolide vahe. Ka see ei vasta tõele. Kõige suurem hariduslik kihistumine on jällegi siinsamas Tallinnas, aga ka Kohtla-Järvel ja Narvas. Head kolleegid! Eestis on koole, mis erinevad üksteisest sel määral, et erinevus vastab enam-vähem viiele õpinguaastale ehk 200 punktile PISA võrdluses. See on lubamatu lõhe.

Peatun lühidalt ka haridusliku erivajadusega laste õppel. Kaasava hariduse põhimõte ei ole Eesti koolis midagi uut. Oleme selles suunas liikunud pikki aastaid ja võime kinnitada, et erinevalt kardetust ei ole Eesti koolide tase langenud. Eesti kool on saanud hakkama kaa-

sava hariduse printsiibi järkjärgulise sisseviimisega, säilitades samal ajal riigi ja kohaliku omavalitsuse kohustuse pakkuda erikoolides ja eriklassides teenuseid neile, kes seda vajavad ning kelle vajaduste rahuldamine tavakoolis ei ole garanteeritud.

Kahetsusväärset on tugispetsialistide teema ülepolitiseeritud. Olen siit kõnepuldist korduvalt pidanud vastama, et Eesti riigis on 20 aastat olnud tugispetsialistide ülalpidamine koolipidaja ülesanne. Esimest korda muudeti sel kevadel valitsuse ettepanekul põhikooli- ja gümnaasiumiseadust nii, et ka riigil on nüüd teatav kohustus selles vallas. Kahetsusväärset moel ei ole tähele pandud, et Eestis on tugispetsialistide teenusega kaetud enam-vähem pooled koolid, aga pooled koolid, mis on valdavalt väiksemad ja asuvad väljaspool suuremaid keskusi, on siiani tegutsenud ilma selle toeta. Just selle probleemi lahendamiseks oligi mõeldud põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse vastav muudatus. Lähiaastatel luuakse 100–200 tugispetsialisti töökohta maakotadesse, kus selle teenuse infrastruktuur ei vasta praegu tänapäevastele nõuetele.

Koolikorralduslikult oleme pidanud oluliseks suurendada kooli rolli ja vastutust, samuti direktori vastutust kooli tulemuslikkuse eest. Oleme välja töötanud juhi kompetentsusmudeli ning kavatseme selle alusel hinnata koolide ja koolijuhtide tegevust, tehes vajaduse korral sellest asjakohaseid järeldusi. Väidame, tuginedes rahvusvahelistele uuringutele, et kooli autonoomia suurendamine parandab õpitulemusi. Ka põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse muudatused, mis siiani on tehtud, on olnud mõeldud valdavalt koolide autonoomia suurendamiseks. Kool otsustab töökorralduse, tunnikoormuse, palgaastmete ja palgakorralduse üle. Just niisugune koolide autonoomia ja vastutuse suurendamine on see ratsionaalne iva, mida oleme õppinud rahvusvahelistest võrdlusuuringutest.

Teiseks baseerub hariduse jätkusuutlikkus õpetajaskonnal, nagu ma juba ütlesin. Eesti üldhariduskoolides on 11 882 õpetajakohta, mida täidab 14 200 õpetajat. Tõsi, kahjuks ainult iga seitsmes nendest on mees. Samuti on 2000 õpetajat üle 60 aasta vanad ja 30-aastaseid õpetajaid on Eesti koolides poole vähem kui 50-aastaseid. See on probleem, millega tuleb tegelda. Samas ei saa väita, nagu meie

kõrgkoolides ei valmistataks õpetajaid piisaval hulgal ette. Igal aastal lõpetab õpetajakoolituse peaaegu 800 inimest, mis on enam kui küll selleks, et täita vabanevaid kohti. Tõsi, erialati on jaotus ebahühtlane ja seetõttu ei saa mitte kõikidel erialadel olla kindel, et tulevikuvajadused on kaetud.

Oleme seda meelt, et õpetaja staatust tuleb parandada ja prestiiži tõsta. Üks samm selles suunas on lati tõstmine õpetajakoolituse vastuvõtul. Mul on hea meel, et Tallinna Ülikool ja Tartu Ülikool koos Narva kolledžiga on hakanud viimastel aastatel õpetajakoolitust võtma palju tõsisemalt kui varem. Tõsi, lahenduseks on veel õpetajakoolituse nii mõnedki fundamentaalsed küsimused. Esiteks, kas võiks kohe minna õpetajakoolitusse või tuleks enne omandada eriala? Teiseks, kui laia või kitsa ettevalmistusega peaksid õpetajad olema, et anda head, kvaliteetset ja erialaselt piisava sügavusega haridust, aga saada ka väikestes koolides täiskoormust?

Oleme ümber korraldamas täienduskoolitussüsteemi, mis oli seni killustatud ja osalt sihipäratu ning mida tsentraalse juhtimise puudumise tõttu oli raske strateegiliselt juhtida. Seetõttu oleme teinud ettepaneku täienduskoolitussummade (3% pedagoogide aastasest palgafondist) uue jaotuse kohta: 1% läheb koolidele, 2% on tsentraalsed vahendid. Oleme veendunud, et ka see on samm õiges suunas.

Järgmine teema on taristu. Eestis on 532 üldhariduskooli, nendest 43 on mõeldud haridusliku erivajadusega õpilastele, algkooli on 68, põhikooli 250 ja alles hiljuti oli 214 gümnaasiumi 23 600 õpilasega. Viimastel aastatel oleme kahandanud alg- ja põhikoolide arvu, jättes gümnaasiumide arvu endisele tasemele. See ei ole olnud jätkusuutlik ja see on peamine põhjus, miks oleme pannud ette arendada välja riigigümnaasiumide võrk. Tõsi, koolide arv on viie aastaga 39 kooli võrra vähenenud. Aga vaadakem meie põhjanaabri (keda meile ikka eeskujuks tuuakse) samme koolivõrgu ümberkorraldamisel. Soomes vähenes aastatel 2007–2012 koolide arv 500 kooli võrra, kusjuures see protsess jätkub.

Taristu puhul peame pöörama tähelepanu ka sellele, et rahvastiku liikumine ja sündimuse vähenemine on loonud olukorra, kus me kohati kütame, valgustame ja koristame rohkem kui 200 ruutmeetrit pinda ühe õpilase kohta. Seda

on 20 korda rohkem kui vaja. Tõsi, oleme seda pinda kokku tõmmanud ja kokku tõmbamas, kuid eelseisvatel aastatel on sisuliselt kasutuseks 700 000 ruutmeetrit koolipinda. 700 000 ruutmeetrit, 1000 eurot ruutmeeter – see tähendab, et meil on 700 miljoni euro eest üleaurust infrastruktuuri. See läheb meile iga päev maksma suuri summasid.

Ma ei hakka ajapuuduse tõttu täpsemalt peatuma koolivõrgu edasisel arengul. Märgin ainult niipalju, et loodetavasti õnnestub eelseisvatel aastatel, 2014–2020, tugevdada riigigümnaasiumide võrku, tagades riigi pakutava kvaliteetse gümnaasiumihariduse kõikides maakondades, ning samal ajal toetada kõiki kohalikke omavalitsusi põhikoolide ülalpidamisel ja renoveerimisel, vajaduse korral ajakohastamisel ja tarbetu taristu utiliseerimisel. Selleks oleme taotlenud Euroopa Liidu vahenditest üle 200 miljoni euro investeringuid. Loodan, et aastal 2020 võime kinnitada, et Eesti üldhariduse infrastruktuur on tänapäevastatud ja muudetud efektiivsemaks, selleks et säästa vahendeid teiste probleemide lahendamiseks.

Nüüd räägin vaimsest taristust. Meil on olemas õppekava. Tõsi, seda uuendatakse, selleks et üldosas üsna aja- ja asjakohaselt sätestatud pädevused kanduksid paremini ja efektiivsemalt veidi ülepaistatud ainekavadesse. Eesti üldhariduses on olemas õpikud eesti ja vene keeles, kusjuures need on valdavalt originaalõpikud. 1,3-miljonilise rahva kohta on see silmapaistev saavutus, millesarnast ei tea ma terves maailmas. Meie ees seisvad ülesanded on sellegipoolest keerulised, õigemini on need samasugused nagu kõikidel teistel rahvastel. Me peame üsna kiires tempos liikuma praegusest paberlikust, materiaalsete õppevahendite ruumist digiruumi. Sellegi probleemi lahendamisele oleme asunud, tehes seda ka põhikooli- ja gümnaasiumiseadust muutes. Valitsuse kooskõlastusringil on haridusstrateegia. Selle neljas versioon saab loodetavasti lähikuudel Vabariigi Valitsuse heakskiidu. Oleme seda juba Riigikogu kultuurikomisjonis arutanud ja valdavalt jõudnud ühele meelele selles, et Eesti üldhariduse arendamise viis prioriteeti on muutunud õpikäsitus, pädevad ja motiveeritud õpetajad ja koolijuhid, elukestev õpe ja selle vastavus tööturu nõuetele, digipööre ning lõpuks osaluse kasv ja rahastamine.

Viimaseks lubagegi mul peatuda rahastamisel. Jah, rahastamiseta ei saa, sellest ei saa üle ega ümber. Pole kahtlust, et rahastamise keskne küsimus on õpetajale väärrika palga tagamine. Ma usun, et te jagate mu seisukohta, et kui 6–7% SKT-st eraldatakse avaliku sektori kaudu haridusele, siis see ei ole väike kulutus. See on võrreldav meie põhjanaabrite kulutustega haridusele, see on üle Euroopa Liidu keskmise, rääkimata maailma arenenud riikide keskmisest tasemest. Usun, et meil on õigus nõuda, et selle raha eest saavutatakse maksimum, nii sisuliselt (selles ei olegi mul kahtlust, arvestades rahvusvaheliste haridusuuringute tulemusi) kui ka õpetajatele väärrika palga tagamisel. Kui me suudame säilitada praegust rahastamise taset (sh üldhariduses, kus see ulatub 3,9%-ni), siis olen veendunud, et meil on võimalik struktuursete ümberkorraldustega tagada ka õpetajale väärikas palk.

Väärikas palk tähendab, et õpetaja keskmine palk on 20% kõrgem kui riigi keskmine palk või et õpetaja keskmine palk vastab ka teiste kõrgharidusega spetsialistide keskmisele palgale. Praegu jääme sellest eesmärgist 20–25% maha. See on põhjus, miks Haridus- ja Teadusministeerium on pannud ette tõsta õpetajate miinimumpalgamäära järgmisel aastal 800 eurole ja jätkata sellist palgatõusu, kuni strateegiline eesmärk on saavutatud. Mida on selleks eelkõige vaja teha? Koolivõrgust ma juba rääkisin, aga teine oluline allikas on koolisese struktuuri ülevaatamine. Ei ole mõistlik, et Eestis kulub õpetajate palkadeks üksnes 36% kogu haridusele kuluvast rahast, samas kui põhjanaabritel 53% ja arenenud riikides keskmisena 60% hariduskuludest. Tõenäoliselt oleme eri põhjustel pidanud vajalikuks teha kulutusi sinna, kus nende tasuvusaeg on oluliselt pikem, sh investeerides suhteliselt jätkusuutmatusse infrastruktuuri. Seda on heitnud meile ette Riigikontroll, kes on seda teinud ka põhjendatult.

Eelseisval Euroopa Liidu finantseerimisperioodil seisab meie ees väga selge ülesanne: investeringud tuleb enne nende tegemist strateegiliselt kokku leppida ja koolivõrk fikseerida. Eelseisval poolaastal kuni jaanipäevani on see üks suurem ülesanne hariduse strateegilisel planeerimisel. Loodan, et koos selle ülesande lahendamisega liigume palju lähemale sellele eesmärgile, millel ma juba peatusin ja mida ma

ka edaspidi pean Eesti üldharidussüsteemi peamiseks proovikiviks: tagada õpetajate palga ennakasv, võrreldes muude hariduskulutustega ja ülejäänud avaliku sektori palgakasvuga.

Head kuulajad! See oli lühike vaade Eesti üldhariduse tulevikku. Kinnitan teile, et Eesti üldharidus on heal tasemel, aga meil ei ole põhjust arvata, et me ei suuda seda veel paremaks teha. Tänan tähelepanu eest!

Asesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Teile on hulk küsimusi. Tuletan meelde, et olulise tähtsusega riikliku küsimuse algatajad ja juhatus on kokku leppinud, et minister vastab küsimustele kuni 30 minutit. Palun, Heimar Lenk!

Heimar Lenk

Aitäh! Lugupeetud minister! Te nimetasite kaks korda meie pealinna Tallinna. Ma ei saanud täpselt aru, kas te kiitsite Tallinna haridussüsteemi või tegite selle kohta kriitilisi märkusi.

Jaak Aaviksoo

Aitäh! Ma püüan teie mõtte nüüd kuidagi küsimuseks sõnastada. Selle teema võtan ma kokku niimoodi, et Tallinna on kindlasti põhjust kiita. Tallinnas on suurepäraseid koole, mis kuuluvad Eesti hariduse tippu ja on ka rahvusvaheliselt konkurentsivõimelised. Kuid vaadake medali teist poolt. Samavõrd kui Tallinnas on tippkoole, on siin koole, mis kuuluvad päris-päris-päris edetabeli lõppu. Mul ei ole selget vastust küsimusele, miks see niimoodi on, miks Tallinn ei ole suutnud neid vahesid vähendada, olles ometi üksinda vastutav kogu selle sektori ühtlase arengu eest. Samuti teeb mulle muret see, millele ma juba viitasin, et liiga palju tähelepanu ja energiat läheb eliitkoolide ümber toimuvale, samal ajal jäävad nõrgemad koolid piisava tähelepanuta. Samamoodi tasuks küsida, miks on ikka niimoodi, et vene koolide tulemused on nõrgemad kui eesti koolide omad. See ei ole kindlasti etteheide mitte ainult Tallinnale, vaid ka haridusministeeriumile. Oleme sellele liiga vähe tähelepanu pööranud. See vahe väheneb, aga peaks vähenema kiiremini. Ringiga vastuse alguse juurde tagasi tulles ütlen, et see on Eesti haldusstruktuuri ja hariduse ülesehitust arvestades eelkõige Tallinna probleem.

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Palun, Jaak Allik!

Jaak Allik

Lugupeetud härra minister! Milline on teie arusaam väikelinnade ja maa-asulate, selliste nagu Vändra, Tapa, Röpina, Lihula, Suure-Jaani, Avinurme, aga ka nende maakonnakeskuste, kus soovitakse praeguse süsteemiga jätkata, näiteks Kuressaare ja Rakvere, täistsüklikoolide gümnaasiumiosa riigipoolse finantseerimise põhimõtetest ja üldse nende koolide tulevikust?

Jaak Aaviksoo

Nagu juba öeldud, ma usun, et meil on strateegiline kohustus tagada kvaliteetne ja konkurentsivõimeline gümnaasiumiharidus kõikides Eesti maakondades. Oleme viimastel aastatel näinud, et see probleem süveneb enamikus maakondades. Oleme selle lahenduseks pakkunud riigigümnaasiumide loomist. Tuginedes debattidele, mida on peetud seoses gümnaasiumireformiga, oleme minu paremat arusaamist pidi jõudnud üksmeelselt ka siin Riigikogus arusaamale, et munitsipaalgümnaasiumid, sh täistsüklikoolid, võiksid jätkata, kui nende järele on vajadus ja see on võimalik. Aeg näitab, milline on gümnaasiumivõrgu areng, aga rõhutan veel kord, et meie esmane ülesanne on tagada igal pool üle Eesti, eelkõige maakonnakeskustes, kvaliteetne ja konkurentsivõimeline gümnaasiumiharidus.

Nüüd räägin veidi konkreetsemalt. Usun, et paljude koolide gümnaasiumiastmete tuleviku osas valitseb üsna suur konsensus, sest õpilaste arv on oluliselt vähenenud. Veidi ebakindlamad ollakse mõnes maakonnas selles, kas alles jääb üksainus gümnaasium maakonnakeskuses või võiks neid maakonnas rohkem olla. Ma arvan, et sellele küsimusele annab vastuse aeg. Eelseisva kaheksa aasta perspektiivis pean ma valdavalt õigeks, et kõikides Eesti maakondades oleks mitu gümnaasiumiastmega kooli, mitte üks gümnaasium, olgu see siis riigi- või munitsipaalgümnaasium, võib-olla välja arvatud Hiiumaa. Nii et ma ei ruttaks sündmustest ette. Oleme teinud kompromissi, jätkates nii riigigümnaasiumide kui ka munitsipaalgümnaasiumidega. Aeg näitab, missugune on pikaajaline ja jätkusuutlik lahendus.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Paul-Eerik Rummo!

Paul-Eerik Rummo

Aitäh! Mul on väga hea meel, et me saame siin parlamendi täiskogus arutada hariduskorralduse fundamentaalseid küsimusi Eesti Vabariigi haridusministri osavõtul, mitte teda ukse taha jättes, nagu kord varem siin plaanis oli. Küllap on hariduskorralduses toimuvates ja vältimatutes ümberkorraldustes küsitavusi ja vaieldavusi, samas ma arvan, et need ei ole nii dramaatilised, et panna kahtluse alla üldhariduse jätkusuutlikkust üldse. Arutelu üldpealkiri sugereerib, nagu see oleks lausa elu ja surma küsimus. Kas te nõustute sellega, härra minister, et teema niisugune sõnastus on üledramatiseeritud ja püüab juhtida mõtteid sellele, nagu praeguste ümberkorralduste suund oleks põhimõtteliselt kurjast?

Jaak Aaviksoo

Aitäh, hea küsija! Eks ma muidugi aiman, mis toimub nendes peades, kes sellise teema välja pakkusid. Aga ma tahan soovitada mitte pöörata tähelepanu pessimismile ja kriitikale, mis ei ole konstruktiivne. Igasugusel arutelul Riigikogu saalis on võimalus midagi paremaks teha, heatahtlikku ja tulevikku suunatud kriitikat arvesse võtta. Selleks oleme meie haridusministeeriumis ja valitsuses ning olete ka teie koalitsioonis igati avatud. Ma veel kord tänan teema algatajaid! Jäägu sõnastuse nüansid nende vastutusele, kes selle teema niimoodi sõnastasid.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Marika Tuus-Laul!

Marika Tuus-Laul

Aitäh! Austatud härra minister! Kindlasti on teil hea meel, et Keskerakonna fraktsioon selle olulise tähtsusega riikliku küsimuse täna saali tõi. Aga me loeme riigieelarvest, et ka riigile on see teema väga tähtis. Me näeme, et riigieelarve üks prioriteet on pakkuda õppija vajadusi arvestavat haridust. Kuidas saab valitsus seda prioriteediks pidada, kui tegelikkuses ei toeta riik koolide tugistruktuure, psühholoogide, logopeedide, eripedagoogide ja sotsiaalpedagoogide tööd? See on igivana küsimus, aga ma küsin selle veel korra üle.

Jaak Aaviksoo

Aitäh! Õppejõuna ma tean, et kui üks asi ei saa selgeks, siis tuleb näidata üles kannatlikkust ning selgitada veel ja veel kord. Ka teile, hea rahvasaadik, olen ma valmis seda teemat selgitama nii kaua, kuni mulle siin kõnepuldis selleks aega antakse. Eesti on õigusriik ja täidesaatev võim tegutseb selle nimel, et täita Riigikogus vastuvõetud seadusi. Juhin veel kord teie tähelepanu sellele, et koolide ülalpidamine on põhiseaduse, haridusseaduse ning põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse kohaselt koolipidaja kohustus. Seaduses on ette nähtud need tegevused ja teenused, mida riigieelarvest toetatakse ja rahastatakse. Tuginedes seadusele riik seda teebki, kusjuures üha kasvaval määral. Tugispetsialistidest rääkides juhin tähelepanu sellele, et Vabariigi Valitsus on tulnud välja ettepanekuga suurendada riigi rolli tugiteenuste tagamisel. Ma tänan Riigikogu, et te selle ettepaneku vastu võtsite! Nende teenuste tagamiseks on riigieelarves raha ette nähtud ja selle ülesande valitsus ka täidab.

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Palun, Jevgeni Ossinovski!

Jevgeni Ossinovski

Aitäh! Lugupeetud haridusminister! Paljudes Eesti koolides õpetatakse märkimisväärset osa õppeainetest vene keeles. Ka teie rääkisite täna venekeelsetest koolidest. Kuidas te kirjeldaksite riiklikult rahastatud venekeelse õppehariduslikku ja sotsiaalset funktsiooni Eesti praeguses haridussüsteemis ning missugust funktsiooni näete sellel tulevikus?

Jaak Aaviksoo

Aitäh! Vene õppekeelega kool, eelkõige vene õppekeelega põhikool, on Eesti koolisüsteemi osa. Ma arvan, et iga aastaga on ta selle osa üha enam ja enam. Juhtisin tähelepanu sellele, et eesti- ja venekeelsete koolide taseme erinevus on suur, aga see kahaneb, kuigi mitte vajaliku kiirusega. Tõsi, me võime võrrelda meie eesti- ja venekeelsete koolide taset Venemaa Föderatsiooni koolide tasemega. Meie nii eesti- kui ka venekeelsed koolid on tunduvalt paremal positsioonil kui Venemaa koolid. Sellepärast arvan, et sihikindel ja ühisel metoodikal põhinev töö tagab keelelistest erinevustest hoolimata ühesuguse tuleviku kõikidele Eesti

kodanikele ja siin elavatele inimestele, sõltumata sellest, missuguses koolis nad on õppinud. Nii kaugele tulevikku vaadates, kui ma oskan seda teha, on venekeelne põhikool Eesti koolisüsteemi osa. Niisuguseks peaks ta jääma, ta peaks arenema ja tugevnema. Kui siin mingit probleemi näha, siis seda, et paraku ei ole me ei riigi ega koolipidajate tasemel teinud piisavalt selleks, et kõik põhikoolilõpetajad valdaksid eesti keelt tasemel, mis võimaldaks ilma probleemideta jätkata õpinguid kas täielikult või 10% või 15% ulatuses riigikeeles. See on puudus, mis tuleb kaotada. Aga ma rõhutan seda, mida ma alguses ütlesin: venekeelne põhikool on ka tulevikus Eesti koolisüsteemi orgaaniline osa.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Urmas Klaas!

Urmas Klaas

Suur tänu, proua juhataja! Austatud minister! Hariduse tänapäevastamise kavadest on käinud läbi mõiste "kodulähedane põhikool". Ma palun teil selgitada, mida see teie arvates tähendab ja millistest kriteeriumidest lähtub Haridus- ja Teadusministeerium, kui räägitakse kodulähedasest põhikoolist!

Jaak Aaviksoo

Aitäh! Kodulähedase põhikooli mõiste muutub ajas. On päris selge, et siis, kui koolis käidi jalgsi või paremal juhul hobusega, oli kodulähedane kool palju lähemal kui nüüd, kui koolis käiakse jalgsi, jalgratta, auto või bussiga. Praegu on Eestis põhikoolide ja osaliste põhikoolide võrk olemas, see toimib ja vähemalt ruumilises mõttes on kodulähedane põhikool tagatud kõikidele Eesti lastele. Usun, et me peame sellest seisust lähtuma ja tegema kõik võimaliku selleks, et selline koolivõrk, senikaua, kuni tal on olemas funktsioonid ja tema järele on vajadus, säiliks praegusel kujul. Me teame aga, et migratsioon jätkub, sündimuse väike suurenemine ei korva kahjuks seda kolmandikku rahvast, kes on kodupaigast lahkunud. Sellepärast peame kaugemas perspektiivis olema valmis ka selleks, et nii mõnigi kodulähedane põhikool tuleb tulevikus sulgeda. Neid otsuseid tuleb teha vastutustundlikult. Praegu töötab Eestis kool, kuhu igal tööpäeval lähevad töötajad, mida köetakse ja valgusta-

takse, aga kus ei käi mitte ühtegi last. See näitab, et meil ei ole otsuste vastuvõtmisel vastustunnet olnud siiski piisavalt.

Mis puudutab kodulähedast põhikooli, siis me oleme haridusministeeriumis ühemõtteliselt seda meelt, et rahastamisel, eelkõige põhihariduse rahastamisel, peab eelistama neid omavalitsusi, kus on vähem kui 90 õpilast ehk põhimõtteliselt üks kool üheksa, kuue, nelja, võib-olla kahe klassiga. Nende koolide rahastamise suhteline tase peab tõusma ning selle me 2014. ja 2015. aastal kindlasti tagame. See tõttu arvan, et formaalsete kriteeriumide sätestamine ei anna head lahendust, pigem peaks meie väikeses Eestis jätkuma iga konkreetse kooli puhul omavalitsuse ja riigi tõsine arutelu selle üle, kas ja kui kaua ning mis tingimustel see kool oma tegevust saab jätkata, võib jätkata ja peab jätkama.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Priit Toobal!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud aseesimees! Lugupeetud minister! Teie koduerakonna kaks ministrit veavad Eestis praegu kahte reformi: üks on n-ö üldhariduskoolide võrgu reform, mida veate teie, ja teine on tõmbekeskuste mudelil põhinev haldusreform, mida veab regionaalminister. Kas te olete regionaalministriga koos istunud ja reformikaarte üle vaadanud, neid üksteise peale pannud, et saada aru, kas need klapiivad kokku? Minister Kiisleri hinnangul peaks vähemalt igas tõmbekeskuses olema üks gümnaasium, olgu see siis riigigümnaasium või kohalikule omavalitsusele kuuluv gümnaasium. Kas need kaks reformi klapiivad omavahel kokku?

Jaak Aaviksoo

Me oleme seda muidugi arutanud ja korduvalt. Ega siin mingit maailmaimet ei ole. Kui on tõmbekeskus, siis ta ju tõmbab ja tõmbab ühtemoodi nii töötajaid kui ka õpilasi. Kui küsida, kas üks tõmbekeskus on piisav selleks, et tõmmata kokku ühe gümnaasiumi jagu lapsi, siis vastus on jah ja ei. Nagu te teate, tõmbekeskused valiti välja maakondlike arutelude tulemusena ja maakonnad lähtusid kohati erinevatest printsiipidest. Näiteks ei ole Harjumaal siiani selgeks saanud, kus tõmbab ja

kus ei tõmba. On raske loota, et need reformid kattuks üks ühele, aga olulises osas on kattuvus olemas.

Vaatame näiteks Valgamaad. Me saame aru, et üsna keerulises maakonnas on kolm keskust: Valga, Tõrva ja Otepää. Tsirguliina ja Puka ei tõmba, nad ei tõmba gümnaasiumiõpilasi ega kedagi muud ka. Või võtame Jõgevamaa, kus, me saame aru, tõmbab nii Jõgeval kui ka Põltsamaal. Põltsamaal võib-olla hakkab veel rohkem tõmbama, kui praegu Jõgeval tõmbab. Ka siin on ilmselt gümnaasium asjakohane. Vaatame Peipsi äärde. Peipsi ääres on selle tõmbamisega segased lood. Aga üks koht võiks tõmmata, see võiks ka gümnaasiumiõpilasi tõmmata, sõltumata sellest, et seal ei ole ühtegi maakonnakeskust. Nii et me oleme seda arutanud ja see töö läheb meil käsikäs päris hästi. Kui me tulevikus siiski suudame haldusterritoriaalses reformis ühel või teisel kujul kokku leppida, siis kindlasti korreleerub see nende sammudega, mida tehakse koolivõrgu korrastamisel.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Ester Tuiksoo!

Ester Tuiksoo

Täna väga, proua juhataja! Austatud minister! Minu küsimus on Põlvasse rajatava riigigümnaasiumi kohta. Oleme kuulnud, et Valgas on leping juba alla kirjutatud. Te olete alati väga positiivselt sel teemal siit puldist vastanud, aga kas Põlvas on põhjust muretseda? Kas see riigigümnaasium ikkagi tuleb? Palun kinnitage seda veel kord!

Jaak Aaviksoo

Kes seda teab, mille pärast keegi muretseb! Mõned muretsevad selle pärast, et tuleb, ja mõned muretsevad selle pärast, et ei tule. Alati on erinevaid arvamusi. Aga jah, kindlasti tuleb ka Põlvas selle teemaga edasi minna. Ma usun, et vahepeal toimunud arutelult selle üle, kus täpselt ja missuguse lähteülesandega see gümnaasium peaks sündima, on nüüd tolm maha pühitud ja me saame ka Põlvas sellega edasi minna. Ma olen korduvalt rõhutanud, et Valga ja Põlva, kes jäid sellest rongist maha, on selgelt prioriteetid. Projekteerimistöõde alustamiseks on vahendid olemas. Valgas me juba jõudsime kokkuleppele. Millal kopa maasse

saab lüüa, on raske öelda, see sõltub natuke ka Euroopa tasemel otsustest. Aga kinnitan veel kord, et Põlvaga seoses meil kõhklusi ei ole. Pigem on puudu formaalsed otsused, asi ei ole põhimõttelistes küsimustes. Nii et kõikidele, kes ootavad riigigümnaasiumi, on mul häid sõnumeid. Teised peavad vaatama, kuidas nad sellega lepidavad.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kalev Kallo!

Kalev Kallo

Aitäh, austatud eesistuja! Lugupeetud minister! Te oma ettekandes puudutasite eliitkoolide teemat võib-olla mõneti kriitiliselt. Teatud määral on see probleem olemas ja see tekitab probleeme teistele koolidele. Tallinnas on probleeme näiteks Pirita gümnaasiumiga, kuna õpilaste hulk seal väheneb. Aga selle probleemi on tekitanud need vanemad, kes on pannud oma lapsed kesklinna eliitkoolidesse. Seetõttu on probleeme tekkinud nendel lastel, kes tahaksid kodulähedases koolis käia, aga varsti pole see võimalik, sest piir tuleb ette. Kuidas teie arvates oleks võimalik seda probleemi lahendada? Ükskõik, mida kohalik omavalitsus püüab teha, leiavad lastevanemad kiiresti seadusetähest abi ja ütlevad, et seaduse järgi ei tohi nende valikuvabadust piirata, nemad viivad oma lapsed sinna, kuhu nad tahavad, ja ikkagi tekib see probleem. Milline on teie arusaam, kuidas seda eliitkoolide tõttu tekkinud olukorda normaliseerida?

Jaak Aaviksoo

Kõigepealt, me ei tohiks teha midagi, mis seab häid koole kuidagi ebamugavasse või kehvemasse olukorda. See peaks olema esmane printsiip. Teine põhimõte, millest Tallinnas võiks lähtuda ja minu paremat arusaamist pidi peaks lähtuma, on see, et meil peaksid olema mõlemad, nii piits kui ka präänik, selleks et hariduskorraldust mõistlikus suunas nihutada ning eelkõige vähendada survet esimesse klassi astuvatele lastele ja nende vanematele. Miks minnakse kesklinna asuvasse koolidesse? Sest ollakse veendunud, et sealt saab parema hariduse. Mil määral see põhjendatud on, see on omaette küsimus. Aga kui niisugune arusaam on, siis tuleb kõigepealt vaadata, kas sellel on reaalne põhjus. Kui see nii on, siis tuleb

vaadata, kas me oleme teinud kõik, et tugevdada neid koole, kellele on õigustatud etteheiteid. Mulle tundub, et see töö on suures osas tegemata. Kui me oleme vastutustundlikult taganud mõistliku taseme kõikides koolides, egalitaarse koolivõrgu, siis võime inimestele öelda, et, head sõbrad, lapse koht on kodulähedases koolis, sealt saab ta täpselt samasuguse kvaliteediga hariduse nagu kesklinnas. Jätame konkurentsi ja elitaarsustaotluse gümnaasiumitasemele, kus see on igati asjakohane, ning püüame tagada niisugune koolikorralduse, mis on ajaloos toonud edu Eestile ja teistelegi riikidele, kes on rahvusvaheliselt saavutanud paremaid tulemusi. Selline koolikorraldus tähendab egalitaarset ühtluskooli ilma horisontaalse ja vertikaalse diferentseerimiseta, kõigile ühtlaselt tagatud kvaliteedis.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Urbo Vaarmann!

Urbo Vaarmann

Aitäh, lugupeetud juhataja! Lugupeetud minister! Ma küsin nii Riigikogu liikmena kui ka lapsevanemana. Millal me võiksime jõuda sellisesse olukorda, et me teame, mis meid järgmisel aastal ees ootab, ja ministereium suudab asju planeerida? Praegu ei oska ei lastevanemad, koolidirektorid ega Riigikogu liikmed vastata küsimusele, mis järgmine aasta toob.

Jaak Aaviksoo

Mis hirmud teil seoses järgmise aastaga on, seda on mul raske mõista. Järgmine aasta toob suurepärase kooliaasta, meil on samad õpetajad, samad koolid, samad õpikud, samad õppekavad. Muretsemiseks ei ole põhjust. Seda võite edasi öelda ka oma lapsele ja tema õpetajale.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Valeri Korb!

Valeri Korb

Aitäh! Lugupeetud härra minister! Riik valmistab õpetajaid ette. Noored inimesed lähivad õppima, aga pärast seda, kui neil on diplom käes, nad kooli tööle minna ei taha. Kas te võite kommenteerida, miks see nii on? Kas teil on ülevaadet, kui paljud noored inimesed on

lõpetanud õpetajakoolituse ja oleksid võinud minna kooli tööle, aga ei läinud?

Jaak Aaviksoo

Kolmandik kuni pool pedagoogiliste erialade lõpetanutest ei asu pärast lõpetamist paari aasta jooksul erialasele tööle. Sellel on erinevaid põhjuseid. Osa nendest on ilmselgelt seotud sellega, et õpetaja töötasu ei ole konkurentsivõimeline. Sellel teemal ma juba peatusin, sellega tuleb tegeleda. Paraku ei ole see ainus probleem. On ka koolikorralduslikke probleeme, mida tuleb jõudumööda lahendada ja millele ma samuti viitasin. Üks üsna tõsine probleem, eriti väljaspool suuri linnu, on see, et õpetajal on raske saada täiskoormusega tööd. Me oleme õpetajaametile ilmselt liiga kitsalt lähenenud. Me oleme valmistanud õpetajaid ette vaid niisugustele koolidele, kus on 600–700 last ja kus õpetajal on võimalik igas aines täiskoormus kätte saada. Nagu juba öeldud, paljud meie koolid, isegi üle poole neist, on mitu korda väiksemad. Seal on täiskoormust saada raske. Õpetajal võib olla mõistlik palk, aga kui ta saab sellest ainult poole kätte, kuna koormust ei jätku, siis muudab see olukorra keeruliseks.

Kindlasti tasuks mõelda aga sellele, et võib-olla ka meie endi hoiakud ja kurtmine õpetajaametiga seotud raskuste üle, selle asemel, et pöörata tähelepanu selle ametiga kaasaskäivatele rõõmudele, ka osalistele privileegidele, on tekitanud noortes inimestes arusaama, et see on amet, mida õppida ei tasu. Paljude asjade puhul on olulised üldisemad hoiakud, mitte üksnes palganumber. Ma arvan, et me võiksime positiivsemalt suhtuda kooli ja selle saavutustesse, samuti õpetajatesse. Me võiksime neid tunnustada, selle asemel et pidevalt osutada probleemidele, mille lahendamisega me ühiselt peame tegelema ja mille lahendamisega, ma arvan, saame siis paremini hakkama, kui meil vastastikuste etteheidete ja kriitika asemel on rohkem ühiseid arusaamu, sh õpetaja sotsiaalset staatust puudutavalt.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Tarmo Tamm!

Tarmo Tamm

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud haridusminister! Ma küsin kui endine omavalitsusjuht.

Juba on detsember, aga omavalitsused ei tea endiselt, kuidas järgmise aasta rahastamismudel välja hakkab nägema. Kuuldavasti on see omavalitsuspõhine, laste arvust lähtuv ja teatud koefitsiendiga. Selge on see, et see rahastamismudel sunnib teatud hulga koole sulgema, sest raha ei jätku. Aga millise raha eest on võimalik neid koole sulgeda? Teatavasti kohustab seadus kooli sulgemisest neli kuud ette teatama. Selle peaks kohaliku kogukonnaga läbi arutama ja see peaks arengukavaga kooskõlas olema. Kuidas on see tehniliselt võimalik ja kust see raha leitakse?

Jaak Aaviksoo

Hea rahvasaadik! Mis puudutab õpetajate palka, siis kohalike omavalitsuste rahastamine järgmisel aastal kasvab. Rohkem kui mujal kasvab õpetajate palk väikestes kohalikes omavalitsustes. Vähemasti niisugused on praegu kokkulepped rahastamismudeli kohta kõikide meie partneritega. Te viitate sellele, et rahastamismudel ei ole teada. Juhin teie tähelepanu sellele, et sel, 2013. aastal kinnitati kohalike omavalitsuste raha jaotus jaanuari lõpus. See on kõige varasem kuupäev, millal on haridusloetuse kohalikele omavalitsustele jaotamine kinnitatud. Varasematel aastatel on juhtunud, et seda on tehtud ka alles aprillis. Seetõttu on aluseta etteheited, just nagu oleks haridusministerium või Vabariigi Valitsus loonud mingisuguse ebastandardse olukorra. Need etteheited on täiesti meelevaldsed.

Me oleme põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse rahastamisparagrahvi ette valmistades pakkunud välja muudatuse, et tulevikus ei kehtestata rahastamismudelit mitte üheks aastaks nagu seni, vaid tähtajatult. Riigikogu oli see organ, kes selle seadusmuudatuse põhikooli- ja gümnaasiumiseadusest välja arvas ning leidis, et selle juurde tuleb hiljem tagasi tulla. Uskuge mind, minul, haridusministeriumil ja Vabariigi Valitsusel on soov stabiilsust suurendada. Aga see saab sündida ainult seadusmuudatuse teel, mille tegemiseks soovin ma teile edu, et tulevikus saaksid kohalikud omavalitsused tunda tuleviku suhtes kindlust juba siis, kui Vabariigi Valitsus riigieelarve eelnõu Riigikogule üle annab. See on meie poliitiline eesmärk.

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Meil on aega veel ainult niipalju, et esitada üks ja viimane küsimus. Palun, Urve Tiidus!

Urve Tiidus

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud minister! Meie põhjanaabrite üldhariduse ja kõrghariduse kvaliteet ja traditsioonid on viimastel aastatel kõitnud mitme suure riigi tähelepanu. Äsja teatas Alexander Stubb, kes on Soome väliskaubandus- ja Euroopa asjade minister, et Soome haridusametused võiksid tõsiselt võetava eksporditavina pakkuda maailmale just mainekat õpetajakoolitust. Kas ka meid võiks see eksporditav hõlmata? Teisalt, me ei ole ju soomlastest kehvemast puust. Kas meil oleks endal panna sinna kõrvale konkureeriv artikkel haridusvaldkonnast?

Jaak Aaviksoo

Hea küsija! Julgen arvata, et Soome ja Eesti haridussüsteemid kuuluvad ühte kaalukategooriasse, need on mõlemad ühtviisi head süsteemid. Mõnes asjas oleme meie paremad, mõnes asjas on Soome parem. Ma arvan, et see puudutab ka õpetajakoolitust. Sellepärast arvan, et tihedam koostöö Soomega on igati nii Soome kui ka Eesti huvides. Oleme seda koostööd tegelikult pikki aastaid edendanud. Ühegi teise riigiga ei ole meie haridusministeeriumil ja haridusametustel nii tihedaid suhteid kui Soomega. Tõsi, maailmas on Soome paremini nähtav, kuid uskuge mind, ka Eesti haridussüsteem on maailmas üsna lugupeetud ja võib-olla hoopis rohkem, kui me ise seda siin adume. Tajun seda iga kord, kui osalen tippkohtumistel, kuhu kutsutakse parimate haridusriikide esindajad. Aga küsimuse juurde tagasi tulles ütlen, et meil on Soome ministriga lähiajal plaanis üks suurem ühisettevõtmine. Me püüame ühiselt arendada koostööd, õpetajakoolitust ja ka selle rahvusvahelist dimensiooni. Ma arvan, et sellest ettevõtmisest tõuseb kasu nii Eesti kui ka Soome haridussüsteemile.

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu, haridus- ja teadusminister Jaak Aaviksoo! Küsimused on läbi saanud. Ma palun ettekandeks kõnetooli Eesti Haridustöötajate Liidu juhataja liikme Kaja Landi!

Kaja Land

Head Riigikogu liikmed! Olen Kaja Land, Viljandimaa Haridustöötajate Liidu juht ja Eesti Haridustöötajate Liidu juhataja liige. Olen ka kolmekordne vanaema. Minu kaks lapselast õpivad Tallinna koolides, üks nn eliitkoolis, teine jäi pingereas 81. kohale ja tal ei olnud lootustki sinna kooli pääseda, ning kolmas lapselaps on Soomes. Nii et mul on haridustöötajana alati olnud võimalus küsida oma lähedastelt arvamusi Eestis ja Soomes pakutava hariduse kohta. Ma esindan täna siin haridustöötajate liidu seisukohti meie esimehe Reemo Voltri asemel, kes tegevõpetajana on täienduskoolitusel. Ütlen veel, et ma olen oma elu parimad aastad Eesti Vabariigi hariduselus kaasa löönud, olen töötanud Viljandimaa koolides ja lasteaedades.

Nüüd põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse muudatuste juurde. Eesti Haridustöötajate Liit saatis oma seisukohad põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu kohta, millest johtuvalt oli omajagu segadust tekkinud, 20. veebruaril 2013. aastal Riigikogu liikmetele ning Haridus- ja Teadusministeeriumile. Meie arvates vähendavad põhimõtted, mis eelnõus olid esitatud, oluliselt õpetajatele seni üleriigiliselt kehtestatud tagatise töötasustamise ja töökorralduse alal või kaotavad need hoopis. Haridustöötajate liit on seisukohal, et nende põhimõtete seadustamine – tegelikult see ongi juba toimunud – võib tunduvalt vähendada õpetajate õigusi ja tööalast turvatunnet.

Esiteks, me oleme riikliku tunnikoormuse normatiivide kaotamise vastu. Need normatiivid on jäänud teadupärast kooli otsustada. Kuidas on see muudatus igapäevaelus välja kukkunud? Toon ühe näite. Õpetaja töötas eelmisel aastal koolis 1,0 kohaga, seega oli tal 22 kontaktundi ehk ta andis klassi ees 22 tundi. Selle õppeaasta alguses, septembri lõpus, küsis ta ametiühingult nõu, kas koolijuht talitas õigesti. Nimelt, sellel õpetajal on alates sellest õppeaastast 0,7 ametikohta, hoolimata sellest, et tundide arv jäi samaks. See on suhteliselt ekstreemne näide ja selliseid ei ole palju, aga kui juba septembri alguses ilmnevad sellised juhtumid, siis mulle tundub, et seaduse rakendamise on kehvasti lüüdnud. Võib tuua ka sellise näite. Õpetajate üldtööaeg on teatavasti 35

tundi ja kontakttundide arv on nüüd jäänud direktori otsustada. Suhteliselt sagedasti esineb seda, et õpetajatel on sujuvalt suurendatud kontakttundide arvu, 21 tunni asemel on nüüd 23 jne.

Veel on olnud probleemiks nii õpetajate meililistis kui ka Viljandimaal see, et õpetajad muretsevad hirmsasti järgmise aasta jaanuari eelarve pärast. Võin öelda samuti, nagu minister siin vastates, et ma ei tea, millised need hirmud on, aga tekkinud on lausa selline võimendus, et ei tea, mis siis veel saama hakkab. Nii et me oleme veidike mures.

Haridustöötajate liit on õpetajatele selgitanud, et tuleb nõuda töölepingus õppetundide arvu kindlaksmääramist, selleks et välistada võimalus üldtööaja piires õpetajaid ühest klassist teise jooksutada, lihtsalt põhjendusega, et seaduses on ju nii lubatud.

Minister ütles, et alusharidust võiks käsitleda eraldi teemana. Ma olen sellega nõus. Aga tegelikult saab siin paralleeli tõmmata ka koolieelse lasteasutuse seaduse muudatustega. Kohalikud omavalitsused ja ka mõni lasteaiajuhataja on leidnud, et lasteaiadõpetaja tööaeg rühmas peab olema 35 tundi, hoolimata sellest, et õpetaja kõik muud tööülesanded – arenguvestlused, tundide ettevalmistamine, laste pidude korraldamine jne – on ju jäänud samaks. Põhjendusena ei too omavalitsused ega juhatajad mitte laste vajadusi ega õppekavast tulenevat põhjust, vaid nad ütlevad, et valitsuse määrus kohustab kõiki õpetajaid alates 1. septembrist töötama rühmas seitse tundi ja määrust ei tohi ju rikkuda.

Teine põhiseisukoht, millega haridustöötajate liit nõustuda ei saanud, on see, et õpetajatele nähakse ette üldtööajale vastav ametipalk, mis hõlmab kõigi tööülesannete täitmist, ja üle riigi kehtestatakse vaid üks töötasu alammäär. Haridustöötajate liit on alati olnud ühtse alamäärade kehtestamise vastu, kuna see ei motiveeri õpetajaid ennast täiendama ega kõrgemat ametijärku taotlema. Praegu on eriti suur probleem klassijuhatajate töötasustamisega. Muidugi, me arvame, et õpetajad töötavad vaid suurest kiindumusest ja armastusest kooli vastu, aga tahes-tahtmata võrreldakse palganumbreid ja tunnikoormust eelmise aasta palga ja tunnikoormusega, kui klassijuhatajatasu oli eraldi real märgitud. Õpetajatel puudub praegu selgus oma palga sisu suhtes. Teine negatiivne

näide on asendustundide mittetasustamine. Need tunnid jäävad ilusasti õpetaja üldtööaja sisse, nii nagu väidetakse. Nii et tegelikult meil tööaega varjatult pikendatakse. Ametiühingu seisukoht on, et seda ei tohiks toimuda, kui muud tingimused jäävad samaks.

Palgateema juurde ütlen veel niipalju, et hariduskuludeks ette nähtud sihtotstarbeliste eraldiste jaotamise ja kasutamise tingimused ja kord ning eraldiste jaotus valdade ja linnade vahel on olnud eriti päevakajaline dokument. Ma tean, et vastulauseid sellele on kõlanud igalt poolt. Riigikogu 11. novembri 2013. aasta stenogrammis kinnitas minister Aaviksoo: "Oleme üksmeelselt leidnud, et gümnaasiumis võiks olla ülemmääraks 32 ja põhikoolis 24 õpilast klassis." Me räägime maksimumist ja ülemmäärast, minister Aaviksoo ei rõhuta siin keskmist. Nüüd loeme aga rakendusakti kavandist sõnastust "keskmise täitumusega 24 ja 32 õpilast klassis". Nii et vasturääkivus on suur.

Kolmas põhimõte, millega me nõus ei ole, on see, et ametijärkude ja atestatsioonisüsteem asendatakse järk-järgult kutsete süsteemiga ja koolis kokkulepitava motivatsioonisüsteemiga. See on muudatus, mis muserdab meie õpetajaskonna paremikki ja on valmistanud neile suure pettumuse. Võib ju muidugi väita ja uskuda, et ka koolijuht peab metoodikõpetajaid ja vanemõpetajaid headeks töötajateks ning väärtustab nende pingutusi kõrgema töötasuga, kuid neid näiteid on praegu palju vähem kui selliseid, kus metoodikõpetajad ja vanemõpetajad kurdavad, et nende töötasu ei ole kahjuks tõusnud, vastupidi teiste õpetajakategooriate töötasule. Ma saan aru, et see on kooli otsustada, aga tõenäoliselt mängib siin rolli kooli õhuke rahakott, sest tõepoolest on tippõpetajate palga tõus jäänud väga väikeseks. Isiklikult arvan, et kui õpetajate ametijärkude nivelleerimine on ka paljutootav samm meie hariduse jätkusuutlikkuse jaoks, siis ellu oleks võinud selle viia samm-sammult ehk garanteerida senistele kõrgema järgu omanikele ikkagi nende töötasu tõus samaväärselt alama järgu omanike töötasu tõusuga ja andes neile võimaluse jätkata niimoodi pensionile minekuni või lihtsalt koolist lahkumiseni. See oleks olnud nende suhtes aus. Pärast seaduse jõustumist aga poleks olnud enam tarvis uusi taotlusi vastu võtta, sest meil ei ole siis enam metoo-

dikõpetajaid, ja oleks võinud liikuda kutse andmise süsteemi juurde, mis mulle tundub esialgu veel segasena. Reemo Voltri on olnud kutsekomisjonis. Tundub, et kuuldused kutsejärelduste andmise tasuliseks muutmise kohta ei olegi enam kuuldused, tema arvates oli see juba komisjoni reaalne otsus. Jutt olevat käinud 200–300 eurost, aga hind ei ole veel päris kindel. Nii et eeldatakse, et õpetaja läheb kutset taotlema ja maksab selle eest, teadmata, kas tema töötasu kutse saamise tõttu tõusebki. Praeguste seaduste valguses sõltub see ju ainult direktorist.

Räägin ka tugisüsteemidest ja nende kättesaadavusest. Ma olen olnud logopeedidega tihedas kontaktis. Kutsenõustamise süsteem ehitati pärast Eesti taasiseseisvumist üles Euroopa, riigi ja kohalike omavalitsuste rahaga. Hea, et ta meil sellisel moel olemas on. Kuid minu arvates on kohalikud omavalitsused toetusest ilma jäetud ja seda sellisel moel, et nad ise nüüd otsustavad, kas jätkub raha logopeedide, psühholoogide ja sotsiaalpedagoogide palkamiseks, ning kui ei jätku, siis võib olla lihtsam neid mitte tööle võtta. Nagu ütles üks vallavanem, väga paljud õpetajad on saanud täienduskoolitust haridusliku erivajadusega lastega töötamiseks, nii et nad saavad ka selle tööloigu ära katta. Kui riik tulevikus enam seda tööloigu ei toeta – kuigi ma loodan, et seda ei juhtu –, siis tekib mure ka nende õpetajate pärast.

Meil on hea meel, et haridustöötajate liit on muudatuste tegemisse kaasatud, aga nagu ma kirjutasin Sakalas, see on selline kaasamine, kus meile on jäänud kirjutamise rõõm, aga meile vähemalt tundub, et meie ettepanekute arvestamine on peaaegu ära jäänud. Ka Riigikogu on veidikene arusaamatult teatud tähtsate seaduste vastuvõtmisega kiirustanud. Puuduvad ju rakendusaktide selgitused. Kõige parem näide ongi põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse muudatustega seotud haridustöötajate töötaja määrus, mis võeti vastu suvel puhkuste ajal ja hakkas kehtima 1. septembrist, siis, kui haridustöötajad tööle tulid. Määrusele ei olnud lisatud selgitusi ega näiteid ega olnud ka aega selle rakendamise ette valmistada. Nüüd, kui segadused ja arusaamatused on hakanud koolides juba tööd takistama, on Haridus- ja Teadusministeerium asunud andma selgitusi ja kuuldavasti koostama ka seaduse rakendamise

juhendmaterjali. Õpetaja peaks ju olema professionaal omal alal, ta ei peaks pidevalt tegema töökorralduse, töötaja, tööülesannete ja teiste korraldusliku poole muudatustega. Ta ei tohiks olla häiritud ja ebakindel pidevate muutuste pärast.

Minister ütles, et vähem kui kahe tunni pärast saame teada uued PISA uuringu tulemused. Ma loodan, et need on head ja näitavad meie õpetajate tublit tööd klassi ees. Aga tulen tagasi eelmise PISA uuringu juurde. Siis teatavasti küsiti õpilaste käest ... Kas mu aeg on läbi?

Aseesimees Jüri Ratas

Teil on aega 23 sekundit.

Kaja Land

Õpilaste käest küsiti, kas neile meeldib koolis käia. Meie lapsed vastasid, et ei, neile ei meeldi koolis käia. Head riigikogulased! Mul on tunne, et kui õpetajate käest küsida, kas neile meeldib koolis õpetada, siis nad vastavad, et ei meeldi, aga nad peavad seda tegema. Meie jätkusuutlikkus võib kahtluse alla sattuda, kui õpetajad ei taha enam koolis õpetada. Ma tänan!

Aseesimees Jüri Ratas

Suur tänu! Austatud ettekandja, teile on küsimusi. Jaak Allik, palun!

Jaak Allik

Lugupeetud proua Land! Kuidas te suhtute Sotsiaaldemokraatliku Erakonna ideesse, et Haridus- ja Teadusministeeriumi, Eesti Haridustöötajate Liidu, omavalitsusliitude ja Eesti Koolijuhtide Ühenduse vahel tuleks sõlmida raamleping, kus oleksid fikseeritud õpetajate töökoormuse normatiivsed alused, mille alusel sõlmitaks kollektiivlepingud koolides ning individuaalsed töölepingud direktori ja õpetaja vahel?

Kaja Land

Toetan seda täielikult. Ma arvan, et meie ühiskond liigub üha enam lepingute poole. Kui selline asi teoks saab, siis olen ma õnnelik, sest niipalju kui me oleme ka püüdnud sõlmida lepinguid maakonna tasandil, on see millegipärast alati ebaõnnestunud. Ju me ei ole olnud nii lepinguhimulised, aga kui see asi tõeks saab,

siis ma usun, et me saame rahulikumalt edasi töötada.

Aseesimees Jüri Ratas

Liisa-Ly Pakosta, palun!

Liisa-Ly Pakosta

Aitäh, juhataja! Suur tänu ettekande eest! Mitmed teie mured on igati arusaadavad ja mõistetavad, loodame, et te saate oma küsimustele kiiresti vastused. Aga me elame infoajastul, kättesaadavad on telefon, elektronpost jms. Ma olen ka ise lastevanemate liidu kaudu osalenud õpetaja kutsestandardi väljatöötamises. Te mainisite oma ettekandes kuuldust, et kutse saamine hakkab maksma 200–300 eurot. Kas te kontrollisite seda kuidagi, kas te küsitate näiteks Kutsekojast või lihtsalt esitasite meile sellise kuulduse?

Kaja Land

Sellepärast ma nimetasingi seda kuulduseks, et see ei olnud fakt. Viimasel juhatusel koosolekul ütles Reemo Voltri (see ei ole küll protokollitud tekstis, ta ütles seda siis, kui me omavahel kutsenõustamist arutasime), et ta viibis viimasel koosolekul ja seal määrati kindlaks, et kutse andmine hakkab olema tasuline, ja räägitakse veel ainult summadest, mis on kindlaks määramata. Ka summa 200–300 eurot ütles tema.

Aseesimees Jüri Ratas

Kalev Kallo, palun!

Kalev Kallo

Aitäh, austatud eesistuja! Lugupeetud ettekandja! Nüüd tekkis mul väikene kahevahelolek. Ministrit kuulates jäi mulje, et ees ootab helge tulevik, päike tõuseb ning tuleb lippude lehvides ja trummipõrina saatel ainult edasi minna. Teie ettekande põhjal ei paistnud tulevik nii roosiline. Mul on konkreetne küsimus ühe teema kohta, mida te ka puudutasite, aga ma soovin täpsemalt teada. Siin saalis on varemgi juttu olnud sellest, et põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse muudatustega kaotati õpetajate senine atesteerimine (nooremõpetajad, õpetajad, vanemõpetajad ja metoodikõpetajad). Mis siis edaspidi peaks õpetajat motiveerima ennast arendama, sest mingit järgmist astet pole ja sa jääd ikka lihtsalt õpetajaks,

nagu sa juba olid? Kas nüüd on olemas üldse mingisugune motivatsioon enesetäiendamiseks?

Kaja Land

Aitäh! See on minu arvates väga tundlik teema. Mulle tundub, et seda PGS-i punkti ei anna lihtsalt parandada ja ma ei näe siin ka positiivset arengut. Hästi, me saame kokku leppida, et õpetaja palk tõuseb, aga nüüd on kõik ühtlustatud ja jäetud direktori otsustada. Mul on kurb meel, kuna uue PGS-iga seoses on kõige rohkem pöördumisi olnud just sellistel põhjustel. Ma ikkagi usun, et inimene, kes kunagi otsustas taotlema endale vanemõpetaja või metoodikõpetaja ametinimetust, nägi sellega palju vaeva. Ta on kolleegide hulgas tunnustatud, ma usun, et teda tunnustab ka koolijuht. Metoodikõpetaja ametinimetust anti ju riiklikul tasemel ja see oli midagi erilist, õpetajad hindasid seda. Kui ma oskaksin sellele küsimusele vastata, siis ma võib-olla ei oleks nii tuliselt selle punkti vastu, aga ma kahjuks ei oska sellele vastata. Me oleme selle üle mõelnud. Tõenäoliselt on nüüd võimalus koolijuhtidega niimoodi kokku leppida, et me saaksime ka neile poolele teele vastu tulla, nii et oleks mingisugune üleriigiline kokkulepe ja õpetajatel oleks ikkagi mingil määral erinev palk ja võib-olla ka erinev ametinimetust.

Aseesimees Jüri Ratas

Helmen Kütt, palun!

Helmen Kütt

Täna, härra eesistuja! Austatud proua Land! Nii nagu haridus- ja teadusministri väitis, õpetaja elukutset omandavatest noortest kolmandik või pool ei asu õpetajana tööle. Kuidas teile tundub, milline võiks olla selline palk, mis motiveeriks noori kooli tööle tulema, lisaks sellele, et õpetajaamet on tore amet, ning motiveeriks nii noormehi kui ka neide?

Kaja Land

See on hea aeg öelda välja jõuluunistus palgatõusust. Aga ma jään siiski haridustöötajate liidu soovi või nõudmise juurde, et õpetaja alampalk peaks olema võrdne Eesti keskmise palgaga. Kuidas see keskmine arvutatakse, on iseküsimus, aga arvutused näitavad, et keskmine palk on suurem kui praegune õpetajate

alampalk. Kui me selleni jõuame, siis saab edasi rääkida.

Aseesimees Jüri Ratas

Ester Tuiksoo, palun!

Ester Tuiksoo

Täna väga, härra juhataja! Austatud proua Land! Õpetajatele ei ole seadusega enam ühtegi garantiid ette nähtud. Kuidas õpetaja ennast kaitsta saab? Kuidas ta näiteks direktoriga suheldes saab endale midagi üldse küsida?

Kaja Land

See on selline ametiühingutöö koht. Teatavasti ei ole kõikides asutustes loodud haridustöötajate liidu organisatsioon. Meie seadused lubavad valida ka lihtsalt usaldusisiku. Ma loodan väga, et need usaldusisikud teevad oma tööd sellisel moel, et kui koolis üldiselt midagi kokku lepitakse, siis laienevad need hüved kõigile ja see kokkulepe pannakse kirja. See on ideaalvariant. Aga õpetaja kaitsmisest rääkides on mul üks näide lasteasutuse kohta. Juhataja võttis vastu otsuse, et terves lasteaias on rühmas seitsmetunnine tööpäev. See ei olnud usaldusisik, kes helistas ja küsis, kas nad peavad alla kirjutama. Ma ütlesin, et ei pea, kui seal mingeid muid tingimusi ei ole. Nad ei kirjutanudki alla. Järgmisel päeval võeti need inimesed ühekaupa ette ja sõlmiti igäühaga eraldi leping. Kui nad kabinetist välja olid tulnud ja asja koos arutama hakkasid, siis said nad aru, et kõik olid lepingule alla kirjutanud. Võib-olla tulenes see juhi nutikusest, ehkki ma ei tea tema põhjendusi, miks oli vaja rühmas seitsmetunnine tööpäev kehtestada, aga see on näide selle kohta, et me oleme üksikuna nõrgemad. Ma ei näegi muud võimalust kui kutsuda inimesi üles organisatsioonidesse astuma ning ühiselt midagi kokku leppima ja mitte halvematel tingimustel kui seni.

Aseesimees Jüri Ratas

Yana Toom, palun!

Yana Toom

Ma tänan, härra eesistuja! Austatud ettekandja, suur tänu väga huvitava ettekande eest! Juhtus nii, et ma eelmisel nädalal kohtusin lausa mitmes koolis eesti keele õpetajatega. Need olid, tõsi küll, vene koolid. Õpetajate

ühine mure oli see, et meil on justkui olemas riiklik õppekava, mis on oma loomult pigem selle raamkonventsioon (sa tead, et sa pead õpetama seda, seda ja seda), ja on olemas õpikud, mis on väga erinevad, mitme kirjastuse välja antud. Nende suurim mure oli see, et õpetaja peab ise nuputama, kuidas ta õpetab, puuduvad metoodika ja selged juhised. Kas see probleem on teie hinnangul üldisem, kui õppekava vaadata? Kui ma lapsevanemana vaatan, mida minu lapsed on eri aastatel koolis õppinud, siis on selge, et see asi muutub ikka väga kiiresti.

Kaja Land

Rääkides õppekava muutmisest arvan ma, et siin on oluline õpetaja persoon ja professionaalsus. Muidugi on väga püüdlikke õpetajaid, kes soovivad õppekava väga täpselt järgida ja tahavad edasi anda maksimaalse õppekavas pakutavast. Ma arvan, et neil on väikseid probleeme, sest seda kõike on liiga palju. Aga ma siiski loodan, et enamik õpetajaid on professionaalsed ja nad lubavad endale selle koha peal väikest lõtku. Üks "Kevade" tegelane ütles, et kui ei jõua teha tervet ülesannet, tee siis poolgi ära. Ma siiski loodan, et õpetajad tööalasel läbi ei põle ja oskavad sellist võtet kasutada.

Aseesimees Jüri Ratas

Lembit Kaljuvee, palun!

Lembit Kaljuvee

Aitäh, härra juhataja! Hea ettekandja! Te tegite oma ettekande lõpus minu arvates päris julge ja tõsise avalduse. Te ütlesite, et õpetajatele ei meeldi koolis õpetada, aga nad peavad seda tegema. Mina tunnen päris paljusid õpetajaid, ka mitu minu sugulast töötab õpetajana. Nende hulgas, keda mina tunnen, ei ole küll ühtegi sellist, kellele ei meeldi koolis õpetada. Mille põhjal te sellise päris tõsise avalduse tegite? See on minu arvates ikkagi väga suur probleem, kui õpetajatele koolis töötada ei meeldi. Muidugi on probleeme ja on selliseid inimesi, kellele nende töö ei meeldi, aga kas võib ikka nii tõsiselt öelda? Mina sain teie ütlemisest aru niimoodi, et enamikule õpetajatest ei meeldi koolis õpetada, aga nad peavad seda tegema. Millest see tuleb?

Kaja Land

Aitäh! Te oma küsimuse alguses ütlesite, et teie tunnete õpetajaid, kellele väga meeldib koolis õpetada. Ma arvan, et me liigume lihtsalt eri ringkondades. Minu roll on ju see, et ma küsin õpetajate käest tagasisidet igasuguste seadusmuudatuste kohta. Võib-olla oli see tõepoolest liiga emotsionaalne ütlemine, et enamikule õpetajatest ei meeldi. Ma nii täpselt oma sõnu muidugi ei mäleta. Ma parandan ennast ja ütlen, et paljudele õpetajatele ei meeldi. Aga ma jään selle juurde, et sellises situatsioonis, kus kõik jääb koolijuhhi otsustada, kes ei pruugi olla alati kõikidele õpetajatele ühtviisi sümpaatne, on õpetajal raske anda endast kõik, tulla tööle heas tujus ja uskuda, et koolis on head õpilased, siis minna koju ja valmistuda järgmisteks tundideks. Ma siiski arvan, et meie kõigi kohus on õpetajaid natukene säästa. Siin Riigikogus on võimalik säästa neid sellega, et me mõtleme rohkem õpetajate peale, kui me mingit seadust vastu võtame. Ametiühingus või haridustöötajate liidus on võimalik õpetajaid säästa niimoodi, et me kuulame nad ära ja aitame nii palju, kui oskame. Ka lastevanemad saavad õpetajaid säästa, kui nad jätavad teinekord halvad asjad küsimata.

Aseesimees Jüri Ratas

Tarmo Tamm, palun!

Tarmo Tamm

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud ettekandja Kaja Land! Minu abikaasa on ka õpetaja ja kooliteemad on mulle hästi tuttavad. Aga mis te arvate, kui koolijuht on ainuotsustaja, kuidas see uus süsteem siis tööle hakkab, kui õpetajatele palka määratakse? Vanemõpetajale või metoodikõpetajale võib koolijuht määrata võrdse arvu tundide puhul näiteks väiksema palga kui äsja ülikooli lõpetanud õpetajale. See on ju teoreetiliselt võimalik. Mis motiveerib õpetajaid ennast täiendama? Minu arvates on uue palgasüsteemi puhul kõige tähtsam see, kuidas õpetaja direktoriga läbi saab. Või ma eksin?

Kaja Land

Aitäh! Me tuleme jälle õpetaja motivatsiooni juurde tagasi. See on ka minu kõige suurem mure, nagu ma enne ütlesin. Kahjuks ma ei

tea, kuidas õpetajaid motiveerida. Kui juhtub nii, et tuleb hea majandusaasta ja järgmisel aastal tõuseb õpetajate palk 30% või 40%, ideaalis 50%, aga metoodikõpetajate palk ei tõuse, sest nad on teistest õpetajatest palgataseme poolest praegu eespool, siis võib-olla jõuame palgatasemega sinnamaani, et kõikidel õpetajatel on metoodikõpetaja palk. Aga see on ilus tulevikunägemus. Praegu olen ma väga kurb, et atesteerimine ära jäeti. Ma ei oska sellele küsimusele vastata. Me otsime lahendusi ja räägime sellest, aga praegu meil ei ole neid lahendusi.

Aseesimees Jüri Ratas

Liisa-Ly Pakosta, palun!

Liisa-Ly Pakosta

Aitäh! Mul on küsimus ja ettepanek korraga. Ma vahepeal uurisin kutse andmise hetke seis. Korduvalt on küsitud ettepanekuid mitmelt organisatsioonil, ka Evi Veesaarelt, kes haridustöötajate liidu esindajana on selles protsessis osalenud. Kui teie ametiühingul on näiteks ettepanek, kui suur võiks olla see tasu, mis on mõeldud kulude katteks, kas te oleksite siis valmis selle edastama näiteks Margus Pedastele, kes on Hariduse Kutsenõukogu esimees, ja sellel teemal aktiivselt kaasa rääkima, et me ei oleks sellises olukorras, kus kuuldu- sed liiguvad, aga keegi midagi ette ei võta? Ka Riigikogu on kindlasti nõus neid muresid täpselt ära kuulama. Aga kas te olete ise teinud ettepanekuid, kui suur see tasu võiks olla ja kuidas see kutse andmine peaks olema korraldatud?

Kaja Land

Aga kas ma võin teie käest küsida, kas see 200–300 eurot on siis täiesti õhust võetud või?

Aseesimees Jüri Ratas

Kahjuks ei ole teil võimalust küsida.

Kaja Land

Vabandust!

Aseesimees Jüri Ratas

Eldar Efendijev, palun!

Eldar Efendijev

Aitäh, härra eesistuja! Austatud ettekandja! Ma tulen tagasi motivatsiooni juurde. Minister ja teie rääkisite motivatsioonist kõneldes peamiselt palgast. Võib tekkida mulje, et palgaküsimuse lahendamine tähendab kõigi probleemide lahendamist, oluline on palga suurus ja see ongi kõik. Aga kas palk on ikka kõige tähtsam asi või on samal tasemel ka teised küsimused? Millised neist on väga tähtsad ja kuidas te võiksite neid sõnastada?

Kaja Land

Palk on paraku ikkagi tähtis, me ei saa sellest mööda. Aga see ei tähenda, et haridustöötajate liit oleks õpetajatele paremaid tingimusi nõudes ainult palka silmas pidanud. Me oleme oma tegevuskavasse kirjutanud ka võimaluse, et tuleks ühiskonnas sõlmida selline kokkulepe või võtta Riigikogus vastu seadus, et iga õpetaja saaks näiteks peale kolme- või viieaastast töötamistsükli lubada endale kolmekuuse või pooleaastase täienduskoolituse kas Eestis, Soomes või kusagil kaugemal. See motiveeriks õpetajat tõepoolest ennast täiendama. Kui me kunagi selleni jõuame, siis on see üks oluline motivaator.

Aseesimees Jüri Ratas

Heimar Lenk, palun!

Heimar Lenk

Aitäh! Lugupeetud proua Land! Teid on väga huvitav kuulata, saab teada, mis hariduses tegelikult toimub. Siit tulenebki minu küsimus. Õpetajad korraldasid väga suure streigi ja suure streigi korraldasid ka arstid. Mis te arvate, miks arstide nõudmised täideti ja nad said enam-vähem selle palga, mida nad soovisid, aga õpetajad ei saavutanud oma streigiga eesmärke? Kas ühiskond suhtub arstidesse ja õpetajatesse erinevalt?

Kaja Land

Ma ei arva, et ühiskond suhtub erinevalt, aga ma ei tea, kuidas need asjad siin parlamendis käivad. Võib-olla suhtub parlament või valitsus arstidesse paremini, võib-olla on sotsiaalminister tugevam natuur ja suudab eelseid välja võidelda. Ma ei oska seda öelda. Mul on kahju, et praegu on õpetajate ja arstide palgadiferents täiesti olemas. Meie ei saavuta-

nud, jah, nii palju, kui me tahtsime. Aga meil on hea meel, et arstid saavutasid.

Aseesimees Jüri Ratas

Andre Sepp, palun!

Andre Sepp

Aitäh, austatud istungi juhataja! Hea ettekandja! Ma siiski arvan, et Eesti õpetajad soovivad oma tööd teha ja nad armastavad oma tööd. Aga minu küsimus puudutab Eesti Haridustöötajate Liitu ja tema koostööd Eesti Maaomavalitsuste Liidu ja Eesti Linnade Liiduga. Kui palju te koostööd teete ja kas te olete arutanud palgapositsioone? Teatavasti maksab ju kohalik omavalitsus palka huvikoolide ja lasteaedade töötajatele. Kuidas teie positsioonid ühtivad?

Kaja Land

Ma olen osalenud läbirääkimistel kohalike omavalitsustega maakonna tasandil ja ka riiklikul tasandil. Mulle ei ole jäänud väga optimistlikku muljet ei suheldes maaomavalitsuste liidu ega linnade liiduga. Ametiühingu põhi-teema on ju palk. Me paneme konkreetseid arvud paika, aga on olnud juhus, kui maaomavalitsuste liidu ja linnade liidu esindajad on öelnud, et neil ei ole voli sellele alla kirjutada, neil on voli ainult ära kuulata ja siis nad lähevad seda võib-olla arutama. Nagu ma olen aru saanud, kohustab seadus, et nõusoleku annaksid kõikide omavalitsuste esindajad. Nii ongi need läbirääkimised senimaani tühja jooksnud, kuigi me oleme üritanud neid pidada.

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud Kaja Land, ma tänan teid ettekande ja vastuste eest! Ma palun Riigikogu kõnetooli Eesti Maaomavalitsuste Liidu aseesimehe Vello Jõgisoo!

Vello Jõgisoo

Austatud juhataja! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Olen Eesti Maaomavalitsuste Liidu aseesimees. Olen osalenud haridusteemalistel läbirääkimistel Eesti riigiga ehk haridusministeeriumiga. Ma olen olnud selles töögrupis viimased kaheksa aastat. Seetõttu räägin oma ettekandes natuke sellest, mida me oleme seal arutanud.

Kohalike omavalitsuste haridustoetus riigieelarves on olnud üks peamisi teemasid. Me oleme arutanud selle toetuse suurust ja seda, kuidas neid vahendeid jagada. Alustan nagu ministergi põhiseadusest, mille kohaselt peavad riik ja kohalikud omavalitsused pidama hariduse kättesaadavuse tagamiseks ülal vajalikul arvul õppeasutusi. Ma toonitan, et seda peavad tegema riik ja kohalikud omavalitsused.

Riigi toetus on oluline üldhariduse kättesaadavust mõjutav tegur, see on pedagoogide tööjõukulude peamine katteallikas ning katab rohkem kui poole munitsipaalkoolide põhitegevuse kuludest. Seetõttu peavad kohalikud omavalitsused tähtsaks, et selle toetuse jaotamise alused oleksid seaduses fikseeritud arusaadavalt ning kujundatud üldhariduse kättesaadavust kui inimese põhiõigust silmas pidades. Meile on natuke arusaamatuks jäänud Haridus- ja Teadusministeeriumi distantseerumine vastutusest väitega, et tegemist on pelgalt toetusega ja kooli pidamise otsustab kohalik omavalitsus kui selle kooli pidaja. Loomulikult otsustab ta seda, kuid tihti jääb tunne, et teda sunnitakse otsustama, piirates riigi eraldisi või jagades neid ebaõiglaselt.

Samuti leiame, et kohaliku omavalitsuse ülesannete täitmise suutlikkus ei või sattuda ebaproportsionaalselt suurde sõltuvusse Vabariigi Valitsuse otsustest. Põhiline teema, mis on praegu üleval, on põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse rahastamisparagrahv. Meie arvates on analüüsimata rahastamispehmõtete muutuse mõju hariduse kättesaadavusele ning kasutatud uued mõisted on lahti kirjutamata. Kui riik ja kohalik omavalitsus vastutavad koos hariduse kättesaadavuse eest, siis ei saa riik lükata analüüside tegemise kohustust ainult kohalikele omavalitsustele kui koolipidajatele. Kuna riigil on vaieldamatult suurem kompetentsus, on analüüsi tegemise kohustus meie arvates siiski temal.

Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse muudatuse kohaselt peab rahastamisel lähtuma hariduse kättesaadavuse regionaalsest eripäradest. Mõiste sisu on jäetud avamata. Seletuskirjas on märgitud, et rahastamisel arvestatakse kodulähedust ning põhihariduse kättesaadavus on vaja tagada ka hõreasustusega aladel ja ääremadel. Rakendusakti kavandis ei ole aga arvestatud nende piirkondade erivajadustega.

Kohalike omavalitsuste õigus saada oma ülesannete täitmiseks piisavalt rahalisi vahendeid eeldab, et riik looks omavalitsuslike ülesannete rahastamiseks süsteemi, mis oleks kohane ja tagaks nende ülesannete küllaldase rahastamise. Kohaliku omavalitsuse eelarvekorraldus ei tohiks olla põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse küsimus, kohaliku omavalitsuse eelarve detailid on kohaliku omavalitsuse pädevuses. Kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seaduse kohaselt kuulub kohaliku omavalitsuse eelarve liigendamine linna- ja vallavolikogu pädevusse. Eeltoodust tulenevalt rõhutame, et valdkonnaseaduste ja hariduselu reguleerivate õigusaktide kaudu kohaliku omavalitsuse üksuste ja nende struktuuriüksuste eelarvekorralduse juhtimine ei ole vastavuses kohaliku omavalitsuse enesekorraldusõiguse põhimõttega.

Haridusministeeriumi pakutud rahastamis- mudel on tõesti hea nendel juhtudel, kui on üks kool ja üks omavalitsus. See süsteem võimaldab ühe kooliga omavalitsuses maksta õpetajatele keskmist palka ja pidada kooli näiteks Paide vallas 29 õpilasele, Väätsa vallas 104 õpilasele ja Sauga vallas 82 õpilasele, kusjuures nendele valdadele lähimad koolid asuvad 6,1–6,3 kilomeetri kaugusel. Aga ebavõrdsust põhjustab, et sellist hariduse kättesaadavust ei võimaldata mitmeid koolipiirkondi hõlmavates omavalitsustes, näiteks Tapal, Türil, Viljandis, Suure-Jaanis, Lääne-Nigulas, Kosel, Sakus, Sael, Jõelähtmes. Nimetatud omavalitsustes on koolipiirkondade vahed tunduvalt suuremad kui minu nimetatud 6,1–6,3 kilomeetrit, Kose vallas näiteks 13–20 kilomeetrit. On ju selge, et kooli, mis on õpilase kodust 20 kilomeetri kaugusel, ei saa kuidagi nimetada kodulähedaseks kooliks. Kui eespool nimetatud valdades on võimalik pidada kooli uue mudeli järgi, siis suuremates valdades, kus õpilasi on rohkem, ei ole võimalik pidada kooli, mis on teisest koolist 13 kilomeetri kaugusel.

Lisaks sellele, et koduläheduse mõiste hägustub, tekivad olukorrad, kus näiteks 368 õpilasega põhikool ei saa õpetajatele mõeldud palgaraha riigilt kätte. Põhjus on lihtne: selles koolis on klasse, kus õpib 19, 18, 17 või 16 õpilast, ja kool asub omavalitsuses, kus klassi täituvuse norm on 21. Loomulikult on tegemist paralleelklassidega ja kui need kokku panna, siis saame 32, 35 või 37 õpilast klassis. See ei

ole ju normaalne. Siit on väga hästi näha, et õpilaste koguarv omavalitsuses ei kirjelda kogu kuluvajaduse varieeruvust kohalike omavalitsuste vahel ja selle kriteeriumi alusel ei ole võimalik raha jagada. Suurem koguarv ei tähenda alati väiksemaid kulusid õpilase kohta. Rahastamissüsteem peab olema piisavalt mitmekülgne ja paindlik, arvestamaks ülesannete täitmiseks tarvilike kulutuste tegelikku muutust.

Juhime tähelepanu sellele, et laste arv omavalitsuses ei iseloomusta omavalitsuse regionaalset eripära. Seda iseloomustavad eelkõige omavalitsuse territooriumil paiknevate asulate ja koolide võrk ning nendevahelised kaugused ja ühendused. Samuti ei ole analüüsid näidanud, et tegelik kuluvajadus on seotud väiksema õpilaste arvu ja suurema territooriumiga. Selle põhjuseks on see, et asulatevaheliste pikkade vahemaade tõttu võib olla vaja hoida kooli avatuna mitmes kohas ja see omakorda ei võimalda vaid samasuguse õpilaste arvu tõttu samasse koefitsiendigruppi kuuluvates omavalitsustes õpetajatele saavutada teiste omavalitsustega sarnaseid tulemusi.

Probleemi ei lahenda rakendusaktis pakutav 5%-line muutuse tasandamine võrreldes 2013. aastaga, sest koosmõjus haridusvahendite kasvu ja inflatsiooniga viib see omavalitsuse mõne aastaga talle kavandatud koefitsiendigrupi rahastamistasemele, mis tema reaalseid vajadusi ei pruugi arvestada. Samuti loob koefitsiendigruppidesse jagamine võimaluse kaotada mõne lisandunud õpilase tõttu kuni 20% toetusest. Kui omavalitsuses on 105 õpilast, on seal üks koefitsient, kui aga omavalitsuses on 108 õpilast, siis on teine koefitsient, kuid raha, mida on vaja õpetajatele palga maksmiseks, ei erine 20%. Eri kooliastmete maksumusega mitteamistamine loob eelise üksnes algharidust andvatele koolidele ning toob kaasa kolmanda kooliastme alarahastamise.

Pakutud mudel ei toeta meie arvates ka nn tõmbekeskuste Eesti tekkimist. Vähe sellest, see mudel ei toeta ka kohalike omavalitsuste vabatahtlikku liitumist. Väga ilmekas näide on minu koduvallas, kus liitusid Kose ja Kõue vald. Seal peaks olema kolm koolipiirkonda, kusjuures koolid on üksteisest 13 ja 20 kilomeetri kaugusel ja igal pool peab õpilasi klassis olema 21. Seega ei saa 127 õpilasega põhikool rahastust.

Samuti teeb meile muret, et seadus kavandatakse jõustada üldises korras, kuid kohalikud omavalitsused saavad teha koolivõrgus muudatusi kõige varem ja kõige paremal juhul alates 1. septembrist 2014. Kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seaduse kohaselt tuleb omavalitsustele hüvitada tulude vähenemine või kulude suurenemine, mis tulenevad õigusaktide muutmisest eelarveaasta jooksul. Selle seaduse rakendamine eelnõus esitatud viisil toob endaga kaasa õiguskindluse riive. Kuid ometi on olemas 2008. aastal Haridus- ja Teadusministeeriumi, Rahandusministeeriumi, omavalitsusliitude ja teiste partnerite koostöös valminud ja rakendatud haridustoetuse mudel. Me toetame selle mudeli baasil jätkamist, muutes seda lihtsamaks, tuues sisse kauguse kriteeriumi ja korrigeerides nii koolivõrku normaalsel kombel ning tagades sellega hariduse võrdse kättesaadavuse Eesti eri piirkondades. See rahastamismudel võtab aluseks, et olenevata klassis õppivate laste arvust on iga klassi õpetamise kulud ühesuurused, kuna õpetaja antavate tundide arv ei sõltu õpilaste arvust ning õpetaja peab lastega ikkagi tegelema. Mudel tagab võimaluse täpselt hinnata iga otsust ja selle kulukust, seda nii üksikotsuste kulude hindamisel kui ka rahaliste otsuste vastavuse otsustamisel.

Seadusest on välja jäetud tugispetsialistid. Sellest on täna juba palju räägitud. Omavalitsusliidud toetavad seda, et nende spetsialistide rahastamise võimalus oleks seadusesse sisse kirjutatud, sest maakondlikud tugiteenuste keskused ei lahenda koolide probleeme tugiteenuste tagamisel. Ükski keskuse spetsialist ei suuda piisavalt tegelda konkreetse kooli õpilase probleemidega ega neisse süveneda.

Lõpetuseks ütlen veel paar mõtet. Igäihe õigus haridusele on põhiseaduse kohaselt põhioigus, mida tagada on riigi ja kohaliku omavalitsuse kohustus. Kohustused ja ressursid peavad olema tasakaalus. Kohustuste täitmiseks tuleb ette näha rahaline kate. Riigieelarvest eraldatakse kohalikele omavalitsustele haridustoetust mudeli alusel. Seisukohad mudeli muutmise või täiustamise kohta tuleb osapoolte vahel läbi rääkida ja kokku leppida, et hariduse ühtlane kättesaadavus ka edaspidi kogu riigi ulatuses realselt tagada. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Teile on küsimusi. Mihhail Stalnuhhin, palun!

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud ettekandja! Kui me lähiksime näiteks sööklasse ja ostaksime mingi toidu, siis hinna sees oleks selle kokatädi palk, kes on selle toidu valmistanud, nõudepesija palk, soojuse, vee, gaasi ja elektri hind, transpordikulud, maksud jne, jne. Peale selle oleks seal arvestatud nende toidu-kaupade maksumust, millest see toit valmistatud on. Keskmisele põhikoolile, kus on 50 õpilast, annab riik lahke käega päevas 39 eurot. Tegelikult nõuaks see, et maksta kokatädile, nõudepesijale jt, vähemalt kuus-seitse korda rohkem raha, kui me tahame, et lõuna vastaks normidele. Kuidas sellest olukorrast välja tulla? Kõik need jutud lõpevad eimillegagi. Kas te kommenteerite koolilõunaprobleemi kohalikes omavalitsustes?

Vello Jõgisoo

Praegune koolilõunatoetus 78 senti ei kata juba ammu tegelikke kulutusi. Kui me liidame sinna kõik need kulutused, millest te rääkisite, siis on see summa kaks-kolm korda suurem. Kohalikud omavalitsused peavad lihtsalt selle olukorraga leppima, sest lapsed tahavad ju süüa saada. Kõik need kulutused kaetakse kohaliku omavalitsuse eelarvest. Oleme selle küsimuse tõstatanud ka läbirääkimistel, oleme soovinnud seda summat suurendada 1,5 euroni. See ei ole siiani õnnestunud.

Aseesimees Jüri Ratas

Neeme Suur, palun!

Neeme Suur

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud ettekandja! Te rääkisite palju põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 82 muudatusest ja sellest rakendusaktist, mis selle juurde kuulub. See muudatus näeb ette, et rahastamis põhimõte muutub klassipõhisest, nagu see praegu on, koefitsientipõhiseks ja omavalitsuskeskseks, lähtudes omavalitsuses olevate õpilaste arvust. Maaomavalitsuste liit ja linnade liit ei ole seda muudatust kooskõlastanud. Nad on öelnud, et koefitsientidel põhinev mudel on samm tagasi. Rahandusministeerium on öelnud, et õpilaste

koguarv ei kirjelda kogu kuluvajadust ja varieeruvust, ega ole ka seda eelnõu kooskõlastanud. Siseministeerium on toonud välja oma märkused, neile on silma torganud, et muid parameetreid peale õpilaste arvu ei pakuta. Kriitikat on päris palju olnud. Mida te soovitate praegu teha haridusministril?

Vello Jõgisoo

Ma arvan, et tõsised diskussioonid Riigikogu kultuurikomisjonis seisavad sellel teemal ees. Ma usun, et me jõuame tõeni ja meie riigile kõige parema lahenduseni üksteist ära kuulates ja arvestades. Ma olen kindel, et me saavutame kokkuleppe.

Aseesimees Jüri Ratas

Urmas Klaas, palun!

Urmas Klaas

Aitäh, härra juhataja! Austatud Eesti Maaomavalitsuste Liidu aseesimees! Ma jälgisin väga tähelepanelikult teie kõnet, aga ühte teemat nende paljude hulgas, millest te rääkisite, tahan siiski täpsustada. Nimelt huvitab mind kohalikele omavalitsustele mõeldud investeringutoetus. Eesti Maaomavalitsuste Liit on kirjutanud Haridus- ja Teadusministeeriumile oma arvamuses põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse eelnõu kohta, et kahjuks on eelnõust välja jäetud seaduses siiani olnud riigieelarvest määratav toetus investeringuga seotud kulude katmiseks. Kui tugev on siit tulenev rahaline löök omavalitsustele ja kui tugev on löök usaldusväärsele pihta?

Vello Jõgisoo

Selle rahaline väärtus on 3 044 464 eurot. Üks põhjendus, miks seda summat õpetajate palgakulude kasvu katteks soovitakse võtta, ongi see, et see raha on nii väike, et sellega nagunii midagi teha ei saa. Samal ajal on omavalitsused kasutanud koolide kordategemiseks Riigi Kinnisvara AS-i abi. Nad on plaaninud seda raha väga pika aja jooksul tagasi maksta, kasutades just seda investeerimiskomponenti. Omal ajal oli ju nii, et seda Riigi Kinnisvara AS-i teenust lausa pakuti, seda tuli omavalitsusse ustest ja akendest, aga nüüd on selgunud, et selle teenuse kasutamise intress on tunduvalt kõrgem kui pangaintress. Omavalitsused on pandud olukorda, kus nad justkui vabatahtli-

kult peavad maksma kõrgemat intressi. Kui nad on kulude katteks plaaninud kasutada investeerimiskomponenti ja see ühel hetkel lihtsalt ära võetakse, siis isegi hoolimata sellest, et see summa 2009. aastal 2008. aastaga võrreldes viis korda vähenes (seda raha oli varem 16 miljonit), paneb see tõesti mõtlema ka usaldusküsimusele.

Aseesimees Jüri Ratas

Jüri Morozov, palun!

Jüri Morozov

Aitäh, härra juhataja! Härra Jõgisoo! Miline arusaam on teil või Eesti Maaomavalitsuste Liidul väikelinnade ja maa-asulate täistsüklikoolide ehk koolide gümnaasiumiosa riigipoolse finantseerimise põhimõtetest ja üldse nende koolide tulevikust? Praegu ehitatakse maakonnakeskustesse riigigümnaasiume, kus kõik kulud, kaasa arvatud abipersonali palkamise kulud, on n-ö riigi kanda. Samas kannab nimetatud täistsüklikoolides suures osas need kulud ju kohalik omavalitsus, välja arvatud eraldis õpetajate palgaks, mis tuleb riigilt.

Vello Jõgisoo

See, kas omavalitsus soovib ise kooli pidada või anda kooli pidamise üle riigile, on iga omavalitsuse enda otsustada. Seadus lubab ju kõiki koolivorme. Siin ei näe ma küll mingisugust vastuolu või riivet, sest see on omavalitsuse otsustada. Mis puudutab kulude katmist, siis jah, see on nii, kuid omavalitsusel on ju oma koolis ka otsustamisõigus, mis riigikoolis on ikka nullilähedane. Seetõttu ei näe ma põhjust, miks peaks kohalikul omavalitsusel olema vaja oma koolist loobuda.

Aseesimees Jüri Ratas

Valeri Korb, palun!

Valeri Korb

Aitäh! Lugupeetud härra Jõgisoo, suur tänu teile ettekande eest! Ma leian, et kõik, mis te rääkisite, oli tõesti võetud elust ja teie kõne oli kantud igapäevastest muredest. Aga ma arvan, et iga aastaga lükkab riik kahjuks haridusprobleeme aina rohkem kohalike omavalitsuste lahendada. Selles süsteemis on suur roll muidugi maaomavalitsuste liidul ja linnade liidul. Oma kõne lõpus rääkisite sellest, et on vaja

viia läbirääkimistele kohaliku omavalitsuse esindajad ja riik. Minu küsimus ongi sellega seotud. Kui tihti teil üldse viimasel ajal on olnud võimalust läbi rääkida riigi, sh ministeeriumi esindajatega?

Vello Jõgisoo

Maaomavalitsuste liidu ja linnade liidu ning ministeeriumi moodustatud komisjoniga oleme päris tihedalt kohtunud. Viimasel ajal, selle koefitsientide mudeliga seoses seda kahjuks enam öelda ei saa. Kui ma päris ausalt ütlen, siis komisjonis umbes kuu aega tagasi esitatud palvele saata meile koefitsientide tabel ei ole ministeeriumist tänase päevani vastatud. Nii et selle mudeli arutelu on läinud väheke kehvasti, aga varem on meie arvates küll piisava tihedusega koos käidud, arutatud ja nende teemade üle mõtiskletud. Aga selle viimase mudeliga on, jah, nii nagu on.

Aseesimees Jüri Ratas

Marika Tuus-Laul, palun!

Marika Tuus-Laul

Aitäh, juhataja! Aitäh ka väga hea ettekande eest! Minu küsimus on pisut üldisem. Ühtpidi me jagame Eestimaad ümber haldusterritoriaalselt, teistpidi jälle koolireformi põhimõtete järgi, ümber jagatakse ka kiirabipiirkondi ja haiglate teeninduspiirkondi. Iga minister nokitseb justkui omaette. Neid kaarte me kohakuti nagu ei tahagi asetada. Mis te arvate, mis siis nüüd Eestimaal lahti on ja miks see kõik nii katki on, miks ei saavutata ühist keelt?

Vello Jõgisoo

See on väga keeruline küsimus ja väga keeruline on sellele vastata minul, kes otseselt ei pea neid kaarte kokku panema. Viimasel ajal on meilgi tekkinud sellised mõtted, et miks küll nendel teemadel ei räägita. Võib-olla ka kohapeal valdades ja linnades räägitakse vähe, valitsuse tasemel räägitakse ilmselt vähe ja meie räägime haridusministeeriumiga liiga vähe. Me peaksime olema julgemad, me ei peaks üksteist kartma, me peaksime oma mõtted välja ütleva. Omavalitsused saavad ju asjadest aru. Kui riigil ei ole raha, siis arutame koos, kuidas olemasoleva rahaga hakkama saada. Nii et on kätte jõudnud aeg, kui liiga

vähe räägitakse, selgitatakse ja kuulatakse teisi.

Aseesimees Jüri Ratas

Palun, Eldar Efendijev!

Eldar Efendijev

Aitäh, härra eesistuja! Austatud ettekandja! Haridusvõrgu korrastamine toob kaasa mõned lisakulud, näiteks transpordikulud, sest on vaja õpetajaid ja õpilasi vedada. Kui tekivad riigigümnaasiumid, siis võib olla vaja ehitada ühiselamuid ja muidugi on vaja lahendada koolitoiduküsimus. Tugiteenuste keskused nõuavad lisakulutusi, lisaks kulub kodust kooli minekuks rohkem aega. Kas on arvestatud, kui palju võtab haridusvõrgu korrastamine ressursse ja kuidas need kohustused võiksid olla jagatud omavalitsuste ja riigi vahel?

Vello Jõgisoo

Kindlasti nõuab koolivõrgu ümberkorraldamine transpordiresse, gümnaasiumide ümberkorraldamine nõuab neid veelgi rohkem. Me oleme Harjumaa Omavalitsuste Liidus, mille juhatuse esimees ma ka olen, teinud arvutusi, kui palju oleks Harjumaal vaja transpordi jaoks ressursse, kui gümnaasiumivõrk ümber korraldada. Oleme esitanud need arvutused ka haridusministeeriumile. Ma ei mäleta, mis see arv oli, aga see ei olnud 10 ega 100 eurot, vaid see oli tunduvalt suurem summa. Kui me seda teed läheme, siis kindlasti ei saa me seda külge tähelepanuta jätta. Vastus, et see kõik on ühistranspordiseaduse korraldada ja lahendada, ei ole nagu päris õige. Me peaksime ikkagi need kulud ka hariduse eelarves välja tooma. Ma ei oska praegu teile peast öelda, kui suured need kulud on. Vähemalt Harjumaa kohta oleme need välja arvutanud ja ministeeriumile esitanud.

Aseesimees Jüri Ratas

Mailis Reps, palun!

Mailis Reps

Aitäh, lugupeetud aseesimees! Lugupeetud ettekandja! Te väikeste maakonnagümnaasiumide kohta juba ütlesite, et nende pidamine on kohaliku omavalitsuse otsustada. Kooskõlastusele tulnud rakendusakti § 2 lõikes 5 on välja toodud, et gümnaasiumi statsionaarses õppes

rakendatakse koefitsienti 1, mis tagab gümnaasiumiõpetajate tööjõukulude katmise seal, kus on võimalik moodustada klassikomplekte keskmise täituvusega 32 õpilast. Ma usun, et kindlasti on maaomavalitsuste liit väga teadlik, et gümnaasiumid, kus keskmine õpilaste arv klassis on 32, on kindlasti vähemuses. Kas maaomavalitsuste liit on selle kohta oma arvamus esitanud ja milline see on?

Vello Jõgisoo

Meie arvates peaks gümnaasiumiastet olema võimalik pidada 90 õpilasega kolme aasta peale kokku. Me püüame selle eest seista, kuid samas näeme, et see asi vajab ümberkorraldamist. Need gümnaasiumid, kus on 30 õpilast ja alla selle, on ennast juba kokku tõmmanud. Meie seisukoht on see, et gümnaasiumi peaks olema võimalik pidada 90 õpilasega. Näiteks on Kose Gümnaasiumis ca 130 õpilast. Kuna me leiame, et gümnaasiumi olemasolu seal on tähtis, sest see on ikkagi selle piirkonna, Lõuna-Harjumaa keskus, siis me oleme läinud seda teed, et lihtsalt maksame õpetajate palgale peale ja peame seda gümnaasiumi edasi niikaua, kui me seda suudame.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Urve Palo!

Urve Palo

Aitäh, proua eesistuja! Hea ettekandja! Kuiigi tänane teema on üldharidus, puudutab minu küsimus hoopis huviharidust. Huviharidus on inimese haridustee väga oluline osa. Teil on omavalitsusjuhina töötamise pikaajaline kogemus. Sestap küsingi. Praegu ei näe riik endal rolli meie laste huvihariduse toetamisel ja see on jäetud omavalitsuse vastutada. Kas teie arvates on selline lähenemine mõistlik või kuidas peaks olema riigis korraldatud huvihariduse toetamine ja arendamine, et kõik lapsed saaksid oma võimed välja arendatud?

Vello Jõgisoo

Küll oleks hea, kui riik suudaks toetada kõike, sh huviharidust. Olen ise pärit omavalitsusest, kus on kaks huvikooli: spordikool ja muusikakool. Me oleme ise nendega hakkama saanud. Lastevanematele võiks riik osalustasu maksmisel küll appi tulla, kas nüüd just kõigile, aga ta võiks kas või lastevanemate sissetu-

lekust tulenevalt mingisugust tuge pakkuda. Lapsevanema osalus on 10–15% huvihariduse tegelikust maksumusest, mitte rohkem. Aga kas peaks huviharidust lausdoteerima? Ma arvan, et see on valikute küsimus.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Meil on aega veel niipalju, et esitada viimane küsimus. Palun, Jüri Ratas!

Jüri Ratas

Suur tänu, Riigikogu aseesimees! Austatud ettekandja! Te alustasite kõnet oma kogemuste kirjeldamisega. Te ütlesite, et olete kaheksa aastat hariduse teemal läbirääkimisi pidanud. Ma küsin rohkem sellest aspektist lähtudes, et te olete iga päev tööl maaomavalitsuste liidus. Te rääkisite siit Riigikogu kõnetoolist koolilõunast, te rääkisite tugispetsialistidest. Miks on nii, et kui samadel teemadel räägib siin valitsuse esindaja, siis tekib mulje, nagu oleks tegemist musta ja valge koeraga, kes erinevad teineteisest täielikult? Miks omavalitsusliitude esindajaid läbirääkimistel nendel teemadel ei taheta või ei suudeta kuulata? Mis teie arvamus on?

Vello Jõgisoo

Ma arvan, et eks meid ära ikka kuulatakse, aga kahjuks sellele tõesti mingeid samme ei järgne. Peaesmärgiks on võetud õpetajate töötasu tõstmine. Ma arvan, et me oleme igasuguste õigusaktide ja millega iganes loonud haridussüsteemi, mis maksab piltlikult öeldes 15 eurot, aga meil on 12 eurot ja nüüd me tahame 12 euroga selle 15 eurot maksva hariduse vägisi ära anda. Seetõttu me vaidleme, kakleme, solvume, solvame teisi, nutame ja naerame. See ongi minu arvates üks suuremaid hädasid, et me oleme seadnud meie rahakotile võib-olla natuke liiga ranged tingimused.

Aseesimees Laine Randjärv

Küsimuste aeg on otsa saanud. Suur tänu, härra Vello Jõgisoo! Tänapäev neljas ettekandja on Eesti Keskerakonna fraktsiooni aseesimees Mailis Reps. Palun!

Mailis Reps

Lugupeetud juhataja! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Lugupeetud minister ja ettekandjad! Kõigepealt tänan südamest ministrit, Eesti

Haridustöötajate Liidu esindajat proua Landi ja Eesti Maaomavalitsuste Liidu esindajat härra Jõgisood, kes andsid oma kolme ülevaatliku ettekandega meile Riigikogus, aga ka laiemale avalikkusele võimaluse mõista erinevaid seisukohti ja tutvuda nende tulevikuvaaatega.

Mis meid ajendas täna, enne uue aasta algust, tegema Riigikogule ettepanekut arutada hariduse jätkusuutlikkuse teemadel? Meid ajendas muidugi see, et viimase paari kuu jooksul on tulnud kooskõlastusringile põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 82 muudatus ja ka selle rakendusakti, rahastamismääruse kavand. Aga laiemalt võttes ajendas meid eelmisel kevadel või, ütleme, jaanilaupäeva eel toimunud vaidlus põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse muudatuste ümber, millega pidime sügisel edasi minema. Sügis ja valimistest põhjustatud vaheaeg on möödas, käes on jõuluelne aeg.

Vaidlused käivad väga laias laastus kolme küsimuse ümber, mis seonduvad õpetajate, koolivõrgu korrastamise ja üldhariduse rahastamisega. Minister tõi tänase istungi alguses väga selgelt välja, et üldhariduse jätkusuutlikkusest rääkides on need kolm aspekti kindlasti vaid üks väike osake. Igati paslik on siinkohal tunnustavalt mainida, et need ülevaatlikud mõtted, mida minister siin esitas õpetajakoolituse, vaimse taristu, õpikute, digitaliseerimise või ka muude küsimuste kohta, peaksid olema arutelul nii kultuurikomisjonis – need on seal juba osaliselt arutlusel olnudki – kui ka edaspidi olulise tähtsusega riiklikke küsimusi arutades.

Lubage mul Keskerakonna fraktsiooni esindajana ja arutelu algatajana jääda nende teemade juurde, mis on kõige enam kirgi kütnud. Kui me vaatame järgmise aasta eelarvet, siis üks peamisi küsimusi on olnud see, kas õpetajatele lubatud palgatõus on piisav, selleks et ettenähtud palga alammäärad saaksid välja makstud. Küsimus on võib-olla laiemgi (ka proua Land tänäpuudutas seda): kas õpetajate sissetulekud realselt suurenevad? Eelmisel kevadel siin põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse üle pikkade ööistungite ajal tuliselt vaieldes saime selgelt aru, et atesteerimise kaotamise poolt oli Riigikogu napp enamus. Õpetajate organisatsioonid on siiani selle kaotamise tõttu nõrkinud. Nõrkinud on nad just seetõttu,

et lugupeetavatel ja teistele eeskujuks olevatel õpetajatel palk realselt ju ei tõusnud. Veelgi enam, on enam kui kaheldav, kas loodav õpetajate kutsestandard annab neile tulevikus piisavat motivatsiooni, sest algusest peale on rõhutatud, et palk ei hakka kutsesest sõltuma.

Teine põhimõtteline küsimus on olnud õpetajate tunnikoormus. Ka sellele täna siin juba viidati. Küsimuste ja vastuste voorus tõi Eesti Haridustöötajate Liidu esindaja selle kohta näiteid, kuid selge on see, et 35 tundi, mis on õpetajale ainus tagatis, ei ole ei läbirääkimistel kooli sees ega ka laiemal üldsuse arvates andnud neid tulemusi, mida loodeti. Realselt on olnud juhtumeid – ja kahjuks mitte üksikuid –, kus oluliselt on suurendatud õpetaja nn klassi ees tehtavate töötundide arvu, mis seni oli 18–24. Peamine mure on just kindlustunde puudumine. Kindlasti on väikestes koolides seatud õpetajatele ka palju lisanõudeid.

Rääkides klassijuhatajatööst, lisatundidest, juba mainitud kinnisvarakomponendist või mõnest muust temast, võib väga lühidalt kokku võttes öelda, et eesmärk on olnud olemasoleva haridusraha sees ümbertõstmiste kaudu tõsta õpetajate palga alammäärasid. Samal ajal ju haridustoetuse suurus ei omavalitsusele ega koolile realselt sellise kiirusega ei kasva. Praegu on koolidel remondi jaoks olemas investeringuraha, mida on küll mitu korda vähendatud, kuid mida koolid on seni siiski enda omaks pidanud. Kas kohalik omavalitsus need iga kooli tasandil taastada suudab ja kas igal kohalikul omavalitsusel on võimalusi selleks, et ka edaspidi piisavalt tihedalt kooli uuendada, on kindlasti küsimus.

Koolivõrgu korrastamisest rääkides on minister nii täna kui ka mitmel korral varem toonud võrdlusi Soomega, aga laiemaltki. Tõepoolest, kui me vaatame praegust koolivõrku, kas siis üle Eestimaa või näiteks täna jutuks olnud Tallinnas, siis on selge, et sisemigratsioon ja inimeste isegi ühe kohaliku omavalitsuse piires ümberpaiknemine on toimunud kiiremini kui muudatused koolivõrgus. Meil on koole, mis asuvad piirkonnas, kus inimesi on vähe. Need koolid on kas pooltühjad või on seal väiksemad klassid. Loomulikult on aga ka neid piirkondi, kus lapsed käivad kahes, osaliselt lausa kolmes vahetuses. Nüüd on küsimus, mida me selle teadmisega peale hakkame.

On selge, et minister, olles matemaatikas väga palju tugevam kui meist paljud siin, saab väga hästi aru, et kui ta toob võrdluse hariduse üldise rahastamise ja õpetajate osakaalu kohta, siis sellest ilmnenu ebakõla üks põhjus ongi olnud see, et me oleme pärinud koolivõrgu, mis vajas ja vajab ka praegu remonti. Iga koolivõrgu muudatus survestab veelgi enam investeringuid kinnisvarasse. Kritiseerida kohalike omavalitsusi, et proportsionaalselt liiga palju tähelepanu läheb koolimajadele, on kohatu, sest selline on jaotus ju algusest peale olnud. Kohalik omavalitsus peabki tegelema rohkem kinnisvara ja abipoolega ning riik on alati rohkem tegelnud õpetajate palkadega.

Püüd hajutada riigi või ministri vastutust õpetajate palga loodetust aeglasema tõusu eest, kui toetus on ainuke abi, mida kohalikud omavalitsused õpetajate palga tõusuks saavad, on üsna uudne lähenemine. Seni on ministrid pidanud nii poliitiliseks rõõmuks kui ka oma vastutuseks seda, kui palju antakse õpetajate palkadeks tuge ja kui palju seda hinnatakse Vabariigi Valitsuses ja koalitsioonis. Kas see on olnud piisav? Majandus on küll kiiremini edasi liikunud kui see toetus. Kuid täna öelda, et kohalikud omavalitsused vastutavad niisama suurel määral õpetajate palga eest kui riik, ei ole mitte ainult uudne lähenemine, vaid kohati kindlasti ka õigustamatu. Ootus on selgelt see, et õpetajate palk on riigi vastutusel, ja ootus on selgelt ka see, et see raha ei pea tulema ega saa tulla ainult või peamiselt investeringute või remondiraha arvel.

Järgmine küsimus on vaidlus uue rahastamismudeli ümber. Mul olid tänase päevaga seoses väga suured ootused. Täna on 3. detsember, aga kahjuks ei saanud me ka küsimustevastuste voorus ministrilt teada, kas uus, kooskõlastamisele saadetud määrus rahastamismudeli muutmiseks 1. jaanuarist rakendub või ei. Minister raputab pead. Loodame siis, et see ei rakendu. See on olnud peamine põhjus, miks me kindlasti palusime Riigikogul täna seda olulise tähtsusega riiklikku küsimust arutada. Kui sellised suured muudatused, mis nõuavad väga selgeid muudatusi ka koolivõrgus, tulevad enne 1. jaanuari, siis sellises tempos ei suuda mitte ükski kohalik omavalitsus koolivõrgus realselt ühtegi muudatust teha, rääkimata sellest, et õpetajad saaksid normaalselt

kooliaasta lõpetada, viia õpilased üle järgmistesse klassidesse jne.

Üldhariduse rahastamise mudeli väljatöötamise juures olen ma olnud paar aastat. Me muutsime kohalike omavalitsuste ja õpetajate väga selge surve tulemusena süsteemi, mis nüüd uuesti tagasi tuuakse. Põhjendus, miks tol hetkel oli surve seda muuta, oli see, et kohalikke omavalitsusi, kus oli mitu keskust, survestati oma koole kinni panema. Nüüd on toodud tagasi unustatud vana just sellesama põhjendusega, et me vajame uut mudelit, kuna koolivõrgus ei toimu muidu muutused piisavalt kiiresti. See erineb kindlasti praegusest haridusele lähenemisest, sest me tunnustame ka riiklikul tasandil, et haridussüsteem on tulevikuski jätkusuutlik, kui me haridusvõrku oluliselt korrastame. Seni ei ole keegi tahtnud, hoolimata Praxise analüüsides, mobiilsidevõrgu analüüsides, tõmbekeskustest või ükskõik millest muust, avalikult välja öelda, et meie eesmärk on koolivõrku kokku tõmmata.

Kui uue rahastamismudeli üks mõtteid ja eesmärke on toetada neid omavalitsusi, kes teevad oma koolivõrgus olulisi korrastusi, on kindlasti hädavajalik järgmiste kooskõlastusringide ajal teha ka see poliitiliselt väga valus samm ja vaadata seda kõike omavalitsuste kaupa. Nii nagu näeb ette ka maaomavalitsuste liidu ja Siseministeriumi ettepanek, tuleks vaadata koefitsiente ja olukorda kas või igas kohalikus omavalitsuses eraldi, arvestades nendevahelisi erinevusi. Tõenäoliselt on haridusministeriumis esialgsed kalkulatsioonid tehtud, aga ma usun, et laiem, kindlasti ka üsna valus debatt selle üle oleks üks võimalus tuua siia taha nimed ja arvud.

Igal juhul ma veel kord tänan ettekandjaid! Kas asjad said täna selgemaks või mitte, selle üle saavad otsustada pealtkuulajad ja kaasamõtledjad. Aga selleks, et oleks võimalus mõista, kus on kitsaskohad vähemalt eri osapoolte ehk õpetajate, kohaliku omavalitsuse ja ministeriumi arvates, said täna inimesed siia palutud. Olen äärmiselt tänulik, et see diskussioon on olnud väga sisuline. Aitäh teile kõigile!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Läheme küsimuste juurde. Palun, Mihhail Stalnuhhin, teine küsimus!

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud ettekandja! Kui Statistikaametit uskuda, siis aastatel 1999–2005 sündinud ja aastatel 2006–2012 esimesse klassi läinud laste arv erineb 3240 võrra. Tähendab, need lapsed on kadunud, lihtsalt kadunud. Kusjuures aastate jooksul see kadu kogu aeg suureneb, aastal 2011 oli kadunud juba üle 700 lapse, s.o üle 5% lastest. See on suur probleem ja seda juba esimese klassi tasemel. Mis sa arvad, kas pidevad reformid, pidev soov kuidagi haridussüsteemi muuta – pole oluline, kas on seda vaja või ei ole, aga tahaks nagu midagi muuta – mõjutavad ka migratsiooni? Kas inimesed ka sellepärast sõidavad ära ja viivad lapsed kaasa?

Mailis Reps

Aitäh, hea küsija! Kõigepealt, mis puudutab muudatusi ja reforme, siis viimase poole aasta jooksul on neil olnud ju väga selge positiivne mõju. Ma loodan siiralt, et ühiskonnas ei ole enam mitte kedagi, kes ei mõistaks, et hariduses toimuv on väga oluline ja õpetajate palga teema ei ole nüüd ainult poliitilise, vaid ka sisulise diskussiooni objekt. On olnud huvitav, et alates kevadest (vahepeal olid ka kohalikud valimised) kuni tänaseni on hariduse jätkusuutlikkus, eriti, mis puudutab põhikooli, aga osaliselt ka gümnaasiumitasandit, võetud kõne alla natuke uudsemalt. Küsimus on selles, kui rikkad me oleme ja kui väike võib meie arvates olla jätkusuutlik kool. Kui mõne aasta eest räägiti, et keskmises põhikoolis on enam kui 90 õpilast, siis nüüd on tavalises põhikoolis ju natuke üle 60 õpilase. Need on tõsised küsimused, aga kui me tahame mingilgi määral migratsiooni peatada, siis koolimaja olemasolu ajaloolises keskuses on inimestele kindlasti väga oluline põhjus, miks jääda elama sellesse piirkonda, kus on nende juured. Me oleme kümneid ja kümneid kordi kogunud, et isegi valla piires ühes keskuses kooli sulgemine ei too kaasa head tulemust teise kooli jaoks. Tavaliselt liigutakse siis inimeste loomuliku migratsiooni tulemusena lähimasse keskusesse või pealinna. Nüüdseks on meile muidugi veel üks tõmbekeskus juurde tulnud, see on väga paljudele peredele Soome, aga loomulikult kolitakse ka teistesse riikidesse.

Kas need muudatused mõjutavad migratsiooni? Ma küll võtsin üsna palju materjale

kaasa, aga need ei kajasta päris teadusuuringuid. Küsitlusuuringute põhjal (ma tean, et on inimesi, kes kiivalt teevad vahet teadusuuringute ja küsitlusuuringute vahel) on väga selgelt näha, et kui inimesed liiguvad oma kodukohast ära, otsides oma perele paremaid võimalusi ja paremaid töökohti, siis ei ole enam oluline, kas nad jäävad pidama Tartus, Pärnus või Tallinnas või hoopis mõnes muus keskuselaias Euroopas. See juurte lahtitõmbamise efekt on lihtsalt laiem. Kodulähedane kool on kultuurikeskuseks kindlasti väga oluline. Võib-olla peame ühiselt ütlema, et järelikult ei ole 6–7% SKT-st sellise koolivõrgu puhul piisav. Kas me oleme ühiselt valmis koolivõrku suurema rahaga üleväl pidama või mitte, see on tõsise diskussiooni koht.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Aivar Riisalu!

Aivar Riisalu

Aitäh, hea eesistuja! Hea ettekandja! Mina tunnistan ausalt ja otse, et ma tean, kuidas manööversõja tingimustes pataljoni maastikul liigutada. See on lihtne ülesanne, kui sa sõjapidamisest natukenegi tead. Kuulasin aga tänaseid ettekandjaid. Minister ütles, et ühest küljest on kõik jube hästi, siis tulid aga vallavanem ja õpetajate esindaja, kes mõlemad ütlesid, et tegelikult ei ole ikka sugugi hästi. Viimase aja trend on, et keegi kogu aeg kusa-gil justkui valetab. Kuidas mina lihtsa inimesena pean aru saama, kumb pool siis valetab, ja kuidas on ikkagi võimalik, et sellises lihtsas ja ilusas asjas nagu haridus valitseb selline kontrast? Kuidas see võimalik on?

Mailis Reps

Aitäh, hea küsija! Kindlasti ei ole vastastiku öeldud süüdistused kasuks tulnud ja kindlasti on siin olnud ka väga palju emotsioone. Esiteks, asjadest saadaksegi erinevalt aru. Kindlasti on inimesi, kes näiteks õpetajate atestatsioonistmete kaotamises ei näe mingit suurt probleemi, vaid leiavad, et need olidki iganenud ja metoodikõpetajad said teistega võrreldes põhjendamatult kõrget palka. Siin ongi erinevad arusaamad. Mis puutub diskussiooni puudumisse, siis näiteks sellesama määruse kooskõlastusring näitab väga selgelt, et tõlgendused, ootused ja arusaamad olid väga

erinevad. See tekitas väga palju vastuolusid, küttis emotsioone ja tõi esile väga palju neid aspekte, millest tegelikult kevadest peale on räägitud.

Peamine, mida soovitaksin meile kõigile: me peame diskussioone jätkama. Me võime seda teha Riigikogus olulise tähtsusega riiklike küsimusi arutades, me võime pidada diskussioone infotundides, kultuurikomisjoni aruteludel ja loomulikult ka laiemat üldsust kaasates. Kindlasti on see oluline. Toon näiteks sellesama määruse oma elu elama hakanud punkti, mis ütleb, et põhikoolis on koefitsiendiks 1, kui klassi keskmine täituvus on 24. Samal ajal väidab põhikooli- ja gümnaasiumiseadus, et 24 on lagi, mida võib tõsta ainult hoolekogu erietsuse põhjal. See on tekitanud väga palju segadust.

Valmistades ette tänast ettekannet, arvutasin ma välja, et kui näiteks muid muutujaid ei ole ja küsimus on ainult selles 24 õpilases, siis ainuüksi Rakvere Põhikoolis, kus klassi keskmine täituvus on 22 õpilast, väheneks õpetajate palgaeraldus 8,3% ja Kambja Ignatsi Jaagu Põhikoolis, kus klassi keskmine täituvus on 19 õpilast, väheneks õpetajate palgaraha 20,8%. Kui määruse ühes punktis öeldakse, et klasside keskmine täituvus on 24, aga järgmises punktis öeldakse, et arvestatakse regionaalseid eripärasid, kuid seal juures ei ole lisa, mis näitaks, et nendel regionaalsetel eripäradel on tegelikult ka mingi tähendus ja Kambja koolis ei vähene palgaeraldus 20,8%, siis on ju arusaadav, kui emotsioonid on väga selgelt üleval. Kindlasti on näiteks Leisi Keskkool oma põhikooliastme pärast väga mures, sest seal on klasside keskmine täituvus 16 õpilast ja palgaraha väheneks rohkem kui 34%. Nii et ainuüksi see üks säte võib kaasa tuua väga suure murelaine, millele proua Land juba vihjas.

Valitseb ootusärevus, et 1. jaanuarist hakkab midagi juhtuma, ja seda nähakse äärmiselt negatiivses valguses. Kindlasti oleks teretulnud selge sõnum, et see on alles projekt ja me arutame seda edasi või arutame ka midagi muud enne 1. jaanuari. Aga gümnaasiumiastmes see koefitsientide osa ju isegi puudub. Kui gümnaasiumiastmet vaadata, siis on see tabel üsnagi huvitav, sellepärast et kahel leheküljel on kirjas need koolid, kus riigi eraldis õpetajate palga jaoks väheneb. Koolide edetabeli üle, mis on koostatud riigieksamite tulemuste põh-

jal, on üsna palju vaieldud, aga seda on ka palju tsiteeritud. Koolide hulgas, kelle rahastamine väheneb, on näiteks Väandra Gümnaasium, kes on edetabeli tipus, Väike-Maarja, Järva-Jaani, Puhja, Värskja jt koolid. Need on kohapeal väga lugupeetud gümnaasiumid, aga selle rahastamismudeli kriteeriumide järgi nende rahastamine väheneb. On arusaadav, et see on tekitanud emotsioone.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Priit Toobal, teine küsimus!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud aseesimees! Hea ettekandja! Me oleme täna seda olulise tähtsusega riiklikku küsimust arutanud sooneutraalselt ja rääkinud ka õpetajatest sooneutraalselt. Mina küsin aga meesõpetajate kohta, keda teatavasti koolides on väga vähe. Seda eriala omandavad väga vähesed noored mehed. Lasteaedadest ei maksa üldse rääkida, seal on ainult tädid, onusid peaaegu üldse enam ei ole. Ma küsingi, mis võiks motiveerida mehi kooli tööle minema. Kas tõesti ainult palk?

Mailis Reps

Aitäh, hea küsija! Kõigepealt, tegelikult minister puudutas seda teemat, ta tõi välja arvud, kui vähe on praegu koolis tööl mehi. Ka tudengite hulgas on tõepoolest pilt üsna selge, ülekaal kaldub naiste poole. On neid riike, kes on püüdnud ühe soo põhiseid erialasid muuta, näiteks on seda püütud teha lasteaiakasvatavate puhul, ja tuua sellele erialale tööle teisest soost inimesi. Eestis on selle kohta mõned väga positiivsed näited. Aga üldiselt võib poolnaljaga, aga siiski üsna murelikult öelda, et riikides, kus seda on tehtud, on õpetajad ise olnud selles suhtes ettevaatlikud ja lastevanemad on tõstnud hädakisa, et kes on see meesterahvas, kes tuleb lasteaeda tööle.

Ma arvan, et me peame kõigepealt muutma teatud hoiakuid ühiskonnas. Kindlasti on ühiskonnale praegu vastuvõetav, kui mees on poiste tööõpetuse või kehalise kasvatuse õpetaja, ta võib olla koolidirektor ja õppealajuhataja, ta võib anda reaalseid, teatud mõõndusega ka mõningaid humanitaarseid, aga üsna keeruline oleks praegu lapsevanemal mõista seda, kui kõik esimese klassi õpetajad oleksid meesterahvad. See ootus ja lootus mõnes koolis siiski

on, eriti neis, kus on eraldi tüdrukute ja poiste klassid. Kahjuks ei ole see esimestes klassides õnnestunud, küll aga on seitsmenda või kaheksanda klassi jaoks mõnikord leitud piisavalt meesõpetajaid, kes on valmis hakkama poisteklasse õpetama.

Nii et lisaks palgale, mis on äärmiselt oluline ja vaieldamatu tegur, on meil vaja enda hoiakuid muuta. See ei ole ainult õpetajate toa küsimus. Ma usun, et õpetajate toas on enne jõulupidusid suur ootus, et mehi, kes silmarõõmu pakuksid, oleks rohkem, et ei oleks nii, et ainult kooli direktor on mees. Muutust on vaja ka lastevanemate ja laiemal üldsusel hoiakutes. Üks näide: kui poeg läheb õppima õpetajaks, siis on oluline, kas perekond seda toetab või pigem vaatab teda uurivalt. Need on need asjad, mida me peame muutma.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Urve Palo, teine küsimus!

Urve Palo

Aitäh, proua eesistuja! Hea ettekandja! Natuke enam kui kuu aega tagasi esines Riigikogu seminariruumis Soome haridusminister Krista Kiuru. Talt küsiti, kuidas Soomes on saavutatud see, et õpilaste õpitulemused on keskmiselt väga head ja ka koolid on üldiselt võrdsetel kõrgel tasemel. Krista Kiuru vastas, et mõni aeg tagasi sõlmiti ühiskondlik kokkulepe ja tõsteti tuntavalt õpetajate palka, n-ö toodid ühiskonnagrupina teiste hulgast välja. Ta ütles, et praegu on õpetajad töö saamiseks järjekorras. Sa oled väga tugev haridusala spetsialist. Mis sa arvad, milline peaks olema ja võiks olla õpetaja palk?

Mailis Reps

Aitäh! Ma saan tugineda mõne aasta tagasele kogemusele. Selliseid uuringuid või küsitlusi on tehtud üsna mitu. On tehtud näiteks haridustöötajate töötaja uuring ja ootuste uuring. Välja võib tuua kaks asja. Esiteks, kindlasti on oluline väga selge palgatõus, kusjuures mitte protsentides, vaid tuleks sõlmida mingi ühiskondlik kokkulepe. Seda on tehtud Põhjamaades, samasuguse muudatuse viis läbi Iirimaa, kui ta tahtis teha hüppe tarka ühiskonda. Me võime küll öelda, et Iirimaa elas mullis ja pidi hiljem tegema korrektiive, aga õpetajate palku seal oluliselt ei vähendatud. Ka

siis, kui hakati kärpima, ei muudetud Irimaal olulisel määral õpetajate palgastruktuuri. Irimaal oli palgavahe enam kui kümnekordne. Ma räägin küll rohkem kui 50 aasta tagusest otsusest, aga sel hetkel, kui nad selle otsuse tegid, olid nad aru saanud, et teistmoodi ei saa.

Kas Eestis on see murdepunkt käes, seda ei oska ma öelda. Ma võin viidata mõne aasta tagusele uuringule. Siis oli riigi keskmine palk natuke üle 800 euro ja õpetajate palgaootus oli, et nende palk algaks 1200 eurost. Nüüd on keskmine palk, ütleme, 1000 euro piiril. See tõttu ma usun, et ei ole mõtet rääkida väiksemast palgast kui 1500 eurot, kui me tahame, et meil tekiks õpetajate konkurents. Kas selleks on vaja mingisugust erilist otsust? Jah, kindlasti. Kuni see on haridusministri ja ühe erakonna vastutada, sellist muutust ei tule. See tuleks ainult sellisel juhul, kui see ei oleks mitte kellegi poliitiline kaigas ega ka mitte kellegi poliitiline võit, vaid oleks olemas lihtsalt ühiskondlik võimalus selline otsus ära teha.

Kui optimistlik ma selles suhtes olen? Jah, neid riike on, kes on seda teinud. Aga ma rõhutan, et Soomes ei ole see ainukene heade õpitulemuste põhjus. Soomes on õpetajatel kindlasti ka väga head töötingimused. Ka Soome haridusminister tõi välja tugistruktuure. Nende puudumine paneb meie õpetajaid natuke pelgama. Kui õpetaja läheb teismeliste tavakeskkonda ja tema eesmärk on püüda klassile anda edasi oma teadmisi ning õhutada neid diskuteerima, aga ta peab tegelema ühe või kahe erivajadusega lapsega – me räägime tavaliselt sotsiaalsest erivajadusest –, siis siia kõrvale oleks vaja tugistruktuuri. On see siis väga tugev koolidirektor, on need tugistruktuurid, on see keegi, kes õpetajat nõustab, aga õpetajal on vaja tuge, et teda füüsiliselt ja vaimselt toetataks ja aidataks.

Aseesimees Laine Randjärv

Meil on veel nii palju aega, et saab esitada ühe, viimase küsimuse. Igor Gräzin, palun! Palun ka lühikest vastust!

Igor Gräzin

Hea ettekandja! Soomest räägitakse praegu palju. Mina käin iga nädal Soomes õpetamas, kusjuures õpetan esimest kursust, mis tähendab, et minu üliõpilased Helsingis on just

keskkooli lõpetanud. Võin öelda, et selline sujuv ja vaikne haridustaseme allakäik iseloomustab Soomet täpselt samamoodi kui Eestit. Sellepärast ma küsin sinult niimoodi: kui suur osa haridustaseme üldises allakäigus on haridussüsteemil ja kui suur osa süsteemivälistel asjaoludel, näiteks digitaliseerimisel, tasemelt kehvemal internetiharidusel jne?

Mailis Reps

Aitäh, hea küsija! Sellele kõigele on mul võimalik vastata 33 sekundi jooksul. Mul ei ole piisavalt lähteandmeid, et rääkida sellest, kui palju on Soome haridustase muutunud. Kas digitaliseerimine või teised muudatused viivad haridustaset alla? Oleneb, mida me taseme all mõtleme. Võib-olla teavad noored tänapäeval vähem fakte, aga me loodame, et see ei ole meie hariduse ainukene eesmärk. Ma ei tähtsustaks digitaliseerimist üle ei ühes ega teises mõttes. Aga laiemat diskussiooni Soome ja Eesti hariduse üle, kui te lubate, peame hea professoriga väljaspool seda saali, sest ma kardan, et mu aeg on läbi.

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu, Mailis Reps! Küsimuste ja vastuste aeg on tõepoolest läbi. Me liigume edasi läbirääkimiste juurde. Aga Riigikogu juhatusel on laekunud järgmine ettepanek: "Riigikogu Keskerakonna fraktsioon teeb ettepaneku pikendada tänast istungit kuni päevakorrapunktide ammendamiseni, kuid mitte kauem kui kella 14-ni." Me peame selle ettepaneku läbi hääletama. Valmistume hääletamiseks.

Austatud Riigikogu, panen hääletusele Keskerakonna fraktsiooni ettepaneku pikendada tänast istungit kuni päevakorrapunktide ammendamiseni, kuid mitte kauem kui kella 14-ni. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt hääletas 54 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei ole. Ettepanek leidis toetust.

Me jätkame istungit. Oleme jõudnud läbirääkimiste juurde. Ma palun kõnetooli Jaak Alliku!

Jaak Allik

Lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud kolleegid! Haridusminister ütles kultuurikomisjonis, et õpetajate madala palga põhjus on see, et koole ja õpetajaid on palju ning omava-

litsused suunavad haridustoetuse raha mujale. Mis puutub viimasesse süüdistusse, siis konkreetseid näiteid, et haridusraha oleks läinud mujale kui haridusse, ei ole. Selle süüdistuse tõrjumine on omavalitsusliitude ülesanne, kes on sellega jõudsalt tegelnud. Mis puutub sellesse, et koole ja õpetajaid on palju, siis statistika põhjal on ministril ehk isegi õigus. Laste arv väheneb, aga koolide ja eriti õpetajate arv on jäänud suhteliselt muutumatuks. Efektiivsuse mõttes annaks siin tõesti palju ära teha, kuid mida see tähendab hariduse kvaliteedile, seda pole keegi mõõtnud.

Praegused üldhariduse võtmesõnad on kindlasti koolivõrk ja õpetajate palk. Kümnekond aastat tagasi oli ühe õpetaja kohta 18 õpilast, praegu on neid 12. Kolmandik õpetajaid oleks nagu liigsed. Kui joonistada ministereiumis ainult Exceli tabeleid, siis on lahendus lihtne. Kuid nagu hiljuti ütles president kultuuri kohta, nii pole ka haridus õnneks Exceli tabelite abil juhitav. Keegi ei oska öelda, kui palju õpilasi ühe õpetaja kohta oleks praegu Eestis normaalne. On selge, et Tallinnas oleks normaalne üks õpilaste hulk, kauges maavallas aga hoopis teine.

Sotsiaaldemokraatide kavandatud hariduse regionaalse kättesaadavuse arutelul olulise tähtsusega riikliku küsimusena, mille korraldamise parlamendisaaits proua Ergma ära keelas, ütles Tallinna Ülikooli professor Aaro Toomela, et selleks, et õpilased oleksid akadeemiliselt edukad, on oluline eelkõige õpetaja kvalifikatsioon ning laste ja õpetajate suhtarv. Me räägime praegu palju individuaalsest tööst õpilasega, rühmatööst ja erivajadusega laste õpetamisest tavakoolis. See kõik tähendab, et ühe õpetaja kohta peaks olema palju vähem õpilasi, kui praegu arvestuse aluseks olev 24 õpilast klassis, mida ministereium on pakkunud.

Ma arvan, et suurim viga, mida praegune haridusminister teeb, on see, et korraga aetakse tõsimeeli taga nii hariduse efektiivsust kui ka õpetamise kvaliteeti. "Foorumi" saates ütles minister, et kui tal oleks valida, kas õpetaja palk või klassi suurus, siis valiks ta kõhklematult õpetaja palga. Mulle tundub, et see on niisama arukas, kui lasta valida ema ja isa vahel. Neid asju ei saa lahutada, neid tuleb koos käsitleda ja leida optimaalne lahendus. Käies mööda Eestimaa valdu ja väikelinnu, on mulle tundunud, et lahendus saab olla ainult

koolipõhine. Mingid koefitsiendid, ei minister Aaviksoo ega minister Kiisleri pakutavad, siin ei aita.

Miks pole Eestis läbi läinud ükski haldusreform ega ka haridusreformi plaan? Minu arvates sellepärast, et neid on tehtud ministereiumis kaardi joonistamise põhimõttel. Aga Eesti on nii väike ning iga õpilane ja kool on siin oluline. Iga vald on eripärane. Neid kõiki tuleks käsitleda individuaalselt. Sellest rääkis ka proua Reps.

Ma arvan, et kõige rohkem vajab Eesti praegu hoolitseva peremehekäega paika pandud selgust selles, millised põhikoolid ja keskkoolid, sh maa-asulate täistsüklikoolid, jäävad kestma ja millised mitte. Pole mõtet rääkida suuri sõnu ning teha plaane põhikooli ja gümnaasiumi tingimatu lahutamise kohta ning püüda neid maakeskkoole finantsiliselt kähgistades ellu viia, nagu praegu on ministereiumil plaanis. Pole mõtet teha ka kõlavaid sõnu kodulähedasest põhikoolist ning siis, finantseerides haridust omavalitsuspõhiselt, põhjustada tegelikult paljude põhikoolide n-ö vabatahtlik sulgemine. Kui me peame üldriiklikuks ja üldrahvuslikuks eesmärgiks kvaliteetse eluvõimaluse säilimist kõikjal üle Eesti, siis tuleb selle nimel ka tegutseda. Koolivõrgu üleriigiline säilimiskava lähemaks aastakümneks on vaja väga kiiresti vastu võtta ning siis neid koole, mille säilitamine on konsensuslikult otsustatud, just nimelt individuaalselt finantseerida. See ei saa jääda omavalitsuse vastutada ega tohi sõltuda sellest, kas järgmisel aastal jääb mõnes kohas õpilaste arv koefitsiendi kriteeriumist üles- või allapoole. See tähendaks ka gümnaasiumihariduse terviklikult riigi vastutusele ja finantseerimisele võtmist, sõltumata sellest, kas tegu on nn puhta riigigümnaasiumiga või munitsipaalkooli gümnaasiumiosaga.

Palun kolm minutit juurde!

Aseesimees Laine Randjärv

Kolm minutit.

Jaak Allik

Toon konkreetse näite minu kodukohast Viljandimaalt, kus avati äsja ilus riigigümnaasium. Selle suure gümnaasiumi maksimummaht on 200 õpilast lennu kohta. Sinna kooli võib astuda õpilasi ka väljastpoolt Viljandimaad, tegelikult võib ta vastu võtta 180 Viljan-

dimaa põhikoolilõpetajat. Praegu on lisaks sellele gümnaasiumile Viljandimaal veel neli keskkooli, kus õpib 87 üheksanda klassi õpilast. Vaadates põhikooliõpilaste arvu, näeme, et selline suhe jääb püsima aastateks. Minu mure on selles, et kui me need teised gümnaasiumid finantssurve abil sulgeme, siis mida me ütleme igal aastal neile 90 lapsele, kes linna kooli lihtsalt ei mahu. Kas me ütleme neile, et mingi kutsekooli? Osa ehk lähebki, aga kaugeltki mitte kõik. Või ütleme, et mingi koos vanematega Tallinna? Jällegi osa läheb, aga kas see on meie eesmärk? Mis õigusega me tegeleme sellise segregatsiooniga, mis lähtub selgelt elukohast ja vanemate rahakotist? Kui palju andeid me sellega kaotame! Ma ei hakkagi rääkima sellest, et kuigi sellise maa-keskkooli õpilane ei saa võib-olla valida õppeaineiks hispaania keelt või teatriõpetust, nagu meiegi omal ajal ei saanud, näitab elu, et kitsama ainevaliku korvab just soodsam, individuaalsem ning kodulähedasem õpikeskkond koolides, kus abituriente on 15–20, mitte 150–200. Me pole nii vaesed, et peaksime tingimata üht võimalust teisele vastandama. Haridusökonoomika seisukohalt oleks ju kõige efektiivsem üldse üle minna e-õppele ning lahutada õpilane õpetajast täiesti, mis oleks inimeseks ja ühiskonnaliikmeks kasvamise seisukohalt muidugi täielik katastroof.

Minu arvates on selge, et isiksuse kvaliteedi ja akadeemilise kvaliteedi hoidmiseks vajab Eesti haridussüsteem tulevikus palju rohkem raha kui praegu, sest väike on kallid ja meie oleme väikesed. Koole kunstlikult suureks puhuda ja ühte linna kokku ajada me ju ei taha, sest selline õhupall läheks peagi lihtsalt ja kurvalt lõhki. Hoolimata statistikast, mis näitab, et me oleme hariduskulude poolest oma 6–7%-ga SKT-st Euroopa paremate hulgas, peame endale aru andma, et meie rahva püsimiseks peab see suhe olema teistsugune. Mille arvel on seda võimalik saavutada, see vajab poliitilist otsust. Ma olen kindel, et see otsus tehakse, kui ükskord saadakse aru, et see pole lihtsalt õpetajate palga või haridusministri isikliku edukuse küsimus, vaid meie rahva ja kultuuri ellujäämise küsimus. Asi on tõepoolest ennekõike poliitilises tahtes. Olgu lõpetuseks öeldud, et ainuüksi selle raha abil, mille me võidaksime, kui jätaksime tulumaksu 1% langedamata, saaksime kõigi praeguste õpetajate

palka tõsta kuni 30%. Aga küllap jääb see järgmise parlamendi otsustada.

Ma lõpetan Eesti Emakeeleõpetajate Seltsi eilse pöördumisega haridusministri poole. Selle lõpusõnad olid sellised: "Meid on vähe. Meil on vähe lapsi. Nad kõik on väärt õpetajaid, kes on oma tööga rahulolevad, õpilaste ees säravad, on motiveeritud, tulvil eneseväarikust. Nad on väärt eesti keelt, kultuuri ja Eesti rahvusriiki." Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Ma palun järgmiseks kõnetooli Urmas Klaasi! Kaheksa minutit.

Urmas Klaas

Austatud Riigikogu aseesimees! Head kolleegid! Hariduse tähtsusest ja tähendusest oleme täna üsna pikalt ja põhjalikult rääkinud. Me näeme hariduses võtmeteemat, kui me räägime sellest, et meie inimesed võiksid olla tervemad ja õnnelikumad ning oma eluga paremini toime tulla. Selle eeldus on hea haridus. Me räägime meie majanduse kasvust, ettevõtluse arengust, me räägime sellest, et Eesti peaks olema edasipürgiv, innovatiivne ning suure majanduskasvuga maa. Võtmeküsimus on taas kord haridus. Hariduse tähtsuses ja tähenduses ei kahtle meist kindlasti keegi, nii nagu ei kahtle meist keegi ka selles, et muudatused hariduskorralduses ja õpetatava sisus on vajalikud. Samamoodi ei kahtle meist keegi selles, et meil on vaja kooli hästi motiveeritud õpetajaid ning õpetajate motiveerituse üks keskne tegur on hea palk.

Ma tahan Reformierakonna fraktsiooni nimel markeerida mõned konkreetsete teemad, mis on päevakorral seoses põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse eelnõu ning selle rakendusaktiga. Kõigepealt, kuidas need muudatused, mis põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse eelnõus on kavandatud, mõjutavad kodulähedast põhikooli? Mida üleüldse tähendab kodulähedane põhikool? Täna me kuulsime selle kohta erinevaid ja üsna laiu definitsioone, aga ma olen veendunud selles, et me peaksime kokku leppima, mida tähendab kodulähedane põhikool, ja sellest üheselt aru saama. Millistest kriteeriumidest me lähtume, kui räägime, et kvaliteetne haridus peab olema kättesaadav võimalikult kodu lähedal? Seni, kuni selles selgust ei ole, jääb tõepoolest lahti rääkimata ja sisusta-

mata mõiste "regionaalne eripära". Meil pole siis selge, mida tähendab, et koolide rahastamine peab lähtuma regionaalsest eripärast ning hariduse kättesaadavuse tagamisel peab arvestama just nimelt seda regionaalse kättesaadavuse printsiipi. Vello Jõgisoo mainis väga õigesti, et seni, kuni need printsiibid ei ole põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse eelnõus ja rakendusaktis piisavalt selgelt sõnastatud, ei ole võimalik aru saada, mida õigupoolest tahtakse, ja kõik jääb ilusaks ilukõneks.

Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse eelnõu ja rakendusakti juures ei ole mõjuanalüüsi. Kui me saaksime selgust, kuidas kavandavad muudatused mõjutavad koolivõrgu kujunemist, oleksid väga paljud pinged maha võetud ja oleks kindlasti võimalik otsustavamalt edasi minna. Selle mõjuanalüüsi puudumine on kindlasti üks põhjus, mis emotsioone üles kütab.

Eraldi teemana fikseerin tugiteenuste korraldamise ja tugispetsialistide rahastamise eest vastutuse jagunemise Haridus- ja Teadusministeeriumi ning kohalike omavalitsuste vahel. Sellest teemast on põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse eelnõu mööda läinud.

Järgmine teema on investeringutoetus, mida riik kohalikele omavalitsustele seni taganud on. Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse eelnõust on välja jäetud riigieelarvest määratav toetus investeringutega seotud kulude katmiseks. Tartu linnal jääb senisega võrreldes saamata ligi 300 000 eurot. Heas usus on aga võetud omavalitsusele kohustusi, renoveeritud on näiteks Tartu Jaan Poska Gümnaasium ja Tartu Herbert Masingu Kool. Küsimus, kuidas edasi minna, on enam kui põhjendatud.

Täna siin saalis esitati väga põhimõttelisi küsimusi (see teema oli ära toodud ka Rahandusministeeriumi kirjas, millega jäeti põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse eelnõu kooskõlastamata) hariduse sihtotstarbelise toetuse temaatika kohta. Kas kavandatud haridustoetuse sihtotstarbe kindlaksmääramine ja kohalike omavalitsuste pädevuse ülevaatamine riivab kohalike omavalitsuste autonoomiat ning on kooskõlas meie põhiseaduse sätte ja mõttega või mitte, see jäi kahjuks täna siin vastuseta.

Kokku võttes ütlen, et hariduskorralduses me saame tulemuslikult edasi liikuda, kui tehtavad otsused on võimalikult konsensuslikud. Minu ettepanek haridusministrile on kõik need

eriarvamused, mis on täna siin saalis kõlanud, ja need eriarvamused, mis on sõnastatud kas ministeeriumide, Eesti Maaomavalitsuste Liidu või teiste partnerite kirjades, kokku võtta, neid tõsiselt analüüsida ning püüda kõigi partneritega liikuda kokkulepete suunas. Seni, kuni me ei ole saavutanud kokkuleppeid, ei tohiks kiirustades edasi liikuda, vaid tuleks lähtuda kehtivatest õigusaktidest. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Palun, Tarmo Tamm!

Tarmo Tamm

Lugupeetud istungi juhataja! Minister! Ettekandjad! Austatud kolleegid! Käesoleval aastal on hariduses läbi viidud valulisi muudatusi. Jaanipäeva eel suruti koalitsiooni hääletega läbi põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse muutmine. Uue seadusega võeti õpetajatelt kindlustunne, et nende töökoormus ei kasva, kaotati õpetajate palgajärgud, lähitulevikus kaob seadusest ka klassijuhatamine kui niisugune jne. Kuna koolide rahastamine küttis kirgi juba suvel, siis otsustati seda paragrahvi mitte hääletusele panna ja minister lubas sügisel rahastamistemaliste arutelude juurde tagasi tulla. Nüüd on juba detsember, aga pole ikkagi selgust, kuidas siis tulevikus koole rahastama hakatakse. Härra minister enne ütles, et pole midagi hullu, varem said koolid teada, kuidas rahastamismudel toimima hakkab, alles märtsis, nüüd on loota, et nad kuulevad sellest jaanuaris. Aga kuidas on sellises olukorras omavalitsusel või koolil võimalik planeerida hariduse tulevikku? Koolivõrk on ju otseses seoses uue, planeeritava rahastamismudeliga, millest tulenevalt tuleb teha väga palju valulisi otsuseid. Kui rahastamismudel saadakse selgeks alles uue aasta esimeses kvartalis, kuidas siis on võimalik kõiki koole rahaga kindlustada? Ministril ei ole siin küll mõtet selle saali poole vaadata, pigem tuleks vaadata oma erakonnakaaslaste või ministeeriumi poole, et saada selgust, miks see töö on jäänud tegemata.

Vahetult enne järgmise aasta riigieelarve vastuvõtmist soovib Haridus- ja Teadusministeerium üldhariduse rahastamist muuta. Äsja lõpetasid ministeeriumid põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse eelnõu kooskõlastamisringi. Üldhariduse rahastamise muudatustele seisavad teravalt vastu Eesti Maaomavalitsuste Liit

ja Eesti Linnade Liit. Hulga märkusi on esitanud Rahandusministeerium ja Siseministeerium. Eesti Maaomavalitsuste Liit ning Rahandusministeerium ei pea võimalikuks põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse muutmise seaduse eelnõu kooskõlastada. Rahandusministeeriumi märkused toovad selgelt esile, et üldhariduse muudetavad rahastamispehmõtted on segased. Ministeeriumi kirjas märgitakse, et eelnõus leitakse eraldise summa, lähtudes õpilaste arvust, regionaalsest eripärast, koolilõuna maksumusest, riiklikest õppekavadest jne, aga jäetakse kindlaks määramata, kuidas nimetatud näitustest lähtuma peab. Lisaks toob Rahandusministeerium välja, et seni puudub analüüs, mis näitaks, kuidas hariduse rahastamise põhimõtete muutmine hakkaks mõjutama hariduse kättesaadavust. Huvitaval kombel tunneb Rahandusministeerium hariduse kättesaadavuse pärast rohkem muret kui Haridus- ja Teadusministeerium. Kas see ei tundu kummaline?

Eesti Maaomavalitsuste Liit ja Eesti Linnade Liit on seisukohal, et eelnõus ei ole arvestatud kohaliku omavalitsuse üksuse iseseisva eelarvekorralduse põhimõtetega. Nimetatud organisatsioonide hinnangul puudub kaalukas põhjendus, miks ülemääraselt piirata kohalike omavalitsuste enesekorraldusõigust ühe vastutusvaldkonna eelarve korralduses.

Põhiseaduse kohaselt on igaihe õigus haridusele üks põhiõigus, mille tagamise kohustus on pandud nii riigile kui ka kohalikele omavalitsusele. Kuna tegemist on kaasvastutusega, siis peab arvestama seda, et säiliks kohaliku omavalitsuse tegevusruumi piisav paindlikkus ja kohaliku omavalitsuse kaalutusõigus. Eespool nimetatule lisaks juhvivad maaomavalitsuste liit ja linnade liit tähelepanu asjaolule, et määruse eelnõuga ei lahendata koolide tugispetsialistide tööjõukulu rahastamist, kuigi seda lubati. Nimelt on eelnõust välja jäetud tugispetsialistide toetamine.

Palun kolm minutit lisaega!

Aseesimees Laine Randjärv

Kolm minutit lisaks.

Tarmo Tamm

Veel enam, välja on jäetud isegi võimalus katta tugispetsialistide tööjõukulused haridus- toetuse eraldistest. Kui minister ütleb, et see on kohaliku omavalitsuse probleem ja seaduse

kohaselt on selle lahendamine kohaliku omavalitsuse kohustus, siis ma küsin, kas ministril ei oleks kasulik seista selle eest, et kohalikud omavalitsused saaksid eelarvest selle jaoks raha, et nad seda kohustust täita saaksid. Aga fakt on see, et pooltes omavalitsustes tugispetsialistide töö ei ole. Ma arvan, et uue rahastamismudeli tõttu järgmisel aastal nende spetsialistide arv väheneb veelgi.

Siseministeerium on juhtinud tähelepanu, et eelnõust ei selgu, kuidas plaanitakse kohelda omavalitsusi, kus on küll ühepalju õpilasi, kuid mille territooriumid on erineva suurusega. Lisaks võib kehtestatav rahastamismudel tähendada gümnaasiumivõrgu olulist koondumist suurematesse keskustesse, mis omakorda tekitab lisakulutusi õpilaste transpordile ning õpilaskodudele. Neid kulutusi oleks aga vaja juba praegu hinnata.

Kokkuvõtvalt soovin haridus- ja teadusministrile meelde tuletada ja rõhutada, et enne põhimõtteliste otsuste langetamist tuleb seisukohad läbi rääkida ja kokku leppida ning alles seejärel saab neid otsuseid rakendada hakata. Praegu on olukord, kus ministri vasak käsi ei tea, mida parem käsi teeb. Puudub igasugune kindlustunne, aga seda on kõige rohkem vaja meil kõigil: õpetajatel, lastevanematel, koolidirektoritel ja omavalitsusjuhtidel. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Palun, Andrus Saare! Kaheksa minutit.

Andrus Saare

Lugupeetud juhataja! Head vähesed kolleegid! Eile tutvustati kultuurikomisjoni liikmetele "Eesti elukestva õppe strateegiat 2014–2020". Nimetatud strateegia toob välja need punktid, mille suunas üldharidus järgmise seitsme aasta jooksul arenema peaks. Komisjonis tutvustatud materjalid võrreldakse Eesti õpilaste haridusnäitajaid nende teistest riikidest pärit olevate eakaaslaste omadega. Uskudes meie õpetajatesse ja kõigisse haridustöötajatesse, olen kindel, et kohe varsti avalikustamisele tulevad PISA tulemused annavad meile põhjuse rahuloluks, nii nagu on juhtunud ka varasematel aastatel. Seda rahulolu jagub aga vaid tänasesse päeva, kui me hariduse sisu ja vormi parandamise nimel edasi ei pinguta.

Nüüd sellest, mis tegelikult muret valmistab ja kus meie siin saalis saaksime oma otsustega lahenduste leidmisele kaasa aidata. Nii nagu mitmed eelkõnelejad on rääkinud, ei ole õpetaja staatus ühiskonnas piisavalt atraktiivne. Ka paljud õpetajad ise on rahulolematud, stressis ja tunnevad ennast alahinnatuna. Jah, palk ei ole ainus tegur, kuid see on siiski oluline tegur, mille põhjal inimesed oma valikuid teevad. IRL-i eesmärk on viia õpetaja ja koolijuhi töötasu tasemele, mis on võrdne kõrgharidusega spetsialisti keskmise palgaga Eestis. See suurendaks õpetajakutse atraktiivsust noorte ja eriti noorte meeste seas, kellest koolid kõige enam puudust tunnevad.

Murekoht on ka õpilaste arv, kuid lähima seitsme aasta jooksul ei ole niivõrd oluline isegi mitte laste arvu üldine vähenemine, vaid pigem inimeste siseränne, ümberasumine keskustesse ja nende lähiümbrusesse. See seab senisest suurema surve alla praegu veel toimivad väikesed kodulähedased maakoolid.

Taas kord tuleb rääkida rahast. Seda teemat on täna siin palju arutatud. Minu arvates vajavad rahastamispõhimõtted muutmist. Vaadates kehtivat üldhariduskoolide rahastamise põhimõtet, tundub, et pigem on Eesti rahvas kinnisvarausku, mitte haridususk. Üldhariduse rahastamise loogika tõttu on paremas seisus need omavalitsused, kellel on rohkem hooneid ja maju ehk kinnisvara. Jah, me rahastame omavalitsusi küll õpilaste arvu alusel, aga lähtudes hoonetest, mis sest, et mitmed neist on tühjad, pooltühjad või asuvad üksteisest ainult väikese jalutuskäigu kaugusel. Näiteks võrdlesin ma kahte täiesti võrdset kooli, millel on ühesugune õpilaste arv ja ühesuurune territoorium. Mida ma leidsin? Vahe on 36% ühe omavalitsuse kasuks, sest tal on lihtsalt rohkem hooneid. Kui see ei ole ebamõistlik rahastamine, siis mis see on?

Toon veel mõne näite praeguse rahastusmudeli kohta, mis minu meelest vajab muutmist. Juhtimistoetus ei seostu loogiliselt juhtimise ulatusega. Näiteks saab 1599 õpilasega kool samas ulatuses juhtimistoetust kui 600 õpilasega kool. Õpilaste arvu muutus ühe õpilase võrra vähendab teatud juhul kooli rahastust 37%. Sellest sügisest rahastatakse ka ühte gümnaasiumi, kus ei ole ühtegi õpilast jne. Ei, ma ei arva, et praegune mudel oleks üdini vale,

kuid ma arvan, et sedasi edasi minna ei ole jätkusuutlik.

Tõin need näited ainult näitlikustamiseks, miks meil oleks vaja lähiajal põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 82 juurde tagasi tulla ja miks oleks valitsusel mõistlik edasi liikuda rahastamist käsitleva määrusega, mida varsti on juba terve aasta arutatud. Selle taha on paljuski jäänud nii õpetajate palga kasv kui ka KOV-ide soov teha mõistlikke otsuseid, vähendades kinnisvara hulka, mis nende majanduslikku koormat kahandaks. Sellest ei maksa kuidagi jälle välja lugeda koolide sulgemise soovi. Pigem tuleb paljudes omavalitsustes ebamõistlik dubleerivate koolide majandamine lõpetada, siin ongi peidus see ressurss, millega saab hoida elus kodulähedasi põhikoole. Kas need on siis nelja-, kuue- või üheksaklassilised koolid, on juba omavalitsuse enda otsus. 40%-s omavalitsustest on praegu alla 100 põhikooliõpilase, kuid ka seal peab kodulähedane põhikool alles jääma. Selle toetusega peab uus rahastamismudel enam arvestama. Võiks öelda, et kodulähedane kool on väljasuremisohus olev liik.

Igati tervitatav on ministri plaan, et kohalikud omavalitsused peavad tulevikus saama haridusraha planeerida kaugemas perspektiivis kui üks aasta. Järgmise aasta konkreetne summa peaks omavalitsusel teada olema juba siis, kui me riigieelarve siin Riigikogus "ära koputame". Praegu see paraku nii ei ole.

Nüüd räägin ka müütidest. Õpetaja töökoormus ei suurene, kõik õpetaja ülesanded peavad mahtuma 35 tunni sisse, sh kontakttunnid senises mahus. Õpetaja ametikoha arvestuslikus aluses sisaldub 21 kontakttundi ja kedagi ei tohi sundida kehtivaid töölepinguid üle vaatama. Eesmärk on kaitsta õpetajat ja panna koolijuht vastutama selle eest, et õpetaja kõik – ma rõhutan, et kõik – tööülesanded mahuvad tegelikult töötatud aja sisse. Aastaid kestnud petukaup, kui õpetajatele oli määratud 21 või 22 kontakttundi, aga tegelikult ulatus töökoormus 45 või isegi 50 tunnini nädalas, peab lõppema. Kus on olnud ametiühing, kes on lasknud sellisel ülekohtul aastaid kesta?

Riik ei ole ära võtnud klassijuhatajatasu. Klassijuhatamine on väärikas ülesanne ja selle eest peab tasu maksma nii, nagu seda senini on tehtud. Vabadus käituda paindlikult annab koolijuhile vajaduse korral võimaluse klassijuhata-

jat tubli töö eest senisest enamal määral tasustada. Eesti Haridustöötajate Liidu esindaja tõi ühe kooli põhjal näite, kus klassijuhatajatasu või kõrgema kvalifikatsiooni tasu ei jõudnud õpetaja kätte. Ma küsin, kuhu siis läks see riigi eraldatud 20%, kui see õpetaja kätte ei jõudnud.

Oma ettekandes tõi Eesti Maaomavalitsuste Liidu esindaja Vello Jõgisoo välja murepunkti, et uut rahastusmudelit ei ole omavalitsustega piisavalt arutatud. Mulle jäi see arusaamatuks. Olin juunikuuni ise selles töögrupis, me kohtusime iga kuu ning meiltsi ja telefonitsi suhtlesime veel tihedamalt. Tean, et viimati sai see töögrupp kokku 6. novembril. Rääkida siin informatsioonipuudusest on lihtsalt arusaamatu ja mulle mõistetamatu.

Mailis Reps tõi välja mure, et ministri määrus, mis justkui olevat kooskõlastusringil, on arusaamatu ja kõik muu veel sinna juurde. Ei, seda määrust ei ole saadetud kooskõlastusringile, seda määrust alles tehakse ja võib-olla see ei jõuagi sel aastal kooskõlastusringile. Kindlasti ei jõua see enne suurele ringile, kui me seda ise kultuurikomisjonis ei ole arutanud ning kui me ei ole läbi rääkinud põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 82 uut versiooni.

Lõpetuseks ütlen, et tegelik arutlusteema täna oli üldhariduskool. Milline on jätkusuutlik üldhariduskool? See on kool, kus õpilane on üha enam subjekt ja vähem objekt. See on kool, kus ettekirjutusi, raame ja norme on palju vähem kui praegu, kus on rohkem ruumi loominguks ning kus usaldatakse koolijuhte ja õpetajaid. Riigi ülesanne on kooliomanikke toetada, et saaks maksta väarikat palka. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Läbirääkimiste soovi rohkem ei ole, sulgen läbirääkimised. Esimese päevakorrapunkti arutelu on ammendatud. Aitäh kõiki-dele esinejatele ja diskussioonis osalejatele!

2. Riigihangete seaduse ja halduskohtumenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu (474 SE) teine lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Me läheme järgmise päevakorrapunkti juurde. Algab Vabariigi Valitsuse algatatud riigihangete seaduse ja halduskohtumenetluse

seadustiku muutmise seaduse eelnõu 474 teine lugemine. Ettekandeks palun kõnetooli majanduskomisjoni aseesimehe Urve Palo!

Urve Palo

Proua eesistuja! Head kolleegid! Riigihangete seaduse ja halduskohtumenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu 474 algatas Vabariigi Valitsus s.a 9. septembril. Seaduseelnõu peamine eesmärk on täpsustada kehtiva riigihangete seaduse sätteid, et oleks tagatud õiguskaitsemeetmete direktiivi korrektne harmoneerimine riigisisese õigusega, ning kõrvaldada mitmeti mõistetavad kohad, mis puudutavad raamlepingu ja dünaamilise hankesüsteemi alusel hankelepingute sõlmimisel ootaja kohaldamist ning hankelepingute hilisemat tühisuse tuvastamist. Samuti tahetakse täpsustada vaidluse esitamise tähtaja regulatsiooni.

Eelnõu esimene lugemine Riigikogu täiskogus toimus 12. novembril ning esimene lugemine lõpetati. Muudatusettepanekute esitamise tähtajaks, mis oli 18. novembril kell 12, ei laekunud ühtegi muudatusettepanekut Riigikogu liikmetelt, fraktsioonidelt ega teistelt komisjonidelt. Eelnõu algataja esindaja esitas majanduskomisjonile kaalumiseks kolm muudatusettepanekut. Majanduskomisjon arutas neid oma istungil s.a 21. novembril. Istungil osales eelnõu algataja esindajana Rahandusministeeriumi halduspoliitika asekancler Agris Peedu. Komisjon toetas kõiki eelnõu algataja esitatud ettepanekuid.

Räägin lühidalt nendest ettepanekutest. Muudatusettepanek nr 1. Alates 2012. aastast tuleb kaitse- ja julgeolekuvaldkonna hankeid teha riigihangete seaduses sätestatust lähtudes. Aastas kuulutatakse välja umbes viis sellist riigihanget. Mõned sellistest hangetest ja seega ka vaidlustest on seotud aga riigisaladuse ja salastatud välisteabega, mille käsitlemiseks on vaja riigisaladusele juurdepääsu luba. Lisaks sellele on luba vajalik selliste vaidluste lahendamiseks, mis puudutavad riigihangete seaduse § 14 lõike 2 alusel erandi kohaldamise õiguspärasust. Vaidlustuskomisjoni liikmetel praegu riigisaladusele juurdepääsu lube ei ole, kuna selle järele on seni puudunud vajadus. Lisaks vaidlustuskomisjoni liikmetele tuleks luba taotleda ka vaidlustuskomisjoni kantselei töötajatel. Samuti tuleks riigisaladuse ja salastatud välisteabe käsitlemiseks ette näha eraldi

ruumid ning regulatsioon, kuidas sellise teabega seotud vaidluse käsitlemiseks korraldatav istung kinniseks kuulutatakse ja toimik salastatakse. Küll aga on riigisaladuse käsitlemise luba olemas kohtunikel, see on neil tulenevalt nende ametist. Samuti on kohtumajades olemas nõuetele vastavad ruumid ning regulatsioon istungi kinniseks kuulutamiseks ja toimu salastamiseks. Nii et ettepaneku sisu ongi suunata riigisaladuse ja salastatud välisteabega seotud vaidlustused validlustuskomisjoni asemel otse halduskohtusse. Kohtul ei teki täiendavaid rahalisi kulutusi ning lisanduvate kohtuasjade arv on marginaalne. Eelnõu täiendamise korral halduskohtumenetluse seadustiku muudatusega tuleb muuta ka seaduse pealkirja. Kui see ettepanek leiab toetust, siis on eelnõu seadusena jõustumiseks vaja Riigikogu koosseisu hääلteenamust.

Muudatusettepanekuga nr 2 lahendatakse viimasel ajal meediakajastust saanud probleem, et hankija on sunnitud hankemenetluse tühiseks tunnistama ja uut hankemenetlust alustama juhul, kui pakkumused tuleb esitada elektrooniliselt, aga pakkumuste esitamise tähtpäeva saabumisel või vahetult enne seda ei ole riigihangete register töökorras olnud ning pakkumusi ei olnud võimalik esitada. Probleem on eriti valulik hangete puhul, mille maksumus ületab rahvusvahelist piirmäära, sest siis on pakkumuste esitamise miinimumtähtaeg pikk, mistõttu uue hanke väljakuulutamise korral viibib hankelepingu sõlmimine veelgi, kuid hankija ei ole arvestanud sellega, et tehnilistest viperustest tulenevalt võib olla vaja kuulutada välja uus hange. Praktikas esitatakse pakkumused hoolimata pikast tähtajast ikka vahetult enne selle saabumist. Pikk tähtaeg on ette nähtud selleks, et pakkujatel oleks aega pakkumust koostada ning saada asutustest nõutud dokumendid. Samuti on probleem terav struktuurivahendite kasutamise seotud riigihangete puhul, kus toetus tuleb ära kasutada ettenähtud tähtaja jooksul. Tegemist ei ole küll sageli esineva probleemiga, näiteks on käesoleva aasta jooksul registris olnud katkestusi kokku 33 tundi. Rahandusministeeriumis on seatud eesmärgiks, et registri käideldavuse tase peaks olema 99%. Seega on see meede vajalik riskide maandamiseks. Pärast riigihangete registri töö taastumist pikeneks pakkumuste või hankemenetluses osalemise taotluste elektroo-

nilise esitamise tähtaeg mõistliku aja võrra, kuid mitte vähem kui 24 tundi, arvates muudetud hanke teate avaldamisest. Riigihangete puhul, mille eeldatav maksumus on võrdne rahvusvahelise piirmääraga või ületab seda, pikeneb hankija pakkumuse või hankemenetluses osalemise taotluse esitamise tähtaeg vähemalt viie päeva võrra.

Kolmanda ettepanekuga parandatakse sõnastust. Euroopa Ühenduste väljaannete talituse nimi on muutunud ning selle uus nimi on Euroopa Liidu väljaannete talitus.

Majanduskomisjon võttis vastu otsused saata Vabariigi Valitsuse algatatud riigihangete seaduse ja halduskohtumenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu Riigikogu täiskogusse teisele lugemisele 3. detsembriks ehk tänaseks ettepanekuga teine lugemine lõpetada. Kui eelnõu teine lugemine lõpetatakse, siis on meil ettepanek suunata eelnõu kolmandale lugemisele s.a 5. detsembriks ja panna seaduseelnõu lõpphääletusele. Kõik need ettepanekud tehti majanduskomisjonis konsensusel. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Teile on üks küsimus. Palun, Aivar Kokk!

Aivar Kokk

Aitäh, hea eesistuja! Hea ettekandja! Minu küsimus on selle 24 tunni kohta. Kas on ikka reaalne, et kui on tehtud muudatus, siis suudetakse üks normaalne pakkumus 24 tunni jooksul korda teha või muudatus sisse viia? Punktis 2 on öeldud, et aega antakse selleks 24 tundi. On see sinu arust ikkagi piisavalt pikk aeg või jääb see lühikeseks?

Urve Palo

Tuleb arvestada, et tegelikult on ju olnud palju rohkem aega selleks, et hankedokumentatsioon ette valmistada. On teada olnud ka lõpptähtaeg, millega on pakkumuse tegijad pidanud arvestama. See 24 tundi tuleb mängu alles siis, kui on täheldatud takistusi e-hankes, arvutisüsteemid ei ole töötanud ja ei ole olnud võimalik pakkumust õigeaks ajaks ära saata, kusjuures need takistused on tekkinud kas pakkumuste esitamise tähtaja saabumise ajal või kaheksa tundi enne seda. Selles mõttes on 24 tundi täiesti piisav. Sellest hetkest, kui saa-

detakse laiali teated, et süsteem on korras, on vähemalt 24 tundi aega, et pakkumus ära saata. Võib ka rohkem aega anda, see ei ole keelatud, aga vähemalt 24 tundi peab seda aega olema. Ma arvan, et sellest piisab, just sellest lähtuvalt, et pakkumus on ju juba ammu koostatud, vähemalt peaks olema koostatud. Kui on rahvusvahelised hanked, siis on, jah, aega viis tööpäeva.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Rohkem küsimusi ettekandjale ei ole. Kas soovitakse läbirääkimisi pidada? Läbirääkimisi pidada ei soovita. Seaduseelnõu kohta on majanduskomisjon teinud kolm muudatusettepanekut, vaatame need läbi. Muudatusettepanek nr 1 on juhtivkomisjonilt, on täielikult arvestatud. Muudatusettepanek nr 2 on juhtivkomisjonilt, on täielikult arvestatud. Muudatusettepanek nr 3 on juhtivkomisjonilt, on täielikult arvestatud.

Juhtivkomisjoni ettepanek on, et eelnõu 474 teine lugemine tuleks lõpetada. Teine lugemine on lõpetatud.

3. Kindlustustegevuse seaduse, audiitortegevuse seaduse ja investeerimisfondide seaduse muutmise seaduse eelnõu (475 SE) teine lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Me läheme järgmise päevakorrapunkti juurde. Algab Vabariigi Valitsuse algatatud kindlustustegevuse seaduse, audiitortegevuse seaduse ja investeerimisfondide seaduse muutmise seaduse eelnõu 475 teine lugemine. Palun ettekandeks kõnetooli majanduskomisjoni liikme Kristen Michali!

Kristen Michal

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu liikmed! Ma räägin, mida me arutasime komisjonis enne eelnõu 475 ehk kindlustustegevuse seaduse, audiitortegevuse seaduse ja investeerimisfondide seaduse muutmise seaduse eelnõu teist lugemist.

Kõigepealt ütlen meenutuseks, et selle seaduseelnõu algatas Vabariigi Valitsus s.a 9. septembril. Selle peamine eesmärk on tagada kindlustusandjate juhtimissüsteemi tõhus toi-

mimine. Sellest tulenevalt täpsustatakse kindlustustegevuse seaduses kindlustusandjate juhtimissüsteemile esitatavaid nõudeid. Kindlustusandja peab oma tegevuse ja dokumendid eelnõus sätestatud juhtimissüsteemi ja kindlustustegevusega seotud tegevuste edasiandmise nõuetega kooskõlla viima 2014. aasta 1. aprilliks, välja arvatud erandid, mis on eraldi välja toodud. Senisest täpsemalt reguleeritakse kindlustusandja kõrvaltegevusi. Lisaks suurendatakse kindlustusmaaklerite vastutuskindlustuslepingu kindlustussummasid, mille aluseks on kindlustusvahenduse direktiiv.

Eelnõu algataja esitas komisjonile kaalumiseks viis muudatusettepanekut, neist kolm olid ajendatud Eesti Kindlustusseltside Liidu pöördumisest. Majanduskomisjon arutas komisjonile esitatud muudatusettepanekuid oma istungil 21. novembril. Eelnõu algataja esindajana osales istungil Rahandusministeeriumi kindlustuspoliitika osakonna peaspetsialist Kristiina Kubja. Komisjon toetas kõiki eelnõu algataja esitatud ettepanekuid. Pikem seletus ettepanekute kohta on kättesaadav teise lugemise seletuskirjas.

Nüüd räägin lühidalt ettepanekutest. Esimene on pealkirja täpsustamise ettepanek. See ettepanek lükkab ka edasi siseaudiitorile kehtestatud aega, et kindlustusandja jõuaks oma tegevuse uute nõuetega vastavusse viia. Teine ettepanek laiendab aktsiakapitali vähendamise võimalust, kusjuures muul eesmärgil kui kahjumi katmiseks, näiteks ühinemise korral, on aktsiakapitali vähendamiseks vaja Finantsinspektsiooni nõusolekut. Kolmas ettepanek täpsustab kindlustusandja tegevuse siseauditi eest vastutavale isikule kohaldatava nõudega kooskõlla viimise aega. Neljas ettepanek täpsustab taas aktsiakapitali vähendamisega seotut ja selle reegleid investeerimisfondide seaduses. Viies muudatus täpsustab jõustumissätteid.

Juhtivkomisjon võttis vastu otsuse saata Vabariigi Valitsuse algatatud kindlustustegevuse seaduse, audiitortegevuse seaduse ja investeerimisfondide seaduse muutmise seaduse eelnõu Riigikogu täiskogule teiseks lugemiseks s.a 3. detsembriks ettepanekuga teine lugemine lõpetada. Kui teine lugemine lõpetatakse, teeme ettepaneku suunata see eelnõu kolmandale lugemisele s.a 5. detsembriks ja panna seaduseelnõu lõpphääletusele. Need olid konsensuslikud otsused. Täna tähelepanu eest!

Aseesimees Laine Randjärv

Kas ettekandjale on küsimusi? Küsimusi ei ole. Suur tänu, Kristen Michal! Kas soovitakse läbirääkimisi pidada? Läbirääkimisi pidada ei soovita. Seaduseelnõu kohta on majanduskomisjon teinud viis muudatusettepanekut, vaatame need läbi. Muudatusettepanekut nr 1 on juhtivkomisjon täielikult arvestanud, muudatusettepanekut nr 2 on täielikult arvestatud, muudatusettepanekut nr 3 on täielikult arvestatud, muudatusettepanekut nr 4 on täielikult arvestatud ja muudatusettepanekut nr 5 on täielikult arvestatud. Oleme muudatusettepanekud läbi vaadanud.

Juhtivkomisjoni ettepanek on, et eelnõu teine lugemine tuleks lõpetada. Eelnõu 475 teine lugemine on lõpetatud.

4. Välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (509 SE) teine lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Meie tänane neljas päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 509 teine lugemine. Ma palun ettekandeks kõnetooli põhiseaduskomisjoni liikme Mart Nuti!

Mart Nutt

Austatud juhataja! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Meenutan, et käesolev seaduseelnõu on algatatud selleks, et viia Eesti seadused kooskõlla Euroopa Liidu direktiiviga. Seaduseelnõu esimene lugemine leidis aset s.a 6. novembril, esimene lugemine ka lõpetati ning muudatusettepanekuid ootasime 15. novembriks kella 16-ks.

Põhiseaduskomisjon arutas eelnõu teist lugemist esmaspäeva, 18. novembri korralisel koosolekul. Nimetatud päevakorrapunkti arutelu juurde olid kutsutud Siseministeriumi migratsiooni- ja piirivalvepoliitika osakonna nõunik Ly Pärn, Siseministeriumi migratsiooni- ja piirivalvepoliitika osakonna õigusnõunik Kaire Sepper ning Haridus- ja Teadusministeriumi kõrghariduse osakonna nõunik

Tiia Raudma. Nimetatud seaduseelnõu arutelu oli väga lühike. Sellest võib ilmselt järeldada, et esimese lugemise käigus olid kõik küsimused piisavalt selgeks saanud. Kuna eelnõu on väga tehniline, siis Riigikogu liikmed, komisjonid ega fraktsioonid muudatusettepanekuid ei esitanud. Küll otsustas komisjon esitada ise ühe muudatusettepaneku, lisaks keeleliste märkustele, mida kõikide eelnõude kohta niikuinii esitatakse. See muudatusettepanek puudutab § 4 lõiget 1, mis sõnastati järgmiselt: "Käesolev seadus jõustub järgmisel päeval pärast Riigi Teatajas avaldamist." Mis selle muudatusettepaneku põhjus oli? Esialgu oli tulenevalt direktiivi ülevõtmise tähtsast seaduse jõustumine ette nähtud s.a 21. detsembril, kuid arvestades eelnõu menetlemiseks kulunud aega ning Vabariigi Presidendile seaduse väljakuulutamiseks ettenähtud aega, võib tekkida olukord, kus seaduse teksti ei jõuta enne 21. detsembril Riigi Teatajas avaldada. See oligi põhjus, miks seaduseelnõus muudatus tehti.

Põhiseaduskomisjon tegi oma otsused konsensuslikult: kõigepealt otsustati teha ettepanek võtta eelnõu täiskogu päevakorda tänaseks, s.o 3. detsembriks 2013, teiseks otsustati määrata ettekandjaks mind (see otsus oli tehtud juba esimese lugemise eel, komisjon seda otsust ei muutnud), kolmandaks otsustati teha ettepanek teine lugemine lõpetada ning kui teine lugemine tänasel istungil lõpetatakse, siis on meil ettepanek saata eelnõu kolmandale lugemisele 5. detsembriks 2013 ehk ülehomme ja panna eelnõu lõpphääletusele. Aitäh teile!

Aseesimees Laine Randjärv

Kas ettekandjale on küsimusi? Küsimusi ei ole. Suur tänu, Mart Nutt! Kas soovitakse läbirääkimisi pidada? Kõnesoove ei ole. Seaduseelnõu kohta on tehtud üks muudatusettepanek, vaatame selle läbi. Selle on teinud põhiseaduskomisjon. Juhtivkomisjoni ettepanek on, et seda muudatusettepanekut tuleks täielikult arvestada.

Juhtivkomisjoni ettepanek on, et eelnõu 509 teine lugemine tuleks lõpetada. Teine lugemine on lõpetatud.

5. Liikluskindlustuse seaduse eelnõu (423 SE) teine lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Järgmine on viies päevakorrapunkt, Vabariigi Valitsuse algatatud liikluskindlustuse seaduse eelnõu 423 teine lugemine. Ma palun ettekandeks kõnetooli majanduskomisjoni liikme Kristen Michali!

Kristen Michal

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu liikmed! Riigikogu majanduskomisjon arutas 19. novembril 2013. aastal liikluskindlustuse seaduse eelnõu enne selle Riigikogu täiskogu ette teisele lugemisele saatmist. Komisjoni istungile olid lisaks komisjoni liikmetele kutsutud Rahandusministeeriumi kindlustuspoliitika osakonna juhataja Siiri Tõniste ja jurist Linda Lelumees, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi teede- ja raudteeosakonna veondus- ja liiklustalituse juhataja Sander Salmu ja peaspetsialist Eero Aarniste, Maanteeameti peadirektori asetäitja Lauri Lugna ning Eesti Liikluskindlustuse Fondi esindajad Martti Merila ja Lauri Potsepp. Lisaks sellele komisjoni arutelule toimus esimese ja teise lugemise vahel ka hulk töörühma kohtumisi. Lisaks Riigikogu liikmetele ja ametnikele panustasid nendesse Rahandusministeeriumi asjatundjad ja Eesti Liikluskindlustuse Fondi esindajad.

Eelnõu on mahukas ja muudatusettepanekuid on üsna palju, kokku oli neid 41. Kuna üks probleem jääb tulevikus lahendamiseks, siis nüüd on siin 40 muudatusettepanekut. Ma ei hakka kõiki neid järjekorras läbi käima, sest need on kõigile kättesaadavad. Lisaks saab nii täna kui ka lähitulevikus teha oma ettepanekuid seaduseelnõu kohta. Nimelt otsustas komisjon konsensuslikult, et me teeme ettepaneku eelnõu teine lugemine katkestada ja palume muudatusettepanekud esitada 19. detsembriks. Mugavuse ja selguse huvides tegime komisjonis ka otsuse, et iga muudatuse juures on seletused. Nii ei pea korraga kahte paberipakki lappama, kui tahetakse aru saada, millest jutt käib.

Toon nüüd üht-teist märksõnadena välja. Mida on vahepeal liikluskindlustuse seaduse eelnõus tehtud ja mis on selle eelnõu olulised põhimõtted? Eelnõu eesmärk on muuta asja-

ajamine liiklusõnnetuses kannatanule mugavamaks ning liikluskindlustuse leping sarnaseks ja võrreldavaks teiste kindlustuslepingutega.

Eelnõu on olnud natuke nagu lumepall, mis veeredes võtab teemasid juurde. Me ju alustasime tegelikult liikluskindlustuse teemadest, nüüd on nendega liitunud liiklusregistri teemad. Selles valdkonnas on tehtud suuremaid muudatusi. Nimelt, Rahandusministeerium, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium ning Keskkonnaministeerium ja Keskkonnaninspeksioon on pakkunud komisjonile lahendusi, kuidas liiklusregistris korda luua ja samas tagada olukord, et keegi ei jätaks romusid vedelema. Selleks on mõeldud järgmised meetmed. Esiteks, liiklusregistrikande peatumine. See juhtub, kui tehnilisest ülevaatusast on möödunud vähemalt kaks aastat ja viimase liikluskindlustuspoliisi kehtivuse lõppemisest on samuti möödunud kaks aastat. Kanne taastub automaatselt, kui tehakse ära tehniline ülevaatus. Teiseks, sõiduk kustutatakse registrist peale vastavate asutuste tõendit, et sõiduk on hävinud. Politsei, Päästeamet ja Keskkonnaninspeksioon on need asutused, kes sellist tõendit saavad anda. Kolmandaks, sõiduki saab registrist kustutada, kui sõiduk on lammutatud või hävinud enne 2004. aasta 1. maid. Sõidukid, mis ei ole alates 1. maist 2004 läbi teinud tehnülevaatus, saab registrist kustutada lihtsustatud korras avalduse alusel ilma lammutustõendita. Lisaks meenutan, et hooajaliselt kasutatava sõiduki saab jätta 12 kuuks kindlustamata, tingimusel, et sellega liikluses ei osaleta.

Sõiduki kahjustumise korral eelistatakse taastusremonti. See põhimõte ei ole absoluutne, see kehtib vaid siis, kui see on mõistlik ja selle kohta on olemas kokkulepe.

Kannatanul muutub kahjude käsitlemine kiiremaks. Kindlustusandja peab alustama hüvitamist 30 päeva jooksul ja tal tuleb selgitada põhjust, kui hüvitamine mingil põhjusel edasi lükkub.

Töörühmas ja komisjonis võtsime eelnõust välja tagasinõude piirmäära. See oli ka minu isiklik veendumus. Tagasinõude piirmäär 3000 eurot kaitseks reegleid rikkunud süüdlasest juhti, kuid oleks mõnevõrra ebaõiglane korralike juhtide suhtes, kes peaksid selle kahju katma. Näiteks oleks tagasinõude piirmäär kehtinud joobes juhtimise, ärandamise ja sünd-

muskohalt põgenemise puhul. Komisjon asus seisukohale, et sellist piirmäära ei ole seadusesse vaja.

Uus on eelnõus ka mittevaralise kahju hüvitamisega seotud regulatsioon, kui soovite, siis võib lihtsamalt öelda, et moraalne kahju küsimus. Moraalne ehk mittevaraline kahju on eelduslik kahju ja selle hüvitamist ei ole vaja enam taotleda. Varem oli eelnõus põhimõte, et kehavigastuse puhul on mittevaralise kahju ülempiir 3200 eurot. Nüüd on seoses Euroopa Kohtu otsustega eelduslik mittevaraline kahju kerge tervisekahjustuse puhul 100 ja eriti raske tervisekahjustuse puhul 3200 eurot. Sellist kahju edaspidi eeldatakse. Kui isik leiab, et temale tekitatud mittevaraline kahju on suurem, peab ta hüvitist täiendavalt taotlema. See muudatus tähendab inimesele seda, et lisaks muudele kahjudele hüvitatakse talle kohe ka mittevaraline ehk üleelamiste tekitatud kahju.

Kui sõiduki põhiasukoht on välisriigis, peavad selle sõiduki juhil Eestis olema kaasas kindlustuskohustuse tasumist tõendavad dokumendid. Lisasime selle sätte selguse mõttes, et tulevikus poleks enam juhtumeid, kus seda kontrollida ei saa. Eesti inimestele ei muutu siin midagi, meil on elektrooniline register ja dokumente kaasas vedada ei ole vaja. Nagu öeldud, puudutab see teiste riikide sõidukeid ja nende juhte.

Uus põhimõte selles eelnõus on ka sõiduki väärtuse vähenemise hüvitamine. Sõiduki väärtuse vähenemine hüvitatakse juhul, kui sõiduk saab raskelt kahjustada ja isik nõuab taastamise eest hüvitist. Raske kahjustuse pii-riks loetakse seda, kui kulud ületavad 50% sõiduki turuhinnast ja taastusremont hõlmab kandevkere või raami kuju taastamist olulises ulatuses. Maakeeli võib öelda, et kui on raske õnnetus ja seejärel sõiduk taastatakse, siis on võimalik küsida sõiduki tulevase väärtuse vähenemise eest hüvitist. Eeskätt kaitseb see inimese materiaalseid huve. Praktikas võib juhtuda, et te peale õnnetust taastate oma sõiduki, kuid tema turuhind on õnnetuse tõttu madalam ning selle vahe peaks hüvitama. Selles valdkonnas praktika alles tekib.

Vanasõidukid jäävad automaatse kindlustuskohustuse alt välja. See on olnud pikema debati teema, aga otsustasime, et jätame nad seal välja.

Mida me edasises töös veel kavatseme täpsustada? Me kavatseme kindlasti täpsustada töö- ja puhkeaja nõudeid ning seda, kas ja kuidas saab nende alusel esitada tagasinõude tööandjale. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium täpsustab seda ja siis me tuleme selle juurde tagasi. Komisjoni arutelul leidsime, et seda probleemi saab lahendada ka vähem järgalt, kui see meil seni kirjas oli. Proovime siin paremat lahendust leida.

Täiendavalt vajab tööd seaduse rakendamise pool. Praegu on seaduse jõustumise ajaks kavandatud 1. märts, kuid ilmselt tuleb see tähtaeg mõne kuu võrra edasi lükata, sest tegu on üsna mahuka teemaga, mis puudutab paljusid inimesi. Tuleb veel kõigi osapooltega läbi rääkida, et IT-süsteemidega seotud ja muud rakenduslikud küsimused oleksid korrektselt lahendatud. Samuti tuleb eelnõu täiendada pärast seda, kui parlament on seadusena vastu võtnud korrakaitse seaduse muutmise ja rakendamise seaduse eelnõu.

Ütlen veel edasi menetlusliku informatsiooni. Majanduskomisjon otsustas 19. novembril teha ettepanekud eelnõu teine lugemine katkestada ja määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 19. detsember s.a kell 12 (see oli konsensuslik otsus). Täna tähelepanu eest!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Palun, Aivar Kokk, teie küsimus!

Aivar Kokk

Hea juhataja! Ettekandja! On väga õige, et välismaal registreeritud auto juhil peab kindlustuspoliis kaasas olema. Aga kas komisjonis oli juttu, kuidas on olukord meie naabrite juures? Varem pidi kaskokindlustuse leht kaasas olema, kas me peame nüüd Soome minnes ka liikluskindlustuspoliisi kaasa võtma? Oli sellel teemal üldse juttu? Kas naabritel on sama kord, nagu siin eelnõus on ette pandud?

Kristen Michal

Aitäh! Me käsitlesime seda teemat üldisemalt. Liikluskindlustuse seadus käsitleb just Eesti-sisest olukorda. See küsimus tõusetus seetõttu, et politsei oli märku andnud, et Eestis sõidavad ringi autod, mille juhid ütlevad, et neil ei ole kindlustuskohustuse eest tasumise tõendamise dokumente kaasas. Tõepoolest,

Eestis ei pea neid kaasas kandma. Elu on Eestis üsna mugavaks tehtud ja nii see Eesti inimestel ka jääb. Me soovime selle muudatusega saavutada seda, et kui siia tuleb keegi, kelle sõiduk on välisriigis registreeritud, siis tal peaksid need dokumendid kaasas olema. Seda, mis välisriigis toimub, me ju Eestis muuta ei saa. Olukord on igas riigis mingil määral erinev. Me seda teemat arutasime ja püüdsime ükskõik mis riigist pärit inimesi võimalikult vähem koormavat meedet valida. Aga see on üks viis, kuidas saavutada seda, et kõik sõidukid oleksid kindlustatud ja Eesti liikluses oleks võimalikult ühetaoline olukord.

Aseesimees Laine Randjärv

Rohkem küsimusi ei ole. Aitäh, Kristen Michal! Kas soovitakse läbirääkimisi pidada? Läbirääkimisi pidada ei soovita. Eelnõu kohta on tehtud 40 muudatusettepanekut. Vaatame need järjest läbi. Muudatusettepanekud nr 1–30 on teinud majanduskomisjon. Muudatusettepanek nr 1, ettepanek on täielikult arvestada; muudatusettepanek nr 2, ettepanek on täielikult arvestada; muudatusettepanek nr 3, ettepanek on täielikult arvestada; muudatusettepanek nr 4, ettepanek on täielikult arvestada; muudatusettepanek nr 5, ettepanek on täielikult arvestada; muudatusettepanek nr 6, ettepanek on täielikult arvestada; muudatusettepanek nr 7, ettepanek on täielikult arvestada; muudatusettepanek nr 8, ettepanek on täielikult arvestada; muudatusettepanek nr 9, ettepanek on täielikult arvestada; muudatusettepanek nr 10, ettepanek on täielikult arvestada; muudatusettepanek nr 11, ettepanek on täielikult arvestada; muudatusettepanek nr 12, ettepanek on täielikult arvestada; muudatusettepanek nr 13, ettepanek on täielikult arvestada; muudatusettepanek nr 14, ettepanek on täielikult arvestada; muudatusettepanek nr 15, ettepanek on täielikult arvestada; muudatusettepanek nr 16, ettepanek on täielikult arvestada; muudatusettepanek nr 17, ettepanek on täielikult arvestada; muudatusettepanek nr 18, ettepanek on täielikult arvestada; muudatusettepanek nr 19, ettepanek on täielikult arvestada; muudatusettepanek nr 20, ettepanek on täielikult arvestada; muudatusettepanek nr 21, ettepanek on täielikult arvestada; muudatusettepanek nr 22, ettepanek on täielikult arvestada; muudatusettepanek nr 23, ettepanek on

täielikult arvestada; muudatusettepanek nr 24, ettepanek on täielikult arvestada; muudatusettepanek nr 25, ettepanek on täielikult arvestada; muudatusettepanek nr 26, ettepanek on täielikult arvestada; muudatusettepanek nr 27, ettepanek on täielikult arvestada; muudatusettepanek nr 28, ettepanek on täielikult arvestada; muudatusettepanek nr 29, ettepanek on täielikult arvestada; muudatusettepanek nr 30, ettepanek on täielikult arvestada. 31. muudatusettepaneku on teinud Eesti Keskerakonna fraktsioon, juhtivkomisjoni ettepanek on jätta see muudatusettepanek arvestamata. Nüüd vaatame üle muudatusettepanekud nr 32–39, mille on esitanud jällegi majanduskomisjon. Muudatusettepanek nr 32, ettepanek on täielikult arvestada; muudatusettepanek nr 33, ettepanek on täielikult arvestada; muudatusettepanek nr 34, ettepanek on täielikult arvestada; muudatusettepanek nr 35, ettepanek on täielikult arvestada; muudatusettepanek nr 36, ettepanek on täielikult arvestada; muudatusettepanek nr 37, ettepanek on täielikult arvestada; muudatusettepanek nr 38, ettepanek on täielikult arvestada; muudatusettepanek nr 39, ettepanek on täielikult arvestada. Muudatusettepaneku nr 40 on teinud Eesti Keskerakonna fraktsioon ja juhtivkomisjon on seda ettepanekut sisuliselt arvestanud.

Oleme muudatusettepanekud läbi vaadanud. Juhtivkomisjoni ettepanek on, et eelnõu 423 teine lugemine tuleks katkestada. Määrán eelnõu 423 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s.a 19. detsembri kell 12. Teine lugemine on katkestatud.

6. Riigikogu otsuse "Audiitori nimetamine Riigikontrolli 2013.–2015. aasta tegevuse kontrollimiseks" eelnõu (535 OE) esimene lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Kuues pävakorrapunkt on rahanduskomisjoni esitatud Riigikogu otsuse "Audiitori nimetamine Riigikontrolli 2013.–2015. aasta tegevuse kontrollimiseks" eelnõu 535 esimene lugemine. Palun ettekandeks kõnetooli rahanduskomisjoni liikme Urve Tiiduse!

Urve Tiidus

Lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud kolleegid, tere päevast! Otsuse eelnõu 535 algatas rahanduskomisjon 12. novembril ja põhjalikumalt arutati seda 18. novembri istungil. See otsuse eelnõu tuleneb otseselt Riigikontrolli seaduse §-st 5, mille kohaselt audiitor Riigikontrolli eelarveaasta tegevuse kontrollimiseks määratakse Riigikogu alatise rahanduskomisjoni ettepanekul. Oma otsuse kohaselt esitabki Riigikogu rahanduskomisjon otsuse eelnõu, mis näeb ette nimetada Riigikontrolli aastate 2013–2015 tegevust kontrollima audiitorfirma Grant Thornton Rimess OÜ. Grant Thornton Rimess OÜ osutus nimetatuks, lähtudes Riigikontrolli hankekomisjoni korraldatud lihthankemenetluse tulemustest. Sellel hankel osales teatavasti neli firmat. Tulenevalt Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 117 lõikest 1 arutatakse seda Riigikogu otsuse eelnõu ainult ühel lugemisel. Kuna otsuse eelnõu on esitanud Riigikogu rahanduskomisjon, kelle õigus teha ettepanek audiitori nimetamiseks tuleneb Riigikontrolli seaduse §-st 5, nagu eespool mainitud, siis eelnõu kohta muudatusettepanekuid esitada ei saa. Komisjon langetas oma istungil järgmised konsensuslikud otsused: otsustati teha ettepanek saata eelnõu päevakorda teisipäevaks, s.o tänaseks, 3. detsembriks ja me teeme ettepaneku panna eelnõu täna ka lõpphääletusele. Suur tänu!

Aseesimees Laine Randjärv

Kas ettekandjale on küsimusi? Küsimusi ei ole. Suur tänu, Urve Tiidus! Kas soovitakse läbirääkimisi pidada? Läbirääkimisi pidada ei soovita. Juhtivkomisjoni ettepanek on, et eelnõu tuleks panna lõpphääletusele. Me valmistasime lõpphääletuseks.

Austatud kolleegid, panen lõpphääletusele rahanduskomisjoni esitatud Riigikogu otsuse "Audiitori nimetamine Riigikontrolli 2013.–2015. aasta tegevuse kontrollimiseks" eelnõu 535. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt hääletas 48 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei ole. Eelnõu on otsusena vastu võetud. (Tabel 13.)

7. Riigikogu otsuse "Riigikogu otsuse "Julgeolekuasutuste järelevalve erikomisjoni moodustamine" muutmise" eelnõu (534 OE) esimene lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Meie tänane seitsmes päevakorrapunkt on Eesti Keskerakonna fraktsiooni esitatud Riigikogu otsuse "Riigikogu otsuse "Julgeolekuasutuste järelevalve erikomisjoni moodustamine" muutmise" eelnõu 534 esimene lugemine. Palun ettekandeks kõnetooli Riigikogu liikme Kalev Kallo!

Kalev Kallo

Austatud eesistuja! Lugupeetud kolleegid! Käesoleva eelnõu esitamine on tingitud asjaolust, et Aadu Must, kes oli julgeolekuasutuste järelevalve erikomisjoni liige – seaduse järgi oleks ta seda nagu veel praegugi –, ei ole enam Riigikogu liige. Seega tuleks muuta Riigikogu 5. mai 2011. aasta otsust, millega moodustati julgeolekuasutuste järelevalve erikomisjon ning määrati selle liikmed. Riigikogu Keskerakonna fraktsioon teeb ettepaneku nimetada Aadu Musta asemel julgeolekuasutuste järelevalve erikomisjoni liikmeks Enn Eesmaa. Samuti teeb fraktsioon ettepaneku nimetada julgeolekuasutuste järelevalve erikomisjonis Enn Eesmaa asendusliikmeks Priit Toobali. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Kas ettekandjale on küsimusi? Eiki Nestor, palun!

Eiki Nestor

Aitäh! Austatud ettekandja! Hoolimata kogu lugupidamisest iga fraktsiooni vabaduse vastu oma kandidaati esitada, küsin ma, kas te ei arvestanud, et Priit Toobalil on mõnes mõttes keerukas olla selles komisjonis asendusliige.

Kalev Kallo

Tulenevalt asjaolust, et Eesti riigis kehtib süütuse presumpatsioon, ei kerkinud see asjaolu väga teravalt päevakorda.

Aseesimees Laine Randjärv

Palun, Jevgeni Ossinovski!

Jevgeni Ossinovski

Aitäh! Lugupeetud ettekandja! Ma jätkan Eiki Nestori küsimust. Kindlasti kehtib Eestis süütuse presumpatsioon, aga kas siiski olukorras, kus on küsimuse all see, et isikut võidakse kahtlustada mingisugustes asjades, ei oleks lihtsalt meie parlamendi maine seisukohast mõistlik, et see inimene ei osaleks sellise komisjoni töös, mis valvab meie õiguskaitseorganite järele?

Kalev Kallo

Ma põhimõtteliselt arvan, et me ei saa teha otsuseid lähtudes sellest, et kedagi võidakse kuskil kahtlustada või kellegi peale võidakse kaevata. Ikka võib midagi juhtuda. Ma ei leia, et see oleks probleem.

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Rohkem küsimusi ei ole. Palun kaasettekandeks kõnetooli põhiseaduskomisjoni aseesimehe Deniss Boroditši!

Deniss Boroditš

Hea istungi juhataja! Kolleegid! Põhiseaduskomisjon arutas seda eelnõu 19. novembril oma korralisel istungil. Komisjon otsustas teha ettepaneku esimene lugemine lõpetada ja me teeme ka ettepaneku määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks kümme tööpäeva. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Palun, Eiki Nestor, teine küsimus!

Eiki Nestor

Aitäh! Austatud komisjoni esindaja! Kas komisjonis ei tekkinud küsimust, kas on õige olukorras, kus tuleb arvestada ka prokuratuuri soovi saadikupuutumast ära võtta, nimetada sellisesse komisjoni asendusliikmeks isik, kelle puhul see küsimus tõstatunud on? Kas komisjon ei teinud austatud Keskerakonna fraktsioonile ettepanekut kaaluda asendusliikme väljavahetamist?

Deniss Boroditš

Ei, sellist ettepanekut me ei teinud ja me üldse personaalseid küsimusi ei arutanud. Me ei pidanud seda vajalikuks. Aga tegemist on eelnõu esimese lugemisega. Kui kellelgi on teisi ettepanekuid, siis on võimalik neid kümne

tööpäeva jooksul muudatusettepanekutena vormistada.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Jevgeni Ossinovski, teine küsimus!

Jevgeni Ossinovski

Aitäh! Lugupeetud ettekandja! Kuidas teie kui põhiseaduskomisjoni aseesimees hindate olukorda, kus kahtlustuse saanud Riigikogu liige määratakse (küll asendusliikmeks, aga siiski põhimõtteliselt liikmeks) komisjoni, mis valvab õiguskaitseorganite järele? Kas niisugune käitumine on teie arvates demokraatlikus ühiskonnas hea tava?

Deniss Boroditš

Ma arvan, et komisjoni ettekandjana pole mul volitust rääkida siin oma arvamustest ja eelistustest. Eriti, kui arvestada minu varasemat poliitilist kuuluvust, võidakse seda valesti tõlgendada. Ma seda kindlasti ei soovi. Selle eelnõu esitaja väljendas oma soovi. Küllap on demokraatlikus riigis igal fraktsioonil, igal rahvasaadikul õigus eelnõu algatada. See algatatud eelnõu väljendab Keskerakonna fraktsiooni tahet.

Aseesimees Laine Randjärv

Palun, Neeme Suur!

Neeme Suur

Aitäh, proua juhataja! Hea ettekandja! Teatavasti esitas riigi peaprokurör ligi aasta tagasi õiguskantslerile taotluse teha Riigikogule ettepanek anda nõusolek Priit Toobalilt saadikupuutumast äravõtmiseks ja tema suhtes süüdistusakti koostamiseks. Meil oli see küsimus ju komisjonis põgusalt kõne all, kui sa mäletad. See küsimus sai esitatud ja seda komisjonis käsitleti. Milline oli selle arutelu tulemus komisjonis?

Deniss Boroditš

Aitäh! Kindlasti me vahetasime sel teemal natuke emotsioone. Aga arvestades seda, et praegu toimub Keskerakonna fraktsiooni algatatud eelnõu esimene lugemine, on kõigil, kellel on arvamusi paremate kandidaatide või asendusliikmete kohta, võimalik need arvamusi

sed kümne päeva jooksul ettepanekuna ära vormistada.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud komisjoni ettekandja! Demokraatlikes riikides arvatakse – võib-olla on siin muidugi midagi muutunud, mida ma ei tea –, et kui kohtuotsus ei ole jõustunud, siis ei tohi inimest kuidagi sildistada, teda milleski süüdistada ega kuidagi riivata. See on seesama põhimõte, millest eile jutustas siin endine kultuuriminister. Kas teil komisjonis käivad asjad teisiti? Kas teil komisjonis arutatakse kõiki inimesi, kes komisjoni liikmed on, eesmärgiga välja selgitada, ega kellegi kohta ei ole teada äkki midagi huvitavat ja kahtlast? Miks on Keskerakonna peasekretär mingi erand meie demokraatias?

Deniss Boroditš

Nagu ma ütlesin, me ei käsitlenud komisjoni istungil väga palju personaalküsimusi. Kuna meie komisjoni nimetus on põhiseaduskomisjon, siis on meie kõige tähtsam dokument põhiseadus. Süütuse presumptsioon on kindlasti põhiseadusega kaitstud. Kindlasti ei sea me põhiseaduses sätestatud mitte kuskil kahtluse alla ja ma arvan, et nii peabki olema. Aga nagu ma ütlesin, et kui kellelgi on teisi ettepanekuid, olgu selle või mõne muu eelnõu kohta, siis demokraatlikus riigis on valik alati olemas ja nii ka praegu.

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Rohkem küsimusi ei ole, Deniss Boroditš. Kas soovitakse läbirääkimisi pidada? Eiki Nestor, palun repliik kohalt!

Eiki Nestor

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu! Soovimata kedagi riivata või süüdistada või

ma ei tea, mida veel, ütlen ma siiski järgmist. Vaadake, olukord on selline, et kui Priit Toobal sinna komisjoni asendusliikmeks nimetatakse, peaks ta nendes oludes kõigi eelduste kohaselt ennast selle komisjoni tööst taandama. See oleks ebageeldiv temale endale, Keskerakonna fraktsioonile ja kogu Riigikogule. Seetõttu teen ma lihtsa ja selge ettepaneku: kolleegid Keskerakonna fraktsioonist, mõelge teise asendusliikme kandidaadi peale ja me saame siis hea meelega selle otsuse eelnõu poolt hääletada. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Palun, Mihhail Stalnuhhin, repliik kohalt!

Mihhail Stalnuhhin

Mul on lugupeetud kolleegile, kes praegu esines, samaväärne ettepanek: võtke homme päikesepriidid ja suvetuhvlid kaasa, sest võib juhtuda, et homme on 30 soojakraadi, päike särab ja me läheme päevitama. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Rohkem läbirääkimissoove ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek on, et eelnõu 534 esimene lugemine tuleks lõpetada. Esimene lugemine on lõpetatud. Määrän eelnõu 534 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s.a 17. detsembri kell 17.15.

Ka meie pikendatud istungi aeg on läbi saanud. Meil jäi käsitlemata kaheksas päevakorrapunkt, mis lükkub järgmisesse istungisse.

Istungi lõpp kell 14.00.

Istungi kestus 4 tundi.

Juhataja

L. Randjärv
Riigikogu aseesimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM

VI ISTUNGJÄRK

Kolmapäev, 4. detsember 2013

Kell 13.00

S i s u

Infotund

1. Kiirabireform
2. Riigieelarve koostamine ja menetlemine
3. Euroopa Kalandusfondi toetuste mõju aktiivse kalalaevastiku püügivõimsuse vähenemisele
4. Spordi rahastamine
5. Eesti keele oskuse nõue Rahandusministeeriumis
6. Pangad

Istungi rakendamine

1. Kultuuriminister Urve Tiiduse ametivanne

Istungi rakendamine

2. Riigikogu otsuse "Riigikogu otsuse "Riigieelarve kontrolli erikomisjoni moodustamine" muutmise" eelnõu (540 OE) esimene lugemine
3. 2013. aasta riigieelarve seaduse muutmise seaduse eelnõu (514 SE) kolmas lugemine
4. Väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seaduse ja Euroopa Liidu kodaniku seaduse muutmise seaduse eelnõu (444 SE) teine lugemine
5. Majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (504 SE) teine lugemine
6. Eesti Vabariigi omandireformi aluste seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (480 SE) teine lugemine
7. Riigilõivuseaduse ja liiklusseaduse muutmise seaduse eelnõu (496 SE) teine lugemine
8. Tulumaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu (492 SE) teine lugemine
9. Eesti Vabariigi valitsuse ja Usbekistani Vabariigi valitsuse vahelise tulu- ja kapitalimaksudega topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise lepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu (523 SE) esimene lugemine

10. Eesti Vabariigi valitsuse ja Bahreini Kuningriigi valitsuse vahelise tulumaksudega topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise lepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu (537 SE) esimene lugemine

11. Eesti Vabariigi valitsuse ja Tai Kuningriigi valitsuse vahelise tulumaksudega topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise lepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu (538 SE) esimene lugemine

Infotund

Aseesimees Laine Randjärv

Austatud Riigikogu! Tere päevast, austatud ministrid! Alustame 4. detsembri infotundi. Teeme kõigepealt kohaloleku kontrolli!

Kohalolijaks on registreerunud 29 Riigikogu liiget, puudub 72.

Tänases infotunnis osalevad peaminister Andrus Ansip, põllumajandusminister Helir-Valdor Seeder ja rahandusminister Jürgen Ligi.

1. Kiirabireform

Aseesimees Laine Randjärv

Esimese küsimuse on esitanud Valeri Korb peaminister Andrus Ansipile ja teema on kiirabireform. Palun, Valeri Korb!

Valeri Korb

Aitäh! Lugupeetud härra peaminister! Käesoleval ajal kehtiva sotsiaalministri käskkirjaga 2007. aastast rahastatakse riigieelarvest vähemalt 90 kiirabibrigaadi, millest kuus on reanimobiilibrigaadid ning 84 õe- ja arstibrigaadid. Terviseameti peadirektori käskkirjaga veebruarist 2013 määrati kiirabibrigaadide arv, mis hakkavad tegutsema 1. jaanuarist 2014. Käskkirjas on kiirabibrigaadide arv kokku 117, st pluss 27. Kui suure arvu kiirabibrigaadide rahastamine on tagatud järgmise aasta riigi-

eelarvest ja kuidas tagatakse arstibrigaadide finantseerimine?

Andrus Ansip

Järgmisel aastal suureneb kiirabibrigaadide rahastamine käesoleva aasta tasemega võrreldes suurusjärgus 5% ja see maht saab olema suurusjärgus 7 miljonit eurot. Te väitsite, et kiirabibrigaadide arv järgmisel aastal kasvab. See on tõesti nii. Jutud sellest, et järgmisel aastal võib kiirabibrigaadide arv kahaneda, ei vasta kindlasti tõele. Kiirabibrigaade saab olema rohkem. Kui neid praegu on 90, siis reformi tulemusena peaks neid olema 117.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Valeri Korb, esimene täpsustav küsimus!

Valeri Korb

Aitäh vastuse eest, lugupeetud härra peaminister! Suur segadus kiirabiteenuse osutamisel on Virumaal, mis on jagatud kaheks teeninduspiirkonnaks, Harju-Viru ja Virumaa piirkonnaks. Terviseamet on mõlemas piirkonnas teinud halduslepingu sõlmimise ettepaneku AS-ile Karell Kiirabi. Seni nendes piirkondades kiirabiteenuseid osutanud Rakvere Haigla AS ja SA Ida-Virumaa Kiirabi on otsustanud Terviseameti tehtud ettepanekud kohtus vaidlustada. Mu küsimus ongi, kas Terviseamet kavatab sõlmida Harju-Viru ja Virumaa piirkonnas kiirabiteenuste osutamiseks halduslepingu AS-iga Karell Kiirabi, kellel puuduvad nõuetele vastavad tehnilised vahendid ja nõutavad töötajad.

Andrus Ansip

Ma pean tunnistama, et see küsimus on peaministri tarvis küll liiga spetsiifiline. Ma tean, et ka Ida-Virumaal on kuulutatud välja hange kiirabiteenuse osutaja leidmiseks. Ma tean ka seda, et esimene hange ei õnnestunud, usaldusväärset kiirabiteenuse osutajat ei leitud. Teine hange on õnnestunud, kuid see hankes osalenu, kes ei osutunud võitjaks, on hanke tulemused vaidlustanud. Missugune on vaidlustuse seis praegu, on mulle teadmata. Ilmselt on see kohtu kommenteerida, mitte peaministri kommenteerida.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Valeri Korb, teine täpsustav küsimus!

Valeri Korb

Aitäh, härra peaminister, vastuse eest! Kolmas küsimus ongi seotud just nende konkursside läbiviimisega. Halduslepingute sõlmimiseks viidi 2013. aastal läbi kiirabiteenuse osutamise konkurssid kümnes piirkonnas. Esimene konkurss ei andnud kolmes piirkonnas tulemust ja kolmes piirkonnas on konkursi läbiviimine tekitanud kohtuvaidluse. See, et kümnest piirkonnast viies on konkursi läbiviimisel tekkinud probleemid, iseloomustab konkursi ettevalmistamise ja läbiviimise kvaliteeti. Terviseameti edastatud teave konkursi tulemuste kohta ei anna selgust, mille poolest olid valitud pakkujad teistest paremad, halduslepingute sõlmimise konkurss ei ole läbipaistev ega kontrollitav. Minu küsimus ongi seotud sellega, kas valitsus kavatab korraldada kiirabiteenuse konkursi üle järelevalvet või ei?

Andrus Ansip

Aitäh! Selliste konkursside korraldamiseks on ette nähtud kindlad protseduurireeglid. Kui mõne osapoolle meelest ei ole kõiki protseduurireegleid järgitud, siis on ette nähtud ka väga selge vaidlustamise kord. Ida-Virumaa juhtumi puhul, nagu ma aru saan, ongi hange praegu vaidlustatud. Ma olen päris veendunud, et lõppkokkuvõttes langetab kohus otsuse ja kiirabiteenuse osutaja Ida-Virumaale leitakse. Valitsus ei korralda hanget, valitsus pole ka see, kes peaks tegema järelevalvemenetlust. Kui probleem, millele teie praegu osutate, tuginedes põhiliselt ühe maakonna näitele, on üldisem ja üldistatav, siis ma ei välista, et peaks sekkuma ka valitsus või Riigikogu. Mulle teadaoleva põhjal praegu sellise juhtumiga tegemist ei ole. Tegemist on ühe vaidlustajaga, kes on hankel osalenud, kuid kes pole hanget võitnud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Nüüd kaks kohapeal registreeritud küsimust. Palun, Marika Tuus-Laul!

Marika Tuus-Laul

Aitäh! Austatud härra peaminister! Tõepoolest, kiirabibrigaade luuakse juurde ja neid

saab olema saja ringis, aga vaid 15 neist on arstibrigaadid. Nii et kogu see juurdetulek on meditsiiniõdede baasil. Meditsiiniõded ise ütlevad ka, et nendele ei meeldi täita arsti ülesandeid. Samuti teame, et arstidel on tunnimaksumus tunduvalt kallim, 8 eurot, õdedel on 4,5 eurot. Kas te ei arva, et sellega seoses meie arstiabi kvaliteet halveneb? Me teame, et koondatavaid arste ei panda tööle näiteks erakorralise meditsiini osakonda, kuigi võiks ju panna, nad koondatakse ja siis lähevad nad loomulikult välismaale. Aga põhiline on just kvaliteet.

Andrus Ansip

Ma ei ole väga hea kiirabi spetsialist, aga mulle teadaolevalt praegu, enne reformi on meil 16 arstibrigaadi, pärast reformi või reformi käigus peaks neid olema 15. Niisiis mingit olulist muutust arstibrigaadide arvus Eestis ei tule. Ka koondamisest ei saa rääkida mitmuses. Kui 16 arstibrigaadist jääb järele 15, siis see ei ole mingisugune ulatuslik arstibrigaadide vähendamine. Jah, ulatuslik on õebrigadide arvu suurendamine, aga see on üldine. Kiirabibrigaadide arvu suurendatakse ja see suurendamine on tingitud eelkõige sellest, et inimeste päästmisel on kõige olulisem kiirus. On leitud, et praegune struktuur, kus on – ütlen jälle mälu järgi – 54 piirkonda, milles kiirabibrigaadid tegutsevad, on liiga killustav. Reformi järel saab olema kümme piirkonda, aga kümnes piirkonnas saab tegutsema rohkem kiirabibrigaade, st kiirabiteenuse osutamine muutub efektiivsemaks, kiiremaks ja lõppkokkuvõttes peaksid patsiendid seeläbi võitma.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Heimar Lenk!

Heimar Lenk

Aitäh! Lugupeetud peaminister! Ma ei ole teie arvamusega nõus, et patsiendid võidavad. Minu meelest on see kiirabireform üksjagu läbi kukkunud. Kui te ütlesite Valeri Korbile, et need probleemid on ainult Kohtla-Järve kandis, siis ma toon teile näiteks Lõuna-Eesti ja küsin teie käest, kas tasub selliseid konkursse korraldada, mille tulemusena Tõrva hakkab teenindama Rāpinat, Pärnu Rannapungerjat ja umbes niimoodi edasi. Milleks me sõiduvahemaid niimoodi pikendame? Seesama Põlva

võiks teenindada Põlvat ja Valga Valgat. Mulle tundub, et see reform on üksjagu, vähemalt ühe jalaga läbi kukkunud ja mingisugusest arstiabi kvaliteedi paranemisest küll rääkida ei saa. Ma arvan, et teil on valed numbrid selle kohta. Eks me tulevikus vaatame, kui palju väljakutsete puhul surnuid rohkem on kui praegu.

Andrus Ansip

Aitäh! Minu arusaamine on ikkagi selline, et need brigaadid, kes mingis piirkonnas kiirabiteenust osutavad, asuvad kohapeal. Kiirabiteenuse osutamisel on kindlasti üheks eelduseks lähimuse põhimõte, mitte et kiirabiteenust osutatakse kuskilt kaugelt, kus konkreetne sihtasutus või äriühing on registreeritud. See arusaamine ei pea küll paika. Kiirabiteenuse osutaja peab olema selles piirkonnas, kus teenust osutatakse, ning sellest printsipiibist lähtudes on ka see reform kavandatud ja korraldatud. Patsiendid võivad kindlasti selle läbi, et teenuse osutajaid, ma mõtlen kiirabibrigaadide arvu, tuleb juurde.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Me oleme esimese teema ammendanud.

2. Riigieelarve koostamine ja menetlemine

Aseesimees Laine Randjärv

Läheme järgmise küsimuse juurde. Järgmine küsija on Helmen Kütt, küsimus on rahandusminister Jürgen Ligile ning teema on riigieelarve koostamine ja menetlemine. Palun, Helmen Kütt!

Helmen Kütt

Täna, proua eesistuja! Lugupeetud rahandusminister! Eile tähistati kogu Euroopas rahvusvahelist puuetega inimeste päeva. Eestis tähistati seda ka juba 21. korda. Toimus suur konverents, kus esines sotsiaalminister härra Taavi Rõivas ning ettekande pidas Ene Ergma. Aga riigieelarve teisel lugemisel siin suures saalis oli paljudele rahvasaadikutele, nende hulgas ka minule, üllatus, et kuigi president kuulutas juba 20. juunil välja seaduse, mis puudutab õppelaenude kustutamist sügava puudega laste vanematel, kes oma lapsi hooldavad, puudus eelarvest selleks ettenähtud ra-

ha. Minu küsimus ongi, kuidas see võimalik on, et Riigikogu on vastu võtnud seaduse, president on selle välja kuulutanud, see on avalikustatud Riigi Teatajas, aga teisel lugemisel eelarves see raha puudus.

Jürgen Ligi

Aitäh! Ma olen selle teemaga kokku puutunud, aga hetkeseisus päris kindel ei ole. Eeldan, et te olete selle fakti üle kontrollinud, nii et sellega saab veel kolmanda lugemise ajal tegelda. Iseenesest on see peegeldus väga halvast rahanduspraktikast, kus rahandusega tegelevatest inimestest mööda minnes tekitatakse eelarvele rahaline koormus. Kui me oleme valitsuses selliseid asju algatanud, siis on alati rahandusministri silm see, mis siis kas pakub välja rahalise piirangu või näeb ette, et uus regulatsioon leiab kajastamist kõigepealt riigieelarve eelnõus ja siis riigieelarves. Aga see tuli ühest Riigikogu komisjonist sellisel moel, et informatsioon lihtsalt ei liikunud ning arvamuse andmine ja eelarves arvestamine jäi ära.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Helmen Kütt, esimene täpsustav küsimus!

Helmen Kütt

Ma tänan vastuse eest! Ma kindlasti ei ole teiega sama meelt selles, et ainult need eelnõud, mis tulevad Rahandusministeeriumi kaudu, on head eelnõud ja rahvasaadikutel või fraktsioonidel siin saalis ei ole põhjust ühtegi eelnõu esitada. Ma tahan just väga tunnustada kultuurikomisjoni ja härra Urmas Klaasi, kes selle seaduse menetlemisel said aru tegelikust vajadusest, et käsitleti nii sügava puudega kui ka raske puudega laste vanemate probleemi ja leiti kena kompromiss sügava puudega laste vanemate puhul. Aga kui seadus on siiski pool aastat enne uue eelarveaasta algust vastu võetud ja välja kuulutatud, siis on ju ministeeriumidel piisavalt aega omavahel koostööd teha. Tegelikult ma oleksin tahtnud küsida, kas kolmandal lugemisel on see raha eelarves sees, aga ma saan aru, et te ei oska täna sellele vastata.

Jürgen Ligi

Aitäh! Seda ma oskan küll öelda, et te panite mulle praegu sõnu suhu. Ma ei ole kunagi

öelnud, et eelnõusid võib esitada ainult Rahandusministeerium. Ma ütlesin, et kõigil eelnõudel peab olema peal eksperdi pilk, rahandusküsimustel rahanduseksperdi pilk, ja see informatsioon peab liikuma. Selle muudatuse tegemine on halvasti korraldatud. On vana tõde, et põrgutee on sillutatud õilsate kavatsustega. Kui teha mingisuguseid asju väga suure südamega, aga tegevust halvasti korraldades, siis tuleb hea asja asemel allakäik. Olge Riigikogu teinekord selles mõttes avatumad, et kui te midagi teete, siis laske arvud üle kontrollida ja kontrollige varakult üle ka see, kas informatsioon liigub. Mis puutub õppelaenu kustutamisse, siis ma arvan, et see on üldse vale tee puudega inimeste peresid toetada. See on eba-proportsionaalne ja toetuse sõltuvusse panemine sellest, kas laenu on võetud või mitte. See on vale tee. Kõiki puudega laste peresid peaks koheldama võrdselt ja kindlasti paremini, kui neid praegu koheldakse. Ma arvan tõesti, et puudega inimesi ja nende muresid on vähe arvestatud, võrreldes mõne jõulisema huvigrupiga Eesti ühiskonnas. Aga õppelaenu võtmine ei tohiks olla kriteerium nende toetamisel. See on kindlasti vale.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Helmen Kütt, teine täpsustav küsimus!

Helmen Kütt

Austatud rahandusminister! Me oleme kindlasti eri arvamusel, sest teie olete rahandusspetsialist ja mina sotsiaalvaldkonda tundev inimene. Aga selles olen ma küll kindel, et need inimesed võtsid õppelaenu, kui nad olid noored, armunud, abiellusid ja nende perre sündis sügava või raske puudega laps. Sellest tulenevalt ei saa nad asuda tööle ja õppelaenu ei ole võimalik tagasi maksta 25 eurost. Minu meelest on lausa inetu öelda, et see on vale tee nende perede aitamiseks. Mul ei olegi tegelikult küsimust. Ma väga loodan, et kolmandal lugemisel on see summa eelarves sees, aga juhul kui seda seal ei ole, tuleb Riigikogu saalis enne eelarve vastuvõtmist see varem vastuvõetud seadus tühistada.

Jürgen Ligi

Pean väitele siiski vastama. Kordan üle: ma ei nõustu teiega, et puudega inimese pere peab

toetuse saamiseks võtma õppelaenu. Ei ole niimoodi, et kõik nad on võtnud õppelaenu pärast lapse sündi, mõni on võtnud ka enne. See ei tohigi olla aluseks toetuse saamisel või sellest ilmajäämisel. Puudega inimeste toetused peavad olema süsteemsed, arvestama mitte ainult õppelaene, vaid ka muid riske. Pered peaksid olema võrdselt koheldud. Veel kord: koheldud paremini kui seni, aga võrdselt.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Nüüd kaks kohapeal registreeritud küsimust. Heljo Pikhof, palun!

Heljo Pikhof

Austatud minister! Möödunud aastal andsite väga paljudele lastega peredele lootust, et nad hakkavad saama selle aasta juulist vajaduspõhist peretoetust. See 9-eurone vajaduspõhine toetus lapse kohta kuus oleks pidanud jõudma enam kui 30 000 pereni. Vajaduspõhist peretoetust saab praegu 3370 lastega peret – kontrollisin järele – ja riigieelarvest kulub selleks 51 411 eurot. Minu küsimus on: kas siin on olnud rahanduseksperdi pilk peal, et raha mitte kulutada? See suure käraga reformiks nimetatud muudatus toetuste maksmisel aitab ju ainult kümnendikku nendest peredest, keda te lubasite vaesusest välja aidata. Kas seda summat ei oleks pidanud eelarvega suurendama?

Jürgen Ligi

Aitäh! Ma olen natuke üllatunud. Mind on kutsutud kohale rääkima eelarve koostamisest ja nüüd hakkab siin domineerima, mis seal salata, üks täiesti sotsiaalministri valdkonda kuuluv küsimus. Ma püüan siis kõigele vaatamata vastata. Milline on täpselt toetuse saajate hulk, seda arvu ei olnud mul loomulikult võimalik kaasa võtta. Aga reform see kahtlemata on, kui universaaltoetused muudetakse vajaduspõhise maks, kui alates kolmandast lapsest toetatakse peresid rohkem. Seal ju neljakordistatakse toetusi, toetustesse tuuakse sisse vajaduspõhise element. Ma arvan, et see on ülimalt õige viis lapsi toetada. See on tegelikult ainus viis, kuidas ühiskond jõuab nõrgemateni. Kui me saame kõik ühtemoodi toetust, meie siin saalis näiteks võrdselt töötuga kusagil Lõuna-Eestis – viitan teie valimispiirkonnale –, siis me jõukamaks ei saa. Siis meil jääb tegelike kannatajate elu parandamiseks raha vähemaks.

Jagame üksteise vahel, kogume üksteiselt maksud kokku ja jagame üksteisele võrdselt tagasi – see ei ole õige tee!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Lembit Kaljuvee!

Lembit Kaljuvee

Aitäh, proua juhataja! Hea minister! Järgmise aasta eelarve menetlemisel Riigikogus on peaaegu kõige rohkem teemaks olnud ettevõtete sõiduautode käibemaksuga maksustamine. Mina ettevõtjana ja ma tean ka paljusid teisi ettevõtjaid, kes põhimõtteliselt võib-olla selle vastu ei olekski. Vastu ollakse just sellepärast, et see tuli nagu üleöö, enne läbi rääkimata. Nüüd te tulete uuesti siia ja pressite selle maksu peale. Kas siis tõesti eelarve on nii pingeline ja seda raha kuskilt mujalt ei leia, et saaks järgmisel aastal nende sõiduautode maksumuudatust läbi rääkida ja siis kehtestada? Ma ei saa aru, miks te seda n-ö pressite ja punnite.

Jürgen Ligi

Aitäh! See on väga sümpaatne, et te saate aru põhjusest, mis on selle eelnõu esitamise taga. Põhjus on eelkõige see, et autode ostmine firma nimele on suure maksusoodustusega. See on täpselt tagurpidine pilt sellest, mis toimub mujal Euroopas, kus sõiduautodele kehtivad mitmesugused lisamaksud. Selle asemel et nende ostu soodustada, ei lubata enamasti käibemaksu üldse tagasi küsida ja autodel on veel lisamaksud. Eelarveküsimus on praegu suuresti ka juriidiline küsimus. Riigikogu, kui ta vähendab tulullikaid, peab vähendama ühtlasi kas kulusid või tulusid. See ei ole ka mingisugune eelarve tasakaaluga seotud kinnisidee, meie eelarve ei ole tasakaalus, põhieelarve on isegi korralikus miinuses. Aga see on täiendav argument, et mitte lihtsalt panna kirja maks, mis on väga ära põhjendatud, millele sisulisi vastuargumente on tegelikult hästi vähe peale selle, et on kiirustatud. Üleöö on väike liialdus, see asi juhtus üle mõne öö. Nüüd on möödunud juba rohkem kui sada ööd, nüüd võiks selle argumendi maha võtta, mitte nõuda, et aega oleks tuhat või tuhat üks ööd.

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Me oleme teise punkti teema ammendanud.

3. Euroopa Kalandusfondi toetuste mõju aktiivse kalalaevastiku püügivõimsuse vähenemisele

Aseesimees Laine Randjärv

Läheme kolmanda punkti juurde. Neeme Suurel on küsimus põllumajandusminister Helir-Valdor Seederile Euroopa Kalandusfondi toetuste mõju kohta aktiivse kalalaevastiku püügivõimsuse vähenemisele. Palun, Neeme Suur!

Neeme Suur

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud põllumajandusminister! Kalavarude kaitsmise eesmärgil on Euroopa Liit maksnud kalandusfirmadele toetusi kalalaevadest loobumise kompensatsiooniks. Sisuliselt tähendab see seda, et kui kalapüügifirma oma töökorras laeva veest välja tõstab ja vanarauaks katki lõikab ning sellega oma püügivõimsust vähendab, siis maksab Euroopa Liit talle arvestatava suurusga toetust. Eesti riik on rakendanud praktikat, et firmadele on püügivõimsus, millest nad on loobunud, n-ö vabade püügivõimsuste arvel tagasi antud, firmad on aga saanud toetusraha eest endale uued ja veel võimsamad laevad soetanud. Veel huvitavam on, et on juhtunud ka nii, et nendesamade toetusrahade eest ostetud laevad on samuti katki lõigatud, firmad on selle eest uuesti toetust taotlenud ja seda ka saanud. Kuidas te seda suurepärasest skeemi iseloomustate?

Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Kõigepealt tahan siin tunnustada Riigikontrolli, kes on kalanduspoliitika rakendamist auditeerinud ja leidnud üksikuid trikitajaid, kes püüavad teha n-ö rehepappi või teeselda abikõlblikkust ja saada niimoodi kerget raha. Põllumajandusministriumini ja ka PRIA igapäevane töö on selliste trikitajate püüdmine ja trikitajaid on aasta-aastalt vähemaks jäänud. Sellega me tegeleme nii kalandusfondi kui ka maaelu arengu fondi ja põllumajandusfondi raha kasutamist kontrollides. Minu arvates on Riigikontroll läinud liiga kaugele oma üldistusega, mis puudutab kalanduspoliitikat ja

selle meetme rakendamist tervikuna. Ma pean selle meetme rakendamist tervikuna väga edukaks ja niisugusel kujul on seda ka väliseksperdid hinnanud. Ma ütleksin nii, et Riigikontroll on leidnud meepotist kärbse, aga ei ole märganud puude taga metsa. Kindlasti te esitate jätkuküsimusi ja siis ma saan teile ka selle mõtte lahti seletada, sest kahe minuti sisse see vastus praegu ära ei mahtunud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Neeme Suur, esimene täpsustav küsimus!

Neeme Suur

Aitäh, proua juhataja! Riigikontroll toob oma auditis ka väga konkreetse näite. Laevaomanik lammutas kaks laeva koguvõimsusega 331 kW, saades selle eest riigilt toetust 415 000 eurot. Ettevõtja reinvesteeris saadud toetuse, ostes 380 000 euro eest kaks uut laeva, mille koguvõimsus oli 574 kW. Seejärel otsustati üks nendest laevadest jällegi lammutada ja PRIA määras uuesti 548 000 eurot toetust. Riik kulutas 963 000 eurot ja lõpptulemusena oli firma püügivõimsus veel suurem kui enne selle skeemi rakendamist. Kuidas see skeem on kooskõlas Eesti seadustega ja Euroopa Kalandusfondi vastava meetme põhimõtetega?

Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Kõigepealt te tegite oma küsimuses ühe suure vea. Teie väide ei vasta tõele, püügivõimsust ei anta kellelegi tagasi. Mitte keegi ei ole püügivõimsust tagasi saanud. Ärge raputage pead, nii on, tehke asi endale selgeks. Me võime selgitada seda ka kirja teel, me võime kokku saada ja suhelda. Kaheminutiliste vastustega on seda võib-olla võimatu teile selgeks teha, aga ma püüan. Meie eesmärk ja kohustus on vähendada kalalaevade registris püügivõimsuse üldmahtu. Iga toetuste abil lõikamisele ehk likvideerimisele mineva kalalaeva võrra vähendatakse kalalaevade registris püügivõimsust ja seda tagasi ei anta.

Samas oleme Eestis andnud laevaomanikele õiguse selle toetuse abil uuesti investeerida ehk renoveerida laevu, mis neile järele jäävad, või osta uus laev. Aga see ei või suurendada püügivõimsust, seda saab teha kas vabade võimsuste arvel või nende laevade arvel, mis laevaomanik viib registrist välja ilma toetust

saamata või mis ta ostab kokku teistelt laevaomanikelt, kellel need võimsused on olemas. Nii võib ta oma püügivõimsust suurendada, aga registri üldmaht väheneb. Neid reegleid ja eesmärgi on silmas peetud. Selle tulemusena oleme tabanud kaks kärbest korraga, täitnud kahte eesmärki: vähendanud riigi kalalaevade registris üldist püügivõimsust ja samas alles jäänud laevastikku renoveerinud, uuendanud, muutnud keskkonnasäästlikumaks, ajakohasemaks, vähem kütust tarbivaks, mis on olnudki tegelik eesmärk. See on olnud igati õige ja seda on hinnanud ka väliseksperdid. Esiteks on Eesti laevade lõikamine ehk siis võimsuste likvideerimine olnud sellel perioodil Euroopa Liidu kõige odavam, sest me oleme teinud seda vähempakkumise teel, ja teiseks on alles jäänud kalalaevastiku efektiivsus kasvanud meil ja inglaster kõige enam. Tervikuna on see igal juhul olnud väga õnnestunud meede.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Neeme Suur, palun teine täpsustav küsimus!

Neeme Suur

Aitäh, proua juhataja! Kui nüüd stenogrammist täpselt järele vaadata, siis ma olen väga teadlik sellest, et püügivõimsused on taastatud vabade püügivõimsuste arvel. Need on taastatud samadele firmadele, kes on saanud toetust püügivõimsusest loobumise eest. Olgugi et kõik tundub ja nagu ongi juriidiliselt korrektne, ma küsin siiski, kas PRIA on kohelnud selliste skeemide rakendamisel kõiki kalapüügiturul tegutsevaid ettevõtteid võrdselt ja kas Euroopa Liidu poolt ei tule mingeid sanktsioone seoses sellega, et 80% juhtudest on püügivõimsusest loobumise eest saadud toetused reinvesteeritud.

Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Ma vist ei ole vastanud selle konkreetse juhtumi kohta. Selline juhtum, kus toetusrahade abil, mis on mõeldud kalalaevastiku vähendamiseks ehk kalalaevade lõikamiseks, ostetakse uus laev ja sedasama uut laeva siis samuti lõigatakse ja saadakse toetust, ei ole kindlasti selle meetme eesmärk ja sellist trikitamist ei ole meetme väljatöötamisel silmas peetud. See ongi see koht, kus ma tänasin Riigikontrolli tähelepanu juhtimise eest. Me

püüame kindlasti õigusakte muuta, et selline trikitamine tulevikus, uuel perioodil võimalik ei oleks. Aga see on üksikjuhtum, mis tuleb muidugi hukka mõista. Kõikide ülejäänud juhtumite puhul on see meede ennast õigustanud. Tahan juhtida tähelepanu, et Riigikontroll peaks tegelikult jälgima protsessi laiemalt ja vaatlema ka ajalisel pikemat perioodi. Tegelikult kehtib meil praegu ka selline meede, mis võimaldab investeerida kalalaevastikku. See ei ole mitte see laevade lõikamise meede, vaid teine meede. Needsamad firmad, kes lõikavad ja vähendavad laevastikku, saavad ka teise meetme raha kasutada. Meie mõte oli, et nad saaksid ka lõikamise meetme raha kasutada investeerimiseks. Ei ole mõistlik kulutada seda raha Kanaari saartel suvitamiseks või suvila ostmiseks, vaid investeerida see tagasi laevastikku, et muuta see keskkonnasõbralikumaks, vähendades registri üldist püügimahtu. Nii et see on olnud igati mõistlik, et sama meetme raames on võimalik seda raha kasutada. Lisaks tahan juhtida teie tähelepanu sellele, et kuni 2004. aasta lõpuni oli Euroopa kalanduspoliitika kohaselt kõikidel liikmesriikidel võimalik investeerida kalapüügivõimsuse uuendamisse ja suurendamisse. Eesti ja mitmed teised Ida-Euroopa riigid liitusid aastal 2004 ja tekkis olukord, kus vanades Euroopa Liidu liikmesriikides oli uuendatud laevastik ja meil oli n-ö 30 aastat vana laevastik. See ei olnud teadlikult tehtud, see oli asjaolude kokkusattumine. Meie eesmärk on oma kalalaevastikku aidata, et see, mis alles jääb, oleks keskkonnasõbralik ja efektiivne. Nii et arvan, et üldine eesmärk oli väga õige.

Aseesimees Laine Randjärv

Härra minister, suur tänu! Katsume kahe minuti sisse ära mahtuda. Kohapeal registreeritud küsimus. Kalvi Kõva, palun!

Kalvi Kõva

Aitäh, austatud juhataja! Hea minister! Tunnen muret nende sadamate pärast, kus meie kalalaevastik randub. Me teame, et praegust finantsperioodi on jäänud mõned kuud, aga meie sadamate rekonstrueerimise toetusest on kasutatud ära suhteliselt väike osa või isegi 0%. Võib-olla oskate öelda, kas me selle perioodi lõpuks suudame kogu raha ära kasutada

ja mille taha raha kasutamine on praegu takerdunud?

Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Sadamate investeringurahast ei ole kindlasti kasutatud 0%. Suurem osa rahast on ära kasutatud, aga osa raha on tõepoolest veel kasutamata. Ma arvan, et me suudame kogu raha väga efektiivselt ära kasutada. Päril mitme meetme puhul tekib olukord, kus kogu praeguse perioodi raha konkreetse meetme raames ära kasutada ei saa. Sellisel juhul tõstame raha eri meetmete vahel ümber, ja kui perioodi lõpp läheneb ja me saame teada, et realiseerimata on jäänud üks või teine projekt, kus taotleja on saanud heakskiidu, siis me oleme plaaninud tõsta selle raha finantsinstrumenti ja kasutada selle Maaelu Edendamise Sihtasutuse kaudu suhteliselt kiiresti ära. Me oleme mõelnud selle finantsperioodi lõpule, sest ebaõnnestunud projekte tuleb kindlasti veel. Aga see nüüd küll õige ei ole, et sadamate investeringuraha on kasutatud 0%.

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Sellega lõpetame käesoleva küsimuse arutamise.

4. Spordi rahastamine

Aseesimees Laine Randjärv

Läheme järgmise küsimuse juurde, mille on esitanud Priit Toobal peaminister Andrus Ansipile. Küsimus on spordi rahastamise kohta. Palun, Priit Toobal!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud aseesimees! Lugupeetud peaminister! Eesti sporti, sh alaliite ja olümpiakomiteed, rahastatakse laias laastus kolmest allikast – on riigi toetus, on kohalike omavalitsuste toetus ja on sponsorlus. Küsimus puudutabki sponsorlust, mis omakorda jaotub jälle kaheks: eraettevõtjate sponsorlus ja riigiettevõtete sponsorlus. Viimase pärast on minu arvates tekkinud vähemalt valitsuse sees päris tõsine tüli. Me arutasime seda teemat siin infotunnis ka mõni aeg tagasi. Siis te lubasite, et arutate seda küsimust valitsuskabinetis ehk peamiselt räägite majandus- ja kommunikatsiooniminister Partsiga. Ma nüüd küsingi, kas te olete seda teemat valitsuskabinetis arutanud

ja kumb seisukoht on peale jäänud, kas teie oma, et Eesti spordi toetamine riigiettevõtete poolt on normaalne nähtus, või vastupidine seisukoht.

Andrus Ansip

Aitäh! Me ei ole seda küsimust veel valitsuskabineti nõupidamisel arutanud. Minu meelest küsimus ei olegi selles, kelle seisukoht peale jääb. Kui riigile kuuluvad äriühingud ei tohiks Eestis oma maine kujundamisega tegelda, siis see oleks küll väga iseäralik majandamismudel, mida muu maailm ei tunne. Seega ei pea ma võimalikuks, et me keelame riigile kuuluvatel äriühingutel oma suhete korraldamise ära, sh kultuuri- või spordisponsorluse kaudu. Ma ei ole ka aru saanud, et see oleks majandus- ja kommunikatsiooniministri soov. Ta soovib kehtestada täpsemaid reegleid ja see on tervitatav. Meil on praegu riigivaraseaduses sätestatud, et riigile kuuluvad äriühingud võivad kasutada sponsorluseks, marketingiks, vähemalt sponsorluse korras marketingiks 1,5% oma kasumist.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Priit Toobal, esimene täpsustav küsimus!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud aseesimees! Hea peaminister! Mulle näib küll, et mõnevõrra te olete ikkagi majandus- ja kommunikatsiooniministriga eri meelt. Tema justkui tahaks üldse ära keelata riigiettevõtete seesuguse sponsorluse, nagu näiteks Tallinna Sadam on püüdnud osutada Eesti Olümpiakomiteele. Mina isiklikult pean seda õigeks, kui Eesti riigile kuuluvad või riigi osalusega ettevõtted toetavad just Eesti sporti. Aga ma ei saa aru näiteks Estonian Airi käitumisest, kus toetati meie naaberriigi Soome jäähokiliitu. Ma küsingi selle kohta. Mõni kuu tagasi vestlesime sellel teemal siinsamas infotunnis. Kui palju siis Estonian Air Soome jäähokiliitu ikkagi toetas? Juhan Parts on öelnud, et 100 000 euroga, ajakirjanikud räägivad poolest miljonist. Infotunnis te ütlesite ka, et summa on suurem kui 100 000. Kas teil on nüüd teada see summa, millega Estonian Air Soome jäähokiliitu toetas?

Andrus Ansip

Mulle ei ole see teada. Mina saan tugineda vaid Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumist saadud informatsioonile. Selle informatsiooni järgi, nii nagu ma ka arupärimisele vastates ütlesin, on Estonian Air toetanud jäähoki maailmameistrivõistlusi 170 000 euroga. Maksekohustus käesolevaks aastaks oli 90 000 eurot. Nüüd olen ma kuulnud, et Estonian Air ei ole seda 90 000 eurot maksnud. Olen minagi lugenud artiklit, kus väidetakse, et tegelik kulu oli märksa suurem kui see 170 000 eurot, mis oli Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi mulle esitatud infos. Ma ei oska neid väiteid kommenteerida. Ilmselt on tõe väljaselgitamine selles küsimuses üldsuse huvides ja viited konfidentsiaalsusele ei ole minu meelest siin kohased. Kui Tallinna Sadama puhul käib jutt erikontrollist, siis ma leian, et ka Estonian Airi puhul on oluline erikontroll, et välja selgitada, missuguses ulatuses on sisuliselt maksumaksja raha kulutatud jäähoki maailmameistrivõistluste spondeerimiseks. See tuleks välja selgitada. Jäähoki MM-i koduleheküljel olevas sponsoorite nimekirjas Estonian Airi ei ole. Nii nagu ma Riigikogus arupärimisele vastates olen öelnud, peaks see tähendama, et Estonian Airi poolt vaadatuna on tegemist marketingikuludega.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Priit Toobal, teine täpsustav küsimus!

Priit Toobal

Aitäh! Lugupeetud peaminister! Ka mina olen täiesti nõus, et avalikes huvides on teada saada, kui suure summa on üks riigi osalusega ettevõtte marketingi või sponsorluse korras Soome jäähokiliidule andnud. Seda enam, et info selle summa kohta on nii erinev juba valitsuse sees, teie teadmine ja minister Partsi teadmine erinevad oluliselt, rääkimata sellest, millistest summadest on juttu ajakirjanduses. Kas ma saan õigesti aru, et selline erikontroll, mis selgitab välja, kui palju Estonian Air on Soome jäähokiliitu toetanud, on juba käivitatud? Kui veel ei ole, kuidas peaks see protseduur siis välja nägema, millal see võiks käivituda ja millal võiks tulemusi oodata? Kas teie hinnangul ei peaks ka prokuratuur kaaluma, et

asjale vähemalt peale vaadata? Võib-olla on seal samasugune huvide konflikti oht, nagu prokuratuur on seda näinud Tallinna Sadama ja olümpiakomitee puhul.

Andrus Ansip

Aitäh! Minule ei ole teada mingeid asjaolusid, mis võiksid viidata vajadusele, et prokuratuur peaks tõe väljaselgitamisse sekkuma. Estonian Airiga seonduv on meil arutusel homsel valitsuskabineti nõupidamisel. Ma olen palunud Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumil anda ülevaade jäähoki maailmameistrivõistluste spondeerimisest või marketingist, mis on seotud nende võistlustega. Ma loodan, et juba homme olen ma märksa targem kui täna. Tõsi on ju see, et Estonian Air on äriühing, aktsiaselts, mille aktsionäriks ei ole mitte ainult Eesti Vabariik, vaid on olemas ka partner. See ei ole päris ühe omaniku otsustada, missugust informatsiooni võib avalikustada ja missugust mitte.

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Palun kaks kohapeal registreeritud küsimust. Palun, Tarmo Tamm!

Tarmo Tamm

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud peaminister! Spordihuvilisena küsin, kas Eesti Rahvusringhääling saab riigilt lisaraha, et näidata jalgpalli maailmameistrivõistlusi Brasiilias?

Andrus Ansip

Ma nüüd ei teagi, kas ma võin sellele küsimusele vastata või ei või. Kui mulle pressikonverentsil selline küsimus esitati, siis ma vastasin nii, nagu ma olen asjast aru saanud, nagu ma tunnen ja õigeks pean, ja pärast heideti mulle ajalehe juhtkirjas ette, et ma üldse nii tühisel teemal sõna võtan.

Minu jaoks on jalgpalli maailmameistrivõistlused olulised ja minusuguseid on Eestis päris palju, finaalmängude ajal vähemalt 200 000 inimest. Mina pean ülekannet jalgpalli maailmameistrivõistlustelt väga oluliseks. Raha selleks, et jalgpalli maailmameistrivõistlused Eesti rahvani tuua, tuleb kindlasti leida. Ma loodan, et Riigikogu riigieelarve menetlemise käigus ka sellise otsuse teeb ja rahvusringhäälingule lisavahendeid leiab. Aga eelkõige oleks tulnud muidugi rahvusringhäälingul

siis, kui nad lepingut sõlmisid, näha ette, kust tuleb raha selleks, et lepingut täita, et jalgpalli maailmameistrivõistlused Eesti rahvani tuua.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Lembit Kaljuvee!

Lembit Kaljuvee

Aitäh, proua juhataja! Hea peaminister! Minu arvates on õige, et kõik need 20 ja rohkem iseseisvusaastat on Eesti riigile kuuluvad ettevõtted toetanud meie sporti. Teisalt on minu jaoks äärmiselt totter ja arusaamatu, kuidas Juhan Parts selle suure ja raske ministeeriumi juhtimise kõrvalt leiab aega sellise pseudo-probleemiga tegelemiseks. Te ütlesite, et valitus pole seda asja arutanud ega korda majja loonud, ja ei öelnud ka, millal te kavatsete seda teha. Kas see saab toimuma ja kas see toimub lähiajal?

Andrus Ansip

Jah, ma loodan, et see toimub lähiajal. Sportlase või ka mingi kultuuriürituse jaoks on ükskõik, kust kohast raha saadakse, kas saadakse riigieelarvest või saadakse riigile kuulvalt äriühingult. Kuid riigile kuuluva äriühingu jaoks ei ole ükskõik, kas maksta dividende või toetada mõnda konkreetset kultuuri- või spordiüritust, spordiorganisatsiooni või konkreetset sportlast. Kui makstakse pelgalt dividende, siis sellega suhtekorralduslikke eesmärke ei saavutata. Kui toetatakse kultuuriüritust, siis võidetakse nende inimeste sümpaatia, kellele konkreetne kultuuriüritus korda läheb. Kui riigile kuuluv äriühing toetab kohalikku omavalitsust, kelle territooriumil ta tegutseb, siis võidetakse kohalike elanike sümpaatia ja see sümpaatia võimaldab äritegevust selle kohaliku omavalitsuse territooriumil efektiivselt edendada või ka laiendada. Kui ühel riigile kuuluval äriühingul selliseid suhtekorralduslikke vahendeid ei ole, siis jäävad suhted korraldamata ja äri hakkab paratamatult kiduma. Tuletan meelde, et kõne all olev Tallinna Sadam on praeguse seisuga Eesti kõige suurem maksumaksja ja ka riigile kõige suurema dividenditulu andja.

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Lõpetame selle küsimuse arutamise.

5. Eesti keele oskuse nõue Rahandusministeeriumis

Aseesimees Laine Randjärv

Järgmine on Jevgeni Ossinovski küsimus rahandusminister Jürgen Ligile eesti keele oskuse nõude kohta Rahandusministeeriumi ametikohtadel. Palun, Jevgeni Ossinovski!

Jevgeni Ossinovski

Aitäh! Lugupeetud rahandusminister! Ma olen edastanud teile selles küsimuses kirjaliku küsimuse, et te saaksite põhjalikumalt vastata, aga sooviksin teie seisukohta teada saada ka selles formaadis. Vaadates Rahandusministeeriumi kodulehel kättesaadavaid ametikohtade ametijuhendeid, selgub, et enamikul ametikohtadel on nõutav eesti keele oskus tasemel C2. Tase C2 on sisuliselt haritud, eesti keelt emakeelena kõneleja tase. SA Innove nõuete järgi ei ole sellel tasemel tasemeeksamid võimalik teha. See tähendab, et suur hulk Eestis elavaid inimesi ei saa Rahandusministeeriumisse selle tõttu tööle minna, ehkki nad võivad keelt osata tegelikult kõrgtasemel. Kuidas te hindate olukorda, kus teie valitsetav asutus nõuab keeletaset, mida Eestis ei ole praegu võimalik tõendada?

Jürgen Ligi

Aitäh! Ma ei ole väga tuttav selle skaalaga. Te ütlesite C2, minu teada on ametnikelt valituse määruse järgi nõutud C1 ja ametiasutuse teistelt töötajatelt B2. Äkki te panite need kaks asja kokku? Aga võib-olla on see ka mingi konkreetsete konkursside teema, mida te olete siin lahanud. Mina hindan olukorda praktiliselt. Rahandusministeeriumis nagu igas teiseski ministeeriumis toodetakse väga suur hulk kirjalikke dokumente ja seda peab iga korralik ametnik suutma teha. Ise olen olnud, häbi öelda, väga nõudlik keeletsensor, olen väga palju kirju saatnud kohe alguses tagasi keelelistel põhjustel ja muidugi ka argumentatsiooni põhjustel. Algusest peale olen sisendanud koosolekutel, et me oleme kultuuriloojad, me loome ühte keelesfääri, ametikeelt. Olen võidelnud bürokraatlike väljendite, kantseliidi ja parasiitsõnadega üsna jõuliselt. Ma väidan, et tulemus on väga hea, viie aastaga on tekstide kvaliteet oluliselt paranenud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Jevgeni Ossinovski, esimene täpsustav küsimus!

Jevgeni Ossinovski

Aitäh! See küsimus on oluliselt põhimõttelisem. Keegi ei vaidle vastu, et ministriumid ametnikud peavad valdama üldjuhul kõrgtasemel eesti keelt, aga kõrgtasemel eesti keele oskus tähendab Eestis Euroopa Nõukogu kriitiumi järgi C1 tasemel keeleoskust. SA Innove ütleb C2 keeleoskuse kohta, et nii kõrget eesti keele kui võõrkeele oskuse taset ei tohi Eestis nõuda ühelgi töökohal ja sellepärast ei korraldata ka C2 taseme eksameid. Ühelgi praegu käival konkursil C2 taseme eksamit enam ei nõuta, nõutakse C1, mis on ka korrektne. Kas kõne all olnud Vabariigi Valitsuse määruses ei ole mainitud C2 keeletaset, kuna see on nii kõrge, et Eestis seda ei nõuta? Sellegipoolest seisab enamikus teie asutuse ametijuhendites C2 keeletase kui sellel ametikohal töötamise nõue, ehkki sellist taset ei ole võimalik Eestis mitte kuidagi saavutada.

Jürgen Ligi

Aitäh! Põhimõttelisemat küsimust kui eesti keel ja kultuur Eesti riigis ei ole, selles mõttes ma ei ole teiega nõus. Aga veel kord: minu teada see, mida nõutakse, on C1. Aga hea, et te juhtisite tähelepanu. Ma küsin, kas ma olen midagi ära rikkunud, kas enam ei julgeta võtta tööle inimesi, kes ei vasta minu nõudmistele dokumentide koostamisel. Siis ma olen saanud tulemuse, mida ma ei oodanud. Ma olen oodanud ikkagi seda, et ülemused käivad need kirjad ka keele mõttes üle. Ise nad seda teavad ja nad on seda ka teinud. Peab siis vaatama, mida see C2 tähendab ja kas see on konkursi puhul kirjas. On selge, et see on pigem sedasorti tehniline tegevus, millesse minister otseselt ei sekku. Ta sekkub nendesse dokumentidesse, mida ta ise kasutab, millele ise alla kirjutab, aga mitte personalikonkursi sekundaarsetesse nõuetesse. Põhiline, mida me ootame, on ikkagi erialaline pädevus, ja me loodame, et kogu meeskond konkreetsetes osakonnas saab hakkama ka keeleliselt korrektsete tekstide koostamisega. Kõnes ei ole seal probleemi ühelgi ametnikul.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Jevgeni Ossinovski, teine täpsustav küsimus!

Jevgeni Ossinovski

Aitäh! Tõepoolest, küsimus on ühelt poolt tehniline, teiselt poolt on küsimus aga ka väga sisuline. Selle nõude tõttu ei saa suur hulk Eestis elavaid inimesi põhimõtteliselt Rahandusministeeriumisse tööle minna, kuna sellist keeletaset ei ole võimalik saavutada. See mõjutab oluliselt ka võrdse kohtlemise põhimõtte rakendamist Eestis. Aga ma natuke laiendan oma küsimust. Sellesama Vabariigi Valitsuse määruse kohaselt lähtutakse keeleoskuse nõude määramisel töö iseloomust ja töö- või ametikohal keele kasutuse olukordadest, mis on ka mõistlik. Kui vaadata teie ametijuhendeid, siis on teil kehtestatud C2 taseme keelenõue näiteks nii ministri abile kui ka ministri autojuhile. Ehk siis sisuliselt sõltumata sellest, kas tegemist on juhtivtöötajaga või tugipersonaliga, on keeletase C2. Milline on teil ministeeriumis see konkreetne protseduur, kuidas hinnatakse keelekasutust, ja kuidas on juhtunud niimoodi, et väga erineva tööspetsiifika puhul on keelenõuded sisuliselt samad? Kas see on normaalne?

Jürgen Ligi

Aitäh! Kui saaks, siis loeks ette vastuse eelmisele küsimusele. Ma ei nimetanud seda tehniliseks küsimuseks. Ma ütlesin, et see on mõne konkursi puhul sekundaarne nõue. See ei ole esmane, mida mina vaataksin. Kindlasti ei ole ma see, kes tegeleb nende dokumentide koostamisega. See on ikkagi kantsleri ja ase-kantsleri ning muidugi personaliosakonna tase. Seda ma ütlesin ka, et mina C2 taseme nõudest ei teadnud. Ma vaatan selle asja üle, vaatan kindlasti – väga tubli, et te sellest rääkisite. Aga ärge nüüd kolmandat korda sama asja küsige ega mulle süüd omistage.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Nüüd kaks kohapeal registreeritud küsimust. Paul-Eerik Rummo, palun!

Paul-Eerik Rummo

Aitäh! Lihtsalt taustaks. Äsja said tõenäoliselt paljud Riigikogu liikmed ja võib-olla ka valitsusliikmed ühelt Eestis elavalt ja töötavalt

välismaalaselt kirja, kus oli püstitatud sama küsimus. Ta tahab tõestada, et tema valdab eesti keelt tasemel C2, see on kõrgeim võimalik tase, aga ta ei saa seda Eestis kuidagimoodi teha, kuna vastavat eksamit ei ole. Eksami mittekorraldamise põhjenduseks on siamaani olnud see, et niikuinii ei ole sellist keeleoskuse taset võimalik kuskil saavutada, ühesõnaga, nõudmist sellise eksami järele ei ole. Samamoodi on minu käest mõned diplomaatilise teenistuse inimesed ja mõned keeleteadlased küsinud, miks mitte ikkagi nõuda tõepoolest ka taset C2, kas või näiteks sellepärast, et keelte omandamise oskus ja võime on üks inimese üldise võimekuse tunnus. Kui inimene tahab saada võimalikult kõrgele ametikohale, siis ta peab tõestama võimekust. Kas teie valitsusliikmena toetaksite seda, kui C2 taseme nõue üldiselt sisse viidaks ja Innove saaks korralduse vastavad eksamid korraldada?

Aseesimees Laine Randjärv

Väga austatud kolleeg, katsume ühe minutiga hakkama saada.

Jürgen Ligi

Aitäh! Ma tunnen ennast tõelise keeleinimesena, tegelikult ma tunnengi, kui ma kirju allkirjastan. Sellest on natukene kahju, et ma pean tähti närima, aga inimestel on erinev keeletaju. Veel kord, ma ei oska praegu selle C2 taseme kohta midagi öelda, aga see on tõesti nii, et keeleoskus näitab väga sageli ka mõtlemise ja argumentatsiooni kvaliteeti ning suhtumist oma töösse. Nii et kõrged keelenõuded on minu arust üks kurb paratamatus. Kas see tase on C1 või tõepoolest C2 – ma tõesti ei teadnud sellest, ei oska praegu vastata. Aga ma olen sellel alal nõudlik. Ma ei saa lubada, et tulevad suured järeleandmised, kui praktilises töös on tegelikult kehva kirjaliku väljendusoskusega probleeme paljudes ministriumides, mitte enam Rahandusministeeriumis, ma ütlen. Palun vabandust!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Lõpetame selle küsimuse käsitlemise.

6. Pangad

Aseesimees Laine Randjärv

Meil on veel aega, nii et ka Heimar Lenk saab esitada ühe küsimuse peaminister Andrus Ansipile. Palun!

Heimar Lenk

Härra peaminister! Praegu maksavad pangad olematut protsenti hoiustelt, ometi on inimesed kohustatud oma palga- ja pensioniraha kommertspankades hoidma. Selle pealt teenivad välismaa pangad suurt kasumit, 350 miljonit eurot üle-eelmise aasta statistika järgi. Selle kasumi viivad pangad Eestist sisuliselt välja. Kas teie kui peaministri arvates pole olukord ebanormaalne, eriti kui pangad hoiustajatele normaalset intressi ei maksa? Peale selle tahavad Swedbank ja SEB uuest aastast kehtestada lihtsa inimese jaoks tariifi omaenda raha sissemaksimisel pank ja omaenda raha väljavõtmisel pangast.

Andrus Ansip

Aitäh! Raharingluse korraldamine nõuab vahendeid, raharingluse korraldamine ei ole kindlasti tasuta – kulud tuleb katta. Nende pankade ülikasumitega on lugu selline, et viimasel ajal need kahanevad, ja mul on hea meel, et meie pangad tulid kriisiaastatel toime iseseisvalt, ilma et Eesti riik oleks pidanud kommertspankade elushoidmiseks, päästmiseks maksumaksja raha kulutama. Selliseid riike, kus maksumaksja raha ei tulnud kasutada kommertspankade päästmiseks, oli Euroopa Liidus vaid kaheksa, Eesti sealhulgas. Ma tavaliselt ei kuula Riigikogu esmaspäevast vaba mikrofoni, kuid kuna esines Rein Lang ja mul oli televiisor lahti, siis ma nägin ka teie esinemist. Mind üllatas teie väide selle kohta, et keegi kavandab – teie väitel IMF-i ettepanekul – maksustada hoiused 10%-lise maksuga. Mul tekkis huvi ja ma otsisin üles selle konkreetse artikli, millele teie oma kõnes viitasite. Mul on see artikkel ka praegu väljatrükituna kaasas ja siit ma loen: "Eine solche Vermögenssteuer wird ausdrücklich nicht empfohlen." Ehk siis sellist varamaksu mitte mingil juhul, kategooriliselt ei soovitata. Ja ometi oskasite teie teha sellise uudise, et keegi justkui soovib niisugust varamaksu. Ei ole see IMF-is, ei ole see Eestis kindlasti arutelu teema – no ei

tule midagi taolist! Ei maksa paanikat külvata, kui selleks pole mitte mingisugust alust.

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Lõpetame infotunni. Suur tänu kõikidele ministritele ja peaministrile! Infotund on lõppenud.

Istungi rakendamine

Aseesimees Laine Randjärv

Austatud Riigikogu! Austatud peaminister ja ministrid! Head külalised! Alustame Riigikogu täiskogu VI istungjärgu kümnenda töö-nädala kolmapäevast istungit.

1. Kultuuriminister Urve Tiiduse ametivanne

Aseesimees Laine Randjärv

Vabariigi Presidendi s.a 4. detsembri otsusega nr 335 on Urve Tiidus nimetatud kultuuriministriks. Kuulame ära kultuuriminister Urve Tiiduse ametivande.

Urve Tiidus

Austatud Riigikogu aseesimees! Austatud Riigikogu! Asudes täitma Vabariigi Valitsuse liikme kohustusi, olen teadlik, et kannan selles ametis vastutust Eesti Vabariigi ja oma südametunnistuse ees. Töotan pühalikult jääda ustavaks Eesti Vabariigi põhiseaduslikule korrale ning pühendada oma jõu Eesti rahva heaolu ja tuleviku kindlustamisele. (Aplaus.)

Istungi rakendamine

Aseesimees Laine Randjärv

Head kolleegid, nüüd on võimalik üle anda eelnõusid ja arupärimisi. Palun, Jaak Allik!

Jaak Allik

Lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud kolleegid! Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 95 lõike 2 alusel võtame tagasi 19. novembril esitatud arupärimise kultuuriminister Rein Langile SA Kultuurileht põhikirja rikkumise kohta. Asjaolud, mille kohta me arupärimises küsisime, on tänu ajakirjanduse heale tööle teatavaks saanud. Ühtlasi tahan meie fraktsiooni poolt õnnitleda kultuuriminister Urve Tiidust ja siiralt õnnitleda ka Reformierakonna

fraktsiooni hea valiku puhul! Sooviksime lubada uuele kultuuriministrile vähemalt sada päeva töörahu. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Riigikogu juhatus võtab selle teadmiseks.

Läheme teadete juurde. Riigikogu juhatus on võtnud menetlusse järgmised eelnõud ja määranud neile juhtivkomisjonid: Vabariigi Valitsuse s.a 2. detsembril algatatud tsiviilkohutemenetluse seadustiku muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu, mille juhtivkomisjon on õiguskomisjon; Vabariigi Valitsuse s.a 2. detsembril algatatud perekonnaseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu, mille juhtivkomisjon on õiguskomisjon; Vabariigi Valitsuse s.a 2. detsembril algatatud äriseadustiku muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu, mille juhtivkomisjon on õiguskomisjon; Vabariigi Valitsuse s.a 2. detsembril algatatud isikut tõendavate dokumentide seaduse, riigilõivuseaduse ja riigipiiri seaduse muutmise seaduse eelnõu, mille juhtivkomisjon on põhiseaduskomisjon; Vabariigi Valitsuse s.a 2. detsembril algatatud ravikindlustuse seaduse muutmise seaduse eelnõu, mille juhtivkomisjon on sotsiaalkomisjon; Vabariigi Valitsuse s.a 2. detsembril algatatud meretöö seaduse eelnõu, mille juhtivkomisjon on majanduskomisjon; Vabariigi Valitsuse s.a 2. detsembril esitatud Riigikogu otsuse ""Kultuuripoliitika põhi-alused aastani 2020" heakskiitmine" eelnõu, mille juhtivkomisjon on kultuurikomisjon; Rahanduskomisjoni s.a 2. detsembril algatatud riigieelarve seaduse § 32 muutmise seaduse eelnõu, mille juhtivkomisjon on rahanduskomisjon; Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni s.a 2. detsembril algatatud tulumaksuseaduse § 4 muutmise seaduse eelnõu, mille juhtivkomisjon on rahanduskomisjon.

Riigikogu esimees on edastanud Riigikogu liikmete arupärimise majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Partsile, sotsiaalminister Taavi Rõivasele ning rahandusminister Jürgen Ligile.

Nüüd, head kolleegid, teeme kohaloleku kontrolli.

Kohalolijaks on registreerunud 79 Riigikogu liiget, puudub 22.

Läheme päevakorra juurde. Kõigepealt pean päevakorda täpsustama. Esiteks, täna jätkame eilse päevakorraga. Eilse istungi päevakorrapunkt nr 8, milleks on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esitatud Riigikogu otsuse "Riigikogu otsuse "Riigieelarve kontrolli erikomisjoni moodustamine" muutmise" eelnõu 540 esimene lugemine, on kandunud üle tänase istungi päevakorda punktina nr 1. Teiseks, tänase päevakorrapunkti nr 2 juures, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud 2013. aasta riigieelarve seaduse muutmise seaduse eelnõu 514 kolmas lugemine, teeb juhtivkomisjoni nimel ettekande rahanduskomisjoni esimees Sven Sester. Kolmandaks, tänase päevakorrapunkti nr 6 juures, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud riigilõivuseaduse ja liiklusseaduse muutmise seaduse eelnõu 496 teine lugemine, teeb juhtivkomisjoni nimel ettekande majanduskomisjoni liikme Tõnis Paltsu asemel majanduskomisjoni liige Toomas Tõniste.

2. Riigikogu otsuse "Riigikogu otsuse "Riigieelarve kontrolli erikomisjoni moodustamine" muutmise" eelnõu (540 OE) esimene lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Tänane esimene päevakorrapunkt on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esitatud Riigikogu otsuse "Riigikogu otsuse "Riigieelarve kontrolli erikomisjoni moodustamine" muutmise" eelnõu 540 esimene lugemine. Palun ettekandeks kõnetooli Riigikogu liikme Neeme Suure! Head kolleegid, palun vaiksemalt!

Neeme Suur

Lugupeetud proua juhataja! Head kolleegid! Mul on hea meel teile tutvustada Riigikogu otsuse eelnõu 540. Eelnõu esitamine on tingitud asjaolust, et tänavu 11. novembril lõppesid seoses tagasiastumisega Riigikogu liikme Kajar Lemberi volitused. Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon soovib nimetada Kajar Lemberi asemele riigieelarve kontrolli erikomisjoni liikmeks Jüri Morozovi. Asendusliikmena jätkab Urve Palo. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Kas on küsimusi? Küsimusi ei ole. Suur tänu! Nüüd palun kaasettekande tegemiseks kõnetooli põhiseaduskomisjoni aseesimehe Deniss Boroditši!

Deniss Boroditš

Lugupeetud istungi juhataja! Põhiseaduskomisjon arutas seda eelnõu oma 19. novembri korralisel istungil ja otsustas kõigepealt teha ettepaneku arutada seda täiskogu istungil 3. detsembril ehk täna; teiseks, teha ettepanek esimene lugemine lõpetada, ja kolmandaks, teha ettepanek määrata muudatusettepanekute tähtajaks kümme tööpäeva. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Kas on küsimusi? Ettekandjale küsimusi ei ole. Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Läbirääkimisi avada ei soovita. Juhtivkomisjoni ettepanek oli eelnõu 540 esimene lugemine lõpetada. Esimene lugemine on lõppenud. Määratud eelnõu 540 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s.a 18. detsembri kell 17.15.

3. 2013. aasta riigieelarve seaduse muutmise seaduse eelnõu (514 SE) kolmas lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Meie tänane teine päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud 2013. aasta riigieelarve seaduse muutmise seaduse eelnõu 514 kolmas lugemine. Palun ettekandeks kõnetooli rahanduskomisjoni esimehe Sven Sesteri!

Sven Sester

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Annan teile ülevaate 2013. aasta riigieelarve seaduse muutmise seaduse eelnõust, mis kannab numbrit 514. Tegemist on kolmanda lugemisega. Rahanduskomisjon arutas seda eelnõu enne kolmandat lugemist oma 18. novembri ja 2. detsembri istungil. Riigieelarve muutmise kulude kogumahtu muutmata võib Vabariigi Valitsus algatada kaks kuud enne eelarveaasta lõppu riigieelarve seaduse muutmise seaduse eelnõu. Nimetatud eelnõuga tehakse muudatused, kuna kavandatud eesmärkide saavutamiseks peaks ressursse otstarbekamalt kasutama.

Muudatusettepanekute esitamise tähtjaks 27. novembriks kella 17-ks ei laekunud ühtegi ettepanekut ei Riigikogu fraktsioonidelt, komisjonidelt ega ka liikmetelt. Komisjon tegi kolmanda lugemise tekstis vaid keelelisi ja tehnilisi parandusi.

Kõik komisjoni langetatud otsused olid konsensuslikud. Tegime ettepaneku võtta eelnõu päevakorda kolmapäeval, 4. detsembril, kolmas lugemine lõpetada ja panna eelnõu lõpphääletusele. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Kas ettekandjale on küsimusi? Küsimusi ei ole. Kas soovitakse läbirääkimisi pidada? Palun, Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Lugupeetud juhataja! Kolleegid! Põhimõtteliselt on selle seaduseelnõuga kõik korras – mis siin öelda, tehtud on vaid puhttehnilisi muudatusi. Aga riigieelarve muutmiselega on alati lood niiviisi, et kui see ei tee elu paremaks, siis opositsioon ei saa seda toetada. See eelnõu ei anna seaduseks saanuna Eestile, Eesti elanikele mitte midagi. Nii et Eesti Keskerakonna fraktsioon hääletab selle vastu. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Kas on veel kõnesoove? Rohkem kõnesoove ei ole, sulgen läbirääkimised. Muudatusettepanekuid ei laekunud. Juhtivkomisjoni ettepanek on viia läbi eelnõu 514 lõpphääletus. Valmistume lõpphääletuseks.

Austatud Riigikogu, panen lõpphääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud 2013. aasta riigieelarve seaduse muutmise seaduse eelnõu 514. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt hääletas 63 Riigikogu liiget, vastu on 13, erapooletuid ei ole. Eelnõu on seadusena vastu võetud. (Tabel 14.)

4. Väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seaduse ja Euroopa Liidu kodaniku seaduse muutmise seaduse eelnõu (444 SE) teine lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Tänane kolmas päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seaduse ja Euroopa Liidu kodaniku seaduse muutmise seaduse eelnõu

444 teine lugemine. Ma palun ettekandeks kõnetooli põhiseaduskomisjoni esimehe Rait Maruste!

Rait Maruste

Austatud juhataja! Lugupeetud kolleegid! Eelnõu 444 algatas Vabariigi Valitsus käesoleva aasta 3. juunil. Eelnõu läbis 18. juunil esimese lugemise ja muudatusettepanekute tähtajaks 19. augustiks ametlikke ettepanekuid ei laekunud. Jätkutöö käigus tegi põhiseaduskomisjon koostöös Siseministriumiga kokku 12 täiendus-muudatusettepanekut. Nende arutelule kutsusime Ele Russaku, Siseministriumiga migratsiooni- ja piirivalvepoliitika osakonna nõuniku, kellega koos arutasime probleeme ja valmistasime ette muudatused.

Eelnõu eesmärk on ühtlustada Euroopa Liidu sees väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu regulatsiooni ehk nn naasmisdirektiivi, võttes arvesse märkusi ja soovitusi, mis Euroopa Komisjon on Eestile teinud. On mõistetav, et seda laadi küsimused peaksid olema Euroopa Liidus liikmesriigiti reguleeritud ühtsetel alustel. Taotlus on muuta ja täiendada Eestis ebaseaduslikult viibiva kolmanda riigi kodaniku tagasisaatmise, väljasaatmise, kinnipidamise ning talle sissesõidukeelu kohaldamisega seotud õigusnorme. Väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seaduse sõnastus ei tohi tekitada tõlgendusraskusi ega nõuda välismaalaselt eri õigusaktide põhjalikku tundmist.

Eelnõu on ette valmistatud tihedas koostöös Euroopa Komisjoniga. Seejuures on arvestatud praktikas tekkinud probleeme ning ka õiguskantsleri märkusi. Põhiseaduskomisjon käis ära ka väljasaatmiskeskuses, et ise kohapeal veenduda, milline olukord meil valitseb.

Muudatuste aluseks olev direktiiv võeti Eesti õigusesse üle 2010. aastal, kuid aja jooksul on praktikas ilmnenud teatud raskused ja puudujäägid. Nende ületamiseks, nagu ma ütlesin, ongi eelnõu koostatud. Nagu märkisin, kokku on 12 muudatusettepanekut. Need puudutavad erinevaid sätteid ja ma väga lühidalt tutvustan neid teile.

Esimene muudatusettepanek käsitleb põgenemise ohu mõistet ja määratleb täpsemalt, millises situatsioonis võiks tegu olla põgenemise ohuga.

Teine muudatusettepanek paneb ette sätestada, et välismaalane, kellele on tehtud lahku-

misettekirjutus, võib taotleda sissesõidukeelu kehtetuks tunnistamist juhul, kui ta on selle ettekirjutuse täitnud. Asjaomane paragrahv reguleerib seda, kuidas seda kõike teostatakse.

Kolmas ja neljas muudatusettepanek puudutavad saatjata alaealise välismaalase lahkumiskohustust. On pakutud mitmesuguseid leevendusmeetmeid ja lähtunud eeldusest, et kogu tegevus peab lähtuma lapse huvidest. Politsei ja Piirivalveametile on pandud kohustus otsida alaealisele saatja – välismaal viibiv vanem, eestkostja või vastuvõtuasutuse esindaja. Sellise lahkumiskohustuse täitmiseks tähtaega ei sätestata. See on jäetud määramata, sest situatsioonist tulenevalt võib otsing kaua aega võtta.

Viies ettepanek näeb ette mitmesuguseid abinõusid juhuks, kui ebaseaduslikult riigis viibival välismaalasel puudub raha majutuse eest maksmiseks. Sätestatakse võimalus, et niisuguses situatsioonis maksab välismaalase majutamise eest riik. See puudutab ennekõike lastega perekondi, inimkaubanduse ohvreid ja teisi eriti haavatavaid inimesi.

Kuues, seitsmes ja kaheksas ettepanek puudutavad välismaalase kinnipidamise tingimusi ja aluseid. Uus reegel on see, et välismaalast võib Politsei- ja Piirivalveameti ruumides kinni pidada ainult 48 tundi. Seejärel tuleb taotleda halduskohtult kinnipidamise luba ja halduskohus otsustab, kas võib kinnipidamist jätkata või mitte, kas see on põhjendatud või mitte. Kui kuus kuud kinnipidamisega on täis ja inimesel ei ole ikkagi tagasipöördumiseks vajalikud dokumendid vormistatud, siis tuleb ta teatud tingimuste korral vabastada, ja 18 kuu möödumisel tuleb isik vabastada lõplikult.

Muudatusettepanek nr 9 käsitleb ohjeldusabinõude kohaldamist. Eesmärk on muuta see säte võimalikult selgeks – ohjeldusabinõud kinnipeetavate transportimisel peavad olema täpselt reguleeritud ja üheselt mõistetavad. Konkreetsemalt oli meil jutuks käeraudade kasutamine. Leidsime, et tavalise ohu korral need vajalikud pole, politseiametnik võtab need kasutusele siis, kui tunnetab vahetut reaalselt ohtu kellegi elule, tervisele või varale.

Muudatusettepanek nr 10 on tehnilist laadi.

Muudatusettepanekud nr 11 ja nr 12 lähtuvad õiguskantsleri märkusest, et põhiseadusega oleks paremas kooskõlas, kui seaduses väljendataks seda, mis on tingimata keelatud. Kõik, mis ei ole keelatud, oleks lubatud. Prae-

gune regulatsioon on vastupidine. Ettepanek nr 11 on tehnilist laadi parandus, nr 12 seisneb selles, et seadusse saab kirja, mis ained ja esemed on kinnipidamiskeskuses keelatud. Kõik muu on seega lubatud. Keelatud asjade ja ainete loend on antud ammendavalt.

Lõpetuseks nii palju, et kuna muudatusettepanekud eeldavad ka infotehnoloogilisi arendusi ja rakendusi, siis on seaduse jõustumise tähtajaks määratud 2014. aasta 1. oktoober. Komisjon tegi konsensusliku ettepaneku võtta eelnõu täiskogu istungi päevakorda 4. detsembril ehk täna ja võtta eelnõu seadusena vastu, kui esimene lugemine lõpetatakse. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Kas ettekandjale on küsimusi? Küsimusi ei ole. Suur tänu! Täpsustan lihtsalt stenogrammi huvides, et tegemist on siiski teise lugemise lõpetamisega ja ettepanekuga suunata eelnõu kolmandale lugemisele. Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Läbirääkimisi avada ei soovita.

Vaatame läbi muudatusettepanekud. Kõik 12 muudatusettepanekut on põhiseaduskomisjoni tehtud. Muudatusettepanek nr 1 – juhtivkomisjon on arvestanud täielikult, nr 2 – on arvestatud täielikult, nr 3 – arvestatud täielikult, nr 4 – arvestatud täielikult, nr 5 – arvestatud täielikult, nr 6 – arvestatud täielikult, nr 7 – arvestatud täielikult, nr 8 – arvestatud täielikult, nr 9 – arvestatud täielikult, nr 10 – arvestatud täielikult, nr 11 – arvestatud täielikult, nr 12 – arvestatud täielikult. Muudatusettepanekud on läbi vaadatud.

Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 444 teine lugemine lõpetada. Teine lugemine on lõppenud.

5. Majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (504 SE) teine lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Tänane neljas päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 504 teine lugemine. Palun ettekandeks kõnetooli majanduskomisjoni esimehe Kaja Kallase!

Kaja Kallas

Austatud juhataja! Head kolleegid! Riigikogu majanduskomisjon arutas majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu teisele lugemisele saatmist 21. novembril. Muudatusettepanekud, mis selle eelnõu kohta on tehtud, on kõik normitehnilist laadi ja puudutavad seda, et me lükkame majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse jõustumist edasi. Asi on selles, et kuna tegu on paljude viidetega teistele seadustele, siis tuleb ka nende muudatuste jõustumist edasi lükata. Algses eelnõus olid osale seadustele viited sees ja osale mitte, nüüd peaks tänu muudatusettepanekutele kõik need küsimused lahendatud saama.

Majanduskomisjon otsustas teha täiskogule ettepaneku teine lugemine lõpetada ja kui see on lõpetatud, saata eelnõu kolmandale lugemisele 5. detsembril 2013. aastal ja viia siis läbi ka lõpphääletus. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Kas ettekandjale on küsimusi? Küsimusi ei ole. Suur tänu, Kaja Kallas! Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole.

Majanduskomisjon on teinud üheksa muudatusettepanekut, vaatame need läbi. Number 1, juhtivkomisjoni ettepanek on arvestada täielikult. Number 2, juhtivkomisjoni ettepanek on arvestada täielikult. Number 3, ettepanek on arvestada täielikult. Number 4, ettepanek on arvestada täielikult. Number 5, ettepanek on arvestada täielikult. Number 6, ettepanek on arvestada täielikult. Number 7, ettepanek on arvestada täielikult. Number 8, ettepanek on arvestada täielikult. Number 9, ettepanek on arvestada täielikult.

Juhtivkomisjoni ettepanek oli eelnõu 504 teine lugemine lõpetada. Teine lugemine on lõppenud.

6. Eesti Vabariigi omandireformi aluste seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (480 SE) teine lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Meie viies päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud Eesti Vabariigi omandi-

reformi aluste seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 480 teine lugemine. Palun ettekandeks kõnetooli majanduskomisjoni liikme Jaan Õunapuu!

Jaan Õunapuu

Lugupeetud aseesimees! Lugupeetud kolleegid! Selle eelnõu esimene lugemine toimus tänavu 6. novembril. Muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 13. novembriks ei esitatud ühtegi ettepanekut. Koostöös eelnõu algataja ja keeleteoimetajaga tehti kolm normitehnilise sisuga ettepanekut teksti parandamiseks. Majanduskomisjon arutas eelnõu teist lugemist ette valmistades oma 21. novembri istungil, kus osales ka Rahandusministeeriumi esindaja, kes andis ülevaate muudatusettepanekute sisust.

Tutvustan nüüd teile väga lühidalt neid kolme muudatusettepanekut. Muudatusettepanek nr 1 seisneb normitehnilises paranduses, millega lisatakse eelnõu pealkirja sõna "muutmise".

Teine ettepanek: asendatakse omandireformi aluste seaduse § 17 lõikes 10 sõnad "võib ... teha" sõnaga "teeb". Muudatus on vajalik, kuna maavanemal on kohustus haldusakti õigusvastasuse või selle õigusvastase andmata jätmise tuvastamise korral järelevahtemenetlus algatada. Seejuures on maavanemal toiminguga algatamise üle otsustamisel edaspidigi haldusmenetluses tavapärane kaalutusõigus. Sõna "õigusnorm" asendatakse sobivama terminiga "õigusakt".

Kolmas muudatusettepanek: eelnõu §-s 3 sisalduva Vabariigi Valitsuse seaduse § 85 lõike 3³ sõnastust on vaja muuta. Peab olema üheselt arusaadav, et erisusi saab teha üksnes lõikes 3 nimetatud tähtaja osas, mitte sättes sisalduvate muude tähtaegade osas. Muudatusega asendatakse termin "erinorme" sõnaga "erisusi", mis on täpsem ja mida kasutatakse läbivalt ka Vabariigi Valitsuse seaduses. Kõik need kolm ettepanekut leidsid komisjoni istungil toetust. Ka istungil osalenud eelnõu algataja esindaja nõustus nendega.

Millised olid siis komisjoni otsused? Suunata eelnõu täiskogu istungi päevakorda s.a 4. detsembriks ja teha ettepanek teine lugemine lõpetada; juhul kui teine lugemine lõpetatakse, suunata see kolmandale lugemisele 5. detsembriks ettepanekuga viia läbi eelnõu

lõpphääletus. Pean ka mainima, et kõik need otsused tehti konsensusega. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Teile on küsimusi. Palun, Marika Tuus-Laul!

Marika Tuus-Laul

Aitäh! Hea kolleeg! Selle eelnõuga on nii, et see tundub niisugune väga lihtne. Aga kui seda põhjalikult lugeda, siis näeme, et lõpus on nimetatud, ütleme, määruste muutmise määrust, mis sisuliselt muudab põhiseadusvastaselt ka ORAS-e § 17 lõiget 5. Kas teil komisjonis oli sellest juttu? Kas te jõudsite jälile, mis tegelikult selle eelnõu taga on?

Jaan Õunapuu

Nagu ma ütlesin, komisjon piirdus nende kolme muudatusettepaneku aruteluga. Kui mälu mind ei peta, ei küsitud selle määruse kohta komisjonis enne eelnõu esimesele lugemisele saatmist ka ministrilt ega teistelt ministri ametnikelt. Nii et seda teemat ei olnud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Valeri Korb!

Valeri Korb

Aitäh! Hea kolleeg! Pärast esimest lugemist lugesin, et linnade liit on selle eelnõu vastu. Kas sa võiksid natuke põhjendada, miks linnade liit on sellisel seisukohal?

Jaan Õunapuu

Ma ei ole linnade liidu seisukohta näinud. Ma võin oletada, milles te praegu probleemi näete ja mille kohta te küsite. Kõigi eelduste kohaselt puudutab see Rahandusministeeriumi poolt välja saadetud määruste eelnõusid. Kogu seda teemat, vara tagastamist välisriikide elanikele ei käsitletud komisjonis mitte kordagi. Ma saan päris kindlalt kinnitada, et niisugust lisa eelnõu lisade loetelus ei olnud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Marika Tuus-Laul, teine küsimus!

Marika Tuus-Laul

Meie loeme välja, et linnade liidu juristid on selle määruse kohta väga kriitilise analüüsi teinud. Tegelikult antakse selle muudatusega Saksamaale ümberasunutele ja seal oma vara eest kompensatsiooni saanud inimestele võimalus saada see vara tagasi, kui nad maksavad kunagise kompensatsiooni tagasi. See on tohutu üllatus! Meie arvates on tegemist põhiseadusvastase olukorraga, aga ma saan aru, et teil komisjonis sellest juttu ei tulnud. Ent me sinuga koos analüüsisime seda, kas seal võib niisugune salaplaan peidus olla?

Jaan Õunapuu

Mul on väga keeruline öelda, kas on selline salaplaan. Teema kerkis selle nädala alguses üles ka meie fraktsioonis ja me arutasime neid küsimusi omavahel veel täna hommikulgi. Kõige targem võib-olla on küsida informatsiooni kogu määruste paketi kohta Rahandusministeeriumist. Las nad annavad täpse ülevaate, miks need määrused selle eelnõuga kaasa on pandud ja ka seda, et kui Riigikohtu otsus sel teemal tehti 2006. aastal, siis miks alles nüüd, 2013. aasta detsembris see üles tõsteti.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Priit Toobal!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud aseesimees! Hea ettekandja! Ma tean, et ka üürnike ühing on näidanud jõulist vastuseisu sellele seaduseelnõule. Kuna selle eelnõuga ei ole tuline kiire, siis kas ei võiks majanduskomisjon kaaluda koostööd põhiseaduskomisjoniga ja küsida nende arvamust kooskõla kohta põhiseadusega? Selle eelnõuga ei ole tõesti kiire. Võib-olla võtta aeg veidi maha ja arutada asja?

Jaan Õunapuu

Aitäh! Mina kui komisjonipoolne ettekandja saan praegu teile siit puldist rääkida seda, mida komisjon enne teist lugemist arutas ja millisele seisukohale jõudis. Selle eelnõu saatus on aga meie kõigi kätes siin saalis umbes veerand tunni pärast.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kaja Kallas!

Kaja Kallas

Aitäh! Hea ettekandja! Kas ma saan õigesti aru, et eelnõu, mida me praegu arutame, ei tekitu uusi õigusi ega võta õigusi ka ära, vaidlus käib selle määruse üle? Seega etteheited sellele eelnõule ei ole õigustatud. Või saan ma valesti aru?

Jaan Õunapuu

Ma arvan, et te ei saa valesti aru. Esmaspäeval me arutasime seda teemat oma fraktsioonis ja eile hommikul ma palusin Rahandusministeeriumi esindajal veel kord siia majja tulla. Küsisin tema käest otsesõnu üle, kas eelnõu 480 puudutab kuidagi ümberasujate teemat, ja ta kinnitas, et mitte. Ta rääkis täpselt sama juttu, mida oli rääkinud enne esimest lugemist meil komisjonis: eelnõu puudutab ainult nelja valdkonda, mida tahetakse reguleerida. See on meile kõigile teada, mis need neli valdkonda on.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Tarmo Tamm!

Tarmo Tamm

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud ettekandja! Kui Rahandusministeerium on saatnud kooskõlastusringile määruse, mille seletuskiri ütleb üheselt, et see on seotud täna arutelu all oleva eelnõuga, siis ma küsin: miks ei ole komisjon arutanud oma istungitel ka seda määrust? Kas tegemist ei ole komisjoni praagiga?

Jaan Õunapuu

Ma ei julge küll kinnitada, et see komisjoni praak on. Sellel lihtsal põhjusel, et eelnõu 480 lisades mina isiklikult seda teemat puudutavat määrust ei ole näinud. Selle määruse tekstiga tutvusin ma selle nädala esmaspäeval, kui lugesin rahandusministri kirja härra Kiislerile.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kaja Kallas, teine küsimus!

Kaja Kallas

Aitäh! Riigikogu pädevus puudutab praegu eelkõige eelnõu ehk seadust. Me oleme seadusandlik võim ja Vabariigi Valitsus annab välja määruseid ka kõnealuse seaduse alusel. Kindlasti me saame pöörata tähelepanu vigadele selles määruses, kui need vead peaksid

olema, aga me ei saa määruse teksti mõjutada. See on ikkagi valitsuse määrus. Kuidas sa seda kommenteerid?

Jaan Õunapuu

Seda on minu meelest väga lihtne kommenteerida: valitsus ei tohi oma määrustega mitte mingil juhul ühegi seadusandliku aktiga vastuollu minna. Riigikogu kohus on jälgida, et määrused, mis Stenbocki majast välja tulevad, ei läheks seadustega vastuollu. See on meie ülesanne.

Aseesimees Laine Randjärv

Rohkem küsimusi ettekandjale ei ole. Suur tänu, Jaan Õunapuu! Avan läbirääkimised. Palun, Marika Tuus-Laul! Kaheksa minutit.

Marika Tuus-Laul

Suur tänu! Head kolleegid! Kui Riigikogu töölaual on ORAS-e ehk omandireformi aluste seaduse järjekordne muutmine, siis mul käib alati kuum jutt südame alt läbi. Mida siis veel teha saab, kõik halb on nagu juba tehtud?! Me mäletame, et kunagi alustasid rahvusradikaalsed jõud koos väliseestlastega õigusliku järjepidevuse taastamist restitutsiooni alusel. Tegelikuses kukkus see välja nii, et hakati tagastama hoopis 1990. aastatel loodud vara. Nendes majades elanud inimesed pidid oma kodudest lahkuma, ilma et neile oleks uut eluruumi vastu antud. Umbes 40 ORAS-e muutmist paljude aastate jooksul on kaasa toonud palju traagikat ja lõputuid pisaraid. Mitukümmend tuhat inimest on ilma jäänud õigusest kodule. Ja seda kõike pole toime pannud võõras võim ja võõrad väed, vaid meie oma Eesti riik.

Kui me vaatame seaduseelnõu, mis täna meie laual on ja mis samuti ORAS-t puudutab, siis tundub see täiesti tavaline eelnõu olevat. Vähendatakse vara kompenseerimisega seotud väljamaksetele sätestatud ajalisi ja mahulisi piiranguid, suunatakse edaspidi kogu maa erastamisest laekuv raha stabilisatsioonireservi asemel omandireformi reservfondi jne.

Ent saatan peitub sageli detailides. Seekord on salakaval plaan peidetud Vabariigi Valitsuse 1993. aasta 13. juuli määruse nr 216 muutmise eelnõusse, mis oktoobri lõpus kooskõlastusringile saadeti, sh linnade liidule. Määruse eelnõu sisaldab muu hulgas Saksamaale ümber asunutele ja Saksamaal kompensatsiooni saa-

nutele vara tagastamiseks tehtavat muudatust. Seni oli selline regulatsioon vastavalt ORAS-e § 17 lõikele 5 välistatud. Nüüd nähakse ette võimalus, et Saksamaale ümber asunud ja seal oma vara eest juba kompensatsiooni saanud inimesed võivad ikkagi Eesti omandireformi aluste seaduse alusel oma vara tagasi saada, kui nad Saksamaal saanud kompensatsiooni tagasi maksavad. Eesti Linnade Liit leiab, et Saksamaa Liitvabariigilt vara eest juba kompensatsiooni saanud taotlejatele vara tagastamist võimaldavate erinormide kehtestamine selle määrusega muudab ORAS-e § 17 lõike 5 regulatsiooni ja seetõttu on see vastuolus Eesti Vabariigi põhiseadusega. Tegemist on seadust muutva määrusega, mis on Eesti Vabariigis võimude lahususe põhimõttest tulenevalt põhiseaduse kohaselt välistatud.

Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegium on korduvalt rõhutanud, et põhiseaduse kohaselt on täidesaatev võim volitatud andma üksnes seadust täpsustavaid määrusi, mitte aga muutma nende sisu. Veel kord: ORAS-e § 17 lõige 5 sätestab, et omandireformi õigustatud subjektiks oleval isikul ei ole õigust nõuda õigusvastaselt võõrandatud vara tagastamist või kompenseerimist selle vara osas, mis on juba tagastatud või kompenseeritud. Ka Eesti Linnade Liit ja Tallinna Linnavalitsus peavad oluliseks märkida, et ORAS ega ükski teine õigusnorm ei näe ette, et vara saab isikutele tagastada, kui nad sama vara eest saanud kompensatsiooni tagasi maksavad. Tallinna Ringkonnakohus on mitmes haldusasjas asunud seisukohale, et ORAS-e § 17 lõige 5 ei võimalda vara tagastada, olenevata sellest, kas varem saanud kompensatsioon on Saksamaa Liitvabariigile tagasi makstud või mitte.

Nüüd, omandireformi läbiviimise lõppjärgus, kui enamik vara tagastamise taotlusi on lahendatud, tahetakse teha see muudatus. Nii rikutakse kõikide nende inimeste õigusi, kes on enne ORAS-e kehtestamist saanud kompensatsiooni tõttu ilma jäänud võimalusest vara tagasi saada. Kuid eelkõige teeb see muudatus ülekohut massirepressioonide tõttu kannatanud inimestele, kellele selle vara eest on makstud sümboolne kompensatsioon, ja see välistab vara tagasisaamise õiguse.

Mida tähendab ikkagi selle kompensatsiooni tagasimaksmine? Kas omal ajal makstud

kompensatsiooni summa toleaeegses vääringus on üldse võrreldav summaga, mis see kinnisvara praegu maksab? Loomulikult mitte. Tänapäeval tähendab see Saksamaal vaat et tühist kommiraha, aga eelnõu autorite idee järgi toimides saab selle eest miljoneid eurosid maksva kinnisvara Tallinna kesklinnas.

Nende muudatuste tagajärgi, mida praegu vargsi tehakse, ei suuda vist mitte keegi prognoosida. Kas tõesti nendele inimestele, kes on juba 20 aastat kohut käinud ja kellele kohtulahendid on juba jõustunud, algab kõik otsast peale? Küsin veel, kust on need ideed ikkagi tulnud. Me mäletame kõikvõimalikke ORAS-e parandusi, näiteks Jaanus Betlemi tädi oma ja teisi nimelisi. Me mäletame vara tagasisaajate ringi korduvaid laiendamisi. Kelle huvides on, et Eesti inimestele kuuluv vara tahetakse ei tea kellele Saksamaal tagastada ja praegusel juhul veel põhiseadust rikkudes? Mis on sealt vastu saadud? Kellele ja mille eest on valimisringkonnad võlgu? Ma teen ettepaneku teine lugemine katkestada, et me veel kord saaksime analüüsida eelnõu seost kõnealuse määrusega ja seda, mis tagajärjed seaduse vastuvõtmisel võivad olla. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Rohkem kõnesoove ei ole, sulgen läbirääkimised.

Vaatame läbi muudatusettepanekud. Kõik muudatusettepanekud on majanduskomisjoni tehtud. Muudatusettepanek nr 1, juhtivkomisjon on seda arvestanud täielikult. Muudatusettepanek nr 2, seegi on arvestatud täielikult. Muudatusettepanek nr 3, samuti arvestatud täielikult. Muudatusettepanekud on läbi vaadatud.

Riigikogu juhatusele on laekunud Eesti Keskerakonna fraktsiooni ettepanek Eesti Vabariigi omandireformi aluste seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 480 teine lugemine katkestada. Me peame seda hääletama.

Austatud Riigikogu, panen hääletusele Eesti Keskerakonna fraktsiooni ettepaneku Eesti Vabariigi omandireformi aluste seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 480 teine lugemine katkestada. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt hääletas 20 Riigikogu liiget, vastu oli 45, 1 jäi erapooletuks. Ettepanek ei leidnud

toetust. Eelnõu 480 teine lugemine on lõppenud.

7. Riigilõivuseaduse ja liiklusseaduse muutmise seaduse eelnõu (496 SE) teine lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Meie tänane kuues päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud riigilõivuseaduse ja liiklusseaduse muutmise seaduse eelnõu 496 teine lugemine. Palun ettekandeks kõnetooli majanduskomisjoni liikme Toomas Tõniste!

Toomas Tõniste

Austatud juhataja! Head kolleegid! Majanduskomisjonile muudatusettepanekute esitamise tähtajaks ehk 15. novembriks esitas Riigikogu Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon 50 muudatusettepanekut, eelnõu algataja esindaja esitas komisjonile kaalumiseks ühe ettepaneku. Komisjon arutas muudatusettepanekuid oma istungil 21. novembril ja 2. detsembril. Eelnõu algataja esindajatena olid kohal ka Majandus- ja Kommunikatsiooniministeriumi teede- ja raudteeosakonna juhataja Ain Tatter ning sama osakonna veondus- ja liiklustalituse juhataja Sander Salmu. Komisjon toetas kõiki juhtivkomisjoni ettepanekuid.

Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni ettepanekud toetust ei leidnud ja need jäeti arvestamata. Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni ettepanekud võib nende eesmärgist lähtuvalt jagada kolme gruppi: jätta muutmata Maanteeameti toimingute eest võetavad kehtivad riigilõivud; jätta jõusse eelnõuga ettenähtud võimalus tasuda e-teenuste kasutamisel väiksemat riigilõivu ja vähendada haagiste registreerimise eest võetavat riigilõivu.

21. novembril peetud komisjoni istungil otsustati välja töötada ja muudatusettepanekute loetellu lisada kompromissettepanekud haagiste registreerimise eest võetava riigilõivu vähendamiseks. Kuni 3500 kilogrammise täismassiga haagiste registreerimise eest võetava riigilõivu umbes poole võrra vähendamist puudutavad kompromissettepanekud on muudatusettepanekute loetelus numbrite 2, 8, 10 ja 19 all. Kompromissettepanekuga nähakse ette haagise registreerimise riigilõiv summas 63 eurot. Kui arvestada viimase nelja aasta statistikat, siis väheneb haagisele eraldi riigilõivu-

määra kehtestamise tõttu prognoosi kohaselt sõidukite registreerimise eest saadav tulu 271 530 euro võrra. Kogutulu riigilõivu suurenemisest aga peaks olema 281 107 eurot, kui sõidukite registreerimise riigilõiv kasvab 1–2 euro võrra.

Konsensusega otsustati teine lugemine lõpetada ja kui teine lugemine lõpetatakse, teha ettepanek saata eelnõu kolmandale lugemisele 5. detsembriks 2013 ja viia siis läbi lõpphääletus. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Palun, Priit Toobal, teie küsimus!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud aseesimees! Hea ettekandja! Üldiselt on põhimõte, et riigilõivud on kulupõhised. Kas selles eelnõus soovitakse riigilõivusid suurendada seetõttu, et kulud on kasvanud? Või on mingi muu põhjus? Ma ei pea praegu silmas e-teenust kasutades tehtavaid toiminguid.

Toomas Tõniste

Vastavalt riigilõivuseadusele võib riigilõivumäära kehtestada ka mitte lähtudes kulu põhimõttest. Seekord on lõivude suurendamise põhjuseks toodud, et aasta-aastalt on maantee-transportiga kaasnev negatiivne mõju, sh keskkonnale tekitatav kahju kasvanud. Sellega seotud kulud kaetakse otseselt riigieelarvest.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Jaan Õunapuu!

Jaan Õunapuu

Aitäh! Lugupeetud ettekandja! Te lugesite väga ilusasti ette eelnõuga kaasnevad tulud ja kulud. Haagiste lõivu vähendamine 63 euroni jätab eelarvesse laekumata veidi üle 271 000 euro. Tõe huvides peab ütleva, et praegu on sõiduki registreerimise lõiv 121 eurot ja see kasvab 128 euroni. See kasv on seega 7 eurot. Kui aga arvestada seda, et suureneb ka registrimärgi väljastamisega seotud toimingute lõiv, siis kogutakse prognoosi kohaselt kokku 281 000 eurot. Vahe on 10 000 eurot. Mida selle 10 000 euroga tehakse?

Toomas Tõniste

See ei ole küll õigesti adresseeritud küsimus. Ma tõesti ei oska öelda, mida sellega tehakse. Aga küll MKM leiab koha, kuhu seda panna.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Priit Toobal, teine küsimus!

Priit Toobal

Aitäh! Ma jätkan oma eelmist küsimust. Te ütlesite, et riigilõivu võib kehtestada ka mõnest teisest põhimõttest, mitte ainult kulupõhisest printsiibist lähtudes ja et maanteetranspordi tõttu on tekkinud keskkonnareostus ja muu kahju. Kas on tehtud konkreetset arvutust, millest lähtudes lõivud just nii palju kasvavad, ja kui on, siis kas saaks nendega tutvuda?

Toomas Tõniste

Konkreetset arvestust, kas lõivud peaksid kasvama 5, 6 või 10%, meile ei esitatud. Lihtsalt leiti, et meil ei ole auto- ega luksusmaksu, aga kulud tuleb katta. Lõivude suurenemine 5%, samas kui e-teenuste riigilõive vähendatakse ligi 20%, tundus õiglane kompromiss olevat.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Eiki Nestor!

Eiki Nestor

Kõigepealt, minu meelest oleks võinud komisjon kaaluda, ehk on võimalik üheksandat muudatusettepanekut osaliselt arvestada. Aga mis riigilõivudesse puutub, siis need peaksid küll olema kulupõhised. Põhjendused, mis majanduskomisjon lõivude suurendamisest rääkides tõi, viitavad pigem sellele, et peaks olema automaks. Võib-olla ongi meil riigilõivu näol praegu tegemist autode registreerimise maksuga. Kui nii, siis tuleks seda ka otse öelda, mis siin ikka häbeneneda.

Toomas Tõniste

Eks igaüks võta seda maksu sellena, kuidas ta seda rohkem tunnetab. Antud juhul on tegemist riigilõivuga.

Aseesimees Laine Randjärv

Rohkem küsimusi ettekandjale ei ole. Suur tänu! Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Läbirääkimisi avada ei soovita. Eelnõu muutmiseks on laekunud 57 ettepanekut, vaatame need läbi.

Muudatusettepanek nr 1, majanduskomisjon, juhtivkomisjoni ettepanek – arvestada täielikult; nr 2, majanduskomisjon, arvestada täielikult; nr 3, Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon, jätta arvestamata; nr 4, Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon, jätta arvestamata. Ettepanekud nr 5–7 on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni tehtud: nr 5, jätta arvestamata; nr 6, jätta arvestamata, nr 7, jätta arvestamata; ettepanek nr 8, majanduskomisjon, juhtivkomisjon on arvestanud täielikult; nr 9, Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon, jätta arvestamata; nr 10, majanduskomisjon, arvestada täielikult. Muudatusettepanekud nr 11–18 on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni tehtud, juhtivkomisjoni ettepanek on jätta need arvestamata: nr 11, jätta arvestamata; nr 12, jätta arvestamata; nr 13, jätta arvestamata; nr 14, jätta arvestamata; nr 15, jätta arvestamata; nr 16, jätta arvestamata; nr 17, jätta arvestamata; nr 18, jätta arvestamata. Number 19 on majanduskomisjoni tehtud, juhtivkomisjoni ettepanek – arvestada täielikult. Muudatusettepanekud 20–55 on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni tehtud: nr 20, jätta arvestamata; nr 21, jätta arvestamata; nr 22, jätta arvestamata; nr 23, jätta arvestamata; nr 24, jätta arvestamata; nr 25, jätta arvestamata; nr 26, jätta arvestamata; nr 27, jätta arvestamata; nr 28, jätta arvestamata; nr 29, jätta arvestamata; nr 30, jätta arvestamata; nr 31, jätta arvestamata; nr 32, jätta arvestamata; nr 33, jätta arvestamata; nr 34, jätta arvestamata; nr 35, jätta arvestamata; nr 36, jätta arvestamata; nr 37, jätta arvestamata; nr 38, jätta arvestamata; nr 39, jätta arvestamata; nr 40, jätta arvestamata; nr 41, jätta arvestamata; nr 42, jätta arvestamata; nr 43, jätta arvestamata; nr 44, jätta arvestamata; nr 45, jätta arvestamata; nr 46, jätta arvestamata; nr 47, jätta arvestamata; nr 48, jätta arvestamata, nr 49, jätta arvestamata, nr 50, jätta arvestamata; nr 51, jätta arvestamata; nr 52, jätta arvestamata; nr 53, jätta arvestamata; nr 54, jätta arvestamata; nr 55, jätta arvestamata. Number 56 on

majanduskomisjoni tehtud, juhtivkomisjoni ettepanek – arvestada täielikult; nr 57 on samuti majanduskomisjoni tehtud, juhtivkomisjoni ettepanek – arvestada täielikult. Kõik muudatusettepanekud on läbi vaadatud.

Juhtivkomisjoni ettepanek on teine lugemine lõpetada. Teine lugemine on lõppenud.

8. Tulumaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu (492 SE) teine lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Järgmine päevakorrapunkt, nr 7, on Vabariigi Valitsuse algatatud tulumaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu 492 teine lugemine. Ettekandeks palun kõnetooli rahanduskomisjoni liikme Remo Holsmeri!

Remo Holsmer

Austatud juhataja! Head kolleegid! Selle eelnõu algatas Vabariigi Valitsus 25. septembril, esimene lugemine toimus 23. oktoobril. Muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 6. novembriks esitati üks ettepanek, selle tegi Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon. Muudatusettepanekute loetelus on see teine ettepanek ja sellega soovitakse füüsilise isiku maksuvaba tulu määra 2015. aastast alates kolme aasta jooksul suurendada.

Komisjoni arutelu käigus tõstatati küsimus, kui palju selle ettepaneku elluviimine riigile kulusid kaasa tooks. Muudatusettepanekute juures sellesisulist selgitust ei olnud. Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon tegi kehvadel Riigikogule sama sisuga ettepaneku, mille kohta Vabariigi Valitsus esitas oma arvamuse. Valitsuse hinnangul vähendaks maksuvaba tulu määra suurendamine eelnõus pakutud ulatuses riigieelarve laekumisi alates 2014. aastast 28 miljoni euro võrra, 2015. aastast 60 miljoni euro võrra ja 2016. aastast 95 miljoni euro võrra.

Eelnõu algataja esindaja selgitas komisjoni istungil, et ei toeta muudatusettepanekut, kuid täpsustas, et maksuvaba tulu määra suurendamise võimalusi kaalutakse uuesti 2014. aasta kevadel, kui koostatakse riigi eelarvestrateegiat aastateks 2015–2018. Rahanduskomisjon otsustas jätta ettepaneku arvestamata.

Kaks ülejäänud muudatusettepanekut, mis tabelis on positsioonidel 1 ja 3, on rahandus-

komisjoni tehtud. Esimese ettepanekuga jäetakse eelnõust välja sätted, mis puudutavad sõiduautode kasutamise maksustamist. Nii selle eelnõu kui ka käibemaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu 493 kohta laekus rahanduskomisjonile arvukalt arvamusi. Sellest tulenevalt korraldas rahanduskomisjon 7. novembril avaliku arutelu, mille eesmärk oli kaaluda eelnõude täpsustamise ja muul moel muutmise vajadust. Istungil olid esindatud Eesti Kaubandus-Tööstuskoda, Eesti Liisingühingute Liit, Eesti Raamatupidajate Kogu, Eesti Maksumaksjate Liit, MTÜ Autoettevõtete Liit, Autode Müügi- ja Teenindustevõtete Eesti Liit, Teenusmajanduse Koda, EVEA, Eesti Tööandjate Keskkliit, Eesti Kaupmeeste Liit ja Audiitorkogu. Sellega loetelu lõpeb. Eelnõu algataja seisukohti tutvustasid Rahandusministeeriumi ametnikud. Eelnõu võimaliku rakendamisega seonduvatele küsimustele vastasid Maksu- ja Tolliameti esindajad.

Pärast seda arutelu käsitles rahanduskomisjon eelnõu veel kahel korral: 12. ja 21. novembril. 12. novembri istungil arutati, milline on võimalik mõju riigieelarvele, kui autode maksustamisega seotud osa eelnõudest 492 ja 493 välja jätta, ning arutati eri katteallikate sobivuse üle. 21. novembri istungil otsustas rahanduskomisjon Reformierakonna fraktsiooni ning Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni liikmete ettepanekul, et eelnõust jäetakse sõiduautode kasutamise maksustamist puudutavad sätted välja. Rahanduskomisjon leidis, et see regulatsioon vajab põhjalikumat analüüsi.

Muudatusettepanek nr 3 on Rahandusministeeriumi tehtud ja sellega tunnistatakse kehtetuks tulumaksuseaduse § 60 ja § 61 lõiked 27 ja 28. Sisuliselt on tegemist oma aja ära elanud rakendussätetega. Need puudutavad erisusi dividendide maksustamisel ja maksustamisperioodides, mille osas praegu puudub nii dokumentide säilitamise kohustus kui ka maksude kontrolli võimalus. Maksuhalduri andmeil neid sätteid enam niikuinii ei kasutata. Samas jääb maksumaksjatele, kes siiski soovivad nendes sätetes ettenähtud õigusi kasutada ja suudavad ka nende õiguste olemasolu tõendada, selleks terve aasta aega – sätted muutuvad kehtetuks 2015. aasta 1. jaanuaril. Niipalju laekunud muudatusettepanekutest.

Rahanduskomisjon otsustas oma 21. novembri koosolekul esitada eelnõu teisele luge-

misele 2013. aasta 4. detsembriks ettepanekuga teine lugemine lõpetada. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh teile! Küsimusi ei ole. Kas soovitakse pidada läbirääkimisi? Avan läbirääkimised. Palun Riigikogu kõnetooli Eiki Nestori!

Eiki Nestor

Hea juhataja! Lugupeetud kolleegid! Nagu te näete, läheb kõik väga kiiresti. Alles see oli, kui rahandusminister meeldiva üllatusena lubas Eesti rahvale tulumaksuvaba miinimumi suurendada. Praegu me oleme siis poolel teel. Ma ei räägi sellest täiendavast maksuvabastusest, mis on väga mõistlik ja mille poolt on ilmselt kõik. Nagu kunagi asjaomase eelnõu seletuskirjas selgitati, peaks tänu täiendavale tulumaksuvabastusele Eesti keskmine pension tulumaksuvaba olema. On mõistlik, et me selle eesmärgi saavutame.

Üks asi aga läheb nüüd kehvasti: igati loogiline ja arusaadav soov planeerida riigi kulusi ette pikemalt kui üks aasta jääb jälle õhku rippuma. Kui me jääme lootma tulumaksuvaba miinimumi suurendamisele aastast 2015 selle teadmisega, et võib-olla 2014 kevadel keegi ütleb midagi selle kohta, siis me ilmselt petame ennast. Ma arvan, et pettumus võib olla täpselt samasugune nagu tänavu. Valitsusliikme tasemel lubati kõigil inimestel tulumaksuvaba miinimumi suurendada, aga see jäeti ära.

Ma kutsun teid üles toetama meie muudatusettepanekut, mis ei kõrveta järgmise aasta riigieelarvet mitte ühegi euroga, aga annab valitsusele selge signaali, et Riigikogu fraktsioonid, nii nagu ma olen aru saanud, toetavad üksmeelselt tulumaksuvaba miinimumi suurendamist. Kui valitsus tuleb 2015. aasta eelarvestrateegia koostamisel välja veelgi sobilikumate ja paremate lahendustega, nagu osa valitsusliitlasi lubanud on, siis on ju väga tore. Küllap me toetame ka ettepanekut tulumaksuvaba miinimumi veelgi rohkem suurendada, nagu lubatud on. Aga täna võiks küll julgelt meie muudatusettepaneku poolt hääletada, see oleks selge signaal valitsusele, et tehku tööd. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Rohkem kõnesoove ei ole, sulgen läbirääkimised.

Asume eelnõu 492 muudatusettepanekuid läbi vaatama. On laekunud kolm ettepanekut. Esimene on juhtivkomisjonilt, teine Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioonilt. Juhtivkomisjoni seisukoht on jätta see arvestamata. Eiki Nestor, palun!

Eiki Nestor

Aitäh! Palun seda muudatusettepanekut hääletada!

Aseesimees Jüri Ratas

Teeme nii. Hääletame seda, aga palun esitada see ka kirjalikult! Alustame hääletusprotseduuri ettevalmistamist.

Panen hääletusele muudatusettepaneku nr 2, mille on esitanud Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt 14 Riigikogu liiget, vastu 43, 1 jäi erapooletuks. Ettepanek ei leidnud toetust.

Muudatusettepaneku nr 3 on esitanud juhtivkomisjon. Oleme muudatusettepanekud läbi vaadanud. Juhtivkomisjoni esindaja sõnade kohaselt on juhtivkomisjoni ettepanek eelnõu teine lugemine lõpetada. Eelnõu teine lugemine on lõppenud ja seitsmenda päevakorrapunkti käsitlemine samuti.

9. Eesti Vabariigi valitsuse ja Usbekistani Vabariigi valitsuse vahelise tulu- ja kapitalimaksudega topeltnmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise lepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu (523 SE) esimene lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume kaheksanda päevakorrapunkti juurde. Algab Vabariigi Valitsuse algatatud Eesti Vabariigi valitsuse ja Usbekistani Vabariigi valitsuse vahelise tulu- ja kapitalimaksudega topeltnmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise lepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu 523 esimene lugemine. Ma palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli rahandusminister Jürgen Ligi!

Jürgen Ligi

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu liikmed! Topeltnmaksustamise vältimise lepingute

eesmärk on soodustada lepingupartneritevahelisi investeringuid, hoida ära diskrimineeriv maksustamine ning tõkestada maksudest kõrvalehoidmist. Kõik need maksulepingud põhinevad Majandusliku Koostöö ja Arengu Organisatsiooni tüüplepingul.

Eesti ja Usbekistani leping erineb OECD tüüplepingust järgmisel moel. Esiteks, kui dividendi maksva äriühingu osalus dividendi saavas äriühingus on alla 25% või dividendi saaja on füüsiline isik, siis Eesti-Usbekistani lepingu kohaselt võib tuluallikariik kinni pidada 10% dividendi brutosummast. Tüüplepingus on see määr 15%. Teiseks, teise riigi residendile makstavatelt intressidelt ei või tuluallikariik kinni pidada rohkem kui 5% intressi brutosummast. Tüüplepingus on see määr 10%. Litsentsitasu puhul võib tuluallikariik kinni pidada 10% litsentsitasu brutosummast. Tüüpleping annab maksustamisõiguse ainult litsentsitasu saaja residendiriiigile. Ettevõtjal tekib teises riigis püsiv tegevuskoht siis, kui ta on seal vähemalt kuus kuud teenuseid osutanud. See on viimane erisus.

Leping loob investoritele kindluse ning võib neile riigisisese õigusega võrreldes soodsamad tingimused luua, kuid ei anna riikidele lisavõimalusi maksustamiseks. Täna tähelepanu eest!

Aseesimees Jüri Ratas

Täna, minister! Head ametikaaslased, kas on küsimusi? Küsimusi ei ole. Palun Riigikogu kõnetooli rahanduskomisjoni liikme Peeter Laursoni!

Peeter Laurson

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Rahanduskomisjon arutas Eesti Vabariigi valitsuse ja Usbekistani Vabariigi valitsuse vahelise tulu- ja kapitalimaksudega topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise lepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu 523 oma 21. novembri istungil. Ülevaate eelnõu eesmärkidest andis Rahandusministeeriumi maksupoliitika osakonna juhataja Lemmi Oro. Kuna tegemist on üldjoontes tüüplepinguga, siis komisjonis küsimusi ei tõstatanud. Rahanduskomisjon otsustas teha Riigikogu täiskogule ettepaneku eelnõu esimene lugemine lõpetada ning määrata muudatusettepaneku

kute esitamise tähtjaks 6. detsember kell 15. Need otsused langetati konsensusel.

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased, kas teil on küsimusi? Küsimusi ei ole. Ma täna! Kas fraktsioonide esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole. Juhtivkomisjoni seisukoht on, et esimene lugemine tuleks lõpetada. Määratud eelnõu 523 muudatusettepanekute esitamise tähtjaks s.a 6. detsembri kell 15. Esimene lugemine on lõppenud ja kaheksanda päevakorrapunkti käsitlemine samuti.

10. Eesti Vabariigi valitsuse ja Bahreini Kuningriigi valitsuse vahelise tulumaksudega topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise lepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu (537 SE) esimene lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume edasi üheksanda päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud Eesti Vabariigi valitsuse ja Bahreini Kuningriigi valitsuse vahelise tulumaksudega topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise lepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu 537 esimene lugemine. Palun Riigikogu kõnetooli rahandusminister Jürgen Ligi!

Jürgen Ligi

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu liikmed! Topeltmaksustamise vältimise lepingute eesmärk on soodustada partneritevahelisi investeringuid, hoida ära diskrimineeriv maksustamine ning tõkestada maksudest kõrvalehoidmist. Kõik asjaomased Eesti maksulepingud põhinevad OECD tüüplepingul. Olulisemad Eesti ja Bahreini lepingu erinevused tüüplepingust on järgmised.

Esiteks, dividendi ja võlanõudelt tekkiva tulu maksustamise õigus jääb ainult tulu saaja residendiriiigile. Tüüplepingus on dividendi ja intressi maksustamise õigus jagatud residendiriiigi ja tuluallikariigi vahel.

Teine erireegel on juhtumi kohta, kui ettevõtjal tekib püsiv tegevuskoht seoses selle riigi pinnasest pärit toornafta või muu loodusliku

süsivesiniku uurimise või tootmisega. OECD tüüplepingus sellist erisätet ei ole. Kolmandaks, et Eesti saaks kasutada kinnisvaratulu maksustamise õigust samas ulatuses kui tulumaksuseaduses, on kinnisvara mõiste Bahreiniiga sõlmitud lepingus laiem kui OECD tüüplepingus.

Igat liiki pensionid maksustatakse residentriigis. OECD tüüplepingu kohaselt on avaliku teenistuja pensioni maksustamise õigus riigil, kes seda pensioni maksab, välja arvatud juhul, kui isik on teise riigi resident ja kodanik. Täna!

Aseesimees Jüri Ratas

Hea minister, ka mina täna! Küsimusi ei ole. Palun Riigikogu kõnetooli rahanduskomisjoni liikme Peeter Laursoni!

Peeter Laurson

Lugupeetud istungi juhataja! Head kolleegid! Rahanduskomisjon arutas Eesti Vabariigi valitsuse ja Bahreini Kuningriigi valitsuse vahelise tulumaksudega topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise lepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu 537 oma 21. novembri istungil. Ülevaate eelnõu eesmärkidest andis Rahandusministeeriumi maksupoliitika osakonna juhataja Lemmi Oro. Kuna tegemist on üldjoontes tüüplepinguga, millest erinevused toodi ka komisjonis välja, siis meil seoses eelnõuga ühtegi küsimust ei tõstatatud. Rahanduskomisjon otsustas teha Riigikogu täiskogule ettepaneku eelnõu esimene lugemine lõpetada ja määrata muudatusettepanekute esitamise tähtjaks 6. detsember kell 15. Need otsused langetati konsensussega.

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, ma täna! Küsimusi ei ole. Kas fraktsioonide esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Läbirääkimisi avada ei soovita. Juhtivkomisjoni seisukoht on, et esimene lugemine tuleks lõpetada. Määrän eelnõu 537 muudatusettepanekute esitamise tähtjaks s.a 6. detsembri kell 15. Esimene lugemine on lõppenud ja üheksanda päevakorrapunkti käsitlemine samuti.

11. Eesti Vabariigi valitsuse ja Tai Kuningriigi valitsuse vahelise tulumaksudega topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise lepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu (538 SE) esimene lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume edasi kümnenda päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud Eesti Vabariigi valitsuse ja Tai Kuningriigi valitsuse vahelise tulumaksudega topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise lepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu 538 esimene lugemine. Mul on suur au paluda Riigikogu kõnetooli rahandusminister Jürgen Ligi! (Aplaus.)

Jürgen Ligi

Olge lahked! Austatud juhataja ja austatud Riigikogu liikmed! Ka selle lepingu eesmärk on soodustada investeringuid, vältida diskrimineerimist maksustamisel ja tõkestada maksudest kõrvalehoidmist. Ja ka see põhineb OECD tüüplepingul. Eesti-Tai lepingu tekst parafeeriti juba 2007. aastal, tekst allkirjastati 25. septembril 2012. Olulisemad erisused võrreldes tüüplepinguga on järgmised.

Dividendi tuluallikariigis maksustamisel on kõrgeim lubatud määr 10%, tüüplepingus on kinnipeetava maksu määrad olenevalt osalusest vastavalt 5% ja 15%. Tuluallikariigil ei ole õigus maksustada intressi, mida makstakse Eesti valitsusele, Eesti Pangale, kohalikule omavalitsusele või täielikult Eesti valitsuse omandis olevale juriidilisele isikule. Kolmandaks, Eesti-Tai lepingu kohaselt ei või tulu, mida isik teenib teise riigi haridusasutuses õpetades või uurimistööd tehes, esimese kahe aasta jooksul selles riigis maksustada. Leping ei anna riikidele lisavõimalusi maksustamiseks, kuid piirab juba olemasolevaid riigisisese õigusega kehtestatud maksustamise õigusi. Täna!

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased, kas teil on küsimusi? Küsimusi ei ole. Aitäh, austatud minister! Ma palun nüüd Riigikogu kõnetooli ettekandeks rahanduskomisjoni liikme Peeter Laursoni!

Peeter Laurson

Lugupeetud istungi juhataja! Head kolleegid! Rahanduskomisjon arutas Eesti Vabariigi valitsuse ja Tai Kuningriigi valitsuse vahelise tulumaksudega topeltmaksustamise vältimise ja maksudest hoidumise tõkestamise lepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu 538 oma 21. novembri istungil. Ülevaate eelnõu eesmärkidest andis Rahandusministeeriumi maksupoliitika osakonna juhataja Lemmi Oro. Leping järgib üldjoontes OECD tüüplepingut ning väljatoodud muudatustest ülevaate saamisel küsimusi ei tõstatatud.

Juhin siiski tähelepanu, et 28. novembril edastas algataja parandatud eelnõu tõlke, milles on muudetud sätete järjekorda, teksti liigendamist ja alapunktide tähistusi. Artiklis 23 on lõigete järjekorda muudetud: võrreldes ingliskeelse originaaliga on kohad vahetanud lõiked 1 ja 2. Artikli 2 lõike 3 punktis b on võrreldes originaaliga muudetud teksti esitamise struktuuri, täpsemalt on loobutud liigendusest. Kolmandaks, tõlkes on läbivalt kasutatud originaalist erinevat sätte tähistust: punktide väiketähtedega tähistatud alapunktide puhul on kasutusel väiketähelised Rooma numbrid. Sellised tehnilised täiendused on vahepeal tehtud. Rahanduskomisjon otsustas teha Riigikogu

täiskogule ettepaneku eelnõu esimene lugemine lõpetada ja määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 6. detsember kell 15. Need otsused langetati konsensusega.

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased, kas teil on ettekandjale küsimusi? Küsimusi ei ole. Ma tänan! Nüüd on kõikidel fraktsioonidel võimalus avada läbirääkimised. Kas on soovi? Ei ole. Läbirääkimisi ei avata. Juhtivkomisjoni ettepanek on esimene lugemine lõpetada. Määratud eelnõu 538 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s.a 6. detsembri kell 15. Esimene lugemine on lõppenud ja kümnenda päevakorrapunkti käsitlemine samuti.

Head ametikaaslased! Täna istung on lõppenud. Ma tänan teid ja soovin teile jõudu teie töös!

Istungi lõpp kell 15.28.

Istungi kestus 2 tundi ja 28 minutit.

Juhataja

L. Randjärv
Riigikogu aseesimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM

VI ISTUNGJÄRK

Neljapäev, 5. detsember 2013

Kell 10.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Riigikogu liikme Tarmo Männi ametivanne

Istungi rakendamine

2. Riigihangete seaduse ja halduskohtumenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu (474 SE) kolmas lugemine

3. Kindlustustegevuse seaduse, audiitoritegevuse seaduse ja investeerimisfondide seaduse muutmise seaduse eelnõu (475 SE) kolmas lugemine

4. Välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (509 SE) kolmas lugemine

5. Majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (504 SE) kolmas lugemine

6. Riigilõivuseaduse ja liiklusseaduse muutmise seaduse eelnõu (496 SE) kolmas lugemine

7. Tulumaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu (492 SE) kolmas lugemine

8. Riigikogu otsuse "Ettepaneku tegemine Vabariigi Valitsusele" eelnõu (503 OE) esimene lugemine

Istungi rakendamine

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased, tere hommikust! Alustame Riigikogu täiskogu VI istungjärku kümnennda töönädala neljapäevast istungit.

1. Riigikogu liikme Tarmo Männi ametivanne

Aseesimees Jüri Ratas

Kõigepealt on mul hea võimalus ja suur au kutsuda kõnepulti Tarmo Mänd. Seoses Riigikogu liikme Urve Tiiduse volituste peatumisega tema nimetamise tõttu Vabariigi Valitsuse

liikmeks asub 2013. aasta 5. detsembril Riigikogu liikmeks Tarmo Mänd. Ma palun Riigikogu kõnetooli Tarmo Männi, et ära kuulata ametivanne!

Tarmo Mänd

Austatud juhataja! Austatud kolleegid! Asudes täitma oma kohustusi Riigikogu liikmena Riigikogu XII koosseisus, annan vande jääda ustavaks Eesti Vabariigile ja tema põhiseaduslikule korrale. Aitäh! (Aplaus.)

Istungi rakendamine

Aseesimees Jüri Ratas

Nüüd ma palun Riigikogu kõnetooli neid Riigikogu liikmeid, kes soovivad üle anda eelnõusid või arupärimisi. Kõnesoove ei ole.

Läheme teadete juurde. Seoses Rein Langi Vabariigi Valitsuse liikme kohustustest vabastamisega ning tema Riigikogu liikme volituste taastumisega 2013. aasta 5. detsembril lõppesid 2013. aasta 4. detsembril Riigikogu liikme Andrei Korobeiniku volitused.

Head ametikaaslased, on veel üks teade. Tulenevalt auväärse Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 73 lõikest 1 ei ava istungi juhataja täna päevakorrapunkti nr 5 arutelu, st ei toimu Vabariigi Valitsuse algatatud Eesti Vabariigi omandireformi aluste seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 480 kolmandat lugemist. Põhjendus on see, et päevakorraküsimuste arutamise aluseks olevad dokumendid ei ole Riigikogu liikmetele kättesaadavaks tehtud.

Teeme kohaloleku kontrolli.

Kohalolijaks registreerus 77 Riigikogu liiget, puudub 24.

2. Riigihangete seaduse ja halduskohtumenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu (474 SE) kolmas lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Asume tänase päevakorra punktide käsitlemise juurde. Esimene päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud riigihangete seaduse ja halduskohtumenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu 474 kolmas lugemine. Kas fraktsioonide esindajad soovivad läbirääkimisi pidada? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Võime alustada lõpphääletuse ettevalmistamist.

Kuna seaduseelnõu 474 vajab seadusena vastuvõtmiseks Riigikogu koosseisu hääletenamust, siis enne lõpphääletust teeme kohaloleku kontrolli.

Kohalolijaks registreerus 78 Riigikogu liiget, puudub 23.

Panen lõpphääletusele eelnõu 474. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt hääletas 75 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei ole. Vabariigi Valitsuse algatatud riigihangete seaduse ja halduskohtumenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu 474 on seadusena vastu võetud. (Tabel 15.)

Esimese päevakorrapunkti käsitlemine on lõpetatud.

3. Kindlustustegevuse seaduse, audiitortegevuse seaduse ja investeerimisfondide seaduse muutmise seaduse eelnõu (475 SE) kolmas lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume teise päevakorrapunkti juurde. Algab Vabariigi Valitsuse algatatud kindlustustegevuse seaduse, audiitortegevuse seaduse ja investeerimisfondide seaduse muutmise seaduse eelnõu 475 kolmas lugemine. Kas fraktsioonide esindajad soovivad läbirääkimisi pidada? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Alustame lõpphääletuse ettevalmistamist.

Panen lõpphääletusele eelnõu 475. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt hääletas 77 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei ole. Veenva enamusega on Vabariigi Valitsuse algatatud kindlustustegevuse seaduse, audiitortegevuse seaduse ja investeerimisfondide seaduse muutmise seaduse eelnõu 475 seadusena vastu võetud. (Tabel 16.)

Teise päevakorrapunkti käsitlemine on lõpetatud.

4. Välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (509 SE) kolmas lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume kolmanda päevakorrapunkti juurde. Algab Vabariigi Valitsuse algatatud välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 509 kolmas lugemine. Kas fraktsioonide esindajad soovivad läbirääkimisi pidada? Kõnesoove ei ole. Võime minna lõpphääletuse ettevalmistamise juurde.

Panen lõpphääletusele eelnõu 509. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt hääletas 69 Riigikogu liiget, 1 on vastu ja 1 jäi erapooletuks. Vabariigi Valitsuse algatatud välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 509 on seadusena vastu võetud. (Tabel 17.)

Kolmanda päevakorrapunkti käsitlemine on lõpetatud.

5. Majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (504 SE) kolmas lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume neljanda päevakorrapunkti juurde. Algab Vabariigi Valitsuse algatatud majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 504 kolmas lugemine. Kas fraktsioonide esindajad soovivad läbirääkimisi pidada? Kõnesoove ei ole. Alustame lõpphääletuse ettevalmistamist.

Panen lõpphääletusele eelnõu 504. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt hääletas 76 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei ole. Vabariigi Valitsuse algatatud majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 504 on seadusena vastu võetud. (Tabel 18.)

Neljanda päevakorrapunkti käsitlemine on lõpetatud.

6. Riigilõivuseaduse ja liiklusseaduse muutmise seaduse eelnõu (496 SE) kolmas lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume järgmise päevakorrapunkti juurde. Algab Vabariigi Valitsuse algatatud riigilõivu-seaduse ja liiklusseaduse muutmise seaduse eelnõu 496 kolmas lugemine. Kas fraktsioonide esindajad soovivad läbirääkimisi pidada? Soovivad. Avan läbirääkimised. Palun Riigikogu kõnetooli Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esindaja Jaan Õunapuu!

Jaan Õunapuu

Härra Riigikogu aseesimees! Lugupeetud kolleegid! Ma olen teist korda selle eelnõuga seoses teie ees ja saan kinnitada sedasama, mida ütlesin ka esimesel korral: selle eelnõuga soovitakse parandada 2014. aasta riigieelarve laekumisi.

Esimesel lugemisel tegid sotsiaaldemokraadid ettepaneku eelnõu tagasi lükata, kuna lõivumäärade 5%-line tõstmine ei ole kuidagi põhjendatud. Üldjuhul tuleb riigilõivumäära kehtestamisel lähtuda riigilõivuseaduse § 4 lõikes 1 toodud kulupõhimõttest, et riigilõiv peab lähtuma toimingute tegemisega kaasnevatest kuludest. Riigilõivumäära 5%-line tõstmine ei ole kuidagi põhjendatud, kuna Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi andmetel on sõiduki, sh haagise registreerimise kulu-põhine hind 14 eurot ja 88 senti.

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, ma palun vabandust! Saalis on liiga suur lärm. Ma palun austada ettekandjat ja neid, kes soovivad selle seaduseelnõu tutvustust kuulata!

Jaan Õunapuu

Praegune lõivumäär on 121 eurot ja 43 senti, see soovitakse tõsta aga 128 eurole. Koalitsioon hääletas kahjuks meie ettepaneku maha. Peale seda tegime 50 muudatusettepanekut, millest ühte arvestati osaliselt. See puudutab haagiste registreerimise riigilõivu, mida vähendatakse 121 eurost 63 euroni. Meie ettepanek, tuletan teile veel kord meelde, oli vähendada lõivu 25 euroni. Tuleks arvestada, et Soomes maksab see toiming omanikule 29, Norras 5,5, Rootsis 6,3, Lätis 41 ja Leedus 34 eurot. Seega saab öelda, et ka langetatud määr jääb meie naabrite omast oluliselt kõrgemaks. Mul on hea meel õnnitleda meie fraktsiooni liiget Kalev Kotkast, kes on oma võitluses haagiste maksumäära alandamise eest saavutanud piskese, aga tähtsa võidu. Asi seegi.

Mittearvestatud muudatusettepanekutega soovisime lõivumäärad jätta endiseks, kuna isegi praegu ületavad need tehtud kulutusi oluliselt. Eelnõul on tugev negatiivne mõju nendele isikutele, kes peavad eri põhjustel kasutama Maanteeameti liiklusregistribüroode teenuseid, sest seal tehtavate tehingute riigilõivumäärad tõusevad tuntavalt. Hoolimata sellest, et praegu saab selles valdkonnas e-teenuseid kasutada väga piiratud hulgal, loodetakse järgmisel aastal 20% registreerimistest kaugteenustega katta. Tekib küsimus, kas Maanteeamet on kõigeiks selleks valmis. Sotsiaaldemokraadid toetavad igati e-teenuste arendamist, kuid kas seda ei saa teha nii, et lõivumäärad oleksid kehtivatest madalamad?

Meie fraktsiooni liikmed ei pea põhjendatuks ka sõidukite registreerimismärgi väljastamise ja Maanteeameti büroodes registriandmete muutmise toimingute kallimaks muutmist.

Oma jutu lõpetan positiivselt: meil on hea meel, et me suutsime oma järjepideva eelnõude esitamisega selgitada koalitsioonile haagiste riigilõivu vähendamise vajalikkust. Tänan teid!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Rohkem kõnesoove ei ole. Sulgen läbirääkimised ja alustame eelnõu 496 lõpphääletuse ettevalmistamist.

Panen lõpphääletusele eelnõu 496. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt 56 Riigikogu liiget, vastu oli 13 ja 3 jäid erapooletuks. Vabariigi Valitsuse algatatud

riigilõivuseaduse ja liiklusseaduse muutmise seaduse eelnõu 496 on seadusena vastu võetud. (Tabel 19.)

Kuuenda päevakorrapunkti käsitlemine on lõpetatud.

7. Tulumaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu (492 SE) kolmas lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume järgmise päevakorrapunkti juurde. Algab Vabariigi Valitsuse algatatud tulumaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu 492 kolmas lugemine. Kas fraktsioonide esindajad soovivad läbirääkimisi pidada? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Mis me siis nüüd teeme? Alustame lõpphääletuse ettevalmistamist.

Panen lõpphääletusele eelnõu 492. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt hääletas 71 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei ole. Vabariigi Valitsuse algatatud tulumaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu 492 on seadusena vastu võetud. (Tabel 20.)

Selle päevakorrapunkti käsitlemine on lõpetatud.

8. Riigikogu otsuse "Ettepaneku tegemine Vabariigi Valitsusele" eelnõu (503 OE) esimene lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume järgmise päevakorrapunkti juurde. Algab Eesti Keskerakonna fraktsiooni esitatud Riigikogu otsuse "Ettepaneku tegemine Vabariigi Valitsusele" eelnõu 503 esimene lugemine. Palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli Riigikogu liikme Yana Toomi!

Yana Toom

Härra eesistuja! Head kolleegid! Ma tutvustan teile otsuse eelnõu, mille pealkiri on "Ettepaneku tegemine Vabariigi Valitsusele". Me tahame selle eelnõuga kohustada Vabariigi Valitsust töötama järgmise aasta 1. juuniks välja vaidekomisjoni õigusliku aluse korteriühistute vaidluste lahendamiseks kohtuvälises korras, eesmärgiga menetleda korteriühistutes tekkinud vaidlusi lihtsamalt ja kiiremini, kui seda

on võimalik teha praegu. Ma ei hakka pikemalt rääkima eelnõu sisust ...

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, ma palun vabandust! Head ametikaaslased, saalis on väga suur lärm, seda tuleb igast nurgast. Ma palun austada ettekandjat ja neid, kes soovivad ettekannet kuulata! Vabandust, ettekandja! Palun!

Yana Toom

Aitäh! Ma ei hakka ümber jutustama ka seletuskirja sisu, aga ma üritan ennetada võibolla mõnda küsimust, mis, ma tean, on kolleegidel tekkinud. Seda sain ma teada aruteludel ja ka komisjoni istungil.

Esimene küsimus oli see, miks me nimetame korteriühistu liikmeid sundliikmeteks. Vastus on väga lihtne. Praegu on Riigikogu menetluses uus korteriomandi- ja korteriühistuseaduse eelnõu. Selle kohaselt hakkab kõigi korteriomandite majandamine toimuma iseisva juriidilise isiku vormis, milleks on korteriühistu. Seaduse jõustumise korral moodustub korteriühistu koos korteriomandite loomisega. Ühe kinnisasja piires kinnisasja omavatest isikutest saavad korteriühistu liikmed, kellel tegelikult ei ole valikut, ehk sundliikmed. Me nimetame neid sundliikmeteks sel põhjusel, et uue seaduse jõustumise korral ei ole inimesel võimalik ise otsustada, kas ta soovib olla mittetulundusühingu ehk korteriühistu liige või mitte.

Kust tuli üldse vaidekomisjoni mõiste? Inimesed on esitanud mitmesuguseid seisukohti selle nimetuse kohta. Näiteks ütles kolleeg Siim Kabrits komisjonis, et vaidekomisjoni nimetus tekitab tahtmist millegi üle vaielda, aga nimetus võiks olla rahumeelsem. Vaidekomisjoni asemele on pakutud nimetusi "vaidluskomisjon", "vaidlustuskomisjon" ja "lepituskomisjon". Selgitan nüüd lähemalt, miks me jääme just selle nimetuse juurde. Meil on riigihangete vaidlustuskomisjon, kus vaidlevad pooled on riigiga seotud ettevõtte ja eraõiguslik isik. Korteriühistute vaidluste puhul on mõlemad osapooled eraõiguslikud isikud. Selleks et tagada õigusselgus, ei tohiks tekitada segadust, mis võiks tekkida juhul, kui mõiste "vaidlustuskomisjon" hakkaks kehtima ka vaidluste puhul, kus mõlemad osapooled on eraõiguslikud isikud. Kui aga eelnõu alusel loodava

organisatsiooni nimetust võrrelda töövaidluskomisjoni nimetusega, siis tuleb öelda, et töövaidluskomisjon arutab lisaks kõigele muule ka rahalisi nõudeid. Meie eelnõu eesmärk ei ole praegu hõlmata vaidlusi rahaliste nõuete üle. Seda, kas ja millisel kujul see siiski võimalik oleks, peaks eelnõu järgi jällegi otsustama Vabariigi Valitsus. Komisjonis oli juttu ka lepituskomisjonist ja lepitusmenetlusest, ma usun, et komisjoni ettekandja sellest veel räägib. Meie eelnõu eesmärk ei olnud luua lepituskomisjoni, seda sel lihtsal põhjusel, et lepitusmenetluse tunnus on see, et pooli vahendaval või lepitaval kolmandal isikul puudub pädevus langetada mingisugust otsust, mis ei vasta poolte tahtele, ehk tulemus sünnib üksnes siis, kui pooled jõuavad kokkuleppele. Praktika on aga näidanud, et vaidlused tekivad siis, kui inimesed ei jõua omavahel kokkuleppele. Oleme seisukohal, et kui luua selline organ, kuhu saab abi saamiseks pöörduda vaid mõlema osapoole nõusolekul, siis see ei ole mõistlik rahakulutamine. Meil on vaja toimivat, erapooletut ja otsustamispädevusega organit. Eeltoodust tulenevalt leiame, et tuleb võtta kasutusele uus mõiste, milleks oleme pakkunud vaidekomisjoni. Vaidekomisjonist saaks organ, mis tegeleks korteriühistute otsuste vaidlustamise taotlustega ja muude vaidlustega, mis puudutavad korteriühistu kui organi juhtimist.

Kuidas see komisjon tuleks luua ja miks üldse see eelnõu tekkis? Inimõiguste kohus on selgitanud, et kohtueelne organ ei pea olema riigi kohtusüsteemi osa, kuid ta peab vastama teatud tunnustele, muu hulgas peab see organ olema sõltumatu ja erapooletu, seaduse alusel moodustatud ning täiesaatvast võimust lahus, sellele organile peab olema seadusega antud õigusemõistmise volitus ning menetluskord peab tagama konkreetse asja adekvaatse arutamise. Praegu puudub paraku Eestis võimalus luua vaidekomisjon korteriühistute vaidluste lahendamiseks. Selleks me esitamegi selle eelnõu.

Kas seda komisjoni on vaja? Esiteks, minu enda sügav veendumus on, et on vaja. Me oleme päris pikalt, rohkem kui aasta korteriühistute inimestega töötanud. Tagasiside on väga toetav, kõik väidavad enam-vähem ühel meelel, et seda komisjoni oleks väga vaja. Teiseks võib tuua ka arvulise argumendi. Aastal

2012 oli Eestis umbes 21 400 korteriomandi esemeks olevat kinnistasasja ja umbes 477 000 korteriomandit. Korteriühistute ligikaudne arv on praegu 9500, mis suureneb, kui uus seadus jõustub. Uue korteriomandi- ja korteriühistuseaduse järgi tekib sundliikmesus, nagu ma juba rääkisin. Nendel inimestel ei ole aga õiguslaseid eriteadmisi, et otsuseid langetada. Siia juurde toon veel ühe argumendi, mis kõlas jällegi komisjoni istungil, kusjuures selle esitasid eelnõu oponendid. On ju selge, et majades, kus valitseb kodurahu, on korteriühistu ammu moodustatud, aga just need probleemsemad majad, kus veel korteriühistut ei ole, hakkavad seda moodustama uue seaduse järgi, kui see jõustub. Nii et võib oodata uusi probleeme ja konflikte. Näitena võib tuua üldkoosoleku päevakorra muutmise, kui koosolekul arutati uusi küsimusi ja vastuväidete esitamiseks anti aega üks minut. On selge, et ühe minuti jooksul ei ole võimalik kujundada oma seisukohta keerulises juriidilises küsimuses. Üheminutilise tähtajaga mittedõustumise korral peab korteriühistu liige pöörduma kohtusse, et tunnistada see nõue vastuolus olevaks hea tava või mõne muu õigussättega. Kohtusse pöördumine on aga pikk ja kallis protsess. Justiitsminister Hanno Pevkur on öelnud, et korteriühistu toimimiseks on vaieldamatult vaja, et kõik ühistu liikmed mõistlikult läbi käiksid ja ka otsuseid vastu võtaksid. Samas on minister kinnitanud, et praktikas esineb siiski palju korteriühistuteemalisi vaidlusi. Seda me teame ka ise.

Kuidas see komisjon toimiks? Mõte on selline, et sinna peaks saama esitada vabas vormis avalduse, kus tuleks välja tuua asjaolud, millel on vaidluses tähendust. Vaja on kirjeldada, milles seisneb poolte lahkavamus, st mida korteriühistu liige või korteriühistu on jätnud tegemata või teinud ebaseaduslikult. Vaidekomisjonist saaks ka abistav organ korteriühistu juhatusele, sest inimesi on erinevaid ja on ka neid, kes lausa otsivad tüli. Siis on hea, kui mingisugune neutraalne osapool selgitaks inimesele tema õigusi ja kohustusi ning oleks vahekohtunik. Sellega vähendataks oluliselt vaidluste arvu ja kergendataks kohtunike töökoormust.

Kohtumisel Riigikogu Keskerakonna fraktsiooniga oli ka Riigikohtu esimees Priit Pika-mäe seisukohal, et korteriühistute vaidekomis-

joni loomise idee on hea ning seda tuleks kindlasti kaaluda. Seega palun ma seda eelnõu toetada! Olen valmis vastama küsimustele. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Eldar Efendijev, palun!

Eldar Efendijev

Aitäh, härra eesistuja! Austatud ettekandja! See on ju uus mudel või süsteem. Kui võrrelda seda uut komisjoni töövaidluskomisjoniga, siis kas te oskate ütelda, kui palju vajab see komisjon ressursse, kui palju see maksma läheb ja mis on nende ressursside allikas?

Yana Toom

Ma tänan! Kui me õiguskomisjonis seda eelnõu arutasime, siis rääkisime ka töövaidluskomisjonist. Komisjonis kõlas huvitav väide, justkui töövaidluskomisjon ei oleks enam see, mis ta varem oli, et iga teine selle otsus kohtus vaidlustatakse. Me kontrollisime üle, see ei vasta tõele. Otsuseid vaidlustatakse küll, aga see protsent on suhteliselt väike. Mul on kaasa võetud arvud töövaidluskomisjonis arutatud asjade kohta. 2008. aastal oli neid asju ümarguselt 4000, 2009. aastal 6000, 2010. aastal 4000, 2011. aastal 3000 ja 2012. aastal 3000. Selle komisjoni ülalpidamine läks igal aastal maksma 150 000 euro ringis, 148 000 – 171 000 eurot, olenevalt vaidluste arvust. Ma arvan, et me ei peaks prognoosima nii suurt korteriühistute vaidluste arvu, aga see summa on umbes selline, 150 000 – 170 000 eurot aastas.

Aseesimees Jüri Ratas

Margus Hanson, palun!

Margus Hanson

Aitäh, austatud eesistuja! Hea ettekandja! Te oma ettekandes ütlesite, et uus organ peaks pigem korteriühistu juhatust abistama. Aga tihti on ju olukordi, kus korteriühistu liikmed ei saa juhatusega n-ö hakkama ja just nemad nõrgema osapoolena vajaksid toetust. Kas see võimalik organ oleks ka siis abiks?

Yana Toom

Ma usun, et see komisjon peaks olema abiks konflikti mõlemale osapoolle, nii nõr-

gemale kui ka tugevamale. Ma sain aru, et te oma küsimusega pidasite silmas – võib-olla sain ma muidugi valesti aru –, et on inimesi, kes tõesti otsivad tüli. Ma olen seda ise kogunud, arutades eelnõu korteriühistute esimeestega. Mõni neist ütles, et nüüd avatakse Pandora laegas ja kõik hakkavad tüli otsima, praegu need tüliotsijad ei jõua riigilõivu maksta, nad ei ole piisavalt pädevad ega lähe kohtusse, kui aga nüüd tekitatakse see võimalus, siis see raskendab korteriühistute elu. Ühest küljest on see inimlikult arusaadav, aga teisest küljest pole ju normaalne, kui me siin saalis teadlikult ei anna inimestele võimalust oma õigusi kaitsa. Ma usun, et see komisjon oleks abiks mõlemale osapoolle. Me teame väga hästi, et on olnud olukordi, kus korteriühistu on võtnud laenu, aga mõni inimene ei ole sellega rahul olnud, vaid on läinud kohtusse. Kohtumenetlus kestab aasta, kaks või kolm, inimene esineb sel ajal meedias ja kirjutab artikleid. Ühesõnaga, see on ebaterve olukord. Ma usun, et kui me teeme selle vaidlemise selgemaks ja lihtsamaks, siis sellest võidavad kõik.

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli õiguskomisjoni liikme Siim Kabritsa!

Siim Kabritsa

Lugupeetud istungi juhataja! Head kolleegid! Riigikogu õiguskomisjon arutas otsuse "Ettepaneku tegemine Vabariigi Valitsusele" eelnõu 503 oma 18. novembri istungil. Lisaks komisjoni liikmetele olid istungile kutsutud Riigikogu liige Yana Toom ning Justiitsministri eraõiguse talituse nõunik Vaike Murumets ja justiitsministri nõunik Madis Timpson. Tegemist on Eesti Keskerakonna fraktsiooni algatatud eelnõuga. Seda tutvustas komisjonile Yana Toom. Ta tutvustas eelnõu eesmärke ja sisu ning vastas komisjoni istungil esitatud küsimustele. Ekspertdina vastasid komisjoni liikmete küsimustele Justiitsministri esindajad. Eelnõu eesmärk on, et Riigikogu teeks Vabariigi Valitsusele ettepaneku töötada 2014. aasta 1. juuniks välja vaidekomisjoni õiguslik alus korteriühistute vaidluste lahendamiseks kohtuvälises korras, eesmär-

giga menetleda korteriühistutes tekkinud vaidlusi lihtsamalt ja kiiremini.

Komisjoni liikmed mõnnsid, et tegemist on aktuaalse probleemiga. Nagu Yana Toom oma ettekandes mainis, tekitas küsimusi nimetus "vaidekomisjon", mis ei ole võib-olla kõige parem. Küsimus on aga selles, kuidas selles valdkonnas tekkivaid probleeme paremini lahendada. Kui mujal maailmas on hästi levinud lepitusmenetlus, siis võib-olla võiks ka meil selle peale mõelda. Eestis hakkas 2010. aastal kehtima ju ka lepitusseadus. Justiitsministeeriumile tehti komisjonis ettepanek kaaluda, kas ei võiks 2017. aastal, kui uus korteriomandi- ja korteriühistuseadus täies mahus kehtima hakkab, suunata rohkem ressursse korteriühistuinimeste koolitamiseks, selleks et tekkida võimalikult vähe vaidlusi ära hoida ja õigusselgus oleks suurem. Praegu reguleerivad seda valdkonda neli seadust. Uue korteriomandi- ja korteriühistuseaduse eesmärk ongi ka see, et tekitada rohkem õigusselgust, nii et seda valdkonda reguleeriks üks seadus.

Komisjoni esimees pani hääletusele ettepaneku mitte toetada otsuse eelnõu 503 otsusena vastuvõtmist. Lõpphääletusel oli selle poolt 5 komisjoni liiget, vastu oli 2 ja 1 jäi erapooletuks. Komisjon otsustas teha ettepanekud võtta eelnõu täiskogu päevakorda 5. detsembri istungil ja panna eelnõu lõpphääletusele. Ettekandjaks määrati Siim Kabrits. Need kolm otsust tehti konsensuslikult. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, teile on küsimusi. Valeri Korb.

Valeri Korb

Aitäh! Hea kolleeg! Ma saan aru, et seda komisjoni ei tule, sest on vastu võetud otsus eelnõu tagasi lükata. Aga sa rääkisid lepitajatest. Kas see tähendab, et koalitsiooni arvates võivad varsti tulla korteriühistutsoonis töötavad lepitajad?

Siim Kabrits

Aitäh küsimuse eest! Küsimus on pigem laiem. Juba sõna "vaidekomisjon" tekitab inimestes soovi edasi vaielda. Kui vaidekomisjon teeb mingi lõppotsuse, siis on hirm, et minnakse edasi kohtusse ega saavutata lõplikku rahulolu. Küsimus on pigem selles, kuidas korteri-

ühistute valdkonda paremini reguleerida, et oleks vähem vaidlusi. Tuleks selgitada probleeme ja jagada inimestele seaduse abil informatsiooni, kuidas saaks igapäevaprobleeme lahendada.

Aseesimees Jüri Ratas

Yana Toom, palun!

Yana Toom

Ma tänan, härra eesistuja! Hea ettekandja! Ma palun teilt argumente selle lepitamise kohta. Ma rääkisin sellest oma ettekandes ja ka Valeri küsis umbes sama asja kohta. Lepitamine tähendab, et mõlemad osapooled on lepitamisprotsessiga nõus. Milline on sinu ettepanek, kuidas tuleks konfliktide arvu vähendada juhul, kui osapooled lepitamisega nõus ei ole? Kui nad oleksid nõus, siis poleks ju ka konflikti.

Siim Kabrits

Lepitusmenetlus eeldab alati kahe poole nõusolekut. Mujal maailmas on esimene eeldus selleks, et lepitus üldse toimuda saaks, mõlema poole nõusolek. Seda on vaja, et pöörduda lepituskomisjoni poole ja alustada lepitusmenetlust. Kui vaadata mujal maailmas ringi, siis näeme, et selles komisjonis ei ole mitte juristid, vaid psühholoogid, kes leiavad poolte vahel konsensuse. Nii see lepitusmenetlus läbi viiaksegi.

Aseesimees Jüri Ratas

Priit Toobal, palun!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud aseesimees! Hea ettekandja! Yana ei küsinud, mis see lepitusmenetlus on. Ta küsis, mis saaks siis, kui lepitusmenetlust ei oleks, mis oleks teine variant. Aga minu küsimus puudutab hoopis seda, kas see meie pakutud vaidekomisjon, mis lahendaks korteriühistutes tekkinud probleeme, vähendaks või suurendaks Eesti kohtute koormust.

Siim Kabrits

Aitäh küsimuse eest! Raske öelda. Praegu on ka selline variant, et kui on vaie, siis on võimalik kohtusse pöörduda. Uue seaduse jõustumise korral tekib juurde ligi 10 000 korteriühistut. Raske on prognoosida, kas ja kui

palju neid juurde tekib. Ma arvan, et seadusandja peaks ette nägema piisaval hulgal koolitus- ja nõustamisfinantse, et selgitada inimestele juba eelnevalt, kuidas saab neid probleeme lahendada siis, kui see seaduseelnõu seadusena jõustub. Ma arvan, et praegu on suurim probleem just infopuudus. Korteriühistute esimehed teevad seda tööd vabatahtlikult. Meie omanike ühiskonna väljakujunemine võtab aega. Iga aasta omanike ühiskond järjest tugevneb, aga see kõik võtab aega.

Aseesimees Jüri Ratas

Yana Toom, palun!

Yana Toom

Ma tänan! Ma võib-olla sõnastasin oma küsimuse pisut arusaamatult. Ma üritan siis veel kord. Mis annab sulle, hea kolleeg, optimismi arvata, et korteriühistu valdkonnas hakkab äkki toimima lepitusmenetlus, seda olukorras, kus see juba mitu aastat Eestis tegelikult ei ole toimunud sel lihtsal põhjusel, et Eesti inimene on selline, et ta ei tahagi kellegagi leppida? Kui ma arutan vahel koalitsiooni esindajatega eelnõusid, siis hakkam mõtlema, et meil oleks ka vaja mingisugust lepitusorganit, mis aitaks eelnõudest iva välja koorida, sest vahel me räägime lihtsalt üksteisest mööda. Mis annab sulle optimismi arvata, et lepitusmenetlus võiks saada korteriühistute seas populaarseks, kui ta teistes valdkondades populaarne ei ole?

Siim Kabrits

Aitäh, hea kolleeg Yana! Kui inimesed vaidekomisjoni otsusega nõus ei ole, siis nad kaebavad selle otsuse kohtusse. See on alati inimeste otsustada. Kui ma millegagi nõus ei ole, siis ma pöördun kohtu poole, vaidlen edasi ning kohus paneb asjad paika.

Aseesimees Jüri Ratas

Priit Toobal, palun!

Priit Toobal

Aitäh, hea aseesimees! Lugupeetud ettekandja! Minu arvates on meie pakutud komisjoni selge analoog töövaidluskomisjoni näol olemas. Kas pärast seda, kui töövaidluskomisjon ellu kutsuti, Eesti kohtute koormus suurenes või vähenes?

Siim Kabrits

Aitäh küsimuse eest! Kolleeg Yana Toom tõi siin välja, kui palju on töövaidluskomisjonis neid vaidlusi olnud. Kahjuks ei toonud ta välja statistikat, kui palju pöördutakse peale töövaidluskomisjoni otsust edasi kohtusse. Minul seda statistikat ei ole.

Aseesimees Jüri Ratas

Heimar Lenk.

Heimar Lenk

Ma tahtsin küsida esineja käest, kuidas ta kujutab ette lepitamiskoosolekut, kui sinna on kutsutud korteriomanik, kellel on näiteks 11 000 euro eest korteriüür tasumata. Mida seal lepitada on?

Siim Kabrits

Aitäh hea küsimuse eest! Lepitusmenetlus on üks võimalus. Komisjoni istungil käidi lihtsalt välja, et sellised võimalused on olemas ja mujal maailmas neid kasutatakse. Kuidas käituda üürivõla puhul, on kindlasti keerulisem küsimus. Kui korteriomaniku võlg on juba 11 000 eurot, siis on see väga suur summa, mis on väga pika aja jooksul tekkinud. See on suur probleem, mida nii lihtsalt ei lahenda.

Aseesimees Jüri Ratas

Mihhail Stalnuhhin.

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud ettekandja! Ma toon ühe näite. Narvas on neli korteriühistute ühendust ja volikogus on ka vastav komisjon, korteriühistute ja aiandusühistute komisjon. Enamik nendest ühendustest on seal esindatud. Kui arutelul on mingi tähtis küsimus, siis eeldatavasti neid kutsutakse komisjoni ja ka volikogu istungile. Millised korteriühistute organisatsioonid olid esindatud teie komisjonis siis, kui te nendega seonduvat arutasite?

Siim Kabrits

Aitäh selle küsimuse eest! Selle otsuse eelnõu arutamisse ei olnud kaasatud ühtegi korteriühistuid esindavat organisatsiooni, kuid nad on kaasatud esmaspäeval, kui meil toimub uue korteriomandi- ja korteriühistuseaduse eelnõu arutelu. Nendega toimub aktiivne dis-

kussioon selle seaduseelnõu ettevalmistamisel. Ka Justiitsministeeriumist on aktiivselt küsitud nende arvamust. Nii et nad on kaasatud seaduseelnõu väljatöötamisse.

Aseesimees Jüri Ratas

Mihhail Stalnuhhin, palun!

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh! Jah, aga praegu me arutame otsuse eelnõu 503. Seetõttu küsin ma järgmise küsimuse. Milliste korteriühistute ühenduste poole on komisjon pöördunud nende arvamuse saamiseks selle otsuse eelnõu kohta?

Siim Kabrits

Aitäh! Selle teema kohta laiemalt on kindlasti küsitud korteriühistute liidu käest, aga konkreetselt selle otsuse eelnõu kohta, ma arvan, otseselt vist ei olegi arvamust küsitud.

Aseesimees Jüri Ratas

Heimar Lenk.

Heimar Lenk

Aitäh! Ma tahan kuulda, mis ettepanekutega komisjon siis välja tuli. Praegu tekib üle Eesti käsu korras väga suur hulk korteriühistuid, sest see seadus on juba vastu võetud. Tegelikult vist veel käib selle seaduseelnõu menetlus, seadust pole vastu võetud. Aga lähemal ajal see asi, käsu korras ühistute moodustamine, tuleb ja siis tekib vaidlusi, ma arvan, väga-väga palju. Kas nende lahendamiseks peaks mingisuguse organi looma? Mis otsusele komisjon jõudis, mida siis teha, kui meie ettepanek ei sobi?

Siim Kabrits

Aitäh küsimuse eest! Õiguskomisjon hakkab korteriomandi- ja korteriühistuseaduse eelnõu arutama järgmisel nädalal. Teiseks lugemiseks on tehtud väga palju muudatusettepanekuid. Milliseid komisjon toetab, milliseid mitte, see selgub arutelu käigus. Kindlasti ei ole arutelu väga lihtne, kuna see teema puudutab paljusid inimesi isiklikult. Eestis on ligi miljon inimest, keda see seaduseelnõu mõjutab.

Aseesimees Jüri Ratas

Heljo Pikhof, palun!

Heljo Pikhof

Aitäh! Austatud ettekandja! Tegu on ju opositsiooni eelnõuga. Ma sain aru, et järgmisel nädalal tuleb teie komisjoni terve hulk mittetulundusühingute esindajaid. Aga miks ei kutsutud asjaomaste ühenduste inimesi selle otsuse eelnõu arutamisele? Tegelikult oleks olnud väga vaja ka nende arvamust kuulata, et teada saada, kas ka neid see teema huvitab või mitte.

Siim Kabrits

Aitäh küsimuse eest! Ma arvan, et ei ole oluline, kas see on opositsiooni või koalitsiooni eelnõu. Järgmisel nädalal on arutellu kindlasti kaasatud kõik: korteriühistute liit ning opositsiooni ja koalitsiooni esindajad. Korteriomandi- ja korteriühistuseaduse eelnõu kohta on teinud muudatusettepanekuid nii koalitsiooni esindajad, aktiivselt näiteks Liisa Pakosta, kui ka teised. Ma arvan, et ei ole vahet, kas see on opositsiooni või koalitsiooni eelnõu. Teema on oluline.

Aseesimees Jüri Ratas

Heljo Pikhof, palun!

Heljo Pikhof

Ma tulen ikkagi oma küsimuse juurde tagasi. Järgmisel nädalal arutatakse hoopis teist eelnõu, aga mina räägin sellest otsuse eelnõust. Miks selle arutelule neid inimesi ei kutsutud?

Siim Kabrits

Aitäh! Seda valdkonda tuleb vaadata tervikuna. Kui me midagi reguleerime, siis selleks, et regulatsioon toimima hakkaks, peame vaatama teemat laiemalt. Ma arvan, et see ettepanek, mille Yana Toom tegi, on kindlasti väga tervitatav, sest probleem on Eesti ühiskonnas aktuaalne ja oluline. Siin tuleb leida mingi lahendus, et neid vaidlusi oleks vähem.

Aseesimees Jüri Ratas

Eldar Efendijev, palun!

Eldar Efendijev

Härra eesistuja! Austatud ettekandja! Mul on väga lihtne küsimus. Te räägite, et see valdkond on tähtis ja see probleem on vaja nii või naa lahendada. Aga mispärast ei saa seda eelnõu vaadata koos tuleval nädalal arutlusele

tuleva seaduseelnõuga, et vaadata, nagu te ütlesite, valdkonda laiemalt?

Siim Kabrits

Aitäh küsimuse eest! Rahvasaadikutel on alati võimalus teha seaduseelnõu kohta muudatusettepanekuid.

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Kas fraktsioonide esindajad soovivad läbirääkimisi pidada? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Juhtivkomisjoni ettepanek on, et eelnõu 503 lõpphääletus tuleks teha esimesel lugemisel. Alustame lõpphääletuse ettevalmistamist.

Head ametikaaslased, otsuse eelnõu 503 vajab otsusena vastuvõtmiseks Riigikogu koosseisu häälteenamust. Enne lõpphääletust teeme kohaloleku kontrolli.

Kohalolijaks registreerus 46 Riigikogu liiget, puudub 55.

Panen lõpphääletusele eelnõu 503. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt 27 Riigikogu liiget, vastu 3 ja 1 jäi erapooletuks. Eelnõu ei leidnud toetust ja langeb menetlusest välja. (Tabel 21.) Päevakorrapunkti käsitlemine on lõpetatud.

Head ametikaaslased, tänane istung on lõppenud.

Istungi lõpp kell 10.49.

Istungi kestus 49 minutit.

Juhataja

J. Ratas
Riigikogu aseesimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM

VI ISTUNGJÄRK

Esmaspäev, 9. detsember 2013

Kell 15.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Vaba mikrofon

Istungi rakendamine

Esimees Ene Ergma

Tere päevast, lugupeetud Riigikogu! Alustame Riigikogu täiskogu VI istungjärgu 11. töönädala esmaspäevast istungit. Head kolleegid, nüüd on võimalik üle anda eelnõusid ja arupärimisi. Kõigepealt palun kõnepulti Vabariigi Valitsuse esindaja Heili Tõnissoni!

Heili Tõnisson

Austatud proua esimees! Hea Riigikogu! Vabariigi Valitsus algatab täna kuus seaduseelnõu. Esiteks, karistusseadustiku ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu. Teiseks, ehitusseadustiku eelnõu. Nende kahe seaduseelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust justiitsminister Hanno Pevkur. Kolmandaks, maagaasiseaduse muutmise seaduse eelnõu. Neljandaks, elektrituruseaduse muutmise seaduse eelnõu. Nende kahe seaduseelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Parts. Viies, maamaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu. Kuuendaks, krediitiasutuste seaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu. Nende kahe seaduseelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust rahandusminister Jürgen Ligi. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Palun, kolleeg Kadri Simson!

Kadri Simson

Lugupeetud Riigikogu esimees! Head kolleegid! Seitsme Riigikogu liikme nimel on mul üle anda arupärimine rahandusminister Jürgen Ligile. Selle aasta 18. oktoobril leidis kohus,

reageerides 22 koduomaniku kaebusele, et maamaksuseaduse maksuvabastuse piirmäära säte on põhiseadusega vastuolus, kuna tekitab koduomanike ebavõrdset kohtlemist. Kuigi rahandusminister Jürgen Ligi on siin öelnud, et tema kodualuse maa maksust vabastamist ei toeta ja peab maamaksu igati õiglaseks maksuks, on siiski tema teha nüüd see, et seaduses praak ära parandada. Seetõttu küsime, mida Rahandusministeerium ette võtab, et lahendada probleem, mis puudutab eeskätt ridaelamute elanikke ja ka neid inimesi, kes elavad majas, mille ühel korrusel on äriruumid. Soovime teada ka seda, milliseid maamaksuseaduse muudatusi on Rahandusministeeriumist oodata ja kui palju prognoosib Rahandusministeerium 2014. aastaks selleteemalisi kohtuvaidlusi. Täna tähelepanu eest!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Olen juhatuse nimel vastu võtnud kuus seaduseelnõu ja ühe arupärimise. Kui seaduseelnõud vastavad Riigikogu kodu- ja töökorra seadusele, otsustab juhatus nende menetlemise kolme tööpäeva jooksul. Kui arupärimine vastab sellele seadusele, edastan selle otsekohe adressaadile.

Nüüd teated. Riigikogu juhatus on kinnitanud Riigikogu liikme Andres Herkeli lahkumise põhiseaduskomisjoni liikme kohalt ja asumise riigikaitsekomisjoni liikme kohale. Riigikogu juhatus on kinnitanud Riigikogu liikme Kaja Kreismani lahkumise keskkonnaministri komisjoni liikme kohalt ja asumise põhiseaduskomisjoni liikme kohale. Riigikogu juhatus on registreerinud Riigikogu liikme Andres Herkeli lahkumise Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsioonist.

Riigikogu juhatus on edastanud Vabariigi Valitsuse s.a 5. ja 6. detsembril esitatud järgmised dokumendid Euroopa Liidu asjade komisjonile. Esiteks, kaasajastatud makseteenuste direktiivi eelnõu ja kaardimaksete vahendustasusid reguleeriva määruse eelnõu.

Riigikogu juhatus on määranud eelnõude kohta arvamust andma majanduskomisjoni ja rahanduskomisjoni. Arvamuse esitamise tähtaeg on 2014. aasta 16. jaanuar kell 16. Teiseks, Euroopa Komisjoni korraldatud Euroopa õigusel rajaneva ala tuleviku teemalise avaliku konsultatsiooni dokumendid. Riigikogu juhatus on määranud dokumentide kohta arvamust andma põhiseaduskomisjoni ja õiguskomisjoni. Arvamuse esitamise tähtaeg on s.a 16. detsember kell 13.

Riigikogu juhatus on määranud Vabariigi Valitsuse algatatud käibemaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu 493 teise lugemise arutelu aluseks olevate dokumentide esitamise tähtajaks s.a 9. detsembri kell 17.15 ning Vabariigi Valitsuse algatatud 2014. aasta riigieelarve seaduse eelnõu 490 kolmanda lugemise arutelu aluseks olevate dokumentide esitamise tähtajaks s.a 10. detsembri kell 17.15.

Head kolleegid, palun teeme kohaloleku kontrolli!

Kohalolijaks registreerus 87 Riigikogu liiget, puudub 14.

Head kolleegid, läheme selle nädala päevakorra kinnitamise juurde. Päevakord on teie laudadel.

Panen hääletusele selle nädala päevakorra. Palun hääletada!

Poolt hääletas 84 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei ole. Nädala päevakord on kinnitatud.

1. Vaba mikrofoni

Esimees Ene Ergma

Kuna täna arupärimistele vastamist ei toimu, siis palun pärast haamrilööki registreeruda esinemiseks vabas mikrofoni! Palun, kolleeg Heimar Lenk!

Heimar Lenk

Tere, head kolleegid! Nädal tagasi pidasin ma siitsamast puldist kõne ja avaldasin hämmeldust, et meie kaks Rootsi omanikele kuuluvat pank, SEB ja Swedbank, tahavad hakata võtma tavainimeste sularaha käitlemise eest tasu. See kõne tekitas väga palju vastukajaid. Ma mõtlesin, et vastan nendele küsimustele, mis on mulle viimastel päevadel tulnud, sellest puldist ühiselt.

Põhiküsimus on see, kas Riigikogu saaks midagi teha, et välismaa pankade ülbust Eesti tarbija suhtes kuidagi taltsutada. Ma tahan öelda nendele, kes mulle kirjutasid, helistasid ja meilisid, et ma olen absoluutselt vastu kahe Rootsi panga, SEB ja Swedbanki kavale suurendada järgmisest aastast tasu panga lihtklientide sularaha käitlemise eest. Minu vastuseisu põhjus selles küsimuses on ühene: mõlemas pangas hoiavad inimesed enda raha, mis pole mõeldud ei äritegevuseks ega kasumi teenimiseks. See on nende isiklik raha ehk eraomand. Ma ei näe mingit põhjust, miks peaks pank selle raha sissemaksmise ja väljavõtmise eest inimestelt mingisugust maksu võtma. Seda eriti veel olukorras, kus kumbki välismaa pank ei maksa tavahoiustajale peaaegu mingeid protsente raha hoiustamise eest selles pangas, aga pangad ise teenivad muinasjutulisi kasumeid. Eelmine kord ma nimetasin, et üleelmisel aastal oli Eestis tegutsevate Taani ja Rootsi pankade kasum 350 miljonit eurot. See raha viiakse siit ka välja. Pealegi on Eestis inimesed tehtud pangas sunnismaiseks, nii palgaku ka pensioniraha tuleb kohustuslikus korras sellesse välispanka sisse panna. Muud võimalust ei ole, sest sularahas enam palka välja ei maksta. Isegi siis, kui inimesed on seda nõudnud, ei ole nad saanud neid rahuldavat lahendust.

Küsin uuesti, kui kaua me nuumame Eestis välismaa panku. Vähe sellest, et need pangad viivad eestlaste raha välja, nad viivad välja ka kasumi. Samal ajal on ajakirjanduses olnud näiteid selle kohta, et suhtumine Eesti klientidesse erineb suhtumisest Rootsi inimestesse, kes oma raha nendes pankades hoiavad. Nendega suheldakse hoopis kõrgemal tasemel, hoopis viisakamalt.

Minu käest on küsitud, kas ma näen mingisugust lahendust ja kas Riigikogu saaks midagi teha. Pean kahjuks ütlema nendele inimestele, kes mulle kirju on saatnud, et me ei saa midagi teha, sest selles saalis ei ole viimase paarikümne aasta jooksul olnud kombeks opositsiooni murede üle aru pidada või nende ettepanekuid arvestada.

Inimesed on küsinud ka seda, miks tahab Elisa hakata internetis esitatud arvete eest raha nõudma. Ma loodan, et võib-olla siin tuleb Tarbijakaitseamet vahele ja see aitab. Siiamani pole ju internetis esitatud arveid eriti mak-

sustatud. Võib-olla saame kuidagimoodi sellest firmast võitu, sest on ilmunud ka hulk internetikommentaare, mis on sellise käitumise pihuks ja põrmuks teinud. Elisasse suhtutakse pärast seda ettepanekut väga halvustavalt.

Kokku võttes tuleb öelda, et Elisa ja meie pankade vigurid on tingitud vaid ühest põhjustest. Pangad ja teised firmad on läinud väga ahneks, kuid nad ei suuda oma suuri kasumeid, millest nad unistavad, põhitegevusega välja teenida ja seetõttu ongi hakatud klientidelt igasuguste pisiteenuste eest raha küsima. Tarbijat piütakse lüpsata nende väiketeenuste abil, millest lõppkokkuvõttes saadakse suuri kasumeid, sest tarbijaid on väga palju ja kõik nad on tehtud sunnismaiseks ehk panga orjadeks. See pankadel ja firmadel ka õnnestub, sest eestlane on suhteliselt vaikne maarahvas, me suurt kisa ei tee, võib-olla ainult köögis kritiseerime. Julgemad saadavad oma rahvasaadikutele kirju ja helistavad, aga neid julgeid ei ole ka eriti palju olnud, minuga on ühendust võtnud ainult 23 inimest. Massiliselt ei ole pöördutud ja keegi ei ole ka protestima hakanud ei Eesti pankade poliitika ega väga ahnete firmade tegevuse vastu. Jääb vaid loota, et Eesti Pank ja Finantsinspeksioon selle küsimusega tegelevad. Eesti ei saa lõpmatult teenida välispanku ja lasta siit kasumi välja viia ning samal ajal lubada maksustada meie kliente kõrgemalt kui Rootsi kliente. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Olga Sõtnik!

Olga Sõtnik

Lugupeetud proua juhataja! Lugupeetud kolleegid! Head interneti teel jälgijad, keda praegu on lausa 24! Mind ajendas täna siia tulema Mihhail Stalnuhhini kõne, mille ta pidas sellest samast puldist eelmisel nädalal ja mis puudutas lastetoa loomist Riigikogu hoones. Kahjuks ei olnud mind tol korral siin saalis. Ma soovin tänada Inarat, kes kiiresti reageeris sellele naeruväärstavale kõnele ja ütles paar sõna selle toa loomise toetuseks. Aga ma tahan öelda, Mihhail, et sinu sõnavõtt solvas väga paljusid inimesi. See solvas neid, kes sellele avaldusele alla kirjutasid, ja Riigikogu Kantselei töötajaid, keda on 200 ja kellest väga paljudel on lapsed, aga nende töötajate tööpäevad ei lõpe tihti kell viis või kuus, nagu enami-

kul teistel riigiametnikel, sest Riigikogu liikmete töö on selline, et see nõuab aeg-ajalt ka õhtuti töötamist ja seetõttu töötavad kauem ka ametnikud. Need lapsed ja nende vanemad ei ole ju selles süüdi. Ma usun, et see sõnavõtt solvas väga paljusid teisi inimesi, kes arvavad, et töö- ja pereelu ühitamine on tänapäeval elementaarne ning riik peabki selliste asjadega tegelema. Me ei taha endale saada mingisuguseid privileege, asi on tõesti põhimõtteline ning puudutab just töö- ja pereelu ühitamist.

Sa ütlesid: "Ma üritasin uurida ja selgus, et üheski riigiasutuses Eestis lastetuba ei ole. Ei ole, sest igauks valib sellise töö, mille tingimustega ta on nõus." Mina ka natuke uurisin ja leidsin, et näiteks Sotsiaalministeeriumis on selline tuba olemas, ka Siseministeeriumis on, varem oli see Rahandusministeeriumis. Väga paljudes ettevõtetes, kes hoolivad oma töötajatest, on sellised toad olemas.

Sa ütlesid, et igauks valib sellise töö, mille tingimustega ta on nõus. Kui mina sain 2007. aastal Riigikogu liikmeks, siis mul lapsi ei olnud ja mulle need tingimused sobisid. Aga mõne aasta pärast lapsed sündisid. Kas see tähendab, et ma peaksin loobuma oma tööst, sest lapsed segavad töötegemist? Ma arvan, et mitte. Ma arvan, et elu muutub, inimesed muutuvad, võivad muutuda ka ettevõtted ja asutused. See tähendab, et meil kõigil peab olema rohkem valikuvõimalusi. Võib-olla tõesti oli 20–50 aastat tagasi töö- ja pereelu ühitamine iga perekonna ja vanema oma asi, aga tänapäeval räägitakse seadustes ja arengukavades üha rohkem sellest, kui oluline on, et inimesed tunneksid ennast hästi nii tööl kui ka kodus.

Me ju tahame, et meie riigis oleks palju lapsi. Me tahame ka, et meie riigis oleks võimalikult paljudel inimestel töö ja tööhõive oleks suur. Selleks et neid kahte asja saavutada, tulebki rohkem mõelda selle peale, kuidas vanemad saaksid lapsi kasvatada ja samal ajal tööl käia. Minu meelest ei ole see just raketiteadus.

Riigikogu peab olema eeskujuks teistele asutustele ja kogu riigisektorile. Ma arvan, et kui me suudaksime siia luua sellise väikese nurgakese, siis see oleks väga hea eeskuju kõikidele teistele.

Ma tänan Liisa Pakostat, kes koostas selle avalduse ja leidis inimesed, kes sellele alla kirjutasid! See kõik võttis aega. See võttis seda

kallist aega, mida meil kellelgi eriti ei ole. Ma loodan siiralt, et Riigikogu juhatus siiski toetab seda ideed, hoolimata sellest, et sina, kolleeg Stalnuhhin, oled sellele vastu. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Palun, kolleeg Marika Tuus-Laul!

Marika Tuus-Laul

Head kolleegid! Riigikohus tunnistas täna kehtetuks apteekide asutamise piirangud, mis on kehtinud 8–9 aastat. Ma ise omal ajal algatasin seaduseelnõu nende kehtestamiseks. Riigikohtu esimehe Priit Pikamäe sõnutsi on apteekide asutamise piirangud põhiseadusega vastuolus, need piiravad ettevõtlusvabadust ja hulgimüügiturul tegutsemise vabadust, need piiravad ka tarbija huve, kuna suure nõudlusega kohtadesse ei saa uusi apteeke rajada.

Ma arvan, et me jõuame nii tagasi 1990. aastatesse, kui väikseid apteegilaadseid putkasid tuli iga päev juurde nagu seeni peale vihma, ja jõuame tagasi aega, kui apteegid hakkasid vohama magusates kohtades linnade kaubanduskeskustes üksteise kõrval, ees ja taga, kusjuures tarbija ei saa nendest apteekidest mitte kunagi osta seda rohtu, mida ta parajasti vajab, sest seda ei ole apteeki sisse ostetud ja seda tuleb ette tellida.

Kui väidetakse, et me piirame ja piirasime ettevõtlusvabadust, siis, head apteekide asutajad, praegu on Eestimaal oi-oi kui palju kohti, umbes 50 kohta, kus on veel olemas perearst, kuid apteeki enam ei ole. Seal te võiksite apteegi asutada, aga te ei tee seda, sest seal ei saa rikkaks. Küll aga surevad välja needki vähesed rohupoed maal, mis veel olemas on ja mis ei kuulu võimsatesse kettidesse, kuid eksisteerivad veel valla või perearsti palvel, sest inimestel on vaja arstirohtu kätte saada. Me arvame, et need kohad tõmmatakse nüüd erialasest tööjõust, haritud proviisoritest ja farmatseutidest, tühjaks, kuna neid spetsialiste on niigi vähe.

Aastate jooksul on oi kui palju kordi tahtnud seda piirangut kaotada. Küll on seda tahtnud teha Konkurentsiamet, küll Riigikontroll, õiguskantsler või valitsus. Kohe pärast piirangute jõustumist algas ärimeeste võitlus nende vastu. Küsimus jõudis omal ajal ka Riigikohutusse, kuid tol korral Riigikohus ütles, et piirang on seaduslik, nüüd aga väitis ta täpselt

vastupidist. Nagu me teame, rahuldas Riigikohus täna õiguskantsler Indrek Tederi taotluse, kelle arvates on asutamispriirangud põhiseadusega vastuolus. Kuid tahan meelde tuletada, et omal ajal, kui piirangud kehtestati, oli Indrek Teder vandeadvokaadina just piirangute sisseadmise eest võitleja. Siis ei näinud ta siin vastuolu põhiseadusega ega ettevõtlusvabaduse piiramist.

Riigikohtu ja ka Euroopa Kohtu otsuste põhjal võib teha järelduse, et rahvatervise kaitse on ettevõtlusvabadusest prioriteetsem põhiõigus, mida ülemäärane konkurents võib tõsiselt kahjustada, kuna halvendab ravimite kättesaadavust maal ja teenuse kvaliteeti linnas. Just sellele tugineti täna, kui see kõik tuhastati.

Euroopas on apteekide asutamise piirangud täiesti tavaline nähtus, need piirangud kehtivad paljudes riikides. Toon mõne näite: Austria, Belgia, Horvaatia, Prantsusmaa, Kreeka, Ungari, Itaalia, Luksemburg, Malta, Portugal, Rumeenia, Sloveenia, Hispaania, Soome, Poola, Taani, Küpros, Saksamaa. Osas riikides on litsentsipiirangud. Ka seal, kus need piirangud vahepeal kaotati, näiteks Ungaris ja Rootsis, kehtestati need hiljem uuesti. Nii et me lähtume vananenud seisukohtadest.

Me võtame nüüd piirangud maha, aga meie riik ei hakka ikkagi mitte kuidagi maa-apteeke toetama. Riiki ei huvita, kas maa-apteegid on olemas või ei ole. Meil võetakse apteekrit ju tavalise poodnikuna, meil ei peeta apteekrit tervishoiutöötajaks, erinevalt, ma toonitan seda, kõikidest teistest Euroopa riikidest. Kas Tartu Ülikooli haridusega proviisor, rohuteadlane, on tervishoiutöötaja või poodnik? Eesti riik ütleb, et poodnik. Poode ei pea ju toetama. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Proua juhataja! Lugupeetud kolleegid! Tahtsin täna ühel teisel teemal rääkida, aga peale kolleeg Sõtniku sõnavõttu ei jää mul üle midagi muud kui tulla tagasi omaenda eelmise nädala sõnavõtu juurde. Olen pikki aastaid töötanud õpetajana ja palju aastaid juhtinud volikogu. Ma tean suurepäraselt, et mitte kõik ei kuula sind, kui sa räägid, mitte kõik ei saa

esimesel korral asjast aru, sellepärast kordan oma mõtteid.

Ma ei ole mingi šovinist ega lastevihkaja, nagu püütakse näidata. Ma armastan naisi ja ma armastan lapsi. Ma ei armasta mitte ainult neid naisi, kes töötavad siin Riigikogu seinte vahel, vaid ka neid, kes töötavad mujal. Üsna palju on selliseid ametikohti, kus töötades tuleb naistel õhtuti tööl olla, mõnikord veedavad nad tööl terveid öid. Vaadake haiglaid. Kes on seal õhtul ja öösel tööl? Meditsiiniõed. Vaadake kauplusi, mis töötavad kella 11-ni või öö läbi. Kes seal kassas istub? Ikka naisterahvas. Neil naistel ei ole seaduslikku võimalust nõuda, et vajaduse korral saaksid nad lapse tööle kaasa võtta. On ka selliseid ameteid, kus ei ole pidevalt vaja õhtul või öösel tööl olla, kuid see vajadus tekib hädaolukorras. Kas meie päästeskustes ei tööta naised? Kas ei juhtu mõnikord niiviisi, et lumehanged panevad tee kinni ja kõik päästeskuse töötajad jäävad tööle, mida nad üldse ei kavatsenud? Mõned neist on naised ja neil on lapsed.

Asi on kummaline. Ma olen nõus, et igal pool Eestis peab olema lapsel õigus olla koos oma emaga. Aga kes sellise võimaluse seadustab kui mitte Riigikogu? Kui teie, lugupeetud kolleegid, teeksite kogu rahva jaoks midagi head, kui kolleeg Pakosta ja need, kes avaldusele alla kirjutasid, esitaksid seaduseelnõu, mis näeks ette, et mitte ainult Riigikogu, vaid ka enam kui 200 kohaliku omavalitsuse volikogu hoones oleks lastetuba, et siis, kui parlamendi või volikogu liikmed jäävad ööseks tööle, saaksid lapsed seal olla, siis ma paneksin sellele eelnõule oma allkirja alla ja toetaksin seda kahe käega. Kui te esitaksite eelnõu – selleks

on teil võimalus, see on teile põhiseadusega antud –, et ka igas tehases oleks lastetuba, et õhtuti konveieri ääres töötavad naised saaksid seda kasutada, kui laps näiteks on veidi haige, siis ma toetaksin seda momentaanselt.

Mida teie pakute? Te ei lahenda kõigi emade probleemi, te üritate seda probleemi lahendada vaid siin Riigikogus, selle asemel, et vaadata, millisest rahast seda oleks võimalik teha ka kohalikul tasandil. Te ju teate, et kui siin hakatakse lastetuba tegema, siis tehakse seda maksumaksja raha eest, see raha tuleb Riigikogu eelarvest, see ei kuku taevast. Väga hea on niiviisi kamandada, ma ütleksin, võõrast raha, maksumaksja raha.

Enne, kui te hakkate kedagi kritiseerima, kuulake ta palun ära! Ma küsisin lastetubade kohta Riigikontrolli esindajatelt, kes on läbi käinud kõik riigiasutused Eestis. Nende kindel vastus oli, et lastetube ei ole. Te tahate luua pretsedendi. Te teete seda enda, mitte rahva jaoks. Alustage teisest otsast ja ma olen esimene, kes teile appi tuleb. Lastetuba võiks olla igas ettevõttes ja asutuses, alles viimases järjekorras Riigikogus. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Rohkem kõnesoove ei ole, lõpetan istungi.

Istungi lõpp kell 15.27.

Istungi kestus 27 minutit.

Juhataja

E. Ergma
Riigikogu esimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM

VI ISTUNGJÄRK

Teisipäev, 10. detsember 2013

Kell 10.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Eesti Vabariigi omandireformi aluste seaduse muutmise ja sellega seondult teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (480 SE) kolmas lugemine

2. Käibemaksuseaduse ja raamatupidamise seaduse muutmise seaduse eelnõu (493 SE) teine lugemine

3. Tööturuteenuste ja -toetuste seaduse, töötuskindlustuse seaduse ning riiklike pere- toetuste seaduse muutmise seaduse eelnõu (517 SE) teine lugemine

4. Maareformi seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (516 SE) teine lugemine

5. Avaliku teenistuse seaduse muutmise seaduse eelnõu (512 SE) esimene lugemine

6. Kinnisasja omandamise kitsendamise seaduse muutmise seaduse eelnõu (502 SE) esimene lugemine

7. Riigieelarve seaduse § 32 muutmise seaduse eelnõu (547 SE) esimene lugemine

Istungi rakendamine

Aseesimees Laine Randjärv

Austatud Riigikogu, tere hommikust! Alustame Riigikogu täiskogu VI istungjärgu 11. töönädala teisipäevast istungit. Nüüd on võimalik üle anda eelnõusid ja arupärimisi. Eelnõusid ja arupärimisi üle anda ei soovita. Läheme teadete juurde.

Kolmapäeval, 11. detsembril osalevad infotunnis järgmised valitsusliikmed: kaitseminister Urmas Reinsalu peaministri ülesannetes, haridus- ja teadusminister Jaak Aaviksoo ning majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Parts.

Nüüd, head kolleegid, teeme kohaloleku kontrolli.

Kohalolijaks on registreerunud 81 Riigikogu liiget, puudub 20.

1. Eesti Vabariigi omandireformi aluste seaduse muutmise ja sellega seondult teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (480 SE) kolmas lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Läheme tänase päevakorra juurde. Esimene päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud Eesti Vabariigi omandireformi aluste seaduse muutmise ja sellega seondult teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 480 kolmas lugemine. Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Palun, Heimar Lenk Keskerakonna fraktsiooni nimel!

Heimar Lenk

Lugupeetud kolleegid! Seaduseelnõu 480 tundub esmapilgul süütu paberikesena – siin ta on, lühike, ühel lehel. Tegelikuses lisab ta Eesti Vabariigi elanike hulka terve rea uusi õnnetuid üürnikke, kes oma senistest kodudest välja tõstetakse ja kes on sunnitud uut elamispiinda otsima. Seaduseelnõu on koostatud kavalalt, sest kogu sellega kaasnev traagika on peidetud ministri määrusse. See muudab 1993. aasta määrust nr 161, mis annab omandireformi aluste seadusele uue sisu. Määrusega muudetakse § 17 lõike 5 regulatsiooni ja antakse nõnda võimalus saada maju tagasi ka neil, kellele need kord juba välja maksti, ka nüüdseks surnutele, muide. Seni Hitleri kutsel Saksamaale ümberasunute järeltulijatele, kelle vanavanavanemad said Saksa riigi käest kompensatsiooni Eestisse maha jäetud vara eest, seda vara ei tagastatud. Nüüd hakatakse seda tegema lihtsa skeemi järgi: kompensatsioon tuleb riigile tagasi maksta ja kui see tehtud, võib maja tagasi saada.

Milles on traagika? Toon näite Nõmmelt. Ühe Metsa tänava kahekordse puumaja elanik käib siiani kohut. 14 aastat tagasi tegi kohus otsuse, et kompensatsiooni saanud omanike

järeltulijaile maja ei tagastata, ja see jäi seal elanud inimestele. Nad olid nõukogude ajal poole sajandi jooksul maja hooldanud, kapitaalselt remontinud, vee ja elektri sisse pannud jne, jne. Viimase 14 aasta jooksul, kui nad teadsid, et maja jääb neile alles, anti hoonele tänapäevane väljanägemine, aga nüüd, olge lahke, anna see eluase ära, sest valitsus otsustas seadust muuta. Küsin: mis maksab see maja praegu 70 aasta jooksul tehtud remontide ja renoveerimise tulemusel? Sõjajärgses seisus maja eest makstud kompensatsioon on praegusest kõrgest maksumusest asjatundjate arvates umbes 20 korda väiksem, aga siiski me tagastame maja välismaalastele, saates omaenda kodanikud kuuse alla elama.

Tähtis on veel see, et me pole suutnud selles saalis 22 aasta jooksul vastu võtta ühtegi seadust ega sätet, mis aitaks kodust ilma jäänud üürnikel mingisugust riigi toetust saada, et nad saaksid omale uut eluaset hakata hankima. Praegu peavad nad turuhinnaga ostma omale uue elamispinna, et Saksamaal elavad õige kauged ei tea kelle sugulased või nende esindajad või maaklerid saaksid kalli maja endale.

Tänase seaduseelnõu vastuvõtmisega jõuab ülekohtune 22 aastat kestnud omandireform lõpule, sest kogu vara on jagatud. On jäänud järelnoppeks veel mõned majad. Saatuse ironia, aga see juhtub rahvusvahelisel inimõiguste päeval. Ühe inimõiguse, õiguse oma kodule on Eesti riik 22 aasta jooksul jätnud täitmata. Ta pole suutnud seda oma kodanikele tagada. Sundüürnike suhtes on see kohustus jäänud täitmata. Samas kuulsin täna hommikul uudiseraadiost, kuidas ka meie saalis istuvad inimesed rääkisid, et valutavad südant siia saabunud pagulaste heade elamistingimuste pärast.

Kogu omandireform tõi õnnetuse majja ligi 100 000 eestlasele, kodudest aeti välja üle 20 000 perekonna. Ma kujutan vaimusilmas ette, kuidas aastate pärast ajaloolased istuvad raamatukogus ja loevad hämmeldunult Riigikogu tänase päeva stenogrammi – küll oli õudne aeg, eestlased ise ajasid eestlasi nende kodudest välja ja andsid nende majad sakslastele! Mina ja minu mõttekaaslased Eesti Keskerakonnast ei saa kuidagi seda seadust toetada. Aitäh tähelepanu eest!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Kas on veel kõnesoove? Kaja Kallas Reformierakonna fraktsiooni nimel, palun!

Kaja Kallas

Austatud juhataja! Head kolleegid! Mind ajendas siia pulti tulema soov öelda, et ma olen selle seaduse koos lisadega läbi lugenud ja tahan kinnitada, et see hirmutamise, nagu härra Lenk siin äsja tegi, ei ole küll asjakohane. See seadus ei räägi millestki sellisest, mida härra Lenk väga jõuliselt esinedes väitis. Selle seadusega koos on tõepoolest ette nähtud määrused. Määrusi annab välja täitevvõim ning parlamendiliikmed saavad parlamentaarse kontrolli käigus nende kohta küsimusi esitada ja tähelepanu juhtida, kui on mingid vead sees, aga määrustest ei teki täitevvõimule lisaõigusi. Selle seaduse mõjul ei teki selliseid õigusi, mida härra Lenk siin nimetas, ja kahju kellelegi samuti mitte. Kindlasti tuleb nende määruste andmisel silm peal hoida ja seda saame me kõik teha, aga see seadus võiks ikkagi vastu võetud saada. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Kas on veel kõnesoove? Rohkem kõnesoove ei ole, sulgen läbirääkimised.

See eelnõu nõuab hääletusel Riigikogu koosseisu häälteenamust. Juhtivkomisjoni ettepanek oli viia läbi eelnõu 480 lõpphääletus. Head kolleegid, enne lõpphääletust teeme kohaloleku kontrolli.

Kohalolijaks registreerus 89 Riigikogu liiget, puudub 12.

Austatud Riigikogu, panen hääletusele Eesti Vabariigi omandireformi aluste seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 480. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Ettepaneku poolt hääletas 58 Riigikogu liiget, vastu oli 21 ja erapooletuid 2. Eelnõu on seadusena vastu võetud. (Tabel 22.)

2. Käibemaksuseaduse ja raamatupidamise seaduse muutmise seaduse eelnõu (493 SE) teine lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Me läheme tänase järgmise päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse

algatatud käibemaksuseaduse ja raamatupidamise seaduse muutmise seaduse eelnõu 493 teine lugemine. Ma palun ettekandeks kõnetooli rahanduskomisjoni liikme Remo Holsmeri!

Remo Holsmer

Austatud juhataja! Head kolleegid! Teie ees on algse pealkirjaga käibemaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu teine lugemine. Annan ülevaate komisjonis esimese ja teise lugemise vahel toimunud aruteludest, tehtud muudatustest ja võib-olla natuke ka tulevikust, kuidas nii rahanduskomisjon kui ka Riigikogu saal võiksid käibemaksuseadusega uuel aastal tegeleda.

Eelnõu algatas Vabariigi Valitsus 2013. aasta 25. septembril ja esimene lugemine toimus 23. oktoobril. Põhieesmärk on vähendada maksupettusi. Selleks pakuti välja kahte liiki muudatusi: esiteks, piirata sõiduautode soetamisel ning sõiduautode tarbeks kaupade ostmisel ja teenuste saamisel tasutud käibemaksu mahaarvamist, ja teiseks, kehtestada käibedeklaratsiooni lisa vormi esitamise nõue. Sellel kajastatakse ostjate ja müüjate arvete andmeid, kui nende arvete kogusumma iga tehingupartneri lõikes on vähemalt 1000 eurot ilma käibemaksuta.

Et arutada eelnõu ettevõtluse katusorganisatsioonidega, korraldas rahanduskomisjon 7. novembril avaliku istungi, komisjon ise arutas eelnõu oma istungitel 2. ja 21. novembril ning 3. ja 9. detsembril. 21. novembri istungil otsustas rahanduskomisjon, et eelnõust jäetakse välja sätted, millega kavandati sõiduautode soetamisel ning nende tarbeks kaupade ostmisel ja teenuste saamisel sisendkäibemaksu mahaarvamist piirata.

Aseesimees Laine Randjärv

Head kolleegid, saalis on liiga suur sumin. Remo Holsmer, palun jätkake!

Remo Holsmer

Aitäh! Rahanduskomisjon leidis, et see regulatsioon vajab põhjalikumat analüüsi. Samal istungil arutati ka käibedeklaratsiooni lisa nõudmisega seonduvaid küsimusi. Pikemalt peatuti järgmistel teemadel.

Esiteks, tehingupartneripõhise piirmäära optimaalne suurus. Rahanduskomisjon arutas,

kas see koormaks ettevõtjaid uuele regulatsioonile üleminekul vähem, kui tehingupartneripõhine piirmäär oleks suurem kui eelnõus pakutud 1000 eurot. Maksu- ja Tolliameti ning algataja esindajate selgituse kohaselt kaasneks kõige väiksem halduskoormus, kui tuleks deklareerida kõik arved ilma summalise piirita. Ükskõik millise summalise piiri seadmisega kaasneb asjaomaste summade väljaselgitamise kohustus, mis suurendab halduskoormust, kulud süsteemi kasutusele võtmisel aga eriti ei väheneks, sest piirmäära suurusest sõltumata peab olema võimekus tuvastada, kas kellegagi on tehinguid üle piirmäära tehtud või mitte. Piirmäära suurendamine muudaks siiski meetme vähem efektiivseks ja mõjutaks samamoodi oodatavat rahalist mõju riigieelarve laekumistele. Kui tehingupartnerite info deklareerimisel kehtiks 1000 euro piir, siis annaks see hinnanguliselt ülevaate 60% tehingutest äriühingute vahel. See moodustab kõigi tehingute kogusummast 99%. Kui tõsta see piir 1000 eurost ülespoole, kaotaks käibemaksu kontrolli uuendus Maksu- ja Tolliameti hinnangul oma mõtte ega aitaks käibemaksupettustega tõhusalt võidelda.

Teiseks, maksuameti infosüsteemi turvalisus. Komisjonis tõusetusid mitu korda ka andmekaitsega seotud küsimused. Meile selgitati, et ligipääs andmetele on piiratud seadusest tuleneval eesmärgil. Täites selle alusel pandud konkreetset ülesannet, on andmehulga kättesaadavus Maksu- ja Tolliameti ametikohtade lõikes erinevaks tehtud. Andmete käitlemine on kontrollitav, st igast päringust jääb logifail alles ja selle kõige üle tehakse regulaarset seiret.

Aseesimees Laine Randjärv

Vabandust, esineja! Head kolleegid, saalis on nii kõva lärm, et neil, kes seda soovivad, ei ole lihtsalt võimalik kuulata. Kui soovite diskussiooni, siis see on võimalik pärast ettekannet. Palun jätkake!

Remo Holsmer

Eelmisest aastast toimub automaatne kontroll, tuvastamaks võimalikke riskikohti ning kuritarvitusi. Uue arenduse väljatöötamise käigus tellitakse ka välisaudit, hindamaks uue süsteemi turvalisust.

Kolmandaks, eeldatav mõju riigieelarve tuludele. Maksu- ja Tolliameti esindaja selgitas, millistele andmetele tuginedes on leitud eeldatav mõju riigieelarve tulude laekumisele. Tuletan meelde, et 2014. aastaks prognoositakse tänu selle meetme rakendamisele laekuvat 5 miljonit eurot. Eelnõu on plaanis jõustada 1. juulil 2014. Mõju hindamisel võeti aluseks järgmised tegurid: käibemaksukahju kogusuurus, mis tüüpi tegutsemisest käibemaksukahju tuleneb, millist osa pettustest on võimalik käibedeklaratsiooni lisa kehtestamisega otseselt mõjutada ning kui paljude ettevõtjate maksukäitumist uue süsteemi rakendamine mõjutab. Arvutus ise lähtub käibemaksuaugu suurusest, mis on hinnanguliselt 260–270 miljonit eurot. Detailsem info käibemaksu deklareerimisel järgib kaht põhilist eesmärki: tehingute müügi-käibe varjamine peab raskenema ning käibemaksupettuse skeemid kiiremini nähtavale tulema. See tähendab, et riik saab kiiremini reageerida, et pettusi tõkestada. 44% maksuaugust tekitatakse käibe varjamise abil. Kui võeti aluseks käibe varjamise kahju ligikaudu 120 miljonit eurot ning lähtuti sellest, et ligi kolmveerand tehingutest tehakse omavahel mitte-seotud isikute vahel, ning senisest kogemusest, et käibemaksu puudutava meetme rakendamisel parandatakse maksukäitumist ligi 40%, siis saadi käibedeklaratsiooni lisa esitamise nõude kehtestamise eeldatavaks mõjuks aastas 32 miljonit eurot.

Neljandaks, mõju ettevõtjate halduskoormusele ja võimalikud kaasnevad kulud. Plaanitav muudatus toob kaasa kohustuse esitada Maksu- ja Tolliametile tehingupartneripõhist piirmäära ületavate müügi- ja ostuarvete andmed. Andmete edastamiseks Maksu- ja Tolliametile saab olema põhimõtteliselt neli võimalust. Esiteks, n-ö masin-masin liides, st ettevõtja saadab vajalikud andmed raamatupidamisprogrammist; teiseks, XML- ja CSV-formaadis faili laadimine e-maksuametis; kolmandaks, nn ekraanivormi täitmine e-maksuametis ja neljandaks jääb alles ka paberandjal esitamise võimalus.

Masin-masin liides on tehniline lahendus, mille puhul raamatupidamise tarkvara tavalahendusi kasutavate ettevõtjate jaoks erilist kulude kasvu eelnõu algatava selgituse kohaselt ei kaasne. Kulu kasvab nendel, kes kasutavad tarkvara vanemaid versioone ja peaksid

soetama uuendatud versiooni. Võib eeldada, et kuue kuu pikkune üleminekuperiood enne seaduse jõustumist kujutab endast piisavalt puhvrit arenduste valmimiseks ning vajalike kulutuste tegemiseks. Tehinguinfo vormi väljatöötamisele on Maksu- ja Tolliamet kaasanud tarkvaratootjad ja e-arvete teenuste pakkujad. Eesmärk on töötada välja vorm, mis ei too programmi tootjatele kaasa vajadust töötada välja keerukaid lahendusi, ka täiendav käsitsi töötlemine peab olema välistatud. Maksu- ja Tolliamet töötab tehnilised spetsifikatsioonid välja 2013. aasta lõpuks. Programmi arendus võtab üldjuhul aega umbes üks kuu.

Nagu ma juba mainisin, arutas rahanduskomisjon seda eelnõu ka oma eilsel istungil. Rahanduskomisjoni poole pöördusid suuremad Eestis tegutsevad jaeketid ja Eesti Kaupmeeste Liit, kes palusid lükata eelnõuga plaanitavate muudatuste jõustumine poole aasta võrra edasi. Põhjuseks on toodud IT-arenduste kulukus ja tõsiasi, et nende elluviimine võtab aega. Eesti Kaupmeeste Liit on maksuhalduri ning Rahandusministeeriumi esindajatega kohtudes teinud ettepaneku anda neile ajutiselt luba esitada käibedeklaratsiooni lisa kajastatavad ostuarved summeerituna tarnijate lõikes. Üleminekuaeg võimaldaks neil viia IT-süsteemid vastavusse hiljem, samas saab tehingutes partnerite lõikes võrdlusi teha. Vahede väljaselgitamisel ei näe maksuhaldur, millisest arvest on vahe tekkinud, kuid seda saab vajaduse korral ettevõtte poole pöördudes kindlaks teha. Selle ettepaneku arvestamisega võib kaasneda ettevõtjate halduskoormuse kasv, kuid nad on sellega kursis ja kindlasti pole sellele muudatusele vastu.

Seda küsimust tahab rahanduskomisjon juba lähiajal täiendavalt analüüsida ning kui see leiab komisjoni enamuse toetuse, siis teeme ettepaneku täiendada käibemaksuseaduse rakendussätteid ja anda maksukohustuslastele võimalus esitada kuni 2015. aasta 31. detsembrini arvete andmed käibedeklaratsiooni lisa tehingupartneripõhiselt. Praegu esitatakse infot arvetepõhiselt, aga kui komisjon seda leiab ja ka Riigikogu toetab, on edaspidi võimalik esitada infot tehingupartnerite lõikes summeerituna. Tänu üleminekusättele saaksid maksukohustuslased, kes seda vajavad, piisavalt aega käibedeklaratsiooni lisa arenduste väljatöötamiseks. Seega, me ei pea vajalikuks lükata

poole aasta võrra edasi kõiki muudatusi käibemaksuseaduses, vaid soovime lahendada ostuarvete summeerimise küsimuse vajaduse korral üleminekuperioodi sätestamisega. Veel kord, rahanduskomisjon tuleb selle teema juurde uuel aastal tagasi ja loodetavasti jõuame oma ettepanekutega ka Riigikogu suure saali ette.

Nüüd veidi sellest, kas käibedeklaratsiooni lisa täitmise kohustus on kooskõlas põhiseadusega. Rahanduskomisjon palus selle kohta selgitust eelnõu algatajalt, kes leidis, et kavandatud regulatsioon on põhiseadusega kooskõlas. Ettevõtlusvabaduse riive on olemas, kuid see on proportsionaalne. Muudatused teenivad üldisi avalikke huve. Käibemaksupettused kahjustavad seaduskuulekate ettevõtjate huve, kuna nad on sunnitud konkureerima ettevõtjatega, kes käibemaksu tasumata jättes saavad ebaseadusliku konkurentsieelise. Seega on eelnõu puhul tegemist vajadusega kaitsta ettevõtlusvabadust.

Räägin ka erisustest käibedeklaratsiooni lisa esitamisel eriseadustest tuleneva konfidentsiaalsuskohustuse puhul. Selle aasta 3. detsembri istungil käsitles rahanduskomisjon Eesti Advokatuuri, Notarite Koja, Kohtutäiturite ja Pankrotihaldurite Koja ning Teenusmajanduse Koja kirjades tõstatatud küsimusi ja nendes tehtud ettepanekuid ning jäi seisukohale, et rohkem muudatusettepanekuid esialgu ei esitata. Advokaadid, notarid, arstid, patendivolinikud ja audiitorid ei ole eelnõu kohaselt vabastatud käibedeklaratsiooni lisa esitamisest, aga nad ei deklareeri seal andmeid, mis on neile teatavaks saanud seoses ameti- ja kutsetegevusega. Käibedeklaratsiooni lisas deklareeritakse kaupade ja teenuste ostmisel saadud arvete andmed, kui arve või arvete kogusumma ilma käibemaksuta on ühe tehingupartneri kohta maksustamisperioodil vähemalt 1000 eurot. Näiteks kui notaribüroo ostab endale kontorimööblit, siis see tuleb deklaratsiooni lisas deklareerida, kui arve ületab 1000 eurot.

Rahanduskomisjon pöördus nn vabasid elukutseid puudutavas küsimuses arvamuse saamiseks ka Riigikogu õigus- ja analüüsiosakonna poole. Saadud arvamuses selgitatakse, et tekkivad võimalikud vastuolud on võimalik lahendada õiguse tõlgendamise põhimõtte kohaselt: üldnormi ehk käibemaksu-

seadust ei kohaldata osas, millel on vastuolu erinormiga, näiteks advokatuuriseadusega.

Selguse huvides olgu öeldud, et käibedeklaratsiooni lisa vormi täitmise juhendis peaks olema asjakohane selgitus näiteks järgmises sõnastuses: "Seaduse alusel kutse- või ametisaladuse hoidmise kohustusega hõlmatud isik ei esita käibedeklaratsiooni lisal andmeid, millele laieneb reservatsioonita kutse- või ametisaladuse hoidmise kohustus." Seega me loodame selle võimaliku vastuolu lahendada käibedeklaratsiooni täitmise juhendi kaudu.

Nüüd muudatusettepanekutest. Muudatusettepanekute tähtajaks ehk 6. novembriks Riigikogu liikmed, komisjonid ega fraktsioonid ettepanekuid ei esitanud. Rahanduskomisjon otsustas esitada viis muudatusettepanekut, millest ettepanekud nr 2–4 on tehtud koostöös Rahandusministeeriumiga.

Muudatusettepaneku nr 1 kohaselt jäetakse eelnõust välja sätted, millega kavandati sõidautode ning nende tarbeks kaupade ja teenuste ostmisel piirata tasutud käibemaksu mahaarvamist. Muudatusettepanek nr 2 täpsustatakse, et käibemaksugrupi esindusisik esitab käibedeklaratsiooni lisad grupi liikmete lõikes. Muudatusettepaneku nr 3 kohaselt tuleb käibedeklaratsioon esitada elektrooniliselt ka juhul, kui käibedeklaratsiooni lisas näidatakse rohkem kui viis arvet. Muudatusettepanek nr 4 täpsustatakse, et käibedeklaratsiooni lisas ei deklareerita andmeid müükide kohta füüsilisele isikule, välja arvatud FIE-le. Muudatusettepanek nr 5 puudutab raamatupidamise seadust. Raamatupidamise seaduses algdokumendi puhul nõutavates andmetes asendatakse tehingu osapoolte asu- või elukoha aadressi nõue tehingu osapoolte registri- või isikukoodiga. See on vajalik, kuna käibedeklaratsiooni lisas deklareeritud tehingupartnerite andmeid võrreldakse registri- ja isikukoodide kaudu.

Seda viimast muudatusettepanekut käsitles rahanduskomisjon ka oma eilsel istungil. Võimalikule vastuolule käibemaksuseaduse ja Euroopa Liidu käibemaksudirektiivi artikliga 26 on viidanud ka Eesti Maksumaksjate Liit oma eilses kirjas. Selle vastuolu kohta on eelnõu algatajal ehk Rahandusministeeriumil öelda järgmist – ma refereerin Rahandusministeeriumi seisukohta selles küsimuses. Raamatupidamise seaduse § 7 lõike 1 punkti 6 muudatus ei ole vastuolus käibemaksudirektiiviga

2006/112/EÜ. Raamatupidamise seaduse § 7 sätestab nõuded raamatupidamise algdokumendi kohta. Käibemaksudirektiivi artikkel 226 loetleb arve rekvisiite. Raamatupidamise seaduse nõuded puudutavad riigisiselt kõiki Eesti raamatupidamiskohustuslasi ja on laiemad kui käibemaksudirektiivi nõuded. Käibemaksudirektiiv reguleerib käibemaksustamise põhimõtteid ja puudutab käibemaksukohustuslasi. Raamatupidamise seadust peavad lisaks ettevõtjatele, omavalitsusüksustele ja avalikõiguslikele isikutele täitma kõik raamatupidamiskohustuslased.

Käibedeklaratsiooni vormi ja käibemaksuseaduse § 27 vastuolu kohta käibemaksudirektiiviga ütleb Rahandusministeerium kui eelnõu algataja, et on kindlal seisukohal, et ei käibedeklaratsiooni lisavorm ega ka käibemaksuseaduse § 27 ole vastuolus käibemaksudirektiiviga. Direktiivi artikkel 250 lõige 1 kohaselt peab iga maksukohustuslane esitama käibedeklaratsiooni, kus on ära toodud kogu sissenõutavaks muutunud maksu ning tehtavate mahaarvamiste arvutamise vajalik teave, sh nimetatud maksu ja mahaarvamistega seotud tehingute koguväärtus ning maksuvabade tehingute summa ulatuses, mis on vajalik maksubaasi kindlaksmääramiseks. Direktiiv ei sea liikmesriikidele piire käibedeklaratsiooni andmete küsimisele. Riikidel on deklaratsioonid väga erinevad. Andmeid arvete kohta küsib näiteks ka Läti ja sellest pole Euroopa tasandil probleemi tekkinud.

Ja lõpuks menetlusotsustest. Rahanduskomisjon otsustas esitada eelnõu teisele lugemisele selle aasta 10. detsembriks ja teha ettepanek eelnõu teine lugemine lõpetada. Olgu veel kord öeldud, et rahanduskomisjon on valmis käibedeklaratsiooni elektroonilise lisaga seonduvaid rakenduslikke probleeme arutama ka uuel aastal, kuid praegu on ettepanek teine lugemine lõpetada. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Teile on küsimusi. Palun, Andres Anvelt!

Andres Anvelt

Aitäh, proua juhataja! Hea ettekandja! Siin on täna räägitud, et sellega kaasneb ettevõtjatele suuremal või vähemal määral lisakoormus. Aga ma küsin Maksu- ja Tolliameti koormuse

kohta. Me oleme lugenud ulatuslikest koondamistest Maksu- ja Tolliametis, aga kindlasti nende tuhandete deklaratsioonide läbivaatamine on mahukas töö. Kas komisjonis on juttu olnud, kui kõrgel automatiseerituse tasemel see tegevus hakkab toimuma ja kas maksuamet ikka on selleks valmis? Et ei tekiks olukorda, kus andmed laekuvad, aga laekuvad, nagu öeldakse, *pro forma* ja keegi sisuliselt neid ei uuri.

Remo Holsmer

Kogu arvete kontroll põhineb riskianalüüsil. See, et nii ostu- kui müügiarved viiakse omavahel kokku, ei tähenda seda, et kõiki arveid hakatakse automaatselt kontrollima. See ei ole füüsiliselt võimalik. Näiteks Tallinna Kaubamaja kontsernis vahetatakse aastas 1,5 miljonit arvet ja ei ole füüsiliselt mõeldav, et kõiki arveid kontrollitakse. Kontroll põhineb riskianalüüsil ja maksuamet suunab oma tööd efektiivistades ressursse ka võimalike riskikohtade tuvastamiseks ja kontrollimiseks. Ma usun, et maksuamet saab tänu sellele seadusele endale uue hoova ja suudab oma personaliga järgmise aasta keskpaigast alates seda tööd piisavalt efektiivselt teha.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Priit Sibul!

Priit Sibul

Aitäh, austatud eesistuja! Hea ettekandja! Kas te komisjonis arutasite nende 1000-euroste arvete deklareerimist? Ja kui ei arutanud, siis milline on teie enda seisukoht, kas riigil ikka on sellist mahukat ettevõtjatevahelise arveldamise süsteemist koosnevat andmebaasi vaja luua? Minu hinnangul on see küsitav. Selleks, et maksukurjategijaid tabada, peavad kõik ettevõtjad hakkama lisakoormat kandma. Nagu me eile uudistest kuulsime, on maksuamet koondanud hulga inimesi. Nad oleks võinud maksukurjategijatega tegelda, nüüd me hakkame kõigilt ettevõtjatelt lisatööd nõudma. Kas teie arvates on sellist süsteemi Maksu- ja Tolliametil vaja?

Remo Holsmer

Maksu- ja Tolliamet kasutab kindlasti suure osa oma ressursidest maksupettustega võitlemiseks. Veel kord: see andmebaas, mis tekib

Maksu- ja Tolliametis, ei hakka täies ulatuses kogu aeg kontrolli all olema. Mis puutub turvalisusse, siis siin ma saan tugineda Marek Helmi sõnadele, et süsteem on veel turvalisem kui Swedbanki infosüsteem. Nagu ma oma ettekandes ütlesin, igast päringust jääb alles logifail. Kui on põhjendamatuid päringuid – ma saan aru, et te viitate oma küsimuses sellele, et vahest saab seda andmebaasi kuidagi kurjasti ära kasutada, et need andmed võivad maksuametist välja lekkida –, siis see tuleb välja. Maksu- ja Tolliameti peadirektor on küll kinnitanud, et tegu hakkab olema kõige kõrgematele turvastandarditele vastava info- ja andmebaasiga. Ütlen veel kord, et ei hakata kontrollima kõiki arveid, kogu kontroll hakkab baseeruma riskianalüüsil. Kui süsteem mingisuguse vea kuskil paljastab, läheb n-ö punasesse, siis alles hakatakse arveid uurima.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Siim Kabrits!

Siim Kabrits

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Hea ettekandja! Kas te rahanduskomisjonis arutate võimalust, et käibemaksudeklaratsiooni lisa esitavad ainult need ettevõtted, kes käibemaksu tagasi küsivad?

Remo Holsmer

See oli arutusel. Maksuameti esindajad tutvustasid statistikat, kui paljusid ettevõtjaid üldse kontrollitakse. Tegelikult suudab maksuamet praegu kontrollida 3% arvetest. Veel kord: selle eelnõu eesmärk on anda maksuametile võimalus kontrollida ostjate-müüjate käitumise hälbeid, kui on näha, et teadlikult soovitakse välja minna käibemaksupettusele.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Imre Sooäär!

Imre Sooäär

Aitäh, hea juhataja! Austatud ettekandja! Ajakirjanduses on ettevõtjate organisatsioonid kurnanud selle täiendava administratiivse kulu üle. Kas need masin-masin liidesega seotud tarkvara uuendused, millest sa ettekandes rääkisid, tehakse riigi kulul või tuleb ettevõtjatel need kinni maksta? Ja teiseks: kas algataja on mõelnud selle üle, kuidas hoida ära olukorda,

et nüüd tekib ettevõtetal hästi palju 999-euroseid arveid?

Remo Holsmer

Ma hakkam teisest küsimusest pihta. Ega võimalikke pettusi, millele te viitate, rääkides 999-eurostest arvetest, kuidagimoodi välistada ei saa. Nagu ma ütlesin ka oma ettekandes, halduskoormuse mõttes oleks ettevõtjatel kõige lihtsam esitada kõik oma arved. Siis ei peaks midagi selekteerima. Kas piir võiks olla 1000 eurot või 5000 eurot? Vahepeal oli arutlusel, et äkki võiks seda piiri tõsta. Halduskoormus oleks siis märksa väiksem. Mis puutub tarkvaraarendustesse, siis Maksu- ja Tolliamet teeb võimalikult lihtsa lahenduse valmis ning ettevõtjad peavad selle oma raamatupidamisprogrammiga ühitama. Säärane kulu raamatupidamisprogrammi muutmiseks on neil vaja tõesti teha. Suurematel ettevõtetal ja kettidel on väljaminek kindlasti suurem, väiksemaltelt uuendus palju tööd ja liiga palju lisakulutusi ei nõua.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Sven Sester!

Sven Sester

Aitäh, proua juhataja! Hea ettekandja! Sina oled selle eelnõu juhtivmenetleja. Kas sa tunnetad, et selle eelnõu tekkelugu mingil määral meenutab autode käibemaksu puudutanud sätete tekkelugu? Uus seadus hakkaks ettevõtlukskeskkonda reguleerima ja võiks tõesti viia selleni, et konkurents läheb ausamaks, aga eelnõu on sündinud veidi kiirustades. Seda võib järeldada viimastel nädalatel ilmnenud huvigruppide reaktsioonist, ka rahanduskomisjonis on küsimusi palju olnud. Me oleme need küsimused saanud küll väga paljus ära vastatud, aga reaktsioon on tõesti olnud valuline. Ausalt öeldes ka IRL-i fraktsioonis on diskussiooni palju olnud. Mis sa arvad, kas me tegelikult täna teeme kellegi tegemata tööd?

Remo Holsmer

Ma arvan, et kui seaduse muutmise eesmärk on võidelda maksupettustega ja maksuauku vähendada, siis sellise eelnõu menetlemine ei saagi minna valutult, nagu kulgeks läbi sileda toru. On täiesti loomulik, et on väga palju küsimusi olnud nii rahanduskomisjonis kui ka

fraktsioonides. Uus seadus jõustuks 1. juulil 2014 ja sinna on veel pool aastat aega. Ma loodan väga, et kõik tehnilised küsimused, eriti just tarkvaraarendused saavad selle aja jooksul lahendatud ja üleminek tuleb üsna valutu.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Tarmo Tamm!

Tarmo Tamm

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud ettekandja! Teades varimajanduse suurt osakaalu, ei saa ma kuidagi rõõmustada maksuameti suurte koondamiste üle. Kas nii ei lähe suur osa halduskoormusest riigilt üle eraettevõtjatele, kes peavad hakkama täiendavaid deklaratsioone esitama? Kui palju see läheb maksuametsjatele maksuma ja kui palju riik loodab selle kaudu lisaraha saada?

Remo Holsmer

Maksu- ja Tolliameti sisemisest töökorraldusest ja töötajate arvust rahanduskomisjonis juttu ei olnud. Mis ei tähenda, et see teema ei võiks tulevikus päevakorraks tulla. Aga küllap selle kohta annab kõige paremaid vastuseid kas rahandusminister või Maksu- ja Tolliameti peadirektor. Mis puutub eelarvetuludesse, siis selle konkreetse seadusmuudatuse rakendamisel on järgmise aasta riigieelarvesse oodata täiendavalt 15 miljonit eurot. Aga see on muidugi poole aasta kalkulatsioon.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Priit Sibul, teine küsimus!

Priit Sibul

Aitäh! Mul on kaks küsimust. Asi ei ole ju mitte deklareerimises. See uus süsteem hakkab võrdlema deklareeritud andmeid. Probleem on maksude maksmata jätmises, mis minu arvates andmebaasist kuidagi välja ei tule. Kas Maksu- ja Tolliamet on kirjeldanud, kui suur see probleem nende arvates on? Kui me deklareerime nii, nagu ettevõtjad praegugi deklareerivad, kas siis edaspidi masinad avastavad mingid tohutud rikkumised? Teine küsimus on järgmine. Mina eeldan, et Eestis on enamik ettevõtjaid ausad ja riik peaks koguma infot nii vähe kui võimalik ja nii palju kui vajalik. Mulle tundub, et sellise andmebaasi kogumi-

sega minnakse ilmselgelt üle piiri. Kas komisjon jõudis teistsugusele järeldusele?

Remo Holsmer

Käibemaksukahju on aastas 200 miljonit eurot, kokku esitatakse aastas 400 000 tagastusnõuet, millest riik suudab praegu kontrollida 3%. Eelmisel aastal jättis maksuamet sellesama 3% kontrollimise alusel tagastamata 25 miljonit eurot. Teie küsimus puudutas maksu- ja tolliteadmiste puudust. Plaanitaval muudatusel saab olema ennekoike ennetav mõju sel moel, et kuskil võib pettuse korraldamisel maksuameti tuli viilkuma hakata. Sa võid n-ö radarisse sattuda. See on põhiline eesmärk, mille pärast maksuamet seda muudatust on soovinud ja ettepanek lõpuks ka Riigikogu saali teie ette on jõudnud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Ülo Tulik!

Ülo Tulik

Aitäh, istungi juhataja! Lugupeetud kolleeg! Paljud ettevõtjad on selle seaduseelnõu koha pealt suhteliselt pessimistlikult häälestatud. Nende 15 miljoni euro kättesaamine võib osutuda vägagi raskeks. Ettevõtjad toovad põhjuseks selle, et maksupettused – nad nimetavad seda karussell-tüüpi käibemaksupettuse skeemiks – liiguvad teistesse Euroopa riikidesse, eelkõige just Lähti. Kas te komisjonis arutasite seda? Kui see tõsi on, siis see eeldab meie maksuameti koostööd teiste Euroopa riikide omadega. Kas see oli jutuks ja millega neid ettevõtjaid lohutada?

Remo Holsmer

Erinevaid käibemaksupettuse liike komisjon detailselt ei arutanud. Teie viidatud karussellpettuste tekitamine aga ongi üks ajend seda muudatust teha – tuleb püüda neid pettusi avastada. Maksuamet teeb koostööd Läti, Leedu ja kõigi teiste ümberkaudsete riikide maksuametitega, see on järjepidev protsess. Komisjon seda eraldi küll ei käsitleanud, aga jutujärgest on see loomulikult välja tulnud, et piiriülese kaubanduse puhul koostöö käib. See on maksuameti igapäevase töö osa.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Siim Kabrits, teine küsimus!

Siim Kabrits

Aitäh, hea istungi juhataja! Hea ettekandja! Kas fraktsioonis oli juttu sellest, mis saab, kui ettevõtjad deklareerivad Intrastatis oma andmeid Euroopa-siseste müükide-ostude kohta ja üks pool deklareerib, teine pool ei deklareeri? Kes vastutab? Kui me kohtusime maksuameti esindajaga, siis tema väitis, et auk, mis tekib Euroopa-siseste ostude ja müükide puhul, on päris suur. Lihtsalt konstateeriti fakti, et auk on suur. Kas ei või juhtuda, et see superandmebaas hakkab küll tööle ja jälle konstateeritakse fakti, et auk on suur, aga midagi ei ole teha? Auk jääb ikka suureks.

Remo Holsmer

Nii konkreetset seda küsimust rahanduskomisjoni istungil ei püstitatud. Aga kui me vaatame ühendusesisest käivet ja imporditavaid kaupu, siis näiteks autode puhul on maksuamet võtnud väga range joone ja tõstnud kõrvale kümneid autosid. Võite seda lugeda viimaste nädalate lehtedest. Selles osas kindlasti kontroll käib. Aga kui väga konkreetset teie küsimusele vastata, siis rahanduskomisjon seda teemat oma koosolekul ei käsitlenud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Anneli Akkermann!

Anneli Akkermann

Aitäh, hea juhataja! Lugupeetud ettekandja! Kas te nõustute väitega, et enamik ettevõtjaid on põhimõtteliselt maksukuulekad? Tõsi, kõik ei ole. Mõned on tegelikult lambanahka rüütatud maksukurjategijad. Nende petturite püüdmiseks peavad ausad ettevõtjad üleval rohkem kui 1000 töötajaga maksuametit. Kas teie arvates ei ole see piisav? Kas me peame tekitama oma ettevõtjatele, kes avatud turu tingimustes niigi raskustega üle Euroopa konkureerivad, veel täiendava halduskoormuse? Lisaks maksurahaga üleval peetavale maksuametile peavad nad täitma ka tohutuid andmebaase, kusjuures me esialgu isegi ei tea, missugused need andmebaasid on, missuguseks kujuneb täpselt see käibedeklaratsiooni lisa ja kui suurt halduskoormust see ettevõtjatele põhjustab.

Remo Holsmer

Aitäh! Ma tuvastasin kolm küsimust. Esiteks, kas võib eeldada, et Eesti Vabariigis ettevõtjad on ausad. Jah, ma arvan küll, et on. Teiseks väidate, et ettevõtjatele kaasneb uuendusega ühekordne kulu andmete edastamiseks. Jah, ei komisjonis ega usutavasti ka siin saalis pole illusioone, et seda ei kaasne. Perspektiivis, nagu ma juba ütlesin, on võimalus neid andmeid esitada nn masin-masin liidese abil, Exceli failis ja ka paberil. Kui see ühekordne kulu on tehtud, siis tulevikus hakkab kõik automaatselt jooksuma ja mingeid täiendavaid püsikulusid ei teki. Kolmandaks te küsisite andmebaasi kohta, küllap te mõtlesite käibedeklaratsiooni lisa vormi. See vorm on täiesti olemas. Minu teada on see juba kaks nädalat Maksu- ja Tolliameti kodulehel väljas olnud ja see peaks olema ka Riigikogu veebis selle konkreetse eelnõu juures. See lisa vorm on olemas. Seda võib veel täiendada, aga väita, et seda ei ole, pole õige.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Neeme Suur!

Neeme Suur

Aitäh, proua juhataja! Eesti on ikka uhkustanud oma bürokraatiavaba ettevõtluskeskkonnaga, aga nüüd tundub, et ainult registreerimine on meil lihtne ja bürokraatiavaba, aga edaspidi läheb aina keerulisemaks. Rääkisite just, et Lätis on samasugune kord ja Lätis ei ole see kahjuks tulnud. Aga kas see on Lätis kasuks tulnud? Kui palju nad on võitnud? Ning milline on teiste riikide praktika, just nende oma, kellega meil on aktiivsed kaubandussuhted – Soome, Rootsi, muud lähiriigid? Kuidas teised maad seda probleemi lahendavad ja ega me satu oma ettevõtluskeskkonnaga nüüd halba valgusesse võrreldes teiste riikidega?

Remo Holsmer

Ma arvan, et ettevõtluskeskkonna tugevuse tagavad ka ausalt makstud maksud. See muudatus kannab kindlasti seda eesmärki, et aus konkurents ei kannataks. Läti puhul tuleks tõesti täpsustada, kui palju riik selle süsteemi rakendamise võitnud on. Rahanduskomisjonis neid arve ei nimetatud ja vähemalt minule need seni kättesaadavad pole olnud. Püüan

aga teile anda eraldi vastuse, kui palju Lätis süsteemi rakendamine on eelarvesse lisatulu toonud ning mis olid probleemid sellele üleminekul.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kaja Kreisman!

Kaja Kreisman

Aitäh, istungi juhataja! Minu küsimuse võttis tegelikult Neeme Suur ära, aga ma täpsustaksin seda. Lätis see süsteem töötab, aga tulemused, nagu ma aru sain, pole teada. Aga kas meie maksuamet kasutab praegu seda Läti andmebaasi? Maksupettustehingud on ju valdavalt piiriülesed ja just kaubavahetuses Lätiga. Oli see teil komisjonis arutusel?

Remo Holsmer

Konkreetselt seda, mis kujul Eesti Maksu- ja Tolliamet oma Läti kolleegidega infot vahetab, komisjonis ei käsitletud. Aga ma märgin endale üles, et küsimus koostööst Lätiga vajab kindlasti vastust. Annan selle eraldi.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Imre Sooäär, teine küsimus!

Imre Sooäär

Aitäh, hea juhataja! Austatud ettekandja! Sa nentisid, et tarkvara uuendamise kulu jääb ettevõtjate kanda. Kas komisjon on arutanud seda, et kuna riik saab sellega täiendavalt 30 miljonit krooni tulu, siis äkki oleks mõtet kuldada pisike osa sellest riigihanke peale? Firmasid, kes ettevõtlustarkvara teevad, on meil ainult käputäis. Vastasel korral tekib olukord, kus ettevõtjad on sundseisus: nad on sunnitud selle tarkvarauuenduse ostma, aga käputäis firmasid, kes seda programmi toodavad, saavad selle eest ükskõik mis hinda küsida. Kui tegu oleks riigihankega, siis oleks välistatud vastuargument, et ettevõtjatel tuleb seoses selle üleminekul kulutusi teha.

Remo Holsmer

Neid tarkvaraarendajaid on, nagu te ütlesite, küll käputäis, aga teistpidi vähemalt 20. Ma tean, et eelnõu algatamise faasis mõtles Rahandusministeerium võimalusele võtta see kulu riigi kanda. Praegu ma ei tea, kas selline toetus realiseerub. See küsimus kerkis ka ko-

misjonis ja ma kontrollin selle kindlasti üle. Aitäh tähelepanu juhtimast!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Andrus Saare!

Andrus Saare

Aitäh, proua juhataja! Hea ettekandja! Selle eelnõu seaduseks saades ettevõtjatel küll bürokraatia maht kasvab, kuid tänu uuele süsteemile tuleb lõpuks ikkagi suur osa pettusi välja. Nagu ma aru saan, teevad kogu töö edaspidi ära masinad, aga kas komisjonis oli juttu sellest, et kuna viimastel aastatel on maksuameti revidentide ja muude töötajate arv vähenenud, siis tuleb nüüd uusi inimesi tööle võtta? Masin toob pettused välja, aga ettevõtete juhtidega peavad ju tegelema revidendid. Praegu on meil teada, et paljude piiriüleselt kauplevate firmadega on probleeme, aga meie käed lihtsalt ei ulatu nendeni, inimesi ei jätku. Kas maksuamet peaks revidente juurde palkama?

Remo Holsmer

Kõigepealt bürokraatia kasvust. Jah, ühekordselt on vaja teha tarkvaraarendus, et viia süsteem üle masin-masin liidesele. Seda juhul, kui valitakse see variant. Edaspidi kindlasti ei tule bürokraatiat juurde. Maksuameti töötajate arvu me eelnõu arutades ei käsitlenud. Küll on teada, et Marek Helmi eesmärk on maksuamet efektiivsemalt tööle panna. Osa inimesi soovis maksuametist lahkuda kehavõitu palga tõttu ning kindlasti on üks muudatuste eesmärke maksta headele töötajatele head palka, et hoida inimesi maksuametis tööl. Kas maksuamet peaks tulevikus personali juurde palkama? Ma arvan, et see on järgmise aasta küsimus. Kui süsteemi rakendamiseks on seda vaja, siis kindlasti on see küsimus ka Riigikogule, kes peab kinnitama maksuameti eelarve. Kui inimesi on vaja juurde võtta, siis nii rahanduskomisjon kui ka muud Riigikogu liikmed on aruteluks muidugi valmis.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Jüri Morozov!

Jüri Morozov

Aitäh! Hea ettekandja! Mulle meenutab see üle 1000-euroste arvete ümber toimuv korrumppeerunud nõukogudeaegset militaarsüsteemi,

mille puhul ühe mehe eksimuse eest karistati tervet üksust. Teie kinnitusel on enamik ettevõtjaid ausad, miks nad peavad nende pärast, kes seadust rikuvad, kannatama? Kas te olete arutanud, et on ka muid, arukamaid võimalusi maksude kogumiseks ja maksupetturluse vältimiseks? Kuidas see eelnõu läheb kokku teie liberaalse maailmavaatega?

Remo Holsmer

Ma tõesti usun, et enamik Eesti ettevõtjaid on ausad, ja selliste ettevõtjate huvides on ka aus konkurents, see, et mitmesugused maksupettused ettevõtlusega tegelemisel konkurentsi ei moonutaks.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Tarmo Tamm, teine küsimus!

Tarmo Tamm

Aitäh, juhataja! Lugupeetud ettekandja! Nähes, et teie koalitsioonipartnerile IRL-ile see eelnõu ei meeldi, küsin ma järgmist. Kui see eelnõu ei saa seaduseks, kas siis järgmise aasta riigieelarves jääb 15 miljonit eurot puudu? On see sinna sisse planeeritud?

Remo Holsmer

Rahanduskomisjon on teinud ettepaneku eelnõu teine lugemine lõpetada. Rahanduskomisjonis on muu hulgas ka IRL-i liikmed. Teie arust IRL-i fraktsiooni liikmed küsivad eelnõu kohta palju ja te näete selle taga nende hirmu. Ma ei jaga seda arvamust. Nagu ma ütlesin, kogu uuenduse tegemine ei saagi olla valutu, ja see, et küsitakse, on Riigikogu töös täiesti normaalne.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud ettekandja! Täna seisab meil ees ülesanne teine lugemine lõpetada, see oli komisjoni otsus. Ja homseks on ettepanek eelnõu vastu võtta, kui teine lugemine on lõpetatud. See tähendab, et eelnõuga on nagu kõik otsustatud ja see on ideaalne variant, kuidas maksupettustega võidelda. Samas teie kõne lõpus kõlas lause, et komisjon pooldab seda, et järgmisel aastal kohe jaanuarist, milleni on jäänud kõigest mõni

nädal, tullakse teema juurde tagasi, hakatakse seda arutama. See eeldab, et nõrku kohti on eelnõus piisavalt ja tegelikult võiks sellega veel tegelda. Vaadake, kui huvitav arutelu meil siin on olnud! Milleks võtta vastu seadus, mis tuleb kuu aja pärast uuesti käsile võtta?

Remo Holsmer

Jah, ma ütlesin, et rahanduskomisjon, vähemalt osa selle liikmeid, on valmis eelnõu rakendusliku poole pealt edasi arutama. Seda, et peetakse vajalikuks jõuda seaduse muutmiseni, me võime praegu prognoosida, mitte raudselt eeldada. Veel kord: rahanduskomisjon on avatud aruteludeks. Mitmesugustelt huvigruppideelt – heas mõttes huvigruppideelt – on viimastel päevadel laekunud viis-kuus kirja. Usun, et uuel aastal on igati paslik neid arutada. Seda, kas me lõpuks jõuame seaduse muutmiseni, näitab aeg. See on praegu lihtsalt võimalus, mitte kohustus või kindel eeldus.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Andres Anvelt, teine küsimus!

Andres Anvelt

Aitäh, proua juhataja! Hea ettekandja! Ma tulen tagasi põhiliste käibemaksupettuste juurde. Praktikast on teada, et suur osa neist on piiriülese taustaga ehk käibemaksupettus panakse toime kauba liikumisel ühest riigist teise või kolmandassegi. Kas rahanduskomisjonis on juttu olnud, kas tollel konkreetset meetmel on mingisugust mõju just sellele suuremale osale käibemaksupettustest või peetakse silmas ainult väikest kohalikku toimet? Mis võiks suurte käibemaksupettuste riski tulevikus ära hoida?

Remo Holsmer

Ma juba tõin imporditavate autode näite ja viitan sellele veel kord. Maksuametil on väga selge plaan ja ka meetmed, kuidas autode müügil käibemaksupettusi rakendavad ettevõtted liistule tõmmata. See töö on maksuametil praegu väga tõsiselt käsile võetud ja ma usun, et nad jätkavad ka tööd teie nimetatud piiriüleste pettuste tõkestamisel.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Rannar Vassiljev!

Rannar Vassiljev

Hea ettekandja! Maksumaksjate liit on saanud rahanduskomisjonile kirja, kus öeldakse, et eelnõu võib olla vastuolus euroliidu käibemaksudirektiiviga. Tolles direktiivis on loetletud, mida võib arve kohta küsida. Rahandusministeerium nendib sisuliselt, et käibemaksudirektiiv reguleerib seda üksnes silmas pidades käibemaksu arvestuse aluseks olevat dokumenti, ta ei räägi üldiselt nõuetest arve kohta. Samas tunnistab Rahandusministeerium meile saadetud arvamuses seda, et registrikoodi on vaja tõesti üksnes käibedeklaratsiooni lisa täitmiseks. Kuidas sulle tundub, kas ei või tekkida probleem, et tegelikult me nõuame seda registrikoodi ikkagi käibemaksu silmas pidades?

Remo Holsmer

Nagu ma oma kõnes ka viitasin, Rahandusministeerium seda vastuolu nii teravana ei näe. Ma arvan, et üks arutelu teema tulevikus on see, kas tingimata peab tunnus, mille alusel maksuamet ostu- ja müügiarve kokku viib, tingimata olema registrikood. See on tegelikult vaidlusobjekt seoses raamatupidamise seaduse muutmisega, mille me ka teiseks lugemiseks oleme esitanud. Seda tuleks kindlasti täiendavalt analüüsida ja maksuamet seda ka teeb. Vahest see tunnus ei pea tingimata olema registrikood. Vastuseks küsimusele vastuolu kohta euroliidu direktiiviga aga ütlen, et ma sain täna hommikul selle kohta lisaselgituse Rahandusministeeriumist. Eelnõu algataja nimel kinnitatakse, et vastuolu käibemaksudirektiivi ja selle eelnõu vahel ei ole.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Aivar Kokk!

Aivar Kokk

Aitäh, hea juhataja! Hea ettekandja! Maksuameti juhi sõnul oli käibemaksu parema laekumise saavutamiseks laua peal neli varianti. Kas teie komisjonis arutati ka neid ülejäänud kolme varianti ja kui arutati, siis mis alusel valiti välja just see, mis täna eelnõuna siin laua peal on?

Remo Holsmer

Eelnõu esitati meile just sellisel kujul, nagu ta laual on. Ei olnud valikuid. Oli see variant

ning selle kallal me oleme tööd teinud ja vaeva näinud. Nüüd on see siin suures saalis teie ees.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Neeme Suur, teine küsimus!

Neeme Suur

Aitäh, proua juhataja! Täna on kaks küsimust saanud pooliku vastuse. Ma küsin need igaks juhaks üle. Kõigepealt jäi minu esimese küsimuse puhul selgitamata meie põhiliste kaubanduspartnerite praktika käibemaksupettuste vastu võitlemisel. Mõtlen Soomet ja Rootsit. Kas me teame sellest midagi või kuidas me nendest eristume? Ja teiseks jäi vastamata Tarmo Tamme küsimusele, kas see 15 miljonit eurot on planeeritud järgmise aasta riigieelarvesse. Seega, kui eelnõu millegipärast takerdub, kas see summa jääb riigieelarvest puudu?

Remo Holsmer

Meid ümbritsevate riikide maksupettustega võitlemise praktika kohta ma esitaksin teile eraldi informatsiooni. Küsin seda maksuametist, praegu ma detailselt seda selgitada ei oska. Aga kindlasti te selle info saate, samuti teabe kaubavahetusest Lätiga, mille kohta te oma esimeses küsimuses pärisite. Need andmed on fikseeritud ja kindlasti ma edastan need teile. Mis puutub riigieelarvesse, siis eelnõu seletuskiri annab teile vastuse: 15 miljonit eurot on planeeritud järgmise aasta eelarvesse tänu käibemaksu täiendavale laekumisele.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Annely Akkermann, teine küsimus!

Annely Akkermann

Hea juhataja! Austatud ettekandja! Oma kõnes ja küsimustele vastates te ütlesite, et eelnõu käibedeklaratsiooni lisa puudutavaid rakendusakte tuleb jaanuarikuus veel eri sihtühmadega arutada. Seega minu arvates te tunnistate, et eelnõu on pisut ebaküps. Kas te ei arva, et usaldus riigi ja ettevõtja vahel on midagi, millele saab toetuda, ja on põhimõte, mida peaks kaitsma?

Remo Holsmer

Teie küsimuse teise poole väitega ma olen täiesti nõus – usaldus riigi ja ettevõtja vahel on kindlasti väga oluline. Aga mis puutub sellesse, et ma justkui ütlesin, et käibedeklaratsiooni lisa osas tehakse jaanuaris mingisugused põhimõttelised muudatused, siis seda ma ei ole kindlasti väitnud. Ma olen öelnud, et selle lisa vorm on internetis üleval, maksuamet on selle koostamisega vaeva näinud ning teinud seda koos ettevõtjate organisatsioonidega, muutes selle võimalikult lihtsaks. See on kõigile kättesaadav. Ma ei oska öelda, kas jaanuaris kindlasti mingisugune täiendav debatt tuleb. Praegu on tegu väljapakutud kompromissiga, lahendusega, mida maksuamet on nii ministeeriumi kui ka ettevõtjatega arutanud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Erki Nool!

Erki Nool

Aitäh, austatud istungi juhataja! Austatud eelnõu menetleja! Kas te arutasite maksuametiga erinevaid käibemaksupettusi? Millised on maksuameti arvates kõige suuremad nendega seotud probleemid? Kas rahanduskomisjonil või Rahandusministeeriumil on lähiajal kavas seaduses veel muudatusi teha, et suurimad maksupetturid tabada?

Remo Holsmer

Loomulikult oleme arutanud erinevaid pettusi. Võtame kas või kütusesektori, kus pettused puudutavad just käibemaksu. Neid trikke tehakse piiriülevalt. Seepärast kehtestas Riigikogu kas eelmisel või üle-eelmisel aastal kütusefirmadele tagatisnõude. Sellel on olnud positiivne mõju maksupetturluse vastu võitlemisele ja ka eelarvetulude laekumisele. Te küsite, millal maksuamet suurimad maksupetturid kätte saab. Ma arvan, et see on lõputu võitlus, maksupetturid ei kao iial. Aga me püüame nende arvu kahandada ja luua sellise keskkonna, et pettusi võimalikult vähe toime pandaks.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Lembit Kaljuvee!

Lembit Kaljuvee

Aitäh, proua juhataja! Hea ettekandja! Te rääkisite 1000 euro piirist ja sellest, et arutlusel

oli, kas ehk võiks hoopis kõik arved esitada või siis seada piiriks 5000 eurot. Ma ei saanud aru, miks te seda kõigi arvete varianti ei valinud, see oleks kõige vähem bürookraatlik ja kõige mõistlikum. Las siis maksuamet sobrab seal. Firma teeb ühe kliki, saadab kõik arved registrisse ära, maksuametil aga on kogu pilt ees. Miks me teeme bürokraatiat juurde? Ettevõtjad peavad nüüd hakkama arveid 1000 euro piiri pealt hekseldama. Võtke kõik ja tehke endale omad süsteemid, nagu vajate, miks ettevõtja peab kõik kaasa tegema? Miks te ei otsustanud kõigi arvete kasuks?

Remo Holsmer

Tõsi, nagu ma ütlesin oma ettekandes, kõige lihtsam oleks olnud variant, et kõik arved edastatakse maksuametisse. Konkreetselt sellist ettepanekut rahanduskomisjonis keegi lauale ei pannud. Kas millalgi võiks seda teed minna, on tuleviku küsimus. Ma ei oska täna öelda, kas see on raudselt mõistlik suund. Praegune eelnõu peaks seadusena rakenduma järgmise aasta 1. juulil ja pärast seda oleks mõistlik anda aega süsteemi sissetöötamiseks. Kui teie ettepanek muutub aktuaalseks, siis saame seda edaspidi arutada.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Eiki Nestor!

Eiki Nestor

Aitäh! Selle eelnõu kurb saatus on seotud sellega, et kõigepealt kiputi kallale iga perekonna ja töökollektiivi kõige armsamale ja austusväärsemale liikmele, s.o autole. Teiseks on tõesti oht, et maksuamet hakkab raamatupidamist tegema. Minu arust on mõistlik, et sina komisjoni liikme ja eelnõu ettekandjana räägid Riigikogu täiskogule ka sellest, miks seesama 1000-euroste arvete deklareerimise idee Lätis läbi ei läinud. Mis seal viltu läks?

Remo Holsmer

Nagu ma Neeme Suurele vastates juba ütlesin, mul pole Läti kohta nii detailset informatsiooni, et anda teile ammendav vastus. Nagu ma lubasin ka härra Suurele, selle informatsiooni ma maksuametist kindlasti saan ja edastan teilegi.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Erki Nool, teine küsimus!

Erki Nool

Aitäh! Ma täpsustaks oma küsimust maksupetturite kohta. Ma pidasin silmas professionaalseid pankrotimeistreid, kes on nii maksuametile kui ka teistele asjaosalistele teada, aga seadus annab neile võimaluse praeguses majandusruumis tegutseda. Aga ma küsin järgmist. Kas ei oleks võimalik lihtsustada väikeettevõtjate, näiteks juuksurite jm selliste inimeste tööd niimoodi, et nad saadaksid kõik arved-tšekid maksuametile ja maksuamet teeb raamatupidamise ära? Vahest polegi muud raamatupidajat sinna vahele enam vaja?

Remo Holsmer

Ärme nüüd kõiki asju omavahel seo! Ma usun, et iga ettevõtja vajab ikka oma raamatupidajat oma konkreetsete ülesannetega. See, et riik hakkaks ettevõtete raamatupidamist teema, ei tundu hea lahendus olevat. Veel kord: selle eelnõu eesmärk on võidelda maksupetturilusega. Kui me räägime 250 miljoni euro suurusest maksuaugust, siis ma usun, et siin saalis ükski fraktsioon selle vähendamise vastu ei hääleta. Küsimus on meetmetes. Nagu täna debatt näitab, on erinevaid mõtteid. Ma kutsun teid kõiki üles kaasa mõtlema ja ettepanekuid esitama. Nagu ma enne tõdesin, meil käib lõputu võitlus, et, nagu ka härra Nool ütles, suurimad maksupetturid avastada. Paraku kinnitavad ka maksuameti juhid, et petturid käivad riigist ikka üks samm ees.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Valeri Korb!

Valeri Korb

Aitäh! Lugupeetud kolleeg! Millegipärast me võtsime eeskujuks väikeriigi Läti, kes oma majandustulemuste poolest ei ole Euroopa Liidus esimeste seas. Sellistes riikides nagu näiteks Prantsusmaa ja Holland seda süsteemi ei eksisteeri. Ühegi eelnõuga seoses ei ole kahe kuu jooksul tekkinud nii palju küsimusi nagu järgmise aasta riigieelarve eelnõuga. Kuhu me praegu kiirustame? Miks me teeme seaduse, mis hiljem ei tööta?

Remo Holsmer

Eelnõu esimene lugemine toimus 23. oktoobril. Sellest ajast on möödas üle poolteise kuu. Valitsus algatas selle eelnõu 25. septembril. Ma arvan, et kiirustamist ette heita ei ole kohane. Küll aga tahan veel kord rõhutada, et võimalikud muudatused ja parandused on oodatud ning et arutelu nende üle võtab rahanduskomisjon uuel aastal kindlasti päevakorda.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Tõnis Palts!

Tõnis Palts

Peale sotsiaaldemokraatlikku kahjurlust Rahandusministeeriumis aastatel 2007–2009 asus rahandusministrina ametisse maailma parim rahandusminister Jürgen Ligi. Praegune probleem on tegelikult kiirustamine ja et uus regulatsioon tekitab halduskoormuse. Mis olnuks, kui see idee oleks algatatud aastal 2009 ja seadus oleks rakendunud 1. jaanuaril 2011? Te usute, et tulu võib olla 30 miljonit eurot aastas. Kas komisjoni liikmed on omavahel arutanud – loomulikult mitte istungil –, kas Jürgen Ligi tegematajätmine on tekitanud riigile 90 miljonit eurot kahju?

Remo Holsmer

Kõigepealt, Jürgen Ligi on minu teada Euroopa parim rahandusminister ja enne aastat 2007 oli ametis maailma parim rahandusminister, kes nüüd istub siin teises reas – Aivar Sõerd. Aga see selleks. Mis puutub kahjusse, mille te oma peas kokku lõite, siis ma kindlasti pole nõus, et Jürgen Ligi on soovinud eelarvesse mingisugust kahju tekitada. Mina ikka eeldan, et tema eesmärk on olnud riigi rahandus korras hoida ning selle eesmärgi poole püüeldes on üks asi tagada, et maksukeskkond oleks stabiilne, aga teisalt peab maksupettustega võitlemise tulemusel Eestis olema aus ettevõtluskeskkond, nii et petturlus ei mõjutaks ausat konkurentsi.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Mihhail Stalnuhhin, teine küsimus!

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud ettekandja! Kui ma õpetajana töötasin, siis ütlesin

oma õpilastele ikka, et kui tahad midagi küsida, siis küsi. Kui sinul tekkis küsimus, siis tõenäoliselt on see tekkinud ka teistel selles klassis, keegi ei pea sind rumalaks. Peamine on tõeni jõuda. Siin läks väikeseks diskussiooniks teemal, et Jürgen Ligi on Euroopa parim rahandusminister, Aivar Sõerd maailma parim. Aga kuhu sa selles edetabelis paigutaksid Tõnis Paltsu?

Remo Holsmer

Mina neid tiitleid välja ei anna, selleks on mingisugune organisatsioon. Ma ei tahaks anda hinnangut Tõnis Paltsu tööle rahandusministrina.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Priit Toobal!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Hea ettekandja! Saan ma õigesti aru, et mingis mõttes on kas valitsus või Rahandusministeerium meid sundseisu pannud? Kui me homme enne eelarve vastuvõtmist seda seaduseelnõu vastu ei võta, siis puudub meil õigus riigieelarve vastu võtta. Järgmise aasta eelarves on arvestatud, et need 15 miljonit selle seaduse mõjul laekuvad.

Remo Holsmer

Ma ei nimetaks seda sundseisuks. Riigieelarve eelnõuga kaasnevad ikka eelnõud, mis puudutavad riigi tulusid ja kulusid järgmisel aastal. Need käivad n-ö ühte sammu. Ma ei näe selles erilist traagikat.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Tõnis Palts, teine küsimus!

Tõnis Palts

Ma ei küsinud enne, kas Jürgen Ligi tahab võidelda maksupetturluse vastu või mitte. Ma küsisin, et kui ta oleks selle eelnõu algatanud neli aastat tagasi, siis oleks meie riigieelarvesse vahepeal laekunud 90 miljonit eurot rohkem ja mis takistas tal seda tegemast.

Remo Holsmer

Hea küsija, sa saad väga hästi aru, et mina ei saa sulle vastata Jürgen Ligi peas tekkinud või tekkimata ideede kohta. Seda pead sa

küsima tema käest, miks ta üht või teist ettepanekut ei ole Riigikogule varem teinud või miks ta ühte või teist ettepanekut üldse Riigikogu ette ei too. Mina olen kindlasti vale adressaat.

Aseesimees Laine Randjärv

Palun, Rannar Vassiljev, teine küsimus!

Rannar Vassiljev

Aitäh! Mina sain inspiratsiooni ühest küsimusest, mis siin kõlas. Kui Rahandusministeerium oleks selle eelnõu saatnud valitsuse kooskõlastusringile näiteks aastal 2008 ja seda oleks mingil kujul arutatud ka fraktsioonides, kas Reformierakonna fraktsioon oleks ka siis nii kiivalt seda eelnõu kaitsnud?

Remo Holsmer

Aitäh selle hüpoteetilise küsimuse eest! Ma vastan samamoodi nagu eelmisele küsimusele. Minna tagasi aastasse 2008 ja hakata fantaseerima selle üle, mida oleks kas Reformierakonna fraktsioon või toonane rahandusminister Ivari Padar välja käinud ja mis sellest eelnõust oleks võinud saada – see arutelu ei vii meid kuidagimoodi edasi. Edasi viivad küsimused, mis puudutavad eelnõu sisu ja eelnõu rakendamist. Küsimused, mis oleks võinud juhtuda viis või kaheksa aastat tagasi, meid kuidagi edasi ei aita.

Aseesimees Laine Randjärv

Ettekandjale rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, Remo Holsmer! Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Läbirääkimisi avada ei soovita.

Eelnõu muutmiseks on laekunud viis ettepanekut. Vaatame need läbi. Kõik muudatusettepanekud on tulnud rahanduskomisjonilt. Muudatusettepanek nr 1, juhtivkomisjoni ettepanek on arvestada täielikult. Muudatusettepanek nr 2, juhtivkomisjoni ettepanek on arvestada täielikult. Muudatusettepanek nr 3, juhtivkomisjoni ettepanek on arvestada täielikult. Muudatusettepanek nr 4, juhtivkomisjoni ettepanek on arvestada täielikult. Muudatusettepanek nr 5, juhtivkomisjoni ettepanek on arvestada täielikult. Muudatusettepanekud on läbi vaadatud.

Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 493 teine lugemine lõpetada. Teine lugemine on lõppenud.

3. Tööturuteenuste ja -toetuste seaduse, töötuskindlustuse seaduse ning riiklike peretoetuste seaduse muutmise seaduse eelnõu (517 SE) teine lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Meie tänane kolmas päevakorrapunkt on sotsiaalkomisjoni algatatud tööturuteenuste ja -toetuse seaduse, töötuskindlustuse seaduse ning riiklike peretoetuste seaduse muutmise seaduse eelnõu 517 teine lugemine. Ma palun ettekandeks kõnetooli sotsiaalkomisjoni liikme Maret Maripuu!

Maret Maripuu

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Tööturuteenuste ja -toetuste seaduse, töötuskindlustuse seaduse ning riiklike peretoetuste seaduse muutmise seaduse eelnõu 517 esimene lugemine lõpetati 15. novembril. Muudatusettepanekute esitamise tähtajaks määrati 19. november 2013 kell 17.15. Nimetatud tähtajaks ei esitatud ühtegi muudatusettepanekut.

Sotsiaalkomisjon kogunes eelnõu 517 aruteluks ja teise lugemise ettevalmistamiseks 2. detsembril. Komisjon otsustas nimetatud istungil teha ühe muudatusettepaneku ja järgnevalt lubage mul seda tutvustada. Kehtiva tööturuteenuste ja -toetuste seaduse alusel võetakse töötuna arvele täiskoormusega õppiv inimene, kui ta on 180 päeva töötanud. Tööturuteenuste ja -toetuste seaduse § 9 lõike 2 järgi osutatakse täiskoormusega õppivale töötule vähem tööturuteenuseid kui teistele töötutele. Erisus on tehtud lähtudes asjaolust, et inimene õpib ja kõiki teenuseid, nagu näiteks koolitus või praktika, ei ole vaja talle osutada. Kui muudatusettepanek jääks tegemata, siis tähendaks see, et täiskoormusega õppival töötul on õigus kolmele tööturuteenusele, aga statsionaarses õppes õppival töötul on õigus kõikidele tööturuteenustele. Seaduseelnõu eesmärk on taastada endine, enne 1. septembrit 2013 kehtinud olukord.

Eelnõuga muudetakse õppiva inimese töötuna arvele võtmise tingimusi seoses õppevormide muutmiselega kutseõppes. Eelnõu järgi võetakse töötuna arvele täiskoormusega õppes või kutseõppe statsionaarses õppes õppiv inimene, kes on 180 päeva töötanud. Seetõttu on

vaja muuta ka tööturuteenuste ja -toetuste seaduse § 9 lõike 2 teist lauset, kus sätestatakse, milliseid tööturuteenuseid osutatakse kutseõppe statsionaarses õppes õppivale töötule. Kuna kutseõppes asendati täiskoormusega õpe statsionaarse õppega, siis on vaja täiendada ka tööturuteenuste ja -toetuste seaduse § 9 lõike 2 teist lauset pärast sõna "täiskoormusega" sõnadega "või kutseõppes statsionaarses õppes". Muudatusettepaneku tulemusel koheldakse täiskoormusega õppes ja kutseõppes statsionaarses õppes õppivaid inimesi võrdselt.

Juhtivkomisjon tegi järgmised menetluslikud otsused ja ettepanekud: esitada eelnõu teiseks lugemiseks Riigikogu 10. detsembri päevakorda ja teha ettepanek teine lugemine lõpetada. Samuti langetas komisjon otsuse, mille kohaselt juhul, kui eelnõu teine lugemine lõpetatakse, viidaks eelnõu kolmas lugemine läbi 12. detsembril. Kõik otsused langetati täielikus üksmeeles. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Kas ettekandjale on küsimusi? Küsimusi ei ole. Suur tänu, Maret Maripuu! Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Läbirääkimisi avada ei soovita.

Sotsiaalkomisjon on teinud käesoleva eelnõu kohta ühe muudatusettepaneku. Vaatame selle läbi. Muudatusettepanek nr 1, juhtivkomisjoni ettepanek on arvestada seda täielikult. Muudatusettepanek on läbi vaadatud. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 517 teine lugemine lõpetada. Teine lugemine on lõpetatud.

4. Maareformi seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (516 SE) teine lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Neljas päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud maareformi seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 516 teine lugemine. Ma palun ettekandjaks maaelukomisjoni aseesimehe Aivar Koka!

Aivar Koka

Hea juhataja! Head kolleegid! Maareformi seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu teise lugemise ettevalmistamiseks on komisjon istunud koos kahel korral, 3. ja

5. detsembril. Mõlemal istungil osalesid Sise-
ministeeriumi ja Maa-ameti esindajad. 3. det-
sembri istungil arutati Keskkonnaministeeriu-
mi kirjas sisalduvaid Maa-ameti ettepanekuid
ja leiti, et tõstatatud probleemid vajavad kiiret
lahendust. Kaaluti, kas täiendada käesolevat
eelnõu või algatada nende ettepanekute põhjal
eraldi eelnõu. Komisjon otsustas täiendada
käesolevat eelnõu ja järgmiseks istungiks sõ-
nastada komisjoni muudatusettepanekud.

Komisjon otsustas 5. detsembri istungil
kanda muudatusettepanekute loetellu viis muu-
datusettepanekut, millest üks täpsustab eelnõu
algteksti ja neli tulenevad Keskkonnaminis-
teeriumi kirjas sisalduvatest Maa-ameti ette-
panekutest. Selle eelnõu kohta võib täna öelda,
et esimesele lugemisele siia saali me tulime
nõõbiga ja teiseks lugemiseks oleme nüüd
sinna juurde ka pintsaku õmmelnud. Kõige-
pealt arutasime, et erastatud maade maksud
peaksid paremini laekuma ja oleks vaja prog-
rammi, kust kõik maksumaksjad saaksid näha,
milline nende rahaline kohustus just hetkel on.
Eelnõu arutelu käigus selgus, et maareformi
kiiremaks lõpetamiseks on vaja seadusesse
veel teatud punktid tuua.

Üks oluline punkt on see, et järgnevatel aast-
tatel võib Eesti riik alustada väga suurt inves-
teeringut, mis on seotud Rail Balticu raud-
teetrassi ehitamisega. Selle trassi alla lähevad
mitmed-mitmed riigimaad, mis samas on antud
rendile ja mille rendilevõtjatel on õigus need
erastada. Et ei kujuneks selline olukord, kus
me praegu müüme maa kas või järeelmaksuga
odavalt mõnele ettevõtjale või eraisikule ja
aasta pärast hakkaks riik maad uuesti tagasi
ostma, millega riigile tekitataks suurt kahju,
siis tegime Keskkonnaministeeriumi ja Maa-
ameti ettepanekul parandusettepanekud.

Teine asi, mis kindlasti on maareformi
pidurdanud, on see, et paljude maade erasta-
mise õigus on antud hoonestusõiguse ehk ehi-
tusloa kaudu, mida ei ole viimase 20 aasta
jooksul kasutama hakatud. Parandusettepane-
kutes on sees, et maavanemal on õigus need
kohad üle vaadata. Kui ei ole ehitama hakatud,
siis ei ole ka õigust erastada maad n-ö tulevase
hoone ümber olevaks kasutusvalduseks.

Kuna selle seaduse juures on mitu väga
olulist muudatust, siis tegi komisjon kolm kon-
sensuslikku otsust: esiteks, võtta eelnõu 516
Riigikogu tänasesse päevakorda; teiseks, teha

ettepanek eelnõu 516 teine lugemine katkes-
tada; kolmandaks, teha ettepanek määrata eel-
nõu 516 muudatusettepanekute tähtajaks nelja-
päev, 12. detsember kell 10. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Kas ettekandjale on küsimusi? Küsimusi ei
ole. Suur tänu, Aivar Kokk! Kas soovitakse
avada läbirääkimisi? Läbirääkimisi avada ei
soovita. Maaelukomisjon on teinud käesoleva
seaduseelnõu kohta viis muudatusettepanekut.
Vaatame need läbi. Muudatusettepanek nr 1,
juhtivkomisjoni ettepanek on arvestada täieli-
kult. Muudatusettepanek nr 2, arvestada täieli-
kult. Muudatusettepanek nr 3, arvestada täieli-
kult. Muudatusettepanek nr 4, arvestada täieli-
kult. Muudatusettepanek nr 5, juhtivkomisjoni
ettepanek on arvestada täielikult. Oleme muu-
datusettepanekud läbi vaadanud.

Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 516
teine lugemine katkestada. Määratud eelnõu 516
muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s.a
12. detsembri kell 10.

5. Avaliku teenistuse seaduse muutmise seaduse eelnõu (512 SE) esimene lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Meie viies päevakorrapunkt on Eesti Kesk-
erakonna fraktsiooni algatatud avaliku tee-
nistuse seaduse muutmise seaduse eelnõu 512
esimene lugemine. Ma palun ettekandeks
kõnetooli Riigikogu liikme Tarmo Tamme!

Tarmo Tamm

Proua juhataja! Lugupeetud kolleegid! Teie
ees on avaliku teenistuse seaduse muutmise
seadus. Avaliku teenistuse seadusesse tehakse
järgmised muudatused ja täiendused. Parag-
rahi 60 lõiget 5 muudetakse ja täiendatakse
järgmises sõnastuses: "Teenistusest vabastatud
ametnikul on keelatud: 1) ühe aasta jooksul
vabastamise päevast arvates saada korruptsioo-
nivastase seaduse § 7 lõike 1 punktide 2 ja 3
tähtsuses seotud isikuks sellise eraõigusliku
juriidilise isikuga, kelle üle ta viimase aasta
jooksul on teostanud vahetult või püsivalt
järelevalvet; 2) ühe aasta jooksul vabastamise
päevast arvates asuda avalik-õigusliku juriidi-
lise isiku valitavale või nimetatavale ameti-

kohale, kelle üle ta viimase aasta jooksul on teostanud vahetult või püsivalt järelevalvet."

Seletuskirjast saame lugeda, et seadusmuudatusega lisatakse piirang, mis keelab teenistusest vabastatud ametniku töö avalik-õigusliku juriidilise isiku valitaval või nimetataval ametikohal, mille üle ta viimase aasta jooksul on teostanud vahetult või püsivalt järelevalvet.

Nüüd eelnõu sisu ja võrdlev analüüs. 2009. aasta sügisel arutati avaliku teenistuse seaduse eelnõu 538. Toona tõstatati teema, mis puudutas maavanemate tegevuspiirangut. Juhti tähelepanu, et seaduse järgi ei või teenistusest vabastatud ametnik ühe aasta jooksul vabastamise päevast arvates olla seotud korruptsioonivastase seaduse tähenduses eraõigusliku juriidilise isikuga, kelle üle ta viimase aasta jooksul on teostanud vahetult või püsivalt järelevalvet. Samas ei lähtunud uue seaduse koostamisel põhimõttest, et peale eraõigusliku juriidilise isiku peaks teenistusest vabastatud ametnikul olema keelatud asuda ühe aasta jooksul vabastamise päevast arvates ka avalik-õigusliku juriidilise isiku valitavale või nimetatavale ametikohale, kelle üle ta viimase aasta jooksul on teostanud vahetult või püsivalt järelevalvet. Samuti ei lähtunud sellest põhimõttest 28. jaanuaril 2013. aastal algatatud ja nüüd juba kehtiva avaliku teenistuse seaduse koostamisel.

Vabariigi Valitsuse seaduse § 85 sätestab maavanema järelevalvepädevuse kohaliku omavalitsuse tegevuse üle. Lisaks tulenevad järelevalve funktsioonid ka muudest seadustest ning seetõttu teeb maavanem näiteks üldplaneeringute ja detailplaneeringute ning riigilt sotsiaalhoolekandeks eraldatud sihtotstarbeliste rahaliste vahendite kasutamise järelevalvet. Järelevalve peab olema erapooletu, mitte enda huvidest lähtuv, nagu on mitmes sõnavõttus kinnitanud ka õiguskantsler. Praegu on tekkinud olukord, kus maavanemad valvavad kohalike omavalitsuste järele, kuid saavad kandideerida järelevalvatava kohaliku omavalitsuse volikogu liikmeks. Samas keelab seadus maavanemal olla valla- või linnavolikogu liige. Kandideeriv maavanem, kes jääb oma ametisse ja loobub mandaadist, aitab kogutud häälte abil volikokku oma erakonna teise liikme. Tema kaudu on maavanema järelevalve all olevas volikogus üks erakond saanud suurema kaalu, millega eiratakse erapooletu ja mitte

enda huvidest lähtuva järelevalve põhimõtet. Selline olukord läheb vastuollu avaliku teenistuse eetikakoodeksiga, mille punkt 13 sätestab, et ametnik hoidub loomast ka näilikku olukorda, mis võib seada kahtluse alla tema erapooletuse ja asjade käsitlemise objektiivsuse.

Kavandatava muudatuse peamine eesmärk on korrastada kohalike omavalitsuste järelevalvet. Peamine sihtgrupp on maavanemad. See on lühidalt kõik. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Asume küsimuste juurde. Palun, Jüri Jaanson!

Jüri Jaanson

Aitäh, austatud juhataja! Selle seaduseelnõu eesmärk on likvideerida selline näiline olukord, kus maavanem võiks asuda enda järelevalvatavale ametikohale. Milles peaks avalduma sellise üheaastase pausi tegemise efekt? Miks see paus peab olema üks aasta, miks ei võiks olla näiteks kolm kuud, valimiste periood või näiteks neli aastat?

Tarmo Tamm

Aitäh, hea kolleeg, hea küsimuse eest! Miks üks aasta? Ilmselt on see selline piisav aeg, et ei tekiks võimalust sellele ametikohale asuda, kui sa eelmises ametis ei mõtle niimoodi, et kui ma nüüd saan sinna valituks, siis ma asungi sellele kohale. See tekitab sellise ajalise vahe ja ma arvan, et üks aasta on piisav aeg välistamiseks seda, et maavanem võib kuidagi mõjutada ametikohta, kuhu ta saab ise tulevikus tööle asuda. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Neeme Suur!

Neeme Suur

Aitäh, proua juhataja! Hea ettekandja! Nagu seletuskirjast on näha ja nagu sa ka ise ütlesid, on eelnõu põhiline sihtgrupp maavanemad. Samas on eelnõu ise sõnastatud laiapõhjalisena ja käsitleb üldse ametnikke ning nende tööleasumist. Selle eelnõu kohaselt ei saa näiteks ka Päästeameti keskasutuses töötanud inimene, kui ta oma töökohalt kas lahkub või vabastatakse, minna ja töötada struktuuris allpool, näiteks päästekomando vanemana või osakonna juhatajana. Täpselt samuti on politseis, kui

näiteks politsei juhtivametnik töölt vabaneb, siis ei saaks ta aasta jooksul minna samas struktuuris allapoole tööle, sest ta võib olla teinud seal järelevalvet. Mis on sellise laiapõhjajalise piirangu mõte? Kui teil olid sihikul maavanemad, miks te siis otsesõnu ei kirjutanudki, et maavanemad?

Tarmo Tamm

Aitäh, hea kolleeg Neeme! Sina endise maavanemana tead seda teemat muidugi kõige paremini, aga praegu me oleme tõesti võtnud sihikule maavanemad. Ma toon teile näiteks selle aasta kohalike omavalitsuste valimiste situatsiooni, kus kohaliku omavalitsuse volikogusse kandideeris 12 maavanemat ja nendest mitte ükski ei asunud volikogusse tööle. Järelikult ükski neist maavanematest ei teinud erapooletut järelevalvet. Ma ei ole aga selle vastu, kui menetluse käigus seda seaduseelnõu täpsustatakse.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Neeme Suur, teine küsimus!

Neeme Suur

Aitäh, proua juhataja! Nagu sa ütlesid, ükski maavanem ei asunud tööle, ja eelnõu seletuskirjast me näeme samuti, et põhiprobleem ei ole mitte nende tööleasumises või mitteasumises, sest tööle võivad nad asuda ka ilma kandideerimata, näiteks konkursi korras, põhiprobleem on kandideerimises. Aga eelnõu räägib ometi otsesõnu tööleasumisest. Kui probleem on tegelikult kandideerimises, miks te ei tulnud siis välja näiteks ettepanekuga lihtsalt keelata maavanemal poliitiline tegevus ja omavalitsuste valimistel kandideerimine?

Tarmo Tamm

Aitäh, Neeme! Miks me ei keelanud kandideerimist? Me arvame, et siin võib olla mingi põhiseaduslik riive. Aga see, et nad kandideerivad ja on ülepolitiseeritud, ei ole meie arvates tänapäeva Eesti elule kasuks tulnud. Me oleme korra toonud Riigikogu suurde saali eelnõu, et maavanema amet üldse ära kaotada, sest tänapäeval on see elule jalgu jäänud, funktsioonid on ähmastunud jne. Eelnõu menetluse käigus võib seda kõike täpsustada, aga keeld oleks meie arvates ilmselt vastuolus põhiseadusega.

Aseesimees Laine Randjärv

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, Tarmo Tamm! Palun kaasettekandjaks kõnetooli põhiseaduskomisjoni liikme Peep Aru!

Peep Aru

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Meie komisjon arutas seda küsimust 3. detsembril. Tarmo Tamm pidas siis algatajate nimel sama põhjaliku ettekande nagu praegu siin puldiski, seepärast ma ei hakka tema juttu ega põhjendusi kordama. Vabariigi Valitsust esindas komisjonis Justiitsministeeriumi avaliku õiguse talituse nõunik Ebe Sarapuu, kes kaitses neid seisukohti, mida Vabariigi Valitsus andis eelnõuga seoses oma 19. novembri kirjas. Refererin neid lühidalt.

Vabariigi Valitsus arutas eelnõu 14. novembril ja otsustas seda mitte toetada. Seda päris mitmel põhjusel. Esiteks ei saa toetada ettepanekut, mis piirab põhiõigusi (passiivne valimisõigus) ning mille seos korruptiivse käitumisega on konkretiseerimata. Kehtivas ATS-is olev piirang käsitleb üleminekut erasektorisse ja selle keelamine on põhjendatud. Avalikus sektoris puudub erasektoriga võrreldav konkurents ja oluline ei ole ühe või teise asutuse eelised teise ees, vaid kogu avaliku sektori hea ja läbipaistev toimimine. Samuti ei saa ametnik avalik-õigusliku juriidilise isiku järelevalvel üldjuhul sellist informatsiooni, mis oleks talle majanduslikult kasulik sama avalik-õigusliku juriidilise isiku valitaval või nimetataval ametikohal olles, ehk informatsiooni, mille kasutamise vältimine on selle piirangu eesmärk erasektorisse liikumise puhul. Seega rikub sellise piirangu kehtestamine ebaproportsionaalselt ametnikkonna õigusi.

Teiseks, eelnõuga taotletavat eesmärki ei ole võimalik saavutada pakutava lahendusega, sest eelnõus esitatud järelevalve efektiivsuse kriteeriumid on meelevaldsed ja seotud ning maavanema asumine kohaliku omavalitsuse valitavale või nimetatavale ametikohale ja järelevalve ebaefektiivsus ei ole põhjuslikus seoses.

Kolmandaks, avaliku teenistuse seaduse seletuskirja kohaselt on ametnike soovitud käitumist võimalik mõjutada õigusaktidega kehtestatud tegevus- ja toimingupiirangute ning sanktsioneerivate meetmete kaudu, kuid samas ei ole võimalik ega otstarbekas kõiki

väärtusi, käitumisstandardeid ega eetilisel probleemseid olukordi ammendavalt õigusaktiga reguleerida ning toetada tuleks pigem ametnike teenistuse väärtuste tugevdamisel ja väärtustel põhineva eetikakoodeksi ühetaolist rakendamist. Ka uues korruptsioonivastases seaduses on valitud lähenemine, mille kohaselt on ametiisikul üldiselt lubatud tegelda kõrvaltegevustega, sh tegutseda ettevõtjana, ja töötada teise tööandja juures, välja arvatud konkreetsed juhud, kui esinevad kõrvaltegevuse keelamise alused. See on tunduvalt leebem sekkumine isiku põhiõigustesse ning on kooskõlas põhiõiguste piiramise üldise loogikaga – reeglilik on põhiõiguse olemasolu ning seda saab piirata ainult teatud tingimustel.

Neljandaks, 2009. aastal arutas Riigikogu oma liikmete algatusel toleaege avaliku teenistuse seaduse § 74 muutmist. Nimetatud eelnõu seadusena vastuvõtmisega kaotas kehtivuse piirang, mis keelas riigiametnikul pärast ametist vabastamist töötada riigiametnikuna mõnes teises riigiametis või omavalitsuses, mille üle ta riigiametnikuna oli varem järelevalvet teostanud. Riigikogu võttis tookord eelnõu vastu 72 poolthäälega ja eelnõu vastu ei hääletanud ükski Riigikogu liige. Käesoleva eelnõu autorid ei ole nimetatud seadusmuudatusele ja vastavatele põhjendustele viidanud, neid analüüsinud ega ümber lükanud.

Viiendaks, eelnõu seletuskiri käsitleb üksnes maavanemate järelevalve aspekti, kuid eelnõu piirang puudutab kogu avalikku teenistust.

Kuuendaks, kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse § 18 sätestab lisaks maavanemale terve rea muid ametikohti, mis on volikogu liikme ametikohaga ühitamatud. Nendele kandideerimise õigust ja selle piiramist eelnõu ei kajasta. Seega taotletakse eelnõus kavandatud muudatustega ametnike ebavõrdset kohtlemist, mis on vastuolus Eesti Vabariigi põhiseaduse §-ga 12.

Vabariigi Valitsuse seisukoha ärakuulamise järel esitati mõlemale ettekandjale hulgaliselt küsimusi, mis natuke kajastusid ka siin saalis esitatud küsimustes. Põhiolemuselt oli küsimuste sisu selline, et tegelikult tahetakse tekitada olukord, kus maavanem ei saaks kandideerida. Aga komisjoni küsimuste kaudu tuli ka välja, et kui selline soov peaks olema, siis on võimalik teha seda teisiti. Nimelt on võima-

lik teha seda Vabariigi Valitsuse seaduse kaudu. Seal on maavanemaid käsitlev osa ja sinna võib kirjutada sisse midagi selletaolist, mis olukorda muudaks. Oli ka selline ettepanek, et kõik poliitilised erakonnad võiksid kokku leppida ja allkirjastada heade kavatsuste protokoll, mille järgi maavanemad ei kandideeriks ega asuks hiljem ametisse.

Lühidalt võib öelda, et selline on kokkuvõetuna komisjoni meelsus. Tuleb anda au eelnõu kaitsjale, et ta on oma seisukohtadele kindlaks jäänud. Väga kindlameelne!

Kuulanud ära kõik poolt- ja vastuargumendid ning asja põhjalikult arutanud, otsustas komisjon teha ettepaneku võtta eelnõu tänasesse päevakorda ja eelnõu tagasi lükata. Selle otsuse poolt oli 7 komisjoni liiget, vastu oli 2 ja 2 jäid erapooletuks. Lõpuks otsustati veel, et mina olen selle eelnõu komisjonipoolne ettekandja. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Kas ettekandjale on küsimusi? Palun, Jüri Jaanson, teine küsimus!

Jüri Jaanson

Aitäh, austatud eesistuja! Hea ettekandja! Eelnõu sisu on maavanemate kandideerimise vältimine. Minule teadaolevalt olete olnud oma pika poliitilise karjääri jooksul nii asemaavanem kui ka linnaeape ning saate seda eelnõu oma isikliku kogemuse järgi hinnata. Siit küsimus: kas teie isiklikust kogemusest lähtudes tooks selle eelnõu vastuvõtmine ka mingisugust sisulist kasu?

Peep Aru

Ma andsin oma arvamuse komisjonis hääletades. Eks komisjoni liikmed teavad, kuidas ma hääletasin. Jään selle juurde.

Aseesimees Laine Randjärv

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, Peep Aru! Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Palun, Priit Toobal Keskerakonna fraktsiooni nimel!

Priit Toobal

Lugupeetud istungi juhataja! Head kolleegid! Ma oleksin tulnud siia pulti palju parema meelega, kui põhiseaduskomisjon oleks teinud otsuse, et seda eelnõu arutatakse ja menetle-

take edasi, mitte ei lükata ühe opositsiooni-erakonna algatust taas kord lihtsalt tagasi. Usun, et kõik kolleegid siin saalis mõistavad, et tegemist pole pelgalt avaliku teenistuse seaduse sätte muutmisega, vaid põhimõttelise küsimusega ühiskonna politiseerituse astmest ja maavanema institutsiooni mõttekusest üleüldse. Käesolev eelnõu korrastaks meie poliitilist süsteemi selles mõttes, et võtaks maavanematelt ära motivatsiooni või põhjuse kohalikel valimistel kandideerida. Kuna seadus keelab neil nagunii volikogu liikmeks asuda, siis oleks mõistlik teha sedasama ka omavalitsusjuhi ameti puhul. Veelgi enam: kuna maavanemad on üldjuhul päris tublid hääletpüüdjad, siis paneksime käe ette sellisele olukorrale, kus maavanem korjab oma valimiskampaanias avalikku ressursi kasutades hääled kokku, tema erakond saab selle võrra rohkem kohti ning võib võimule pääseda. Ja seda maavanema häältega, kes peaks seda omavalitsust kontrollima. Seesugune olukord, mida Keskerakonna fraktsioon täna arutatava eelnõuga pakub, on Eestis juba kehtinud, siin pole tegu jalgratta leiutamiselega. Siinkohal ka vastus kolleeg Neeme Suurele, miks me tulime välja just sellise laiapõhjalise, kogu avaliku teenistuse seaduse muutmise eelnõuga. Põhjus ongi see, et taastada endine olukord, mis peaks olema vastuvõetavam ja lihtsam kui tulla välja uue ideega.

Kunagise Pärnu maavanema tõttu kaotati avalikus sektoris kõnealune piirang ära. Erasektoris kehtib aga siiani seesugune piirang, et kui ametnik on üht või teist ettevõtet kontrollinud, siis ei saa ta pärast ametikohast loobumist seda ettevõtet juhtima minna. Valitsus põhjendas erisust sellega, et avalikus sektoris pole konkurentsi, aga erasektoris see on. See näitab minu arvates veel kord, et valitsus ei tea, mis tegelikult Eestis maal toimub. Maal on ju erasektori konkurents juba ammu kadunud. Paljudes kohtades pole enam ettevõtteidki, on veel vaid maapoed, mis 50-kilomeetriste vahemaadega üksteisele kindlasti konkurentsi ei paku. Ainus konkurents ongi jäänud avalikku sektorisse kohalike omavalitsuste vahele, kus võisteldakse kas siis koolide ja bussiliinide säilimise või tegelikult iga kodaniku ehk maksumaksja pärast, kusjuures tihtipeale sõltub just maavanema seisukohtadest ja otsustest, kuidas ühel või teisel omavalitsusel läheb.

Keskerakond on juba mitu korda toonud siia saali ka eelnõu, mis muudaks maavalitsuste olemust põhimõtteliselt, kaotades maavanema institutsiooni. Maavalitsused ja maavanemad töötavad ju 1996. aasta seaduse alusel, kuid sisuliselt on nende ülesanded ja roll aja jooksul oluliselt muutunud. Võib isegi öelda, et maavanema ja maavalitsuste põhifunktsioonid on hääbunud või hääbumas. Kõik reaalsed hoovad, sh rahaline ressurss ja otsustusõigus, on koondatud ministriumide pädevusse ning parimal juhul tegeleb maavalitsus ministriumides otsustatud ressursi vahendamise korraldamisega. Ja selle rahanatukese kulutavad nad ka tihtipeale endale parema valimistulemuse tegemiseks. Maavanema ametikohast on saanud Reformierakonna ja IRL-i liikmetele soe koht, kus ei ole vastutust ja kus saab rahulikult erakonna asjadega tegelda.

Millised maavanemad siis kohalikel valimistel kandideerisid? Viieteistkümnest maavanemast 12: Harju, Lääne, Pärnu, Jõgeva, Rapla, Saare, Viljandi, Tartu, Ida-Viru, Põlva, Valga ja Võru maavanem. Neli neist, Pärnu, Jõgeva, Valga ja Võru maavanem, olid ka nende kohalike omavalitsuste linnaapeakandidaadid. Nii nagu ma ütlesin, kandideeris 15 maavanemast 12, kellest viis osutus valituks, kuid sellest pole lugu, sest seadus ei luba neil nagunii volikokku tööle minna. Seega on need näited ilmselgest valijatega manipuleerimisest, sest erinevalt näiteks Riigikogu liikmetest ja ministritest, kelle volikogu liikme mandaat mõneks ajaks peatatakse ning kellel on võimalik volikokku naasta, pole valitud maavanemal hiljem võimalust sinna minna. Võib öelda, et ainsad tõelised pardid neil kohalikel valimistel olidki maavanemad. Põhiprobleem on meie arvates see, et maavanemad kulutavad enda ja oma erakonna promomiseks üha enam riigi ressursi. Kandideerivad, kuid on ette teada, et ametisse ei asu. On näha, et mingid head tavad ja kokkulepped siin ei aita, seega tuleb seadusega piirata. Käesolev eelnõu pakub meie arvates välja leebema variandi, millega vähendatakse veelgi maavanemate motivatsiooni kohalikel valimistel kandideerida. Teine ja karmim variant on kehtestada maavanematele kohalikel valimistel kandideerimise piirang. See viimane on meie arvates küll suhteliselt äärmuslik meede ja seepärast soovitame toetada käesolevat seaduseelnõu. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Kas on veel kõnesoove? Rohkem kõnesoove ei ole. Sulgen läbirääkimised. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 512 esimesel lugemisel tagasi lükata. Peame selle ettepaneku läbi hääletama. Asume hääletamisprotseduuri ette valmistama.

Austatud Riigikogu, panen hääletusele juhtivkomisjoni ettepaneku eelnõu 512 esimesel lugemisel tagasi lükata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Ettepaneku poolt hääletas 51 Riigikogu liiget, vastu on 21, erapooletuid ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek leidis toetust, eelnõu 512 on esimesel lugemisel tagasi lükatud. (Tabel 23.)

6. Kinnisasja omandamise kitsendamise seaduse muutmise seaduse eelnõu (502 SE) esimene lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Me läheme järgmise päevakorrapunkti juurde, milleks on Eesti Keskerakonna fraktsiooni algatatud kinnisasja omandamise kitsendamise seaduse muutmise seaduse eelnõu 502 esimene lugemine. Palun ettekandeks kõnetooli Riigikogu liikme Mihhail Stalnuhhini!

Mihhail Stalnuhhin

Proua juhataja! Lugupeetud kolleegid! Maailmas on kümneid tuhandeid kummalisi seadusi. Ühes Ühendriikide omavalitsuses on keelatud paljalt alligaatori püüdmine, teises kohas ei tohi gaasimaskis suitsetada, kolmandas kohas on keelatud lõkke tegemine liikuvras raudteevagunis, neljandas ei tohi lõuna ajal – just nimelt lõuna ajal – mürgist madu koju tuua jne. Neid imelikke seadusi on väga palju. Aga iga seaduse taga on vist mingi konkreetne juhtum, mis pani seadusandja mõtlema, et võiks mõne asja keelustada või midagi piirata. Tõenäoliselt oli neil, kes kunagi võtsid vastu kinnisasja omandamise kitsendamise seaduse, ka mingi argumentatsioon, et teha elu selliseks, nagu ta praegu on.

Väikese piinlikkustundega, sest mälu järgi räägin sellest asjast siin saalis umbes 15-ndat korda, kirjeldan teile kehtivat situatsiooni. 1960. aastatel hakati NSV Liidus andma töölistele ja teenistujatele väikesi maatükke, et

inimesed saaksid maal midagi arendada – ehitada aiamaid, kasvatada juurvilja ja kõike muud, mis vaja. Alguses olid maatükid väga väikesed, kuus sajandikku, siis hakkasid need kasvama. Kui see Narva lähistel algas, siis hakati andma juba kaheksa, pärast kümme ja isegi kaksteist sajandikku. Aga need maalapid on tõesti väga väikesed. Siia saali, ma ei tea, mahuks vajaduse korral ära kuus sellist maalappi. Kuna Narva oli suurte ettevõtete linn ja selle maa saamisega eriti probleemi ei olnud, siis tekkiski linna ümber, ma ütleksin, terve teine linn. Kunagi 20 aastat tagasi oli seal, kus kõik need aiandusühistud asuvad, kokku 11 000 maalappi. Praeguseks on neid palju vähem – 7000. Aga 7000 on ka siiski väga suur arv, need on kümned aiandusühistud. Inimesed, kes seal elavad ja töötavad, on nende maalappide omanikud. Õigused peaksid olema võrdsed, aga ei ole. Seal on kahte sorti inimesi. Ühed on Eesti kodanikud, nemad saavad oma kinnistut müüa ja nad saaksid ka kinnistut osta. Teised ei ole Eesti kodanikud. Kui neil juba on see maatükk, siis on see neil olemas, sest lihtsalt ära võtta ei ole võimalik. Ma arvan, et seadusandja loogika oli kunagi selline. Aga ta saab seda maad müüa ainult Eesti kodanikule, mittekodanikule ei saa. Meie piirkonnas on Eesti kodanikke alla poole, seega turg vähe-
neb.

Inimesed on üsna põhjendatult juba oma 15 aastat küsinud, miks see piirang kehtib. Hakkad neile selgitama, et seaduses on öeldud, et need on kaitsepiirangud, riigikaitsepiirangud. Alguses tädi imestab, pärast hakkab küsima. Küsimusi on mitut sorti. Esiteks küsitakse, millist ohtu need kaheksa sajandikku siis Eesti riigile kujutavad. Kas oht seisneb selles, et neil kaheksal sajandikul võib välja ehitada mingi riigikaitsepiirangu huvisid riivava objekti? Teist sorti küsimused on sellised, et hea küll, minu kaheksa sajandikku on ohuks Eesti riigile – iseenesest on see küll naljakas –, aga vaata, 20 meetri kaugusel, seal, kus aiandusühistu lõpeb, lõpeb ka kaitsepiirangutega territoorium ja sinna on firma, mis ei ole pärit Eestist, ostnud endale kümneid hektareid maid. Täheleb, tema ei põhjusta mingit ohtu, kuigi omanikud ei ole Eesti kodanikud, aga need kaheksa sajandikku kohe kindlasti kujutavad endast ohtu.

Ja on veel üks naljakas asi, mille kohta ei ole küsitud, aga kui juba, siis juba. Kui teil

juhulikult on see eelnõu käes, siis vaadake, seletuskirja viimasel leheküljel on tabel "Kinnisasja omandamise kitsendamise seaduse paragrahvi 10 lõikes 1 nimetatud piirkondade pindalad". Tegelikult käib see kitsendus ju Narva linna kohta, Narva-Jõesuu kohta, Sillamäe kohta – kokku umbes 80 000 inimest, kellest enam kui pooled ei ole Eesti kodanikud. Milles on siin naljanumber? Vaatamata sellele, et need kolm omavalitsust on seaduses sees, sinna ilusasti sisse kirjutatud, seal tohib osta, seal ei piira seda võimalust keegi, teistes valdades aga ei tohi.

Selle probleemi lahendamine venib ja venib. Mina isiklikult hakkasin siin seda juttu ajama 1999. aastal, aga see venib ja venib ja venib. Mõni aeg tagasi – umbes poolteist aastat tagasi, täpselt ei oska öelda – rääkisin sellest siit puldist jälle ja komisjonis jõuti muudatusega praktiliselt lõpuni välja, aga kolmandal lugemisel võeti see tookordne muudatusettepanek tagasi. Siis selgitati, et põhjuseks on kaitsepiirangud, Kaitseministeerium pidi vastu olema, kapo pidi vastu olema.

Kui ma selle eelnõuga komisjonis olin – koos oli kaks komisjoni, maaelukomisjon ja riigikaitsekomisjon –, siis oli kohal ka Kaitseministeeriumi esindaja. Tal ei olnud mitte mingeid pretensioone. Kaitseministeeriumis on piisavalt targad inimesed, et aru saada, et kaheksa sajandikku, isegi kui neid on kümme tükki koos, ei kujuta endast mingit ohtu riigikaitsele.

Tol ajal, oma poolteist aastat tagasi, jäi õhku küsimus, et kui te ütlete, et kaitse koha pealt on mingi oht, siis tõestage seda, tehke analüüs ja näidake meile. Lubati, et jaa, teeme ära. Ja kui me nüüd seekord kohtusime – ikka kõik tegemata, ei ole mingit analüüsi. Väidetavasti on loodud mingi töörühm. Kui tahad mingi asja läbi kukutada, siis tee töörühm, kõik läheb ilusasti põhja! Nüüd on lubatud, et 1. maiks tuuakse argumentatsioon siia kohale. Ma ei kujuta ette, mida sinna sisse kirjutatakse, ainult mingit suvalist rumalust, sest põhjendada ei ole seda lihtsalt võimalik.

Lugupeetud kolleegid, ennekõike kolleegid koalitsioonist, ma pöördun teie arukuse poole: no ei ole siin mitte mingit ohtu! See seadus ei toimi territooriumil, mille suurus on 105 ruutkilomeetrit, ehk Narva, Sillamäe ja Narva-Jõesuu territooriumil. See pole kunagi toimi-

nud. Aitab juba jonnimisest! Teeme inimestele kas või midagi kasulikku ära!

Komisjonis küsiti, kas keegi on üritanud nendel maa-aladel – seal on kümned hektarid – ka midagi suurt ja ilusat teha. On küll. Kunagi, oma 10–12 aastat tagasi tõin paaril korral sinna Tallinnast ettevõtjaid. Ütlesin, vaadake, inimesed lihtsalt annavad need maalapid ära. Ja kas teate, miks? Sest praegu on meil selline kollektiivvastutus. Nendel maalappidel on omanik, näiteks Vene kodanik, kes ei käi kohal, maha müüa ei saa, aga kohal ei käi ja aiandusühistule midagi ei maksa. Aiandusühistu peab ise seda raha koguma ja nagunii seal tööd kinni maksuma. Ettevõtja tuli kohale, hakkas vaatama ja otsustas – ei ole võimalik, nii kirjuks on see asi tehtud. Tähendab, need keelud takistavad täiendavat majandustegevust ja teevad muidugi väga raskeks, seda ka rahalises mõttes, nende aiandusühistute liikmete elu, kes seal realselt kohal käivad.

Suurt ma midagi tänasest ei looda ja ma ei kavatsenudki eriti pikalt rääkida. Aga mulle meeldis debatt eelnõu 493 üle, mis tegelikult näitas, et uskumatu küll, kuid peale nende, kes siin kogu aeg räägivad, mõtlevad ja saavad aru ka need, kes tavaliselt vait on. See oli täna väga positiivne mulje. Ja selles pühas lootuses, et te saate aru, et see seadus on täielik rumalus, asi on vaja ära muuta, ma teie poole pöördusingi. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Jätkame küsimustega. Palun, kolleeg Meelis Mälberg!

Meelis Mälberg

Aitäh, austatud juhataja! Hea ettekandja! Väga paljudes riikides on maa omandamisele teatud piirangud seatud. Milline on teie isiklik arvamus, kas Eestis üldse peaks olema seatud kinnisasja omandamisele mingid piirangud ja millistest printsiipidest võiks näiteks lähtuda?

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh! Tõsine küsimus, tõsine vastus: riigikaitseprintsiipidest või näiteks tervishoiuprintsiipidest. Oletame, et meil on lennuväli, kus seisavad pommitajad, hävitajad – kaitsekomisjon teab seda kindlasti paremini. Sel juhul oleks mõistlik, et mingil territooriumil

mil selle sõjalise objekti kõrval ei elata. Või kui on suurtükipolügoon, siis peaks olema mingi vöönd selle koha vahel, kus tulistatakse, ja selle vahel, kus elatakse. Või siis lähtutakse tervishoiu põhimõtetest. Kui on heitveepuhastusjaam, siis peab olema mingi tsoon, kas 150, 300 või 500 meetrit, kus ei tohiks ehitada ja kus keegi ei tohiks elada. Lähtuma peaks niisugustest arusaadavatest põhimõtetest. Kitsendused peaksid olema, aga need peaksid tõesti olema riigikaitsealised, mitte sellised suvalised, nagu siin on. Kaks maja seisab kõrvuti, kaks aiandusühistut, mis on absoluutselt identsed, isegi nimi on üks ja sama, ainult number erineb, üks ja kaks. Üks maja on Narva linna territooriumil – müü, kui tahad, ja müü, kellele tahad. Teine maja on väljaspool linna territooriumi – kõik on lubatud ainult Eesti kodanikele. Mina küll ei näe, mis seal vahet on.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Jaak Allik!

Jaak Allik

Lugupeetud ettekandja! Ma olen korduvalt ajakirjandusest lugenud, et Narva-Jõesuus on üsna palju kinnisasju omandanud Venemaa päritolu firmad ja ka Venemaa Föderatsiooni kodanikud. Kas te oskate arvata, kui suur see hulk suhteliselt on ja millise mehhanismiga neid siis omandatakse? Kuidas nad on sellest seadusest mööda läinud?

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh! Väga hea küsimus! Kui ma aastaid tagasi seda asja uurisin – ma arvan, et see võis olla 2005. või 2006. aastal, igatahes enne pronksiööd –, siis sain ma Narva-Jõesuu Linnavalitsusest ametlikult teada, et veidi alla 20%, selline ümmargune, hästi meelde jääv arv, kinnisvarast ei kuulu mitte neile Vene kodanikele, kes elavad Eestis ja kellel on siin elamis-luba, vaid neile, kes peavad kogu aeg viisat tegema, neile, kes tulevad põhiliselt Leningradi oblastist. Arengud on aga sellised, et Narva-Jõesuus kasutatakse ära väga head geograafilist kohta ja iga aasta tuleb seal üks või kaks maja juurde, 10–20 korterit. Viimase maja kohta, mis müüki pandi, on mulle räägitud, et kõik selle korterid on ostnud ära Peterburi ja Leningradi oblasti põliselanikud. Narva-Jõesuus isegi naerdakse, et teatud ajal oli väga

kerge aru saada, kes uut eramaja ehitab. Kui aknad olid tohutu suured, nagu näiteks siin, siis ei ole ehitaja kohalik, tema veel ei tea, kui palju meil soojus maksab, ta ei kujuta seda ette. Pärast selgus, et nad teavad küll. Neil on lihtsalt piisavalt raha, et seda osta.

Minu jaoks on see saladus. Mina olen viimane inimene, kes hakkaks kohalikule omavalitsusele kahju tekitama, küsides, miks rikutakse seadust ja miks neil inimestel lubatakse seda maad osta, aga selline asi toimub. Ma arvan, et praegu võib säärase kinnistute osa olla juba 25%, pürgida 30% kanti. Narva-Jõesuus on selliseid tänavaid, kus eriti talvel, kui sa seal jalutad, ma mõnikord käin seal jalgsi, võib näha, et kolme-nelja päeva jooksul pole keegi ei majast välja tulnud ega sinna tagasi läinud. Need on majad, kapitaalselt ehitatud suured ilusad majad, kus elatakse siis, kui Eestisse tullakse viisa alusel. Aastas võib niimoodi Eestis viibida 182 või 183 päeva, nii et pool aastat seisavad need majad tühjalt. Mulle arusaamatul põhjusel seal ei ole probleemi, kinnistuid ostavad suvalised isikud. See on hea ehitajatele, see on kurb omavalitsusele, sest makse need inimesed ei maksa, aga see on juba hoopis teine jutt. Nii et ühes kohas saab seadusest mööda suure rahaga, teises kohas ei saa aga varsti juba veerand sajandit mitte kuidagi.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Tarmo Tamm!

Tarmo Tamm

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud ettekandja! Ma küsin ohu kohta. Kuidas oht sellega kasvab, kui suvila kasutajast saab suvila omanik? Kuidas ohu tase sellega tõuseb?

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh! Ausalt öeldes oleme ka komisjonis – ma ei mäleta, kas selles koosseisus või varem – palju fantaseerinud sel teemal, mitu tanki saab kaheksal sajandikul maasse matta, nii et oleks sissesõit, maskeerung, et maja jääks alles jne. Saime kah mingi arvu. Tõenäoliselt need on need asjad, mis teevad selle maalapi ohtlikuks. Omandivormist aga, Tarmo, ei sõltu siin minu arvates mitte midagi. Mida ma püüan täna tõestada? Tahes-tahtmata, meeldib see meile või mitte, aga seadustes on alati

selliseid kummalisi asju, mis on vaja lihtsalt ära parandada, ja ongi kõik. Kui see kedagi ei sega – näiteks seadus selle kohta, et paljalt ei tohi alligaatorit püüda, ei sega vist mitte kedagi –, siis las ta jääb, see on naljanumber. Aga see, millest me praegu räägime, segab. Seda on vaja muuta, selles on asi.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Jevgeni Ossinovski!

Jevgeni Ossinovski

Aitäh! Lugupeetud ettekandja! Oma eelnõus te näete ette, et pikaajalise elaniku staatuses Eesti inimene võiks osta 0,2 hektari ulatuses maad. Ma saan aru aiandusühistute praktilisest murest, aga kui me võtame asja sisuliselt, siis on ju küsimus ikkagi põhimõtteline. Miks peaks neid inimesi, kes on pikaajalise elaniku staatuses Eestis juba pikka aega elanud, üldse kohtlema maa ostmisel kuidagi teisiti kui Eesti kodanikke? Miks te ei ole eelnõus läinud seda teed, et muuta riigikaitsepiiranguid residendipõhiseks, sest pikaajalistel elanikel on ju tegelikult väga tihe side Eesti Vabariigiga?

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh! Ka väga hea küsimus! See on kompromissi koht. Ma olen selle küsimusega palju kordi nii komisjonis käinud kui ka siin puldis seisnud. Vahel on keegi hakanud rääkima, et nii nad kaheksa sajandiku kaupa ostavadki tohutult hektareid kokku ja teevad sinna lennukvälja või veel midagi sellist. Selle 0,2 hektariga tuldi välja kas Riigikogu X koosseisus või kohe selle koosseisu alguses. See on kompromissi koht. Hirmul on alati suured silmad. Ma olen teiega nõus, et seda piirangut ei peaks üldse olema, peaksid olema võrdsed õigused. Ühel toredal hetkel, kui see muudatusettepanek läks koos seaduseelnõuga kolmandale lugemisele ja eelnõu pidi saama vastu võetud, võeti see tagasi. Ma arvan, et paljud mäletavad seda traagilist momenti, sest ma ei tea ei enne ega peale seda ühtegi korda, kus algataja oleks kolmandal lugemisel oma seaduseelnõu tagasi võtnud. Aga nii juhtus! See 0,2 hektarit on kompromissi koht. Kui keegi tõesti kardab, et rohkem kui kolm tanki maas on juba ohtlik, siis piirame selle maatüki suurust.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Priit Toobal!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud esimees! Hea ettekandja! Selle eelnõu juhtiv menetleja on maaelukomisjon, kelle seisukoht on, et eelnõu tuleks täna tagasi lükata ja seda edasi enam mitte menetleda. Sa ütlesid, et oli ka ühisistung riigikaitsekomisjoniga. Kas riigikaitsekomisjon kujundas samuti oma seisukoha? Milline see oli ja mis argumentidel põhines?

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh! Kuna see on esimene lugemine, siis tuleb ka kaasettekanne. Ma olin kohal esimesel kahe komisjoni istungil, me vestlesime Kaitseministeeriumi esindajatega ja komisjonide liikmed esitasid küsimusi. Teisel maaelukomisjoni istungil, kus võeti vastu menetluslikud otsused, ei olnud minu juuresolekut vaja ja minu teada esitas riigikaitsekomisjon oma arvamuse just seal. Nii et ma arvan, et sellest võiks rääkida kaasettekandja.

Esimees Ene Ergma

Palun, Priit Sibul!

Priit Sibul

Aitäh, austatud Riigikogu juhataja! Hea ettekandja! Ma olen teiega paljudes punktides nõus. Te viitasite, et ühisistungil – kuigi ma olen maaelukomisjoni liige, ei saanud ma kahjuks tookord osaleda – oli Kaitseministeeriumi esindaja, kes teie ütluse järgi väitis, justkui probleemi ei oleks. Ma küsisin esmaspäeval oma fraktsioonis asja ka üle. Kuna üsna mitu kaitseministrit järjestikku on olnud IRL-ist, siis proovisin uurida, milles see julgeolekuprobleem täpselt seisneb ja miks meil seda vastust ei ole. Ütleme nii, et liiga selget ja täpset vastust ma ei saanud. Kas teile, kes te olete tegelnud selle eelnõuga 1999. aastast, on see täpselt teada ja kas Kaitseministeeriumi seisukoht on siis vahepeal muutunud, kui teie sõnutsi viimane kord ametnik ütles, et probleemi ei ole?

Mihhail Stalnuhhin

Ma juba ütlesin, et asi ei ole isegi Kaitseministeeriumis. Kaitseministeerium räägib, et ta ei näe mingit riivet riigi võimaluses ennast

kaitsta, või räägib sellest, et palju õigem oleks see seadus ümber teha nii, et riigikaitsele territoriumid oleksid tõesti nendes kohtades, nagu ma ütlesin juba esimesele küsimusele vastates. Kui te tahate täiesti avameelset ja ausat vastust, siis ma arvan, et palju tähtsam on siin kaitsepolitsei arvamus. Mina isiklikult seda kirja lugenud ei ole, see oli salastatud, aga eks kuluarides ikka info liigub. Te saate ju aru, millest ma räägin. Selle kirja sisust, mis saadeti maaelukomisjonile eelmine kord, olen ma teadlik. Nähakse suurt ohtu – konkreetset milles, seda ma ei tea. Aga on kuulda olnud, et näiteks Narvas, kus praegu ehitatakse Euroopa rahaga kaldapealset, oli kapo välja pakkunud, et selsamal kaldapealsel tuleks üldse kõik sulgeda, kuulutada kogu see jõe äär kinniseks tsooniks. See on kuluarijuttude tasemel, aga teades neid inimesi, kujutan ma enam-vähem ette, et nii lood tõesti ongi. Nii et tegemist on kassiga, kes on väga rahul oma eluga Ida-Virumaal, konkreetset Narvas. Ta ei saa seal mitte lihtsalt oma päevase portsu hapukoort, vaid saab veel 25% juurde, ja selleks et peremees tema toiduportsu väiksemaks ei teeks, on tal kogu aeg vaja otsida vaenlasi ja näha mingeid ohte. Seda kapo ka teeb. Ja minu arvates on tema sõna selles situatsioonis, nii imelik kui see ka ei ole, otsustav.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, kolleeg Mihhail Stalnuhhin! Nüüd ma palun ettekandeks kõnepulti maaelukomisjoni liikme kolleeg Meelis Mälbergi!

Meelis Mälberg

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Kõigepealt tahan tunnustada kolleeg Mihhail Stalnuhhinit, kes järjekindlalt on seda eelnõu siia saali toonud, et seda ka minu arvates tänaseks juba võib-olla oma aja ära elanud paragrahvi muuta. Seda enam, et selle paragrahvi mõttest või sisust on väga lihtne mööda minna.

Maaelukomisjon arutas Eesti Keskerakonna fraktsiooni algatatud kinnisasja omandamise kitsendamise seaduse muutmise seaduse eelnõu 502 ühisistungil koos riigikaitsekomisjoniga 19. novembril. Kutsutud olid eelnõu algataja esindaja Mihhail Stalnuhhin, Põllumajandusministeeriumi põllumajandus- ja maaelukoliitika asekancler Illar Lemetti ning Kaitse-

ministeeriumi infrastruktuuri osakonnast Andres Ideon ja õigusosakonnast jurist Kati Lõbu. Eelnõu algataja esindaja selgitas Narva näitel seaduseelnõu väljatöötamise põhjusi. Nendest andis ta ka siin just äsja ülevaate, nii et neid ma ümber rääkima ei hakka. Illar Lemetti tutvustas Vabariigi Valitsuse seisukohta. Vabariigi Valitsus nimelt ei toeta käesolevat seaduseelnõu, kuna riigikaitsele piirangutega seonduv probleematika vajab põhjalikku analüüsi. Andres Ideon Kaitseministeeriumist lisas, et riigikaitsele kitsenduste probleemi analüüsimiseks ja lahenduste otsimiseks on moodustatud töörühm, kuhu kuuluvad Kaitseministeeriumi, Kaitseväe, Kaitsepolitsei ameti, Siseministeeriumi ning Politsei- ja Piirivalveameti esindajad. Töörühm leidis, et teema on palju laiem ning vajab põhjalikku analüüsi, mille valmimise järel saab teha ettepanekuid õigusaktide muutmiseks. Analüüs valmib järgmisel aastal.

Komisjonis vastasid külalised arvukatele küsimustele. Põhiküsimuseks kujunes tähtaeg, millal töörühm oma analüüsi valmis saab, et võiks teemaga terviklikult edasi minna. Lepiti kokku, et Kaitseministeerium teatab maaelukomisjonile 3. detsembriks analüüsi valmimise tähtaja ning samaks ajaks lubas riigikaitsekomisjon anda oma arvamus eelnõu kohta.

Teist korda arutas maaelukomisjon kinnisasja omandamise kitsendamise seaduse muutmise seaduse eelnõu 3. detsembri istungil. Selleks ajaks oli saabunud ka riigikaitsekomisjoni arvamus. Oma arvamus leiab riigikaitsekomisjon, et vajadus kitsenduste järele on olemas, samas ei hõlma kehtiv regulatsioon aga kõiki probleeme, mistõttu kõiki kitsendustega seonduvaid teemasid ning nende olulisust tuleks terviklikult käsitleda Kaitseministeeriumi juhitas töörühmas. Riigikaitsekomisjon ei soovita töörühmal lähtuda kinnisasja omandamise riigikaitsele kitsenduste seadmisel mitte omavalitsuse üksuse piiridest tervikuna, nagu seda on tehtud kehtivas seaduses ja eelnõus, vaid piirduda kinnisasja lähedusega riigikaitsele või julgeolekuobjektile ning riigipiirile. Vastavalt Kaitseministeeriumist saadud infole valmib riigikaitsele piirangute analüüs 1. maiks 2014. Mina olen nii sinisilmne küll, et uskuda lubadusi, ja ootan põnevusega 1. maid, et seda analüüsi näha ja teemaga edasi minna.

Komisjon tegi oma istungil järgmised otsused. Esiteks, eelnõu 502 juhtivkomisjonipoolseks ettekandjaks määrati Meelis Mälberg (see otsus tehti konsensuslikult). Teiseks otsustati samuti konsensuslikult saata eelnõu 502 Riigikogu täiskogule esimeseks lugemiseks s.a 10. detsembril. Kolmandaks otsustati teha täiskogule ettepanek eelnõu 502 tagasi lükata. Selle otsuse poolt oli viis komisjoni liiget, vastu neli ja erapooletuid ei olnud. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Nüüd küsimused. Palun, kolleeg Jevgeni Ossinovski, teine küsimus!

Jevgeni Ossinovski

Aitäh! Lugupeetud ettekandja! Teie sinisilmsus on kindlasti tunnustust väärt. Aga kuidas te suhtute sellesse, et juba 2011. aastal, kui seda teemat arutati, lubas Kaitseministeerium poole aasta jooksul uue analüüsi teha? Mina olen selle kohta küsinud nii aastal 2012 kui ka 2013. aasta alguses ja kogu aeg on räägitud, et see analüüs on tööplaanides ja seda tehakse. Aastaks 2014 on esimesest arutelust möödas sisuliselt kolm aastat. Kuidas te hindate Kaitseministeeriumi suhtumist Riigikogu komisjonide antud ülesannetesse, kui ühe analüüsi tegemiseks kulub sisuliselt kolm aastat ja vahepeal ei tea me mitte midagi? Me ei tea, kas midagi ka realselt tehakse või ainult räägitakse, et tehakse. Mida te arvate ministeeriumi sellisest suhtumisest parlamenti?

Meelis Mälberg

Aitäh! Tuginedes Kaitseministeeriumi lubadusele, andsin ka mina siit puldist poolteist aastat tagasi lubaduse, et lähema poole aasta jooksul tuleb see eelnõu uuesti arutusele. Aga ma usun siiski jätkuvalt inimeste lubadustesse ja tahan, et nendest ka kinni peetakse. Ootame siis koos põnevuses seda 1. maid.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Eldar Efendijev!

Eldar Efendijev

Aitäh, proua eesistuja! Mul on üldiselt raske hinnata lubadust, mille täitmine kestab rohkem kui kolm aastat. See küsimus on arutusel olnud aga juba rohkem kui kümme aastat. Kuid mul on ka küsimus. Esiteks, kas eelnõu

tagasilükkamise argumendiks on see lubadus või olid ikkagi mõned muud argumendid, miks seda eelnõu ei saa enam edasi arutada? Teiseks, milline on ohu suuruse vahe, kui ühel aianduskrundil on kasutaja, kes ei saa krunti omandada, teisel krundil on omanik, ja kumbki neist pole Eesti kodanik?

Meelis Mälberg

Pean tunnistama, et ega ka mina ei suuda seda ohtu näha. Aga just sellel põhjusel, et praegu menetluses olev eelnõu ei lahenda probleemi tervikuna, peakski kogu paragrahvi uuesti läbi vaatama. Selleks see tööühm ongi minu arusaamise järgi kokku kutsutud. Las nad teevad oma töö ära ja pakuvad välja parema lahenduse, kuidas olukorda lahendada.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Jaak Allik, teine küsimus!

Jaak Allik

Lugupeetud ettekandja! Ma tahaksin samuti jätkata sinisilmsust, aga kas komisjon ei arutanud sellist võimalust, et praegu võiks selle eelnõu siiski teisele lugemisele lasta ja oodata siis 1. maid, nii nagu meil kümned eelnõud riiulil ootavad? See annaks vähemalt Kaitseministeeriumile teatud motivatsiooni või stiimuli asjaga siiski tegeleda.

Meelis Mälberg

Aitäh! Seda teemat komisjon ei arutanud.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Eiki Nestor!

Eiki Nestor

Kas komisjonil on veendumus, et Kaitseministeeriumis üldse keegi aru saab, milles asi on?

Meelis Mälberg

Ma usun, et Kaitseministeeriumis saadakse väga hästi aru, milles asi on.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Eldar Efendijev, teine küsimus!

Eldar Efendijev

Aitäh, proua eesistuja! Austatud ettekandja! Kas te oskate öelda, kellele see tööühm peab oma analüüsi üle andma, kas komisjonile, Riigikogule või kellele?

Meelis Mälberg

Ma arvan, et see analüüs saab aluseks uuele seaduseelnõule, mille Vabariigi Valitsus esitab siis juba Riigikogule.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Valeri Korb!

Valeri Korb

Aitäh! Hea kolleeg, ma saan nüüd aru, miks Reformierakond ei saanud suures osas Ida-Virumaa omavalitsustes nimekirja kokku. Kui te poolteist aastat vastate inimestele selle kohta, mis oli teile ülesandeks tehtud, siis ma usun, et järgmistel valimistel ei ole teil seal tõesti mitte midagi teha. Aga ma mõtlen sellele, kas te tulete nüüd märtsikuus ise siia. Härra Stalnuhhin on juba kolm-neli korda tulnud siia selle ettepanekuga, eelnõuga. Kas teie tulete nüüd märtsi- või maikuus ise siia või te ei tee seda?

Meelis Mälberg

Analüüs valmib 1. maiks. Ilmselt peale seda analüüsi saaks uue eelnõu ette valmistada.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Mul on endal ka naljakas, aga ma siiski küsin: mis juhtub, kui analüüs ei valmi 1. maiks? Kas keegi vastutab selle eest, kas keegi jääb preemiast või, jumal hoidku, töökohast ilma või juhtub veel midagi? Kuidas need asjad käivad?

Meelis Mälberg

Te olite ka ise sellel maaelukomisjoni istungil, kui Kaitseministeerium selle lubaduse andis. Mul ei ole siit puldist mitte midagi muud teha kui kinnitada: tahan uskuda, et sellest lubadusest peetakse kinni.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Priit Toobal, teine küsimus!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud esimees! Hea ettekandja! Te ütlesite, et peale 1. maid tullakse tõenäoliselt selle eelnõuga välja. Kippusite isegi valitsuse eest lubadust andma, et ilmselt Vabariigi Valitsus tuleb sellega välja. Seda lubadust te tõenäoliselt anda ei saa. Aga kas te saate anda lubaduse, et pärast 1. maid, kui analüüs on tehtud ja läbi vaadatud, tuleb maaelukomisjon eelnõuga välja ja hakkab seda küsimust siin parlamendis arutama? Te olete koalitsioonisaadik ja ma usun, et olete ka mais koalitsioonisaadik, kas maaelukomisjon tuleb selle eelnõuga välja?

Meelis Mälberg

Kindlasti ei saa mina valitsuse eest lubadusi anda, te saite minust ilmselt natuke valesti aru. Ma tahtsin öelda, et loogiline oleks, kui Vabariigi Valitsus tuleks selle eelnõuga uuesti välja.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, kolleeg Meelis Mälberg! Kas fraktsioonide volitatud esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Palun, kolleeg Mihhail Stalnuhhin Keskerakonna fraktsiooni esindajana!

Mihhail Stalnuhhin

Proua juhataja! Lugupeetud kolleegid! Tahan pöörduda koalitsioonisaadikute poole ettepanekuga, mis siin saalis juba kõlas. Jumala pärast, see eelnõu võib umbes pooleks aastaks magama jääda, keegi ei hakka rabelema. Ootame rahulikult sedasama müstilist 1. maid, mil valmib analüüs, ja ehk saame siis kuidagi edasi liikuda. See oleks ettepanek kaalumiseks. Millega kogu aeg sõda pidada, seda enam, et siin midagi kellelegi tõestada enam ei anna, sest kõik, mida on võimalik riigikaitselistest piirangutest rääkida, on juba räägitud. Jätame eelnõu ellu ja las ta ootab 1. maid, mitte keegi ei hakka sellega kiirustama.

Teine asi on see, et tahaks küsida, kuidas teil südametunnistusega on. Teile ju tehti selgeks, et tegemist on seadusega, mis ühes osas toimib ja teises ei toimi. On selline dualistlik maailmavaade. See oleks umbes nii nagu käibemaksuseadusegagi, et pooled ettevõtjad peavad maksma, pooled miskipärast ei pea, kuigi seaduses on öeldud, et kõik peavad maksma. On ju tegemist sellise kummalise seadusega!

Muidugi on olemas kolmas variant: ehitada nende aiandusühistute lähedale mingi selline objekt, mis nõuaks riigi kaitset, näiteks Sisekaitseakadeemia. Ja siis jääkski see piirang sisse, jumala pärast! Teisel pool jõge, muuseas, mitte eriti kaugel, umbes 25 kilomeetrit, asub suurtükipolügoon. Kui seal lastakse, tankid käivad seal laskmas, siis näiteks minu majas aknad värisevad. Hea võimalus lahendada kõik probleemid on, esiteks, jätta see eelnõu menetlusse ja oodata 1. maid. Teine võimalus on tuua sinna Sisekaitseakadeemia – seal on vaba maad tohutult – ja siis tekib ka vajadus riigikaitseliste piirangute järele. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Jevgeni Ossinovski Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esindajana!

Jevgeni Ossinovski

Lugupeetud juhataja! Lugupeetud kolleegid! Oleme kõnealuse teemaga tegelnud selles koosseisus juba õige mitu korda, alates 2011. aastast. Kindlasti ei ole normaalne olukord, kus seadus määrab ära 3000 ruutkilomeetrit ehk 7% Eesti territooriumist, millel 180 000 inimest ehk 14% Eesti elanikest ei saa maad üldse omandada. Oleme rääkinud siin täna ja ennegi praktilisest probleemist, et narvakad ei saa oma aianduskrunte müüa ega osta, kuid tegelikult on ju küsimus palju põhimõttelisem. Inimestel, kes on elanud siin aastakümneid, ei ole sisuliselt ligipääsu üldsusele kättesaadavale kaubale, samal ajal kui kõik Euroopa Majanduspiirkonna riikide kodanikud, kes ei pruugi kunagi olla Eestis elanud, saavad selle seaduse järgi maad vabalt osta ja müüa. Kaitseministeerium on rääkinud sellest, et tuleb uus kontseptsioon, mille kohaselt muutuvad maa ostmise piirangud objektipõhiseks, ja see tuleks taas kord ära oodata. On arusaadav, et kui ühe analüüsi valmimine võtab aega kolm aastat, siis ei ole ministeeriumi jaoks tõenäoliselt tegemist väga suure prioriteediga. Kui kolleeg Valeri Korb küsis, mis saab pärast seda, kui analüüs valmib, siis loomulikult hakatakse analüüsitulemusi edasi analüüsima. Mitu aastat analüüsi tulemusi analüüsitakse, on omaette küsimus.

Peale selle on põhimõtteline küsimus, kas sellest analüüsist lähtuvalt praegu arutuse all

olevat probleemi tegelikult üldse lahendada soovitakse? Nimelt ei tasu arvata, et see analüüs küsimuse sisuliselt lahendaks, kuna Eesti riigipiir on kindlasti üks objekt, mille läheduses maa ostmist ka edaspidi piiratakse, ja mul pole mingit kahtlust, et seda päris mitme kilomeetri ulatuses. Seepärast tuleks minu hinnangul läheneda asjale teisest vaatevinklist ja küsida, kas need inimesed, kes on oma elu Eestiga sidunud ning elavad siin pikaajalise elaniku staatuses, väärivad kehvemalt kohtlemist kui Euroopa riikide kodanikud, kellel Eestiga üldse igasugune seos puudub.

Millega on siis sellised piirangud sisuliselt põhjendatud? Ma küsisin näiteks kaitseministri kirjaliku küsimuse vormis, kas meil on andmeid, et Eesti pikaajalised elanikud on korraldatud rohkem riigi julgeolekut ohustavaid tegusid kui Eesti Euroopa Majanduspiirkonna kodanikud. Öeldi, et analüüsi ei ole. Õigusriigi alusloogika ütleb, et piirangud peavad olema proportsionaalsed ja põhjendatud. Pärast mitmeid küsimusi väga mitmele ministrile olen mina jõudnud seisukohale, et sisulisi põhjendusi sellisele eristamisele ei ole. Sellepärast tuleks minu hinnangul üldse kogu see kontseptsioon üle vaadata, ja mitte sellisel viisil, nagu seda on teinud või teeb Kaitseministeerium kolme aasta jooksul, vaid vaadata hoopis sedapidi, et kas neid inimesi, kes tegelikult Eestis elavad, peaks selles konkreetses küsimuses kohtlema teistmoodi kui Euroopa Liidu kodanikke. Nendel põhjustel toetab Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon selle eelnõu edasist menetlust. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Rohkem kõnesoove ei ole, lõpetan läbirääkimised. Kuna juhtivkomisjon on teinud ettepaneku eelnõu 502 esimesel lugemisel tagasi lükata, tuleb see ettepanek läbi hääletada.

Lugupeetud Riigikogu, panen hääletusele juhtivkomisjoni ettepaneku eelnõu 502 esimesel lugemisel tagasi lükata. Palun hääletada!

Ettepaneku poolt hääletas 40 Riigikogu liiget, vastu 32, erapooletuid ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek leidis toetust ja eelnõu 502 on menetlusest välja langenud. (Tabel 24.)

7. Riigieelarve seaduse § 32 muutmise seaduse eelnõu (547 SE) esimene lugemine

Esimees Ene Ergma

Meie päevakorra viimane punkt on rahanduskomisjoni algatatud riigieelarve seaduse § 32 muutmise seaduse eelnõu 547 esimene lugemine. Ettekandeks palun kõnepultil rahanduskomisjoni liikme kolleeg Aivar Sõerdi!

Aivar Sõerd

Austatud Riigikogu esimees! Head kolleegid! Rahanduskomisjon arutas eelnõu algatamist 2. detsembri istungil ja otsustas konsensuslikult nimetatud eelnõu algatada. Esimese lugemise ettevalmistamise istung toimus 5. detsembril 2013. Lühidalt selle eelnõu eesmärkidest. Eesmärk on sätestada Rahandusministeeriumile võimalus vajaduse korral arveldada riigikassa vahendusel Eesti väärtpaberite keskregistri pidaja kogumispensionide ja väärtpaberitega seotud makseid. Eelnõu algatamise tingis asjaolu, et praegu Riigikogu menetluses olev uus riigieelarve seaduse eelnõu 513 sellise võimaluse sätestab, kuid teadaolevalt võib riigieelarve seaduse menetlemine võtta aega ja seadus ei jõua jõustuda 1. veebruariks 2014 ehk siis selleks ajaks, kui Eesti väärtpaberite keskregistri pidaja peab oma arveldamise Eesti Pangast mujale viima. Käesolevat kehtiva riigieelarve seaduse muutmise eelnõu on kavas menetleda selliselt, et alates 1. veebruarist 2014 oleks Rahandusministeeriumil seaduslik alus ja võimalus väärtpaberite keskregistri arveldusalaseks teenindamiseks. Tausta selgituseks ütlen veel seda, et Eesti väärtpaberite keskregister on riigi üks põhiregistreid, mis peab arvestust kõigi Eestis tegutsevate aktsiaseltside aktsiaraamatute ning kõigi Eestis avatud väärtpaberikontode ja pensionikontode üle. Väärtpaberite keskregistri pidajaks on AS Eesti Väärtpaberikeskus, registri pidamine toimub Eesti väärtpaberite keskregistri seaduse alusel. Keskelektroonilise registri pidamine on antud väärtpaberite keskregistrile Eesti väärtpaberite keskregistri seaduse ja Rahandusministeeriumiga sõlmitud registripidamise lepingu alusel.

Praegu kasutab Eesti väärtpaberite keskregister kogumispensionide arvelduste tegemiseks pangakontot, mis peab vastavalt kogumis-

pensionide seadusele asuma Eesti Pangas. Aga alates 1. veebruarist 2014 ei toeta Eesti Panga tavamaksete arveldussüsteem ESTA enam ühtse euromaksete piirkonna ehk SEPA standardeid seoses SEPA XML-formaadi kasutuselevõtuga, mistõttu Eesti Pank sulgeb ESTA ja lõpetab siseriiklike pankadevaheliste arvelduste vahendamise.

Riigikogus 20. novembril vastu võetud eelnõu 501 muudatused lubavad Eesti väärtpaberite keskregistril valida endale uus arveldusteenuste pakkuja. Eesti väärtpaberite keskregister on juba tegelnud uue arveldusteenuste pakkuja valimisega. Läbirääkimisi on peetud mitme panga ja ka Rahandusministeeriumiga. Praeguseks on väärtpaberite keskregister avaldanud soovi alates 1. veebruarist 2014 korraldada pensionide ja väärtpaberitega seotud makseid riigikassa vahendusel.

Kehtiv riigieelarve seadus ei võimalda riigikassal väärtpaberite keskregistrit teenindada. Praegu tohib Rahandusministeerium seaduse või lepingu alusel hoida ja paigutada üksnes avalik-õiguslike juriidiliste isikute ja riigi poolt asutatud või riigi osalusega eraõiguslike juriidiliste isikute raha. Eelnõu puudutab otseselt teise pensionisamba sissemakseid ehk 600 000 inimest aastas, teise samba pensioni saajaid ehk 65 000 – 100 000 isikut aastas, samuti isikuid, kes soovivad investeerida kolmandasse sambasse, ehk ligikaudu 40 000 inimest aastas.

Komisjoni arutelul küsiti selle kohta, milline oleks Eesti Panga või siis tulevikus riigikassa funktsioon ahelas Maksu- ja Tolliamet, Eesti Pank, ja Eesti väärtpaberite keskregister. Vastus oli, et Eesti Pank koondab makseid ja jagab laiali, selliselt on see maksesüsteem toimunud. Aga kommerts pangad ei olnud sellest enam huvitatud, ja kui kommerts pangad ära langesid, siis ei olnud Eesti Pangal enam mõtet süsteemi üleval hoida. Riigikassa asubki tema asemele, jaotades maksed nelja suurema panga vahel laiali. Väärtpaberite keskregistri roll selles ahelas on üldise kontrolli tegemine.

Küsiti selle kohta, kui suur koormus riigikassale lisandub, kas inimesi võetakse juurde. Sellele anti vastus, et inimesi juurde ei ole vaja, küll on aga vaja teha mõningaid IT-süsteemide ümberkorraldusi. Küsimusi oli ka selle kohta, kas selline muudatus võib mõjutada riigikassa bilanssi. Riigikassa bilanssi ei mõju-

ta see kuidagi, sellepärast et riigikassa tegutseb selle teenuse osas sisuliselt pangana – osutab teenust, mille eest isikud tasuvad vastavalt sõlmitavatele kokkulepetele. See raha, mis läbi käib, need arveldused ei ole bilansi osa. Küll on lisanduvate isikute kassaliseks teenindamiseks vaja teha täiendav IT-investeering, võib-olla on vaja mingeid servereid võtta arvele põhivarana. Sedakaudu võimaldab see seadus riigikassa bilanssi mõjutada.

Komisjon langetas konsensuslikud otsused: võtta eelnõu päevakorda täna, 10. detsembril 2013, lõpetada esimene lugemine ja määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 13. detsember kell 15. Täna tähelepanu eest!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Palun, kolleeg Inara Luigas, küsimus!

Inara Luigas

Aitäh, austatud ettekandja! Sa jätsid mainimata ühe asja. Meil rahanduskomisjonis oli arutelu, et selle seaduseelnõuga antakse riigikassale võimalus teenindada kõikide nende arvelduskontosid, kellel lasuvad haldusülesanded ja kes on eraõiguslikud juriidilised isikud. Rahanduskomisjonis tekkis küsimus, kui palju on Eesti riigis üldse selliseid eraõiguslikke juriidilisi isikuid, kellele on see halduskoormus antud. Rahandusministeeriumi esindaja ütles, et tema teada polegi. Tegin väikese järelepärimise ja asi osutus selliseks, et on umbes 100 eraõiguslikku isikut, kellel on selline halduskoormus. Kas selle seadusega antakse riigikassale õigus ka kõikide nende isikute puhul pangakontosid hallata?

Aivar Sõerd

Ma arvan, et selleks ei ole mingit vajadust, sest meil on toimiv kommertspankade süsteem, mis teeb arveldusi. Nii et selle järele küll mitte mingisugust vajadust ei ole.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Inara Luigas, teine küsimus!

Inara Luigas

Aitäh, austatud ettekandja! Rahandusministeeriumi vastus oli just, et kui vajadus tekib, siis võidakse sõlmida lepingud nende eraõiguslike juriidiliste isikutega ja võidakse ka hallata nende pangakontosid. 2011. aastal liideti ju riigikassaga haigekassa ja aastal 2012 töötukassa. Kas sellistel puhkudel võib eeldada, et niimoodi võib riigikassa parandada Eesti riigi likviidsuskäivet?

Aivar Sõerd

See ei ole mingi uudis, et töötukassa arveldussüsteem viidi riigikassalisele teenindamisele, samuti haigekassa oma. Selleks olid väga ratsionaalsed põhjused. Riigis tervikuna vahendite haldamise kulude kokkuvõid ja sääst oli põhiline eesmärk, miks töötukassa ja haigekassa riigikassa teenindamisele viidi. Riigikassa on selle ülesandega hästi hakkama saanud, nende vahendite haldamisel, vabade vahendite investeerimisel on isikud, kellele teenuseid osutatakse, saanud mõistliku tootluse. Ma ei tea praegu, et sinna võiks veel kedagi lisada. Rahandusministeerium ütles, et vajaduse korral on see võimalus olemas, aga ma vastan veel kord, nii nagu ma juba ütlesin, et teadaolevalt praegu sellist vajadust ei ole.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, kolleeg Aivar Sõerd! Kas fraktsioonide volitatud esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Määratud eelnõu 547 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s.a 13. detsembri kell 15. Eelnõu 547 esimene lugemine on lõpetatud.

Head kolleegid, meie päevakord on ammendatud. Ilusat päeva kõigile!

Istungi lõpp kell 12.56.

Istungi kestus 2 tundi ja 56 minutit.

Juhataja

L. Randjärv
Riigikogu aseesimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM

VI ISTUNGJÄRK

Kolmapäev, 11. detsember 2013

Kell 13.00

S i s u

Infotund

1. Üldhariduse jätkusuutlikkus
2. Põlevkivijaamade ehitus
3. Vajaduspõhine õppetootus
4. Parvlaevaliikluse tulevik
5. Estonian Airi tegevus spordi toetamisel
6. Muud küsimused

Istungi rakendamine

1. Vandetõlgi seaduse eelnõu (460 SE) kolmas lugemine
2. Käibemaksuseaduse ja raamatupidamise seaduse muutmise seaduse eelnõu (493 SE) kolmas lugemine
3. 2014. aasta riigieelarve seaduse eelnõu (490 SE) kolmas lugemine
4. Riigikogu otsuse "Kaitseväge kasutamine Eesti riigi rahvusvaheliste kohustuste täitmisel Põhja-Atlandi Lepingu Organisatsiooni ja Euroopa Liidu rahvusvahelise sõjalise peakorteris töös" eelnõu (531 OE) teine lugemine
5. Riigikogu otsuse "Kaitseväge kasutamise tähtaja pikendamine Eesti riigi rahvusvaheliste kohustuste täitmisel rahutagamissioonil Kosovos" eelnõu (528 OE) teine lugemine
6. Riigikogu otsuse "Kaitseväge kasutamise tähtaja pikendamine Eesti riigi rahvusvaheliste kohustuste täitmisel konfliktijärgsel rahutagamissioonil Liibanonis, Iisraelis, Egiptuses ja Süürias" eelnõu (527 OE) teine lugemine
7. Riigikogu otsuse "Kaitseväge kasutamise tähtaja pikendamine Eesti riigi rahvusvaheliste kohustuste täitmisel Euroopa Liidu väljaõppemissioonil ja ÜRO rahutagamissioonil Malis" eelnõu (526 OE) teine lugemine
8. Riigikogu otsuse "Kaitseväge kasutamine Eesti riigi rahvusvaheliste kohustuste täitmisel NATO reageerimisjõudude koosseisus" eelnõu (530 OE) teine lugemine
9. Riigikogu otsuse "Kaitseväge kasutamise tähtaja pikendamine Eesti riigi rahvusvaheliste kohustuste täitmisel rahutagamissioonil Afganistanis" eelnõu (525 OE) teine lugemine

10. Võlaõigusseaduse ja tarbijakaitseseaduse muutmise seaduse eelnõu (505 SE) teine lugemine

11. Euroopa Parlamendi valimise seaduse muutmise seaduse eelnõu (520 SE) teine lugemine

12. Loovisikute ja loomeliitude seaduse muutmise ning sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (522 SE) teine lugemine

13. Eesti Vabariigi valitsuse ja Usbekistani Vabariigi valitsuse vahelise tulu- ja kapitalimaksudega topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise lepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu (523 SE) teine lugemine

14. Eesti Vabariigi valitsuse ja Bahreini Kuningriigi valitsuse vahelise tulumaksudega topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise lepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu (537 SE) teine lugemine

15. Eesti Vabariigi valitsuse ja Tai Kuningriigi valitsuse vahelise tulumaksudega topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise lepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu (538 SE) teine lugemine

Infotund

Esimees Ene Ergma

Tere päevast, lugupeetud Riigikogu liikmed! Tere päevast, austatud valitsusliikmed! Mul on hea meel teile öelda, et me alustame 2013. aasta eelviimast infotundi. Palun teeme kõigepealt kohaloleku kontrolli!

Kohalolijaks registreerus 38 ja puudub 63 Riigikogu liiget.

Tänases infotunnis osalevad kaitseminister Urmas Reinsalu peaministri ülesannetes, haridus- ja teadusminister Jaak Aaviksoo ning majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Parts.

Asume küsimuste juurde. Head kolleegid, meil on eelnevalt registreeritud viis teemat. Jällegi saab iga teema kohta esitada ainult kaks kohapeal registreeritud küsimust. Ma loodan, et siis me jõuame kõik need teemad läbi arutada.

1. Üldhariduse jätkusuutlikkus

Esimees Ene Ergma

Asume esimese küsimuse juurde. Kolleeg Mailis Repsil on küsimus haridus- ja teadusminister Jaak Aaviksoole.

Mailis Reps

Aitäh, lugupeetud Riigikogu esinaine! Lugupeetud haridus- ja teadusminister! Nädala eest oli meil Riigikogu saalis võimalik kuulata üldhariduse teemadel nii teid kui ka õpetajate ja kohalike omavalitsuste esindajaid. Siis jäi väga selgelt kõlama teie seisukoht, et 1. jaanuarist üldhariduse rahastamises suuri muudatusi ei tule. Täna on selge, et tegelikult arutab koalitsioon 1. jaanuarist uue rahastamisüsteemi sisseseadmist. Mul ongi teile palve, et te teavitaksite Riigikogu liikmeid, millised on need põhimõttelised muudatused, mida rakendatakse 1. jaanuarist.

Jaak Aaviksoo

Aitäh, hea küsija! Kui Riigikogu menetles kevadel põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse eelnõu, siis jõuti arusaamale, et rahastamisparagrahv ehk PGS-i § 82 võiks tulla Riigikogus arutelule sügisel. Praegu on see PGS-i rahastamisparagrahvi muudatus valitsuse kooskõlastusringil. On päris selge, et enne jõuluaega see muudatus siia ei jõua, aga ma loodan, et me saame seda koos jaanuaris arutama hakata. See omakorda tähendab, et põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse rahastamisparagrahvi muudatused saavad jõustuda 1. septembrist 2014 või 1. jaanuarist 2015. Järelkult jaotatakse 2014. aasta kohalike omavalitsuste haridustoetus kehtiva seaduse alusel ja selles mõttes mingeid põhimõttelisi muudatusi kavas ei ole. Kehtiva seaduse järgi jaotatakse raha teile teadaolevalt õpilaste arvu alusel. Me teame, et ühtne pearaha üle Eesti riigi ei ole mõistlik, sest väiksemates kohalikes omavalitsustes on hariduskulud palju suuremad. Seetõttu on praktika olnud niisugune, et väikse-

maid kohalikke omavalitsusi on püütud toetada. Põhimõte, mida haridusminister äsja laialisaadetud pressiteates rõhutas, on see, et 2014. aasta on üleminekuperiood. Me lähtume kahe varasema aasta rahastamisest, arvestades õpilaste arvu muutusi ja lisanduvat raha.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Mailis Reps, esimene täpsustav küsimus!

Mailis Reps

Aitäh, lugupeetud Riigikogu esinaine! Hea minister! Teie kaks minutit said täis, enne kui te oma vastusega lõpule jõudsite. Ma tahan täpsustada, tuginedes ka sellele pressiteatele. Kas te võite välja tuua põhimõtted? Kas piir on kuni 5% või millised kõikumised rahastamises võivad järgmisel aastal üht või teist omavalitsust ja kooli tabada?

Jaak Aaviksoo

Mitmed inimesed, lähtudes oma informeerituse määrast, on levitanud üsna muret tekitavaid kuuldusi, nagu võiksid 2014. aastal kohalikes omavalitsustes õpetajate palgaks ettenähtud rahastamise määrad kukkuda kümneid protsente. Niisugused hirmud on ilmselgelt alusetud. Ma rõhutan põhiprintsiipe, sest läbirääkimised detailide üle veel käivad. Põhiprintsiibid on järgmised. See rahastamise tase õpilase kohta, mis oli aastatel 2012 ja 2013, peaks lähtealusena säilima. Teiseks, kui õpilaste arv kasvab, siis peab raha tulema juurde, kui see arv kahaneb, siis peab ka raha vähe- maks jääma. Praegu on seis selline, et kahes omavalitsuses, Haapsalus ja Jõgeval, kus loodi riigigümnaasiumid, gümnaasiumitoetust ei ole ja seal on kahanemine arvestatav. Kõikides teistes omavalitsustes jääb rahastamise võimalik kahanemine, isegi siis, kui õpilaste arv oluliselt väheneb, alla 5%. Aga kokku on neid omavalitsusi, kus rahastamine kasvab, 90% kõigist omavalitsustest. Kui püüda kirjeldada üldist nihet, siis praegu on vähem raha õpetaja kohta eraldatud väiksematele kohalikele omavalitsustele, aga me tahame tugevdada väiksemate omavalitsuste põhikoolide rahastamist ja gümnaasiumide osas tugevdada suuremate keskuste rahastamist. Need on kaks poliitilist sisendit.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Mailis Reps, teine täpsustav küsimus!

Mailis Reps

Aitäh! Lugupeetud minister! Kas te võite selgitada olukorda, kus kohalikus omavalitsuses on mõni üsnagi kõhnuke gümnaasium? Te ei taha öelda, et rahastamismudelid tehakse muudatusi, ütleme siis, et tehakse väikseid täpsustusi. Kas te olete arvestanud ka olukorraga, kus kohalikul omavalitsusel peab jääma aega neid ümberkorraldusi selle sama aasta sees teha? Kuivõrd seda nendes mudelites on arvestatud?

Jaak Aaviksoo

Teatavasti on jooksva aasta mudelid kaks: kaheksa kuu mudel ja nelja kuu mudel. Me püüame lähtuda sellest, et olukord ei halveneks, võrreldes nelja kuu mudeliga. Aga päris selge on see, et väikese gümnaasiumiosaga koolid ja neid ülal pidavad kohalikud omavalitsused peavad kaugemas perspektiivis tõsiselt kaaluma selle gümnaasiumiosa otstarbekust. Riigi toetusest alla saja õpilasega gümnaasiumiosa ülalpidamiseks ei piisa. Aga gümnaasiumiosa ülalpidamise määra üle meil läbiarvused veel käivad. Ma arvan, et on erinevaid olukordi. On väikseid gümnaasiumiosi, mille olemasolul on selged põhjendused. On koole, kus ollakse juba gümnaasiumiosa kaotamise otsusega leppinud, ja me otsime üleminekuvalemeid. Ma ei taha siin kõiki ühe vitsaga lüüa. Koole tuleb kõiki üksikhaaval vaadata.

Esimees Ene Ergma

Nüüd saab esitada kaks kohapeal registreeritud küsimust. Palun, kolleeg Kadri Simson!

Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud haridusminister! Te mainisite, et põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 82 on Vabariigi Valitsuse kooskõlastusringil. Mäletatavasti tuli selle aasta alguses hariduse rahastamise paragrahv põhikooli- ja gümnaasiumiseadusest välja võtta, sest Riigikogus ei olnud selle toetuseks piisavalt hääli. Millest te olete võrreldes kevadise versiooniga loobunud, kui te eeldate, et Riigikogus see eelnõu seadusena vastu võetakse?

Jaak Aaviksoo

Aitäh, hea küsija! Häältega probleemi ju ei olnud, oli ajaprobleem ja soov seda asja sisuliselt arutada. Ma arvan, et see oli õige otsus. Nii et koalitsioon selle koha pealt kõikumine ei ole lõõnud, küll me selle asja ükskord ära otsustame. Meil on, mida arutada. Hakka me uuel aastal peale ja küllap me jaanipäevaks hakkama saame.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Lembit Kaljuvee!

Lembit Kaljuvee

Aitäh, proua esimees! Hea minister! Te olete rääkinud, et Eestis on väga palju koole, mis on suhteliselt tühjad, kus kubatuuri on, aga õpilasi ja õpetajaid on vähe. Kas ministeeriumil on mingisugune plaan, kuidas omavalitsustele appi minna, et n-ö ruumid ja sisu vastavusse viia, nii et saaks jätkusuutlikult hariduse andmisega tegelda?

Jaak Aaviksoo

Aitäh! Ma arvan, et appi tuleb minna eelkõige siis, kui kohalikust jõust ja mõistusest objektiivsetel põhjustel puudu jääb. Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus ning haridusseadus sätestavad ühemõtteliselt, et üldhariduskoolide ülalpidamine, eelkõige põhikoolide ülalpidamine ja kõik sellega seonduv, ka põhikoolivõrgu kavandamine, on kohaliku omavalitsuse ülesanne. Tõsi, paljudel juhtudel on see ülesanne käinud omavalitsusele üle jõu. Me teame, et praegu on Eestis kool, kuhu lähevad inimesed tööle ja mille heaks kulutatakse raha, aga kus ei õpi mitte ühtegi õpilast. Ma ei oska öelda, kas riik peaks jõuliselt sekkuma või tuleks lasta kohalikul omavalitsusel endal jõuda arusaamale, mida selle kooliga peale hakata. Aga kui vaadata kaugemas perspektiivis, siis Eestis on väljaspool suurlinnu põhikoolides umbes kaks korda rohkem pinda, kui vaja oleks. Kaks korda rohkem! On koole, kus seda pinda on üle saja ruutmeetri õpilase kohta. Ilmselgelt on vaja langetada otsuseid, kuidas edasi minna. Me oleme kavandanud struktuurifondide vahenditest toetada ka põhikoole, mitte toetada ainult gümnaasiumivõrgu korraldamist, vaid ka põhikoole, et viia olukord vajadustega kooskõlla eelkõige seal, kus põhikooli jätkusuutlikkus kaugemas perspektiivis on tagatud.

Tõenäoliselt tuleb enne jaanipäeva konkreetne plaan, kuidas kohalikke omavalitsusi koolide ümberkorraldamisel toetada.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra minister! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

2. Põlevkivijaamade ehitus

Esimees Ene Ergma

Järgmise küsimuse esitab kolleeg Urve Palo majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Partsile. Palun!

Urve Palo

Suur aitäh! Lugupeetud minister! 28. oktoobril 2011. aastal ütles Eesti Energia finantsdirektor, et uut põlevkiviõlithast Enefit 280 hakatakse käivitama 2012. aasta kevadel. Praegu on 2013. aasta lõpp, aga uus tehas ei tööta ikka veel. Hinnanguliselt tähendab iga kuu seisakut nelja miljonit eurot kulu kuus. Kas te kinnitate seda? Millal võiks põlevkiviõlithas tööle hakata? Kas te peate õigeaks tehnoloogiapartnerlust Outoteciga, kellelt soetati ka see katel, millega praegu on väga palju probleeme? Kas on plaanis rajada juurde kokku kolm õlithast, nagu esialgne kava oli?

Esimees Ene Ergma

Palun esitada üks küsimus ühe minuti jooksul!

Juhan Parts

Ütlen heale küsijale meeldetuletuseks, et ma ei ole enam Eesti Energia üldkoosolek, see tuleneb Euroopa Liidu reeglitest, et põhivõrk ja tootjad peavad olema eraldatud. Aga nii palju kui ma ettevõtelt informatsiooni olen saanud, ma seda teile jagan. Ma arvan, et see finantsdirektori lause, mida te tsiteerisite, oligi lihtsalt üks finantsdirektori lause. Ta oli liialt optimistlik käivitamisperioodi pikkuse suhtes. Me kõik oleksime tahtnud, et käivitamine oleks läinud tunduvalt kiiremini ja kõik tehnoloogia täiustamisest tulenenud uuendused koostöös Outoteciga, mis on Saksa-Soome inseneriettevõtte, oleks juurutatud tunduvalt kiiremini. Nagu ettevõtte mulle on teatanud, on praegune seis selline, et käivitamine kulgeb plaanipäraselt. Mõnel nädalal on seade tööta-

nud 50%-lise võimsusega, maksimum on 85%. Millal võib öelda, et käivitamine on lõppenud ja seade töötab tavapärasel töötuslikul? Loode-tavasti saab seda öelda järgmisel aastal. Me peame lihtsalt oma ootusi korrigeerima, ma usun, et see on mõistlik. Oma hinnangu jätan ma andmata. See on olnud ettevõtte otsus, et tehnoloogia arendamiseks on kaasatud võimalikult palju tänapäevaseid teadmisi. Ma ei anna hinnangut, kas see oli õige või vale. Enne kui midagi niisugust öelda, on vaja põhjalikumalt käsitlust.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Urve Palo, esimene täpsustav küsimus!

Urve Palo

Aitäh! Eesti riik on andnud Eesti Energiale järjekindlalt investeeringuteks raha. Eelmisel aastal anti 150 miljonit eurot, sel aastal minu teada 100 miljonit eurot (te võite mind korrigeerida), selleks et rajada Narva tehas põlevkivist elektri tootmiseks. Kui aga vaadata energiamajanduse riiklikku arengukava aastast 2020 edasi, siis me näeme, et põlevkivielektrit kui sellist seal üldse kirjas ei ole, kuna selle tootmine on liiga kallis. Miks me selle tehase siis rajame?

Juhan Parts

Mis arengukava te tsiteerisite? Praegu on jõus Eesti energiamajanduse riiklik arengukava aastani 2020, mille Riigikogu on heaks kiitnud. Seal on ette nähtud, et 2020. aastani investeeritakse kahte põlevkivielektriijaama, mille võimsus on 300 megavatti. Ühe ehitus käib, teise ehitamise otsustab ettevõtte järgmise aasta kevadel, nii kaua kestab see optsioon. Me koostame energiamajanduse arengukava aastani 2030 ja sealt edasi. Kindlasti tuleb energiaportfelli arengud ümber hinnata, nagu seda arengukavade puhul ikka teha tuleb. Ma võin teile öelda, et kõige konkurentsivõimelisem uus investeering on praegu investeering tahkesse kütusesse, nii nagu ka Narvas tehakse. Ühelgi teisel toorainel baseeruv tööstuslik elektri tootmise viis ei ole konkurentsivõimelisem. Kas see jääb konkurentsivõimeliseks ja milline on selle investeeringu konkurentsiväljavaade rohkem kui 30 aasta jooksul, seda me näeme tulevikus.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Urve Palo, teine täpsustav küsimus!

Urve Palo

Aitäh! Mina räägin energiamajanduse arengukavast. Täna hommikul oli just selleteemaline arutelu Riigikogu säästva energia toetusrühmas, ma soovitan ka teil sellega tutvuda. Selles arengukavas ei ole põlevkivielektrile tulevikku ette nähtud. Aga minu kolmas küsimus puudutab Eesti Energia välisinvesteeringuid, eelkõige investeeringuid Ameerika Ühendriikidesse. Võib öelda, et suure riskiga tehtud investeeringud on kui kasiinos mängimine. Ma soovin teada, millal kahjud kokku lüüakse, USA-st ära tulla ja lisainvesteeringuid enam ei tehta. Selge on see, et USA-s põlevkivienergiat föderaalset ei toetata ja pärast kildagaasi kasutuselevõttu on ka Ameerikas energiat pigem üle kui puudu.

Juhan Parts

Ma korrigeerin teie küsimuse sissejuhatust. Liikvel on igasuguseid arengukavasid, projekte ja ideid tuleviku energiaportfelli kohta. Eesti on astunud Rahvusvahelise Energiaagentuuri liikmeks. Ma olin ise novembris kaks päeva Pariisis ja esindasin Eestit. Seal tutvustati maailma energiaväljavaateid 20 aasta peale ette. Globaalselt on endist viisi kõige suurem elektri tootmise allikas tahke kütus (kivisüsi, põlevkivi ja miks mitte ka biomass). Selline on globaalne pilt. Loomulikult, kui meil õnnestub mingi kavalam ja parem tehnoloogia välja nuputada, siis me peaksime olema paindlikud, aga praegu sellist tehnoloogiat ei ole. Selline on seis. Ärge väga uskuge, kui üks või teine oma illusioonid paberile paneb. Meie peame lähtuma sellest, et hind oleks konkurentsivõimeline, et me ei kähgastaks oma ettevõtlust ega inimesi. Varustuskindlus peab olema pikaajaliselt tagatud ja me peame keskkonnastandardeid rangemaks muutma. Ameerikasse tehtud investeeringutest rääkides pean ütleva, et te võiksite loobuda sõna "kasiino" kasutamisest. Minu arvates on kaalul Eestile olulisem asi, kui me võib-olla esmapilgul adume. See puudutab põlevkivitööstuse tulevikku maailmas. Ma arvan, et me teeksime rahvana targalt, kui püüaksime põlevkivi potentsiaali nii õlina kui ka keemiatööstuse toorainena deideologisee-

rida, isegi siin saalis, ükskõik, kas istutakse saali vasakul pool või siis siin keskel. Ma arvan, et see on Eesti majanduse üks potentsiaalne kasvuvõimalus. Praegu on USA-projekt eelarendusfaasis. Mulle ei ole ettevõttelt tulnud mingit sellist informatsiooni, et see ei lähe kavandatud plaani kohaselt.

Esimees Ene Ergma

Nüüd kaks kohapeal registreeritud küsimust. Palun, kolleeg Kaja Kallas!

Kaja Kallas

Aitäh! Hea minister! Ma küsin selle aja kohta, kui te veel olite Eesti Energia üldkoosoleku rollis. Selle aja jooksul tegi Eesti Energia palju investeeringuid. Urve Palo juba rääkis välismaistest investeeringutest, lisaks võib mainida Estonia kaevanduse killustikukompleksi rajamist, jäätmejaama ehitamist ning puidu etteandmise süsteemi rajamist Narvas. See nimekiri on üsna pikk. Kas te peate neid riske, mida ettevõtte võttis sel ajal, kui teie olite selle ettevõtte üldkoosolek, vajalikuks ja mõistlikuks?

Juhan Parts

Kindlasti. Te nimetasite praegu kolme investeeringut, mulle jäi kõrva, et te mainisite jäätmejaama rajamist. Ma arvan, et see on majanduslikult mõistlik investeering. Vaadake, mis on toimunud Tallinnas sooja hinnaga. Aga lisaks, loodusearmastajad, nagu me oleme, me peaksime minu arvates rõõmustama asjaolu üle, et prügi ei tambita enam Eestis maa sisse, vaid on mingi esmane prügi taaskasutusvõimalus, kui prügi ei ole ka võimalik kasutada suurema lisandväärtuse tootmiseks. Tegelikult on patt, et me seda 20 aastat ei teinud. Siin on olnud juttu mingitest väiksematest koostootmisjaamadest, kus on teatud riskid realiseerunud, aga need on suhteliselt marginaalsed, arvestades ettevõtte suurust ja investeerimisportfelli. Mul ei ole praegu tõesti põhjust arvata ühe või teise investeeringu puhul, et mingisugused märkimisväärsed riskid on realiseerunud nii, et meil tuleks rääkida kahjust.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Lembit Kaljuvee!

Lembit Kaljuvee

Aitäh, proua esimees! Hea minister! Samal ajal kui Eesti Energias said alguse kõne all olevad suured investeeringud – ma mõtlen siin õlitehast, uut elektri jaama ja väiksemaid asju välismaal –, tegi Eesti Energia tõhusat tööd. Aasta aega töötas ta selle kallal, et minna börsile. Reformierakonna vastuseisu tõttu Eesti Energiat sel hetkel börsile ei viidud. Kas te olete mõelnud selle peale, milline võiks praegu olla selles valguses, millises seisus need investeeringud on, Eesti Energia aktsia hind? Mina olen selle peale mõelnud. Kas te julgete seda välja öelda, kui te olete sellele mõelnud? Kas see aktsia oleks üleval või all, vee all või vee peal?

Juhan Parts

Ma arvan, et õige vastuse sellele küsimusele saate siis, kui te analüüsitate enam-vähem samasuguse profiiliga Kesk-Euroopa energiaettevõtete aktsiaid teistel börsidel. Ma pean silmas energiaettevõtteid Poolas, Tšehhis ja veel mitmes riigis, ma ei räägi nendest energiaettevõtetest, kes on lääne börsidel. Me peame hindama ettevõtte profiili ja tegevussuundi. Üldiselt on energiaettevõtted investoritele praegu üsna atraktiivsed. Kui me Eesti Energia börsile minekut 2010. aastal arutasime, siis tegime tegelikult valitsuse ühise otsuse. Küsimuse all oli, kuidas finantseerida erinevaid investeerimisprogramme. Ma arvan, et oleks võinud teha ka teise otsuse, lihtsalt majanduskeskkond oleks siis olnud teine. Võib-olla suuremad makromajanduslikud mõjud oleksid olnud Eesti majandusele kasulikud, ettevõtte oleks kindlasti palju läbipaistvam kui praeguse aktsionäride struktuuriga. Aga ma arvan, et otsuse tegemisel lähtuti ettevaatlikkusest. See oli valitsuses ühiselt tehtud otsus.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra minister! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

3. Vajaduspõhine õppetootus

Esimees Ene Ergma

Järgmine küsimus on kolleeg Yana Toomilt haridus- ja teadusminister Jaak Aaviksoole. Palun!

Yana Toom

Ma tänan, proua eesistuja! Austatud minister! Õppetootuste ja õppelaenu seaduse alusel ei maksta õppetootust juhul, kui perekonna eelmise aasta sissetulek ületas kehtestatud vajaduspõhise õppetootuse saamiseks arvestatava keskmise sissetuleku määra. Eelmise aasta tuludeklaratsiooni alusel perekonna sissetuleku arvestamine ei anna aga õrna aimugi, kas uuel aastal on pere sissetulek sama või kas seda üldse on. Mida te plaanite teha, et vajaduspõhise õppetootuse määramise aluseks oleksid adekvaatsed, tudengi igapäevast toimetulekut kirjeldavad andmed?

Jaak Aaviksoo

Aitäh! Teatavasti on selleks, et hinnata tudengi ja tema perekonna majanduslikku seisut, vaja andmeid. Loomulikult ei saa me andmeid tuleviku ega käesoleva hetke kohta, me saame andmeid alati tagasivaatavalt. Toetuste süsteemi välja töötades oli vaja valida, missugune periood aluseks võtta. Miks me võtsime aluseks eelmise majandusaasta? Sellel on kaks põhjust. Esiteks, niisugused andmed on riiklikult olemas ja lisaandmeid ei ole vaja koguda. Sellisel juhul jääb toetusteks ka palju rohkem raha, sest kui hakata lisaandmeid koguma, siis tuleb selleks palgata inimesed ja seetõttu läheb teatud hulk potentsiaalsest toetusrahast kaotsi. See on üks põhjus. Teine põhjus on see, et kui me loome niisuguse süsteemi, mis võtab aluseks kas eelmise kuu või nädala andmed – ma ei tea, mida te silmas pidasite –, siis on neid andmeid äärmiselt keeruline kontrollida. Loomulikult võib perekonna majanduslik olukord muutuda ühe aasta jooksul, aga see võib muutuda ka ühe kuu jooksul, see võib muutuda isegi ühe nädala jooksul. Sellepärast on ülikoolidele jäetud väike puhver, et niisuguseid erandeid käsitleda. Seda esiteks. Teiseks tuleb silmas pidada, et majanduse olukord võib minna paremaks ja võib minna halvemaks, keskmisena on tingimused kõikidele ühesugused.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Yana Toom, esimene täpsustav küsimus!

Yana Toom

Aitäh, proua eesistuja! Austatud minister! Vajaduspõhise õppetootuse taotlemisel loetak-

se üliõpilase perekonnaliikmeteks kuni 24-aastase üliõpilase bioloogilised vanemad, alaealised õed, vennad, poolõed ja -vennad. Toimetulekutoetuse määramise aluseks on aga tuluallikaid ühiselt kasutav leibkond, näiteks kasuvanemad, mitte bioloogilised vanemad, kui vanemad elavad lahus. Miks otsustati vajaduspõhise õppetoetuse määramisel aluseks võtta bioloogilised vanemad, mitte ühiselt majandav leibkond?

Jaak Aaviksoo

Tõepoolest, võimalik on aluseks võtta leibkond ehk hinnata leibkonnapõhiselt või teha seda perekonnapõhiselt. See valik on tõepoolest poliitiline, kui nii võib öelda, ehkki loodetavasti mitte erakonnapoliitiline, vaid üldpoliitiline. Kui võtta aluseks perekond, siis on sissetulekuid võimalik lihtsamini tuvastada ja nende andmetega on raske manipuleerida. Samal ajal on leibkond pehmemalt määratletud. Leibkonna tegeliku koosseisu kindlakstegemiseks ei ole muud võimalust, kui tuleb seda leibkonda külastada ja vaadata, kas see leibkond ka tegelikult olemas on või eksisteerib ta vaid n-õ paberil. Tuleb arvestada, et Eestis on elukoha registreerimise kord üsna lõtv ja eri põhjustel võib ennast aasta jooksul kas või sada korda ümber registreerida, sõltuvalt sellest, kas vajatakse tasuta ühistransporti Tallinnas, õppetoetust Tartus või toimetulekutoetust mõnes kolmandas omavalitsuses. Need on need asjaolud, miks me otsustasime perekonna kasuks. Me oleme veendunud, et see määratlus on funktsionaalsem ja võimaldab jagada abivajajatele suurema toetussumma.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Yana Toom, teine täpsustav küsimus!

Yana Toom

Proua eesistuja! Hea minister! Te panite praegu oma sõnavõtuga suure küsimärgi alla kogu meie sotsiaalsüsteemi. Aga see selleks. Vajaduspõhise õppetoetuse määramisel tugineakse eeldusele, et vanemad toetavad oma üliõpilasest last kuni selle 24. eluaastani. Seletuskirjas seisab, et rahvastikuregistri andmetes on iga laps vanematega seotud. Võib olla ka juhtumeid, kus vanemad on lahutatud, aga registri andmete põhjal on vanemad siiski tuvastatavad

ja me eeldame, et nad mõlemad oma last toetavad. Aga samas, perekonnaseaduse peatükis "Põlvnemisest tulenev ülalpidamiskohustus" on selgelt kirjas, et last tuleb toetada – ükskõik millist last – kuni tema 18. eluaastani, aga kui ta õpib gümnaasiumis või kutseõppeasutuses, siis 21. eluaastani. Millele me siis tuginame, eeldades, et vanemad oma üliõpilasest last nii pikalt toetavad, kui näiteks kohus määrab alimene vaid kuni lapse 18-aastaseks saamiseni?

Jaak Aaviksoo

Aitäh, hea küsija! Me võime muidugi ette kujutada, et me elame maailmas, kus ainukesed kohustused tulenevad seadusest. Aga ometigi olen ma veendunud, et mitte ainult mina, vaid ka kõik teised siin saalis viibijad on oma üliõpilastest lapsi kas toetanud või valmis toetama kuni nende õpingute lõpuni, vastavalt majanduslikele võimalustele muidugi. Kui te tõepoolest peate vajalikuks, et see kohustus tuleks sätestada seaduses, siis võib niisuguse seaduseelnõu algatada ja seda Riigikogus menetleda.

Esimees Ene Ergma

Asume kohapeal registreeritud küsimuste juurde. Palun, kolleeg Kalvi Kõva!

Kalvi Kõva

Aitäh, hea Riigikogu esimees! Hea minister! Me teame, et kui me vajaduspõhise õppetoetuse süsteemi välja töötasime ja seda rakendada hakkasime, siis me eeldasime, et õpilasi, kes seda toetust küsivad, on palju rohkem, kui tegelikult selle toetuse taotlejaid oli. Kas te olete mõelnud lisameetmete või -tegevuste, mille abil kutsuda neid üliõpilasi, kes peaksid vajaduspõhist õppetoetust saama, seda taotlema?

Jaak Aaviksoo

Aitäh, hea küsija! Tõepoolest, meie esialgne hinnang oli, et sellist toetust võiks taotleda ja ka saada umbes 39% üliõpilastest. Tegelik olukord oli selline, et taotlust hakkas esitama umbes 33% üliõpilastest, aga selle protseduuri käigus osa neist eri põhjustel loobus. Lõpuks sai õppetoetust 2270 isikut ehk ainult 16% üliõpilastest. Pärast tulemuste selgumist me korraldasime uuringu, mille võiks kokku võtta järgmiselt. Ilmselt ei saanud mitte kõik üliõpi-

lased, kellel oleks olnud õigus seda toetust saada, vajalikku informatsiooni. Eriti käib see magistriõppes olevate üliõpilaste kohta, kes ei tajunud, et ka nemad on sisseastujad, samuti nagu bakalaureuseõppesse astujad. See on üks põhjus. Teine põhjus võib olla selles, et taotluskeskkond mingil põhjusel heidutas inimesi. Me saime kontrollida paljude nende inimeste andmeid, kes jätsid taotluse esitamise pooleli. Suur hulk nendest oleks seda toetust saanud, kui nad oleksid taotluse esitanud. Meil on ka vas uue õppeaasta alguses korraldada kampaania. Lisaks on Riigikogu menetluses teie fraktsiooni algatatud eelnõu, kuhu me ühiselt oleme valmis tegema täiendusi, et üksikud ebakohad kõrvaldada ja loodetavasti saavutada see tase, kuhu me hinnangu põhjal peaksime jõudma: vajaduspõhist toetust peaks saama iga kolmas üliõpilane.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Helmen Kütt!

Helmen Kütt

Täna, proua eesistuja! Lugupeetud minister! Tõepoolest, kui 33% üliõpilastest alustasid taotlemist ja ainult 16% neist seda toetust said, siis tõenäoliselt on siin mitu põhjust. See toetus on neile küll vajalik, aga nendel tingimustel nad seda ei saa. Kas teile ei tundu, et see sõna "vajaduspõhine" väga hästi ei toimi, kui aluseks on eelmise aasta tuludeklaratsioon? Võin öelda, et kuigi ma ei ole väga rahul vajaduspõhiste peretoetuste süsteemiga, on see siiski parem, sest seal on võetud aluseks ikkagi eelnevate kuude sissetulek. Vaadake, mõnel inimesel võis aasta tagasi tõepoolest olla vajadus toetuse järele, aga nüüdseks on olukord muutunud, kuid eelmise aasta andmete põhjal nad seda toetust siiski saavad. See ei ole ju tegelikult vajaduspõhine toetus. Kas te ei plaani muuta seda alust, milleks on eelmise aasta tuludeklaratsiooni andmed?

Jaak Aaviksoo

Veel kord ütlen, et te nõuate tegelikult üsna võimsa täiendava bürokraatia sisseseadmist. Ma ei toeta seda ettepanekut sel lihtsal põhjusel, et ega ükski asi ei ole tasuta. Üleminek toetuse aastapõhiselt arvestamiselt kuupõhisele arvestamisele muudaks toetuse saajate hulka hinnanguliselt alla 10%. Jah, see 10% jääb

ühel aastal hammasrataste vahele, aga teisel aastal võib nende materiaalne olukord parane da, kuid nad siiski saavad seda toetust. Kulutada selle arvestuse peale oluline hulk toetuseks minevast rahast ei ole meie hinnangul otstarbekas. Ma olen sellele küsimusele juba ka nagu vastanud. Võib-olla on mõistlik mõni aasta vaadata, milliseks kujuneb praktika, ja tulla selle teema juurde tagasi siis, kui saab teha konkreetseid analüüse, kui paljud ikkagi hammasrataste vahele jäid ja kelle olukord on kardinaalselt muutunud. Nagu ma juba rõhutasin, teatud puhver on kõrgkoolidel olemas, see loodetavasti tasandab suuremad ebakõlad, ja kui ei tasanda, siis tuleme selle juurde tagasi. Praegu on see lihtsalt spekulatiivne ettepanek. Haridusministeerium on pärast mitmeid uurin guid, mida osalt tehti Riigikogu liikmete initsiatiivil, endiselt seisukohal, et see ei ole mõistlik. Mõistlik on jätkata väikese bürokraatia ja automaatse süsteemiga.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra minister! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

4. Parvlaevaliikluse tulevik

Esimees Ene Ergma

Järgmine küsimus on kolleeg Kalev Kotkaselt majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Partsile. Palun!

Kalev Kotkas

Täna, proua eesistuja! Austatud majandusminister! Valitsuskabinet on teinud põhimõttelise otsuse korraldada parvlaevaliiklust alates 2016. aastast nii, et laevad kuuluvad riigile ja operaator leitakse konkursi korras. Selle ajani on aega kaks aastat ja kaks nädalat. Kas selle ajaga jõuab ette valmistada ja läbi viia riigihanke nelja uue parvlaeva projekteerimiseks ja ehitamiseks ning ette valmistada ja läbi viia riigihanke nende laevade jaoks operaatori leidmiseks, kui neid laevu veel olemaski ei ole?

Juhan Parts

Aitäh! Praegune opereerimisleping kehtib 2016. aasta 1. oktoobrini. Te olete ka varem maininud seda aasta alguse tähtaega, aga õige tähtjani jääb siis veel kümme kuud. Praegu valmistab Tallinna Sadam ette avalikku kon-

kurssi, kusjuures mitte ainult laevade projekteerimiseks ja ehitamiseks, vaid ühe võimalusena nähakse seal ette ka laevade ostmine. Milline on see ajagraafik, mille alusel valmistatakse ette 2016. aasta järgset operaatorikonkurssi, sellest saab detailsemalt rääkida siis, kui meil on konkursi tulemused laua peal. Üldiselt, kui me vaatame senist kolme uue laeva ehitamist, siis see on võtnud 2,5–3,5 aastat. Praegu veel aega on. Aga ma arvan, et me teame palju konkreetsemalt, milline on koostöö järgmise kahe või kolme aasta jooksul, siis, kui meil on selle konkursi tulemused olemas. Me loodame neid saada järgmise aasta esimesel poolel.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kalev Kotkas, esimene täpsustav küsimus!

Kalev Kotkas

Aitäh, proua eesistuja! Austatud minister! Kui me aasta pärast leiame ennast olukorrast, kus ainukesed turul saada olevad sobivad laevad tuleb siiski soetada praeguselt operaatorilt, siis kuidas te hindate riigi positsiooni selles olukorras? Kes kellele hinda dikteerib?

Juhan Parts

Ausalt öeldes ei saanud ma selle küsimuse algusest aru, aga püüan vastata, niipalju kui ma oskan. Uute laevade omanikud ei ole operaatorid, omanikud on hoopis teised isikud. Nad saavad osaleda Tallinna Sadama korraldataval avalikul konkursil. Kas nad seda teevad või mitte, on minul väga raske öelda. Ma võin kinnitada, et olemasoleva kolme uue laeva omanikud on riigile juba varem vihjanud, et nad on valmis neid laevu riigile müüma. Kas nende tahe on endine? Ma arvan, et sellest saab rääkida siis, kui avalik konkurss on välja kuulutatud ja me näeme omanike otsust.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kalev Kotkas, teine täpsustav küsimus!

Kalev Kotkas

Täna, proua eesistuja! Austatud minister! Kas te ka Vormsi, Kihnu ja Ruhnuga ühenduse pidamisel plaanite kasutada samasugust skee-

mi, et laevad kuuluvad riigile, operaator aga leitakse konkursi korras?

Juhan Parts

Mitte ainult teie nimetatud, vaid kõigi väikesaarte tarvis on meil laevaehitusprogramm. Riik ehitab sobivalt disainitud laevad, arvestades nii auto- kui ka reisijaveo nõudlust, jääklassi, süvist. Laevad kuuluvad riigile ja riik otsib avaliku konkursi teel operaatoreid. See hakkab nii olema ka Kihnu ja Vormsi puhul, millega ühendust pidavaid laevu praegu riigi tellimusel ehitatakse.

Esimees Ene Ergma

Nüüd kohapeal registreeritud küsimused. Palun, kolleeg Kalle Laanet!

Kalle Laanet

Aitäh, austatud juhataja! Hea minister! Täpselt aasta tagasi arutati siin saalis 2013. aasta riigieelarvet. Poliitiliste kompromisside tulemusena otsustati teha sihtotstarbeline eraldis Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi eelarve real parvlaevaliikluse tihendamiseks Heltermaa–Rohuküla ja Kuivastu–Virtsu vahel 2013. aasta augustist oktoobrini. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium ei ole siamaani seda otsust täitnud. Miks?

Juhan Parts

See ei vasta absoluutselt tõele, härra Laanet. Majandusministeerium on selle otsuse täitnud täielikult ja rohkemgi veel. See 600 000 eurot eraldati kõigi Riigikogu fraktsioonide ühisel otsusel, et vähendada tol ajal planeeritud hinnakorrektsiooni ehk hinnatõusu. Selle otsuse tõttu tõusis tariif tunduvalt vähem, kui majanduslik olukord ette oleks näinud. See oli Riigikogu otsus ja me oleme selle täielikult ellu viinud. Informatsiooniks ütlen eelkõige teistele Riigikogu liikmetele, kuna ma usun, et teie teate detaile, et parvlaevaühendust Saaremaa ja Hiiumaaga finantseeritakse kahest allikast: riigieelarve dotatsioon ja piletitulu. Piletitulu prognoositakse igal aastal, lähtudes reisijate arvu kasvust. Kui reisijaid on millegipärast rohkem, siis piletitulu laekub riigile ja riik saab sellest tulenevalt teha vajalikke otsuseid. Ei ole kohustust, et rohkem laekuv piletitulu tuleks kellelegi anda, nii et see jääb riigile ja

riik saab teha plaane selle ühenduse kohta järgmistel aastatel.

Esimees Ene Ergma

Palun viimane kohapeal registreeritud küsimus, kolleeg Lembit Kaljuvee!

Lembit Kaljuvee

Aitäh, proua esimees! Hea minister! Ma palun vabandust, aga ma ei ole päris hästi suutnud selgeks saada, milleks seda janti vaja on. Süsteem töötab ja minu arvates päris normaalselt. Milleks on riigile neid laevu vaja? Kas see on kliendi või riigi huvides? Kas praegu toimib asi majanduslikus mõttes halvasti? Muudab see laevade ost majanduspildi heaks või muutub midagi klientidele, kes nende laevadega sõidavad, või muutub midagi riigile või laevakaptenitele tõsiselt paremaks?

Juhan Parts

Aitäh! Muide, ma olen teiega nõus. Tegelikult on teenuse kvaliteet märkimisväärselt paranenud. Ma kiidan Saaremaa Laevakompaniid, Väinamere Liine. Ma kiidan neid investoreid, kes on investeerinud uutesse laevadesse, ma kiidan Vjatšeslav Leedot isiklikult. Ma kiidan ka majandusministeeriumi. Tegelikult on see kvaliteet tõesti suurepärane, me oleme selle ühise tööga saavutanud. Aga nüüd tekib järgmine probleem: kes selle kõik kinni maksab? Kui te olete nõus sellega, et dotatsioonid kasvavad õpetajate palga, pensionide, lapsetoetuste ja kõige muu arvel üsna märkimisväärselt, siis tõenäoliselt ei ole meil vaja mitte midagi teha ja me võime jätkata sellise traditsiooniga, et me korraldame konkursse, kuigi tegelikke konkursse ei ole. Majandusministeerium on analüüsi tulemusel jõudnud seisukohale, et laevade kapitalikulud on praegu märkimisväärselt suuremad kui siis, kui riik investeeriks laevadesse ja infrastruktuuri. Siin ongi see konks. Kui riik ei investeeriks neisse laevadesse, siis ma ennustan, et 2016. aastal toimub konkurss nagu ikka, aga kahjuks see summa, mis tuleb siia eelarve kinnitamisel, meeldib ainult ühele inimesele, mitte ülejäänud 1 300 000 inimesele. See on see probleem. Lahenduse otsimist ei maksa kindlasti vaadata olemasoleva teenuse kriitikana. See teenus on märkimisväärselt hea. Minult on isegi mõned välismaalastest tuttavad küsinud, miks me ole-

me Saaremaa ja Hiiumaaga ühenduse pidamisel juba kommunismi kehtestanud. Nii-moodi on küsitud, teenus on lausa nii hea. Aga me teame, mis hakkab juhtuma 2016. aasta oktoobrist, kui me siin samme ei astu.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra minister! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

5. Estonian Airi tegevus spordi toetamisel

Esimees Ene Ergma

Järgmine küsimus on kolleeg Priit Toobalilt majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Partsile. Palun!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud esimees! Lugupeetud minister! Möödunud neljapäeval sai valitsuskabinet Estonian Airi juhtidelt kinnituse, et 2012. aasta jäähoki MM-ile kulutas lennufirma eelmine juhtkond kokku 200 000 eurot. Mõnda aega varem olite teie Eesti Päevalehe ajakirjanikule ühes intervjuus öelnud, et Estonian Air kulutas jäähoki MM-ile 100 000 eurot. Miks te väitsite avalikkusele, et see summa oli poole võrra väiksem? Kas te tegite seda teadlikult või te tõesti ei teadnud, kui palju Estonian Air 2012. aastal jäähoki MM-ile kulutas?

Juhan Parts

Aitäh veel kord selle küsimuse tõstatamise eest! See teema on väga aktuaalne. Tegelikult summa saaksite teada siis, kui te loeksite väga täpselt ettevõtte pressiteadet. Avalikkuse palvel on ettevõtte teinud väga põhjaliku pressiteate, tutvustamaks lennуетtevõtte turundusstrateegiat ja reklaamiprojekte. Tegelik jäähoki MM-i reklaamikulude summa on 90 000 eurot. Nii et katsuge nüüd oma ajusse panna veel kolmas arv – 90 000 eurot. Tõsi küll, lisaks sellele 90 000 eurole olid ettevõttel turundustegevused Eestis ja mujal 110 000 euro eest. Nii on öeldud ettevõtte ametlikus pressiteates. Mul ei ole mingit põhjust arvata, et ettevõtte ei räägi tõtt. Tal ei ole mingit põhjust midagi varjata. Teine asi, nende reklaamikulude osakaal tollel ajal oli 10–15%. Avalikkuses on räägitud palju suuremast osakaalust, lausa poolest. Kui me aga tahame faktidest rääkida, siis faktid on sellised. Lugege selle ettevõtte eelmisel nelja-

päeval avaldatud pressiteadet, mis annab üsna detailse ülevaate nende reklaamitegevuse läh- tekohtadest.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Priit Toobal, esimene täpsus- tav küsimus!

Priit Toobal

Aitäh! Ma tsiteerin Estonian Airi pressiesin- daja sõnu: "Seejuures kulus 90 000 eurot jää- hoki logo kasutamise litsentsitasule, mis andis lennufirmale õiguse spordivõistluse kaudu en- dale reklaami teha. Ülejäänud raha, kokku 110 000 eurot, kulus reklaamile endale, näiteks hokiväljaku piiretele paigutatud logodele, ühe lennuki Hockey Bird värvidesse värvimisele ning hokiüritustel osalemisele." See raha ei ku- lunud mitte millelegi muule kui sellelesamale MM-ile. $110\,000 + 90\,000 = 200\,000$ eurot. Nii loen mina siit välja. Aga küsimus on mul selline. Ma tean, et te olete tuliselt vastu seis- nud sellele, kuidas Tallinna Sadam on tahtnud toetada Eesti sporti ehk olümpiakomiteed. Ma ei ole kuulnud teie seisukohta, mida te arvate sellest, kuidas Estonian Air jäähoki MM-i spondeeris. Mida te arvate sellest 200 000 eurost? Kuidas te sellesse summasse suhtute? Kas see oli teie meelest piisav või oli see võib- olla liiga väike summa?

Juhan Parts

Huvitav, te loete ju igal hommikul lausa luubiga lehti, aga te ei ole lugenud hästi põh- jalikku intervjuud, mille ma andsin Eesti Päe- valehele. Ütlen veel kord, et Tallinna Sadama huvide konflikt (see on ju väga põhimõtteline huvide konflikt, see ei ole välja mõeldud) ja Estonian Airi reklaamitegevus ei ole absoluut- selt võrreldavad. Ma ei kahtle, et Estonian Airi tollaegne juhtkond tegi professionaalse vali- ku, otsustades, kas ja millise meetodiga ühel või teisel turul ja ühele või teisele kliendile ennast reklaamida. Iseküsimus on see, et kui strateegia on olnud lünklik ja finantstulemused kehvakesed, siis võib kritiseerida igat kulu, ka Delfi bannerit või mis iganes reklaami, mida on tehtud kas Eestis, Saksamaal, Rootsis või Leedus, kus iganes. Igat kulu võib kritiseerida, kui strateegia on olnud lünklik. Tõele au andes tuleb öelda, et ainuke asi, mida Estonian Air selle strateegiaga saavutas ja mille tõttu me

peaksime hindama ka seda perioodi natukene võib-olla teisest vaatevinklist, oli reisijate arvu märkimisväärne kasv. Makromajanduslikult, Eesti majandusele tervikuna oli selle mõju po- siitiivne. Aga see ei tähenda, et ettevõtte ei pea olema kasumlik ega otsima kasumi teenimi- seks võimalusi.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Priit Toobal, teine täpsustav küsimus!

Priit Toobal

Aitäh! See ei ole mitte teine täpsustav küsi- mus, vaid ma tulen tagasi oma esimese küsi- muse juurde, millele te ei vastanud, vaid süü- distasite mind asja valesti mõistmises ja vale- tamises. Ma lugesin teile ette, kuidas Estonian Air on ise nende 200 000 euro kasutamist kommenteerinud. Ma kordan veel kord, et teie väitel on kulutatud 100 000 eurot, Estonian Air aga on öelnud, et kulutati 200 000 eurot. Kui teie ütlesite Eesti Päevalehele antud intervjuus, et kulutati 100 000 eurot, kas te siis teadlikult valetasite või te ei teadnud tõde?

Juhan Parts

Ajakirjanik küsis minu käest, kui palju maksis Estonian Air Soome jäähokiliidule, analoogselt sellega, nagu sadam maksis olüm- piakomiteele. Soome jäähokiliidule ei maks- nud Estonian Air midagi. Estonian Air maksis selleks, et reklaamida ennast rahvusvahelisel spordivõistlusel, 90 000 eurot Rahvusvahelise- le Jäähoki Föderatsioonile, saades selle raha eest võimaluse reklaamida end mitmetel too- detel. Lisaks sellele tegi Estonian Air selle spordiüritusega seotud iseseisvat turundustege- vust 110 000 euro eest. Ma loodan, et minu vastus oli teile arusaadav.

Esimees Ene Ergma

Kaks kohapeal registreeritud küsimust. Palun, kolleeg Tarmo Tamm!

Tarmo Tamm

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud minister! Ma küsin üldisemat laadi küsimuse. Nagu tea- da, on paljud Eesti firmad läinud väliskapitali kätte ja väliskapitalil ei ole suurt huvi Eesti sporti toetada. Eesti spordis on praegu suur rahapuudus. Kas riigifirmad võiksid Eesti

sporti toetada või olete teie sellele põhimõtteliselt vastu?

Juhan Parts

Eesti Vabariigi seadus ütleb, et riigile kuuluvad äriühingud võivad sponsorlusega tegelda ainult ettevõtte äri- ja finantseesmärkide saavutamiseks. Järelikult, kui ettevõtte leiab, et tema äri- ja finantseesmärkide saavutamiseks on mõistlik teha sponsorluskoostööd olümpia- komitee, spordialaliitude või kultuuriorganisatsioonidega, siis on see loomulikult lubatud. Probleem on selles, et ükskõik mida ja kuidas Eesti riigile kuuluv äriühing toetab, sponsorlus peab toetama ettevõtte ärieesmärke. Loomulikult peavad otsused olema läbipaistvad ja väliditid peab olema olemuslik huvide konflikt.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Lembit Kaljuvee!

Lembit Kaljuvee

Aitäh, proua esimees! Hea minister! Minu arvates on vale ja ka halenaljakas, et nii suure ja tähtsa ministeeriumi esimene mees, minister, tegeleb juba viimased kaks kuud iga päev sellega, kuidas riigiettevõtted sporti rahastavad. Sellega on ju Eesti Vabariigis tegeldud 20 ja enam aastat, minu arvates on siin kõik põhimõtteliselt õigesti. Nüansid on ju seaduses paika pandud. Mis te arvate, kuidas on niimoodi kujunenud, et te peate iga päev nendele küsimustele vastama? Kes selles süüdi on?

Juhan Parts

Praegu olete süüdi teie, sest teie esitasite ju küsimuse. Muide, seda teemat käsitlen ma praegu siin saalis esimest korda. Ma olen väga tänulik, et see teema tõstatati. Minu arvates tuleks sellest rääkida täpselt nii, nagu asjad tegelikult on. Meil ei ole riigiettevõtteid, meil on riigile kuuluvad äriühingud. Te olete ise seadustega kehtestanud minu arvates väga õiged eesmärgid ja neid tuleb silmas pidada.

Esimees Ene Ergma

Head kolleegid! Meil on küll veel natuke aega, aga me peame kõiki võrdselt kohtlema. Kaks kohapeal registreeritud küsimust on esitatud.

6. Muud küsimused

Esimees Ene Ergma

Kui on soovi, siis nüüd saab esitada küsimusi ükskõik kellele kohal viibivatest ministritest. Alustab kolleeg Tiina Lokk-Tramberg. Öelge, palun, kellele te soovite küsimuse esitada!

Tiina Lokk-Tramberg

Aitäh, hea eesistuja! Ma soovin esitada küsimuse härra Partsile. Küsimus on sponsorluse kohta. Ma olen juba mitu korda tähele pannud, et te räägite firmade sponsorlusest ainult kui ärihuvisid edendavast ja kontaktide arvu suurendavast aktsioonist. Aga see on ainult üks ja ühekülgne sponsorluse käsitlus. Kas te ei pea üldse silmas näiteks mainesponsorlust? Ma toon ühe näite. E-Betoonement võiks teie käsitlust arvestades spondeerida ainult neid firmasid või üritusi, mis on seotud betooniga. Näiteks kas või PÖFF-i spondeerimine tema äri nagu mitte kuidagi ju ei edenda.

Juhan Parts

Aitäh selle küsimuse eest! Te olete tõenäoliselt minust natukene valesti aru saanud. Firma äri- ja finantseesmärgid on kindlasti laiemad, nende hulka kuulub maineküsimus, miks mitte ka sotsiaalne panustamine. Aga kõik see peab kindlasti kokku minema ettevõtte üldise strateegia loogikaga. Siin on palju rahvusvahelist head praktikat. OECD on koostanud soovitusi riigile kuuluvate äriühingute jaoks, aga ka eraäriühingute jaoks. Ma olen silmas pidanud just seda laiemat käsitlust. Aga ükskõik, milline see käsitlus on, on täiesti selge, et sponsor võtab vastutuse ja tuleks eeldada, et huvide konflikt on välistatud. Spondeerimine ei ole lihtsalt heategevus, raha ülekandmine, vaid sponsor võtab vastutuse, mida saab kanda ainult siis, kui olemuslikku huvide konflikti pole.

Esimees Ene Ergma

Viimase küsimuse esitab kolleeg Kalvi Kõva. Palun!

Kalvi Kõva

Aitäh, hea istungi juhataja! Minu küsimus on kaitseminister Urmas Reinsalule, kes on täna küll peaministri ülesannetes. Me teame, et

lõppeva aasta eelarves on Kaitseministeeriumi real ka mõned sellised objektid, mis ei kuulu Kaitseministeeriumile, aga mida rahastati Kaitseministeeriumi eelarvest. Näiteks olid ette nähtud summad Rõuge vallas paikneva Nursi külakeskuse maja katuse remondi jaoks. Aitäh teile! Missugused objektid on tuleva aasta eelarves nende ridade taha peidetud?

Urmas Reinsalu

Aitäh! Peidetud ei ole midagi, see leiab aset vastavalt tsiviil-militaarkoostöö põhimõtetele. Kindlasti ei toimu see mitte suvaotsuste alusel, vaid selle põhjal, kuidas on Kaitseministeeriumil võimalik riigikaitse-eesmärke koostöös kohalike kogukondadega paremini ellu viia. Need otsused on tehtud kahepoolse koostöö parandamiseks ja põhinevad selgel lepingul, lähtudes eelarve summadest. Mis puudutab konkreetseid lepinguid, millega praegu töötatakse, siis võib öelda, et eelarve eraldised on üldmahus ette nähtud. Ma lasen ministeeriumi ametnikel esitada sellest Riigikogu liikmele ülevaate.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra minister! Meie aeg hakkab läbi saama. Head kolleegid, suur tänu teile küsimuste esitamise eest! Suur tänu valitsusliikmetele vastamise eest! Infotund on lõppenud.

Istungi rakendamine

Esimees Ene Ergma

Tere päevast, lugupeetud Riigikogu! Alustame Riigikogu täiskogu VI istungjärgu 11. töönädala kolmapäevast istungit. Head kolleegid, nüüd on võimalik üle anda eelnõusid ja arupärimisi. Ma palun kõnepulti Vabariigi Valitsuse esindaja Heili Tõnissoni!

Heili Tõnisson

Austatud proua esimees! Lugupeetud Riigikogu! Vabariigi Valitsus esitab Riigikogu otsuse "Transpordi arengukava 2014–2020 kinnitamine" eelnõu. Eelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Parts. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Palun, kolleeg Neeme Suur! Kas te ei soovigi sõna? Imelik! Juhatuse nimel olen

vastu võtnud ühe otsuse eelnõu. Kui eelnõu vastab Riigikogu kodu- ja töökorra seadusele, otsustab juhatus selle menetlusse võtmise kolme tööpäeva jooksul.

Nüüd teated. Riigikogu juhatus on võtnud menetlusse järgmised eelnõud ja määranud neile juhtivkomisjonid. Esiteks, Vabariigi Valitsuse s.a 9. detsembril algatatud karistus-seadustiku ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu, mille juhtivkomisjon on õiguskomisjon. Teiseks, Vabariigi Valitsuse s.a 9. detsembril algatatud ehitusseadustiku eelnõu, mille juhtivkomisjon on majanduskomisjon. Kolmandaks, Vabariigi Valitsuse s.a 9. detsembril algatatud maagaasiseaduse muutmise seaduse eelnõu, mille juhtivkomisjon on majanduskomisjon. Neljandaks, Vabariigi Valitsuse s.a 9. detsembril algatatud elektrituruseaduse muutmise seaduse eelnõu, mille juhtivkomisjon on majanduskomisjon. Viiendaks, Vabariigi Valitsuse s.a 9. detsembril algatatud maamaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu, mille juhtivkomisjon on rahanduskomisjon. Kuuendaks, Vabariigi Valitsuse s.a 9. detsembril algatatud krediidasutuste seaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu, mille juhtivkomisjon on rahanduskomisjon.

Olen edastanud Riigikogu liikmete arupärimise rahandusminister Jürgen Ligile.

Palun, head kolleegid, teeme kohaloleku kontrolli!

Kohalolijaks registreerus 94 ja puudub 7 Riigikogu liiget.

1. Vandetõlgi seaduse eelnõu (460 SE) kolmas lugemine

Esimees Ene Ergma

Alustame tööd tänase päevakorra punktidega. Päevakorra esimene punkt on Vabariigi Valitsuse algatatud vandetõlgi seaduse eelnõu 460 kolmas lugemine. Kas fraktsioonide esindajad soovivad läbirääkimisi pidada? Kõne-soove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Võime minna lõpphääletuse juurde. Head kolleegid, mulle tundub, et võime alustada lõpphääletust. Hästi!

Kuna selle eelnõu seadusena vastuvõtmiseks on nõutav Riigikogu koosseisu häälteenus, siis palun teeme veel kord kohaloleku kontrolli!

Kohalolijaks registreerus 95 ja puudub 6 Riigikogu liiget.

Kolleegid, palun tähelepanu! Panen lõpphääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud vandetõlgi seaduse eelnõu 460. Palun hääletada!

Poolt hääletas 94 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei ole. Eelnõu on seadusena vastu võetud. (Tabel 25.)

2. Käibemaksuseaduse ja raamatupidamise seaduse muutmise seaduse eelnõu (493 SE) kolmas lugemine

Esimees Ene Ergma

Algab Vabariigi Valitsuse algatatud käibemaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu 493 kolmas lugemine. Avan läbirääkimised. Kutsun kõigepealt kõnepulti Sven Sesteri Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni esindajana. Vabandust, praegu ei toimu veel läbirääkimised. Sven Sesteril on ettekanne. Palun!

Sven Sester

Ettekande pean ma pärast ühe teise eelnõu arutelul. Praegu annan ma ülevaate sellest eelnõust meie fraktsiooni pilgu läbi. Igaks juhuks palun kolm minutit lisaega!

Esimees Ene Ergma

Kaheksa minutit.

Sven Sester

Kõigepealt räägin eelnõust endast. Ma ei peatu väga pikalt sellel, millisena see eelnõu tuli Riigikogu menetlusse. Tuletame meelde, et see eelnõu käsitles algselt ka nn firmaautode käibemaksu. Parlament jättis selle teema teisel lugemisel hääletades eelnõust välja, sest selle teema märksõnad olid kiirustamine, mõjuanalüüside vähesus ja vähene huvigruppidega suhtlemine. Nüüd me arutame käibedeklaratsiooni lisa.

Kui see eelnõu kunagi Riigikokku toodi, siis Rahandusministeeriumi esindaja ütles, et autode maksustamise puhul võis tõesti näha kiirustamise märke, aga käibedeklaratsiooni teema on põhjalikult läbi arutatud. Toodi ka näide maksupettuste tõkestamise valitsuskomisjoni septembri alguses toimunud koosoleku protokollist. Kui ma seda protokollit vaatasin, siis nägin, et sellel koosolekul osalesid kaubandus-tööstuskoja ja tööandjate keskliidu

esindajad. Protokollist on näha, et maksuhaldur esitas komisjonile käibemaksu kontrollimise süsteemi tänapäevastamise ettepanekuid. Maksuhaldur tegi ettepaneku kehtestada käibedeklaratsiooni lisa, millel tuleb elektrooniliselt esitada andmed ostu- ja müügitehingute kohta tehingupartnerite kaupa. Protokollist saab lugeda, et komisjon arutas projektiga kaasnevaid võimalikke riske ning leidis, et riskianalüüsis tuleb kirjeldada projektiga seotud üleminekuraskusi ja nende maandamise viise. Komisjon kiitis ettepaneku heaks ja leidis, et selle projektiga tuleb võimalikult kiiresti edasi liikuda. See on kiretu kokkuvõte sellest protokollist. Samas on ettevõtlusorganisatsioonidel ja paljudel erialaliitudel eelnõu menetlemise käigus tekkinud küsimusi ja kahtlusi. On liikvel ka kuulujutte ning mitmed tegevused nõuavad reaalseid vastuseid.

Mõne sõnaga räägin käibemaksust kui sellisest. Riik kogub aastas 2,6 miljardit eurot käibemaksu, millest tagastab 1,1 miljardit. Käibemaksukohustuslasi on Eestis 72 000. Väga huvitav on see, et käibemaksu administreeritakse Eestis sel kombel, et ettevõtjad esitavad koondandmed. Sisuliselt on tegemist nelja arvuga. Ka ausal ettevõtjal puudub põhimõtteliselt võimalus kontrollida, kas müüja on käibemaksu tasunud või ega ausat ettevõtjat ei kasutata ära pettuses osalemiseks. Samuti puudub riigil praeguste andmete põhjal võimalus veenduda, et käibemaks on tasutud.

Eelmisel aastal saadi käibemaksupettustest kahju 200 miljonit eurot, s.o nn maksuauk. See ei ole mitte ainult Eesti, vaid üleeuroopaline probleem. Aastas esitatakse Eestis hinnanguliselt 400 000 tagastusnõuet, millest riik suudab kontrollida vaid 3%. Miks nii vähe? Praegune kontrolltegevus on oma olemuselt paljuski informatsiooni kogumine, kuid detailsem informatsioon käibemaksu kohta tagab, et *business-to-business*-tehingute müügikäivet on siis raskem varjata, sest ostjal on motivatsioon sisendkäibemaksu kajastada. Analoogne näide on metsatehingud, mille puhul mõlemad, nii ostjad kui ka müüjad, pidid hakkama informatsiooni edastama. Selle tulemusena kasvas 2007. aastal 2006. aastaga võrreldes maksude laekumine kolm ja pool korda.

Halduskoormusest on juba räägitud. Selge, halduskoormuse hindamisel tuleb arvestada kogumõju. Maksuamet on viimastel aastatel

arendanud teenuseid selliselt, et ettevõtjad saaksid oma tehinguid ja päringuid järjest rohkem e-maksuameti kaudu teha. Võib öelda, et bürookontaktide arv on vähenenud 40%. Sellise informatsiooni on maksuamet andnud rahanduskomisjonile ja fraktsioonidele. Maksuamet on kinnitanud ka seda, et käibedeklaratsiooni lisa väljatöötamisele on kaasatud tarkvaratootjad ja e-arvete teenuse pakkujad, eesmärgiga töötada välja vorm, mis ei tekitaks liigset keerukust tarkvaraprogrammide arendamisel ning mille puhul oleks välistatud käsitöö lisandumine. Aruteludel maksuametis on osalenud esindajad ettevõtetest, kus toodetakse finantstarkvara, ja ettevõtetest, kus osutatakse raamatupidamisteenust. Tootjad on kinnitanud, et väljatöötatav lahendus on võimalik valmis saada ühe kuuga, mis tähendab, et ettevõtjatel jääks sel juhul selle rakendamise ettevalmistamiseks aega seitse-kaheksa kuud. Olen ise suhelnud ühe suure jaeketi juhiga, kes kurtis pigem seda, et see aeg võib olla füüsiliselt liiga lühike kõikide võimalike infotehnoloogiliste muudatuste tegemiseks.

Maksu- ja Tolliamet on oma aruteludesse kaasanud ka e-arvete teenuse pakkujad, eesmärgiga anda tuge e-arvetele üleminekuks. Maksu- ja Tolliameti esindajad on öelnud, et arvete sisestamisel ei ole ettevõtjatele mingit lisandväärtust. Kui me kehtestame deklaratsiooni lisa, siis sealt edasi on ainult väike samm e-arveteni. Näiteks ütlevad asjatundjad, et praegu on paberarve kulutused kuni 1 euro.

Me oleme fraktsioonis tundnud huvi ka nende ettevõtjate vastu, kellel ei ole raamatupidamisprogrammi. Meid on huvitanud, kuidas peaksid käituma need, kes teevad raamatupidamist näiteks tabelitöötluse vormis Excelis. Maksu- ja Tolliameti esindajad on öelnud, et on vaja küll kohendada Exceli aruannet, aga see on ühekordne kohendamine. Lisaks loob Maksu- ja Tolliamet ise tarkvara, et nende kodulehel saaks sisestada andmeid vastavalt käibedeklaratsioonile.

Sellest kõigest hoolimata on aga fraktsioonid ja rahanduskomisjon saanud kirju väga paljudelt organisatsioonidelt: Eesti Kaubandus-Tööstuskoda, Eesti Maksuameti Liit, Audiitorkogu, EVEA, Teenusmajanduse Koda, Eesti Kaupmeeste Liit jt. Küsimusi on olnud erinevaid.

Kui me kiidame täna selle eelnõu heaks, siis tundub mulle ja kogu IRL-i fraktsioonile, kus on viimaste nädalate jooksul olnud väga pingelised diskussioonid selle eelnõu vajalikkuse ja sellega seotud küsimuste üle, et seaduse vastuvõtmisest hoolimata jäävad mitmed teemad veel küsimusi tekitama. Rahandusministri ja Maksu- ja Tolliameti inimestega vesteldes oleme jõudnud järeldusele, et me peaksime võib-olla tagasi tulema kaupmeeste liidu ettepaneku juurde, mis näeb praeguse isikupõhise süsteemi asemel ette tehingupartneripõhist süsteemi, ning me peaksime üle vaatama advokaatidega seonduva, just konfidentsiaalsusnõuded. Ma tahan öelda, et kui me täna selle eelnõu seadusena vastu võtame, siis oleme käinud läbi selle protsessi mingi osa, aga järgmisel aastal tuleb see teema uuesti ette võtta. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Sven Sester! Palun kõnepultil kolleeg Eiki Nestori Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esindajana!

Eiki Nestor

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu! See eelnõu on pälvinud avalikkuses nii palju tähelepanu, et enne lõpphääletust oma seisukohta välja öelda on ilmselt ebaviisakas. Seetõttu lubage mul teha lühidalt.

Eelnõul oli algul kaks osa. Esiteks, ettevõttes kasutusel olevate sõiduaudode sisendkäibemaksu teema, mis nüüd on eelnõust kadunud ja millega Rahandusministeerium edasi tegeleb. Selle kohta võib öelda, et esitatud kujul ei oleks see ilmselt riigile toonud sellisel määral tulu, kui loodeti. Mul on hea meel tõdeda, et pärast avalikku arutelu on peale meie fraktsiooni tekkinud ka teistel ühiskonnaliikmetel küsimusi, kas autode maksustamise pakutud moodus on ikka see kõige lihtsam ja otstarbekam.

Ma saan aru, et poliitiliselt võib selline sõna nagu "automaks" tunduda kellelegi identiteedi varguse, jõukuse mahategemise või ei tea millena. Aga on ju teada, et suurem jagu arenenud riike seda maksu täiesti mõistlikul ja vajalikul moel kasutab ning nad teevad seda ka tulevikus. Kuid on tõesti küsitav, kas riigi tulude suurendamise jaoks tuleks tegelda minigite sõidupäevikutega ja arvutustega ning nende

kontrollimise ja muu sellisega. Loodame, et ministeerium suudab sellele õigele mõttele anda avaliku arutelu käigus ka õige sisu.

Palju keerukam teema on see, mis meil praegu lõpphääletusel on, ehk üle 1000 euro suuruste arvete deklareerimine. Siin on üles tõstetud kaks teemat. Esiteks, kas võitlus maksupetturlusega sellisel moel on proportsionaalne meede või mitte. On ju arusaadav, et need maksumaksjad, kes ausalt maksu maksavad, kindlasti leiavad, et see nõue on neile tülikas ja ebameeldiv ning põhjustab lisakulutusi. Nende protest on mõnes mõttes arusaadav, aga peab ka arvestama, et arvestamisväärsed mittetulusühingud, kes neid huve esindavad, on maksupetturluse tõkestamise valitsuskomisjonis oma selge sõna selle meetme kohta öelnud ja leidnud, et võiks ju proovida. Teisest küljest ärge unustage, et käibemaksuauk, mis on praegu 250–300 miljonit eurot, ei ole ju ka poisi-kene. Ka siin on mängus teatud huvid, seetõttu on need ilmselt kuskil selgelt ka välja öeldud. Ma usun, et proportsionaalsuse mõttes on tegemist eelnõuga, mis väärib toetamist.

Hoopis keerukam on aga lugu eelnõu selle osaga, mis on seotud Euroopas kokkulepitud kohustuste täitmisega. Käibemaksudirektiiv, mida meil täita tuleb, ei näe nimelt ette, et arvele kirjutatakse ka ettevõtte registrikood. Meie aga, saades aru, et see süsteem ei lähe muidu tööle, teeme sellisuunalise muudatuse raamatupidamise seaduses. Andke mulle andeks, aga väga küsitav on, kas meie raamatupidamise seaduses võib olla kirjas midagi muud, kui on üle Euroopa kokkulepitud käibemaksureglid. Ma väga kahtlen, kas see on võimalik. Teisest küljest tekitab see ka vastuolu käibemaksuseaduse ja raamatupidamise seaduse vahel ning võib põhjustada selle, et maksuametnik, kes ettevõttes seda teemat kontrollib, jääb väga lolli olukorda. Nimelt on ettevõtte täitnud käibemaksuseadust, aga mitte raamatupidamise seadust.

Palun lisaaga!

Esimees Ene Ergma

Kolm minutit.

Eiki Nestor

Teisisõnu võib vastuolu kahe seaduse vahel panna ka riigi lolli olukorda ning seda tulemust, mida me oleme tahtnud saada, me ei

saagi. Lõppkokkuvõttes võib maksupraktikat vaadates pilada, et arve koostaja küsib arve saajalt, kas see soovib arvet aadressi ja ettevõtte nime järgi, nagu ütleb käibemaksuseadus, või registrikoodi järgi, nagu ütleb raamatupidamise seadus. Sellist õiguslikku lünka minu meelest olla ei tohiks.

Nii et on suur küsimärk, kas vastuvõetav seadus vastab neile normidele, milles me oleme üle Euroopa kokku leppinud. Sellest lähtudes käitume meie ka lõpphääletusel. Me loodame, et kõik teised fraktsioonid oma seisukoha siin välja ütlevad, ja jääme kahtlevale seisukohale, kas see võimuliidu vastuvõetud seadus riigile mingit tulu toob või mitte.

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Palun, kolleeg Aivar Riisalu Keskerakonna fraktsiooni esindajana!

Aivar Riisalu

Proua esimees! Head kolleegid! See seaduseelnõu on oma olemuselt väga tarvilik, sest riigil on raha vaja. Küsimus on aga selles, et selle ja veel mõne viimasel ajal esitatud seaduseelnõu puhul, mis on seotud riigieelarve täitmise vajadusega, on ühiskonnas esile kerkinud üks arvestatav probleem, mida mina pean ohu märgiks. Ettevõtjad on hakanud rääkima ettevõtluskeskkonna halvenemisest. Hea ettevõtluskeskkond, liberaalne majandus ja ka liberaalne maksusüsteem on aga olnud Eesti eduloo üks olulisi mootoreid.

Mulle meenub, et mina ja veel mitmed minu kolleegid rääkisime Riigikogu saalis umbes kaks aastat, kuidas toimuvad käibemaksupettused kütuseäris. Riigikogus kulus nende regulatsioonide vastuvõtmiseks kaks aastat. Mul ei lähe surmatunnini meelest ära, kui praegu ministriametit pidav endine kolleeg, kes tollal oli rahanduskomisjoni esimees, siit-samast puldist hõiskas, kui kaheaastase viivitusega tehtud muudatused olid toonud riigieelarvesse 1,5 miljardit krooni ehk jämedalt öeldes 100 miljonit eurot. See tähendas seda, et kaks aastat räägiti Riigikogus õigest asjast, aga mitte midagi ei tehtud. Tegemist oli puhtalt kütuse käibemaksu teemaga.

Nüüd on mitmed ettevõtjad mitmest valdkonnast rääkinud lugusid sellest, kuidas toimuvad maksupettused. Nende pettustega tuleks tegelda, sest me ju teame, kus probleemid on.

Üks levinumaid võtteid on see, et kaup ostetakse tollitsoonist ilma käibemaksuta ja turule läheb see kaup oluliselt madalama hinnaga. Sealt edasi liigub ta normaalset teed pidi, ainult üks ettevõtte kaob vahelt ära. Ärakadumine on väga lihtne, sest meil on liberaalne ettevõtete asutamise ja likvideerimise mehhanism ning seda on tõesti võimalik teha arvuti juurest lahkumata. Ka see hakkab nüüd muutuma meile miinuseks, sest normaalsed inimesed said ettevõtte tehtud ka siis, kui see oli natuke keerulisem, aga praegu on võimalik pahategude toimepanemise jaoks teha kõike seda hästi ruttu ja keegi midagi ei küsi.

Milleks see pikk jutt? Ma ei taha mitte kedagi konkreetset nimetada ja ega Keskerakonna seisukoht ei ole ka see, et me peaksime kellelegi konkreetset näpuga näitama või kedagi süüdistama selles, et üks või teine seadus on halvasti tehtud. Meie erakond on teatud mõttes kogu aeg olnud ju ka ümberjagamise pooldaja. Me arvame, et aidata tuleb neid, keda aidata ei saa.

Esimees Ene Ergma

Mis asja? (Naer.)

Aivar Riisalu

Ma parandan ennast: aidata tuleb neid, keda me peame aitama, aga pahatihti neid aidata ei saa. Teie naer oli õigel kohal. Aitäh, kolleegid! Minu mure on sügav.

Ma palun kolm minutit lisaage!

Esimees Ene Ergma

Kolm minutit lisaks, kindlasti, et saaks aidata.

Aivar Riisalu

Te teate küll, kuhu ma nende kolme minuti lõpuks välja jõuan. Ma jõuan vasakpoolsuse võimuletuleku ohuni. Aga ma tahan teile, head kolleegid eelkõige valitsuskoalitsioonist, öelda, et meetodid, millega te praegu proovite anda Keskerakonnale ja sotsiaaldemokraatidele, kes järgmise valitsuse moodustavad, riigieelarvesse lisaraha, tekitavad olukorra, et see raha jagatakse ka hästi kiiresti laiali, aga majanduse jätkusuutlikkust selle abil ei teki.

Tulen nüüd käibemaksuseaduse juurde. Te mõistate ju ise ka hiilgavalt, et kes saab aru, mis asi on raamatupidamine, see tegeleb selle-

ga ja te saate tema käest andmeid. Aga kui kellelgi raamatupidamine puudub ja kogu majandamine on kilekotis, olgu see siis erakonna kontoris või kus iganes, siis te peate ju aru saama, et tal ei ole neid pabereid, mida maksuametile esitada. Eile üks koalitsiooni liige ütles mulle, mitu töötajat on maksuametis. Ma täpselt ei mäleta, aga neid oli kõvasti üle 1000, võib-olla 1500, võib-olla 1300. Teeme lihtsa arvutuse. Meil on 50 000 ettevõtet, kes esitavad aastaaruande ja kellel on käibe kohta mingid numbrid. Kui me jagame selle 50 000 tööpäevade arvuga ja maksuameti töötajate arvuga, siis jõuame äratundmisele, et ühte ettevõtet on ühel töötajal võimalik kontrollida 6,6 päeva. Kui me suurendame nende ettevõtete arvu 100 000-ni, siis jääb kontrollimiseks ka veel ligi kolm päeva. Kolme päevaga on ju väga selgesti võimalik aru saada, mis selles ettevõttes tegelikult tehakse.

Kas see tähendab, et me selle asemel, et käituda loogiliselt ja nii, nagu normaalses kapitalismis on aastasadade jooksul mõistlike riikide jõustruktuurid käitunud ja nagu on mõistlikes riikides majandust arendatud, hakkame tegelema asjadega, mis pehmelt öeldes meile endalegi siseringis kummalised tunduvad? Veel piinlikum on hakata sellest rääkima inimesega, kes on ka tööandja ehk tegelikult selle riigi eksistentsi tagaja, sest temast sõltub majanduse jätkusuutlikkus.

See on see, mille pärast Keskerakond sündant valutab. Oleks ilmselt õige, kui te hakkaksite natukene kuulama, mida räägivad teile inimesed, kes võib-olla alati kõige paremini ettevõtlusest aru ei saa, sellel lihtsal põhjusel, et mitte kõik Riigikogu liikmed ei ole iga päev ettevõtlusega seotud. Proovige mõista, et tark inimene ei sae selle tooli jalgu, millel ta ise istub. Aga seda te ju täna proovite teha.

Autode käibemaksustamise ettepaneku sisu on väga õige. Esimest korda elus kuulen ma keskerakondlast Jürgen Ligi rääkimas mõistlikku juttu sellest, et ...

Esimees Ene Ergma

Mis asja?

Aivar Riisalu

Jajaa, ma vastutan oma sõnade eest! Ärge segage, proua juhataja! Keskerakondlane Jürgen Ligi räägib, et ettevõtja isikliku tarbimise

hulgas ta sõiduautot ei näe. Kõik on õige! Jürgen, sul on õigus! See on keskerakondlik mõtteviis. Me tahame seda igati toetada, aga need meetodid, kuidas sa seda mõtet ellu viid, ärritavad ühiskonda sinu enda vastu, need ärritavad ühiskonda liberaalse majandamise vastu. Dialoogi puudumine tekitab olukorra, et järjest rohkem ja rohkem väga suuri ja lugupeetud ettevõtteid teatab suhteliselt suure meediakampania saatel, et nad lähevad Eestist ära, kuna neile siin ei meeldi. Skanska, Tartu Mill – loetelu võib jätkata. See on meile ohu märk, see on roosa tuli valgusfooris.

Ma ei oska öelda, mida teevad kõik minu lugupeetud erakonnakaaslased. Aga mina isiklikult ei pea õigeks seda seaduseelnõu sellisel kujul toetada, sest meie asi on ehitada riiki nii, et ta näeks välja ilus ja mõistlik.

Esimees Ene Ergma

Täna! Rohkem kõnesoove ei ole. Lõpetan läbirääkimised ja me võime alustada lõpphääletust. Vabandust! Eiki Nestor, palun!

Eiki Nestor

Aitäh! Mul on protseduuriline küsimus. Miks te Reformierakonna fraktsioonile sõna ei andnud?

Esimees Ene Ergma

Sellepärast, et nad ei tahtnud sõna. Alustan uuesti kutsungit.

Lugupeetud Riigikogu, panen lõpphääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud käibemaksuseaduse ja raamatupidamise seaduse muutmise seaduse eelnõu 493. Palun hääletada!

Poolt hääletas 48 Riigikogu liiget, vastu oli 23 ja erapooletuks ei jäänud keegi. Eelnõu on seadusena vastu võetud. (Tabel 26.)

3. 2014. aasta riigieelarve seaduse eelnõu (490 SE) kolmas lugemine

Esimees Ene Ergma

Algab Vabariigi Valitsuse algatatud 2014. aasta riigieelarve seaduse eelnõu 490 kolmas lugemine. Ma palun ettekandeks kõnepulti rahanduskomisjoni esimehe Sven Sesteri!

Sven Sester

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Annan teile ülevaate 2014. aasta riigieelarve sea-

duse eelnõu menetlemisest kolmanda lugemise kontekstis. 2014. aasta riigieelarve seaduse eelnõu esimene lugemine toimus s.a 23. oktoobril ja teine lugemine 13.–15. novembrini. Kolmanda lugemise ettevalmistamiseks arutas rahanduskomisjon 2014. aasta riigieelarve seaduse eelnõu ja sellega seonduvat temaatikat oma istungitel 19. novembril ning 5., 9. ja 10. detsembril. Menetluse käigus kuulati ära kõikide valdkondade ministrid, analüüsiti majandusprognoose ja majanduse olukorda, kohutati Eesti Panga esindajatega ning käsitleti Euroopa Komisjoni hinnangut Eesti järgmise aasta riigieelarve kohta.

Riigieelarve tulud on 8,018 miljardit eurot ja kulud 8,056 miljardit eurot. Pärast teise lugemise lõpetamist laekus muudatusettepanekute esitamise tähtajaks, s.a 27. novembril kella viieks, kümme muudatusettepanekut. Ühe muudatusettepaneku esitas kultuurikomisjon, neli muudatusettepanekut Eesti Keskerakonna fraktsioon, viis muudatusettepanekut Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon ja rahanduskomisjon ise koostas ühe ettepaneku. Muudatusettepanekute selgitused on lisatud muudatusettepanekute loetelus.

Rahanduskomisjoni muudatusettepanek koosneb suures osas mitmetest ministeeriumide valitsemisalade sisestest tehnilistest muudatustest, samuti tuleneb see riigieelarve menetlemise ajal toimunud teiste seaduste muutmisest. Muudatusettepanekuga suurendatakse regionaalseid investeeringuid, toetatakse mitmesuguseid kolmanda sektori ja kodanikuühiskonna projekte ning lisatakse vahendeid tulumaksuseaduse ja käibemaksuseaduse muutmisest tuleneva tulude vähenemise katteks. Muudatusettepaneku koostamisel lähtus komisjon 2014. aasta riigieelarve seaduse eelnõu täiendamiseks laekunud kirjadest ja ettepanekutest.

Rahanduskomisjon toetas sisuliselt kultuurikomisjoni ettepanekut, mis tuleneb õppetootuste ja õppelaenu seaduse § 22 muudatuse jõustumisest 2014. aasta 1. jaanuaril. Selle kohaselt rakendatakse riigitagatist õppelaenulepingust tulenevatele laenusaaaja kohustustele, mis on võetud enne laenusaaaja lapsel sügava puude tuvastamist. Riigitagatise rakendumine tähendab, et krediidasutus loobub õppelaenulepingust tulenevatest kohustustest ja riik

maksab summa, mille laenusaja võlgneb, krediidasutusele välja.

Osaliselt leidis toetust kaks Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni muudatusettepanekut.

Ülejäänud muudatusettepanekud jättis rahanduskomisjon arvestamata ning need ei kuulu Riigikogu täiskogus hääletamisele vastavalt Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 120 lõikele 5, mille kohaselt pärast riigieelarve seaduse eelnõu teise lugemise lõpetamist esitatud muudatusettepanekuid, mida Vabariigi Valitsus ei toeta ja mille juhtivkomisjon on jätnud arvestamata, hääletusele ei panda.

Toon välja ettepanekute toetamata jätmise põhjused. Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esimest ettepanekut arvestas komisjon osaliselt, lähtudes sellest, et seal ette nähtud eraldiste suurendamine kattub rahanduskomisjoni enda ettepanekuga. See ettepanek on oma olemuselt sarnane teiseks lugemiseks esitatud ettepanekutega. Nüüd on need ettepanekud esitatud ühe ettepanekuna, teiseks lugemiseks esitati need aga ühekaupa. Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon ja Eesti Keskerakonna fraktsioon on teinud kokkulangevaid ettepanekuid kulude suurendamise ja katteallikate kasutamise kohta.

Järgnevalt annan ettepanekutest ülevaate teemade kaupa.

Üks ettepanek nägi ette suurendada õppe-laenude tagasimaksmisega seotud kulusid. Komisjon leidis, et vajadus kulusid 8,64 miljoni euro võrra suurendada jääb ebaselgeks. Kasv on üle 100%. 2014. aasta eelarves on selleks ette nähtud 4,13 miljonit eurot. Lisaks suureneksid muudatusettepaneku tõttu kaudsed kulud ehk õppelaenuvõlgniku intressikulud, töövõimetustoetuste kulud jne, milleks 2009. aastal, enne seadusmuudatust, kulus ligikaudu 7 miljonit eurot. Tegemist oleks ametnike ja avaliku sektori töötajate soodustusega ehk sisuliselt palgalisaga, mis tingiks avaliku sektori töötajate ebavõrdse kohtlemise teiste töötajatega võrreldes.

Pandi ette suurendada kohalike omavalitsuste üksuste eelarvete tasandusfondi. Omavalitsuste maksutulud, laekumised keskkonnatasudest ja tasandusfondist ulatuvad 2014. aastal prognooside kohaselt 945 miljoni euroni ehk 4,9%-ni SKT-st. Seda on 5% rohkem kui 2008. aastal. Suhtena SKT-sse on laekumine

suurem kui enne buumi tippu aastatel 2003–2007. Kuigi tasandusfondi kogumaht ei ole kasvanud, on maksutulude laekumise kasvust kas otseselt või tasandusfondi ühtlustava toime kaudu saanud osa kõik omavalitsused.

Üks ettepanek nägi ette suurendada toetusfondi summasid, sh kulutusi koolitoidule. Haridustöötajate liiduga on kokku lepitud, et osa palgatõusuvahenditest tuleb leida koolikorduse ülevaatamise kaudu. Hariduskulude toetus munitsipaalkoolidele kasvab 9,5 miljonit eurot ning lisaks on võimalik kasutada täiendavaid vahendeid teistelt hariduskulusid sisaldavatel ridadel. Koolilõunaks on eelarves planeeritud munitsipaalkoolidele 14,3 miljonit eurot ja kutsekoolidele 2,2 miljonit eurot. Enne koolilõunatoetuse suurendamist ja selle laiendamist gümnaasiumiastmele tuleks üle vaadata võimalused muuta see toetus vajaduspõhiseks. See võimaldaks kasutada vahendeid efektiivsemalt ning tagada puudust kannatavatele isikutele paremad võimalused toimetulekuks.

Üks teema oli koolide tugiteenuste rahastamine. Logopeedide ja psühholoogide töö rahastamine on alati olnud kohalike omavalitsuste kohustus, seda on tehtud nende enda tuludest. 2011. aastal lisandus kohustus osutada sotsiaalpedagoogiteenust, mille rahastamisel riik kohalikke omavalitsusi 2011.–2013. aastal toetas. Haridus- ja Teadusministeerium on pidanud mõistlikuks selle teenuse kättesaadavuse tagamiseks arendada edaspidi välja piirkondlike tugiteenuste süsteem. Igas väikeses kodukoolis eraldi teenust osutada ei ole otsustarbekas, kuna piisavalt ei jagu ei personali ega teenuse tarbijaid.

Noorsootöö seadusest tulenevalt sooviti suurendada toetusi. 2014. aasta riigieelarves on hasartmängumaksu laekumisest noorte- ja haridusprojektidele ette nähtud 2,6 miljonit eurot, riskilaste programmiks 2,6 miljonit eurot, avatud noortekeskustele 1,7 miljonit eurot ja noorte spordiprogrammile 1,7 miljonit eurot.

Kultuuritöötajate palga tõusust ühe kobar-ettepaneku osana on juba juttu olnud. Ütlen informatsiooniks, et Kultuuriministeeriumile eraldati haldusalas toimuvaks palgatõusuks lisaks 5,1%-le palgafondist veel 1,5% palgafondist.

Sooviti toetada tehnikaülikooli ja mereakadeemia liitmist. Siin on seisukoht, et liitumine ei peaks kaasa tooma kulude kasvu, vaid kaugemas perspektiivis pigem nende kokkuhoidu.

Lapsetoetuste kolmekordistamisest oli teisel lugemisel pikalt ja põhjalikult juttu. Kehtiva perepoliitika eesmärk on suurendada peretoetuste süsteemi vajaduspõhisust. Abi peavad saama eelkõige need, kes tegelikult seda vajavad. Kui me ressurside piiratusest hoolimata laustoetusi mitmekordistame, siis kasutame maksumaksja raha ebaefektiivselt. 2014. aasta peretoetuste eelarve on 101,2 miljonit eurot.

Sooviti taastada universaalset matusetootust. Puudub sisuline põhjendus, miks peaks riik hakkama uuesti kõigile taotlejatele matusetootust maksma, arvestamata surnu omaste majanduslikke võimalusi. Sotsiaaltoetused peavad olema rohkem vajaduspõhised. Ettepannud muudatusega suureneksid lisaks otsele matusetootuse kulule ka kaudsed kulutused (personali- ja halduskulud ning dokumentide menetlemise kulud), kuna toetuse saajate arv suureneks.

Kohalike omavalitsuste teehoiukulude suurendamise ettepaneku arvestamine muudaks riigil keeruliseks täita oma kohustust üleriigilise teevõrgu kujundamisel. Riigil on võimalik tagada oma teede korrashoid ja vajalikud investeeringud üksnes riigieelarvesse planeeritud rahast. Kohalikel omavalitsustel on teehoiukulude tegemise peamine allikas omavahendid, mida täiendab toetus riigieelarvest. See tõttu ei saagi kohalike omavalitsuste toetuste osakaal järsult kasvada. Omavalitsuste enda tulubaas on viimastel aastatel kiiresti kasvanud, üksnes tulumaks on 2014. aastaks 2010. aastaga võrreldes kasvanud 1,34 korda ehk 200 miljonit eurot, mis on parandanud kohalike omavalitsuste võimalusi muu hulgas teehoiukuludega tegelemisel.

Mõni sõna katteallikatest. Sotsiaaldemokraatlik Erakond on ühe katteallikana näinud ette tulumaksusüsteemi astmeliseks muutmist. Erakonna Isamaa ja Res Publica Liit ning Eesti Reformierakonna valitsusliidu programm näeb ette, et jätkatakse lihtsa ja ettevõtlust soodustava ühetaolise üksikisiku tulumaksuga, ning välistab astmelise tulumaksu süsteemi kehtestamise. Ühtlasi alandatakse alates 2015. aastast tulumaksu määrat 20%-le. Selle seadusmuudatuse võttis Riigikogu vastu 16. juunil 2011.

Eesti pikaajalise maksupoliitika põhimõte on vähem maksustada teenimist ja enam tarbimist. See on praegu nii OECD kui ka enamiku Euroopa Liidu liikmesriikide maksupoliitiline trend, kuna selline maksustamine mõjutab vähem negatiivselt huvi töötada ja teenida ning sellel on ka väiksem negatiivne mõju majanduskasvule.

Eraldi katteallikana pakkusid sotsiaaldemokraadid alkoholiaktsiisi tõstmist. Sotsiaaldemokraatide ettepanekus soovitakse tõsta aktsiisimäära keskmiselt 20% aastas järgmised neli aastat järjest. Järgmiseks kolmeks aastaks on aga juba planeeritud alkoholiaktsiisi tõsta 5% aastas, mis on ka seadustatud. Kuna aktsiisimäärade debatti pole viimasel ajal ei rahanduskomisjonis ega Riigikogu saalis olnud ning fraktsioonides, kaasa arvatud koalitsioonifraktsioonides, on erinevaid arvamusi kangete ja lahjade jookide aktsiisimäärade ühtlustamise kohta, siis annan siinkohal korrektsuse huvides edasi Rahandusministeeriumi kui eelnõu algataja arvamuse. Ministeeriumi hinnangul ei too 20%-line aktsiisimäära tõstmine eelarvesse oodatud määral lisatulu, vaid võib tulu pigem hoopis vähendada, muu hulgas salaturu hüppelise kasvu tõttu. Võrreldes teiste Euroopa riikidega kuulub Eesti juba praegu alkoholi suhteliselt kõrgelt maksustanud riikide hulka. Võrreldes lähinaabrite Soome ja Rootsiiga on Eesti alkoholiaktsiisimäärad küll madalamad, kuid meie sissetulekuid arvestades on alkohol Eestis kallim kui lähiriikides. Aktsiisimäärade ühtlustamise korral oleks lahjade alkohoolsete jookide aktsiisimäära tõus ülisuur. Aga veel kord ütlen, et see on Rahandusministeeriumi arvamus ja fraktsioonidel on selle küsimuse kohta erinevad seisukohad.

Katteallikana pakuti Vabariigi Presidendi Kantselei administratiivhoone piirdeaia ehituskulude vähendamist. Vabariigi Presidendi Kantselei administratiivhoone piirdeaia ehitamiseks on ette nähtud 403 000 eurot. Kohustus see investeering teha tuleneb Vabariigi Valitsuse 2012. aasta 19. aprilli määrusest nr 33 "Suure rünnakuriskiga objekti füüsilise kaitse meetmed".

Maksuaugu vähendamine Maksu- ja Tolliameti töö tõhustamise kaudu oli ka üks võimalik katteallikas, mida pakuti mitme ettepaneku rahastamiseks. Maksu- ja Tolliamet tegeleb pidevalt oma töö tõhustamisega ning püüdleb

maksuaugu, sh käibemaksuaugu vähendamise poole. Üks käibemaksuauku vähendav meede on käibemaksuseaduses planeeritav käibedeklaratsiooni elektroonilise lisa kehtestamine, mida me arutasime hetk tagasi. Käibemaksuauku vähendava mõjuga on ka alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seaduse ning vedelkütuse seaduse muutmise seaduse eelnõuga 491 planeeritavad ümberkorraldused. Nende muudatustega kaasneva käibemaksulaekumise suurenemisega on juba eelarve planeerimisel arvestatud ning ei ole tõenäoline, et käibemaksuauku ühe aasta jooksul veelgi rohkem vähendatakse. Lisaks tuleks sellist katteallikat esitades planeerida konkreetsed meetmed eesmärgi saavutamiseks. Praegu ei ole Maksu- ja Tolliametile pakutud meetmeid maksupettustega võitlemiseks.

Nüüd räägin mõnest teemast, mida komisjonis arutati. Komisjonis anti detailne ülevaade 30 miljoni euro suuruse katteallika kujunemisest. Ma kordan selle üle. Vabariigi Valitsuse reservist tuleb 7,5 miljonit eurot, millest 3,5 miljonit eurot on Riigikogu eraldanud lisavahenditeks valitsemisaladele ning 4 miljonit eurot maksuseaduste muudatuste edasilükkamise katteks. Reservi on võimalik lisakatteallikana kasutada seoses sellega, et 2013. aastal kasutati seda planeeritust väiksemas mahus. Toetusfondist tuleb 2,7 miljonit eurot. See on arvestuslike kulude, st eri liiki toetuste täpsustunud prognoosist tulenev eeldatav jääk. Keskkonnaministeeriumi täiendav maamüük annab 1,8 miljonit eurot. Dividendid Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisala äriühingutelt annavad lisaks 2 miljonit ja Rahandusministeeriumi valitsemisala äriühingutelt 1 miljon eurot. 2013. aasta täiendavatelt dividendidelt 2014. aasta jaanuaris laekuv tulumaks on 9,9 miljonit eurot. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi haldusalast tuleb 5 miljonit eurot lisatulu sagedusloa väljastamisest. Tegemist on kolmanda 4G sagedusloaga, mille enampakkumiste lõpptähtaeg saabub jaanuaris. See muudatus ei halvenda eelarve tasakaalu.

Lõpetuseks ütlen, et rahanduskomisjonis otsustati teha ettepanek võtta eelnõu kolmas lugemine täiskogu päevakorda kolmapäevaks, 11. detsembriks (see ettepanek tehti konsensussega) ning teha ettepanek panna eelnõu lõpphääletusele (poolt oli 6 ja vastu 4 komisjoni

liiget, erapooletuks ei jäänud keegi). Aitäh teile!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Sven Sester! Kas ettekandjale on küsimusi? Küsimusi ei ole. Kas fraktsioonide volitatud esindajad soovivad läbirääkimisi pidada? Palun, kolleeg Jaanus Tamkivi Reformierakonna fraktsiooni esindajana!

Jaanus Tamkivi

Head kolleegid! See, mis siin täna toimub, on suures plaanis väga tavapärane. Enne kui jõuludeks ja aastavahetuseks väike vaheaeg teha, peab parlament uue riigieelarvega ühele poole saama. Valitsus on eelarvet ette valmistanud kevadest saati, meil poleks justkui teha midagi muud kui seda tähelepanelikult lugeda ja tempel peale lüüa. Aga nagu ikka on iga eelarve erinev, eelarve koosneb alati paljudest väikestest, kuid olulistest ridadest. Ka täna arutatav eelarve pole sugugi erand. Detaile on siin palju, tuleb kokkuleppeid otsida, aga ühiste arvamusteni jõudmine võtab aega ja paneb vaidlema. Oleme erinevad, aga eelarve on meil üks. Vaidlused käivad puhuti nii hoogsalt, et töö kestab mitu ööpäeva järjest, kui seda just tööks saab nimetada. Sammulugeja näitab, et iga kümne minuti järel fraktsiooniruumi ja istungisaali vahet käies oleme nii pika maa läbi käinud, et oleks võinud juba Eiffeli torni otsa jõuda ja sealt allagi tulla, aga lõppu pole sellel teel veel näha. Kõik ikka selle nimel, et maailmavaateline vaidlus selgitaks, kes suudab kauem vastu panna ja kes on targem, kas see, kes kauem vastu peab, või see, kes esimesena järele annab.

Head sõbrad ja kolleegid! Kutsun teid üles järgmisel sügisel, kui parlamendi praegune koosseis viimast meile arutamiseks usaldatud eelarvet vastu võtma hakkab, targemad olema! Mitte trepitallamiseks ei ole meid siia valitud, vaid ikka sisulist tööd tegema. Valijad ei saa juba ammugi aru, mille nimel kogu seda tsirkust vaja on. Kui nii edasi läheme, siis võib ühel hetkel, kui tõesti on vaja pidurit tõmmata, et meie oma riiki hoida, selguda, et piduriklotsid on kulunud.

Reformierakonna fraktsiooni esimehena võin siit puldist öelda, et tegemist on siiski hea eelarvega, me võime sellega rahul olla.

2014. aasta riigieelarve võimaldab suurendada inimeste heaolu, tõusevad palgad ja pensionid. Eesti on üks vähestest Euroopa Liidu liikmesriikidest, kus toimub nii kiire pensionitõus. Me saame seda endale lubada, kuna palgakasv on olnud oodatust kiirem ja tööpuudus on vähenenud. Me suurendame pensionide tulumaksuvaba osa nii, et keskmine pension oleks pärast tõusu tulumaksuvaba. Me tõstame toimetulekutoetusi 900 eurole kuus. Jätkeb vajaduspõhiste peretoetuste reform. Liigume siingi õiges suunas. Aitame neid, kes abi vajavad, ja aitame neid siis juba rohkem. Kasvavad kõik peretoetused, mida makstakse peredele, kus on kolm või rohkem last. Kultuuriministeeriumi eelarve suureneb ministeeriumide seas enim, kogunisti 21,2%. Eesti Rahva Muuseumi uue hoone ehitus on käima läinud, Ugalat renoveeritakse, kultuuritöötajad saavad palka juurde. Väga vajalikku ja õiget asja aetakse haridusministeeriumis ning seda on ka eelarvest näha. Täna hääletusega kinnitame, et Eestis hinnatakse haridust, sest vaid sellele saab rajada tuleviku, kui tahame, et meie riik püsiks. Kasvavad ühistranspordidotsioonid võimaldavad tagada transporditeenuse kogu riigis tänavusega võrreldes samas või isegi suuremas mahu, tõstmata piletihindu. Liinile jõuavad uued rongid. Esimesed maksed teeb Eesti sellest eelarvest ka teise suurde raudteeprojekti Rail Balticusse. Teehoiuks kasutatakse järgmisel aastal rohkem riigisiseseid vahendeid kui Euroopa Liidu tõukefondide raha. See võimaldab magistraalide ja liiklussõlmede asemel keskenduda enam väiksematele kõrvalteedele. Kõik suured linnad saavad 2014. aasta lõpuks puhta joogivee. Seda heade asjade loetelu võiks kindlasti veel jätkata. Ehk paneb see natuke negi ümber häälestuma ka neid hindajaid, kes ütlevad, et Eesti riik on küll tublisti edasi arenenud, kuid inimesteni see areng jõudnud ei ole. Kuhu see rikkus siis küll pidama jääb ja kuhu see kuhja korjab? Mina sellist kohta küll ei tea. Küllap eelarvet ikka inimeste jaoks tehakse.

Meie majanduse seis on mõõdukalt optimistlik. Eesti eelarvet ei söö tagasimakstavate laenude intressikulu, nagu toimub paljudes teistes riikides. Saame oma kogutud maksuraha kulutamise üle ise otsustada ja see on suur võit, mille oleme saavutanud kogu rahvaga kriisiaastatel tehtud pingutuste abil.

Tasapisi on ühiskonnas alanud debatt sisuliste asjade üle, mis on eelarvega seotud. Kas inimesed maksavad makse sellepärast, et nad armastavad Eesti riiki, või sellepärast, et nad kardavad maksuametit? Kas eelarvest eri meetmete kaudu jagatavat raha saavad ikka tõepoolest need, kes seda kõige rohkem vajavad? Kas siis, kui meie riigi rahaasjad on kõige paremas korras, nagu need Euroopa Liidust vaadates on, võime olla roosad ja rahul või kohe peame leidma probleeme (ja kui ei leia, siis peame neid välja mõtlema), et täita oma päid ja ajalehti? Usun, et need vaidlused on meile kasuks tulnud.

Esimees Ene Ergma

Kas vajate lisa-aega? Kaks minutit.

Jaanus Tamkivi

Küllap see vaidlemine ja maailmavaateline mõõduvõtmine selle üle, millisena me Eesti riigi rahaasju näha tahame, läheb peagi uuele ja veelgi hoogsamale ringile, sest Riigikogu valimiseni, kui rahvas taas ütleb oma sõna selle kohta, millisena ta Eesti riiki näha tahab, ei ole jäänud enam palju aega. Meil on valida kulutamise ja investeerimise, maksusunni ja üldrahvaliku osaluse ning mõistmise vahel, kõike seda nii eelarve koostamise kui ka terve riigi ehitamise ja hoidmise mõttes.

Head kolleegid, tänan teid kõiki selle panuse eest, mille te olete andnud 2014. aasta riigieelarve menetlemisel! Reformierakonna fraktsioon hääletab selle eelarve poolt ja me kutsume ka teisi eelarve poolt hääletama. Täna tähelepanu eest!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Jaanus Tamkivi! Palun kõnepulti kolleeg Kaia Iva Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni esindajana! Kolm minutit lisa-aega.

Kaia Iva

Lugupeetud kolleegid! Sügisistungjärgu keskne eelnõu on seadusena vastuvõtmisel. On selge, et eelarve tähtsaim küsimus, kuidas suurendada inimeste sissetulekuid ja parandada perede toimetulekut, kuid teha seda vastutustundlikult ja jätkusuutlikult, on ka järgmise aasta eelarves saanud mitmeid vastuseid. 2014. aasta riigieelarve keskendub inimeste

sissetulekute kasvatamisele. Hoolimata majanduskasvu pidurdumisest on juurde tekkinud uusi töökohti, ettevõtted on taas jõudnud kasumisse ja inimeste palkki on hakanud tasapisi kasvama. Rahandusministeerium prognoosib järgmisel aastal üldist palgakasvu 6,8%, riigieelarvest palga saajate palgafondid kasvavad 5,1%. Sellega tagatakse nii politseinike, päästjate kui ka kultuuritöötajate palga kasv.

Osas valdkondades on juba ilmunud täpsed rakenduskavad. Näiteks tõuseb kõigi 1823 komandotasandi päästeteenistuja, sh kõigi päästjate palk, kasvab ka demineerijate ja tuleohutussjärelevalve ametnike palk.

Alles alustusjärgus on aga haridusraha jaotus omavalitsuste vahel. See ongi enim kõneainet pakkunud teema, kahjuks on selle kohta rohkelt pahatahtlikku väärinfot levitatud ja inimesi suisa hirmutatud. Fakt on see, et õpetajate miinimumpalk tõuseb teist aastat järjest, seekord 11,9%, st 800 eurole. Omavalitsustele eraldatakse raha rohkem, nii et õpetajatele saaks maksta keskmiselt 960 euro suurust töötasu. On küsitud, kuidas on võimalik ligi 12%-line palgatõus, kui lisaraha sellel eelarvereval on vaid mõni protsent. Toon selgitsuks mõne näite. Järjest on tööle hakkamas riigigümnaasiumid, mille raha seisab nn teisel riivil, seda ei võeta ära omavalitsuste koolide realt. Seega, KOV-ide enda kulu väheneb. Samuti on järsult suurenenud erakoolides õppijate arv, ka erakoolidele makstakse toetust teiselt eelarverevalt. Lisaks tuleb arvestada sellega, et raha vabaneb õpilaste arvu üldise vähenemise tõttu. On ju muidugi selge, et õpetaja saab palka nii siis, kui klassis on näiteks 24 last, kui ka siis, kui klassis on 14 last, kui aga kahest 12 õpilasega paralleelklassist on saanud üks 24 õpilasega klass, siis palgakulu väheneb. On tehtud muidki sisemisi ümberkorraldusi, mis aitavad õpetaja palka tõsta. Ma mõistan, kui seda infot ei tea iga õpetaja, aga on päris kole, kui Riigikogu liige ka pärast mitmekordset info ärakuulamist on võimeline päev hiljem mitte midagi mäletama ning hirmutab õpetajaid ja omavalitsusjuhte. Tekib mulje, nagu oleks vaja selle jutu taha peita nende omavalitsuste tegevust, kes ei maksa õpetajatele välja raha, mida riik palga maksmiseks andnud on. Õnneks suhtub enamik linnu ja valdu oma õpetajatesse lugupidamisega ning tegutseb

ausalt. Sageli makstakse omavalitsuse enda tulubaasist õpetajatele ka lisaraha.

Kolmandat aastat järjest tõusevad pensionid, järgmisel aastal 5,8%. Tulumaksuvaba osa suurendamisel teeme esimese sammu ning selleks, et tulumaks pensionitõusust oma osa ära ei näpistaks, suureneb pensionide maksuvaba osa 350 euroni. See on põhimõtteline otsus, millega tagame, et keskmine pension oleks maksuvaba.

Lisaraha on eelarves ka selle jaoks, et tagada vajaduspõhise lapsetoetuse ja alates kolmandast lapsest 77 euroni kasvanud universaaltoetuse maksmine terve aasta jooksul. Tuletan meelde, et need muudatused rakendusid selle aasta suvel. Samuti suureneb pärast eluasemekulude tasumist toimetulekutoetusena kätte jääv summa 77 eurost 90 euroni.

IRL-i arvates on oluline, et riigieelarve tagab kõikide planeeritud haridusreformide jätkumise. Kavas on rakendada kutseharidust tööturu vajadustele lähemale viivat reformi ja toimub üleminek uuele, rohkem kvaliteedist lähtuvale kutsekoolide rahastamisele. Jätkub riigigümnaasiumide arendamine. Olemas on raha, et tagada selle aasta sügisel alanud tasuta kõrghariduse pakkumine ja maksta vajaduspõhiseid õppetoetusi nüüd juba terve aasta jooksul.

On oluline, et kohalike omavalitsuste tulubaas ehk tulumaksu laekumine kasvab 7%. 2014. aastal on see 777 miljonit eurot. Kohalikele omavalitsustele eraldatakse avalikult kasutatavate teede hoiuks 10% kõigist teede rahastamise summadest ja kohalike teede hoiuks läheb otse KOV-idele kokku 28 miljonit eurot.

Selleks, et kasvaks eelarve tulupool ja väheneks maksupettuste arv, on eelarves ette nähtud lisavahendid Maksu- ja Tolliameti infosüsteemide arendustööks. Me ootame kõik pingsalt, kuidas Maksu- ja Tolliamet rakendab seadustatud lisakontrollivõimalust nii, et sellest võidaksid kõik ausad ettevõtjad. On ju just nende, aga ka iga kodaniku huvides, et maksupettusi oleks võimalikult vähe, oleks tagatud aus konkurents ettevõtete vahel ning enam kogutud maksurahaga saaks luua parema elukeskkonna ja pakkuda rohkem teenuseid meile kõigile. Kindlasti võtame maksuameti tegevuse, sh ettevõtjate infoandmeturbe, halduskoormuse kasvu ja muud sellised teemad, täpsema parlamentaarse kontrolli alla. Peab

märkima, et ei saa rahul olla sellega, kui maksumuudatustega seotud eelnõud praegu, kui majanduses pole eriolukorda, jõuavad Riigikogu ette kaheteistkümnendal tunnil. Usun, et õppida on sellest protsessist meil kõigil.

Positiivse poole pealt märgin veel seda, et ka sel aastal õnnestus ära hoida sotsiaaldemokraatide pakutud tuntav maksutõus ning Keskerakonna tavapäraselt pakutud tulude ülesbluffimine. Kui need positiivsed märgid lisada eelarves kirjapandud tegelikkusele, siis usun, et hoolimata jahedavõitu majanduskliimast pakub eelarve meie peredele suuremat kindlustunnet, ta teeb seda vastutustundlikult ning Eesti võimaluste piires. Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni nimel soovitan kõigil selle eelarve poolt hääletada. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Kaia Iva! Palun kõnepulti kolleeg Sven Mikseri Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esindajana! Kaheksa minutit.

Sven Mikser

Head kolleegid! Alustame algusest ehk kõige olulisemast. Meie ees oleva järgmise aasta eelarve menetlemise märksõna on olnud lapsetoetused. Kümme aastat on Eestis pere esimese ja teise lapse universaaltoetus olnud 19 eurot ja 18 senti ning nii on see paraku ka järgmisel aastal. Sotsiaaldemokraatide ettepanekutele seda häbiväärset olukorda muuta vastas koalitsioon ei. Ta põhjendas seda kahe asjaga: meie pakutud katteallikad ei olevat sobivad ja toetused peaksid üleüldse olema üksnes vajaduspõhised.

Kuna järgmise aasta riigieelarve seaduse eelnõu saab kardetavasti täna seaduseks vormistatud, siis tuleb vaadata tulevikku ehk 2015. aastasse. Seal on olemas allikas, mille abil saaks tõsta esimese ja teise lapse toetust vähemalt 48 eurole. Selleks tuleks vaid loobuda tulumaksu määra 1%-lisest vähendamisest. See vähendamine jätkaks alampalga saajale kätte 1 euro, õpetajale 6 eurot ja näiteks peaministrile 48 eurot. Meile, head kolleegid, peaaegu niisama palju, seda igas kuus. Tegu on selgete alternatiividega, kuna mõlema variandi hind on umbes 75 miljonit eurot. Me peaksime enda ees ausaks jäädes vaatama kõiki riigieelarve kulusid, aga ka eelarve tulusid vähenda-

vaid maksumuudatuse vajaduspõhiselt ja küsima, kas seda 48 eurot vajavad rohkem lapsed ja lastega pered või peaminister ja Riigikogu liikmed.

Lisaks lapsetoetuste teemale tahan märkerida meie arvates olulisi murekohti, millele pole eelarves lahendusi pakutud. Üks nendest on madalalpalgaliste inimeste kõrged tööjõumaksud. Sisuliselt kehtib meil endiselt palgasaaja varjatud tulumaksulisa ehk põhjendamatult kõrge töötuskindlustusmaks, mis pole progressiivne ja maksustab vaid palgatöötajat, mitte dividenditulu saajat. Samas on valitsus loobunud tulumaksuvaba määra tõstmise mõttest, mida rahandusminister ise varem propageerinud on.

Kindlasti kuulub valitsuse tegemata tööde nimekirja huviringitoetus, mida koalitsioonilepingus lubati, samuti see, et senini puudub tasuta koolitoit gümnaasiumiastmes. Ka on lõpliku selguseta see, kui suur hakkab olema nende õpetajate palga tõus, kes praegu saavad alammäärast rohkem palka. Tõsi on, et selle eelarverea kasv jääb alla isegi oodatavale keskmisele palgatõusule järgmisel aastal.

Muret teeb seegi, et valitsus endist viisi eirab regionaalpoliitikat. Murekoht on ka kohalike omavalitsuste alarahastatus. Eriti murelikuks muudab tasandusfond. See fond toetab kõiki omavalitsusi, kes ei kuulu käputäie jõukamate hulka, kuid selle eelarverea summad paraku tuntavalt ei kasva.

Viimaste nädalate teema ajakirjanduses on olnud nn katuseraha. Hoolimata sellest, et sotsiaaldemokraadid ei ole viimase kahe aasta jooksul katuseraha jagamises sendi eestki osalenud, ei taha ma silmakirjalikult hukka mõista seda, et Riigikogu investeringute suunamisel kaasa räägib, ega väita, et katuserahast ei tehta vajalikke, isegi hädavajalikke kulutusi. Küll aga pean ma täiesti lubamatuks ja väärituks, kui sellise, eelarve kogumahu mõttes marginaalse summaga soovitakse ära osta opositsiooni ja summutada kriitikat eelarve kui teraviku kohta. Koalitsiooni arusaama sellest probleemist illustreerib ilmekalt ühes täna ilmunud artiklis väljendatud mõte, et näiteks Ida-Virumaale lisaks antud investeringuraha ei vasta oma proportsiooni poolest maakonna suurusele ja rahvaarvule, aga on vastavuses seal viimastel valimistel valitsuskoalitsioonile antud häälete arvuga. Niimoodi, head kolleegid, ei saa!

Lapsetoetuste kõrval on selle riigieelarve seaduse eelnõu menetlemisel kõige enam tähelepanu pälvinud ettevõtete sõiduautode erasõitudeks kasutamise maksustamise algatus. Selle seaduseelnõu lugu võib vaadata otsekui illustratsiooni valitsuse arusaama kohta seadusloomest ja seadusandliku kogu rollist Eestis. Mõõndes, et maksuaugu vähendamise püüd on iseenesest igati mõistlik, tuleb öelda, et see viis, kuidas neid muudatusi püüti läbi viia, ei vastanud peaaegu üheski aspektis hea seadusloome tavale. Valitsuse retoorika põhjal otsustades on ebakompetentsele või pahatahtlikule opositsioonile, ajakirjandusele, sotsiaalteadlastele ja uurimisasutustele nüüdseks ka kõikvõimalikud ettevõtjad ja maksumaksjaid esindavad organisatsioonid need, kellega pole mõtet eelnõude koostamisel konsulteerida ning kelle arvamus on valitsuse arvates motiveeritud vaid maksude optimeerimise ja pettuse soovist. Mida aasta edasi, seda keerulisemaks läheb leida neid huvigruppe ja ühiskonnagruppe, kellele valitsus ennast ei vastanda.

Kui meie ees olevast eelnõust otsida midagi positiivset, siis kindlasti toetavad sotsiaaldemokraadid pensionide täiendavat tulumaksuvabastust, mis muudab keskmise vanaduspensioni taas tulumaksuvabaks. Samuti on meil hea meel selle üle, et lahenduse on leidnud sügava puudega laste vanemate õppelaenude hüvitamise küsimus, mis oli eelnõu algatajal algul küll kahe silma vahele jäänud, kuid mis kolmandaks lugemiseks on siiski korda saanud.

Aga, head kolleegid, kui öeldakse, et tõrvatilk suudab ära rikkuda terve meepoti, siis kindlasti ei muuda meetilk tõrvapotti magusaks. Nii ei saa kõike eelnevat arvestades olla kellelegi üllatav, et sellist 2014. aasta riigieelarvet, mis ei püüagi lahendada suurt osa Eesti riigi ja ühiskonna ees seisvatest probleemidest, ei saa Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon toetada. Meie hääletame lõpphääletusel järgmise aasta riigieelarve seaduse eelnõu seadusena vastuvõtmise vastu. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Ma palun Keskerakonna fraktsiooni esindajana kõnelema Kadri Simsoni!

Kadri Simson

Lugupeetud istungi juhataja! Head kolleegid! Palju on selle tuleva aasta riigieelarve kohta juba öeldud. Seda dokumenti vaadates tuleb öelda aga sedagi, et valitsus on eelarve kokkusaamiseks pidanud tegema väga palju tööd. See on kokku saadud, pigistades riigiettevõtetest välja maksimaalselt dividende, arvestades euroraha, laenu ja reservidega ning konservatiivsest palju optimistlikuma majanduskasvu prognoosiga. Sellest hoolimata on eelarves kulusid planeeritud enam kui tulused. Ammu enam ei kehti Andrus Ansipi väide, et tema pole sellise valitsuse peaminister, kes esitab defitsiidis eelarve. Hoida sellises olukorras kinni mantrast, et Eesti maksusüsteem peab olema külmutatud, ei ole elujõuline suhtumine. 2009. aastal, majanduslanguse kõrghetkel kehtestatud maksutõusud ja pealesurutud kärped on endiselt jõus. Juba tehakse nägu, et see ongi uus normaalsus ning need maksutõusud ja kärped, mis sageli olid väga valusad, on igati õigustatud.

Täna kuulsime, kuidas siit kõnetoolist rahanduskomisjoni esimees ja IRL-i poliitik teatas, et tasuta koolitoidu pakkumist võiks taas hakata reformima, ikka nii, et kõik lapsed tasuta koolitoitu enam ei saaks. Seda nimetatakse kaunimas keeles vajaduspõhiseks muutmiseks. Aga see on juba läbivaieldud teema. Ma tuletan meelde, et 2008. aastal oli krokodillide komisjoni esimene ettepanek just see, et koolitoidu pealt tuleks raha kokku hoida. See oleks täiesti mõttetu vägivald laste kallal. Koolilõunatoetus on praegu 78 senti ja selle kehtestamisest on möödas päris mitu pikka aastat. Nende aastate jooksul on hinnad märkimisväärselt tõusnud, eriti just toiduainete hinnad. Toiduained on kallimaks muutunud kolmandiku võrra, st põhikooli õpilase koolilõuna on muutunud kolmandiku võrra kehvemaks, kui linnad ja vallad ei ole seda vahet kinni maksnud.

Linnad ja vallad on oma kanda saanud ka suure osa kohalike teede korrashoiu kohustusest. Seda summat on vähendatud ja nüüd me näeme, et järgmisel aastal eraldatakse kohalike teede korrashoiuks jälle vähem raha kui tänavu.

Eelarve kohta püütakse tuua ka häid uudiseid. Õpetajate palga tõus võiks seda kindlasti olla, kui eelarves oleks lubatud palgatõusu

määras eraldatud ka lisavahendeid, kuid neid ei ole. Lisakoormusena kõigile koolidele tuleb kindlasti see, et kaotatakse ära sotsiaalpedagoogide ja psühholoogide palgafond, mis eelmise haridusministri ajal sai põhikooli- ja gümnaasiumiseadusesse sisse kirjutatud ning mida regionaalminister oma allkirjaga kohalikele omavalitsustele lubas. Nüüd sama erakond ja sama minister enam seda kokkulepet ei mäleta.

Selle taustal polegi vist põhjust imestada selle üle, et ei mäletata ka veel selle aasta alguses suure suuga antud lubadusi. Neid lubadusi andis IRL-i esimees, neid andis rahandusminister. Need lubadused olid tulumaksuvaba miinimumi suurendamise kohta. Sellest maksuleevendusest võidakse eelkõige need inimesed, kes teenivad keskmist palka või alla selle. Mäletate, aasta alguses käis siin ülepakumine, kes lubas 500 eurot, kes miinimumpalga suurust leevendust. Kuid tõsi on see, et järgmise aasta eelarvest ei saa tavalised inimesed, kes teenivad miinimumpalka, keskmist palka või üle selle, mitte mingit maksuleevendust, mitte sendigi võrra.

On tõesti väga kurb öelda, et see on üks väsinud ja tülpunud eelarve, kus probleemidest üritatakse üle sõita, kaunistades raamatupidamist ja eelarve ridasid, aga probleemide lahendamist lükatakse edasi. Seetõttu hääletab Keskerakonna fraktsioon riigieelarve seaduse eelnõu seadusena vastuvõtmise vastu. Täna tähelepanu eest!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Kõik fraktsioonid on sõna saanud. Sulgen läbirääkimised.

Seaduseelnõu kohta on tehtud 11 muudatusettepanekut, me vaatame need läbi. Muudatusettepanek nr 1 on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioonilt, juhtivkomisjoni ettepanek on, et seda muudatusettepanekut tuleks osaliselt arvestada. Muudatusettepanek nr 2 on Eesti Keskerakonna fraktsioonilt, juhtivkomisjoni ettepanek on, et see muudatusettepanek tuleks arvestamata jätta. Muudatusettepanek nr 3 on Eesti Keskerakonna fraktsioonilt, juhtivkomisjoni ettepanek on, et see muudatusettepanek tuleks arvestamata jätta. Muudatusettepanek nr 4 on rahanduskomisjonilt, juhtivkomisjon on seda ettepanekut täielikult arvestanud. Muudatusettepaneku nr 5 on esitanud kultuurikomis-

jon, juhtivkomisjon on seda ettepanekut sisuliselt arvestanud. Muudatusettepaneku nr 6 on esitanud Eesti Keskerakonna fraktsioon, juhtivkomisjon ei ole seda ettepanekut arvestanud. Muudatusettepaneku nr 7 on esitanud Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon, juhtivkomisjon on seda ettepanekut osaliselt arvestanud. Muudatusettepaneku nr 8 on esitanud Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon, juhtivkomisjoni ettepanek on, et see muudatusettepanek tuleks arvestamata jätta. Üheksanda muudatusettepaneku on esitanud Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon, juhtivkomisjoni ettepanek on, et see muudatusettepanek tuleks arvestamata jätta. Kümnenda muudatusettepaneku on esitanud Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon, juhtivkomisjoni ettepanek on, et see muudatusettepanek tuleks arvestamata jätta. 11. muudatusettepanek on Eesti Keskerakonna fraktsioonilt, juhtivkomisjoni ettepanek on, et see muudatusettepanek tuleks arvestamata jätta.

Head kolleegid, me oleme muudatusettepanekud läbi vaadanud. Juhtivkomisjon ettepanek on, et eelnõu 490 tuleks panna lõpphääletusele. Me valmistume lõpphääletuseks.

Austatud Riigikogu, panen hääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud 2014. aasta riigieelarve seaduse eelnõu 490. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt hääletas 59 Riigikogu liiget, vastu 41 ja erapooletuks ei jäänud keegi. Eelnõu on seadusena vastu võetud. (Aplaus.) (Tabel 27.)

4. Riigikogu otsuse "Kaitseväge kasutamine Eesti riigi rahvusvaheliste kohustuste täitmisel Põhja-Atlandi Lepingu Organisatsiooni ja Euroopa Liidu rahvusvahelise sõjalise peakorteri töös" eelnõu (531 OE) teine lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Läheme edasi. Algab Vabariigi Valitsuse esitatud Riigikogu otsuse "Kaitseväge kasutamine Eesti riigi rahvusvaheliste kohustuste täitmisel Põhja-Atlandi Lepingu Organisatsiooni ja Euroopa Liidu rahvusvahelise sõjalise peakorteri töös" eelnõu 531 teine lugemine. Ettekandeks palun kõnetooli riigikaitsekomisjoni aseesimehe Aivar Riisalu!

Aivar Riisalu

Hea eesistuja! Head kolleegid, kuulake palun hoolega, sest mul on teile väga tähtis sõnum! Riigikaitsekomisjon arutas seda eelnõu enne selle teisele lugemisele esitamist oma s.a 3. detsembri istungil, kus Kaitseministeeriumi esindajana osales ministeeriumi õigusosakonna nõunik Kalle Kirss.

Komisjoni nõuniku-sekretariaadijuhataja Aivar Engeli ettepanekul otsustas riigikaitsekomisjon konsensusega esitada eelnõu kohta ühe muudatusettepaneku ja teha eelnõus mõned keelelised parandused. Need puudutasid peajasjalikult sidesõnu eelnõu pealkirjas. Lisaks muudeti sõna "uue" asukohta. See on kooskõlas Riigikogu 19. detsembri 2012. aasta samasisulise otsusega.

Rahvusvahelise sõjalise koostöö seaduse alusel määrab Riigikogu oma otsusega igaks aastaks Eesti kaitseväelaste piirarvu, kui palju kaitseväelasi võib osaleda NATO ja Euroopa Liidu juhitava uue operatsiooni piirkonnas asuva rahvusvahelise sõjalise peakorteris töös. Riigikogu annab selle mandaadi ainult uutel operatsioonidel osalemiseks ning see ei käi käsilolevate operatsioonide kohta. Piirarvu kindlaks määrava Riigikogu otsuse eelnõu esitab Riigikogule Vabariigi Valitsus ning see määratakse kindlaks Riigikogu otsuse alusel iga kalendriaasta kohta. Arutluse all oleva eelnõu kohaselt võib 2014. aastal samuti nagu käesoleval aastal peakorteris töös osaleda kuni viis kaitseväelast. Eesti keelde ümberpanduna öeldes anname blankoveksli juhiks, kui peaks minema kiireks. Riigikaitsekomisjon on seisukohal, et NATO ja Euroopa Liidu uutesse sõjalistesse operatsioonidesse panustamine on Eesti prioriteet, mis tuleneb otseselt meie NATO ja Euroopa Liidu liikmesusest. Lisaks osaleb Eesti nende organisatsioonide juhitud operatsioonide alustamise otsuste langetamisel, mis on väga oluline.

Riigikaitsekomisjon otsustas s.a 3. detsembri istungil konsensusega esitada eelnõu teiseks lugemiseks Riigikogu täiskogu päevakorda s.a 11. detsembriks ja teha ettepanek eelnõu teine lugemine lõpetada. Tuginedes Riigikogu koduja töökorra seaduse §-le 109 otsustas riigikaitsekomisjon konsensusega teha ettepaneku panna eelnõu lõpphääletusele ning Riigikogu otsusena vastu võtta. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Kas ettekandjale on küsimusi? Küsimusi ei ole. Kas soovitakse läbirääkimisi pidada? Läbirääkimisi pidada ei soovita. Otsuse eelnõu kohta on tehtud üks muudatusettepanek. Vaatame selle läbi. Muudatusettepaneku nr 1 on teinud riigikaitsekomisjon, juhtivkomisjoni ettepanek on, et seda muudatusettepanekut tuleks täielikult arvestada.

Juhtivkomisjon on teinud ettepaneku eelnõu 531 teine lugemine lõpetada ja panna eelnõu lõpphääletusele. Valmistume lõpphääletuseks.

Austatud Riigikogu, panen lõpphääletusele Vabariigi Valitsuse esitatud Riigikogu otsuse "Kaitseväge kasutamine Eesti riigi rahvusvaheliste kohustuste täitmisel Põhja-Atlandi Lepingu Organisatsiooni ja Euroopa Liidu rahvusvahelise sõjalise peakorteris töös" eelnõu 531. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt hääletas 65 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei ole. Eelnõu on otsusena vastu võetud. (Tabel 28.)

5. Riigikogu otsuse "Kaitseväge kasutamise tähtaja pikendamine Eesti riigi rahvusvaheliste kohustuste täitmisel rahutagamissioonil Kosovos" eelnõu (528 OE) teine lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Päevakorrapunkt nr 5 on Vabariigi Valitsuse esitatud Riigikogu otsuse "Kaitseväge kasutamise tähtaja pikendamine Eesti riigi rahvusvaheliste kohustuste täitmisel rahutagamissioonil Kosovos" eelnõu 528 teine lugemine. Palun ettekandeks kõnetooli riigikaitsekomisjoni liikme Tõnu Juuli!

Tõnu Juul

Lugupeetud istungi juhataja! Austatud kolleegid! Otsuse eelnõu kohaselt jätkab Eesti panustamist Kosovos NATO juhitud rahvusvahelisel rahutagamissioonil KFOR, mille aluseks on ÜRO Julgeolekunõukogu 1999. aasta juunis vastuvõetud resolutsioon nr 1244. Eesti kaitseväelaste teenistuskohal on KFOR-i peakorteris Prištinas. Eelnõu kohaselt täidab Eesti oma NATO liikmesusest tulenevaid liitlaskohustusi. Kosovo stabiilsus mõjutab oluliselt Lääne-Balkani ja kogu Euroopa julgeole-

kut. Rahvusvaheliste rahutagamisjõudude ja Eesti eesmärk on toetada Kosovo valitsust julgeoleku ja stabiilsuse tagamisel riigis. Lisaks kaitseväele on Eesti lähetanud Kosovosse eksperte tsiviilmissiooni EULEX raames.

Riigikaitsekomisjon arutas eelnõu enne selle teisele lugemisele esitamist oma s.a 3. detsembri istungil, kus eelnõu algataja esindajana osales Kaitseministeeriumi õigusosakonna nõunik Kalle Kirss.

Otsuse eelnõu esimene lugemine lõpetati Riigikogus s.a 19. novembril. Muudatusettepanekute esitamise tähtjaks, s.a 2. detsembril kella 11-ks, ei esitatud eelnõu kohta ühtegi muudatusettepanekut. Riigikaitsekomisjon tegi kooskõlastatult Eesti Keele Instituudiga eelnõu teise lugemise teksti mõned keelelised ja tehnilised parandused.

Riigikaitsekomisjon otsustas s.a 3. detsembri istungil konsensusega esitada eelnõu teiseks lugemiseks Riigikogu täiskogu päevakorda s.a 11. detsembriks ja teha ettepaneku eelnõu teine lugemine lõpetada. Tuginedes Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse §-le 109 otsustas riigikaitsekomisjon konsensusega teha ettepaneku panna eelnõu lõpphääletusele ning Riigikogu otsusena vastu võtta.

Aseesimees Laine Randjärv

Kas ettekandjale on küsimusi? Küsimusi ei ole. Suur tänu, Tõnu Juul! Kas soovitakse läbi-rääkimisi pidada? Kõnesoove ei ole, ka muudatusettepanekuid eelnõu kohta ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek on, et eelnõu 528 teine lugemine tuleks lõpetada ja panna eelnõu lõpphääletusele.

Austatud Riigikogu, panen lõpphääletusele Vabariigi Valitsuse esitatud Riigikogu otsuse "Kaitseväge kasutamise tähtaja pikendamine Eesti riigi rahvusvaheliste kohustuste täitmisel rahutagamissioonil Kosovos" eelnõu 528. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt hääletas 60 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei ole. Eelnõu on otsusena vastu võetud. (Tabel 29.)

6. Riigikogu otsuse "Kaitseväge kasutamise tähtaja pikendamine Eesti riigi rahvusvaheliste kohustuste täitmisel konfliktijärgsel rahutagamissioonil Liibanonis, Iisraelis, Egiptuses ja Süürias" eelnõu (527 OE) teine lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Päevakorrapunkt nr 6 on Vabariigi Valitsuse esitatud Riigikogu otsuse "Kaitseväge kasutamise tähtaja pikendamine Eesti riigi rahvusvaheliste kohustuste täitmisel konfliktijärgsel rahutagamissioonil Liibanonis, Iisraelis, Egiptuses ja Süürias" eelnõu 527 teine lugemine. Ettekandeks palun kõnetooli riigikaitsekomisjoni liikme Ülo Tuliku!

Ülo Tulik

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Riigikaitsekomisjon arutas seda eelnõu enne selle teisele lugemisele esitamist oma s.a 3. detsembri istungil, kus eelnõu algataja esindajana osales Kaitseministeeriumi õigusosakonna nõunik Kalle Kirss. Otsuse eelnõu esimene lugemine lõpetati Riigikogus s.a 19. novembril. Muudatusettepanekute esitamise tähtaeg oli s.a 2. detsembril kell 11. Selleks ajaks ei esitatud eelnõu kohta ühtegi muudatusettepanekut. Riigikaitsekomisjon tegi eelnõus ühe keelelise paranduse, kuna keelereeglite kohaselt peab lühend UNTSO olema püstkirjas. Riigikaitsekomisjon otsustas s.a 3. detsembri istungil konsensusega esitada eelnõu teiseks lugemiseks Riigikogu täiskogu päevakorda s.a 11. detsembriks ja teha ettepaneku eelnõu teine lugemine lõpetada. Tuginedes Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse §-le 109 otsustas riigikaitsekomisjon konsensusega teha ettepaneku panna eelnõu lõpphääletusele ning Riigikogu otsusena vastu võtta. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Kas ettekandjale on küsimusi? Küsimusi ei ole. Suur tänu, Ülo Tulik! Kas soovitakse läbi-rääkimisi pidada? Kõnesoove ei ole. Eelnõu kohta muudatusettepanekuid ei ole esitatud. Juhtivkomisjoni ettepanek on, et eelnõu 527 teine lugemine tuleks lõpetada ja panna eelnõu lõpphääletusele.

Head kolleegid, panen lõpphääletusele Vabariigi Valitsuse esitatud Riigikogu otsuse "Kaitseväe kasutamise tähtaja pikendamine Eesti riigi rahvusvaheliste kohustuste täitmisel konfliktijärgsel rahutagamissioonil Liibanonis, Iisraelis, Egiptuses ja Süürias" eelnõu 527. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt hääletas 56 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei ole. Eelnõu on otsusena vastu võetud. (Tabel 30.)

7. Riigikogu otsuse "Kaitseväe kasutamise tähtaja pikendamine Eesti riigi rahvusvaheliste kohustuste täitmisel Euroopa Liidu väljaõppemissioonil ja ÜRO rahutagamissioonil Malis" eelnõu (526 OE) teine lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Päevakorrapunkt nr 7 on Vabariigi Valitsuse esitatud Riigikogu otsuse "Kaitseväe kasutamise tähtaja pikendamine Eesti riigi rahvusvaheliste kohustuste täitmisel Euroopa Liidu väljaõppemissioonil ja ÜRO rahutagamissioonil Malis" eelnõu 526 teine lugemine. Ma palun ettekandeks kõnetooli riigikaitsekomisjoni liikme Marianne Mikko!

Marianne Mikko

Lugupeetud istungi juhataja! Austatud kolleegid! Euroopa Liidu liikmesriigina on Eestile oluline panustada Euroopa Liidu ühise julgeoleku- ja kaitsepoliitika (CSDP) elluviimisse. Seda aitab teha jätkuv kuni kümne Eesti kaitseväelasega osalemine Euroopa Liidu väljaõppemissioonil Malis (EUTM Mali), mis on ette nähtud eelnõu punktis 1. Praegu on see ainus Euroopa Liidu sõjaline missioon, milles Eesti osaleb. Kokku panustab sinna koos Eestiga 23 Euroopa Liidu liikmesriiki. Teatavasti lõpetas Eesti Kaitseväe laevakaitsemeeskond osalemise Euroopa Liidu piraatlusvastases operatsioonis Atalanta pool aastat tagasi. Tulen tagasi Euroopa Liidu Mali missiooni juurde. Eesti kaitseväelased ei osale selle raames sõjalistes operatsioonides, vaid tegelevad Mali relvajõudude väljaõppe ja nõustamisega.

Eelnõu punkti 2 kohaselt pikendatakse kuni kahe Eesti staabiohvitserist kaitseväelase osalemist Malis ÜRO rahutagamissioonil

MINUSMA. Nende staabiohvitseride peaülesanne on osaleda Mali üksuste väljaõppe planeerimis- ja nõustamisprotsessis.

Riigikaitsekomisjon arutas eelnõu enne selle teisele lugemisele esitamist oma s.a 3. detsembri istungil, kus Kaitseministeeriumi esindajana osales ministeeriumi õigusosakonna nõunik Kalle Kirss. Riigikaitsekomisjon otsustas konsensusega teha eelnõu kohta ühe muudatusettepaneku. Muudatusettepanek tuleneb asjaolust, et Riigikogu 19. juuni 2013. aasta otsusega anti mandaat kuni kaheksale kaitseväelasele. Arutluse all oleva Riigikogu otsuse eelnõu punktis 1 nende mandaati pikendatakse, kuid samas suurendatakse kaitseväelaste arvu kuni kümneni, mistõttu ei ole õiguslikult tegemist ainult kaheksa kaitseväelase missiooni pikendamisega, vaid ka kaitseväelaste arvu suurendamisega. Kaitseministeeriumi esindaja toetas muudatusettepanekut.

Riigikaitsekomisjon otsustas oma 3. detsembri istungil ühehäälselt esitada eelnõu teiseks lugemiseks Riigikogu täiskogu päevakorda 11. detsembriks ja teha ettepaneku eelnõu teine lugemine lõpetada. Tuginedes Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse §-le 109 otsustas riigikaitsekomisjon konsensusega teha ettepaneku panna eelnõu lõpphääletusele ning Riigikogu otsusena vastu võtta. Suur tänu!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Palun, Marko Mihkelson, teie küsimus!

Marko Mihkelson

Aitäh, hea eesistuja! Lugupeetud ettekandja! Teatavasti on lähemal ajal Euroopa Ülemkogul arutluse all kaitsepoliitika teemad. Kahtlemata on Mali missioon üks hea näide selle kohta, kuidas Euroopa Liit sellistes operatsioonides koostööd teeb. Aga kas riigikaitsekomisjon seda mandaati pikendades analüüsis praegust olukorda Malis ja millise hinnangu võiks anda Euroopa Liidu liikmesriikide koostööle selles piirkonnas?

Marianne Mikko

Konkreetselt sellel 3. detsembri istungil me spetsiifiliselt Mali teemat ei arutanud, küll me aga käime koos teie komisjoniga alatasa brüffingutel, kus saame ülevaate ka Malis toimuvast. Mul on tõesti hea meel, et järgmisel

nädalal toimuval Euroopa Ülemkogul on üle hulga aja, üle kaheksa aasta, kui ma ei eksi, kõne all kaitsekoostöö Euroopa Liidus. Ma tervitan seda. Ma loodan, et meie peaminister on seal initsiatiivikas ja kriipsutab kaitseküsimustes peale NATO suuna alla ka Euroopa Liidu suunda.

Aseesimees Laine Randjärv

Rohkem küsimusi ettekandjale ei ole. Suur tänu, Marianne Mikko! Kas soovitakse läbi-rääkimisi pidada? Kõnesoove ei ole. Eelnõu kohta oli tehtud üks muudatusettepanek, vaatame selle läbi. Muudatusettepaneku on teinud riigikaitsekomisjon, juhtivkomisjoni ettepanek on, et seda ettepanekut tuleks täielikult arvestada. Muudatusettepanek on läbi vaadatud. Juhtivkomisjoni ettepanek on, et eelnõu 526 teine lugemine tuleks lõpetada ja panna eelnõu lõpphääletusele.

Austatud Riigikogu, panen lõpphääletusele Vabariigi Valitsuse esitatud Riigikogu otsuse "Kaitseväge kasutamise tähtaja pikendamine Eesti riigi rahvusvaheliste kohustuste täitmisel Euroopa Liidu väljaõppemissioonil ja ÜRO rahutagamississioonil Malis" eelnõu 526. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt hääletas 54 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei ole. Eelnõu on otsusena vastu võetud. (Tabel 31.)

8. Riigikogu otsuse "Kaitseväge kasutamine Eesti riigi rahvusvaheliste kohustuste täitmisel NATO reageerimisjõudude koosseisus" eelnõu (530 OE) teine lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Päevakorrapunkt nr 8 on Vabariigi Valitsuse esitatud Riigikogu otsuse "Kaitseväge kasutamine Eesti riigi rahvusvaheliste kohustuste täitmisel NATO reageerimisjõudude koosseisus" eelnõu 530 teine lugemine. Ettekandeks palun Riigikogu kõnetooli riigikaitsekomisjoni liikme Lauri Laasi!

Lauri Laasi

Proua juhataja! Austatud kolleegid! Riigikaitsekomisjon arutas seda eelnõu enne selle teisele lugemisele esitamist oma s.a 3. detsembri istungil, kus eelnõu algataja esindajana

osales Kaitseministeeriumi õigusosakonna nõunik Kalle Kirss.

Selle Riigikogu otsuse eelnõu esimene lugemine lõpetati Riigikogus s.a 19. novembril. Muudatusettepanekute esitamise tähtajaks, 2. detsembril kella 11-ks, ei esitatud eelnõu kohta ühtegi muudatusettepanekut. Suurema osa parandusi tegi riigikaitsekomisjon eelnõu teksti siis, kui esitas selle esimesele lugemisele muudetud kujul. Seetõttu on eelnõu teise lugemise tekstis tehtud vaid üks keeleline parandus. Nimelt loobuti eelnõu punktis 1 sõna "rahu" järel sidekriipsust, sest sellega ei liitu ühtegi muud sõnaosa. Kaitseministeeriumi esindaja toetas parandust.

Riigikaitsekomisjon otsustas 3. detsembri istungil konsensusega esitada eelnõu teiseks lugemiseks Riigikogu täiskogu päevakorda 11. detsembriks ja teha ettepaneku eelnõu teine lugemine lõpetada. Tuginedes Riigikogu koduja töökorra seaduse §-le 109 otsustas riigikaitsekomisjon konsensusega teha ettepaneku panna eelnõu lõpphääletusele ning Riigikogu otsusena vastu võtta.

Aseesimees Laine Randjärv

Kas ettekandjale on küsimusi? Küsimusi ei ole. Aitäh, Lauri Laasi! Kas on kõnesoove? Kõnesoove ei ole. Muudatusettepanekuid eelnõu kohta ei ole esitatud. Juhtivkomisjoni ettepanek on, et eelnõu 530 teine lugemine tuleks lõpetada ja panna eelnõu lõpphääletusele.

Head kolleegid, panen lõpphääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud Riigikogu otsuse "Kaitseväge kasutamine Eesti riigi rahvusvaheliste kohustuste täitmisel NATO reageerimisjõudude koosseisus" eelnõu 530. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt hääletas 55 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei ole. Eelnõu on otsusena vastu võetud. (Tabel 32.)

9. Riigikogu otsuse "Kaitseväe kasutamise tähtaja pikendamine Eesti riigi rahvusvaheliste kohustuste täitmisel rahutagamissioonil Afganistanis" eelnõu (525 OE) teine lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Üheksas päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse esitatud Riigikogu otsuse "Kaitseväe kasutamise tähtaja pikendamine Eesti riigi rahvusvaheliste kohustuste täitmisel rahutagamissioonil Afganistanis" eelnõu 525 teine lugemine. Palun ettekandeks kõnetooli riigikaitsekomisjoni esimehe Mati Raidma!

Mati Raidma

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Viimase kaitseväe kasutamist puudutava Riigikogu otsuse eelnõuna on teie ees Afganistani rahutagamissiooni käsitlev eelnõu. Riigikaitsekomisjon arutas seda eelnõu nagu ka eelnevat viit eelnõu enne selle teisele lugemisele esitamist oma s.a 3. detsembri istungil.

Arutluse all oleva Riigikogu otsuse eelnõu esimene lugemine lõpetati Riigikogus 19. novembril. Muudatusettepanekute esitamise tähtaeg oli 2. detsembril kell 11. Muudatusettepanekuid ei esitatud, küll tegi komisjon eelnõu teise lugemise tekstis mõne keelelise paranduse.

Eelnõu kohaselt pikendatakse kaitseväe kasutamise tähtaega Afganistanis rahutagamissioonil ISAF kuni 2014. aasta 31. detsembrini. Seejuures peaks kaitseväe põhiüksus, jalaväekompanii, lõpetama missiooni 2014. aasta suveks. Seejärel viivad kaitseväe logistikud Eesti kontingendi varustuse Afganistanist välja. See töö peaks lõpule jõudma järgmise aasta sügiseks. Pärast seda jääb NATO peamiseks ülesandeks eelduslikult Afganistani julgeolekujõudude toetamine ja koolitamine, milleks valmistatakse juba ette uut NATO rahvusvahelist operatsiooni Afganistanis, mille nimeks saab Resolute Support.

Riigikaitsekomisjon otsustas 3. detsembri istungil konsensusega esitada eelnõu teiseks lugemiseks Riigikogu täiskogu päevakorda s.a 11. detsembriks. Tuginedes Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse §-le 109, otsustati samuti konsensusega teha ettepanekud eelnõu teine

lugemine lõpetada, panna eelnõu lõpphääletusele ning Riigikogu otsusena vastu võtta. Täna!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Teile on küsimusi. Palun, Rein Randver!

Rein Randver

Aitäh, lugupeetud juhataja! Austatud esineja! Me kuulsime teie ettekandest ja loeme valitsuse esitatud seletuskirjast, et üksus tuleb Afganistanist ära mais või juunis 2014, st jalaväekompanii lahkub sealt sel ajal. Kuid otsuse eelnõust loeme, et meil on vaja rotatsiooniga edasi tegelda. Keda on vaja roteerida ja miks võib veel pärast 2014. aasta maid ülempiiri tõsta kuni 340 kaitsevaelaseni?

Mati Raidma

Suur tänu! Rotatsioon puudutab logistikuid, nende veel üks vahetus jääb varustust kokku pakkima ja Afganistanist välja saatma. Mis puudutab arvu 340, siis komisjoni istungil jäi see arv selliseks Keskerakonna tungival palvel. Seda on küll raske seletada, aga seda tehti koostöö ja töörahu nimel. Komisjon nõustus selle arvuga, sest selle ees on "kuni", mis tähendab seda, et realselt on see arv ilmselt 40.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Marko Mihkelson!

Marko Mihkelson

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea komisjoni esimees! Kuna me tõenäoliselt pikendame selle meile väga olulise kaitseväe rahvusvahelise missiooni mandaati viimast korda, siis ma esitan sinule, Mati, kui väga heale Afganistani tundjale sellise küsimuse: kuidas sa hindad meie kaitseväe missioone Afganistanis läbi nende aastate, kui me oleme seal olnud, ja millist perspektiivi sa näed lähematel kuudel, võib-olla ka aastatel Afganistanis toimuva suhtes?

Mati Raidma

Aitäh! See on olnud kaitseväe kõige suurem ja ohvriterohkem missioon. See on pannud meid sügavalt julgeolekuväärtuste üle mõtlema. Sellest missioonist ajendatult oleme ju algatanud veteranipoliitika, mis tänapäeva

ühiskonnas on väga oluline. Kui vaadata julgeolekukeskkonda laiemalt, siis Afganistani missioon oli NATO-le kindlasti märgilise tähendusega. Ilmselt hakkab ka NATO arengulugu mõned aastad sedasama ISAF-i märki kandma. Ülimalt positiivne tulemus on loomulikult see, et NATO operatiivne koostöövõime on parem kui kunagi varem, mis on Eesti julgeolekupooliitika vaatenurgast ülioluline. Seega on meie ees ülesanne hoida ühistöövõimet ja relvavendlust, mis on nende aastate jooksul välja kujunenud. Päevselge on, et siin ei ole ainus ja põhiline lahendus järgmise kriisikolde otsimine. Ette valmistatakse palju muid tegevusvaldkondi ja koostöölepinguid. Eestlased täitsid oma ülesande, nagu ma mainisin, küllaltki raskete ohvrite hinnaga, aga täielikult. Ma arvan, et meie kaitsevägi on nende aastatega ja ka tänu sellele missioonile saanud palju täiskasvanumaks, professionaalsemaks ja kogenumaks. Ma korra juba mainisin, et ette valmistatakse uut missiooni, mille toimumine sõltub päevapoliitikast, sellest, kuidas lõpevad Afganistani ja USA läbirääkimised ning peale seda Afganistani ja NATO läbirääkimised jätkuoperatsiooni Resolute Support üle. Selle raames valmistavad Kaitseministeerium ja kaitsevägi ette Eesti arusaama meie osalusest Afganistanis, aga see on juba eraldi teema. Kindlasti tullakse enne neid otsuseid järgmisel aastal Riigikokku uut mandaati taotlema.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Imre Sooäär!

Imre Sooäär

Aitäh, hea juhataja! Austatud ettekandja! Eesti panust Afganistani missiooni on meie liitlased mitmes dokumendis väga kõrgelt hinnanud. Kas seoses missiooni lõppemisega on oodata muutusi ka meie humanitaarprogramides? Kas me näeme varsti kardinaalseid suunamuutusi või meie humanitaarprogramid seal jätkuvad?

Mati Raidma

Aitäh! Meie humanitaarprogramid jätkuvad ja ilmselt ka laienevad. Ainukene muudatus, mis võib tulla, on puhtpragmaatiline ja lähtub julgeolekukeskkonnast. Meil on olnud tsiviilprojekte ja arenguabiprojekte Lõuna-Afganistanis Helmandi provintsis, aga kui

sealne julgeolekukeskkond muutub peale NATO sealt väljumist hapramaks, siis sealsed programmid suletakse või suunatakse teistesse Afganistani piirkondadesse. Tegelikult ei ole Afganistan nii üheselt ohtlik, kui eemalt paista võib. Väga paljudes piirkondades on erinev ohutase. See tähendab ka seda, mida ma ei ole veel maininud, et kui Eesti seal piirkonnas oma tegutsemist jätkab, siis mitte Lõuna-Afganistanis.

Aseesimees Laine Randjärv

Rohkem küsimusi ettekandjale ei ole. Suur tänu, Mati Raidma! Kas on kõnesoove? Kõnesoove ei ole. Eelnõu kohta muudatusettepanekuid ei ole esitatud. Juhtivkomisjoni ettepanek on, et eelnõu 525 teine lugemine tuleks lõpetada ja panna eelnõu lõpphääletusele.

Head kolleegid, panen lõpphääletusele Vabariigi Valitsuse esitatud Riigikogu otsuse "Kaitseväge kasutamise tähtaja pikendamine Eesti riigi rahvusvaheliste kohustuste täitmisel rahutagamissioonil Afganistanis" eelnõu 525. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt hääletas 54 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei ole. Eelnõu on otsusena vastu võetud. (Tabel 33.)

10. Võlaõigusseaduse ja tarbijakaitseaduse muutmise seaduse eelnõu (505 SE) teine lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Päevakorrapunkt nr 10 on Vabariigi Valitsuse algatatud võlaõigusseaduse ja tarbijakaitseaduse muutmise seaduse eelnõu 505 teine lugemine. Ettekandeks palun kõnetooli õiguskomisjoni aseesimehe Kalle Laaneti!

Kalle Laanet

Austatud juhataja! Head kolleegid! Riigikogu õiguskomisjon arutas seda eelnõu esmaspäeval, 2. detsembril. Selle päevakorrapunkti arutelu juurde oli kutsutud Justiitsministeeriumi õiguspoliitika osakonna eraõiguse talituse nõunik Kristiina Koll. Muudatusettepanekute esitamise tähtjaks eelnõu kohta muudatusettepanekuid ei esitatud. Samuti ei ole eelnõuga seoses juhtivkomisjonile laekunud kirju ega pöördumisi. Ka eelnõu koostajad ega õiguskomisjon ei pidanud vajalikuks eelnõus muudatusi teha, mistõttu esitatakse eelnõu teisele

lugemisele muutmata kujul. Õiguskomisjon otsustas esitada eelnõu teiseks lugemiseks Riigikogu täiskogu päevakorda 11. detsembriks ja teha ettepaneku teine lugemine lõpetada. Juba varem olime otsustanud, et eelnõu võiks kolmandaks lugemiseks esitada 12. detsembri istungi päevakorda. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Kas on küsimusi? Küsimusi ei ole. Suur tänu, Kalle Laanet! Kas soovitakse läbirääkimisi pidada? Läbirääkimisi pidada ei soovita. Muudatusettepanekuid eelnõu kohta ei ole esitatud.

Juhtivkomisjoni ettepanek on, et eelnõu 505 teine lugemine tuleks lõpetada. Teine lugemine on lõpetatud.

11. Euroopa Parlamendi valimise seaduse muutmise seaduse eelnõu (520 SE) teine lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Päevakorrapunkt nr 11 on Vabariigi Valitsuse algatatud Euroopa Parlamendi valimise seaduse muutmise seaduse eelnõu 520 teine lugemine. Palun ettekandeks kõnetooli põhiseaduskomisjoni liikme Neeme Suure!

Neeme Suur

Proua juhataja! Head kolleegid! Põhiseaduskomisjon valmistab seda eelnõu teiseks lugemiseks ette oma 2. detsembri istungil. Eelnõu esimene lugemine toimus 20. novembril, muudatusettepanekute esitamise tähtajaks määras juhatus 29. novembri. Muudatusettepanekuid tähtajaks ei laekunud. Põhiseaduskomisjon otsustas ise koostöös Vabariigi Valimiskomisjoni ja Justiitsministeeriumiga, eelnõu esitajaga, esitada neli muudatusettepanekut.

Nüüd räägingi lähemalt nendest muudatusettepanekutest. Esimene muudatusettepanek puudutab eelnõu punkti 3, kus praegu on sätestatud, et Euroopa Liidu kodanik, kandideerides teises liikmesriigis, lisab kandideerimisdokumentidele kinnituse selle kohta, et talt ei ole päritoluriigis kandideerimisõigust ära võetud. See punkt sätestab, et tuleb esitada kaks dokumenti: avaldus ja lisaks kinnitus selle kohta, et päritoluriigis ei ole kandideerimisõigust ära võetud. Muudatusettepanek, mille komisjon esitab, hoiab ära kahe dokumendi

esitamise ja sõnastab punkti nii, et oma kandideerimisõigust kinnitatakse üldises kandideerimisavalduses.

Teine muudatusettepanek puudutab eelnõu punkti 6, kus sätestatakse, et Vabariigi Valimiskomisjon teavitab viivitamata päritoluriigi pädevat haldusasutust. Muudatusettepaneku kohaselt teavitab ta haldusasutust, kes edastab Vabariigi Valimiskomisjonile teabe isiku kandideerimisõiguse kohta päritoluriigis. See teine lausepool, mis juurde lisati, on oluline, sest meile ei ole tähtis mitte ainult vastavat päritoluriigi asutust teavitada, vaid saada sealt ka informatsiooni.

Muudatusettepanek nr 3 puudutab kandideerimisavalduse esitamise tähtaega. Ettepaneku kohaselt kandidaatide registreerimise aeg pikeneks. Kui näiteks Eesti peab hakkama mõnest teisest liikmesriigist küsima, kas konkreetsel isikul on õigus kandideerida või mitte, siis selleks on eelnõu kohaselt ette nähtud viis päeva, ja ka kandidaatide registreerimiseks on ette nähtud viis päeva, aga selle aja jooksul ei pruugi see kontroll tehniliselt õnnestuda. Siit tulenevalt on komisjonile ettepanek, et kandidaatide registreerimiseks esitamise lõpptähtaja ja registreerimise vahele võiks viie päeva asemel jääda kümme päeva.

Sellest samast kolmandast muudatusettepanekust tuleneb ka neljas muudatusettepanek. Kehtib põhimõte, et valimisseadusi ei tohiks muuta vahetult enne valimiste toimumist ja olulisi muudatusi ei tohiks teha üks aasta enne valimiste toimumist. Kolmas muudatusettepanek aga muudab kandidaatide registreerimiseks esitamise ja registreerimise vahelist aega. See on oluline muudatus. Komisjonil on ettepanek, et see konkreetne säte jõustuks peale 2014. aasta Euroopa Parlamendi valimisi, sellele järgneva aasta algusest, st 2015. aasta 1. jaanuaril.

Niipalju ütlen veel, et esmaspäeval, 2. detsembril, kui toimus komisjoni istung, osalesid seal ka Justiitsministeeriumi avaliku õiguse talituse nõunik Kristen Kanarik ja Riigikogu Kantselei valimiste osakonna õigusnõunik Arne Koitmäe.

Juhtivkomisjon tegi ka menetluslikud otsused. Otsustati teha ettepanekud võtta eelnõu täiskogu päevakorda 11. detsembril ehk täna, teine lugemine lõpetada, saata eelnõu kolmandale lugemisele ning kui teine lugemine lõpe-

tatakse, siis panna eelnõu lõpphääletusele. Kõik komisjonis vastuvõetud otsused, nii need, mis tehti muudatusettepanekute kohta, kui ka menetluslikud otsused tehti konsensuslikult. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Imre Sooäär!

Imre Sooäär

Aitäh, hea juhataja! Austatud ettekandja! Veel kaks päeva tagasi oli ühes rahvusvahelises meediaväljaandes pikem artikkel selle kohta, et Itaalia parlamendist tagandatud Berlusconi võib siiski Euroopa Parlamenti kandideerida. Toodi ära kolm riiki, kus tal see võimalik oleks: Eesti, Bulgaaria ja Rumeenia. Viidati ka sellele, et ta võib kiirendatud korras saada nende riikide kodakondsuse. Kas see muudatusettepanek, mis puudutab seda olukorda, kus päritoluriigis on kellelki kandideerimisõigus ära võetud, on põhimõtteliselt mõeldud selliste kaasuste reguleerimiseks? Kui sellise kaasuse puhul saaks keegi kiirendatud korras kodakondsuse, kas see muudaks asja?

Neeme Suur

Aitäh! Kogu Euroopa Parlamendi valimise seaduse põhimõte on see, et inimene võib soovi korral kandideerida ka mõnes liikmesriigis, mille kodanik ta ei ole. Kui mõni välisriigi kodanik saab Eesti kodakondsuse ja kandideerib siin kui Eesti kodanik, siis need muudatusettepanekud seda juhtumit ei puuduta, sellisel juhul kandideerib Eesti kodanik Eestis. Need muudatusettepanekud ja terve see eelnõu, mida me praegu menetleme, puudutavad juhtumeid, kui teise riigi kodanik kandideerib meie riigis. Sellisel juhul peab ta vastama mõlema riigi tingimustele, nii oma päritoluriigi kui ka Eesti tingimustele. Selleks ongi kogu see menetlusprotsess mõeldud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Imre Sooäär, teine küsimus!

Imre Sooäär

Olen selle vastusega nõus, aga mul on täpsustav küsimus. Juhul kui ta saab kiirendatud korras teise Euroopa Liidu riigi kodakondsuse, aga kandideerib kolmandas, mis siis saab?

Neeme Suur

Sellisel juhul on küsimus, kas Eesti jaoks on see teine riik kolmas või esimene riik. Ühesõnaga, juhul kui inimene on ühe riigi kodanik, saab teise riigi kodakondsuse ja kandideerib kolmandas riigis, siis praegu menetletav eelnõu rakendub täiel määral ning Eesti pöörduv direktiivist üle võetud põhimõtete alusel selle teise riigi poole ja küsib, kas vastavalt tolle riigi seadustele on sel inimesel õigus kandideerida. Kui tal on ka vastavalt Eesti riigi tingimustele õigus kandideerida, siis ta saabki kandideerida.

Aseesimees Laine Randjärv

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, Neeme Suur! Kas on kõnesoove? Kõnesoove ei ole.

Eelnõu kohta on tehtud neli muudatusettepanekut, vaatame need läbi. Muudatusettepanek nr 1 on põhiseaduskomisjonilt, juhtivkomisjoni ettepanek on, et seda muudatusettepanekut tuleks täielikult arvestada. Muudatusettepaneku nr 2 kohta on juhtivkomisjon teinud ettepaneku, et seda muudatusettepanekut tuleks täielikult arvestada. Muudatusettepanek nr 3 on põhiseaduskomisjonilt, juhtivkomisjoni ettepanek on, et seda muudatusettepanekut tuleks täielikult arvestada. Muudatusettepanek nr 4 on põhiseaduskomisjonilt, juhtivkomisjoni ettepanek on, et seda muudatusettepanekut tuleks täielikult arvestada. Oleme muudatusettepanekud läbi vaadanud.

Juhtivkomisjoni ettepanek on, et eelnõu 520 teine lugemine tuleks lõpetada. Teine lugemine on lõpetatud.

12. Loovisikute ja loomeliitude seaduse muutmise ning sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (522 SE) teine lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Tänane 12. päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud loovisikute ja loomeliitude seaduse muutmise ning sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 522 teine lugemine. Ettekandeks palun kõnetooli kultuurikomisjoni liikme Paul-Eerik Rummo!

Paul-Eerik Rummo

Lugupeetud eesistuja! Lugupeetud Riigikogu! Nagu me mäletame esimesest lugemisest, on eelnõu eesmärk leevendada vabakutseliste loovisikute probleeme ravi- ja pensioni-kindlustuse saamisel, mis tulenevad nende tegevuse ja loometegevusest saadava sissetuleku laekumise eripärast. Seaduseelnõu esimesel lugemisel Riigikogu täiskogus 15. novembril määrati muudatusettepanekute esitamise tähtsajaks 22. november. Muudatusettepanekuid Riigikogu liikmeilt, fraktsioonidelt ega komisjonidelt ei tulnud. Kultuurikomisjon vaatas oma istungeil 3. ja 9. detsembril läbi kirjad selle eelnõu kohta, mis olid tulnud Eesti Ajakirjanike Liidult, Eesti Esitajate Liidult, Eesti Kinoliidult ja Tartu Kunstnike Liidult. Komisjon arutas koos eelnõu esitajaga neis kirjades esitatud seisukohti ja tehtud ettepanekuid. Osalt selle tulemusel ja osalt vajadusest teha mõni normitehniline ja keeleline täpsustus seaduse hõlpsama mõistetavuse huvides, koostas komisjon viis muudatusettepanekut, mida te näete ettepanekute loetelus.

Olles konsulteerinud Riigikogu Kantselei õigus- ja analüüsiosakonnaga ning eelnõu ettevalmistaja ehk Kultuuriministeeriumiga, otsustas komisjon vastu tulla Eesti Esitajate Liidu taotlusele lükata aasta võrra edasi seaduse mõne sätte jõustamine. Need sätted puudutavad seda, et riigi toetust taotlev loomeliit peab õigel ajal esitama majandusaasta aruande ja likvideerima või ajatama võimalikud võlgnevused. See kajastub muudatusettepaneku nr 5 punktis 5.1. Kui see ettepanek läbi läheb, jõustub nimetatud säte mitte alates 1. jaanuarist 2014, vaid 1. jaanuarist 2015.

Tartu Kunstnike Liit juhtis tähelepanu paarile ebamäärasusele eelnõu alguses sõnastuses, loomeliiduna tunnustatava mittetulundusühingu määratluses eelnõu § 1 punkti 3 lõigetes 2 ja 4. Komisjon pidas seda märkust asjakohaseks ja koostas muudatusettepaneku 1, mida toetab ka eelnõu esitaja. Selle muudatusettepaneku punktiga 1.1 neid sätteid korrigeeriti.

Need olid kirjades ja pöördumistes tehtud ettepanekud, mida komisjon pidas vajalikuks arvestada ning pakutud muudatused eelnõus ära teha. Ülejäänud ettepanekute kohta oli komisjoni seisukoht, et need ei lähe kokku ei kehtiva loovisikute ja loomeliitude seaduse ega eelnõu üldise loogikaga ning ei ole seega

eelnõuga ühitatavad. Teatavasti kodifitseeritakse praegu intellektuaalomandi normistikku, mis hõlmab ka autoriõigust. Kui on vaja mõistet "autor" hakata kasutama ka loominguliste kutsealade puhul (praegu seda autoriõiguse alusel ei tehta), tuleks see võimalus kehtestada üldnormina intellektuaalomandi normistikus.

Väärrib märkimist komisjoni üksmeelne tunnustus, et selle eelnõuga, mis valmistati ette praeguseks ametist lahkunud minister Langi käe all, tugevneb ja kinnistub oluliselt loomeliitude positsioon kultuurimaastikul ning üldisemalt ühiskonnas ja riigis, otse vastupidi kujutlusele, nagu loomeliite piisavalt ei austataks ja nende arvamus jäetaks kuulmata, mida pandi ministrile süüks ja mis sai talle saatuslikuks. Nii et elus on üht-teist paradoksaalset.

Nii või teisiti, selle eelnõu seadusena jõustumise korral kaob aastaid eksisteerinud ebakoht, et vabakutselistel loovisikutel, kelle töö meie kõigi elu huvitavamaks ja kaunimaks teeb, pole paljudel juhtudel kõigile teistele kättesaadavaid sotsiaalseid tagatisi.

Komisjon otsustas üksmeelselt teha täiskogule ettepaneku täna, 11. detsembril eelnõu teine lugemine lõpetada ja saata see eelnõu kolmandale lugemisele. Kolmas lugemine võiks toimuda järgmisel kolmapäeval, 18. detsembril, et saaksime enne jõule selle ebakoha meie ühiskondlikest suhetest kaotatud. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Kas ettekandjale on küsimusi? Palun, Andres Herkel!

Andres Herkel

Aitäh! Aitäh, härra ettekandja, ka selle eest, et eelnõule on lisatud väga põhjalik seletuskiri, mille põhjal saab pildi ette! Ma tulen tagasi ajakirjandusliku loomingu küsimuse juurde. Vabakutselised ajakirjanikud on kahtlemata olemas, aga mul jääb üle nõustuda sellega, mis te seletuskirjas ütlesite, et ajakirjandusliku loomingu kriteeriume on pagana raske defineerida. Ilmselt see nii ongi. Kuid ma esitan küsimuse natuke teistpidi: kuidas defineerida kirjandusliku ja ajakirjandusliku loomingu piiri? Ajakirjanduslike vestete kogum on enam-vähem kirjandus. Kas intervjuude kogum ka seda on, see on natuke keerulisem küsimus. Kuidas teie selle piiri kindlaks määraksite?

Paul-Eerik Rummo

Selle piiri tõmbamise küsimus eelnõuga seoses üles ei kerkinud. Kahtlemata on see kaalutuslik otsus, mis tehakse igal konkreetsel juhul eraldi. Vaevalt et seda saab väga ühemõtteliselt juriidiliselt defineerida.

Aseesimees Laine Randjärv

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, Paul-Eerik Rummo! Avan läbirääkimised. Palun, Marianne Mikko!

Marianne Mikko

Austatud juhataja! Austatud kolleegid! Alustan sellest, et midagi on sellel loovisikute ja loomeliitude pildil valesti, õigem oleks isegi öelda, et midagi on puudu. Puudu on need, keda üks endine kultuuriminister on kibedalt nimetanud tema kultuuripoliitika teostamise takistajateks. Jutt on ajakirjanikest.

Eesti Ajakirjanike Liidul on praegu 368 liiget, neist 149-l on töökoht mõnes ajakirjandusväljaandes. Suurim on ERR-is töötavate ajakirjanike osakaal, seal töötab 66 liidu liiget. Vabakutselise ajakirjanikuna on kirjas 89 inimest ehk neljandik liikmetest.

Paralleelselt Eesti Ajakirjanike Liiduga tegutseb Eesti Ajalehtede Liit, mis ei ühenda füüsilisest isikust liikmeid, vaid väljaandeid, kelle töötajad on ajakirjanikud. Korduvalt esitatud väide, et kõik mõistlikud ajakirjanikud kuuluvad Eesti Ajalehtede Liitu, on seetõttu sisuliselt vale, sest see liit võtab ajakirjanikke kui tööandja ehk väljaandja juurde kinnistatud töölisi. Eesti Ajalehtede Liitu ei saa kuuluda ükski vabakutseline ajakirjanik ja sinna ei kuulu mitte ükski ajakirjanik, kellel on tööleping ERR-iga. Niisiis, kas tõesti ei kuulu Eesti Rahvusringhäälingus töötavad ajakirjanikud mõistlike ajakirjanike hulka?

Eesti ajakirjanduseetika koodeks, mida need mõlemad liidud järgima peavad, sedastab punktis 1.4 järgmist: "Ajakirjanik vastutab oma sõnade ja loomingu eest." Kuidas on võimalik vastutada loomingu eest, olemata loovisik?

Kehtiva autoriõiguse seaduse § 4 tunnistab ajakirjaniku loovisikuks tema tegevuse järgi. Loetlen teoseid, millele tekib autoriõigus: ilukirjandus-, publitsistika-, poliitika-, haridusala- sed jms kirjalikud teosed; teaduslikud ja populaarteaduslikud kirjalikud ja kolmemõõtme-

lised teosed (monograafiad, artiklid, teadusliku töö aruanded, plaanid, skeemid, maketid, mudelid, testid jms); audiovisuaalsed teosed, raadio- ja teleajakirjandus; arvamused, retsensioonid, eksperdihinnangud jms; tuletatud teosed, see on teose tõlge, algse teose kohandus (adaptsioon), töötlus (arranžeerimine) ja teose muu töötlus, näiteks toimetajatöö. Jätkakem samas vaimus: teose originaalne pealkiri (nimetus) kuulub kaitsmisele teosega võrdsetel alustel. Üksnes päevauudise sisu ei ole looming, aga selle esitlemine ja oskuslik sõnastamine, sellest järelduste tegemine ja päevauudisel põhinevate kommentaaride kirjutamine on looming, rääkimata tele- ja raadiotöö spetsiifika- st. Loovisikute ja loomeliitude seadus läheb seega vastuollu autoriõiguse seadusega. Enamik väljaandeid ajakirjaniku õigust oma loomingu peale meelsasti ei tunnista, pigem peetakse loomingu väljaande omandiks.

Üheksa aastat tagasi, kui loovisikute ja loomeliitude seadus siinsamas Riigikogus vastu võeti, töid tollased rahvaesindajad Eesti Ajakirjanike Liidu sealt väljajätmise põhjenduseks selle, et enamikul ajakirjanikel on tööleping, mistõttu see loomeliit oleks teistega võrreldes ebavõrdses olukorras, kuigi näiteks ka näitlejate hulgas on ju töölepinguga töötajaid ja vabakutselisi näitlejaid. Kui see argument 2004. aasta novembris võiski paika pidada, siis praegu, aastal 2013, on paljudele ajakirjanikele palgatöö kaotus ja vabakutselisus karm reaalsus.

Ajakirjandus vajab nüüd kaitset majandusliku surve eest enam kui kunagi varem. Loomeliiduna saaks Eesti Ajakirjanike Liit toetada selliseid vabakutselisi ajakirjanikke, kes on vabad mõtlejad, analüütikud ja süvauurijad, kelle tegevust ei mõjuta nii palju majanduslik, poliitiline ja eriti väljaandja surve. Põhimõtteliselt saaks sel moel toetada palju aega ja vaeva nõudvat uurivat ajakirjandust, mis praegu jääb kas tegemata, mida tehakse ainult ERR-is või on see siis mõne üksiku väljavalitu pärusmaa.

Kui ajakirjanduse kvaliteet teeb muret, siis on aeg tunnistada ajakirjandus loominguks, et saaks ka loomingu tasemel kvaliteeti nõuda, muidu mandub kõik kiirelt nupukeste vorpimiseks ja klikipüüdmisteks. Mitmed Eesti Ajakirjanike Liidu liikmed on andnud välja raamatuid: mälestusi, dokumentaaljutustusi, olu-

kirjeldusi jne. See ei ole ilukirjandus. Kas see tähendab, et seega pole need teosed ka looming?

Palun lisaaega!

Aseesimees Laine Randjärv

Kolm minutit juurde.

Marianne Mikko

Suur tänu! Kirjanduse ja ajakirjanduse piirjooned on tegelikult hägusad. Mõnes ajakirjas või lehes ilmunud essee ja raamatus ilmunud essee vahe on olematu, kuid loovisikute ja loomeliitude seaduse silmis on need täiesti erinevad asjad. Põhiline erinevus on aga ilmumiskoht ja tiraaž, mis tegelikult räägivad ajakirjanduse kasuks, sest ajakirjanduses ilmunud teksti sõnumi mõju avalikkusele võib olla mitu korda suurem.

Ajakirjandus on kõrgkultuuri tagasiside võimalus ja vahend. Kas seda ei näidanud ilmekalt ka hiljuti palju paksu verd tekitanud sõda Sirbi ümber? Millegipärast õpetatakse ülikoolides meediaõpingute raames alati ka loovkirjutamist (*creative writing*), Tartu Ülikoolis tehakse seda bakalaureuse tasemel ehk nn praktilisema ajakirjanduse poolel. Kui ülikooli lõpetanud ajakirjanikud ei ole loovisikud, siis küsigem, miks. Miks õpetatakse dokumentalistidele stsenaariumi kirjutamise oskust? Ikka sellepärast, et ka ajakirjandus on looming, tõsi, faktipõhine looming. Küsimus on laiem: millist ajakirjandust ja ajakirjanikku me õigupoolest oma ühiskonnas tahame näha? Kas tarka, mõistvat, mõtestavat, loovat ja julget või piisab meile sellest, et n-ö tint võtab kokku politseistatistika, vahendab valitsuse seisukohti ega väljenda isiklikku arvamust?

Kuigi Euroopas loomeliite ja loovisikuid väga palju seadustes defineeritud ei ole, mööngem, et Skandinaavia ajakirjanike liidud on küll loomeliidud, seda just toetuste ja stipendiumide vahendamise ning kandidaatide valimise kaudu. Omaette osakonnad on vabakutseliste ajakirjanikele Soome, Rootsi ja ka Norra liidus.

Lõppude lõpuks küsigem, kes on Juhan Peegel. Ajakirjanikesse üleolevalt suhtuvate kultuuriministrite loogika järgi, mille järgi otsustades ajakirjandus pole looming, on Juhan Peegel nagu meie armas papa Jannsen ja teised kuulsad ajakirjanikud kultuuriloost välja arva-

tud. Juhan Peegel ütleb Eesti Akadeemilise Ajakirjanduse Seltsi aastaraamatus 2010/2011 ajakirjandusliku loomingu kohta lihtsalt ja selgelt: looming ongi selles, et ta võimaldab meil uudselt käsitleda elu probleeme. Teisalt, ajakirjanduse faktipõhisuse nõudega nõustudes, ometi sealgi loomingut nähes, ütleb Juhan Peegel nõnda: "Looming on see ja ainult see, kui te enesest ühe osa sel, antud konkreetsel korral – suurema osa ja isegi kõik – maha panete: viha, kallaletungi, kaitse, naeru, pilke, kaastunde, loomuliku teravmeelsuse või mis antud juhul vaja."

Kuna loomeliidu tunnustamise või tunnustamisest keeldumise otsuse teeb kultuuriminister, siis teevad sotsiaaldemokraadid ettepaneku aeg maha võtta, et ajakirjandusliku taustaga värske kultuuriminister saaks arutluse all olevasse teemasse süveneda. SDE fraktsiooni ettepanek on eelnõu lugemine katkestada.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Rohkem kõnesoove ei ole, sulgen läbirääkimised.

Eelnõu kohta on juhtivkomisjon teinud viis muudatusettepanekut. Vaatame need läbi. Muudatusettepanek nr 1 on kultuurikomisjoni tehtud, juhtivkomisjoni ettepanek on, et seda muudatusettepanekut tuleks täielikult arvestada. Muudatusettepaneku nr 2 kohta on juhtivkomisjoni ettepanek, et seda tuleks täielikult arvestada. Muudatusettepaneku nr 3 kohta on juhtivkomisjoni ettepanek, et seda tuleks täielikult arvestada. Muudatusettepaneku nr 4 kohta on juhtivkomisjoni ettepanek, et seda tuleks täielikult arvestada. Muudatusettepaneku nr 5 kohta on juhtivkomisjoni ettepanek, et seda tuleks täielikult arvestada. Muudatusettepanekud on läbi vaadatud.

Juhatusel on laekunud Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni ettepanek eelnõu 522 teine lugemine katkestada. Me peame selle läbi hääletama.

Austatud Riigikogu, panen hääletusele Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni ettepaneku eelnõu 522 teine lugemine katkestada. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt hääletas 28 Riigikogu liiget, vastu oli 47 ja 1 jäi erapooletuks. Seega ei leidnud ettepanek toetust.

Eelnõu 522 teine lugemine on lõpetatud.

13. Eesti Vabariigi valitsuse ja Usbekistani Vabariigi valitsuse vahelise tulu- ja kapitalimaksudega topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise lepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu (523 SE) teine lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Päevakorrapunkt nr 13 on Vabariigi Valitsuse algatatud Eesti Vabariigi valitsuse ja Usbekistani Vabariigi valitsuse vahelise tulu- ja kapitalimaksudega topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise lepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu 523 teine lugemine. Palun ettekandeks kõnetooli rahanduskomisjoni liikme Peeter Laursoni!

Peeter Laurson

Lugupeetud istungi juhataja! Head kolleegid! Rahanduskomisjon arutas Eesti Vabariigi valitsuse ja Usbekistani Vabariigi valitsuse vahelise tulu- ja kapitalimaksudega topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise lepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu 523 s.a 3., 5. ja 9. detsembril. Muudatusettepanekute esitamise tähtajaks, 6. detsembriks, ettepanekuid ei laekunud. Rahanduskomisjon tegi eelnõus konsensuslikult ühe muudatuse, täiendades eelnõu jõustumissättega, mille kohaselt jõustub seadus Riigi Teatajas avaldamisele järgneval päeval. Meeldetuletuseks ütlen, et riikidevahelised tulu- ja kapitalimaksudega topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise lepingud ratifitseeritakse seadusega. Need lepingud järgivad üldjoontes Majandusliku Koostöö ja Arengu Organisatsiooni koostatud tüüplepingut.

Komisjonis esitati küsimus, miks Usbekistaniga sõlmitav leping puudutab kapitalimaksu, tavapäraselt ei ole kapitalimaksu käsitletud. Sellele vastati, et kuna Eestis kapitalimaksu ei ole, siis meie seda oma mudelis ei paku, kuna Usbekistanis on aga varamaks kehtestatud, siis kohaldub leping nii tulu- kui ka kapitalimaksule. Topeltmaksustamise vältimise artiklis on kirjas, et Eesti residentide puhul väldime topeltmaksustamist juhul, kui resident saab tulu või kui tal on vara, mis Usbekistanis on maksustatud. Vara puhul rakendub see säte vaid siis,

kui Eesti hakkab varamaksu koguma. Kuna praegu meil sellist maksu ei ole, siis pole residentid ka millestki vabastada.

Komisjon langetas konsensuslikud otsused teha järgmised ettepanekud: võtta eelnõu päevakorda 11. detsembril, teine lugemine lõpetada ja panna eelnõu lõpphääletusele.

Aseesimees Laine Randjärv

Kas ettekandjale on küsimusi? Ettekandjale küsimusi ei ole. Suur tänu, Peeter Laurson! Kas on kõnesoove? Kõnesoove ei ole.

Vaatame läbi muudatusettepaneku. Selle on teinud rahanduskomisjon. Juhtivkomisjoni ettepanek on, et seda muudatusettepanekut tuleks täielikult arvestada. Muudatusettepanek on läbi vaadatud.

Juhtivkomisjoni ettepanek on, et eelnõu 523 teine lugemine tuleks lõpetada ja panna eelnõu lõpphääletusele.

Head kolleegid, panen lõpphääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud Eesti Vabariigi valitsuse ja Usbekistani Vabariigi valitsuse vahelise tulu- ja kapitalimaksudega topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise lepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu 523. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt hääletas 41 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei ole. Eelnõu on seadusena vastu võetud. (Tabel 34.)

14. Eesti Vabariigi valitsuse ja Bahreini Kuningriigi valitsuse vahelise tulumaksudega topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise lepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu (537 SE) teine lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Päevakorrapunkt nr 14 on Vabariigi Valitsuse algatatud Eesti Vabariigi valitsuse ja Bahreini Kuningriigi valitsuse vahelise tulumaksudega topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise lepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu 537 teine lugemine. Ma palun ettekandeks kõnetooli rahanduskomisjoni liikme Peeter Laursoni!

Peeter Laurson

Lugupeetud istungi juhataja! Head kolleegid! Rahanduskomisjon arutas Eesti Vabariigi valitsuse ja Bahreini Kuningriigi valitsuse vahelise tulumaksudega topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise lepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu 537 s.a 3., 5. ja 9. detsembril. 6. detsembriks, kui oli muudatusettepanekute esitamise tähtaeg, ettepanekuid ei laekunud. Rahanduskomisjon tegi eelnõus konsensuslikult ühe muudatuse, täiendades eelnõu jõustumissättega, mille kohaselt jõustub seadus Riigi Teatajas avaldamisele järgneval päeval.

Meeldetuletuseks ütlen, et riikidevahelised tulu- ja kapitalimaksudega topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise lepingud ratifitseeritakse seadusega. Need lepingud järgivad üldjoontes OECD koostatud tüüplepingut.

Komisjon langetas konsensuslikud otsused teha järgmised ettepanekud: võtta eelnõu päevakorda s.a 11. detsembril, teine lugemine lõpetada ja panna eelnõu lõpphääletusele.

Aseesimees Laine Randjärv

Palun, Toomas Tõniste, küsimus!

Toomas Tõniste

Aitäh! Eesti ettevõtjad tunnevad massiliselt huvi, kus see Bahreini Kuningriik asub.

Peeter Laurson

Aafrika kõrval on üks saarestik, kui kaarti vaadata, siis paremal pool.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Marko Mihkelson, palun!

Marko Mihkelson

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Ma sain aru, et Peeter tegi praegu jõulunalja. Bahrein asub Pärsia lahes.

Aseesimees Laine Randjärv

Küsimust ei olnud, see oli repliik. Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, Peeter Laurson! Kas soovitakse läbirääkimisi pidada? Kõne-soove ei ole. Eelnõu kohta on juhtivkomisjon teinud ühe muudatusettepaneku, vaatame selle läbi. Muudatusettepanek nr 1 on rahanduskomisjonilt ja juhtivkomisjon on seda ettepane-

kut täielikult arvestanud. Juhtivkomisjoni ettepanek on, et eelnõu 537 teine lugemine tuleks lõpetada ja panna eelnõu lõpphääletusele.

Head kolleegid, panen lõpphääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud Eesti Vabariigi valitsuse ja Bahreini Kuningriigi valitsuse vahelise tulumaksudega topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise lepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu 537. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt hääletas 38 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei ole. Eelnõu on seadusena vastu võetud. (Tabel 35.)

15. Eesti Vabariigi valitsuse ja Tai Kuningriigi valitsuse vahelise tulumaksudega topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise lepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu (538 SE) teine lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Meie tänase päevakorra viimane, 15. punkt on Vabariigi Valitsuse algatatud Eesti Vabariigi valitsuse ja Tai Kuningriigi valitsuse vahelise tulumaksudega topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise lepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu 538 teine lugemine. Ettekandeks palun kõnetooli rahanduskomisjoni liikme Peeter Laursoni!

Peeter Laurson

Lugupeetud istungi juhataja! Head kolleegid! Rahanduskomisjon arutas Eesti Vabariigi valitsuse ja Tai Kuningriigi valitsuse vahelise tulumaksudega topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise lepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu 538 s.a 3., 5. ja 9. detsembril. 6. detsembriks muudatusettepanekuid ei laekunud. Rahanduskomisjon tegi eelnõus konsensuslikult ühe muudatuse, täiendades eelnõu jõustumistähtajaga, mille kohaselt jõustub seadus Riigi Teatajas avaldamisele järgneval päeval. Nagu täna eelnevalt tutvustatud eelnõude, nii on ka selle eelnõu algatamine tingitud sellest, et riikidevahelised tulu- ja kapitalimaksudega topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise lepingud ratifitseeritakse seadusega. Need lepingud järgivad üldjoontes OECD koostatud

tüüplepingut. Komisjon langetas konsensuslikud otsused teha järgmised ettepanekud: võtta eelnõu päevakorda 11. detsembril, teine lugemine lõpetada ja panna eelnõu lõpphääletusele.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Teile on küsimusi. Palun, Valdo Randpere!

Valdo Randpere

Aitäh! Lugupeetud ettekandja! Ma tean, kus Tai Kuningriik asub, ma ei hakka seda küsima, aga mul tekkis küsimus, kui suur on Tais ettevõtte tulumaks. Kui juba vastamiseks läheb, siis äkki ütlete ka seda, kui suur on seal käibemaks.

Peeter Laurson

Ei oska öelda. Komisjon seda ei arutanud, see kõne alla ei tulnud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Paul-Eerik Rummo!

Paul-Eerik Rummo

Aitäh! Lugupeetud ettekandja! Tais on praegu teatavasti väga suured rahvarahutused ja nõutakse parlamendi laialisaatmist. Kas see ongi juba laiali läinud? Ma isegi ei teadnud seda. Milline on perspektiiv, et Tai parlament, keda praegu olemas ei ole, samuti ratifitseerib selle lepingu, nagu meie seda täna teeme? Äkki see ei õnnestugi?

Peeter Laurson

Ma arvan, et meie kartused ja ootused on ühesugused. Loodame, et kõik läheb hästi ja leping ratifitseeritakse.

Aseesimees Laine Randjärv

Rohkem küsimusi ettekandjale ei ole. Suur tänu, Peeter Laurson! Kas on kõnesoove? Kõnesoove ei ole. Eelnõu kohta on tehtud üks muudatusettepanek, selle on teinud rahanduskomisjon. Vaatame selle läbi. Juhtivkomisjoni ettepanek on, et seda muudatusettepanekut tuleks täielikult arvestada. Muudatusettepanek on läbi vaadatud. Juhtivkomisjoni ettepanek on, et eelnõu 538 teine lugemine tuleks lõpetada ja panna eelnõu lõpphääletusele.

Austatud Riigikogu, panen lõpphääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud Eesti Vabariigi valitsuse ja Tai Kuningriigi valitsuse vahelise tulumaksudega topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise lepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu 538. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt hääletas 41 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei ole. Eelnõu on seadusena vastu võetud. (Tabel 36.)

Head kolleegid, tänane päevakord on ammendatud ja istung lõppenud. Soovin teile kõikidele kaunist õhtu jätku!

Istungi lõpp kell 16.37.

Istungi kestus 3 tundi ja 37 minutit.

Juhataja

E. Ergma
Riigikogu esimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM

VI ISTUNGJÄRK

Neljapäev, 12. detsember 2013

Kell 10.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Olulise tähtsusega riikliku küsimuse "Kohalike teede hoiu korraldamine" arutelu

2. Võlaõigusseaduse ja tarbijakaitseseaduse muutmise seaduse eelnõu (505 SE) kolmas lugemine

3. Tööturuteenuste ja -toetuste seaduse, töötuskindlustuse seaduse ning riiklike pere- toetuste seaduse muutmise seaduse eelnõu (517 SE) kolmas lugemine

4. Õppetoetuste ja õppelaenu seaduse muutmise seaduse eelnõu (478 SE) teine lugemine

5. Kaitseliidu seaduse muutmise seaduse eelnõu (458 SE) teine lugemine

Istungi rakendamine

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud ametikaaslased! Hea minister! Lugupeetud pealtvaatajad! Alustame Riigikogu täiskogu VI istungjärgu 11. töönädala neljapäevast istungit. Kõigepealt palun kõnetooli neid Riigikogu liikmeid, kes soovivad üle anda eelnõusid või arupärimisi! Kõnesoove ei ole, seega läheme teadete juurde.

Head ametikaaslased, täna pärast Riigikogu täiskogu istungi lõppu moodustatakse siin istungisaalis Rail Balticu toetusrühm. Rühma kokkukutsuja on Riigikogu liige Kalle Palling.

Viime läbi kohaloleku kontrolli.

Kohalolijaks registreerus 73 Riigikogu liiget, puudub 28.

1. Olulise tähtsusega riikliku küsimuse "Kohalike teede hoiu korraldamine" arutelu

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme tänase päevakorra juurde. Esimene päevakorrapunkt on olulise tähtsusega riikliku küsimuse "Kohalike teede hoiu korraldamine" arutelu. Lubage enne, kui me seda alustame,

lühidalt tutvustada, milline on selle arutamise kord vastavalt kodu- ja töökorra seaduse §-le 153. Kõigepealt on riigieelarve kontrolli erikomisjoni liikme Andre Sepa ettekanne kuni 20 minutit, millele järgnevad küsimused ja vastused kuni 20 minutit. Peale seda on majandus- ja kommunikatsiooniministri ettekanne kuni 20 minutit ning küsimused ja vastused kuni 20 minutit. Kolmas on Eesti Maaomavalitsuste Liidu nõuniku Märt Mollu ettekanne kuni 30 minutit, sellele järgnevad küsimused-vastused kuni 20 minutit. Riigikogu liige võib esitada igale ettekandjale ühe suulise küsimuse. Peale ettekandeid avatakse läbirääkimised. Sõnavõttudega võivad esineda komisjonide ja fraktsioonide esindajad ning teisedki Riigikogu liikmed. Arutelu lõpuks Riigikogu otsust vastu ei võta.

Palun kõnetooli riigieelarve kontrolli erikomisjoni liikme Andre Sepa, et teha ettekanne seoses olulise tähtsusega riikliku küsimuse "Kohalike teede hoiu korraldamine" aruteluga!

Andre Sepp

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Tere hommikust ka minu poolt! Tulenevalt Riigikogu kodu- ja töökorra seadusest võib Riigikogu komisjon koostada oma valdkonda kuuluva teema läbitöötamiseks raporti.

Aseesimees Jüri Ratas

Lugupeetud ettekandja, palun vabandust! Head ametikaaslased, saalis on väga suur lärm. Palun austame ettekandjat ja ka neid, kes soovivad seda ettekannet kuulata! Aitäh teile!

Andre Sepp

2010. aastal valmis Riigikontrolli kontrolli-aruanne, mida riigieelarve kontrolli erikomisjon menetles sama aasta 15. novembril. Aruan- des toodi välja hulk puudusi kohalike teede arvestustes, viidati kindlaks määramata rahas- tamisvajadusele ja ka vähesele järelevalvele teede seisundi nõuete täitmise üle. Tänavu

aprillikuus teatas Riigikontroll erikomisjonile, et puuduste kõrvaldamiseks pole midagi ette võetud. Sellest olukorrast lähtudes otsustas riigieelarve kontrolli erikomisjon juunikuus koostada raporti teemal "Kohalike teede hoiu korraldamine". Komisjoni otsusega määrati raportööriks mind, raport sai koostatud komisjoni ametnike Ly Operi, Vivian Põllu ja praktikant Mirjam Vikiski abiga. Ma tutvustasin raportit komisjonis, see kinnitati 27. novembril ja otsustati saata Riigikogu saali arutelule.

Ma loodan, head kolleegid, et tänane teema käsitlemine Riigikogu suures saalis olulise tähtsusega riikliku küsimusena annab tuge sellele meile kõigile olulise küsimuse lahendamisele.

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ametikaaslane Andre Sepp, te segate väga tugevasti koos minuga selle istungi kulgemist. Ma teen ettepaneku, et nii teie kui mina oleksime tasa, et vestlus saalis saaks toimuda. Tundub siiski, et te võite jätkata. Palun!

Andre Sepp

Täna! Asun nüüd teehoiu raporti tutvustuse juurde. Olen teema käsitlemisel keskendunud selle valdkonna neljale olulisemale teemale, milleks on riiklik teeregister, kohalike omavalitsuste teehoiukavad, järelevalve omavalitsuste teehoiukorralduse üle ja rahastamismudel. Loodan, et see raport on olnud teile kõigile kättesaadav, annan aga siiski veel lühiülevaate raporti sisust.

Teema aktuaalsus on ilmselt kõigile teada. Kohalikud omavalitsused ja valitsus ei ole jõudnud kokkuleppele kohalike teede hoiu korraldamises. Seadsime raporti eesmärgiks välja selgitada kohalike omavalitsuste teede hoiu rahastamise vajaduse ning teha ettepanekuid kohalike omavalitsuste eelarvesummade efektiivsemaks kasutamiseks ja kontrollisüsteemi rakendamiseks.

Raporti koostamiseks tehtud töö oli järgmine. Saatsime kohalikele omavalitsustele välja teemakohase küsimustiku. Eestis oli siis 226 omavalitsust, nendest vastas 108. Ka tegin ma intervjuud Riigikontrolli, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi, Rahandusministeeriumi, Siseministeeriumi, Maanteeameti, linnade liidu ja maaomavalitsuste liidu esindajatega.

Olgu teema sissejuhatuseks kirjeldatud teede olem, mis pärineb eile üle antud riiklikust transpordi arengukavast. Viimase andmetel on praeguse seisuga riigimaanteid Eestis 16 443 km, kohalikke teid 23 900 km, era- ja metsateid 18 000 km. Tänavad moodustavad kogu teede arvust üksnes 8%, jalg- ja rattateed 0,5%. Olgu täpsustuseks öeldud, et kilomeetriaastil on kohalikke teid kokku rohkem, aga nn ruutmeetripõhiselt jäävad peale riigiteed. Riigiteede pindala on seega suurem.

Nüüd aga teemade juurde konkreetsemalt. Esiteks käsitlem lühidalt riiklikku teeregistrit. Riigikontrolli hinnangul on riikliku teeregistri kvaliteet suhteliselt halb. Andmevälju on liiga palju – neid on seal 57. Kohalikud omavalitsused on kohustatud neist kümnekonda täitma ja neil puuduvat selleks ressursse. Kuna riigi rahastuse saamiseks on omavalitsustel siiski neid välju vaja täita, pannes olemi iseloomustamiseks kirja pikkusi-laiusi, siis saab öelda, et omavalitsused täidavad registrit vaid vajaduspõhiselt. Tuleb tunnistada, et linnade andmestik on korrektsem, ilmselt ka nende kompaktsuse tõttu.

Täielikult toimiva teeregistri loomiseks on vaja omavalitsuste omandis olevad teed ühtsetel alustel inventariseerida. Sellega pole kahjuks kuhugi jõutud, olgugi et see ülesanne oli püstitatud ka eelmises riiklikus transpordi arengukavas. Uues arengukavas on see eesmärk selgelt kirjas, aga sealt ei nähtu, millal töö peaks tehtud saama. Maanteeamet on põhimõtteliselt nõus registri andmevälju korrigeerima, kuid kokkuleppel omavalitsusliitudega tehakse seda peale inventariseerimist. Peamine vaidlus inventariseerimise teostamisel on seotud selle rahastamisega, ja seda juba mitmeid aastaid.

Omavalitsustele esitasin ma selle raporti koostamise käigus ka küsimuse, kas nende teedetaristu on mõõdetud, kas neil on registrile vajalik andmestik olemas. Vastused olid väga erinevad, millest saab vaid järeldada, et omavalitsused on teede mõõdistamisel ning andmete registrisse kandmisel jõudnud väga erinevate tööjätkudeni. Küsisin nendelt ka, kui palju on vallas või linnas teid, mis soovitakse riigile üle anda. Vastustest selgus, et kokku tuli 108 vastanud omavalitsuse peale 760 km ulatuses teid, mille üleandmise üle nad oleksid valmis läbi rääkima. Ka Maanteeameti esin-

daja nõustus, et teedeomandi õiglasem jaotus tuleb läbi rääkida kahepoolset ja ka teede otsustarbekust tuleb korralikult analüüsida. Oleme praegu oma hajaasustusega üks nendest riikidest, kellel ühe elaniku kohta tuleb rohkem teekilomeetreid kui enamikus teistes Euroopa maades. Tähtis on arvestada, milline on ühel või teisel teel liiklussagedus.

Maanteeamet leiab, et ühest korrektsest teeregistrist saaks nn Eesti teede portfell. Kõik osapooled arvavad, et selle õiglasem rahastamiseks on väga tähtis saada võimalikult palju teavet teede olemi, seisundi ja kasutamise kohta. Omavalitsusliidud on võimalikelt teostajatelt uurinud inventariseerimise maksumust ja hinnanguliselt on töö maksumuseks pakutud üks miljon eurot. Vaidlus seisneb selles, et riigi esindajate arvates on see teede omanike probleem, kohalike omavalitsuste meelest on see ka riigi ülesanne.

Ma tegin siin raportis kaks selget ettepanekut. Punkt 1: esimesel võimalusel läbi viia ühtsetel alustel teede inventariseerimine. Punkt 2: lähtuvalt nii riigi kui omavalitsuste huvidest maksta teede inventariseerimise eest võrdselt. Siin on mängus mõlema huvid – ühel on registripidamise ja järelevalve kohustus, teisel selged omaniku kohustused.

Soovin nüüd peatuda kohalike omavalitsuste teehoiukavadel ja ka puudutada uut transpordi arengukava, mis eile Riigikogule üle anti. Selle raportiga seotud küsitluse käigus päriti omavalitsustelt, kas nende linnas on kehtiv teehoiukava. Vastustest nähtus, et eraldi teehoiukava on olemas 48%-l, 20%-l on seda kuskil mujal kirjeldatud. Ma saan väita, et 68% omavalitsusi planeerib oma teede hooldust perspektiiviga. Muidugi leidus ka vastuseid, kus vallad teatasid, et teehooldust pole mõtet üldse planeerida, kuna riigi rahaeraldus on väike ja aasta alguses vaatame, mida selle eest teha saab.

Riigikontroll on oma aruandes seisukohal, et teeseadus kohustab küll riiki koostama teehoiukava, ent kohalikel omavalitsustel sellist kohustust ei ole. Nende arvates pole omavalitsustes, kus see kava on, teede seisukord sugugi parem kui nendes, kus teehoiukava ei ole. Seda teemat käsitledes ei pidanud keegi osapooltest vajalikuks seadusega kohustada kohalikke omavalitsusi teehoiukavasid kinnitama. Samas on siiski selge, et igas omavalitsuses on

teede küsimus väga oluline ning iga tee kasutaja peaks olema kindel konkreetse omavalitsuse tahtes teid vastavalt kavale planeerida.

Meile üle antud transpordi arengukava järgi eraldab riik perioodil 2014–2020 kohalikele omavalitsustele 10% laekuva aktsiisi summast teede ehituseks ja remondiks. Seda juhul, kui omavalitsused leiavad raha omaosaluseks. Selles pole kahtlust, et omavalitsused on omaosaluseks valmis, küll aga ei ole arengukavas märgitud teehooldust eraldi. Ma tegin arengukava koostajatele asjaomase ettepaneku, aga nad selgitasid, et arengukava on siiski üldine dokument. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium ei soovi kuidagi nõudeid kitsendada, seda rahaeraldust peab saama kasutada üldiselt ehituseks ja investeeringuteks. Nii et senine eraldusmehhanism, mille puhul neid summasid saab üldisemalt kasutada, peaks siiski jõusse jääma. Ma tegin ettepaneku soovitada omavalitsustel planeerida teehoidu nii, et see oleks avalikkusele selgelt arusaadav, ja punkt 2: riiklikus transpordi arengukavas näha ette vahendid teede remondiks, ehituseks ja ka hoolduseks. See on tole kavaga meile menetlusse antud.

Kolmandaks, järelevalve teehoolduse korralduse üle kohalikes omavalitsustes. Riigieelarvest eraldatava raha kasutamist saab kontrollida üksnes raamatupidamislikult. Kui palju kohalike teede olukord tänu nendele summadele paremaks on muutunud, ei ole raha eraldajal kahjuks võimalik kindlaks teha. Kohalike omavalitsused märgivad, et see eraldus on väga väike ja täiendavat kontrollimehhanismi nad ei vaja.

Riigikontrolli aruandest nähtub, et kuna kohalike teede ei ole inventariseeritud ja nende seisundi tasemed on määramata – see oleks oluline just ohutuse tagamiseks –, siis on raske ka nende teede seisundi tasemete üle järelevalvet teha. Tee seisundinõuete täitmise eest vastutab tee omanik, järelevalve tegijaks on määratud Maanteeamet, kes on kontrolli tõhustanud. Raporti koostamise hetkel oli kontroll läbi viidud juba 15 omavalitsuses ja see jätkus.

Järelevalve hõlmab muu hulgas ka dialoogi, kus lepatakse kokku tegevuskava puuduste likvideerimiseks. On ka sunniraha mehhanism, aga on selge, et sunniraha peaks olema äärmuslik meetod, sest sellega auku ei lapi, tee kumerust sirgemaks ei muuda ega truupi ei

puhasta. Eesmärk on tegelikult professionaalne dialoog puuduste kõrvaldamise nimel.

Kohalike omavalitsuste n-ö omanikujärelevalve kohta saab öelda, et suhteliselt väikestes omavalitsustes on see järelevalve teede puhul nõrk, ja seda enamasti kõigile teada põhjusel, milleks on kvalifitseeritud tööjõu puudumine. Ühe mõttena käis Maanteeamet välja teehoiualase kompetentsikeskuse loomise kõigi omavalitsuste tarbeks ja osapooled leidsid, et seda arutelu tuleks kindlasti jätkata.

Ettepanekutena tooksin siin välja punkti 1: tõhustada riiklikku järelevalvet kõigi teede seisundinõuete täitmise üle, ja punkti 2: teehoiu paremaks korraldamiseks on omavalitsustel soovitatav teha regionaalset koostööd. Jätaksin siinjuures määratlemata, mida ma regioonil all mõtlen. Selles võiks omavalitsused ise kokku leppida, kas too regioon on seniste regioonide põhine või lähtutakse Maanteeameti versioonist ja mõttest.

Viimaseks soovin keskenduda rahastamisudelile. Kui suur on üldse kohalike teede rahastamise vajadus? Maaomavalitsuste liit on teinud ligikaudseid arvestusi, kui palju raha võiks vaja minna. Arvestus on ruutmeetripõhine nagu riigiteede puhul rahavajadust ja hooldusintervalli arvestades. Samas on arvestamata jäetud truubid, sillad, liiklussagedus jm. Liidu ligikaudsel hinnangul on vaja 120 miljonit eurot aastas. Sellisel juhul saaksid kohalikud teed mingisugusegi mustkatte 25 aasta jooksul, kui me aga optimeerime seda, siis 10–15 aasta jooksul. Optimeerimise all ma mõtlen eelkõige tiheasustusalade eelistamist.

Teeseadus sätestab, et teehoiu rahastamiseks nähakse riigieelarves ette kulud üldsummas, mille suurus vastab vähemalt 75%-le kütuseaktsiisist ning 25%-le erimärgistatud kütuse aktsiisi laekumisest. 2005. aastal sätestati, et kohalike teede investeringuteks eraldatakse vähemalt 10% riigieelarvest. 2009. aastal sätestati lisaelarve ja muude seadustega, et riigimaanteede ning kohalike teede hoiuks määratakse igaks eelarveaastaks riigieelarve eraldised. Selle tõttu kadus kohalikel omavalitsustel kindlus, kui suure summa ulatuses nad võiksid oma kavasid koostada ja milliseid investeringuplaane teha. Samas laienes raha kasutamise otstarve – seni oli see ette nähtud ainult investeringuteks, nüüd on see laiemalt kasutatav ka teede hoolduseks, projekteerimiseks ja järele-

valveks. Praegu on teada, et aktsiisiga kaetud mootorikütuse müük on vähenenud. Küll aga on omavalitsuste käsutuses veel teine komponent – tasandusfondi komponent, mille puhul on arvestatud kohalike teede pikkusega. Samas tuleb tunnistada, et tasandusfond on ette nähtud vaid osale omavalitsustele, 20–30 neist seda raha praegu ei saa.

Rahandusministeeriumi hinnangul peaks omavalitsustel olema rahastuse osas mingigi kindlus ja see võiks riiklikus eelarvestrateegias ka indikeeritud olla. Riigieelarve puhul on tähtis aga selle paindlikkus, mistõttu ei ole mõistlik seaduses kindlat protsenti sätestada. See oli Rahandusministeeriumi seisukoht. Siseministeeriumi esindaja leiab, et raha oleks raudselt vaja rohkem kui praegune 10%. Regionaalministri büroo esindaja kinnitusele on ka regionaalminister teinud ettepaneku kogu teehoiutoetuse maksmine viia üle kohaliku omavalitsuse tulubaasi põhiseks, millega me selgelt suurendaksime omavalitsuse autonoomiat. Seda ettepanekut ei ole seni arvestatud.

Pärast teede inventariseerimist on selge, kas senine jaotus 90% riigiteedele ja 10% kohalikele teedele on mõistlik ning kas kütuseaktsiisi praegusest määrast piisab teede hoolduseks, remondiks ja investeringuteks. Omavalitsusliidud on seisukohal, et kuni inventariseerimist ei ole läbi viidud ega arvestatud kõiki muutujaid, mis mõjutavad teehoidu, ei ole mõtet uue rahastamismudeliga konkreetsemalt tegeleda. Euroopa Liidu uuel rahastamisperioodil peab aga leidma võimalusi saada lisavahendeid ka kohalike teedega seotud investeringuteks.

Ka sel teemal sai esitatud oma ettepanekud. On selge – see tuli välja kõikidest analüüsist, küsitlustest ja vestlustest –, et raha selles sektoris on liiga vähe. Punkt 1: arvestades Eesti kliimat ning teehoolduse ja -ehituse kallidust, võimaluse korral suurendada kohalike omavalitsuste teehoiuks määratud summasid. Punkt 2: kajastada kohalike omavalitsuste teehoiuvahendeid transpordi arengukavas ning eelarvestrateegias, et tagada kohalikele omavalitsustele nende tegevuses vajalik kindlus. Eile üle antud transpordi arengukava seda temaatikat käsitleb.

Ja lõpetuseks: pärast teede inventariseerimist tuleb analüüsida kogu teede olemit ning töötada välja rahastamismudel, mis arvestab kõigi Eesti teede rahavajadust, ja otsustada,

kas jätkata selle katmist riigieelarvelise toetusena või lähtuda vaid kohalike omavalitsuste tulubaasist. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Suur tänu! Head ametikaaslased, kas teil on küsimusi? Aivar Kokk, palun!

Aivar Kokk

Hea juhataja! Hea ettekandja, kõigepealt palju tänu, sa oled väga suure töö ära teinud! Üle pika aja sai siin saalis nii korralikult ettevalmistatud ettekannet kuulata. Teades sind ka kui endist omavalitsusjuhti, tahan küsida sinu arvamust, milline see protsent võiks olla, mis kütuseaktsiisist peaks omavalitsustele minema. Nagu sa ütlesid, võiks plaanis olla, et 15–20 aasta pärast oleksid omavalitsuse teed sellised, et suvel ei peaks muretsema, et tolm tuleb aeda ja maasikaid korjata ei saa.

Andre Sepp

Aitäh küsimuse eest! Praegune olukord on niisugune, et kui ma nimetasin vajaduseks 120 miljonit, siis riigipoolne eraldis on järgmisel aastal 28 miljonit eurot ja kohalikud omavalitsused lisavad juurde rohkem kui kaks kolmandikku. Küsitlustes väitsid nad kõik ühiselt, et raha on vähe. Vastustes kõlas üsna palju väide, et kui kõnealune määr oleks 15%, siis oleks olukord selles valdkonnas kindlasti parem. Tegelikult kasutatav summa jääb selle 28 ja 120 miljoni vahele. Kindlasti tuleb märkida ka seda, et kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse järgi on kohalikud teed siiski kohaliku omavalitsuse vastutada, ka tasandusfond arvestab sellega. Riigipoolne eraldis on vastavalt teeseadusele, nagu on selgelt öeldud, ette nähtud kohalike teede ehituseks, remondiks ja hoolduseks, ja see oleneb siiski igast riigieelarvest, kui palju on seda võimalik toetada. Konkreetselt ma ei saa siit puldist täna öelda, kas õige on 15, 20, 21 või 41%, see sõltub eelarve võimalustest.

Aseesimees Jüri Ratas

Lembit Kaljuvee, palun!

Lembit Kaljuvee

Aitäh, härra juhataja! Hea ettekandja! Oma ettekandes pühendasid sa päris palju aega sellele, et rääkida rahastamisest ja tehoiust, selle

tehnilisest küljest. Mina oleks tahtnud kuulda ka tee-ehituse insenerlikust küljest – sellest, kas meie teede konstruktsioon ikka vastab tänapäeva transpordi vajadustele. Tee võib olla küll kallis ja ilus, aga kas see ka hea on? Targalt ehitatud tee peab kaua vastu ning seda mööda on hea ja lõppkokkuvõttes ka odav sõita. Kas te komisjonis arutasite, et me peaksime oma teed klassifitseerima ka konstruktsioonide järgi, et siis mõelda, kuidas me neid haldame ja rahastame?

Andre Sepp

Aitäh küsimuse eest! Hea tee algab heast projektist ja heast alusmaterjalist. See on meile ju teada. Tegelik olukord on pigem selline, et me katsume pealiskihti siluda ja paremaks teha, et teed oleks iga päev võimalik kasutada. Aga ma olen küsijaga nõus, et on vaja pikaajalisemat perspektiivi, millal me siis hakkame ehitama nii kohalikke teid kui ka riigimaanteed, mille kasutusiga oleks vähemalt 15 aastat. See tähendaks juba korralikku hooldusvälpa. Kui ma raporti koostamiseks selle küsimuse esitasin, siis sain vastuse, et uue ehitusseadusega seoses on plaanis ka tee-ehitusnormid üle vaadata ja neid rakendama hakata. Pragmaatikuna ma aga arvan, et ega me praegu nende normide taga kinni ei ole, pigem siiski võimaluste puudumise taga. Ka pole meil julgust langetada otsus, et teeme kaks kilomeetrit teed, aga korralikult, mitte 20 kilomeetrit lihtsalt pealt siledaks.

Aseesimees Jüri Ratas

Ülo Tulik, palun!

Ülo Tulik

Aitäh, istungi juhataja! Hea kolleeg! Te toonitasite regionaalse koostöö vajalikkust. Kas teie komisjoni töö põhjal võib teha järelduse, et haldusreform on vajalik ja võib-olla isegi möödapääsmatu, kui soovime kohalike teede seisukorda parandada? Ja kas te saate võrrelda maakondi omavahel? Kas on olemas maakondi, kus on teede inventariseerimine läbi viidud?

Andre Sepp

Aitäh! Haldusreformi me selles kontekstis ei ole käsitletud, aga teid, teede olemist on peetud selle temaatika üheks osaks. Ettepanek

tuli puhtalt pragmaatilisel põhjusel, et väiksemad kohalikud omavalitsused, kel on vähe raha, ei teeks raskeid vigu. Kompetents, mida selle vähese raha eest tellida ja kuidas see tee kasutaja huvides mängu panna, on väga oluline. Kui ma selle küsimustiku vastuseid analüüsisin, siis maakondade lõikes ma suuri erisusi ei täheldanud, küll aga tuleb öelda, et linnad, eriti just Tallinn, on oma teeregistri ise koostanud. Tallinna register on korrektne ja eeskujulik, aga ka teiste linnadega võib rahule jääda.

Aseesimees Jüri Ratas

Kalev Lillo, palun!

Kalev Lillo

Aitäh, eesistuja! Lugupeetud raportöör! Oma raportis te räägite registrite kohta ka seda, et omavalitsused on sinna kandnud peasjalikult oma teede pikkuse kilomeetrites ja võib-olla mõned andmed veel. Kui tulevikus see register korda saab ning kõik muudki andmed sinna kantakse, näiteks liiklustihedus jms, siis kas on teoreetiliselt võimalik, et rahastamismudel muutub täielikult? Harjumaa toetusrühma esimehena on mul selline küsimus. On teada, et liikluskoormus on osal Harjumaa teedel väga suur. Kas nende teede hoiuks on võimalik saada suuremat toetust kui nende jaoks, kus on väiksem liikluskoormus?

Andre Sepp

Jah, üldiselt leitakse, et rahastuse aluseks peab olema ka liikluskoormus. Praegu on raha eraldamise aluseks teekilomeeter olenemata tee laiusel. Väiksemates omavalitsustes on tavaline, keskmine tee 3,7 meetrit lai, samas Tallinna linna vastusest ma lugesin, et neil on teid, mis on 30 meetrit laiad. Aga rahastuse alus on üks. Korraliku teeregistri eesmärk on muuta toetus ruutmeetripõhiseks, et kohalikud omavalitsused saaksid loota selgemale ja vajaduspõhisele rahastamisele. Praegu on nii, et mida rohkem on teekilomeetreid, seda rohkem on võimalik riigieelarvest eraldist taotleda, aga keegi pole analüüsinud, kas tee peab selles kohas olema just nii lai, nagu ta on, ja kas seda teed selleks või teiseks otstarbeks üldse on vaja või mitte. Küsimusele, kas rahastamise kriteeriumid võivad muutuda, vastan: need saavad muutuda üksnes õiglasemaks.

Aseesimees Jüri Ratas

Kalev Kotkas, palun!

Kalev Kotkas

Täna, härra eesistuja! Austatud ettekandja, suur tänu väga põhjaliku ettekande eest ja kogu tehtud töö eest! Aga mu küsimus on selline. Maareformi algusaastatel mõõdeti hulk kohalikke teid tulenevalt selle aja seadustest eramaade hulka ja hiljem omavalitsused sõlmisid nende teelõikude kasutamiseks avaliku kasutamise lepingud. Selleks, et avalike teede osas omandisuhteid korrastada, tuleks need teelõigud uuesti eramaast välja mõõta, aga see teatavasti vajab palju raha ja aega. Kas sa pead võimalikuks, et riik toetab oma eelarvest kohalike teede osas omandisuhete korrastamist, et vältida tulevikus võimalikke pikki kooskõlastamisahelaid, kui teid hakatakse remontima või uusi detailplaneeringuid kehtestama?

Andre Sepp

Aitäh küsimuse eest! Eks kõigepealt tuleb analüüsida, kui otstarbekas on teed omanikelt välja osta. On ju sõlmitud suur hulk avaliku kasutamise lepinguid. Ma ei seisa praegu puldis valitsuse esindajana. Ma ei ole analüüsinud, kas peaks olema selline eraldi toetus. Isiklikult ma leian, et igasugused eraldi toetused ei ole õiged. Küll tuleks seda probleemi käsitleda tehoiu rahastamise osana. Aga see on omavalitsuse otsustada, kas ta peab vajalikuks sõlmida olemasoleva raha eest omanikuga tee väljaostmiseks ostu-müügitehingu lepingu või hooldab või projekteerib selle eest teid. See peaks olema omavalitsuse valik.

Aseesimees Jüri Ratas

Helmen Kütt, palun!

Helmen Kütt

Täna, härra eesistuja! Austatud ettekandja! On väga tänuväärne, et olete toonud siia saali arutada nii olulise teema nagu kohalike teede hoid. Kas teie komisjon plaanib analüüsida ka riigimaanteede tehoiukava aastateks 2014–2020 ja siis seda laiemalt arutada? On ju teada, et väga paljud omavalitsused ei ole seda kooskõlastanud. Minu kodumaakond Viljandi on oma teede seisukorraga päris pingerea lõpus, aga 2015. aastaks on seal planeeritud ainult 5,1 kilomeetrit rekonstrueerimistööid.

Aga enne kui jõuda kohalike teedeni, on vaja sõita suur hulk kilomeetreid riigimaanteedel.

Andre Sepp

Aitäh küsimuse eest! Me oma komisjonis oleme selle kavaga üksnes tutvunud. Meile on seda tutvustatud, et oleksime plaanitavaga kursis. Komisjon ei ole osalenud teehoiukava koostamise protsessis ega esitanud oma ettepanekuid-arvamusi selle kohta. See on siiski valitsuse kompetents ja ilmselt Viljandi maakond peab pöörduma valitsuse poole, kui teil on eriarvamusi. Komisjon riiklikku teehoiukava teemat käsitlenud ei ole.

Aseesimees Jüri Ratas

Urbo Vaarmann, palun!

Urbo Vaarmann

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Lugupeetud ettekandja! Kas te selle töö käigus arutasite ka naelrehvide kasutamist? Teed lagunevad ju ka selle pärast, et neid kasutatakse.

Andre Sepp

Ei, naastrehvide kasutamist me eraldi ei ole käsitlenud. Selge, et need mängivad tee kulumisel oma rolli, nii nagu ka ilmastik oma külmatsüklitega. Naastrehvide kasutus on aga põhjendatud, kuna vähendab ohtu tervisele ja elule. Kui naaberriikides see teema kunagi tõsisema käsitluse alla tuleb, eks siis tuleb ka meil otsused teha. Täna teemaga seoses ei ole naastrehvide temaatikat käsitletud.

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, ma väga tänan teid ettekande ja vastuste eest! Suur tänu teile tehtud töö eest! Rohkem küsimusi ei ole. Palun nüüd Riigikogu kõnetooli majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Parts!

Juhan Parts

Lugupeetud istungi juhataja! Austatud Riigikogu liikmed! Kõigepealt siis valitsuspoolne kaasettekanne selle olulise küsimuse aruteluks. Alustan meeldetuletusega, millised on teede korrashoidmise põhimõtted kehtivate seaduste alusel. Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse kohaselt on teede ja tänavate korrashoid omavalitsuste kohustus. Tegemist on kohaliku elu korraldajate tähtsa ja sisulise ülesandega.

Riigi kohustus on korras hoida riigimaanteed. Seadusandja on ette näinud, et omavalitsused peavad kohalikke teid korras hoidma ja seda tööd ka rahastama. Riigieelarve seaduses omavalitsustele ettenähtud tasandusfondi arvutamise valem võtab arvesse kohaliku omavalitsuse teede hoiuks vajalikke vahendeid. Omavalitsus otsustab oma eelarve prioriteetidid ja kasutab oma raha – nii tulumaksust saadavaid summasid kui ka tasandusfondi eraldisi, teehoiu sihtotstarbelisi lisatoetusi, omatulu ja laene – kohalike elanike huve silmas pidades parimal võimalikul moel.

Kuna teed on transpordi infrastruktuuri tähtis osa, siis on loomulik, et tee omanik, kes kohalike teede puhul on vald või linn, riigimaanteedehi puhul riik, teeb kõik, et need korras oleksid. Riik näeb võimaluse korral eelarves ette sihtotstarbelise lisatoetuse kohalike teede tarbeks. Selle maht on teeseaduse kehtivuse aastatel ehk alates 1999. aastast olnud null kuni 15% riigieelarvest teedele ettenähtud summast. Kohalike teede täiendavaks hoiuks riigieelarvest eraldatud raha tuleks võtta kui lisa omavalitsuste põhituludele. Riigi lisarahastuse osakaal omavalitsuste teehoiukuludes on samuti varieerunud, moodustades näiteks 18% aastal 2006 ja 20% aastal 2010. Seega lõviosas maksavad kohalike teede korrashoiu eest omavalitsused ise, nagu seadus seda ette näeb.

Riigi toetuse kohta võib alati öelda, et see peaks olema suurem. Küsimus ei ole selles, et puudub riigi või ministriumide tahe kohalike teede hoiuks raha eraldada, küsimus on meie riigieelarve võimalustes. Täiendavaid eraldisi saab praeguse teede rahastamise mudeli juures teha ennekõike riigimaanteedehi arvel. Paraku ei ole riigimaanteed – eriti puudutab see kõrvalteid – keskmiselt paremas korras kui võrreldavad kohaliku omavalitsuse teed. Lisaks teede pikkusele tuleb kindlasti arvestada ka liikluse intensiivsust, mis Stratumi uuringu kohaselt on suurem riigimaanteedel. Hiljem toon ka mõned asjakohased arvud.

Nüüd siis riigieelarve kontrolli erikomisjoni raporti ettepanekute kommentaarid. Esiteks, raport teeb riikliku teeregistri täiendamiseks järgmised ettepanekud: esimesel võimalusel viia läbi kohaliku omavalitsuse teede inventariseerimine ühtsetel alustel ning panna inventariseerimise rahastamine võrdselt riigi ja omavalitsuste kanda. Nende ettepanekute peale

märgin, et riiklik teeregister loodi omal ajal eesmärgiga saada ühtne avalike teede võrgustikku hõlmav andmebaas. See on tarvilik teehoiu kavandamiseks ning registrist saavad kasu nii avalikkus kui ka kõik teehoiu korraldajad, näiteks Maanteeamet ja kohalikud omavalitsused.

Täielikult toetame, et inventariseerimine tuleb läbi viia. Riigikontroll on ühes oma auditis jõudnud järeldusele, et andmete registrisse kandmise tagamine peaks olema ainult riigi ülesanne. Julgen selles kahelda. Riik ei saa sisestada andmeid teisele omanikule kuuluva vara kohta, kui omanikul endal nõuetekohane ülevaade puudub. Rahastamise osas on majandusministeerium seisukohal, et inventariseerimisprojekti teostamist tuleks toetada riigieelarvest kohalike omavalitsuste teehoiuks ettenähtud summade arvel. Oleme valmis seda vastavalt Eesti Maaomavalitsuste Liidu ettepanekule ka tegema. Samas on Eesti Linnade Liit veidi teistsugusel seisukohal. Ma loodan, et jõutakse siiski kokkuleppele, ja siis on inventariseerimine võimalik heal tasemel läbi viia. Inventariseerimise käigus täpsustub, millised teeregistri andmed on vajalikud kohalike teede hoiu korraldamiseks ühtsetel alustel riigimaanteedega. Inventariseerimine annab kindlasti ka täpsema ülevaate, kui palju kohalikud omavalitsused teede korrashoiuks raha vajaksid. Mõõngem, et senine diskussioon, mille käigus on soovitud, et omavalitsustele eraldataks mootorikütuse aktsiisist teehoiuks antavatest summadest lisatoetust, on paljuski tuginenud emotsionaalsetele kaalutlustele. Me vajame paremat meetodikat, et nii riigile kui ka omavalitsustele kuuluvaid teid kõiki parameetreid arvestades õiglaselt rahastada.

Teine ettepanekute plokk raportis puudutab kohalike omavalitsuste teehoiukavasid ja riigi transpordi arengukava 2014–2020. Raportis märgitakse, et vaid 60% omavalitsustest planeerib oma teede hoolduse ja remondiga seotud tegevusi nii, et neid teab ka laiem avalikkus. Sellega seoses on tehtud kaks ettepanekut. Esiteks on soovitatud omavalitsustel planeerida teehoidu selliselt, et see oleks avalikkusele teada. Teiseks on ettepanek, et riiklikus transpordi arengukavas 2014–2020, mis on esitatud ka Riigikogule kinnitamiseks, on ette nähtud raha teede remondiks, ehituseks ja ka hoolduseks.

Valitsus nõustub raporti soovitusel, et teehoidu tuleb planeerida ja korraldada selliselt, et see oleks avalikkusele arusaadav. Õigupoolest, kuidas see võikski teistmoodi olla. Kui poleks arusaadav, siis see ei läheks läbi. Mingil muul moel ei tohikski kohaliku elu korraldamise seisukohalt nii tähtsa ülesande täitmine toimuda. Teehoiu planeerimine sõltub tee seisundist ja sellest, kas kehtib nõuetekohane remondivälj. See ei saa olla ühe aasta põhine tegevus. Lisaks on inimestel õigus teada linna ja valla teede arenduse pikemat vaadet, nagu ka riigimaanteedega kohta käivat infot, mis sisaldub valitsuse kinnitatud riigimaanteedega hoiu kavas 2014–2020.

On väidetud, et kui riigi rahastus on ebamäärane, siis ei saa omavalitsused teehoidu pikemalt planeerida. Ma julgen sellele vastu vaielda, nagu ma juba ütlesin. Põhiosas katavad ju omavalitsused teehoiukulud oma tulu baasist ja nii on võimalik seda tegevust ette planeerida. Kõikumised nii omavalitsuste enda tuludes kui ka riigilt saadava lisaraha mahus tuleb arvesse võtta, korrigeerides konkreetse aasta teehoiuplaani. Mõne töö saab edasi lükata, ent plaan ise peaks olema paigas.

Mis puutub ettepanekusse, et riiklikus transpordi arengukavas 2014–2020 tuleks ette näha vahendid teede remondiks, ehituseks ja ka hoolduseks, siis seda tehes on tõenäoliselt silmas peetud arengukava lauset, et kaalutakse kohalike omavalitsuste teede hoiuks riigieelarves ettenähtud raha omavalitsustele eraldamise sidumist nende vajadusega kohalikke teid remontida või ehitada, kui omavalitsus tagab omapoolse kaasfinantseeringu. Sellest järeldub, et transpordi arengukavas ei seata kohalikele omavalitsustele piiranguid teehoiusummade kasutamisel teede hooldeks, ehitamiseks ja ka remondiks. Samas tasub kaaluda, vahest on edaspidi mõistlik üle minna projektipõhistele toetustele, seda loomulikult koostöös omavalitsuste liitudega. Kui omavalitsuste liitudel on välja pakkuda senisest efektiivsem meetodika, kuidas riigieelarvest kohalike teede hoiuks ettenähtud raha jaotada, siis kindlasti oleme valmis neid lahendusi kaaluma.

Kolmas ettepanekute plokk puudutab järelevalvet omavalitsustes teehoolduse korralduse üle. Raportis tehakse kaks ettepanekut: esiteks, tõhustada riiklikku järelevalvet kõigi teede seisundinõuete täitmise üle, ja teiseks, teha

paremat regionaalset koostööd, arvestades teehoiuspetsialistide vähesust omavalitsustes. 2013. aastal moodustas Maanteeamet eraldi järelevalveosakonna, kelle üks ülesanne on korraldada ja teostada kohalike teede seisundinõuete täitmise järelevalvet. Selle järelevalvega on Maanteeameti Põhja ja Lõuna regioonis aasta algusest peale tegelnud vastavalt üks töötaja ja kaks töötajat, augustis alustas tööd Lääne regiooni kohalike teede järelevalvega tegelev ametnik. Järgmise aasta algusest hakkab seda tööd tegema üks ametnik ka Ida regioonis. Need inimesed täidavad ka muude menetlustega seotud ülesandeid. Seega on Maanteeamet hakanud kohalike omavalitsuste teede seisundit kontrollima senisest süsteemselt ja seda on kavas veelgi tõhustada.

Kuid järelevalve mõjutab siiski vaid kaudselt kohaliku omavalitsuse eelarvest raha eraldamist teehoiuks ja teede korrashoiuks tarvilike spetsialistide töölevõtmist. Riiklik järelevalve võib küll viia nõuetele mittevastava avaliku tee sulgemiseni, aga see ei ole kindlasti hea lahendus, vaid äärmuslik hädaabinõu. Maanteeamet peab seniste kogemuste põhjal suureks probleemiks tõsiasja, et omavalitsustes pole selles valdkonnas pädevaid spetsialiste või on nad ülekoormatud. Väikesed omavalitsused – see ei ole etteheide neile, vaid objektiivne paratamatus – ei suuda üksi palgata tarvu teeinseneri ja muid ehitusspetsialiste. Enamikus omavalitsustes täidab üks ametnik korraga kõikvõimalikke tööülesandeid eri ehitusvaldkondades: majaehitus, teedehitus, sil-laehitus, veevarustus, kanalisatsioon, side, elekter. Hinnanguliselt – see on tõesti subjektiivne hinnang – puudub neljas viiendikus omavalitsustest diplomeeritud teespetsialist. Seetõttu ei pruugi olla tagatud, et teehoiutööd tehakse õigel ajal ja õiges järjekorras, ning sellel võib olla mõju rajatiste ohutusele ja kasutusele.

Selle probleemi lahendamiseks me toetame kindlasti omavalitsuste koostööd. Võiks palgata pädevaid spetsialiste ühiselt mitmesse omavalitsusse või kohalike omavalitsuste liitu. Kindlasti toetame seda, et Maanteeameti spetsialistid nõustavad omavalitsusi nii palju, kui see Maanteeameti põhitöö kõrvalt võimalik on. Maanteeamet on aidanud korda teha mõningaid hooldamata jätmise tõttu väga kehva või lausa ohtlikku seisukorda sattunud, ent olulisi

rajatise. Näiteks võib tuua Jõhvi viadukti ja Narva silla. Seega on kokkuvõttes vaja, et omavalitsused teeksid regionaalset koostööd omavahel ja kasutaksid ka Maanteeameti abi.

Neljas ettepanekute plokk puudutab rahastamismudelit. Teede rahastamise mudeliga seoses on raportis järgmised ettepanekud: võimaluse korral suurendada omavalitsuste teehoiuks määratud summasid, kajastada kohalike omavalitsuste teehoiuvahendeid transpordi arengukavas, pärast teede inventariseerimist analüüsida kogu teede olemist ja välja töötada rahastamismudel, mis arvestab kogu riigi teede rahavajadust, kas siis riigieelarvelise toetusena või kohaliku omavalitsuse tulubaasi osana.

Nagu ma oma ettekande sissejuhatuses viitasin, on kohaliku omavalitsuse korralduse seadus alates oma vastuvõtmisest 1993. aastal sätestanud, et valla teede ja linna tänavate korrashoid on kohaliku omavalitsuse ülesanne. Praeguse teede rahastamise mudeli puhul saavad täiendada riigieelarve eraldised tulla riigimaanteede arvel, paraku ei ole meie riigimaanteed, eriti kõrvalteed sugugi paremas korras kui võrreldavad kohalike omavalitsuste teed. Seega ühest avalikust teedevõrgust teise raha ülekandmine ei parandaks kuidagi Eesti teedevõrgu kui terviku seisundit. Seetõttu on omavalitsustele teehoiuks lisatoetuse andmine sõltunud riigieelarve võimalustest, riigimaanteedega seoses võetud kohustustest.

Kuigi omavalitsuste teid on kilometraažilt rohkem kui riigimaanteed, jaotub inseneribüroo Stratumi uuringu "Autopargi läbisõit Eestis 2012" andmetel läbisõit riigimaanteede ja muude maanteede vahel suhtes 90 : 10. Selline on siis liiklussagedus. Kui lisada siia kõik teed, välja arvatud Tallinna tänavad, mille läbisõidu osakaal on ca 22%, siis saame, et kohalike omavalitsuste teedele langeb ca 20% kogu teedevõrgu läbisõidust. Kui riik finantseeriks riigieelarvelise toetusega omavalitsuste kõigi ülesannete täitmise, siis peab sellega kaasnema ka otsene riigi vastutus, täpne sätestamine, kuidas ja kuhu raha tuleks ja tohiks kulutada. See oleks vastuolus kohalike omavalitsuste autonoomia põhimõttega ning kaotaks ära omavalitsuste vastutuse enda ülesannete täitmise eest. Kuni pole läbi viidud omavalitsuste teede inventariseerimist ning puudub ühtne ülevaade omavalitsuste teede ja sildade seisukorrast ja kandevõimest, ei ole omavalitsustel endil või-

malik teha läbipaistvaid investeerimis- ja finantseerimisotsuseid, ammugi ei saaks riik sellises olukorras omavalitsuste eest otsustada teede rahastamise vajadust. Kindlasti tuleb inventariseerimise käigus analüüsida kogu teede olemit ning välja töötada rahastamismudel, mis arvestab kogu teede rahavajadust, kas siis riigieelarvelise toetusena või kohaliku omavalitsuse tulubaasi osana.

Mis puutub ettepanekusse kajastada kohalike teede rahastamist riigi eelarvestrateegias ja transpordi arengukavas, siis see ettepanek on realiseerunud. Nii riigi eelarvestrateegia finantsplaanis kui ka teehoiukavas 2014–2020 on omavalitsuste teehoiu riigipoolse lisatoetusena viidatud 10%-le laekuvast kütuseaktsiisist. Transpordi arengukavas on sellega ka sisuliselt arvestatud, kuna teehoiukava on üks transpordi arengukava rakendusplaan.

Need olid minu kommentaarid selle raporti kohta. Tahan veel kord tänada raportööri ja riigieelarve kontrolli erikomisjoni igati vajaliku teema tõstatamise eest. Loodetavasti aitab see meil leida pikemaks ajaks paremaid lahendusi nii kohalike omavalitsuste teede kui ka riigi teedevõrgu majandamisel. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh, austatud minister! Teile on ka küsimusi. Mihhail Stalnuhhin, palun!

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud härra minister! Kui suvaline inimene ostab kütust, siis on hinna sees ka kütuseaktsiis. 75% kütuseaktsiisist on ette nähtud kasutada teede ehituseks ja remondiks. Sellest rahast mingi osa – valitsus otsustab, kui suure osa – võib anda ja peaks andma kohalikele omavalitsustele. Kohalikud omavalitsused kogu aeg paluvad, et seda raha ei ole. Samas kasutatakse sellest 75% kütuseaktsiisist, mis peaks minema teede remondiks, sel eesmärgil kaks kolmandikku. See tähendab, et teeremondist ei lähe mööda mitte 25% kütuseaktsiisist, vaid 50%. Kuidas te seda olukorda kommenteerite?

Juhan Parts

75% kütuseaktsiisist on arvestuslik määr, me kõik teame seda. Rahal ei ole teadupärast konkreetset silti juures. Valitsus arvestab selle

seaduse nõudeid täites kokku kõik eri allikate summad, mis riik teede hoolduseks, korrahoiuks ja arendamiseks eraldab. Mina pean seda mõistlikuks. See oleks lühike vastus. Milline proportsioon omavalitsuste ja riigi vahel? Veel kord: praegu pakub valitsus seda 10% kütuseaktsiisist. On olnud vähem protsente ja on olnud rohkem. Loomulikult sõltub 10% rahaline suurus aktsiisi laekumisest. Selles osas on olnud märkimisväärseid kõikumisi, paljuski sõltub laekumine meie võimest tegeleda maksupettustega. Praegu prognoosime, et kütuseaktsiisi laekub kolmel-neljal järgmisel aastal enam-vähem sama palju kui tänavu. Samas pole võimatu positiivsem areng, kui aktsiisi laekub rohkem ja kui suudame salaturu osakaalu vähendada. Siis loomulikult tõuseb ka omavalitsustele minev protsent.

Aseesimees Jüri Ratas

Eldar Efendijev, palun!

Eldar Efendijev

Aitäh, härra eesistuja! Austatud minister! Kohalikel omavalitsustel on teedega nii või naa väga konkreetseid probleeme. Tahan tuua ühe näite Narvast. Nagu me kõik teame, läbib Narvat rahvusvaheline transpordikoridor idast läände ja läänest itta. Linnas haarab see umbes kümme tänavat ja on tekkinud probleem, kuidas seda võrgustikku hallata. Oma raha ei jätku, amortiseerumine on kiirenenud, sest võimsad veokid ja bussid tähendavad tänavatele suurt koormust. See on linna jaoks suur valupunkt, põhjustades eriarvamusi omavalitsuse ja Vabariigi Valitsuse vahel. Kuidas teie arvates tuleks probleem lahendada, kui omavalitsuse territooriumil on rahvusvahelise tähtsusega teed?

Juhan Parts

Meil on ju mitmeid kogemusi viimasest viiest aastast. Tartu, Jõhvi ja Tallinna suurte investeerimisprojektide elluviimist on riik toetanud märkimisväärsete summadega. Vastavalt kehtestatud reeglitele eeldab see omanikupoolset kaasrahastamist. Seda esiteks. Narva on selles osas olnud võrdlemisi passiivne, loodetavasti uuel rahastamisperioodil on aktiivsem. Aga need on olnud märkimisväärsed summad, mis on projektide elluviimiseks Tartus, Jõhvis ja Tallinnas eraldatud.

Teiseks, tõenäoliselt ei ole see sobilik väga suurte investeeringute puhul, aga eelmisel aastal andsime kohalikele omavalitsustele võimaluse taotleda valitsuselt teederaha projektipõhiselt. Ennekõike nägime siin võimalusi maakonnakeskuste, selliste keskmise suurusega linnade ja alevite jaoks, kus on ebaproportsionaalselt palju transiitliiklust. Me kavatsime seda ka jätkata. Ka praegu on omavalitsustel võimalus taotlusi esitada, kusjuures me oleme tingimusi täpsustanud, et asi oleks arusaadavam. Loodan, et see töötab. Viimasel aastal olen saanud positiivset tagasisidet Põltsamaa linnalt, Paidest, Haapsalust ja Sillamäelt. Kokku oli vist seitse linnavalitsust, kes said projektipõhist toetust, mille abil suuremaid investeeringuid teha.

Kolmandaks, valitsus on Riigikogule esitanud ehitusseadustiku eelnõu, mis sisaldab ka teeseadust. See on kaalumiseks. Kui on ikkagi spetsiifilised suured projektid, siis seadus võimaldaks riigi teehoiukavasse kaasata ka omavalitsustele kuuluvaid üleriigilise tähtsusega teid, millesse riik ühel või teisel moel investeerib, aga see eeldab kokkuleppeid omavalitsustega. See on lisavõimalus, aga see on kõigepealt seadusandja arutada. Selliseid juhtumeid on juba olnud, näiteks Narva silla remont ja mõned veel.

Aga see jutt, mis üldiselt kõikjalt kostab, viitab tegelikult sellele, et omavalitsused ei taha olla omavalitsused. Ma sellepärast oma ettekannet alustasingi kehtivast seadusest, et omavalitsustele meeldib väga omavalitsuste autonoomia ja mulle ka meeldib. On ju igivana teema, et omavalitsuste tulubaasi kokkuleppes on neile minev tulumaksu osa liiga väike. Muidugi on väike! Kellel ei ole väike, riigil on ka!

Äsja võtsite riigieelarve vastu. Me elame piiratud ressursside tingimustes. Ma arvan, et me ei peaks teede korrashoidu kõigist muudest omavalitsuse funktsioonidest, näiteks haridusest ja sotsiaalpoliitikast ettepoole tõstma. Seda tuleks arutada ikkagi tulubaasi kontekstis. Väidetakse, et 1990. aastatel tehtud ning hiljem täiendatud riigi ja omavalitsuse tulubaasi kokkulepped on põhjustanud sellise süsteemivea, justkui teid ei olegi enam võimalik hallata. Aga ma veel kord kordan: kui me läheneme probleemile majandusministeeriumi vaatenurgast ning võrdleme riigimaanteede ja omava-

litsustele kuuluvate teede osakaalu, siis sama sugune mure on riigil ka oma teedega. Minu arvates meil ei ole mõtet püüda teede probleemi lahendamiseks omavalitsuste autonoomiat vähendada, nagu ettepanekud kogu aeg kõlavad. Üks trend on, et omavalitsused püüavad oma teid riigi omandisse tagasi anda. Seda võib arutada, aga sellisel juhul me peaksime seda ettepanekut süsteemselt analüüsima. Omavalitsuste teed anname riigile tagasi, koolid anname riigile tagasi, lasteaiad anname riigile tagasi – mis siis omavalitsustele jääb? Kas Tallinna Televisioon?

Aseesimees Jüri Ratas

Rein Randver, palun!

Rein Randver

Aitäh, lugupeetud juhataja! Austatud minister! Teatavasti on meie riigi arengustrategias kirjas, et on vaja tagada inimeste põhivajaduste täitmine ja piirkondade püsiv konkurentsivõime. Ma loodan, et sellest lähtub ka Vabariigi Valitsus. Euroopa Liidu uuel finantsperioodil 2014–2020 on eelistuste seas kiired ühendused. Kiired ühendused ei ole täna siin saalis teema, aga ma soovitan, lugupeetud minister, vaadata Eesti kaarti. Lõunapiirkond on suhteliselt hõredalt kiirete ühendustega kaetud. Küsimuse teine pool on meie inimeste võimalused teedel liikuda. Kas uuel rahastamisperioodil on ka mingeid positiivseid sõnumeid kohalike teede parandamise kohta? Kui ei, siis mis on asjaomased argumendid, kui jah, siis mis on argumendid sel juhul?

Juhan Parts

Kui te mõtlete väga kitsalt Euroopa Liidu struktuurivahendeid, siis kuna kohalikud teed mõjutavad konkreetse piirkonna ja tervikuna kogu riigi konkurentsivõimet, siis kindlasti on seal positiivne sõnum olemas. Võimalusi avaneb nii riigil kui ka eri piirkondadel. On selge, et kui jutt on Euroopa Liidu struktuurifondide rahast, siis üleeuroopaline suund on rohkem fokuseerida majanduse põhilistele väljakutsetele. Arvestades maailmamajanduse pilti, ei tohi kaotada konkurentsivõimet ning tuleb kaasa aidata ettevõtete tootlikkuse ja inimeste tööviljakuse kasvule. See on põhieesmärk ja ma arvan, et on väga õige keskenduda sellele, kui me arutame valitsuses erinevaid stratee-

giaid ja siin Riigikogus nende summade määramist.

Samas, kui me mõtleme järgmise kuue-seitsme aasta peale, siis on meil ju ka muid võimalusi raha juurde saada, näiteks paremini laekuvad maksud. Me saame kasutada Eesti maksumaksjate raha, et piirkondade arengu-probleeme lahendada. Ma ei taha praegu kommenteerida konkreetseid meetmeid, aga mis puutub teedevõrku, siis kindlasti tahame laias laastus saavutada paremat tasakaalu Eesti põhimagistraalide, regionaalsete tugiteede ning kohalike teede vahel. Riigiteede osas oleme nelja-aastase võimaluste kataloogi teehoiukavas enam-vähem fikseerinud. Seejuures arvestame, et hinnad võivad muutuda alla- või ülespoole, ning aktsiisilaekumised on ka mõneti raskesti prognoositavad. Nii on kavad tehtud täpsusega pluss või miinus kümme miljonit eurot.

Aseesimees Jüri Ratas

Jaan Õunapuu, palun!

Jaan Õunapuu

Aitäh! Lugupeetud minister! Tõepoolest, kohalike teede rahastamisel on olnud paremaid aastaid, kui vähemalt 15% kütuseaktsiisist on läinud omavalitsustele. Te ütlesite, et kõik ole-neb riigieelarve võimalustest ja et kohalikke teid saab rohkem rahastada riigimaanteede arvel. Ma saan aru jah, et see on prioriteetide seadmise küsimus. Paraku on avalikkuses osa riigimaanteele ehitatud objekte palju küsimusi tekitanud, näiteks Mäo ümbersõit, Jõhvi liik-lussõlm, Koidula piirijaam jm. Kas teie arvates on iga teedesse investeeritud euro kulutatud mõistliku lahenduse saavutamiseks või on ka olnud ilmselget priiskamist?

Juhan Parts

See oli üldine küsimus. Suurte riiginvesteeringute puhul – ja ma eeldan, et ka omavalitsustes – tehakse ikkagi rahvusvaheliselt tunnustatud metoodikate alusel põhjalikke tasuvusanalüüse, arvestades ka sotsiaal-majanduslikke mõjusid. Teedeinvesteeringuid ei tehta, lähtudes hetke reaalsusest, neid tehakse 20–30-aastase perspektiiviga. Mõtlen just investeeringuid, mitte olemasolevate teede üks-kõik millisel tasemel remonti.

Sama kehtib Mäo risti puhul. Kui ma seal sõitsin, siis ehmatasin ka ära, et sinna see paekivisein tehti. Mäo risti hakati ehitama vist enne 2007. aastat, seega kui mina majandus-ministriks sain, olid suured otsused juba tehtud. Kui see paekivist mürasein kõrvale jätta ja vaadata Mäo piirkonna planeeringuid, siis usun, et kui need planeeringud realiseeruvad, jääb Mäo rist väikseks. Nüüd on küsimus, kas need realiseeruvad. Selle taga on väga paljude ettevõtjate ja omavalitsuste ühisprojektid. Need puudutavad logistikakeskusi, nn mini-Eesti projekti, Baltimaade ühtset motokeskust, nelja või viit tööstusettevõtte investeeringut. Kõik see on Mäo piirkonda ette nähtud. Mõnel projektil sai majanduskriisi tõttu küll hoogu maha võetud, aga kui need realiseeruvad, siis on Mäo rist oma praegusel kujul väike.

Küsisin ka tee-ehitajate ja tellijate käest, et kuulge, sõbrad, miks te sinna müraseinaks paekivi panete, see hakkab paljudele inimestele silma. Aga Paide inimesed, kohalikud omavalitsused, kes kooskõlastasid projekte, nõudsid või palusid seda. Et Paide on ju paepealinn ja, härra Õunapuu, kas ei võiks olla midagi esteetiliselt, mis autosõitjate silma paitab. Me sõidame läbi Eesti paepealinnast, see on sajan-ditevanune traditsioon, ja ärge unustage, et tee-ehituses on ikkagi üksjagu ka esteetikat. Mul jäi selle peale suu kinni. Ma arvan, et kui Paide on paepealinn ja omavalitsused palusid riigitee ääres kasutada paekivi, et ehitada mürasein, siis olgu nii. Me siin Riigikogus ise kehtestasime riigihangete puhul reegli, et 1% objekti maksumusest kulutatakse kunstiteoste-le. Samamoodi võiks küsida, kas meil midagi muud tähtsat pole vaja teha kui uutesse ilusatesse hoonetesse kunstiteoseid osta. Ma arvan, et see on mõistlik ettepanek – tuleb Eesti kunsti austada, tuleb inimestele kunsti näidata.

Aseesimees Jüri Ratas

Helmen Kütt, palun!

Helmen Kütt

Täna, härra eesistuja! Austatud minister! See on tõsi, et kohalikul omavalitsusel on tule-nevalt seadusest kohustused. Ka riik on kohus-tatud riigimaanteid korrast hoidma, aga mõle-mad täidavad oma kohustusi vastavalt võima-lustele ja tihti ka prioriteetidele. Minu küsimus on järgmine. Kas riigiteede korrastamisel

arvestatakse ka kohalike omavalitsuste ja maakondade plaanitavaid koolivõrgu muudatusi, üldse tõmbekeskustevahelist liikumist, ühis-transporti ja ettevõtluse arenguplaane?

Juhan Parts

On väga positiivseid näiteid, et arvestatakse küll. Samas on üle Eesti teada piirkondi, kus seda ei ole väga palju arvestatud. Uute teede rajamisel ja kindlasti ka kapitaalremontide puhul peetakse neid aspekte silmas. Ja kui on olnud lumerohked talved, siis oleme püüdnud lumelükkamist arukalt korraldada. Maanteeamet nõuab koostöös kohalike omavalitsustega, et lumi lükataks ära eelkõige teedel, kus sõidavad koolibussid või mingi suurema tööandjaga seotud transpordivahendid. Inimesed peavad tööle jõudma ka siis, kui on tihe lumesadu. Samas on kindlasti näiteid, et võiks seda paremini teha.

Aseesimees Jüri Ratas

Aivar Kokk, palun!

Aivar Kokk

Hea juhataja! Hea minister! Tahan kõigepealt kõigi saalisolijate nimel tänada, et 2011. aastal kohalike omavalitsuste ja regionaalpoliitika toetusrühmas kokkulepitu, et aktsiisist eraldatav teederaha, mis omavalitsustele läheb, kasvab 5%-lt 10%-le, on kahe aastaga teoks tehtud ja riigieelarves on see 10% sees. Mis sa arvad, kas järgmise aasta kevadel, kui riigieelarvet tegema hakatakse, on võimalik, et see summa jõuab 15% lähedale?

Juhan Parts

Praegune olukord on selline, nagu ta on. Samas ma viitasin transporti arengukavale ja riigi eelarvestrateegiale. Me oleme kogu laekunud aktsiisi kasutamise tänaste teadmiste juures enam-vähem ära planeerinud. Minu arvates tähtis ei ole ju protsent, tähtis on, kui palju aktsiisi laekub, kui suur tegelik summa tuleb. Veel on tähtis teede ehituse ja remondi hinna-indeks ehk teisisõnu, kui palju töid saavad omavalitsused teatud raha eest tellida. Meie vaatame valitsuses kõiki neid komponente tervikuna. Me ei püüa iga hinna eest klammerduda selle protsendi külge.

Ma loodan, et me suudame teede inventariseerimise ära teha, see on väga tähtis. Vahest

tekib siis täpsem pilt ja järgmisel aastal saame omavalitsuste liitudega pidada maha kraad asjatundlikuma diskussiooni vajaduste kaardistamisel. Ma kordan, et valitsevad teatud ebakõlad maaomavalitsuste ja linnade vahel, linnade sees ja omakorda ka suuremate linnade vahel. Mõnel pool on meie arvates tulubaas piisav, et oma teid korras hoida, kui suured investeeringud kõrvale jätta. Ärme unusta, et omavalitsuste puhul on samamoodi. Jaan Õunapuu küsis Euroopa Liidu järgmise rahastusperioodi ja riigi transporti arengukava kohta. Need summad on ikkagi suunatud suuremate omavalitsuste teedeprojektide elluviimiseks. Kuidas me neid küsimusi lahendame ja kui suur on omavalitsuste valmisolek suuri teedeinvesteeringuid teha? See puudutab just suurimaid linnu – Tallinna, Tartut, Narvat. Need on kõik lahtised küsimused. Sellele rahale lisaks aga eraldatakse siis teatud protsent aktsiisist. Ning toetus võib olla ka väga palju suurem, kui omavalitsused esitavad riigile projektipõhiseid investeeringutaotlusi.

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud minister, ma tänan teid ettekande ja vastuste eest! On veel küsimusi, aga näete, aeg on läbi. Läheme edasi. Ma palun Riigikogu kõnetooli ettekandeks Eesti Maaomavalitsuste Liidu nõuniku Märt Moll!

Märt Moll

Lugupeetud Riigikogu liikmed! Härra minister! Daamid ja härrad! Kohalikel omavalitsustel ja neid esindavatel üleriigilistel liitudele on väga hea meel, et Riigikogu riigieelarve kontrolli erikomisjoni ettepanekul on täna olulise tähtsusega riikliku küsimusena arutelul kohalike teede hoid. Kuna probleem on üleval olnud väga kaua, püüan teile tutvustada kohalike omavalitsuste seisukohti kohalike teede hoiu küsimustes. Alustan riigi arengudokumentidest.

Üleriigilise planeeringu "Eesti 2030+" põhisuundi ja eesmärgi teile esitatud riigi transporti arengukava 2014–2020 kohalike teede käsitus meie arvates ei toeta. Selles küll mõõndakse, et liikumisvõimalused peavad olema kättesaadavad kõigile inimestele ja et Eesti hõreasustuse tõttu on üleriigilise liikuvuse tagamiseks teedel kandev roll. Ka riigisisese kaubaveo ning seega ettevõtluse ja konkurent-

sivõime seisukohalt on maanteetransport asendamatu. Tõdetakse ka, et kohalike teede seisukord on hinnanguliselt halb nii maaomavalitsustes kui ka linnades. Samas ei käsitleta kohalike teede seisundi parandamise vajadust. Viidatakse ainult sellele, et see on kohaliku omavalitsuse ülesanne, ning soovitatakse kavandada omavalitsustele riigi toetust vaid investeringuteks, ja seda senises mahus. Sellega ei saa kuidagi nõustuda. Jääb arusaamatuks, kuidas on võimalik tagada liikumisvõimalused kõigile, kui kohalike teede halva seisukorra tõttu muutub pääs riigimaanteedele üha raskemaks.

Riigi- ja kohalike teede iseloomustamiseks on tähtis teada nende omavahelisi seoseid. Riigile kuuluvaid teid oli 2013. aasta 1. jaanuari seisuga 16 443 kilomeetrit, kohalikke teid-tänavaid koos jalgrattateede ning lepingu alusel avalikuks kasutamiseks võetud erateedega aga 23 428 kilomeetrit. Seega on kohalike teid 1,4 korda rohkem kui riigiteid. Riigiteede pikkus moodustab 70,2% kohalike teede pikkusest. Samas on riigiteed tunduvalt laiemad: pindalalt on riigiteid veidi üle 115 miljoni ruutmeetri, kohalikke teid ja tänavaid natuke üle 90 miljoni ruutmeetri. Seega moodustab viimaste pindala 78,3% riigiteede pindalast.

Me tegime 2011. aasta Maanteeameti andmeid aluseks võttes ühe rehkenduse ja saime, et 2011. aastal oli riigiteedele võimalik kulutada 211,1 miljonit eurot ehk 1,81 eurot ruutmeetri kohta. Kohalikel omavalitsustel õnnestus paigutada teehoidu 72,9 miljonit eurot, ja seda koos Euroopa Liidu rahaga. See teeb 0,76 eurot ruutmeetri kohta ehk 2,4 korda vähem, kui seda oli võimalik teha riigil. Suurem osa sellest rahast ehk 50,1 miljonit võeti aga kohalike omavalitsuste teiste valdkondade kulude arvel. Selle rahaga oleks võinud tunduvalt suurendada lasteaiakohtade arvu, tõsta haridus- ja kultuuritöötajate palka ja lahendada palju muid probleeme.

Tegelikult oluks kohalikel omavalitsustel 2011. aastal võimalik kasutada kohalike teede hoiuks vaid 22,8 miljonit eurot riigilt teehoiuks eraldatud raha. See teinuks põhimõtteliselt 9,2 korda vähem, kui riigil kulus riigiteedesse, samas kui vajadus kohalike teede ja tänavate hoiuks oluks kõvasti suurem. Kui omavalitsused kasutaks vaid riigieelarvest eraldatud asjaomaseid summasid, moodustak-

sid need 10,8% riigiteedele kulutatud vahenditest, kuigi pindalalt moodustavad kohalikud teed 78,3% riigiteede pindalast. See on küll vaid arvestuslik näide, mis ei ole väga täpne, tulenevalt avalike andmete vähesusest ning riigi- ja kohalike teede erinevast iseloomust, kuid kajastab siiski senist tehoiu rahastamist ja praegusi osakaale. Meie arvestuste kohaselt, mis on tehtud Maanteeameti 2011. aasta aastaraamatu andmete alusel, oleks kohalikel omavalitsustel kohalike teede hoiuks vaja vähemalt 104,5 miljonit eurot ning koos talvise ja suvise hoolduse summadega 119,9 miljonit eurot.

Majandus- ja kommunikatsiooniministri arvates on kohalike teede hoid kohalike omavalitsuste kohustus ning seda tuleks rahastada tervikuna kohalikust eelarvest. Riik aitaks kohalikel omavalitsustel tehoiukulusid katta vaid erihuvi korral, ministriummi viimaste soovide ja transpordi arengukava kohaselt tehtaks aga sedagi vaid teede kapitaalremondi ja rekonstrueerimisega seotud investeringute toetamiseks. Kas see on ikka õige põhimõte?

Läheme ajas veidi tagasi. Kohalike omavalitsuste süsteem loodi 1989. aasta novembris vastu võetud kohaliku omavalitsuse aluste seadusega. Vastavalt sellele kohaliku omavalitsuse organite pädevuses kohalike teede remont ega ehitus ei olnud. Seaduse § 7 lõike 2 punktis 6 on nimetatud kohalike ressursside ja infrastruktuuri kasutamise korraldamine. Mõiste "korraldamine" ei ole senini saanud üldiselt aktsepteeritavat sisu ja üldjuhul tähendab see siiski kasutamise tingimuste seadmist ja kasutamise võimaldamist. Tulenevalt tollest aluste seadusest ja teistes seadustes sätestatud kohaliku omavalitsuse ülesannetest kujundati samal ajal kohalike omavalitsuste eelarvete tulud, nn omavalitsuste tolleaegne tulubaas. Täpsemalt sätestati see maksuseadustes ja maksukorralduse seaduses.

1991. aasta detsembris, kaks aastat pärast kohaliku omavalitsuse aluste seaduse vastuvõtmist, kui kohaliku omavalitsuse tulubaas oli juba kujundatud, võeti vastu maanteeseadus, mille kohaselt jagunesid maanteed nii, et osa teid olid vallamaanteed. Linnatänavaid seadus ei käsitlenud. Sama seaduse kohaselt pidi vallamaanteed hoidu finantseerima kohalik omavalitsus. Selles seaduses ega hiljem ka mujal ei nimetatud aga kohalike omavalitsuste

tulusid, millega nad oleks saanud täita neile pandud kohustust vallamaanteid hooldada. Kuna praktikas valdadel teid veel ei olnud – miks ei olnud, räägin veidi hiljem –, siis ei olnudki vajadust tol ajal nende tulusid selle ülesande täitmiseks täiendada. Seega seaduse nõue rahastamise kohta ei olnud siis asjakohane. Kas keegi siin saalis usub, et riik oli nii rikas ja heasoovlik, et eraldas omavalitsuste tuludesse raha, hooldamiseks teid, mida neil veel ei olnud? Mina seda ei usu ja arvatavasti ka teie mitte. Pean veel märkima, et tol ajal ei kavandatud kohalikesse eelarvetesse raha ka muu taristu amortisatsiooni kulude katmiseks. Põhjuseks ikka see, et kõik investeeringud olid seni tehtud riigieelarvest ja riigil oli raha vähe. See on nii praegugi ja sellesisulised vaidlused Rahandusministeeriumiga pole endiselt saanud positiivset lahendust.

Vastavalt kohaliku omavalitsuse aluste seadusele sai kohalikule omavalitsusele omand tekkida vaid soetamisel või selle üleandmise teel. Linnad ja vallad, kes said omavalitsuse staatuse, võisid kommunaalkombinaatidelt 1990. aastatel üle võtta haljasalad, tänavad, kalmistud ja muu vara, mis olid nende hallata. Samuti said nad proportsionaalse osa kommunaalkombinaatide rahast, seda aga vaid igapäevase hoolduse tarbeks ja tolleaegsete normide kohaselt. Kapitaalremondi ja rekonstrueerimise kulud kaeti ka nendel asutustel riigieelarvest.

Teede ülevõtmist põllumajandusettevõtelt said vallad alustada alles pärast põllumajandusreformi alustamist 1992. aasta märtsis, kui oli vastu võetud põllumajandusreformi seadus. Seega oli see hiljem, kui maanteeseadus vastu võeti. Tegelikult kestis teede üleandmine mitmeid aastaid ja see polnud täielikult lõppenud veel isegi 1997. aastaks. Kõrvalmärkusena ütlen, et riiklikus statistikas kajastuvad kohalikud teed ja tänavad alles 2000. aastate algusest. Jällegi, kuidas oleks saanud keskvalitsus määrata omavalitsustele tulubaasi raha teehoiuks, kui polnud teada isegi teede olem?

1993. aasta juunis võeti vastu kohaliku omavalitsuse korralduse seadus, mis kehtestas ühetasandilise omavalitsuse, jagas ringi täidetavaid ülesandeid teiselt tasandilt ja riigiasutustelt ning oma § 6 lõikes 1 sätestas kohaliku omavalitsuse ülesandeks esimest korda ka vallateede ja linnatänavate korrashoiu korral-

damise. Minister väitis siin, et omavalitsuse ülesanne on vallateede ja linnatänavate korrashoid. Aga ta unustab ära ühe sõna: korraldamise. Juhin veel kord tähelepanu mõistele "korraldamine". Sellesama seaduse sellesamas punktis on kohustus korraldada ka vallavõi linnasisest transporti. Me ju ei eelda, et korraldamine sel puhul tähendab seda, et kohalik omavalitsus maksab kinni avaliku transporti kulud. Pigem ikka ta leiab vedajad ja sõlmib nendega lepingud, st korraldab seda valdkonda. Kui aga omavalitsus teeb mõnele elanikegrupile seejuures soodustusi ja katab selle kulu, on see hoopis soodustuste tegemine ja soodustuste kulude katmine, mitte transporti korraldamine.

Ka kohaliku omavalitsuse korralduse seadus ei sätestanud, kust võetakse raha, millega katta nende ülesannete täitmisega kaasnevaid kulusid. Kuna kohalike omavalitsuste täidetavate üleannete loetelu muutus, otsustati tulude määramine maksukorralduse seaduse ning teiste maksuseaduste muudatustega, samuti vallaja linnaeelarve ning riigieelarve vahekorra seadusega. Kohalike omavalitsuste tulude kujundamiseks moodustas Vabariigi Valitsus töörühma, mida juhtis Heido Vitsur. Lähtudes selle töörühma ettepanekutest otsustas valitsus, kui suur osa üksikisiku tulumaksust, maamaksust ja muudest allikatest hakkab laekuma kohalikele omavalitsustele, et nad saaksid täita neile seadusega pandud ülesandeid. Selle kinnitas Riigikogu asjaomaseid seadusi muutes. Sedagi protsessi raskendas riigi rahapuudus, mille tõttu ei plaanitud omavalitsuste tuludesse summasid taristu amortisatsiooni kulude katmiseks. Raha ei saadud eraldada ka teehoiuks, sest 1993. aastal kohalikel omavalitsustel vallamaanteid veel ei olnud.

Situatsioon oli siis selline, et tänavate hoolduseks oli raha vähe ning vallad hakkasid kolhoosidelt ja sovhoosidelt üle võtma maanteid, mille hoolduseks nende tuludesse vahendeid polnud plaanitud. Nii hakkasid üleriigilised omavalitsusliidud kohalike eelarvete üle peetavatel läbirääkimistel Vabariigi Valitsusega juba 1994. aastal taotlema raha ka teehoiuks. Esimestel aastatel eraldati seda kõigi majanduskulude hulgas, kuna eelarvete liigenduses teehoidu eraldi ei käsitletud. Ülevaade läbirääkimistest on olemas riigieelarve kontrolli erikomisjoni raporti lisas.

Kuna kohalike teede seisukord muutus järjest murettekitavamaks, linnatänavaid puudutav regulatsioon puudus üldse ning kehtiv maanteeseadus ei vastanud enam vajadustele, võeti 1999. aasta veebruaris vastu teeseadus. Sellega reguleeriti juba kogu riigi teedevõrku, st nii riigiteede kui kohalike teede võrku. Teedeminister Raivo Vare rääkis seaduseelnõu Riigikogus tutvustades probleemidest, mis olid senise seaduse kehtides tekkinud, ja kuidas neid lahendada kavatakse. Põhiliselt nähti seda sellisena, ma osundan: "Eesti territooriumi ning teedevõrgu kompaktsuse tõttu on eelnõus käsitletud riigi-, kohalikke ja erateid ning tänavaid kui ühtset tervikut, mille hoiuks ning võimaluste piires ka arendamiseks tehtavad kulutused tuleksid ühest allikast. Ülaltoodust tulenevalt kavandati rahastamise alused teeseaduse eelnõus nii, et teehoiu rahastamiseks oleks teekapital. Selleks peab iga-aastaselt täpsustama Eesti teede ja tänavate olemit, teede ja tänavate tegevuskulud ühe kilomeetri kohta aastas, arutama tegevuskulude rahastamise aastavajaduse riigimaanteedele, linnatänavatele ja -teedele, kohalikele maanteedele, avalikult kasutatavatele ja erateedele." Samas oldi ministeeriumis seda meelt, et rahast ikka ei piisa. Seepärast plaaniti kehtestada üleriigiline mootorsõidukimaks. Raivo Vare väitis Riigikogus, et ministeeriumi arvates peaks see maks olema üleriigiline, aga kasutama peaks seda vaid kohalike teede hoiuks. Tuletan meelde, et samal ajal kehtis mootorsõidukimaks kohaliku maksuna, mida oli siiski rakendanud vaid mõni üksik kohalik omavalitsus.

Riigikogus tehti seaduse mitmel lugemisel kardinaalseid muudatusi. Üleriigilist mootorsõidukimaksu ei kehtestatud, teekapitali ei moodustatud ja otsustati, et kogu teehoiuks vajalik raha tuleb riigieelarvest. Seaduse § 16 lõige 3 sätestab, et raha jaotus riigimaanteedele hoiuks ning kohalike maanteedele ja tänavatele hoiuks määratakse igaks eelarveaastaks riigieelarves. Meie arvates on sõnum väga selge: raha kohalike teede hoiuks eraldatakse riigieelarvest, seda ühest küljest ka sellepärast, et kohalike teede hoiuks ei saanud varem kohalikesse eelarvetesse tulusid planeerida, kuna omavalitsuste omandis teid ei olnud. Vastupidist väidavad praegu vaid MKM ja regionaalminister. Nende arvates on sellega, et kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse § 6

nimetab teede korrashoiu korraldamist, raha selleks ka olemas. Eespool ma selgitasin, et see pole tõene.

Tegelikult seadusega kehtestatud teehoiukava süsteem praktikas omavalitsuste jaoks tööle ei hakanud. See toimis kuidagi vaid mõne aasta ja 2005. aastal tühistati teeseaduse muudatustega omavalitsuste kohustus teehoiukavasid koostada. Praegu suur osa kohalikke omavalitsusi siiski koostab oma teehoiukava või kavandab teehoidu oma arengukava eriosas või eelarvestrateegias.

Samas jõudis selle seadusmuudatusega esimese etapina lõpule meie jaoks väga hästi lõppenud vaidlus selle üle, kas teeseaduses on vaja kajastada kohalike teede hoiuks kavandavate summade suurus. Ilma selleta pole võimalik kohalike teede hoidu pikaajaliselt planeerida ning järjepidevust hoida. Teeseaduse § 16 lõiget 3 täiendati selliselt, et kohalike teede investeeringuteks eraldatakse vähemalt 5% riigieelarves teehoiuks ettenähtud summast. Eelnõu arutusel märkis majanduskomisjoni tolaegne liige Henn Pärn, et see on üks selle seaduse olulisimaid punkte, sest sellega luuakse alus kohalike teede järjepidevaks korrashoiuks.

Kusagilt oli sellesse lõikesse aga ilmunud sõna "investeeringuteks". See on väga imelik, sest investeeringul puudub siiani seadustes täpne definitsioon. Entsüklopeedias on selgitatud, et investeering on kasu saamise eesmärgil tehtud pikaajaline kapitalimahutus. See tähendab vara maksumuse kasvu tänu vara kvaliteedi parandamisele või uue vara loomisele. Tegelikult selle mõiste sisu kattub üldjuhul ka teehoiu sisuga: vastavalt seaduse sõnastusele on see tee kasutamist tagav tegevus, mis seisneb teetööde kavandamises, teede projekteerimises, ehituses, remondis, hooldetöodes, teede kasutamise korralduses, kaitsevööndi hooldetöodes ning teede haldamisega seotud muus tegevuses. Seega on tegu vara kvaliteedi parandamisega. Tulenevalt sellest investeerimisega sõnast tekkisid tol ajal erinevad arusaamad ja Riigikontroll süüdistas omavalitsusi isegi riigieelarve eraldise ebaõiges kasutamises. Nende seisukoht oli, et investeerimine tähendab ainult olemasoleva taristu rekonstrueerimist või uue vara loomist.

2006. aastal astusime teeseaduse muutmisega veel sammu edasi kohalike teede hoiu

rahastamise korrastamisel. Paragrahvi 16 lõiget 3 muutes suurendati kohalike teede hoiuks eraldatavaid summasid 10%-ni riigieelarves teehoiuks ettenähtud vahenditest. Välja jäi ka too ebaloogiline sõna "investeeringuteks". Kohalikel omavalitsustel tekkis peale 2006. aasta seadusmuudatust juba lootus, et kohalike teede hoiuks eraldatavate vahendite maht kasvab ka edaspidi ja moodustab lõpuks 30% riigieelarves teehoiuks määratud summadest. See on maht, mida omavalitsused on ikka taotlenud, kuna see peaks laias laastus katma kohalike teede ja tänavate teehoiu kulud.

Kahjuks see nii ei läinud. Majandussurutis tuli vahele ja riigi 2009. aasta lisaelarve ning sellega seotud seaduste muutmise käigus muudeti ka teeseadust ja taastati § 16 lõike 3 sõnastus sellisena, mis kehtis kuni 2004. aastani: raha jaotus riigimaanteede hoiuks ning kohalike teede hoiuks määratakse igaks eelarveaastaks riigieelarves. Samas ei muudetud seda, et kohalike teede hoiuks määratakse raha igaks eelarveaastaks riigieelarves. See on sätestatud nii ka praegu, kuigi riigieelarve tulud jõudsid majandussurutise-eelsele tasemele juba 2011. aasta lõpuks, aga kohalike omavalitsuste tulud, eriti mitte kõigi omavalitsuste tulud ei jõua samale tasemele nähtavasti ka 2014. aasta lõpuks.

Kohalikud omavalitsused on praegu sunniseisus. Teid hooldamata jätta pole võimalik, sest muul moel pole võimalik kindlustada elanikele liikumisvõimalusi ning ettevõtjatele ligipääsu toorainele või valmistoodangu äravedu. Nii tehakse teehoiutöid muude valdkondade – haridus, noorsootöö, sport, sotsiaalvaldkond jms – arvel ja ikkagi ebapiisavas mahus. Nõnda on ka muud teenused jäänud alarahastatuks ja kohalikke omavalitsusi süüdistatakse haldusvõimetuses.

Praeguse teehoiu riigieelarvest rahastamise puhul võime esitada küsimuse: kui riigiorganite arvates on kohalike omavalitsuste tulude hulgas vahendid kohalike teede hoiuks olemas, siis miks ka riigieelarvest eraldatakse omavalitsustele teehoiuks raha ja miks alustati seda just pärast teeseaduse kehtestamist? Muudel juhtudel ei võta keskvalitsus ju omavalitsuste ülesannete täitmiseks lisaraha taotlemist isegi aruteluks.

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium on viimasel ajal ja ka täna viidanud

tasandusfondi valemile, millega nagu oleks kavandatud raha kohalike teede hoiuks. See väide pole kahjuks tõene. Tasandusfondi nn "k" valem, mille alusel hakati omavalitsuste tulude ja kulude vahet tasandama, võeti kasutusele 2003. aastal. Seega pole see kuidagi seotud teeseadusega ja omavalitsuste teehoiuküsimustega, sest seadus võeti vastu neli aastat varem. Tolle mudeli puhul peetakse küll praegu – ma rõhutan, just nimelt praegu – kohalike teede olemit kohalike omavalitsuste majandusvaldkonna kulude kriteeriumiks, sest analüüside kohaselt korreleerub teede olem enim võimalike majanduskuludega. Kasutusele võeti see mudel aga 2005. aastal, varem oli kriteeriumiks hoopis rahvastiku tihedus. Ja kuidas siis rahvastiku tihedus oleks olnud seotud teehoiuga? Majandusvaldkonna kulude kriteeriumi kasutuselevõtt valemis ei näita kuidagi teehoiuks vahendite kavandamist. Ühest küljest me ju teame, et tasandusfond katab ära tulude ja kulude vahe, aga kulude arvestuse aluseks on kolmel eelnenud aastal tehtud kulutuste arvestuslik keskmine. See tähendab, aluseks pole olnud mitte vajadus, vaid võimalus, kui palju on omavalitsusel olnud raha kulutusi teha. Kaetakse see vahe, mitte vajaduse ja tegelikult kulutatava vahe.

Ühest küljest tundub vaidlus teehoiuvahendite eraldamise üle loogiline, sest vaidlejate mälu sõltub nende kogemustest, ajaloolisest mälust, teabest aja kohta 20 aastat tagasi. Teisalt aga tundub see absurdne, sest pooled ei usalda üksteist. Lisaks kõigele ei soovi valitsus isegi välja otsida dokumente, mis olid aluseks kohalike omavalitsuste tulude suuruse ja neile raha eraldamise viisi kindlaksmääramisel. Mõtlen sealhulgas ka 1993. aasta valitsuskomisjoni dokumente, mille alusel muudeti maksuseadusi sihiga kajastada kohalike omavalitsuste tulusid, et meile kõigile oleks üheselt selge, kuidas kohalike omavalitsuste tulubaas kujuneb. Meie oleme neid dokumente otsinud Riigiarhiivist, seal neid aga pole – väidetakse, et valitsus pole neid sinna esitanud.

Teehoiu õiglaseks rahastamiseks on väga tähtis omada küllalt suurt mahtu teavet teede olemi, seisundi ja kasutamise kohta. Kui loodi riiklik teeregister, pandi omavalitsustele uus kohustus: koostada oma teeregister. Omavalitsustel aga polnud oma teede kohta kuigi palju informatsiooni, sest teid puudutav dokumen-

tatsioon oli puudulik, andmeid oli võimalik saada ainult teede inventariseerimise kaudu. See oli aga kallid ning kohustusega luua teeregister ei kaasnenud jällegi omavalitsuste tulude täiendamist või inventariseerimiseks raha eraldamist. Nii ongi kohalike teede kohta andmete kogumine pikale veninud.

Praeguseks on aga kohalikel omavalitsustel kohustus Vabariigi Valitsuse 2005. aasta määruses nr 99 nimetatud mahus andmeid edastada riiklikku teeregistrisse, seejuures muudeti riiklikku teeregistrisse kohalike teede kohta kantavate andmete loetelu ja mahtu. Neid oli nimelt rohkem, kui omavalitsused olid esialgu oma registrisse kogunud. Seega tekkis vajadus viia puuduvate andmete kogumiseks teede inventariseerimine teist korda läbi. Raha selleks pole olnud ja nii on praeguseks kujunenud situatsioon, kus kõigi omavalitsuste kohalike teede kohta ei ole meil piisavat informatsiooni, mis kajastaks kõiki teeregistris nõutavaid värskeid andmeid. Olemasolev teave teeregistris sisaldab arvatavasti vigu.

Näiteks Haapsalu linnas on teeregistri kohaselt tänavad kitsamad kui Helme vallas. Me ei tea, millised katted on mitmelsajal kilomeetritel teedel, ei tea, millise laiusega on ligi 1000 kilomeetrit teid. Me ei tea kindlalt, kas kohalikud nn kruusateed on ikka kruusateed või on need suures osas esimese iseseisvusaja jooksul ehitatud pinnaseteed, millele on Nõukogude ajal peale veetud teatud kruusakiht. Kruusateede geoloogiat uuritud pole ning dokumentatsioon nende teede kohta suures osas puudub või on puudulik.

Isegi kui teeregistris oleksid need andmed olemas, ei piisaks sellest ikkagi, sest me vajame ka värsket informatsiooni teede praeguse seisundi ja liikluse intensiivsuse kohta. Väga tähtis oleks teada ka eri teede kandevõimet ja nende geoloogiat. Kahjuks ei ole me võimelised sellist teavet ilma kohalikke teid uuesti inventariseerimata koguma. Ilma selleta ei ole aga ükskõik milline analüüs kohalike teede kuluvajaduse kohta piisavalt pädev ning seda väitsin ma ka meie analüüsi kohta, mis käsitles kohalike teede hoiu rahastamise vajadust.

Omavalitsusliidud tegid ettepaneku viia kohalike teede inventariseerimine läbi tsentraliseeritult. Seda ühest küljest selleks, et kõigi teede kohta samaaegselt kogutav informatsioon oleks võrreldav, ja teiselt seepärast, et

nii suures mahus tööde tellimine oleks kokkuvõttes kindlasti odavam kui siis, kui seda teeks iga omavalitsus eraldi.

Meil oli ka mõtte koos inventariseerimisega välja töötada infotehnoloogiline vahend, rakendus, mille abil omavalitsustel oleks võimalik kajastada kõik jooksvad teetööd ja mille kaudu oleks võimalik kõik aset leidnud muutused kanda otse riiklikku teeregistrisse ja kajastada teed ka maanteede kaardi rakendusel. Nii oleks võimalik planeerida kohalike teede hoiu maksumust igal aastal ning info oleks kättesaadav ka teehoiuga seotud riigiasutustele. Rääkisime selles osas läbi Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumiga ning palusime võimaldada teha need tööd riigieelarvest kohalike teede hoiuks eraldatavate summade arvel. Mitmel põhjusel see ettepanek läbi ei läinud.

Me tegime uue ettepaneku eraldada raha nendeks töödeks riigieelarvest väljaspool kohalike teede hoiuks kavandatavaid vahendeid. Seda tulenevalt tõsiasiast, et riiklikku teeregistrisse esitatavate andmete saamiseks on kohalikul omavalitsusel vaja teha suuri kulusi. Kahjuks seegi ettepanek ministeeriumis toetust ei leidnud. Samuti ei jõudnud me Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumiga ühisele arusaamale võimaliku infotehnoloogilise rakenduse, selle majutuse, arenduse ja tehnilise abi osas.

Uurisime ka nende tööde – nii inventariseerimise kui infotehnoloogilise vahendi loomise võimalikkust maksumust. Ühe võimaliku teostaja arvestuse kohaselt kuluks selleks aasta ja vaja oleks ligikaudu üks miljon eurot, seda siis teehoiuks kavandatavast 28 miljonist eurost 2014. aastal. Teine võimalik teostaja ei uskunud, et olemasoleva tehnika ja meetodikaga on võimalik need tööd teha ühe aasta jooksul, ning tema arvates oleks nende tööde maksumus tunduvalt suurem. Samas on aga sellel võimalikul teostajal juba loodud meie visiooniga sarnanev infotehnoloogiline rakendus omavalitsustele ja osa kohalike omavalitsusi seda ka kasutab. See rakendus vajaks vaid funktsionaalset täiendamist teehoiu planeerimiseks, kulude arvestamiseks ning andmete automaatseks kandmiseks riiklikku teeregistrisse, samuti maanteede kaardi rakendusele. See lahendus oleks omavalitsustele odavam, lihtsam ja loogilisem, sest rakenduse majutus

ja tehnilise toe küsimused on juba lahendatud ning seda kasutavad omavalitsused tasuvad ka praegu selle kasutamise ja arendamise eest. Seega oleme teeregistri küsimuse lahendamisega alles poolel teel.

Keskvalitsus ei ole seni olnud huvitatud raha panustamisest kohalike teede kohta informatsiooni saamiseks. Valitsus väidab, et see raha peab omavalitsuste nn tulubaasis olema ja see on kohalike omavalitsuste kohustus. Samas on nad aga huvitatud saama andmeid kohalike teede ja teehoiu maksumuse kohta, sest nende arvates riigieelarvest raha eraldamiseks peaks neil olema infot tunduvalt rohkem. Me oleme sellega nõus ja arvame, et pooled võiksid raha eraldamise osas kompromissini jõuda.

Sellised probleemid on praegu teehoiu küsimuses. Meie arvates vajavad need kiiret lahendust, sest kohalike teede seisund halveneb pidevalt ning olemasolevate vahenditega ei suuda kohalikud omavalitsused seda peatada. Me loodame väga tänase keskustelu tulemuslikkusele. Tahaksime, et selle olulise tähtsusega riikliku küsimuse arutelu annaks osalejatele valdavalt ühesuguse või vähemalt sarnase arusaama tegelikest oludest nii teehoiu rahastamisel kui ka muus osas.

Üleriigilised omavalitsusliidud ootavad Riigikogu liikmetelt arukat probleemi sisusse süvenemist ja soovi panustada täna tõstatatud küsimuste lahendamisse. Kohalike teede seisundi halvenemise peatamiseks ning elanikele ja ettevõtjatele nii vajaliku taristu piisava kvaliteedi tagamiseks on seda väga vaja. Täna tähelepanu eest!

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased! Läheme nüüd edasi küsimuste juurde. Ülo Tulik, palun!

Ülo Tulik

Aitäh, hea istungi juhataja! Hea Märt! Oma esinemise lõpus sa väitsid, et kohalike teede olukord halveneb pidevalt. See on väide, millega ma ei taha sugugi nõustuda. Kui vaadata aastat kümme või viis tagasi, siis jahimehena julgen väita, et kümme aastat tagasi pidin käima jahil džiibiga, nüüd saab käia tavalise sõiduautoga, vähemalt Võrumaa omavalitsustes ja paljudes teistes ka. Minu arvates on probleem, et oma tulubaasi juures ei suudeta teid korda teha, just maakonnakeskuste linnades. Uues

arengukavas, nagu me ministrilt kuulsime, on teatud meetmed juba ette nähtud, kui linnasid läbivad transiidikoridorid. Kas te olete ministeeriumiga samal arvamusel, et peaks kesken-duma maakonnakeskustele?

Märt Moll

Ausalt öeldes ma ei arva, et peaks kesken-duma ainult maakonnakeskustele. Minu meelest tuleks keskenduda kõigile kohalikele teedele, kuid erilist tähelepanu tuleks pöörata teedele, mis läbivad tiheasustusalasid, sh ka maakonnakeskusi. Riigimaanteed, mis läbivad linna, on linna piirides tihti kohalikud tänavad või teed ning nende rahastamine on praegu kehtiva seaduse järgi kohaliku omavalitsuse ülesanne, nagu minister väitis. Nähtavasti oleks otstarbekas situatsiooni analüüsida sellest vaatevinklist, kas riigiteed, mis läbivad tiheasustusalasid, peaksid olema täies ulatuses riigiteed või lõpevad need linna sisenedes ja algavad uuesti linnast väljudes.

Aseesimees Jüri Ratas

Mihhail Stalnuhhin, palun!

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud ettekandja, ennekõike tahan teid tänada väga sisuka ja huvitava sõnavõtu eest! Nüüd aga küsimuse juurde, ministrilt ma sellele vastust ei saanud. Lühidalt kordan. Kütuseaktsiisist saadavast rahast 75% peaks minema teede hoiuks ja sealt eraldatakse summasid ka kohalikele omavalitsustele. Ühest hiljutisest Riigikontrolli auditist selgus, et sellest 75%-st ainult kaks kolmandikku ehk 50% kogu saadud kütuseaktsiisist läheb teede remondiks ja hoiuks, ülejäänud 25% teadmata kuhu. Kas te saaksite seda kommenteerida? Ja äkki kommenteerite ka oma lauset, et Vabariigi Valitsus ei ole huvitatud panustama kohalike omavalitsuste teede hoidu. Mis see põhjus võiks olla?

Märt Moll

Mis puutub kütuseaktsiisist teehoiuks eraldatavatesse vahenditesse, siis see asi on seotud seadusmuudatusega. Kui algselt oli seaduses kirjas, et 75% kütuseaktsiisist laekuvatest vahenditest läheb teedesse, siis praegu on sõnastus niisugune, et kokku läheb teede hoiuks selline summa, mis võrdub 75%-ga kütuseakt-

siisist. See tähendab seda, et osa kütuseaktiivsiisist tõepoolest ei kulutata otse teede hoiuks, kuna lisaks kütuseaktiivsiisile eraldatakse riigi teede korrashoiuks ka Euroopa Liidust saadavat raha.

Mis puutub väitesse, et keskvalitsus ei ole teedest huvitatud, siis see põhineb tõsiasjal, et alates 1994. aastast ei ole me läbirääkimistel valitsusega jõudnud ühisele arusaamale, mis kohalike omavalitsuste tulubaasis tegelikult olemas on, ega ka selles osas, mida sätestab teeseadus. Meie arvates on seal väga selgelt öeldud, et kohalike teede hoidu rahastatakse riigieelarvest. Kusagil ei ole juttu sellest, et riigieelarvest eraldatakse selleks toetust, ja ühegi seadusega ei ole kohalikule omavalitsusele pandud kohustust rahastada kohalike teede hoidu. Teeseadus ütleb, et kohalike teede hoidu rahastatakse riigieelarvest igal aastal vastavalt riigieelarve seadusele.

Aseesimees Jüri Ratas

Jaan Õunapuu, palun!

Jaan Õunapuu

Aitäh, juhataja! Lugupeetud hea pikaajaline kolleeg, ma tänan sind väga põhjaliku ülevaate eest, mille sa siin saalis praegu tegid! Tuletan meile kõigile meelde, et sotsid andsid 2011. aasta kevadel sisse seaduseelnõu, mis oleks suurendanud kohalike teede rahastamist 15%-ni kütuseaktiivsiis laekumisest. Esimene lugemine saalis lõppes ja siis pandi eelnõu riigilisele, kus see seisab tänaseni. Selge, et kogu teema on väga poliitiline. Ma võin kinnitada, et 2006. ja 2007. aastal oli too 15% kindlasti võimalik. Aga ma tahan küsida järgmist. Sa oled osalenud hulga aastaid omavalitsuste ja riigi läbirääkimistel. Nende tulemused on olnud erinevad. Mis sa arvad, kas neid läbirääkimisi sellisel kujul, nagu need praegu käivad, on üldse mõistlik pidada?

Märt Moll

Suur tänu küsimuse eest! See ei puuduta tänast päevakorrapunkti küll otseselt, aga sellele tasub tähelepanu juhtida küll. Juba sellepärast, et need läbirääkimised olid ka sel aastal niisugused, kus meile väideti, et vastaspoolel, st Vabariigi Valitsuse komisjonil puudub õigus kompromisse teha, ja meile esitati andmed päev või kaks enne lõpp-protokolli allakirjutamist

teede tähtaega. Minu arvates sellistel läbirääkimistel on väga väike kasutegur. Kompromisse isegi ei pakuta, rääkimata nende arutamisest või rakendamisest.

Aseesimees Jüri Ratas

Andre Sepp, palun!

Andre Sepp

Aitäh, austatud istungi juhataja! Hea ettekandja, ka minu poolt suur tänu selle taustmaterjali esitamise eest! Seda peab teadma. Minu küsimus aga on edasise tegevuse ja tulevikusuundade kohta. Nii teie kui ka minister oma ettekandes ja mina oma raportis rõhutasime kõik teede inventariseerimise ja ühtse teeregistri ehk teedeportfelli loomise vajadust. Seejuures te puudutasite selle töö rahastamist. Kas teie Eesti Maaomavalitsuste Liidu esindajana olete nõus, et seda tuleks kõigepealt kohe alustada, rahastamine osapoolte vahel kokku leppida ja sellega kiiresti edasi minna?

Märt Moll

Eesti Maaomavalitsuste Liidu juhatus on seda seisukohta aktsepteerinud ja teinud niisuguse ettepaneku ka volikogule. See küsimus läheb arutusele ka maapäeval. Olen aga kindel, et maaomavalitsused on sellega nõus, sest esialgne ettepanek on tulnud just nendelt.

Aseesimees Jüri Ratas

Helmen Kütt, palun!

Helmen Kütt

Täna, härra eesistuja! Austatud ettekandja, kõigepealt suur tänu tegeliku elu kirjeldamise eest siin puldis! Tegelik olukord on just selline, nagu te rääkisite, mitte niisugune, et lippude lehvides läheb kõik järjest paremaks. On muidugi tore, et meie kolleeg, kes enne pidi jahile sõitma džibiga, saab nüüd kohale sõiduautoga, aga jalgrattamehel on sellest vähe kasu. Te olete teinud ettepaneku viia inventariseerimine läbi tsentraliseeritult. Mis selle eitava vastuse põhjus oli? Kas kurdeti raha puudumist või toodi mingi muu põhjendus?

Märt Moll

Aitäh küsimuse eest! Seal oli mitu põhjust. Esiteks, meil oli liitude vahel ja ka ministeeriumiga põhimõtteline kokkulepe, et seda tööd

rahastatakse 2013. aasta eelarvest. Me valmistasime juba riigihanget ette. Kuid siis selgus Rahandusministeeriumiga läbi rääkides, et seda ei ole võimalik teha, kuna too raha on ette nähtud kohalike teede hoiuks ja selleks, et seda ka inventariseerimiseks kasutada, oleks pidanud 2013. aasta riigieelarves olema vastav märkus. Riigieelarvet sel moel täiendama ei hakatud ja seega lükkus kõik aasta edasi. Hiljem olid ka muud põhjused. Lisaks tekkisid liitudel endil erinevad arusaamad. Üks osa omavalitsusi ei olnud huvitatud kogu inventariseerimise läbiviimisest, vaid soovisid ainult saada pildi liiklussagedusest. Seetõttu tekkisid probleeme rahastamises kokkuleppimisega. Praeguseks on need lahkkelid minu teada kõrvaldatud.

Aseesimees Jüri Ratas

Rein Randver, palun!

Rein Randver

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea ettekandja, ka mina tänan selle objektiivse ülevaate eest! Teatavasti käib teie ühendustes ka rahvusvaheline koostöö välissuhtluse raames. Me toome siin saalis eri valdkondadest väga palju positiivseid näiteid Skandinaavia maadest või Lätist ja Leedust. Kuidas neil on kohalike teede hoiu rahastamine lahendatud? Kas on sealt midagi eeskujuks võtta?

Märt Moll

Aitäh küsimuse eest! Mul ei ole selle kohta väga palju informatsiooni, kuna me ei ole seda spetsiaalselt uurinud. Seda me aga teame, kuidas on lood Soomes. Soomes on kohalikke teid väga vähe, seal on põhiliselt riigimaanteed ja erateed. Erinevalt Eestist toetab riik seal palju ka erateede parandamist, kui see tähtis on. Ma ei julge öelda summade suurust, kuid ma tean, et riigieelarvest eraldatakse raha ka erateede korrastamiseks ja ka kohalike omavalitsusi toetatakse, sest suures osas on linnade tänavad kohalike omavalitsuste omandis. Valdades on teed enamasti erakätes.

Aseesimees Jüri Ratas

Aivar Kokk, palun!

Aivar Kokk

Aitäh, juhataja! Hea ettekandja, kõigepealt tänan otsekohese ülevaate eest, mida omavalitsused teede teemast arvavad! Aga üks küsimus sulle. Nüüd on selge, et järgmiseks aastaks saavad omavalitsused riigieelarvest teederaha natukene alla 30 miljoni euro. Kui suur peaks omavalitsuste arvates see summa olema 2015. aasta riigieelarves?

Märt Moll

120 miljonit. Aga kui päris tõsiselt asja võtta, siis ma loodan, et nii siin saalis kui ka läbirääkimistel valitsusega siiski edasimineku toimub ja võetakse selge suund sellele, et kohalike teede hoiuks eraldatakse raha enam.

Aseesimees Jüri Ratas

Lembit Kaljuvee, palun!

Lembit Kaljuvee

Aitäh! Teie ettekannet kuulates jäi mulje, et te jagate seda asja juriidiliselt, olete teemaga kaua tegelenud ja kindlasti kodus ka kõige selle rahalise küljega. Mind häirib see, et teede haldamise ja teede ehitamise süsteem on meil väga puudulik, ja teie ettekandes ei tabanud ma ka sellist usku, et need asjad korda saavad. Kui ei ole registrit, kui ei ole plaane, siis ei ole ju mõtet raha anda. Selle pisikese raha, mis riik annab, te kulutate ka ju pooleldi nagu tühja – ma mõtlen omavalitsusi. Kas te jääte selle väitega nõusse, et ei ole mõtet raha anda, kui sellega tehakse rumalusi, näiteks parandatakse auke, aga teid korralikult ei remondita?

Märt Moll

Aitäh küsimuse eest! Aga ma ei saa selle väitega mitte kuidagi nõus olla. Nagu ma oma ettekandes väitsin, on see raha, mis riigieelarvest praegu eraldatakse, võrreldes summadega, mis omavalitsused panevad teehoidu teiste valdkondade arvel, ikkagi väga väike. Kohalikud omavalitsused on eri aastatel paigutanud teehoidu juba üle 100 miljoni euro. Ja see raha ei lähe kindlasti valesse kohta. Ma võin nõustuda ministriga selles osas, et väikestel omavalitsustel ei ole enamasti pädevaid spetsialiste, et hinnata teatud olukordi, kuid seda, et kohalikud omavalitsused kulutavad raha valede asjade peale, kindlasti ei ole. Kohalikud omavalitsused remondivad praegu eelkõige teid,

kus liikuda ei ole enam peaaegu üldse võimalik. Nii et viltu see raha kindlasti ei lähe.

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, ma tänan teid ettekande ja vastuste eest! Rohkem küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised ja palun Riigikogu kõnetooli Tarmo Tamme!

Tarmo Tamm

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Lugupeetud minister! Mul on väga hea meel, et riigieelarve kontrolli erikomisjon koostas kohalike teede hoiu korraldamise teemal raporti ning otsustas Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse kohaselt esitada selle teema olulise tähtsusega riikliku küsimusena aruteluks Riigikogu täiskogule. Ma tänan ka kõiki ettekandjaid! Ettekanded olid hästi sisukad.

Endise omavalitsusjuhina lähenen ma sellele teemale väga konkreetsetl. Kohalikud teed on auklikud, eeskätt süstemaatilise alarahastamise tõttu. Oponendid üritavad seda väidet pareerida vastuväitega, et omavalitsused ei kasuta raha õigesti ning seetõttu meenutavad väga paljude omavalitsuste teed kevaditi sõjandrit. Tegelik põhjus on alarahastuses, mille tõttu ei ole meie kliimas võimalik teid sõidukorras hoida. Tuletan meelde, et kui 2008. aastal eraldas riik kohalikele omavalitsustele teederaha täiendavalt 40 miljonit eurot, siis 2014. aastal on see summa vähenenud 28 miljoni euroni. Kohalike teede korrashoid on omavalitsuse oluline ülesanne, mille täitmist nõutakse vallalt või linnalt kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse ja teeseadusega. Paraku saab omavalitsus seda ülesannet täita ainult siis, kui seaduses on ette nähtud ka rahastus.

Kuni 2009. aasta 1. märtsini kehtinud teeseaduses oli sätestatud, et kohalike teede investeringuteks eraldatakse vähemalt 10% riigieelarvest teehoiu rahastamiseks ettenähtud summast. Riigi 2009. aasta lisaeelarve ja sellega seonduvate seaduste muutmise seadusega seda sätet muudeti ning teeseaduse § 16 lõikest 3 kaotati seal seni olnud nõue, et kohalike teede investeringuteks eraldatakse vähemalt 10% riigieelarvest teehoiu rahastamiseks ettenähtud summast. Loomulikult kasutas riik muudatusega antud võimalust omavalitsuste suhtes kurjasti ning eraldas kütuseaktsiisist kohalike teede investeringuteks neljal järjesti-

kul aastal alla 10%: 2010. aastal eraldati omavalitsustele 4,9%, 2011. aastal 4,8% ja 2012. aastal 6,5% ning 2013. aastal on eraldatud 9,7%. 2014. aastal eraldatakse omavalitsustele kütuseaktsiisist 1,2 miljonit eurot vähem kui 2013. aastal. Aastatel 2010–2013 on seega teeseaduse §-s 16 ettenähtud vahenditest kohalikele teedele kütuseaktsiisist eraldatud keskmiselt 6,5%. Seda on ebanormaalselt vähe. Arvestame seda, et viimased talved on olnud küllaltki lumerohked, mistõttu on mitmel omavalitsusel kogu see raha läinud talviseks teehoolduseks.

Teede Tehnokeskuse 2011. aasta uuring näitas riigimaanteede pikaajalist kumulatiivset alarahastamist 836 miljoni euro ulatuses. Kohalike teede ja tänavate kumulatiivne alarahastamine on Tallinna Tehnikakõrgkooli professori Priit Willbachi ja lektori Rene Pruunsilla hinnangul 300 miljoni euro ringis. Selle tagajärjel on Eesti põhimaanteede teekate keskmiselt 13 aastat vana, tugimaanteede teekate 25 aastat vana ning kõrvalmaanteede ja kohalike teede teekate juba üle 30 aasta vana. See on selge ohu märk. Teetaristu olemasolu ning selle kvaliteet on väga oluline nii elanike liiklusvõimaluste tagamiseks kui ka ettevõtjatele, et oleks võimalik toodangut ja tooret transportida.

Me oleme täna rääkinud kohalike omavalitsuste teehoiukavast. Mõistagi on omavalitsustel väga raske sellist dokumenti koostada ja veel raskem seal toodud ülesandeid täita, kui iga-aastane eraldis sõltub riigijuhtide tujudest ning süsteemsus raha eraldamisel puudub. Selle olukorra jätkudes jääb meie teede olukord selliseks, nagu see praegu on. Küsin, millistest omavalitsuse lisatuludest on võimalik neid ülesandeid täita.

Palun lisaiega!

Aseesimees Jüri Ratas

Kolm minutit. (Vahelehiite saalist.) Austatud minister, palun austage korda! Palun, ettekandja, te saate jätkata!

Tarmo Tamm

Kas ma saan jätkata või segab härra minister endiselt vahele?

Kohalikud omavalitsused vajavad kindlustunnet, et neil on igaks eelarveaastaks olemas konkreetne eraldis teede korrashoiuks. Tuletan

meelde, et 2009. aastal vähendati kohalikele omavalitsustele eraldatavat tulumaksuosa 11,4%-ni, mis võimendas majanduslanguse tõttu niigi vähenenud ja vähenevate eelarvetulude kahanemist. Lisaks majanduslangusest tingitud eelarvetulude vähenemisele on tulumaksu ja tasandusfondi kärpimine aastail 2009–2012 kahandanud kohaliku elu korraldamiseks mõeldud vahendeid peaaegu 190 miljoni euro võrra. Seetõttu ei ole omavalitsustel võimalik oma tuludest tehoiu rahastamist suurendada. Ka kohalike teede hoiuks mõeldud välisvahendid on laekunud väga ebastabiilselt ja järgmisel aastal need oluliselt vähenevad. Kui käesoleval aastal on omavalitsustele eraldatud välisvahendeid veidi üle 30 miljoni euro, siis 2014. aastal eraldatakse eeldatavasti 15 miljoni euro ümber ning 2015. aastal juba vaid 10 miljonit eurot. Lisaks tuleb arvestada, et Euroopa Liidu struktuurifondide vahendite eesmärk on vähendada Eesti taristu mahajäämüst muu Euroopa Liidu taristust, mitte aga lappida riigi tekitatud eelarveauke.

Ma tuletan meelde, et kütuseaktsiisist peaks riigiteede korrashoiuks minema 75%, aga Riigikontrolli viimase auditi põhjal otsustades läheb selleks ainult 50%. Kas ülejäänud 50%-ga tahetakse siis lappida riigieelarve auke? Senine tehoiuvahendite jaotus riigi ja kohalike teede vahel ei ole loogiline ega õiglane.

Lõpetuseks tsiteerin endist Viimsi vallavanemat Haldo Oravast: "Augud Tallinna ja teiste kohalike omavalitsuste tänavates ei ole Tallinna linna ja teiste kohalike omavalitsuste süü, teed ja tänavad on auklikud seepärast, et valitsuse otsuse kohaselt kulugu kohalikele teedele-tänavatele vaid 10% riigieelarves teede korrashoiuks ette nähtud summast." Seega, teede rahastamise teema ei ole mitte ainult opositsiooni, vaid meie kõikide teema. Täna tähelepanu eest!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Ma palun kõnepulti Jüri Morozovi! Kaheksa minutit.

Jüri Morozov

Proua juhataja! Head kolleegid, kõigepealt suur tänu selle eest, et selline oluline teema täna siia Riigikogu saali on jõudnud! Suur tänu raportit esitajale väga põhjaliku töö eest ja

loomulikult Märt Mollile, kes siin saalis adekvaatset infot esitas! Ma usun, et selle põhjal saab tulevikuotsuseid teha.

Loomulikult on kohalike teede teema kohalikele omavalitsustele väga oluline, aga ma ütlesin, et see pole kõige olulisem. Rahalise väärtuse järgi võttes on ikkagi palju tähtsamaid teemasid, näiteks haridus, sotsiaalhoolekanne jt. Kuid riigis teehooldusele minev raha jaguneb, nagu siin on juba mitu korda öeldud, järgmiselt: 90% ja 10%. Ka raportis tõstatati küsimus, kas need proportsioonid on õiglased ja õiged või peaks neid muutma. Oma seisukoha kõikides probleemsetes küsimustes on andnud ka Riigikontroll, asjaomased ministriumid, Maanteeamet ja kohalike omavalitsuste üleriigilised esindusorganisatsioonid.

Erikomisjoni raporti põhjal saab öelda, et probleemid kohalike teede hoiu korraldamisel on olnud ammu teada, aga neid pole lahendamata asunud. Kuid teed vajavad hooldust ja remonti igal aastal. On ju selge, et kui vajalikud teehooldustööd ja investeeringud jäävad jooksval aastal tegemata, tuleb need tulevikus ikkagi ära teha või muidu muutuvad teed läbi matuks, nii et saaks võib-olla kasutada väljendit "võimalik vaid Venemaal". Kindlasti olete näinud Youtube'ist pilte Venemaa põhjatutel teedel uppuvatest masinatest.

Räägin ka Riigikontrolli auditist. Riigikontroll on erikomisjoni informeerinud, et alates 2010. aastast, mil kohalike teede hoidu käsitlev kontrolliaruanne valmis sai, pole aruandes toodud tähelepanekute arvestamiseks ega puudustega võitlemiseks midagi ette võetud. Pigem on teede olukord läinud halvemaks, millest võib järeldada, et auditis tõstatatud probleemid on lahendamata. Probleemid, mis riigi ja kohalike omavalitsuste suhtlemises olid takistuseks tookord, on takistuseks ka praegu. Seda oleme ettekannetest kuulnud. Teeregistrist on andmeid puudu ja kogutud andmestik ei võimalda kohalike teede olemit iseloomustada. Seisukohta, et raha ei jätku, jagavad nii riik kui ka kohalikud omavalitsused, samas ei ole teada, kui palju raha tuleks kohalikesse teedesse panna, et nende seisund paraneks. Puuduvad ühtsed meetodilised arusaamad, kuidas rahavajadust kindlaks määrata, seega on õiglane rahastamismudel seni selgeks vaidlemata. Puudusena nimetatakse ka puudulikku järelevalvet.

Maanteeamet, väljendades oma seisukohta, tõdeb, et paljudel kohalikel omavalitsustel puudub võimekus teehoiukava koostamiseks. Samuti on paljude omavalitsuste suutlikkus teehoidu korraldada ebapiisav ning teehoiukava olemasolu iseenesest seda probleemi ei lahenda. Riigil ei ole mõtet nõuda teehoiukava olemasolu juhul, kui selles ettenähtud nõuete täitmiseks ei ole piisavalt vahendeid. Riigikontroll on öelnud, et nad pole auditeerimisel täheldanud seost, et kohalikus omavalitsuses, kus on teehoiukava, oleks teede olukord parem. Probleem on selles, et teehoiuks on vähe vahendeid. Märt Moll tõi siin täna välja, et arvestuslik rahavajadus on 120 miljonit eurot. See on 2014. aasta riigi eraldisest ju enam kui neli korda suurem. Ongi näha, et 2006.–2013. aasta jooksul on kohalike teede rahastamine olnud suhteliselt heitlik: näiteks 2008. aastal eraldati selleks 40 miljonit eurot, järgmisel aastal 11 miljonit eurot. Siin on, mille peale mõelda ja mida korda teha.

Ühisel meelel ollakse kindlasti teede olemi selgitamises ning mõistetakse ka teeregistri vajalikkust. Natuke erimeelsusi põhjustab loomulikult selle registri n-ö kokkupaneku rahastamine, aga ma arvan, et see on lahendatav probleem. Lisaks aruandes välja toodud neljale põhipunktile esitan ma veel viienda punkti, mida ei ole võib-olla teatud põhjustel selles aruandes kajastatud. See on kohalike teede tegelik olukord. Inimestele, kes nendel teedel päevast päeva liiguvad ja kasutavad iga päev neid teid töökäimiseks, näiteks postiljonid postikandeks, kiirabi- või päästeauto abivajajani jõudmiseks, lapsed kooli ja lasteaeda sõitmiseks, põllu- ja metsamehed oma asjade ajamiseks jne, lõpetades turistidega, kes neid piirkondi külastavad, jäävad arutelud selle üle, kuidas teehoidu korraldada ning kas teeregister ja teehoiukava on vajalikud, abstraktseks. Nende inimeste igapäevane reaalsus on see, et nad istuvad talvel lumevangis või jääb koolibuss kevadel läbipääsmatusse mülkasse kinni või ootab keegi kodus lootusetult abi Päästeametilt või kiirabilt.

Viimastel lumerohketel talvedel kulus tegelikult kogu riigi eraldis ja ka omavalitsuse eraldis peamiselt talihooldetöödeks. See tähendab, et vahendeid suviseks teehoolduseks ei jätkunud, investeringutest aga ei maksa üldse rääkida. Nagu üks vallaametnik tavatseb ütelda:

da: "Sõbrad, sel suvel ühelegi vallateele auku- de täitmiseks koormat kruusa ei saa." See on reaalsus.

Kokku võttes tuleb öelda, et riigimaanteede hoolduse ja investeringutega, tundub, ei ole probleeme. Meenub vaid aastatetagune Padaoru juhtum, kuid selle võib liigitada pigem eriolukorraks. Vaadates riigiteede ja kohalike teede osakaalu kogu teedevõrgus ning kõrvutades seda rahastamisega, jääb mulje, et uued suurejoonelised tee-ehitused, kusjuures hiljem ei ole viaduktil näha liikumas ühtegi autot, on pehmelt öeldes olnud liialdus. Mida ette võtta? Vaja on selgitada välja tegelik kohalike teede olem ja see korrastada, leppida kokku, millisel tasemel peavad olema tee seisundinõuded, ning teehoiukava kohaselt tuleb kohalikele omavalitsustele eraldada vahendeid vähemalt nelja-aastase perspektiiviga. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Palun järgmisena kõnetooli Mihhail Stalnuhhini!

Mihhail Stalnuhhin

Proua juhataja! Lugupeetud kolleegid! Här- ra minister! Lugupeetud Eesti Maaomavalit- suste Liidu esindaja! Tegelikult algas see aru- telu, mis siin täna toimub, juba aasta tagasi. Eelmise aasta detsembris käis Riigikogu riigi- eelarve kontrolli erikomisjoni delegatsioon Londonis. Me külastasime Briti parlamenti, konkreetselt just auditikomiteed. Kolleegid tulid sealt tagasi, ma ütlesin nii, väga säravate silmadega. Meile meeldis, kuidas selles komi- tees tehakse raporteid, kuidas neid ette valmis- tatakse ja millist huvi need esile kutsuvad. Tollal me otsustasime komisjonis, et üritame ka midagi sellist teha. Alustuseks tahtsime valida mingi teema, mis oleks huvitav võima- likult laiale ringile. Me toetusime muidugi Riigikontrolli audititele. Esimesed tänusõnad tahangi ma täna komisjoni esimehena öelda just nimelt Riigikontrollile. Enamik komisjoni liikmeid toetas seda, et me valime teemaks kohalike omavalitsuste teede hoolduse. Edasi algas töö. Kuna me sellist raportit valmista- sime ette esimest korda, siis võttis see üsna palju aega. Aga minu arvates said meie amet- nikud, kes tegid ära väga suure töö, sellega hakkama. Avaldan neile eraldi tänu!

Erikomisjon, kellele ettekandja ja raporti koostaja kolleeg Sepp kaks korda esitas kavandeid ja selle raportiga seotud materjale, väärrib minu arvates ka tänu. Ma konkureerisin Andrega raporti koostajaks saamisel, kuna meie komisjonis on täielik demokraatia, mõnikord, meie olusid arvestades, isegi absurdne demokraatia. Ma ei mäleta, kas me viskasime münti või tõmbasime tikku. Vist tõmbasime tikku. Andrele suur tänu, et ta sellise tööga hakkama sai, kusjuures ta tegi seda esimest korda! Täna komisjoni nimel kõiki, kes täna seda arutelu kuulasid, siin esinesid ja sellest arutelust osa võtsid! Ma tänan härra ministrit ja maaomavalitsuste liidu esindajat! Ma loodan, et see töövorm leiab rakendust ka edaspidi ja riigieelarve kontrolli erikomisjon suudab vähemalt paar korda aastas ette valmistada sellise raporti, mis pakub huvi nii Riigikogu liikmetele kui ka Eesti avalikkusele. Veel kord aitäh kõigile, kes sellest tööst osa võtsid!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Ma palun kõnetooli Lembit Kaljuvee!

Lembit Kaljuvee

Proua juhataja! Head kolleegid! Hea minister! Hea omavalitsuste esindaja! Ma käisin selle aasta augustis autoga Lääne-Ukrainas. Jumal tänatud, et ma läksin sinna džibiiga! Lvivist Tšernivtsisse on 300 kilomeetrit. Ma sõitsin seda maad peaaegu seitse tundi, auk oli augus kinni, kusjuures see oli rahvusvaheline trass. Ma käisin külas oma sõbral, kellega me koos 1970. aastate alguses sõjaväes olime. Küsisin, miks seal sellised teed on. Mulle vastati, et asfalt on liiga kallis, selleks et seda tee peale panna. Selle väikese raha, mis teede jaoks antakse, varastavad ära ametnikud või ettevõtjad. Sellepärast teed seal sellised ongi. Mul on meeles, millised teed olid Eestis 25 aastat tagasi. Ka sel ajal sai mööda Venemaad ringi sõidetud, Murmanskini välja. Ma mäletan, millised olid teed siin Baltikumis.

Selle kõige taustal mulle tänane olulise tähtsusega riikliku küsimuse arutelu meeldis. Mulle aga ei meeldinud, et me tehnilisele ja organisatsioonilisele poolele pöörasime ettekannetes võib-olla natuke liiga vähe tähelepanu. Ma arvan, et me peaksime kindlasti midagi tegema, et meie teed kunagi Ukraina

teede sarnaseks ei muutuks. Ma usun, et Eestis seda kindlasti ei juhtugi. Tõesti, teede olukorrad on võimalik muuta. Meil on üks 50–60 aasta pikkune teede ehitamise ja eksploatatsiooni epohh läbi saanud ja me peame oma tee-ehituse panema uutele alustele. Uutele alustele just tehnilises mõttes, selles mõttes, kuhu me millise tee ehitame. Ma süüdistasin omavalitsusi, kes razbirajut sredstva ja loobivad selle raha nagu laiali. Mingi osa sellest läheb kindlasti aukude kinnitoppimiseks. Selle asemel, et kümne kilomeetri pikkusel teelõigul teha mingisugust hädaremonti, saaks võib-olla kaks kilomeetrit korralikku teed ehitada. Kui me kümme aastat kulutame selle väikese summa ainult hädapärasele remondile, siis kümne aasta pärast teed ikka ei ole. Aga kui me oleksime viis aastat ehitanud korralikku teed, siis oleksime ka korraliku tee saanud, sellise tee, mis kestab 30 aastat.

Ma räägin sellest, et meil ei ole õiget tee-registrit. Me ei tea, milline meie teede tehniline seisukord on, seetõttu ei lähegi raha paljuski päris õigesse kohta. Ma ei räägi, et auke ei pea parandama, aga seda tuleb targalt teha. Esimene kulutus, mis tuleks riigil ja omavalitsusel koos teha, on põhjalik inventuur, et me saaksime selgeks, mis meil olemas on, teeksime korraliku plaani ja hakkaksime siis selle plaani alusel edasi minema. Tõesti, just tehnilisele poolele tuleb läheneda koostöös teadlastega. Tallinna Tehnikaülikoolil ja Tallinna Tehnikakõrgkoolil on olemas väga head seadmed, et katsetada külmatsükleid, kulumiskindlust ja survevajadusi. Majandusministeeriumil on olemas tehnokeskus, mille tegevust tuleks toetada. Tuleks teha koostööd teadlastega. Need plaanid tuleb koos omavalitsustega paika panna. Tuleb teha inventuur ja plaanid ning siis vaadata, kuidas raha kulutada. Raha tuleb targalt kulutada, sest seda on ju alati vähe. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Ma palun kõnetooli Kalev Lillo! Kaheksa minutit.

Kalev Lillo

Hea juhataja! Head kolleegid! Minister! Omalt poolt tahan tunnustada riigieelarve kontrolli erikomisjoni ja raporti esitajat Andre Seppa nii tähtsa küsimuse tõstatamise ja põhjaliku analüüsi eest! Teede olukord läheb ini-

mestele korda, see on neile oluline. Kõikidest sügisel esitatud valimisprogrammidest leiame viiteid teedele. Küll räägitakse neis kõnniteedest, küll teede valgustusest, küll on plaanis rajada mõni uus tänav või korrastada tänavalõik. Inimesed ei pane tavaliselt tähele seda, kui teed on korras, aga nad märkavad teede halba olukorda. Maksimaksjat ei huvita teede omandivorm. Pole harvad juhtumid, kui me sõidame mööda vast remonditud riigimaanteed ja jõuame siis linna, kus me satume justkui miiniväljale. Ometi ei peaks see nii olema. Teedesüsteem on tervik, teede sõidetavus ja kvaliteedinõuded peaksid olema tagatud hoolimata sellest, kas tegu on riigi- või kohaliku teega.

Raportis on välja toodud neli suurt teemaringi, millest olulisimaks pean nagu paljud eelkõnelejadki teeregistri küsimust. Kui me tõepoolest ei tea kohalike teede kohta suurt rohkem kui kilomeetrite hulka, ja sedagi vaid tänu sellele, et selle alusel eraldab riik omavalitsustele toetust, siis tegelikult meil teeregistrit kui sellist ei ole. Tuleb nõustuda raporti koostajaga, et kõige alus on korraliku registri loomine. Kui andmevälju, mida praegu täita tuleb, on liiga palju, siis tuleb ka seda küsimust arutada ja registrit võib-olla kohendada, nii et edaspidi võiks vähem välju täita. Raportist selgub, et selline valmisolek on Maanteeametil olemas.

Kohalike teede inventariseerimise hinnaks mainitakse ühte miljonit eurot. Viidatakse ka sellele, et äkki on seda raha võimalik saada Euroopa Liidu toetustest. Olen seda meelt, et Euroopa Liidu raha on mõeldud meie riigi arendamiseks, uuele kvalitatiivsele tasemele tõstmiseks, struktuursete reformide tegemiseks. Oma kodustes asjades, on nendeks siis teedevõrgu registrisse kandmine või laulupeo korraldamine, peame ise oma vahenditega hakkama saama. Raporti tekstist tuleb välja ka see, et omavalitsused on valmis pool kulu enda kanda võtma. Ma saan aru, et riik on valmis, nagu minister ütles, lisama teise poole rahast. Lõppude lõpuks, kui see küsimus on meile nii oluline, siis on seda võimalik lahendada ka toetuse abil, mida riik omavalitsustele eraldab, sest seda registrit luues teeme kulutusi oma inimeste jaoks, see on vajalik.

Seega on esimene samm teeregistri korrastamine. See loob eeldused järgmisteks sammudeks,

mille hulka kuulub kindlasti rahastamismudeli korrigeerimine. Praegu eraldab riik omavalitsustele raha teekilomeetrite põhjal. Mulle meenub Maanteeameti juhi suvine intervjuu, kus ta tõi näite, et meil läheb tee vasakult poolt küngast, paremalt poolt küngast ja igaks juhuks ka üle künka, aga me peaksime tõsiselt kaaluma, kas meil sinna künka taha üldse asja on ja kas selleks on vaja kolme teed. Ehk tuleb kriitiliselt üle vaadata teedevõrk ja seda seoses inimeste tegeliku paiknemise ja liikumisvajadusega. Vaja on arvestada ka liikluskoormust, sest ilmselgelt kuluvad rohkem need teed, kus on suurem liiklus, ja neid teid tuleb ka tihedamini korrastada.

Rahapuudusest räägitakse alati, raha ei jätku kunagi ja mitte kellelgi, seda on ikka vähe. Samas ei saa toetada seaduses fikseeritud teerahaks eraldatava kütuseaktsiisi protsendi tõusu. Juba praegu oleme fakti ees – isegi ajakirjandus saab sellest aru –, et riigieelarve on liiga suures osas ette ära otsustatud, elust tulenevaid valikuid poliitiliste otsuste tegemiseks on järjest raskem teha. Kuid tuleb aru saada ka omavalitsusjuhtidest, kes tahaksid mingitki kindlust rahastamisel, et planeerida teeremonti või -ehitust ning koostada kõigile nähtav ja arusaadav teehoiukava. Siin toetan ma Rahandusministeeriumi seisukohta, et riigi eelarvestrateegia on see dokument, kus saab omavalitsustele selle kindluse anda ja kesk-pikas perspektiivis summad ette näha. Nagu kuulsime ministri ettekandest, on see juba rakendunud ja leidnud kajastuse teehoiukavas.

Rahast rääkides ei või unustada suuri objekte, mida omavalitsustes on rajatud riigi toel. Viimaste näidetena võime tuua Järvevana tee ja Ülemiste ristmiku Tallinnas koos riigi pikima tunneliga või ringtee Tartus, mis on ka Lõuna-Eestis muutnud teed mitmetasandiliseks.

Kokku võttes saab öelda, et raportis kajastatud teemad ja küsimused on olulised. Nende baasilt saab edasi minna. Kõigepealt tuleb teeregister korda teha ja järgmine samm on rahastamismudeli täiustamine. Lõppeesmärk on terviklik ja kvaliteetne teedevõrk, kus on tagatud turvaline liiklemine.

Kui te lubate, siis ma jätkan natuke Lembitu algatatud teemal ja meenutan endisi aegu. Ka mina olen juba nii vana, et mäletan midagi vanadest aegadest. Paarikümne aasta taguseid

linnatänavaid meenutades tuleb öelda, et ei olnud nad sugugi nii heas korras kui praegused tänavad. Kui 20 aastat tagasi võisime poeüksel näha silti, et see päev kaup ei ole ega tule, siis nüüd see enam nii ei ole. Ka ei liikle me enam samasugustes kehvides teeludes nagu omal ajal. Oleme jõudnud Euroopasse, saanud jõukamaks, kohati juba nii jõukaks, et jalakäijate ala me ei asfalteeri, vaid katame tänavakiviga, kusjuures mõnes linnas või asulas isegi mitte tavalise halli kiviga, vaid kallima ja silmailu pakkuva punase kiviga. Kui praegu saavad seda endale lubada mõned üksikud omavalitsused mõnel üksikul tänavalõigul, siis olen kindel, et kui majandus kasvab, on see varsti võimalik paljudes kohtades. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Palun kõnetooli Aivar Koka!

Aivar Koka

Hea juhataja! Hea minister! Head ettekandjad Andre ja Märta! On äärmiselt oluline, et riigivõim kõigil tasanditel teadvustaks regionaalpoliitika tähtsust. See tähendab, et oluliste otsuste tegemisele peab eelnema analüüs, kuidas need otsused mõjutavad Eesti elu, meie eripalgeliste regioonide arengut, väike- ja suurlinnade ning üldse kõigi omavalitsuste elu.

Me räägime tihti negatiivsetel teemadel. Me räägime sellest, mis täna või eile või üleüldiselt on või oli hästi või halvasti, kuid me peame täna siin saalis tunnustama ühte: 2011. aastal, kui uus koosseis siia saali kogunes, eraldati kohalikele omavalitsustele kütuseaktsiisi laekumisest ainult 5%. Ma arvan, et teeraha on olnud üks väheseid teemasid, kus opositsiooni- ja koalitsioonipoliitikud on olnud ühel arvamusel, et seda raha, mida riik on eraldanud kohalike omavalitsuste eelarvetesse, ei ole kunagi olnud palju. Riigikogu kohalike omavalitsuste ja regionaalpoliitika toetusrühmas oli 2011. aastal see teema väga kuum. Kui me kohtusime lugupeetud ministriga, siis me pinnisime teda ligi kolm tundi, selleks et 5%-line toetus võiks kasvama hakata. Lõpuks me sellele kokkuleppele saime. Täna võime tagantjärele tõdeda, et 2012. aastal eraldati aktsiisilaekumisest juba 6,5% ja selle aasta eelarves ligi 10%. See lubadus, mis 2011. aastal anti, on ühelt poolt täidetud.

Kas 10% on piisav ehk kas ligi 30 miljonit eurot on piisav? See on kahe poolega küsimus. Ühelt poolt öeldakse, et rohkem raha ei ole, aga teiselt poolt öeldakse, et teed ei ole korras ja raha on tunduvalt juurde vaja. Ma usun, et seda teemat tuleb edasi arendada. On oluline, et riik tuleb appi ja omavalitsused suudavad koostöös teise poolega seda teemat mõistlikult arutada. On vaja paika panna teehoiukavad ja inventariseerida kõik kohalikud teed, et saada selgeks, milline olukord igas omavalitsuses eri teelõikudel on.

Minu arvates on väga oluline selgeks saada, millised peaksid olema tee-ehituses projekteerimis- ja ehitusnõuded, et meie teed peaksid kauem vastu ja neil oleks võimalik sõita ka raskemate autodega. Kindlasti jõuab siia saali see teema, kas praegu teedel lubatud tonnaaž on piisav või peaks vaatama naabrite poole, kus raskeveokite lubatud tonnaaž teedel on hoopis suurem. Arutada tuleb sedagi, kas see toob majanduslikku efekti, kui me ehitame teid natuke korralikumalt ja investeerime neisse natuke rohkem, kuid ettevõtjate transpordikulud kauba sadamasse ja piiri taha transportimisel oleksid väiksemad. Need kõik on kompleksed teemad.

Ma usun, et 2014. aasta võiks olla see aasta, kui need probleemid lahendatakse ja osapooled suudavad kokkuleppele saada. Kui me võtame aasta pärast siin 2015. aasta riigieelarvet vastu, siis me ehk näeme, et summad on kasvanud, need otsused ja eeldused on täidetud, nii et me saame teha häid ja veel paremaid otsuseid. Aitäh teile ja ilusat päeva!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Rohkem kõnesoove ei ole, sulgen läbirääkimised. Me oleme lõpetanud päevakorra esimese punkti ehk olulise tähtsusega riikliku küsimuse arutamise. Täna kõiki arutelus osalejaid ja teema ettevalmistajaid! Suur tänu, härra minister!

2. Võlaõigusseaduse ja tarbijakaitse- seaduse muutmise seaduse eelnõu (505 SE) kolmas lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Me läheme teise päevakorrapunkti juurde. Algab Vabariigi Valitsuse algatatud võlaõigusseaduse ja tarbijakaitseseaduse muutmise sea-

duse eelnõu 505 kolmas lugemine. Kas on soovi läbirääkimisi pidada? Läbirääkimissoove ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek on, et eelnõu 505 tuleks panna lõpphääletusele. Valmistume hääletuseks.

Austatud Riigikogu, panen lõpphääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud võlaõigusseaduse ja tarbijakaitseseaduse muutmise seaduse eelnõu 505. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt hääletas 62 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei ole. Eelnõu on seadusena vastu võetud. (Tabel 37.)

3. Tööturuteenuste ja -toetuste seaduse, töötuskindlustuse seaduse ning riiklike peretoetuste seaduse muutmise seaduse eelnõu (517 SE) kolmas lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Päevakorrapunkt nr 3 on sotsiaalkomisjoni algatatud tööturuteenuste ja -toetuste seaduse, töötuskindlustuse seaduse ning riiklike peretoetuste seaduse muutmise seaduse eelnõu 517 kolmas lugemine. Kas soovitakse läbirääkimisi pidada? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Juhtivkomisjoni ettepanek on, et eelnõu 517 tuleks panna lõpphääletusele. Valmistume hääletuseks.

Austatud Riigikogu, panen hääletusele sotsiaalkomisjoni algatatud tööturuteenuste ja -toetuste seaduse, töötuskindlustuse seaduse ning riiklike peretoetuste seaduse muutmise seaduse eelnõu 517. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt hääletas 61 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei ole. Eelnõu on seadusena vastu võetud. (Tabel 38.)

4. Õppetoetuste ja õppelaenu seaduse muutmise seaduse eelnõu (478 SE) teine lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Neljas päevakorrapunkt on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni algatatud õppetoe- ja õppelaenu seaduse muutmise seaduse eelnõu 478 teine lugemine. Ma palun ettekandeks kõnetooli kultuurikomisjoni liikme Lauri Luige!

Lauri Luik

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Õppetoe- ja õppelaenu seaduse muutmise seaduse eelnõu 478 algatas Sotsiaaldemokraatlik Erakond 11. septembril s.a. Esimene lugemine toimus 20. novembril. Kultuurikomisjon valmistas eelnõu teist lugemist ette kahel istungil, kus osalesid Haridus- ja Teadusministeeriumi ning Eesti Üliõpilaskondade Liidu esindajad. Haridus- ja Teadusministeerium esitas eelnõu kohta kolm muudatusettepanekut ja Eesti Üliõpilaskondade Liit tegi ühe muudatusettepaneku, mis puudutas seadusesse vajaduspõhise eritoetuse paragrahvi loomist. Komisjon otsustas 9. detsembril teha eelnõu kohta neli muudatusettepanekut. Nendest neljast ettepanekust nüüd natuke lähemalt räägingi.

Esimese muudatusettepaneku eesmärk on muuta õppetoe- ja õppelaenu seaduses sätestatud vajaduspõhiste õppetoe- taotlemine üliõpilastele paindlikumaks. Selle ettepaneku kohaselt oleks üliõpilasel võimalik taotleda õppetoe- septembrist jaanuarini ja veebruarist juunini järgnevateks õppekuudeks.

Muudatusettepanek nr 2 käsitleb üliõpilase perekonnaliikmete hulka kuuluvaid isikuid. See oli ka Sotsiaaldemokraatliku Erakonna algatatud eelnõu põhisisu. Eelnõuga soovitakse täiendada sätet alternatiivse tingimusega, lugedes perekonnaliikmeks ka üliõpilase täisealised, kuni 24-aastased õed ja vennad ning poolõed ja poolvennad, kes õpivad gümnaasiumis. Ettepanek näeb ette piirata seda muudatust vaid statsionaarse õppega. Lisaks sellele on ettepanek täiendada loetelu statsionaarses õppes kutseharidust omandavate kuni 24-aastaste õdede ja vendade ning poolõdede ja poolvendadega.

Kolmanda muudatusettepaneku sisu on täiendada õppetoe- ja õppelaenu seaduse § 5¹ lõikega 2¹, tehes perekonnaliikmete loetelus erandi üliõpilastele, kes on kasvanud üles vanemliku hoolitsuseta. Haridus- ja Teadusministeeriumi esitatud ettepaneku kohaselt ei arvestata vanemlikust hoolitsusest ilma jäänud üliõpilase pereliikmeks tema bioloogilisi vanemaid, õdesid, vendi, poolõdesid ja poolvendi juhul, kui üliõpilane on täisealiseks saamiseni elanud asenduskodus, teda on hooldatud mõnes teises perekonnas või talle on kuni täisealiseks saamiseni olnud määratud eestkostja. Kui eespool nimetatud meetmed on lõppenud

varem, kui üliõpilane on täisealiseks saanud, siis kehtestatav erand üliõpilasele ei kohaldu.

Muudatusettepaneku nr 4 eesmärk on jätta eelnõust välja § 2, mille kohaselt jõustuks seadus tagasiulatavalt ehk s.a 1. septembril. Ettepaneku kohaselt jõustub seadus üldises korras. Kui eelnõu võetakse Riigikogus järgmisel nädalal seadusena vastu, siis jõustuks see enne järgmise aasta 1. veebruari, kui algab järjekordne vajaduspõhiste õppetoetuste taotlemise voor. See võikski olla meie eesmärk.

Mõne sõnaga ka Eesti Üliõpilaskondade Liidu esitatud ettepanekust vajaduspõhise eritoetuse kohta. Kultuurikomisjon ega Haridus- ja Teadusministeerium vajaduspõhise eritoetuse sellisel kujul kehtestamist ei toetanud. Ministeeriumi selgituse kohaselt on vajaduspõhise õppetoetuse eesmärk aidata püsivalt väiksema sissetulekuga peredest pärit noortel kõrgharidust omandada. Ministeerium on seisukohal, et üliõpilase ja tema perekonna sotsiaal-majanduslikust olukorrast tingitud eriprobleemide lahendamine peab jääma eelkõige kohalike omavalitsuste sotsiaalhoolekande korraldada. Samuti eeldab vajaduspõhise eritoetuse kehtestamine täiendava halduskoormuse analüüsi. Tuginedes Haridus- ja Teadusministeeriumi hinnangule ei toetanud kultuurikomisjon EÜL-i ettepanekut. Otsuse tegemisel pidas komisjon oluliseks, et eelnõu tuleks seadusena vastu võtta võimalikult kiiresti, nagu ma mainisin, et see saaks jõustuda enne järgmise aasta veebruaris algava uue taotlusvooru algust. Kui me aga hakkame täiendava eritoetuse teemat põhjalikult arutama ja analüüsima, siis me veebruariks selle tähtsa seadusmuudatusega kindlasti ühele poole ei saaks. Kultuurikomisjon pidas oluliseks tulla vajaduspõhiste õppetoetuste terviklikuma analüüsi juurde tagasi järgmise aasta esimeses pooles. Siis, kui me seda teeme, võtame lauale ka EÜL-i ettepaneku vajaduspõhise eritoetuse kohta.

See on esitatud muudatusettepanekute kohta lühidalt kõik.

2. detsembri istungil otsustas kultuurikomisjon konsensuslikult esitada eelnõu teisele lugemisele Riigikogu täiskogu päevakorda tänaseks ehk 12. detsembriks. Ühtlasi otsustasime konsensuslikult teha ettepanekud teine lugemine lõpetada ning kui teine lugemine lõpetatakse, siis esitada eelnõu kolmandaks

lugemiseks Riigikogu päevakorda järgmiseks nädalaks, 19. detsembriks. See on kõik. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Küsimusi ei ole registreeritud. Suur tänu, Lauri Luik! Enne kui me läheme läbirääkimiste juurde, on mul teatada, et juhatusele on saabunud Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni ettepanek pikendada istungi tööaega. Me peame selle ettepaneku läbi hääletama. Ma kutsun inimesed hääletama.

Head kolleegid, panen hääletusele Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni ettepaneku pikendada istungi tööaega kuni päevakorra ammendamiseni, kuid mitte kauem kui kella 14-ni. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt hääletas 46 Riigikogu liiget, vastu oli 1 ja ka erapooletuks jäi 1. Istungi aega on pikendatud.

Me jätkame istungit. Palun läbirääkimisteks kõnetooli Liisa-Ly Pakosta!

Liisa-Ly Pakosta

Austatud juhataja! Head kolleegid! Head üliõpilased ning nende pered ehk kõik inimesed, kes põhjusega muretsevad, kas tudengil õppimiseks vajalik soe tuba ja jõudu andev toit ikka olemas on! Riigikogus võeti mullu vastu seadusmuudatus, mis võimaldab süsteemselt ja läbipaistvalt maksta vajaduspõhiseid õppetoetusi. See väärrib märkimist kolmes mõttes. Esiteks, Eesti ajaloos esimest korda on Eesti riigil oma üliõpilastele pakkuda seadusest tulenev sotsiaaltoetus, mis on mõeldud ainult üliõpilastele ning mille ainus eesmärk on parandada nende majanduslikku olukorda. Teiseks, vajaduspõhiseid õppetoetusi hakati maksva varem, kui Isamaa ja Res Publica Liidu ning Reformierakonna koalitsioonilepe seda lubas. Ehkki varasem maksmine on igati põhjendatud ja loogiline, mööngem, et see on siiski ka märkimisväärne. Kolmandaks, seadusmuudatused sündisid koostöös. Veel viimastel hetkedel tehti Riigikogus eelnõusse muudatusi. Ega esimene katse alati kõige paremini õnnestu, tahe Eesti üliõpilasi sisuliselt ja väarikalt aidata on aga väga kindlalt olemas. Mul on hea meel, et Eesti Üliõpilaskondade Liidu, Isamaa ja Res Publica Liidu noortekogu, Haridus- ja Teadusministeeriumi ning Riigikogu kultuurikomisjoni aktiivse koostöö tulemusena on teie ees taas põhjalikult muudetud eelnõu, mis

kindla peale toob vajaduspõhise toetuse rohke-
mate üliõpilaste lauale.

Eraldi rõhutan seda, kui väärikalt ja konst-
ruktiivselt on nendes aruteludes käitunud Eesti
noor eliit ehk tudengkonna esindajad. Ühiselt
on silmas peetud kogu ühiskonna sissetule-
kuid, tegelikke vajadusi kainelt ja arukalt kir-
jeldatud, näidatud üles austust nende inimeste
vastu, kes teenivad igapäevase tööga kahetsus-
väärsest väikest palka, ja arvestatud Eesti ühis-
konna võimalusi.

Noored kõrgharidusega inimesed on need,
kellest kõige enam sõltub Eesti rahva elujärje
paranemine. Just tänased tudengid on homsed
tippspetsialistid, tööandjad, ettevõtjad, elu
edendajad ja arendajad. Värskest PISA uurin-
gust saime teada, et enam kui kolmandik Eesti
kehva sotsiaal-majandusliku taustaga õpilas-
test kuuluvad oma teadmiste ja oskuste poolest
parimate õpilaste hulka. Meist veel paremaid
õpitulemusi saavutasid vaesemate perede lap-
sed ainult kahes riigis, neis riikides, kus Eesti
Riigikogu liikme sissetulek tunduks nii väik-
sena, et see oleks vaesuse tunnus. On tõesti
väga oluline, et need särava mõistusega, ent
vaesemast perest pärit lapsed ülikooli jõudes
rahus õppida saaksid. Me räägime ju oma
rahvuslikust rikkusest.

Seega rõhutan üle, et õppetoetuste osas ei
ole me sugugi veel asju kokku pakkinud, vaid
kaustad on avatult laual ja koostöö jätkub,
nagu rõhutas ka eelkõneleja. Ühe lahenduseta
küsimusena oli kõne all see, kui üliõpilase ja
tema perekonna majanduslik olukord ootama-
tult halveneb. Siis on esmane soovitus pöördu-
da kohaliku omavalitsuse poole, et riigieelar-
vest eraldatavat toimetulekutoetust saada. Ent
oleme kindlal veendumusel, et noore inimese
toetamiseks, kes sageli perekonnast eemal
elab, ei tarvitse sellest piisata. Tudengi esmane
eesmärk on ikkagi omandada kõrgharidus.
Meie ühine hool on, et noorel inimesel ei oleks
selles ületamatuid takistusi. Senimaani on
ülikoolidel olnud fond, kust saab erakorraliste
juhtumite puhul tudengitele toetusi maksta, ja
see süsteem jätkub vanemate kursuste üliõpi-
laste puhul. Ülikoolid võivad endiselt maksta
ka esimese kursuse üliõpilastele eritoetust
ootamatu juhtumi korral, ent oleme seda meelt,
et selliste eritoetuste maksmine võiks olla
veelgi turvalisemalt korraldatud. Sellise ette-

paneku on teinud ka Eesti Üliõpilaskondade
Liit.

Selle ettepaneku, vajaduspõhise eritoetuse
kehtestamise arutamiseks jäi aga liialt vähe
aega ning ühiselt ja üksmeeles peeti mõistli-
kuks praktikas ilmnenud suuremad õppetoe-
tuste ja õppelaenu seaduse augud kiiremas
korras ära parandada. Kinnitan, et Isamaa ja
Res Publica Liit jagab Eesti Üliõpilaskondade
Liidu muret, et eritoetuse idee – et õppetoetust
saaksid ka need, kelle majandusseis aasta
jooksul halvemaks muutub – ei hääbuks. Kõik
võivad ka kultuurikomisjoni arutelusid kajas-
tavast seletuskirjast lugeda, et me peame vaja-
likuks juba järgmise aasta alguses teha õppe-
toetuste tervikliku analüüsi. Ootame järgmisel
aastal aktiivseid ja sisulisi arutelusid, et minna
edasi õppetoetuste süsteemi täiustamisega.
Konkreetsed ettepanekud võib aga loomulikult
juba kohe teele panna. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Ma palun kõnetooli Helmen
Küti! Kaheksa minutit.

Helmen Kütt

Austatud proua eesistuja! Head kolleegid!
Arutlusel oleva seaduseelnõu esitas Sotsiaal-
demokraatliku Erakonna fraktsioon, reageeri-
des ajakirjanduses ilmunud loole esmakursus-
lasest, kes ei hakanud saama vajaduspõhist
õppetoetust, kuna tema keskkoolis käiv õde oli
saanud 18-aastaseks. Nii valitsuse kui ka Riig-
ikogu seadusandliku praagi tõttu arvati õde
leibkonnast välja ning nii ületas üliõpilasest
vanema õe n-õ sissetulek toetuse saamiseks
vajaliku piirmäära.

Me oleme tänulikud Haridus- ja Teadusmi-
nisteeriumile abi eest eelnõu teksti täpsusta-
misel ning sinna täienduste lisamisel. Eriti
oluline on ministeeriumi pakutud võimalus, et
edaspidi saab vajaduspõhist õppetoetust taotle-
da n-õ jooksvalt, iga kuu, mitte ainult kaks
korda aastas. Kuid selle seaduseelnõuga tehta-
vad kosmeetilised parandused ei lahenda põhi-
probleemi, mida peegeldab fakt, et kui eelar-
ves planeeriti, et seda toetust hakkab saama
39% esmakursuslastest, siis seda toetust taotles
ja hakkas saama vaid 16% üliõpilastest. Nagu
eile infotunnis kuulsime, peab minister selle
põhjuseks noorte vähest informeeritust. Meie
peame selle põhjuseks toetuse määramise

lähtealuseid ehk lähtumist perekonna laien-
datud mõistest, mitte faktiliselt koos elavast
leibkonnast, nagu tehakse teiste sotsiaaltoetus-
te puhul, ja muidugi seda, et toetuse määra-
misel arvestatakse poolteise aasta taguseid
maksudeklaratsioone, mitte perekonna prae-
gust majandusseisu.

Eesti Üliõpilaskondade Liit esitas kultuuri-
komisjonile ettepaneku, mis oleks loonud uue
toetusliigi – vajaduspõhise eritoetuse. Seda
hakkaksid saada üliõpilased, kelle eelmise
kuue kuu netosissetulek ei ületa igaks aastaks
riigieelarvega kehtestatud vajaduspõhise õppe-
toetuse saamiseks arvestatava keskmise sisse-
tuleku määra. See võimaldaks operatiivsemalt
reageerida üliõpilase sissetuleku muudatustele.
Sotsiaaldemokraadid põhimõtteliselt toetavad
sellist lähenemist. Nad näevad lahendusena
kõrgkoolide käsutuses oleva erifondi moodus-
tamist, kust saaks vajaduspõhiselt ja operatiiv-
selt raha jagada. Lisakulutusi poleks selleks
vaja, sest jätkuks ju praegu väljajagamata
jäänud rahast. Selline puhverfond eksisteerib
vanemate kursuste üliõpilaste jaoks, kes saa-
vad toetust vana seaduse alusel, kuid seda ei
loodud esmakursuslaste jaoks, kuigi seaduseel-
nõu arutamisel sotsiaaldemokraadid selle ette-
paneku tegid. Paraku nõuab Eesti Üliõpilas-
kondade Liidu ettepaneku läbitöötamine lisa-
aega ja lükkaks praegu arutlusel oleva eelnõu
seadusena kehtestamise edasi. Seda arvestades
ei soovi me eelnõu teist lugemist katkestada,
vaid rahuldume kultuurikomisjonis kujunenud
konsensusega tulla kogu seaduse juurde tagasi
pärast veebruaris selguvaid vajaduspõhise
õppetoetuse taotlemise teise vooru tulemuste
analüüsi. Selle analüüsi põhjal lubasid ka
ministeeriumi esindajad teha oma lisaettepane-
kuid süsteemi korrigeerimiseks.

Eile kuulsime ministri argumenti, et süste-
mi operatiivsemaks tegemine, isegi toetuste
maksamise muutmine kvartalipõhiseks (praegu
jagatakse nii vajaduspõhiseid peretoetusi) tä-
hendaks bürokraatiaaparaadi olulist suurene-
mist. Meie usaldame kõrgharidusringkondade
ehk sotsiaalse grupi enesekontrolli. Just sellest
lähtudes tegime aasta tagasi ettepaneku hakata
seda toetust määrama iga kuu, eelmise kuu
reaalse sissetuleku järgi, tegelikult n-ö tagant-
järele, faktilise materiaalse olukorra alusel. Me
lähtusime eeldusest, et erilist kontrolli ja
otsustamise masinavärki poleks selle toetuse

jagamiseks üldse vaja olnud luua. Oluliseks
peaks muutuma moraalne enesehinnang ning
grupisisene väärtussüsteem, mis tugineb aru-
saamale, et tulevane õpetaja, arst või jurist ei
valeta. Tuletan meelde, et esitatud eelnõu andis
maksuhaldurile õiguse avaldada maksusala-
dust sisaldavat teavet asutusele, kes haldab
vajaduspõhiste õppetoetuste süsteemi, ja sätes-
tas, et kui tuvastatakse, et üliõpilane pidi ole-
ma teadlik, et ta ei vasta toetuse saamise tingi-
mustele, aga taotles seda siiski, siis lisaks sel-
lele, et tal tuleb saadud toetus tagasi maksta,
kaotab ta õiguse taotleda ja saada toetust nii
sel õppeaastal, mil lõpetati talle toetuse maks-
mine, kui ka sellele järgneval õppeaastal. Me
arvame, et avaliku häbi ja rahalise löögi risk
on sedavõrd suur, et tulevane noor spetsialist ei
hakka kirjalikult valetama ei enda elukoha ega
enda või vanemate sissetuleku suuruse kohta.
Loodame, et süsteemi korrigeerimisel liigutak-
se just usaldus-, mitte kontrollipõhise poole.

Me kutsume üles toetama arutlusel olevas
eelnõus tehtavaid pisiparandusi, mis on ikkagi
samm mõistuspärasuse suunas! Tänan!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Rohkem kõnesoove ei ole, sul-
gen läbirääkimised.

Vaatame läbi muudatusettepanekud. Kul-
tuurikomisjonilt on laekunud neli muudatus-
ettepanekut. Esimest muudatusettepanekut on
juhtivkomisjon täielikult arvestanud. Teist
muudatusettepanekut on juhtivkomisjon täieli-
kult arvestanud. Muudatusettepanekut nr 3 on
täielikult arvestatud. Muudatusettepanekut nr 4
on täielikult arvestatud. Oleme muudatusette-
panekud läbi vaadanud.

Juhtivkomisjoni ettepanek on, et eelnõu 478
teine lugemine tuleks lõpetada. Teine lugemine
on lõpetatud.

5. Kaitseliidu seaduse muutmise seaduse eelnõu (458 SE) teine lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Tänane viies päevakorrapunkt on Sotsiaal-
demokraatliku Erakonna fraktsiooni algatatud
Kaitseliidu seaduse muutmise seaduse eelnõu
458 teine lugemine. Ma palun ettekandeks
kõnetooli riigikaitsekomisjoni liikme Kaia Iva!

Kaia Iva

Austatud juhataja! Head kolleegid! Arutluse all oleva eelnõu esimene lugemine lõpetati s.a 7. novembril. Muudatusettepanekute esitamise tähtajaks, 12. novembril kella 13-ks, esitas eelnõu kohta kolm muudatusettepanekut Riigikogu liige Marianne Mikko. Ühe muudatusettepaneku esitas eelnõu kohta riigikaitsekomisjoni nõuniku-sekretariaadijuhataja Aivar Engeli ettepanekul komisjon ise.

Riigikaitsekomisjon arutas eelnõu enne teisele lugemisele esitamist 5. ja 9. detsembril. Eelnõu algataja esindaja ja muudatusettepanekute esitajana osales nendel istungitel komisjoni liige Marianne Mikko. 5. detsembri riigikaitsekomisjoni istungil osales Kaitseliidu Peastaabi üldosakonna juhataja Lea Vainult, kes informeeris riigikaitsekomisjoni, et 22. novembril toimunud Kaitseliidu keskkogul ei leidnud toetust riigikaitsekomisjoni pakutud eelnõu esimese lugemise teksti § 1 punkti 1 sõnastus muudetud kujul, mis oli täiskogus esimesel lugemisel 7. novembril. Kaitseliidu keskkogu toetas Kaitseministeeriumi sõnastust. Suuliselt täpsustati, et tegemist on Riigikogu liikme Marianne Mikko muudatusettepanekutega, kaitseminister ega Kaitseministeerium ei ole seda ettepanekut esitanud.

Nüüd räägin muudatusettepanekutest. Riigikaitsekomisjon ei toetanud Riigikogu liikme Marianne Mikko esitatud muudatusettepanekuid (ettepanekud nr 1, 3 ja 4). Nende kohaselt võiks Kaitseliidu noorliikmeks olla 7–18-aastane Eesti kodanik või Eestis alaliselt elav füüsiline isik, seejuures noorliige, kes ei ole Eesti kodanik, võib kuuluda vaid Kaitseliidu noorteorganisatsiooni koosseisu. Riigikaitsekomisjon lähtus siinkohal 7. novembril esimesel lugemisel olnud eelnõu tekstist, mis esitati komisjoni konsensuse alusel lugemisele eelnõu esitajate ehk Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esindaja nõusolekul muudetud kujul ning mida ka Kaitseliidu ülem ja Riigikogu aktsepteerisid. Täpsustan, et mittekodanikest Kaitseliidu noorliikmete vanus 7–15 aastat sätestati toona eelkõige Kaitseliidu ülema soovitusel. Seega, eelnõu § 1 punkti 1 kohaselt saavad Kaitseliidu noorliikmeks astuda Eesti Vabariigis alaliselt elavad 7–15-aastased füüsilised isikud sõltumata nende kodakondsusest. Seejuures võib kodakondsuse seaduse § 6 kohaselt saada Eesti kodanikuks

välismaalane, kes on vähemalt 15-aastane, kellel on pikaajalise elaniku elamisluba või alaline elamisõigus ning kes on elanud Eestis vähemalt kaheksa aastat, nendest viimased viis aastat püsivalt. Eeltoodu annab Kaitseliidu noorliikmeks olevale kodakondsuseta isikule võimaluse taotleda Eesti kodakondsust ja pärast kodakondsuse saamist on tal senisest enam võimalusi, kui ta on näiteks 16-aastaseks saanud, mitmekesistada oma valikuid Kaitseliidus tegevuse jätkamisel. Kaitseliidu seaduse § 22 lõike 3 kohaselt võib Eesti kodanikust 16–18-aastane noorliige lisaks noorteorganisatsioonidele kuuluda ka riigikaitse ülesannete täitvate Kaitseliidu malevate, küberkaitseüksuse ja Naiskodukaitse koosseisu. Rahuaja riigikaitse seaduse § 11 kohaselt on vabatahtlik riigikaitseorganisatsioon Kaitseliit kaitsejõudude osa. Lisaks sätestab põhiseaduse § 124, et Eesti kodanikud on kohustatud osa võtma riigikaitse seaduse sätestatud alustel ja korras. Seega saab riigikaitsekohustust ja -ülesandeid panna vaid Eesti kodanikele.

Muudatusettepanek nr 2 on riigikaitsekomisjonilt. Komisjoni ettepanek on jätta välja eelnõu § 1 punktis 2 sätestatud § 90¹ teine lause: "16-aastane ja vanem noorliige peab 2014. aasta 1. oktoobriks vastama käesoleva seaduse § 25 lõikes 1 sätestatule." Enne eelnõu esimest lugemist sai riigikaitsekomisjon Kaitseliidust andmed, et Kaitseliidust väljaarvamisele kuulunud vanim mittekodanikust noorkotkas on 16-aastane, mistõttu oli eelnõu § 1 punkt 2 vastavalt sõnastatud, sätestades kodakondsuse taotlemiseks üleminekuaja kuni 1. oktoobrini 2014. Komisjoni 5. detsembri 2013. aasta istungil aga selgus, et vanim mittekodanikust noorkotkas on sündinud 19. oktoobril 1998 ja on 15-aastane, mistõttu muutus eelnimetatud lause sisutühjaks. Seega sätestab nüüd eelnõu § 1 punkt 2, et enne Kaitseliidu seaduse jõustumist Kaitseliidu eriorganisatsiooni liikmeks olnud isiku Kaitseliidu liikmesus loetakse noorliikmena noorteorganisatsioonis tagasiulatuvalt taastatuks alates 2013. aasta 1. aprillist.

Riigikaitsekomisjon otsustas oma 5. detsembri istungil konsensusega esitada eelnõu teiseks lugemiseks Riigikogu täiskoguga päevakorda 12. detsembriks ja teha ettepaneku teine lugemine lõpetada. Ühtlasi otsustas riigikaitsekomisjon, kui eelnõu teine lugemine lõpeta-

takse, teha ettepaneku, et eelnõu kolmas lugemine ja lõpphääletus toimuksid 18. detsembril. Täna!

Aseesimees Laine Randjärv

Kas ettekandjale on küsimusi? Küsimusi ei ole. Suur tänu, Kaia Iva! Kas soovitakse läbi-rääkimisi pidada? Palun, Neeme Suur! Kaheksa minutit.

Neeme Suur

Proua juhataja! Head kolleegid! Käsitleme praegu Kaitseliidu seaduse muutmist selles osas, mis puudutab Kaitseliidu noorliikmeid ja kodakondsuseta noorte osalemist Kaitseliidu noorteorganisatsioonide tegevuses. Kehtiva Kaitseliidu seaduse kohaselt ei tohiks kodakondsuseta noor inimene Kaitseliidu noorteorganisatsiooni kuuluda. Kevadel, kui uus Kaitseliidu seadus kehtima hakkas, selline olukord tekkis. See on vastuolus nii Kaitseliidu allorganisatsioonide põhikirjadega kui ka tegeliku praktikaga. Arutatava eelnõu kohaselt selline piirang likvideeritakse. Argument on, et noorteorganisatsioonis ei tegelda relvaõppega, vaid eelkõige isamaalise kasvatusena ja Kaitseliidu aktiivne tegevus noorsoo kasvatamisel, sh mittekodanikest noorte kasvatamisel, on hädavajalik.

Vaidlusalune punkt siinjuures on eapiirang. Praegu teie ees oleva eelnõu kohaselt võiks noor inimene kuuluda Kaitseliidu noorte hulka kuni 15. eluaasta lõpuni. Pärast seda peaks ta kas võtma Eesti kodakondsuse või astuma organisatsioonist välja. Samas on Kaitseliit ise seisukohal, et mittekodanikust noor inimene võiks olla noorteorganisatsiooni liige kuni 18. eluaastani. Peale 18. eluaastat peab noorteorganisatsiooni liige nagunii tegema otsuse, kas hakata Kaitseliidu tegevliikmeks või mitte. Kaitseliidu tegevliige saab olla ainult kodanik, nii et 18. eluaastal on otsustamine paratamatu.

Millisel seisukohal on olnud kaitseminister? Ta kirjutas oma 29. juuli kirjas riigikaitsekomisjonile nii: "Vabariigi Valitsus toetab Kaitseministeeriumi seisukohta, et esitatud eelnõu osas peab Kaitseliit kui suurim vabatahtlikusel põhinev kodanikeorganisatsioon ise otsustama, keda nad oma liikmetena näevad ja kuidas peaks see olema õigusaktides reguleeritud. Kaitseliidu keskkogu kujundab oma ühtse seisukoha Kaitseliidu liikmestaatuste

osas oktoobris pärast noorteorganisatsioonide keskkogude toimumist."

Koostame nüüd väikese kronoloogia. Noorte Kotkaste pealike keskkogu koosolek toimus 14. septembril. Keskkogu toetas mittekodanike kuulumist organisatsiooni ning oli seisukohal, et eapiirang ei tohiks sundida noort inimest 16. eluaasta saabudes organisatsioonist lahkuma. Kodutütarde vanematekogu koosolek toimus samuti 14. septembril ja Kodutütred olid samasugusel seisukohal nagu Noored Kotkad. Kaitseliidu vanematekogu koosolek toimus 19. novembril. Vanematekogu pooldas ühehäälselt seaduse muutmist ning avaldas toetust seisukohale, et noori inimesi ei peaks kodakondsusest tulenevalt 16-aastaseks saamisel organisatsioonist lahkuma sundima. Kaitseliidu keskkogu, Kaitseliidu kõrgeima otsustusorgani koosolek toimus 22. novembril. Keskkogule esitati hääletamiseks kaks varianti: mittekodaniku liikmesuse vanusepiirang on 16. eluaasta või 18. eluaasta. Kaitseliidu keskkogu toetas ühehäälselt, 54 poolthäälega, varianti, et noor inimene võiks 18. eluaastani olla Kaitseliidu noorteorganisatsiooni liige. Enam selgemini ei saa üks organisatsioon oma seisukohta väljendada.

Ma ei tea, mis ajenditel lükkas riigikaitsekomisjon tagasi komisjoni liikme Marianne Mikko muudatusettepanekud. Juhin teie tähelepanu asjaolule, et eelnõu ei ole kooskõlas Kaitseliidu seisukohtadega ega kaitseministri enda selgelt ja kirjalikult väljendatud Kaitseministeeriumi ja Vabariigi Valitsuse seisukohtadega. Marianne Mikko esitatud muudatusettepanekud järgivad otseselt Kaitseliidu ja tema noorteorganisatsioonide arvamust. Meil ei ole ühtegi argumenti ega põhjendust, miks me peaksime praegu Kaitseliidu kui organisatsiooni seisukoha arvestamata jätma. Meil ei ole põhjust, miks me peaksime sundima noort inimest pärast tema 16. eluaasta saabumist organisatsioonist lahkuma. Kahe aasta pärast on tal nagunii otsustamise aeg käes.

Ma väga loodan, et Riigikogu täiskogu arvestab Kaitseliidu arvamust ning toetab riigikaitsekomisjoni liikme Marianne Mikko esitatud muudatusettepanekuid. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Kas on veel kõnesoove? Rohkem kõnesoove ei ole.

Vaatame läbi muudatusettepanekud. Muudatusettepaneku nr 1 on teinud Marianne Mikko, juhtivkomisjoni ettepanek on jätta see muudatusettepanek arvestamata. Palun, Eiki Nestor!

Eiki Nestor

Aitäh! Palun seda muudatusettepanekut hääletada!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Me hääletame seda muudatusettepanekut. Valmistume hääletuseks.

Austatud Riigikogu, panen hääletusele Marianne Mikko tehtud muudatusettepaneku, mida juhtivkomisjon ei ole arvestanud. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt hääletas 12 Riigikogu liiget, vastu oli 33 ja erapooletuks ei jäänud keegi. Muudatusettepanek ei leidnud toetust.

Muudatusettepaneku nr 2 on teinud riigikaitsekomisjon, juhtivkomisjon on seda ettepanekut täielikult arvestanud. Muudatusettepaneku nr 3 on teinud Marianne Mikko, juhtivkomisjon ei ole seda ettepanekut arvestanud. Muudatusettepaneku nr 4 on teinud Marianne Mikko, juhtivkomisjoni ettepanek on jätta see

muudatusettepanek arvestamata. Muudatusettepanekud on läbi vaadatud.

Juhatusel on laekunud Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni avaldus. Nad teevad ettepaneku eelnõu 458 teine lugemine katkestada. Ma panen selle ettepaneku hääletusele. Palun, Eiki Nestor!

Eiki Nestor

Aitäh! Selline lugu, et meie oleme selle eelnõu algatajad. Meie katkestame lugemise siis, kui me tahame. Siin ei ole midagi hääletada.

Aseesimees Laine Randjärv

Kui see on niimoodi, siis palun vabandust, et ma seda nüanssi ei teadnud! Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon on seaduseelnõu 458 teise lugemise katkestanud.

Tänane istung on lõppenud.

Istungi lõpp kell 13.15.

Istungi kestus 3 tundi ja 15 minutit.

Juhataja

J. Ratas
Riigikogu aseesimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM

VI ISTUNGJÄRK

Esmaspäev, 16. detsember 2013

Kell 15.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Arupärimine rahvusvahelise koostöö kohta organisatsiooniga Interpol (nr 364)

2. Vaba mikrofon

Istungi rakendamine

Esimees Ene Ergma

Tere päevast, lugupeetud Riigikogu! Tere päevast, austatud peaminister! Head kolleegid, olgem rõõmsad, on alanud viimane nädal enne jõule. Kuulake mind nüüd, muidu peate järgmisel nädalal veel kord tööle tulema! Alustame Riigikogu täiskogu VI istungjärgu 12. töönädala esmaspäevast istungit. Nüüd on teil veel kord võimalus üle anda eelnõusid ja arupärimisi. Kõigepealt palun kõnepulti Vabariigi Valitsuse esindaja Heili Tõnissoni!

Heili Tõnisson

Austatud proua esimees! Hea Riigikogu! Vabariigi Valitsus algatab täna kaks seaduseelnõu. Esiteks, pakendiseaduse ja pakendiaktsiisi seaduse muutmise seaduse eelnõu. Seaduseelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust keskkonnaminister Keit Pentus-Rosimannus. Teiseks, meditsiiniseadme seaduse muutmise seaduse eelnõu. Seaduseelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust sotsiaalminister Taavi Rõivas. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Juhatusel nimel olen vastu võtnud kaks seaduseelnõu. Kui seaduseelnõud vastavad Riigikogu kodu- ja töökorra seadusele, teeb juhatus nende menetlemise kohta otsused kolme tööpäeva jooksul.

Nüüd paar teadet. Riigikogu juhatus on võtnud menetlusse Vabariigi Valitsuse s.a 11. detsembril esitatud Riigikogu otsuse "Transpordi arengukava 2014–2020 kinnitamine" eelnõu ja

on määranud selle juhtivkomisjoniks majanduskomisjoni.

Riigikogu liikmed moodustasid 12. detsembril Rail Balticu toetusrühma.

Palun teeme nüüd kohaloleku kontrolli!

Kohalolijaks registreerus 75 Riigikogu liiget, puudub 26.

Head kolleegid, järgmisena on kavas päevakorra kinnitamine. Selle nädala päevakord on teie laudadel. Panen selle nädala päevakorra kinnitamise hääletusele. Palun hääletada!

Päevakorra kinnitamise poolt hääletas 73 Riigikogu liiget, vastu oli 1 ja erapooletuks jäi samuti 1. Päevakord on kinnitatud.

1. Arupärimine rahvusvahelise koostöö kohta organisatsiooniga Interpol (nr 364)

Esimees Ene Ergma

Alustame tööd tänase päevakorra punktidega. Algab arupärimisele vastamine. Arutlusele tuleb Riigikogu liikmete Priit Toobali, Lauri Laasi, Ester Tuiksoo, Kalev Kallo, Mariika Tuus-Lauli ja Enn Eesmaa s.a 4. novembril esitatud arupärimine rahvusvahelise koostöö kohta organisatsiooniga Interpol. Palun kolleeg Priit Toobali kõnepulti!

Priit Toobal

Lugupeetud kolleegid! Lugupeetud peaminister! Selle aasta 4. novembril esitasin ma koos kolleegidega Keskerakonna fraktsioonist peaministrile arupärimise. Selle teema on rahvusvaheline koostöö organisatsiooniga Interpol.

Eesti Vabariik liitus rahvusvahelise politseiorganisatsiooniga Interpol 1992. aasta 4. novembril. Interpoli liikmeks on 190 riiki üle maailma, mis teeb sellest ÜRO järel liikmete arvult teise rahvusvahelise organisatsiooni. Interpol püüab koostöös liikmesriikidega tabada rahvusvaheliselt tagaotsitavaid isikuid. See on oma olemuselt poliitiliselt neutraalne orga-

nisatsioon, mis tegutseb selle nimel, et tagada avalik kord ning tõkestada terrorismi, organiseeritud kuritegevust, inimsusvastaseid kuritegusid, keskkonnakuritegusid, genotsiidi, sõjakuritegusid, illegaalset kunstikaubandust, narkootikumide illegaalset tootmist ja nende vahendamist, illegaalset relvakaubandust, rahapesu, arvutikuritegusid, intellektuaalse omandi vargusi, korrupsiooni, piraatlust, inimkaubandust ja lastepornograafiat.

2012. aasta oktoobris toimus Tallinnas Interpoli kõrgetasemeline konverents, kus arutati võimalusi, kuidas politsei ja julgeoleku-teenistused saaksid teha piiriülest koostööd kemikaalide ja lõhkeainete kuritegeliku kasutamise varajaseks avastamiseks ning takistamiseks. Konverentsist, kus anti ülevaade ka rahvusvahelistest koostööalgatustest ning Interpoli partnerorganisatsioonidest, võttis osa üle 140 eksperdi 50 riigist. Tallinnas toimunud konverentsi avas siseminister Ken-Marti Vaher, kes oma kõnes rõhutas, et terrorismiohuga ei suuda ükski riik iseseisvalt toime tulla ning ainus, mis tagab Eestile kindlustunde ja piisava ettevalmistatuse reaalse ohu korral, on rahvusvaheline koostöö. Ühtlasi rõhutas minister, et Eesti ja Interpoli tõhus koostöö on kestnud juba 20 aastat ning see tähendab, et Eestil on olemas tugevad partnerid, kellelt vajaduse korral saab nõu küsida ning kellega koos probleeme arutada ning neid lahendada.

2013. aasta 18. oktoobril kuulutas Interpol rahvusvaheliselt tagaotsitavaks Eesti kodaniku Eerik-Niiles Krossi, keda süüdistatakse piraatluse organiseerimises. Lisaks Krossile on Interpol tagaotsitavaks kuulutanud veel kaheksa Eesti kodanikku. Kui 19. oktoobril sai avalikkusele meedia vahendusel teatavaks, et Isamaa ja Res Publica Liidu liikme, tollase linnapeakandidaadi Eerik-Niiles Krossi on Interpol tagaotsitavaks kuulutanud, teatasid siseminister Vaher ja kaitseminister Reinsalu, et Interpoli on mõjutanud Venemaa eriteenistused. Keskkriminaalpolitsei kriminaalteabe büroo juhi asetäitja Reijo Valgjärv teatas aga samal päeval, et Interpolile esitatud tagaotsitavaks kuulutamise taotlusi kontrollib sõltumatu komisjon, kes keelab igasuguse Interpoli abi kasutamise, kui esineb vähimgi kahtlus, et juhtumil võib olla poliitiline, rassiline või näiteks militaarne iseloom. Valgjärv rõhutas, et ta ei usu, et kellelgi oleks olnud võimalust ko-

misjoni otsust kiirendada, sest komisjoni korraliste istungite ajad ja päevakorrad pannakse aegsasti paika.

21. oktoobril teatas Siseminister, et Eesti kavatseb esitada ametliku protesti IRL-i liikme Eerik-Niiles Krossi rahvusvaheliselt tagaotsitavaks kuulutamise vastu nii kirjalikult siseministri kirjaga Interpoli peadirektorile kui ka suuliselt Eesti esindaja kaudu Interpolis. 23. oktoobril teatas Siseminister, et siseminister Ken-Marti Vaher saatis Interpoli peasekretärile kirja, milles protestib Eerik-Niiles Krossi tagaotsimistaotluse vastu. Samal päeval teatas kaitseminister Reinsalu, et Eerik-Niiles Krossist saab tema poliitiline nõunik (0,5 töökoormusega). Eri meediakanalid kajastasid sealjuures võimalust, et kaitseministri poliitilisel nõunikul on Eesti Vabariigi valitsuse nõusolekul võimalik saada diplomaatiline puutumatus, vältimaks vahistamist väljaspool Eestit. Ühtlasi on siseminister Ken-Marti Vaher teatanud, et ta sõidab Prantsusmaale Interpoli peakontorisse isiklikult protesteerima IRL-i liikme Eerik-Niiles Krossi rahvusvaheliselt tagaotsitavaks kuulutamise vastu. Selle visiidi kulud tahetakse katta Siseministeri eelarvest. Täna teame, et minister sinna siiski ei sõitnud. Siinsamas saalis on infotunnis selle kohta oma seisukohta avaldanud ka peaminister. Riigiprokuratuur on soovitanud siseministril end tagasi hoida ja kirjutanud tervelt viiest punktist koosneva memo, kus on öeldud, millest minister selle juhtumi valguses rääkida ei tohiks. Aga arupärimises on kokku esitatud kümme küsimust. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Palun kõnepulti lugupeetud peaministri! Hallo!

Andrus Ansip

Austatud eesistuja! Austatud Riigikogu! Vastan arupärimisele.

Esimene küsimus: "Kuidas hindate Eesti senist koostööd Interpoliga?" Senist koostööd Interpoliga saab hinnata heaks. Interpol on loonud kõikide oma liikmesriikide jaoks head koostööinstrumendid, näiteks turvaline sidekanal ja andmebaasid. Oluline on märkida, et nende võimaluste kasutamise kvaliteet sõltub igast liikmesriigist endast.

Teine küsimus: "Palun kirjeldage mehhanismi, kuidas kuulutab Interpol isiku rahvusvaheliselt tagaotsitavaks. Milliste organite otsused sellele eelnevad?" Interpol ei kuuluta omaalgatuslikult isikuid tagaotsitavaks. Tagaotsitavaks kuulutavad isikuid liikmesriigid, kes kasutavad isikute rahvusvaheliseks tagaotsimiseks Interpoli loodud andmebaasi. Isiku tagaotsitavaks kuulutamiseks peab vastavas riigis olema valitud vahistamistökend. Pärast seda, kui liikmesriigi kohus on andnud vahistamismääruse, saab see riik sisestada isiku Interpoli andmebaasi. Interpolis jälgitakse kõiki tagaotsimiskuulutusi, mida liikmesriigid andmebaasi sisestavad. Kahtluse korral, et on vastuolu Interpoli põhikirja artikliga 3, edastatakse tagaotsimiskuulutus kontrollimiseks järelevalveorganile CCF, samuti on tagaotsitavatel endil võimalik avaldustega CCF-i poole pöörduda.

Kolmas küsimus: "Kas peate vajalikuks, et Eesti on Interpoli liige?" Pean Interpoli liikmesust oluliseks, sest see on ainus organisatsioon, mille kaudu saab teha koostööd enamiku maailma riikide pädevate õiguskaitseasutustega. Interpol on eduka rahvusvahelise politseikoostöö peamisi instrumente.

Neljas küsimus: "Kui palju rahvusvaheliselt tagaotsitavaid isikuid on õnnestunud tabada Eesti ja Interpoli koostöös?" Eesti on olnud Interpoli liige üle 20 aasta. Selle aja jooksul on politseikoostöö käigus tabatud sadu tagaotsitud isikuid. See hõlmab nii teistes riikides tagaotsitud isikuid, keda on tabatud Eestis, kui ka mujal riikides tabatud isikuid, keda Eesti on taga otsinud. Viimase viie aasta jooksul on välisriikides tabatud ning Eestile välja antud keskmiselt 36 Eesti Vabariigis tagaotsitud isikut aastas. Sama pika aja jooksul on Eestis tabatud ning välisriikidele välja antud keskmiselt 47 isikut.

Viies küsimus: "Milline õiguslik tähendus on protesti esitamisel Interpolile IRL-i liikme Eerik-Niiles Krossi rahvusvaheliselt tagaotsitavaks kuulutamise osas?" See on aluseks sellele, et juhtum uuesti üle vaadatakse ja sellele uus hinnang antakse. Hinnangu saab anda nii Interpoli peasekretariaat kui ka eespool viidatud järelevalveorgan CCF.

Kuues küsimus: "Siiani on jäänud selgusetuks, kes täpselt ja mille vastu Eerik-Niiles Krossi rahvusvaheliselt tagaotsitavaks kuuluta-

mise juures protestib. Kes ja mille vastu protestib?" Praegu on vaidlustatud see, et Venemaa Föderatsiooni ametivõimud kasutavad Eerik-Niiles Krossi tagaotsimiseks Interpoli andmebaasi ja sidekanaleid. Vaidlustaja on Siseministeerium, kelle haldusalasse kuulub koostöö Interpoliga ja Interpoli kaudu toimuv koostöö.

Seitsmes küsimus: "Kui IRL-i liikme Eerik-Niiles Krossi kuulutamine rahvusvaheliselt tagaotsitavaks ei ole põhjendatud, siis kas protesti ei peaks esitama prokuratuur?" Prokuratuuril puudub pädevus Interpoli otsuseid vaidlustada, kuna Interpoli raames tehtav koostöö on Siseministeeriumi haldusalas.

Kaheksas küsimus: "Kuidas hindate rahvusvaheliselt tagaotsitava inimese töölevõtmist kaitseministri nõunikuna, kusjuures pole välisstatud talle ametikohast tuleneva diplomaatilise puutumatus andmine?" Eerik-Niiles Kross töötab kaitseministri poliitilise nõunikuna 28. oktoobrist. Minister valib oma nõunikud ise. Nõuniku ametikoht ei anna Eesti Vabariigis diplomaatilist puutumatus.

Üheksas küsimus: "Millal plaanib siseminister Ken-Marti Vaher esitada protesti ka Interpoli vahendusel mõrvasüüdistusega rahvusvaheliselt tagaotsitava Eesti kodaniku Veljo Sedriku osas; kelmusesüüdistusega Oleg Manajevi osas; narkootikumide üle piiri toomise katse süüdistusega Kain Laidvee osas; narkootikumide veo ja müügikatse süüdistusega Ülle Jäävälja osas; lapseröövi süüdistusega rahvusvaheliselt tagaotsitava Eesti kodaniku Elena Blomgreni osas; majanduskuritegude süüdistusega Ingrid Palgi osas; narkootikumide valmistamise ja müügi süüdistusega Aleksei Petruhhini osas; mõrva ja röövimise süüdistusega Evgeniy Terentevi osas; pettuse, omastamise, dokumendi võltsimise, võltsitud dokumendi kasutamise, joobes juhtimise ja lapsetoetuste mittemaksmise süüdistusega Aleksandr Zerkalini osas?" Igal tagaotsitaval on õigus pöörduda selleks, et vaidlustada enda tagaotsimine Interpoli andmebaasi kaudu, eelnimetatud sõltumatu komisjoni CCF poole. Seda juhul, kui tal on kahtlus, et tagaotsimine on vastuolus Interpoli põhikirja artikliga nr 3. Siseministeeriumile teadaolevalt ei ole küsimuses loetletud isikutest keegi seda teinud, kuid enda tagaotsimise Venemaa Föderatsiooni poolt Interpoli andmebaasi kaudu kirjeldatud korras on eelne-

valt vaidlustanud Eerik-Niiles Kross. Enamikku loetletud isikutest otsivad taga Eesti ametivõimud, mitte teised riigid. Jääb selgusetuks, miks küsimuses eeldatakse, et Eesti õiguskaitseorganid ja kohus ise oma otsuseid tagaotsitavaks kuulutamise kohta vaidlustama peaksid hakkama.

Kümnnes küsimus: "Kas Teile teadaolevalt on plaanis mõnda üheksast eelnimetatud rahvusvaheliselt tagaotsitavast Eesti kodanikust palgata tööle Kaitseministeeriumi või muusse riigiasutusse?" Mul puudub teave, et Kaitseministeerium või mõni muu riigiasutus plaaniks palgata tööle eelnimetatud rahvusvaheliselt tagaotsitavaid isikuid. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra peaminister! Asume küsimuste juurde. Kolleeg Aivar Riisalu.

Aivar Riisalu

Aitäh, hea juhataja! Hea peaminister! Minu küsimus on väga sisuline. Teatavasti on Indias kinni peetud 14 piraadikütti, kes valdavalt on endised Eesti kaitseväelased. Kas siseminister on üritanud teiega või üldse valitsusega konsulteerida, mida võiks ette võtta, et need piraadikütid siiski vabaks pääseksid, sest nende arreterimine tundub väga kummalise taustaga olevat?

Andrus Ansip

Aitäh! India on teatavasti õigusriik. Meie välis teenistus – Välisministeerium ja saatkond –, aga ka Justiitsministeerium on palunud informatsiooni meie inimeste vahistamise kohta Indias ja me oleme seda ka saanud. Me oleme nende kinnipidamise tingimustega kursis. Ma saan ainult loota, et neile isikutele süüdistuse esitamine või selle esitamata jätmine leiab aset õige pea.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Priit Toobal!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud esimees! Lugupeetud peaminister! Arupärimise neljandas küsimuses küsisime Eesti ja Interpoli koostöö kohta. Te vastasite, et tänu koostööle on sadu tagaotsitavaid leitud ja vahistatud ning see leidmine ja otsimine on olnud kahepoolne, ka Eestist on

leitud mõnes teises riigis tagaotsitud isikuid. Mitme varasema juhtumi puhul, kui Interpol on mõne Eesti kodaniku tagaotsitavaks kuulutanud, on Siseministeerium protesti esitanud? Ma pean silmas nii kirjalikku protesti kui ka seda, et meie esindaja Interpoli juures on protesti avaldanud. Mitmel korral on pärast protesti esitamist selgeks saanud, et tagaotsimiskuulutus oli ebaõige?

Andrus Ansip

Mina ei tea seda, et Eestiga seotud juhtumite puhul oleks selgunud, et tagaotsimiskuulutus oleks olnud ebaõige. Kuid ajakirjanduses on olnud viiteid, et hoolimata Interpoli väga tihedatest filtritest on siiski mõne isiku kohta väidetavalt avaldatud ebaõigeid andmeid ja selle isiku tagaotsimiseks ei ole tegelikult alust olnud.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Tarmo Tamm!

Tarmo Tamm

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud peaminister! Siseminister Ken-Marti Vaher on öelnud, et Eerik-Niiles Krossi tagaotsimine on poliitilise taustaga. Ta lubas sõita Lyoni, Interpoli peakorterisse, et asjas selgust saada. Kas te oskate öelda, miks siseministri sõit Lyoni on tänase päevani viibinud?

Andrus Ansip

Aitäh! Te peaksite selle küsimuse esitama küll siseministrile, aga vastus on ilmselt aimatav. Kui Interpol on asunud seisukohale, et neile teadaolevalt on Eerik-Niiles Krossi tagaotsimine Interpoli kaudu põhjendatud, siis ilma seda seisukohta revideerimata sellel külaskäigul väga suurt mõtet ei oleks. Seda, kas Interpol revideerib juba langetatud otsust, oma seisukohta, on minul väga raske prognoosida.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kalev Kallo!

Kalev Kallo

Aitäh, austatud eesistuja! Lugupeetud peaminister! Ma tulen tagasi Priit Toobali esitatud küsimuse juurde, kuna teie vastus just väga konkreetne ei olnud. Te ütlesite oma eelnevas vastuses, et aasta jooksul on teistele riikidele

välja antud keskmiselt 47 Eestis kinnipeetut. Tahangi konkreetsemalt teada, kuidas need 47 inimest välja anti, kas ühelgi juhul protesti ei esitatud ega rutatud kinnitama, et see inimene on meie tubli kodanik, kes milleski süüdi ei ole.

Andrus Ansip

Aitäh! Ma ei kipu ka seda väitma, et keegi ei ole oma väljaandmist vaidlustanud. Teatavasti on mõni nendest isikutest, kelle Eesti Vabariik on välja andnud kas Ameerika Ühendriikidele või mõnele teisele riigile, oma väljaandmise vaidlustanud. Kuid Eestis langeb lõpliku otsuse, kas inimene tuleb välja anda või mitte, kohus. Kui isiku väljaandmist taotleb õigusriik, selline riik, kellega Eesti Vabariik on sõlminud vastava lepingu, siis annab Eesti Vabariik selle isiku tema väljaandmist taotlevale riigile välja.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kadri Simson!

Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud peaminister! Te ütlesite, et teil ei ole võimalik praegu ette näha, kas Interpol tulenevalt sellest, et Ken-Marti Vaher on selle otsuse vaidlustanud, oma otsust revideerib või mitte. Kui Interpol ütleb, et tagaotsimiskuulutus tugineb asjaoludele, mida revideerida ei ole vaja, siis milline on Eesti järgmine käik? Kas saabki olla nii, et erakonnakaaslane Ken-Marti Vaher lihtsalt annab poliitilise katuse Eerik-Niiles Krossile ja meie ei tee mitte midagi, või peab Eesti kuidagi survestama oma siseministrit, et see ei kasutaks poliitikat Interpoli blokkimiseks?

Andrus Ansip

Küsimus ei ole Interpoli blokkimises. Kõigile, ka Venemaa Föderatsiooni uurimisasutustele on teada, et Eesti ja Venemaa Föderatsiooni vahel ei ole lepingut, mis kohustaks Eesti Vabariiki oma kodanikke Venemaale välja andma. Seetõttu ei ole see, et Venemaa Eerik-Niiles Krossi tagaotsitavaks kuulutas, teades ise täpselt, kus Eerik-Niiles Kross asub, väga konstruktiivne tee. Mina soovitan Venemaa Föderatsiooni uurijatel teha tihedat koostööd Eesti Vabariigi prokuratuuriga, selleks et

tõde välja selgitada. See on konstruktiivne lahendus.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Ester Tuiksoo!

Ester Tuiksoo

Täna väga, proua juhataja! Austatud peaminister! Võib-olla härra Kross ongi sellesse nimekirja teenimatult sattunud. Meie siseminister on asunud teda väga tugevalt kaitsma ja seadnud kahtluse alla Interpoli tegevuse. Kas te olete aru saanud või tunnetanud, kuidas see juhtum on mõjutanud Eesti mainet rahvusvahelisel tasandil?

Andrus Ansip

Aitäh! Vaevalt et sellel juhtumil üleüldse mingisugust mõju Eesti mainele rahvusvahelisel tasandil on olnud. Omasid ikka kaitstakse, kui ollakse veendunud kaitstavate süütuses. Samas tuleb kindlasti kõrgelt hinnata Eesti riigi suhteid Interpoliga. Nagu ma eelnevalt nimetasin, need suhted on olnud väga tõised ja Eestile kasulikud. Enne Interpoli süüdistamist, et nad on kedagi alusetult nimekirja pannud, tuleks endale asjad väga põhjalikult selgeks teha ja jõuda veendumusele, et tõepoolest on igasugused alused puudunud. Me teame, et kõnealuse juhtumi puhul on Interpoli viieliikmeline sõltumatute ekspertide komisjon (kõik need viis liiget on eri riigist ja see komisjon tegutseb täiesti sõltumatult) jõudnud järeldusele, et tagaotsimiseks on olnud alus. Missugust informatsiooni on see viieliikmeline komisjon vallanud ja missugust informatsiooni valdab Interpol, seda me kahjuks teada ei saa, sest need viis liiget, kes on küsimust kaalunud, ei ole kohustatud uurimissaladusega kaetud informatsiooni jagama ja nad isegi ei tohi seda jagada. Praegused teadmised on sellised, et Interpolil on alus Eerik-Niiles Kross tagaotsitavaks kuulutada. Aga kas see alus ka pärast põhjalikumat juurdlemist ja lisaargumentide läbikaalumist on piisav selleks, et Eerik-Niiles Kross sellesse nimekirja jääks, seda mina küll hinnata ei oska.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Jaak Allik!

Jaak Allik

Lugupeetud härra peaminister! Kuidas te hindate, kas see, et nimetatud tagaotsimiskuu- lutus ilmus Interpoli veebilehele 18. oktoobril, võib kuidagi olla seotud sellega, et 20. ok- toobril toimusid Eestis kohaliku omavalitsuse valimised?

Andrus Ansip

Sellised kokkulangevused tekitavad alati kõhklusi ja kahtlusi ning nii on need ka minus kõhklusi ja kahtlusi tekitanud. Samas, küllalt raske on täpselt planeerida aega, millal taga- otsimiskuu- lutus Interpoli koduleheküljel aval- datakse. Seda, millal see viieliikmeline komis- jon jõuab kaaluda kõiki poolt- ja vastuargu- mente ning millal ta oma otsuse langetab, ei ole taotluse esitajal minu meelest kuupäevalise täpsusega võimalik prognoosida. Me teame, et Eerik-Niiles Krossi on meie prokuratuur Arctic Sea kaaperdamise küsimuses üle kuulanud. Need ülekuulamisprotokollid on esitatud ka Venemaa Föderatsiooni uurijatele. Mingit lisa- informatsiooni Venemaalt selle juhtumi ja Eerik-Niiles Krossi seotuse kohta selle juhtu- miga me saanud ei ole. Kas on mingisuguseid aluseid ja missugused need on, millele tugi- nedes Interpol on Eerik-Niiles Krossi tagaotsi- tavana oma koduleheküljele üles pannud, seda teab see viieliikmeline komisjon ja ilmselt veel keegi Interpolist. Praegu on olemas meie sise- ministri taotlus. Ma usun, et ka Eerik-Niiles Kross ise peaks taotlema selle otsuse revidee- rimist. Küllap suhtub Interpol nendesse taot- lustesse ülima põhjalikkusega. Kordan veel kord, et senise koostöö põhjal otsustades ei ole meil mitte mingisugust põhjust Interpoli umb- usaldada.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud härra peaminister! Minu küsimus puudutab rahvus- vahelist koostööd. Üsna tihti oleme ootamatult teada saanud, et järjekordselt on Eestist pärit narkomuulad kas mõnes Aasia või Kesk- Ameerika riigis vahele jäänud. Peale seda on tavaliselt teatatud, et Välisministeerium on asjaga tegelema hakanud, selleks et neid ini- mesi sellest riigist, kus nad vahele jäid, välja

saada, nad Eestisse tuua jne. Küsin sellise rahvusvahelise töö kohta, kuigi see ei puuduta Interpoli. Te ei pruugi muidugi sellele küsimu- sele vastata. Kuidas te seda hindate? Mis ees- märgil me püüame päästa neid, kes narkooti- kumide veoga vahele on jäänud, karistusest, mille nad on ära teeninud selles riigis, kus nad vahele jäid? Mind on see küsimus alati huvit-anud.

Andrus Ansip

Aitäh! Te olete asjast täiesti valesti aru saanud. Eesti Vabariik ei püüa karistusest pääs- ta kedagi, kes on toime pannud kriminaalkuri- teo. Kui isik on toime pannud kriminaalkuriteo ja ta on kohtus süüdi mõistetud, siis peab ta oma karistuse loomulikult ära kandma. Kuid kui Eesti Vabariigi kodanik on kuriteo toime pannud kusagil Eestist kaugel, siis seda, et ta peab karistust kandma Eesti riigist kaugel, võõras keelekeskkonnas ja võõras kliimas, võiks põhimõtteliselt tõlgendada lisakaristu- sena. Me peame riigina hoolitsema kõigi oma kodanike eest, ka nende eest, kes pole olnud seaduskuulekad. See on humaanse riigi kohus- tus. Aga neid narkomuulasid, kellele on karis- tus mõistetud, pärast Eestisse toomist kindlasti ei vabastata, vaid nad peavad oma karistuse Eestis ära kandma.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, härra peaminister! Kas soovitakse läbirääkimisi pidada? Palun, kolleeg Priit Toobal!

Priit Toobal

Lugupeetud esimees! Lugupeetud kollee- gid! Suur tänu peaministrile küsimustele vasta- mise eest! Ma olen peaministriga kolmes punktis ühte meelt. Mul on hea meel selle üle, et nii nagu meie, arupärimise esitajad, peame oluliseks koostööd Interpoliga, nii ütles ka peaminister seda siit kõnepuldist. Eesti on olnud Interpoli liige veidi rohkem kui 21 aas- tat. Koostöös Interpoliga on üles leitud sadu rahvusvaheliselt tagaotsitavaid inimesi. Ma arvan, et see koostöö on väga oluline.

Teiseks olen ma nõus sellega, mida pea- minister ütles 31. oktoobril valitsuse pressi- konverentsil: Eesti ei ole selle juhtumi puhul käitunud korrektselt, sest kaks ministrit on kriminaalmenetluse politiseerinud ning andnud

vähemalt avalikkuse silmis sisuliselt riikliku kaitse ühele isikule, kelle suhtes pole kõiki uurimistoiminguid veel tehtud.

Kolmas peaministri väide, millega ma nõus olen, on see, et omasid tuleb kaitsta, aga minu arust tuleks kõiki omasid kaitsta ühistel alustel. Sõna "omad" ei tohiks tähendada vaid ühtset parteilist kuuluvust ja seda, et Prantsusmaale Lyoni pöördutakse kirja teel või sõidetakse sinna isiklikult kohale just selleks, et oma parteikaaslast kaitsta.

Ma ei ole aga nõus sellega, et Eesti rahvusvaheline maine selle juhtumi tõttu kannatada pole saanud. Ma arvan, et Eesti rahvusvaheline maine vähemalt politseikoostöö valdkonnas on kindlasti kannatada saanud. Eriti sellepärast, millele ka peaminister on viidanud, et Eesti pole käitunud korrektselt, kuna Eesti Vabariigi valitsuse kaks ministrit on ühe kriminaalmenetluse politiseerinud.

Selle juhtumi juures on veel oluline, et ka prokuratuur kujundas selles küsimuses oma seisukoha, kui ta saatis siseministrile kirja, milles palus siseministril end vaos hoida. Prokuratuur palus oma kirjas ministril mitte öelda, et Venemaa ei ole teinud selles uurimises koostööd. Seal kirjas öeldi veel, et minister ei peaks kasutama väljendit "Venemaa ei ole vastanud Eesti õigusabitaotlustele". Prokuratuur oli ka seisukohal, et ei ole piisavalt infot juhtunu kohta otsuse tegemiseks, seetõttu ei peaks minister ütleva, et Krossi süüdistamine on alusetu. Väite kohta, et Eesti prokuratuuri meelest on süüdistus Krossi vastu poliitiliselt fabritseeritud, öeldi, et poliitiliseks võib seda pidada minister, aga mitte prokuratuur. See näitab veel, et üks poliitiline figuur, siseminister, on end taas kord prokuratuurist targa maks ja kõrgemal seisvaks seadnud. Ma arvan, et ühele õigusriigile see kindlasti kohane pole. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Rohkem kõnesoove ei ole, lõpetan läbirääkimised. Suur tänu, härra peaminister! Teie vabas mikrofonis osaleda ei saa.

Andrus Ansip

Jubedalt oleks tahtnud.

Esimees Ene Ergma

Ei saa.

2. Vaba mikrofon

Esimees Ene Ergma

Riigikogu liikmed saavad pärast haamrilööki võtta sõna vabas mikrofonis. Palun registreeruda! Palun, kolleeg Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Proua juhataja! Lugupeetud kolleegid! Mul on hea meel teile teatada, et paistab, et Eesti Nokia on siiski avastatud. See on täiesti erakordne, aga Eestis on isetaastuv asfalt. Selle tegi kindlaks Riigikontroll, kes tegi auditi "Riigi põhimaanteede renoveerimine". See audit on Riigikontrolli koduleheküljel üleval ja ma väga soovitan teil seda lugeda, sest seal pole mitte ainult see avastus tehtud. Mis puudutab aga asfaldi isetaastuvust, siis toon teile arvud, millest see ilmneb. Valiti kümme kolmekilomeetrilist põhimaanteede lõiku üle terve Eesti ja 100% ulatuses võeti aluseks nende olukord 2005. aastal. Siis võrreldi seda tulemust nende andmetega, mis Maanteeamet oli saanud 2006., 2008. ja 2010. aastal. Selgus, et esimese aasta jooksul ehk 2006. aastaks oli teede olukord paranenud 12%, 2008. aastaks aga 20%. Selgus, et nende lõikude osakaal, kus kulumine oli võrreldes eelmise mõõtmisega vähenenud rohkem kui 20%, oli 30% ehk selline oli iga kolmas lõik. See on võimas avastus, millega võib maailmale ennast ikka võimsalt tutvustada.

On veel üks asi, mida ma tahan selle Riigikontrolli auditiga seoses öelda ja mis on riigi rahanduse mõttes uus sõna. Toon ühe näite, et mu mõte oleks arusaadavam. Riik kogub kütuseaktsiisi umbes 300 miljonit eurot aastas. Sellest 70% ehk 210 miljoni euro ulatuses (seaduses on kirjas niiviisi, et 75% ulatuses, tegelikult on 70%, mul pole aega seda selgitada, aga te võite mind uskuda) on see summa, mis peaks olema eraldatud teede remondiks. Mida tehakse? Võetakse sellest aktsiisist 60 miljonit eurot ja pannakse see riigieelarve ühisesse patta. Kes on kohalikus omavalitsuses töötanud, need teavad erinevust, mis on laenude ja Euroopa toetuste summade kasutamisel. Üks asi on omatulu, mida võib kasutada näiteks palkade tõstmiseks jne. Laene sellel eesmärgil kasutada ei tohi, ka Euroopa toetusi sellel eesmärgil kasutada ei tohi. Nii et vähe

sellest, et meie riik on teisel kohal Euroopas laenukoormuse poolest, meist suurem laenukoormus on ainult Itaalias, aga praegu hakatakse riigieelarvet lappima juba eurotoetuste ja laenudega. Kas keegi teist mäletab, kui palju oli summaarselt vaja raha selleks, et pensione tõsta? On täiesti mõttetu rääkida, et see oli võimalik sellepärast, et meie majandus töötas suurepäraselt, et me kogusime rohkem makse jne. Suure tõenäosusega kasutati sellel eesmärgil just Euroopa Liidu raha.

Vaat sellised lood. Ma loodan, et teilgi on hea meel ja te jagate Riigikogu riigieelarve kontrolli erikomisjoni heameelt, et meie valitusasutustes töötavad sellised taibukad inimesed. Ma arvan, et see toob meile kaasa edu tulevikus. Soovin veel kord õnne! Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Palun, kolleeg Rein Lang!

Rein Lang

Proua juhataja! Austatud kolleegid! Ma pean ära õiendama ühe võimaliku vea. Nimelt ütlesin ma 2. detsembril 2013 siitsamast kõnetoolist järgmist: "Soovin siinjuures tuua ühe mulle väga olulise näite. Kui kevadel külastas Eestit maailmakuulus näitekirjanik Tom Stoppard, suutis ajakirjanik Kaarel Kressa 31. mai Eesti Päevalehes talle suhu panna sõnad, nagu oleksin mina, Rein Lang, Tom Stoppardile väitnud, et kultuur peab ennast ise ära tasuma. Ma ei ole midagi sellist iialgi ega kellelegi väitnud! Seda ei öelnud ka Tom Stoppard." Minu järgmine lause kõlas nii: "Ajakirjanik seletas hiljem, et oli Stoppardist valesti aru saanud, sest too rääkis inglise keeles."

Pean möönma, et selle viimase lause kirjutasin ma kolmandate isikute informatsiooni põhjal. Sellest tekstist ei ole ka võimalik aru saada, et Kressa just täpselt minule seletas, et ta ei saanud inglise keelest aru. Kuna Eesti

Päevalehe toimetus on palunud mul asja ära õiendada, siis seda ma ka teen.

Ma möönan, et ma ei tea, kas ajakirjanik Kaarel Kressa oskab inglise keelt või mitte, aga et asi oleks lõpuni selge, loen ma siit Riigikogu kõnetoolist ette ajakirjanik Kaarel Kressa meili, mille ta saatis mulle 6. juunil 2013 kell 12.35: "Tervist! Vabandan, võtan vea omaks ja kirjutan homsesse lehte õienduse! Vaatasin üle märkmed, kus kõnealune koht kirjas, ja kuulasin kontrolliks diktofonilt vastavat kohta. Pean tunnistama, et mis diktofoni puudutab, siis rahvamassi tagumistes ridades seistes ei jäänud see vaiksema häälega räägitud koht kuigi arusaadavalt peale ja artikli vastavad laused kirjutasin märkmete ja mälu põhjal. Ühesõnaga, kuulsin valesti ja panin niimoodi ka kirja. Kui saan parema lindistuse juurde, kuulan läbi, aga teie protestikiri tegi niigi piisavalt veenvalt selgeks, et eksisin. Nii et kommunikeerin seda ka lugejale ja vabandan teie ees. Viga ei olnud taotluslik ja pahatahtlik, kuigi kahtlemata ebaprofessionaalne. Ainsa õigustusena saan lisada, et nii agressiivset pealkirja mina siiski ei kirjutanud. Minu pealkiri oli igavam, stiilis "Paljud jäid ukse taha". Tänan!

Esimees Ene Ergma

Tänan! Rohkem kõnesoove ei ole. Head kolleegid, istung on lõppenud. See oli selle aasta viimane vaba mikrofon, rohkem neid ei tule.

Istungi lõpp kell 15.42.

Istungi kestus 42 minutit.

Juhataja

E. Ergma
Riigikogu esimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM

VI ISTUNGJÄRK

Teisipäev, 17. detsember 2013

Kell 10.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Peaministri ülevaade teadus- ja arendustegevuse olukorrast ning valitsuse poliitikast selles valdkonnas

2. Maareformi seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (516 SE) teise lugemise jätkamine

3. Tolliseaduse, karistusseadustiku ning kultuuriväärtuste väljaveo, ekspordi ja sisseveo seaduse muutmise seaduse eelnõu (515 SE) teine lugemine

4. Erakonnaseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (439 SE) teine lugemine

5. Märgekirjale ja selgitustaotlusele vastamise seaduse ning Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse muutmise seaduse eelnõu (518 SE) esimene lugemine

6. Teeseaduse § 16 muutmise seaduse eelnõu (489 SE) esimene lugemine

Istungi rakendamine

Aseesimees Laine Randjärv

Austatud Riigikogu! Austatud peaminister! Tere hommikust! Alustame Riigikogu täiskogu VI istungjärgu 12. töönädala teisipäevast istungit. Kõigepealt on võimalik üle anda eelnõusid ja arupärimisi. Eelnõusid ja arupärimisi üle anda ei soovita.

Läheme teadete juurde. Kolmapäeval, 18. detsembril osalevad infotunnis järgmised valitsusliikmed: peaminister Andrus Ansip, keskkonnaminister Keit Pentus-Rosimannus ja regionaalminister Siim Valmar Kiisler.

Nüüd, head kolleegid, teeme kohaloleku kontrolli.

Kohalolijaks on registreerunud 76 Riigikogu liiget, puudub 25.

Läheme tänase päevakorra juurde.

1. Peaministri ülevaade teadus- ja arendustegevuse olukorrast ning valitsuse poliitikast selles valdkonnas

Aseesimees Laine Randjärv

Meie esimene päevakorrapunkt on peaministri ülevaade teadus- ja arendustegevuse olukorrast ning valitsuse poliitikast selles valdkonnas. Tutvustan teile selle arutamise korda. Kõigepealt on peaministri ettekanne kuni 30 minutit, seejärel küsimused ettekandjale. Iga Riigikogu liige võib esitada ühe suulise küsimuse. Seejärel on läbirääkimised, milles võivad sõna võtta fraktsioonide esindajad. Sellega saabki esimene päevakorrapunkt läbi.

Alustame nüüd: peaministri ülevaade teadus- ja arendustegevuse olukorrast ning valitsuse poliitikast selles valdkonnas. Palun ettekandeks kõnetooli peaminister Andrus Ansip!

Andrus Ansip

Austatud eesistuja! Austatud Riigikogu! Riikide pikaajaline konkurentsivõime sõltub teadus- ja arendustegevuse ning innovatsioonipoliitika edukusest ja mõjust majandusele. Soodne majanduskeskkond aga võimaldab kaasata teadmismahukaid välisinvesteeringuid ning tegeleda teaduse ja innovatsiooniga – need anumad on ühendatud.

Statistika on meid teadus- ja arendustegevuse võimekuselt teist aastat järjest paigutanud parimate Euroopa riikide hulka. 2012. aastal moodustas Eesti teadus- ja arendustegevuse kulutuste maht SKT-st 2,19%. Majandussektori kogukulutused teadusele ja arendusele ulatusid 2012. aastal 380,69 miljoni euroni. Kuigi seda on absoluutsummas umbes 1% vähem kui aasta varem, peegeldab see pikaajalist positiivset arengusuunda. Võrreldes 2007. aastaga, kui praegune Euroopa Liidu rahastamisperiood alguse sai, on kulutuste kogumaht enam kui kahekordistunud. Eesti teadus- ja arendustegevuse kulutuste kasv on olnud Euroopa Liidu kiireim.

Seitse aastat tagasi oli ettevõtlussektori osakaal teadus- ja arendustegevuse kulutustes majandussektorite võrdluses umbes 44%, praegu on see näitaja veidi enam kui 57%. Üksikute aastate löikes on rahastamisproportsioonides küll kõikumist olnud, aga viimasel kümnel aastal on ettevõtlussektori panuse suurenemine olnud kindel suundumus. Rahul saame olla, kui aastaks 2020 on ettevõtlussektori panus kaks kolmandikku teadus- ja arenduskulutustest ning riigis tehtud teadus- ja arendustegevuse kulutuste kogumaht moodustab vähemalt 3% SKT-st.

Ettevõtlussektori teadus- ja arendustöö mahukamad tegevusalad on endiselt töötlev tööstus ning info- ja sidesektor. 2007. ja 2012. aasta võrdluses on nendel tegevusaladel kasvanud teadus- ja arenduskulutuste maht vastavalt 3,5 ja 1,8 korda. Teistel tegevusaladel on areng olnud tagasihoidlikum. Töötleva tööstuse puhul on tegevusalasine panustamine uurimis- ja arendustegevusse küllaltki diferentseeritud. Toodete konkurentsivõime tagamiseks on enam investeerinud elektriseadmete, arvutite, elektroonika ja optikaseadmete tootjad. Väiksemate investeeringutega on läbi saanud näiteks mööbli-, paberi- ja puidutoodete tootjad.

Teadus- ja arendustegevuses agaramate ettevõtete toodang on rahvusvahelistel turgudel läbilöögivõimelisemaks osutunud. Elektriseadmete eksport on 2007. ja 2012. aasta võrdluses hoolimata kriisist kasvanud enam kui 2,2 korda, mööbliekspordil samal ajal vaid 1,3 korda. Suuremad eksporditulu tähendavad omakorda aga paranenud võimekust uurimis- ja teadustöösse panustada. Ka loodav lisandväärtus kasvab teadusmahukamatel tegevusaladel kiiremini. Paranev ettevõtete tootlikkus, tööhõive, suurenenud investeeringud ning üldine heaolu kasv on just need majanduslikud ja ühiskondlikud mõjud, mille saavutamist me eeldame, kui räägime teaduse ja innovatsiooni olulisusest ning tulemustest.

Austatud Riigikogu! Eelmisel ja lõppeval aastal oleme pälvinud teaduse ja innovatsiooni valdkonnas tunnustust nii Euroopa kui maailma tasemel. Kvaliteetsete Eesti teaduspublikatsioonide arv kasvas 2012. aastaks 1618-ni, mida oli 550 võrra enam kui 2007. aastal. Toona prognoosisime publikatsioonide kasvu maksimaalselt 1200-ni. Patenditaotluste arv

miljoni elaniku kohta on võrreldes 2007. aasta näitajaga kahekordistunud.

Eesti teadlasi on saatnud edu ka seitsmendas raamprogrammis. Novembri seisuga on selles partnerina osalenud 489 Eesti organisiooni, kellega seotud projekte on Euroopa Liit rahastanud rohkem kui 80 miljoni euro ulatuses. See näitab meie teadlaste ning teadusalguste head võimekust konkureerida rahvusvahelises teaduskogukonnas.

Esimese eestlasena sai eelmise aasta lõpus Eesti Maaülikooli professor akadeemik Ülo Niinemets Euroopa Teadusnõukogu kogenud teadlase granditaimede ja kliima omavaheliste seoste uurimiseks. Grantitootles 2304 teadlast, selle sai 296. See on väga suur objektiivne rahvusvaheline tunnustus meie tiipsemel teadlasele.

Tippeadlaste järel- ja juurdekasv ning teadlaste erasektorisse liikumine on endiselt oluline väljakutse. Võrreldes 2007. aastaga oli teadlaste ja inseneride arv 2012. aasta lõpuks kasvanud ligi 900 inimese võrra. Täistööajaga teadlasi ja insenere oli 2012. aastal 4582, kellest 1421 oli hõivatud erasektoris. Käivet deklareerivaid ehk tegutsevaid ettevõtteid on meil umbes 80 000. Kuigi teadlaste ja inseneride rakendamine ettevõtlussektoris on viimasel seitsmel aastal mõõdukalt kasvanud, vajaksime trendi hüppelist paranemist. Käimasolevatele haridussüsteemi reformidele lisaks peaksime otsima täiendavaid lahendusi, mis pakuksid erasektorile paindlikke ning tõhusaid võimalusi teadlaste ja inseneride palkamiseks.

Septembris jõustunud välismaalaste seaduse muudatused on õige samm, soodustamaks tippspetsialistide Eestisse saabumist ning siin töötamist. Muudatus võimaldab Eesti ettevõtetel vajaliku tippspetsialisti või teadlase välismaalt tööle võtta mõne päeva jooksul. On hea, et need muudatused kohalduvad ka välistudentidele. Eestis lõpetas õppeaastal 2011/2012 doktoriõppe 190 inimest. Viimased kuus-seitse aastat on keskmine doktoriõppe lõpetajate arv olnudki umbes 180 inimest.

Jah, võrreldes 1990-ndatega oleme edenenud hästi, kuid kiireks edasiminekuks vajame enamat. Talentide meile meelitamise ja siin rakendamise küsimus ei ole väljakutse ainult Eestis, vaid lahendusi otsivad aktiivselt ka teised riigid. Hiljuti avaldatud INSEAD-i globaalses talentide konkurentsivõime indeksis

hinnati Eesti atraktiivsus 103 riigi seas 23. kohta vääriliseks. Kuigi Eestit peetakse vähe avatuks, nähakse meie eelisenä hästi arenenud üldist elukeskkonda ning haritud elanikkonda. See on märk sellest, et võiksime olla tunduvalt loovamad ja enesekindlamad globaalsel talentide "näppamise" võistlusel, aga ka oma talentide rakendamisel.

Eesti teaduse ja teadlaste positsioon rahvusvahelises kogukonnas on paranemas. Teaduse rahvusvahelistumise programmi kaudu oleme ligi 13 miljonit eurot suunanud Eesti osalemiseks rahvusvahelistes teadusalgatustes. Koostöös naabritega plaanime nii taristuinvesteringuid kui osalemist uues Euroopa Liidu teadusrahasutus "Horisont 2020".

Edu alus on koostöö. Tänu sellele saame praegu põhjendatult rääkida Eestist kui kosmoseriigist. ESTCube'i töökindlust ning andmedastuskvaliteeti hinnatakse maailmas kõrgelt, Inglise teadusajakiri *New Scientist* on seda kirjeldanud kui edulugu. ESTCube'i sünd on kindlasti üks niisuguseid ettevõtmisi, mida ühiskond ja ärimaailm teadlastest töötajatelt ootabki – Soome teadlase Pekka Janhuneni idee on konverteeritud millekski käegakatsutavaks. Nanosatelliidil katsetatav elektriline päikesepuri võib anda võimaluse ehitada kiireim inimese loodud sõiduk maailmas, mille kiirus ületaks 30 km/s. Praegu on selleks kosmosesüstik *Voyager 1*, mis liigub kiirusega ligikaudu 17 km/s.

Samasuguse eduloona toon kindlasti välja ning tunnustan teadlasi ja eksperte, kes on viimastel aastatel töötanud Eesti transgeense tehnoloogia arendamise vallas. Juuni lõpus Eesti Maaülikoolis sündinud esimene transgeenne kloonvasikas Juuni oli teine omasugune maailmas. Teaduses on küllaltki tavapärase, et viljade noppimiseni kulub palju aega. Esimesena kirjeldas loomade kloonimist 1886. aastal Tartus töötanud professor August Rauber. See oli 127 aastat tagasi! Nüüd võime aga öelda, et sajanditagune idee avab uusi uksi tänapäeva teadusmaailmas. Vasikas Juuni panust Eesti biotehnoloogiasse on raske üle hinnata. Puhaku ta rahu!

Head kuulajad! Eesti teadus- ja arendustegevus ning innovatsioon on olnud üks neist valdkondadest, mida me peame ühiselt riiklikuks prioriteediks. Seitse aastat tagasi leppisime kokku ning sõnastasime riigi teadus- ja

arendustegevuse ning innovatsioonistrateegia olulisemad väljakutsed ning eesmärgid. Käesoleva aastaga lõppeva perioodi tulemustest valmib põhjalikum aruanne järgmise aasta esimeses pooles.

Leian, et viimasel seitsmel aastal oleme toona püstitatud eesmärkide suunas jõuliselt liikunud. See kinnitab meie seniste valikute õigsust ning soodsat pinnast teadus- ja innovatsioonipoliitikale uue tähenduse andmiseks. 2012. ja 2013. aastal on läbi viidud mitmeid protsesse eri poliitikavaldkondade strateegiliste raamistike kujundamiseks aastani 2020. Homme tuleb siinsamas saalis esimesele lugemisele järjekorras kolmas teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni strateegia 2014–2020 "Teadmistepõhine Eesti". Uus strateegia seab senisest tugevamalt esikohale riigi konkurentsivõime ning elanike heaolu kasvu, kasutades teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni potentsiaali. See tähendab eelkõige väljaarendatud teadus- ja innovatsioonikeskkonna avamist ettevõtjatele ning eeldab ülikoolide ja teadus- ning arendusasutuste tihedamat koostööd ettevõtlussektoriga.

Eesti teaduse tipptasemele lisaks peame senisest veel enam seadma fookusesse majandusstruktuuri muutmise, teadmistemahukuse, ühiskondlikele ja sotsiaalsetele väljakutsetele vastamise, kohaliku teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni rahvusvahelistumise. Uue strateegia koostamise käigus viidi läbi ka kasvuvaldkondade analüüs OECD nutika spetsialiseerumise metoodika alusel. Kvalitatiivset ning kvantitatiivset uurimismeetodit kasutades leiti Eesti majandusarengu seisukohast parima kasvupotentsiaaliga sektorid. Nende suuremate arengutakistuste eemaldamisel võiksime luua majanduses uut lisandväärtust.

Suurimat potentsiaali Eesti majanduse arendamiseks tasub otsida info- ja kommunikatsioonitehnoloogiate horisontaalsest kasutuselevõtust, meditsiinitehnoloogiatest ning kohalike ressursside kasutamisest. Kasvuvaldkondade arendamine peab kindlasti hakkama teenima laiemaid huvisid. Ühiskonnas käivitunud debatt geneetika ning personaalmeditsiini tuleviku teemal on vaid üks võimalik näide sellest, mis suunas me peaksime edasi liikuma. Samasuguste valikute ees seisavad mitmed teisedki elualad, mille arendamise eeltingimustesse oleme investeerinud.

2014. aastast algav uus struktuurivahendite periood annab meile euroraha näol lisavõimaluse, reageerimaks riigi olulisematele pikaajalistele väljakutsetele. Eesti 5,89 miljardi suurusest Euroopa Liidu ühiseelarve osast plaanib valitsus suunata ligikaudu 600 miljonit eurot teadmistemahuka ja rahvusvaheliselt konkurentsivõimelise majanduse hüvanguks, sellest summast omakorda umbes 360 miljonit koos riigipoolse finantseeringuga teadus- ja arendustegevuse meetmesse. Struktuurivahendite eesmärk on anda kindla perioodi jooksul positiivne impulss mingis valdkonnas arenguhüppe saavutamiseks. Euroopa Liidu innovatsiooni monitoring toob Eesti tugevusena välja teadus- ja arendustegevuseks vajalike ressurside hea kättesaadavuse. Oleme selle näitaja poolest tulemustabelis kolmandal kohal. Probleem on aga teadus- ja arendustegevuse väheses majanduslikus mõjus. Selles osas oleme liikmesriikide seas 21. positsioonil.

Eestile tähendab see seda, et tuleb pidevalt otsida tasakaalu võimaluste, vajaduste ja mõjususe vahel. Meie teadus- ja innovatsioonikeskonna kõrget taset arvestades tuleks asjaomaseid tasakaalupunkte otsida eelkõige teaduse ja ettevõtlussektori paremast sünergiast. Avaliku rahaga saame toetada vaid jätkusuutlikke tegevusalasid, uurimisvaldkondi, teadusasutusi ja ettevõtjaid.

Ressursside mõistlikum kasutus on meie teadussüsteemi kestlikkuse pant. 2010. aastal rakendatud Eesti teaduse infrastruktuuri investeeringute teekaart on näide sellest, mida tähendab fokuseerimine riigile olulistele teadusuundadele. Minu hinnangul on see pakkunud piisavalt kindlust teadlaskonnale tulevikuplaanide tegemisel. Järgmise aasta alguses jõuab lõpule teekaardi uuendamine, mille raames hinnatakse 2010. aastal teekaarti lülitatud objektide ja uute ideede perspektiivikust. Uuendatakse ka teekaarti kuuluvate objektide nimekirja. Enesestmõistetavalt peavad suuremahuliste riiklike teadus- ja arendustegevuse investeeringute ning teiste riigile finantsilisi kohustusi võtvate algatusotsuste pärisosaks saama realistlikud pikaajalised rahastamiskavad.

Austatud Riigikogu! Euroopa innovatsiooni tulemustabelis on Eesti Euroopa Liidu riikide hulgas 14. kohal. Paigutume innovatsiooni järgijate hulka, kuid seitsme aasta pärast ei tohiks me sellega rahulduda. Uue teadus- ja innovat-

sioonistrateegia meetmed, tegevused ning mõjud peavad jõudma kaugemale tipptasemel teaduse eesmärgist. Peame selle eest ühiselt seisma nii mõtetes kui tegudes.

Albert Einstein on öelnud: "Hullumeelsus on korrata ühte ja sama asja ootuses saada erinevaid tulemusi." Soovin kriitilist meelt kõigile inimestele, kelle otsustest ning tegudest sõltub Eesti kolmanda teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni strateegia edukus! Meie seni tehtud valikud on meid aidanud tänasesse päeva. Homsed otsused on ees. Kasutagem privileegi õppida iseenda senistest vae-arvestustest ja õnnestumistest! Täna Riigikogu koostöö eest teaduse ja innovatsiooni arendamisel!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Asume küsimuste esitamise juurde. Palun, Olga Sõtnik!

Olga Sõtnik

Aitäh, proua juhataja! Hea peaminister, täna teid ettekande eest! Minu küsimus on järgmine. Teaduspõhise majanduse üheks oluliseks strateegiliseks eesmärgiks on seatud kõrge tasemel mitmekesine Eesti teadus. Selle alaeesmärgi saavutamisel on väga tähtis teadlaskarjääri populaarsus. Samas me teame, et nooremteaduri palk on väga väike, see ei motiveeri noori teadureid edasistele õpingutele pühendumise ja teadlaskarjääri jätkama. Millised võiksid olla hoovad, mille abil tagada teadlaskarjääri populaarsus?

Andrus Ansip

Ma ei jaga arvamust, et teadlaskarjäär või teadlase seisus ei ole populaarne. Andekad inimesed soovivad väga oma kitsal erialal maailma tippu jõuda ja ma tunnustan kõiki, kes on oma teadmisanu teadustööd tehes ühiskonna teenistusse rakendanud. Jah, nii nagu kõigil erialadel, on ka teadlastel ootus, et palgad suurenevad. Palgad ongi viimastel aastatel suurenenud ja suurenevad ka järgmisel aastal, aga mingit ennaktempos palgahüpet lubada võimalik ei ole. Ühiskond elab vastavalt oma võimetele.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Valeri Korb!

Valeri Korb

Aitäh! Lugupeetud härra peaminister! Teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni strateegia kasvualdkondadeks on valitud info- ja kommunikatsioonitehnoloogiad, meditsiinitehnoloogiad ja kohalike ressursside efektiivsem kasutamine. Miks just need valdkonnad on välja valitud?

Andrus Ansip

On väga põhjalikult kaalutud paljusid valdkondi ja lõpuks on nimetatud prioriteetseteks need kolm. Info- ja kommunikatsioonitehnoloogiate arendamine ja laiem horisontaalne kasutamine on Eesti kui e-riigi kuvand on tuntud igal pool maailmas. See on valdkond, kus me oleme olnud päris edukad ja kus saavutatud tunnustatakse ka väljaspool. Mõistlik on ikka arendada neid valdkondi, mis on kiirelt juba seni arenenud. Sama võib öelda ka meditsiinitehnoloogiate kohta. Meditsiinitehnoloogiad laiemas mõttes, aga kitsamalt just geeniuuringutega seotud valdkonnad on need, kus Eesti on edu saavutanud. Kolmandaks, kohalike ressursside parem kasutamine. Siin on keskmiselt just kohalike loodusressursside parem kasutamine. Ka see on valdkond, kus keegi teine meie eest meie tööd ära ei tee. Samas oleme oma kohalike ressursside kasutamisel üksjagu edukad olnud. Näiteks põlevkivienergeetika ja põlevkivikeemia vallas on Eesti teadmised unikaalsed terves maailmas. Võib päris kindel olla, et nüüd, kui kogu maailm otsib mittekonventsionaalseid energiaallikaid, hakatakse järjest enam hindama Eesti põlevkiviteadlaste seniseid ja ka tulevikus tehtavaid teadustöid. Olgu öeldud, et Eesti põlevkiviteadlased on väga hinnatud igal pool maailmas. Meil on probleeme, et hoida neid teadlasi tegelemas Eesti põlevkiviga.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Jaak Allik!

Jaak Allik

Lugupeetud härra peaminister! Tore oli kuulda, et me oleme teadustegevuse võimekuselt Euroopa parimate hulgas ning et Eestist on saanud kosmoseriik. Aga teie ettekandes polnud sõnagi sotsiaal- ja humanitaarteaduste olukorrast Eestis. Kuidas hindate Eesti sotsiaal-

teaduste taset ning kui suur on nende kasulikkus riigi juhtimiseks vajalike otsuste vastuvõtmisel?

Andrus Ansip

Aitäh! Olukord on hea. Ma rääkisin teadusest laiemalt, mitte ainult loodus- ja täppisteadustest. Laiem lähenemine hõlmab ka sotsiaalteadusi. Teadlaste panus riigi arengusse võiks alati olla suurem – nii loodusteadlaste, inseneride kui ka sotsiaalteadlaste panus. Ma olen tähendanud, et sotsiaalteadlased on hakanud järjest enam, sh ka artiklites, mis on publitseeritud inimarengu aruandes, hoidma kätt ühiskonnaelu suundumuste pulsil. Need ei ole ühiskonnakauged käsitlused, need on vägagi praktilised käsitlused ja nende põhjal, ma usun, langetab oma otsuseid ka austatud Riigikogu.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Marianne Mikko!

Marianne Mikko

Suur tänu! Härra peaminister! Te rääkisite Euroopa Teadusnõukogu makstavast kogenud teadlase grandist ja sellest, et Eestis oli Tartu Maaülikooli professoril Ülo Niinemetsal au esimese eestlasena see saada. Siinkohal võib ütelda, et kuuest Balti riikidele jagunud grandist lausa kolm on Eestisse jõudnud. See kõlab statistiliselt päris uhkelt, kui tausta ei tea. Pisut tausta teades võin kinnitada, et Rootsi Chalmersi Tehnikaülikoolile on eraldatud viis Euroopa Teadusnõukogu granti, nendest üks on see üliprestiižne kogenud teadlase grant. See tõttu ma küsingi, mida peaks valitsus teaduspoliitikat kavandades teistmoodi tegema, et Eestisse tuleks rohkem teadusgrante. Kuidas saavutada, et näiteks Tallinna Tehnikaülikoolile jaguks neid kolm?

Andrus Ansip

Aitäh! Teie küsimuse toon justkui andis hinnangu meie teadlastele. Ma saan aru, et võrreldes ühe Rootsi ülikooli teadlastega näevad meie teadlased Euroopa grantide taotlemisel teie arvates suhteliselt kehvakased välja. Oma kõnes rõhutasin ma asjaolu, et seitsmendal raamprogrammiga eraldatava raha taotlemisel on Eesti teadlased olnud väga edukad ja seda tuleks võtta suure tunnustusena. Meie

teadlaste saadud toetussummad on arvestades nii sisemajanduse kogutoodangut kui ka riigi elanike arvu olnud suhteliselt suured ja Eesti teadlased selles mõttes Euroopa Liidu kõige edukamate hulgas. Praegu mina küll ei tahaks teadlasi õpetama hakata, mida nad veel paremini peaksid tegema. Pigem ootan nendelt õpetussõnu, mida valitsus peaks paremini tegema, selleks et nemad veelgi edukamad saaksid olla. Minu meelest meie teadlased väärivad täit tunnustust. Loomulikult, alati on võimalik võrrelda mõne tippülikooliga, kelle granditaotlusi on rahuldatud rohkem kui Eestis tervikuna, aga kui me võrdleme riike omavahel, siis Eesti on olnud väga edukas.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Jüri Morozov!

Jüri Morozov

Austatud peaminister! Te märkisite oma kõnes õigesti, et IT-valdkond on kindlasti Eesti jaoks tuleviku kasvualdkond. Seda kasvu vormivad aga ikka inimesed ja iga indiviidi jaoks laotakse vundament noorpõlves. Praegu valitseb kahjuks selline olukord, et põhikooli tasemel ei ole arvutiõpe, IT-valdkond riiklikku ainekavasse lülitatud. Mida teie kui valitsusjuht sellest arvate? Kas Haridus- ja Teadusministeerium ei arva, et see on riigi teaduse arengu jaoks vajalik või on siin mingi muu probleem?

Andrus Ansip

Aitäh! Enamasti on arvuti kasutamine gümnaasiumi tasemel ja ka põhikooli tasemel läbiv. Ma olen ise ka lapsevanem ja olen märganud, et meie laps on arvuti kasutamises päris osav. Ja see osavus ei ole tal tulnud mitte ainult iseõppijana ja kodust, vaid enamasti on see pärit ikkagi koolist. Eri aineid õpetatakse nii, et õppimisprotsess eeldab ka interneti kasutamist, mitmesuguste otsingumootorite kasutamist, erinevaid andmetöötamise võimalusi jne. Mina ei kurdaks meie õpilaste arvuti kasutamise oskuste üle, need on päris head.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Mart Meri!

Mart Meri

Aitäh! Austatud peaminister! Te oma ettekandes ei maininud kordagi Eesti Teadusagen-

tuuri nime, ometi on tegemist kõige tähtsama Eesti teadust korraldava asutusega. Milline on teie hinnang teadusagentuuri tegevusele aastal 2013?

Andrus Ansip

Aitäh! Hinnangu annavad teadlased. Minu hinnang on positiivne. Teadusraha jaotamine tekitab alati pingeid ja on inimesi, kes ei ole rahul raha jagamise korraga. Samas on raha jaotamise tulemuste näol enamasti tegemist ikkagi õiglase ja objektiivse jaotusega ning mõne aja möödudes on inimesed konstateerinud, et süsteem töötab. Selleks et mingeid põhjalikumaid hinnanguid anda, peaks Eesti Teadusagentuur töötama pikemat aega sama rutiini järgi. Siis on võimalik välja tuua mingisuguseid süsteemseid puudusi või ka suuremaid plusse. Aga mina olen praegu teadusagentuuriga rahul ja arvan, et teadlaskonna enamus samuti.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Juku-Kalle Raid!

Juku-Kalle Raid

Aitüma! Hea Andrus! Meie teaduse infrastruktuur ja teadlaste kvalifikatsioon on maailma tasemel – olen absoluutselt nõus. See ei ole meil mingi pudelikael. Aga pudelikael on ka olemas, ja nimelt: teadus- ja arendustegevust pärsvivad tööjõu ja maksupoliitikaga seotud tegurid. Teadus- ja arendustegevuse vallas kodus olevad inimesed on just viimasele tähelepanu pööranud. Eesti ei ole sugugi väikeste maksudega riik, pigem on ta maksukoormuse tõttu järjest vähem innovatsioonisõbralik. Seda on märkinud "Akadeemiline KesKus" – see on Margus Maidla toimetatud artiklisari Eesti ühiskonna ja teaduse seostest – ning väitnud mitmed teadlased. Just koormav maksupoliitika takistab nende arvates teadus- ja arendustegevust, selliste ettevõtete teket, mis kasutaksid just Eesti teadlaste saavutusi. Oled sa mõne teadlasega kohtunud või koguni kuulda võtnud kellegi nõuannet, kuidas saaks teadus- ja arendustegevust maksupoliitika abil soodustada?

Andrus Ansip

Aitäh! Minu kohtumised teadlastega on regulaarsed, tänagi toimub Teadus- ja Arendusnõukogu istung. Tavaliselt need istungid kesta-

vad umbes kolm tundi. Teadlastega kohtun ma aga märksa sagedamini, mitte ainult Teadus- ja Arendusnõukogu raames. Teie väide oma põhiollemuses ei ole argumentidega põhjendatav. Eestis moodustasid teadus- ja arendustegevuse kulutused kolm aastat tagasi 1,64% võrreldes sisemajanduse kogutoodanguga, mullu aga oli nende osatähtsus juba märksa suurem: eelkõige tänu investeringutele põlevkiviõli tööstusesse oli see näitaja koguni 2,39%. Arvati, et pärast seda hüppelist kasvu teadus- ja arendustegevuse kulutused langevad jälle sinna 1,64% tasemele, aga võta näpust. Mullu moodustasid teadus- ja arendustegevuse kulutused võrreldes sisemajanduse kogutoodanguga 2,19%. See on väga hea teadus- ja arendustegevuse tase, see on korralik arenenud tööstusriikide tase, kõrgem kui Euroopa Liidu keskmine. Arvudes mõõdetavad näitajad ei anna alust väita, et teadus- ja arendustegevus või innovatsioon teeks Eestis vähikäiku. Vastupidi, kui mõõta sisendit, teadus- ja arendustegevuse summasid, siis me oleme viimase viie aasta jooksul olnud riik, kus teadus- ja arendustegevuse investeringud kasvavad Euroopa Liidus kõige kiiremini.

Maksukeskkonna mõju teadus- ja arendustegevusele on kindlasti olemas. Kurjad statistikud on täheldanud isegi niisugust korrelatsiooni, et nendes riikides, kus kunagi on teadus- ja arendustegevuse investeringutele tehtud maksusoodustusi, jääb teadus- ja arendustegevuse tase kõrgeks ka siis, kui soodustused on juba ammu ära kaotatud. Eks see ole suuresti ka ettevõtja deklareerimisharjumuse küsimus. Ma loodan siiski, et Statistikaameti esitatavad teadus- ja arendustegevuse andmed on rohkem ikka objektiivsed kui subjektiivsed, lihtsalt kellegi tunnetatud. Eesti maksukeskkond on olnud kogu aeg lihtne, selge ja läbipaistev ning see on kindlasti taganud Eestile edu. Ma ei pea põhjendatuks hakata seda maksusüsteemi kõikvõimalike maksuerisustega, maksualandustega keeruliseks muutma. Kui maksusüsteem muutub keeruliseks, siis maailmast on ju teada, et keerulise süsteemi puhul maksude kogumise efektiivsus kahaneb ja maksusüsteemi haldamise kulukus kasvab. Ka viimane OECD raport ütleb Eesti maksusüsteemi kohta, et meie maksusüsteem on kõige kuluefektiivsem. Kõige väiksemate kulutustega me kogume protsentuaalselt kõige rohkem raha

kokku – mõtlen protsendina SKT-st. Kui süsteem töötab, siis minu meelest ei ole mõtet hakata seda lõhkuma. Jälle see tuntud torujüri reegel: ära kunagi näpi toru, mis ei leki – lähed igaks juhuks vinti peale keerama ja keerad toru lõhki.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Mailis Repts!

Mailis Repts

Aitäh, lugupeetud Riigikogu aseesinaine! Lugupeetud peaminister! Kindlasti on meil põhjust olla uhke selle üle, et Euroopa kontekstis on Eesti üsna tubli väikeriik ja võrreldes saatusekaaslastest maadega ka igati konkurentsivõimeline. Samal ajal võiksime aga vaadata ka Euroopa üldiseid strateegiaid, mida te kindlasti ka väga hästi teate. Me oleme üsna mures selle pärast, kuidas paistab Euroopa võrdluses Ameerikaga, eriti aga Aasia väga innovaatiliste riikidega. Üks välja toodud põhjustest on see, et säravaid noori inimesi on meil rahvaarvust tulenevalt suhteliselt vähe, aga ka ettevõtlus- ja arendustegevuse soovi on meie noorte hulgas suhteliselt vähe. Kas te valitsuse tasandil olete seda arutanud ja millised on teie mõtted sel teemal?

Andrus Ansip

Aitäh! Ettevõtlusõpe on meil paljudes koolides väga heal tasemel. Meil on õpilasettevõtete konkursid, tegevus toimub. Minu meelest see olukord nii halb enam ei ole nagu kümnekond aastat tagasi, kui väga paljud noored end ettevõtjana ette ei kujutanud. Gümnaasiumi tasemel saavutatu on kindlasti tunnustamist väärt.

Teie viide Aasiale võib olla kohane, aga võib ka mittekohane olla. Kui viite aluseks on PISA test ning Shanghai, Hongkongi ja Singapuri saavutatud supertulemused, siis jah, nad on tõesti paremad, kui meie oleme. Aga meil ei ole mõtet ka oma PISA testi tulemusi kuidagi vähem hinnata, need on väga head tulemused. Ma olen päris kindel, et kui oleks mõõdetud ainult ühe Eesti linna, näiteks Tallinna õpilaste teadmisi, siis oleksime Shanghai, Singapuri ja Hongkongi tulemustele lähemal, kui me praegu oleme. Aga need PISA testi tulemused on tõesti väärt, et nende üle uhkust tunda. Ma küll ei tahaks, et tuleb jälle keegi, kes ütleb, et riik

on PISA testides küll edukas olnud ja rahvas tundub ka statistiliste parameetrite järgi haritud olevat, aga haridus pole jõudnud inimeseni. Ma loodan, et neid väiteid ei tule.

Ettevõtlusega aga on lugu selline, et ei pea olema eesmärki kasvatada igast inimesest ettevõtja. Teadupärast on elanikkonna hulgas kõige rohkem ettevõtjaid mõnedes küllalt tagasihoidliku elujärjega Ladina-Ameerika riikides, kus koguni 80% elanikest tegutseb ettevõtjana. Aga kui see ettevõtlus seisneb ainult oma töö müümises, ilma et see tähendaks töökohade loomist teistele inimestele ja ilma et see tähendaks eksporttoodangut, siis see väga ihaldusväärne eesmärk Eesti jaoks olla ei tohiks. Samas võiks Eestis ettevõtlust ja ettevõtjaid, sh ka noorte hulgas, rohkem kindlasti olla.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Tarmo Tamm!

Tarmo Tamm

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud peaminister! Juba eelmisel aastal sai alguse Eesti teaduse reformimine. Reformi tulemusena soovitakse rahastada senise 1884 täiskoha asemel 600–650 teadlase töökohta. Millest on tingitud nii suur langus teaduse finantseerimisel ja mis saab nendest teadlastest, kelle tööd riik enam ei tasusta?

Andrus Ansip

Teadlasi on märksa rohkem ning üks neid tasustatakse ka edaspidi riigieelarvest, samuti seitsmenda raamprogrammi summadest grantide alusel. Mul on hea meel konstateerida, et teadlaste arv pole mitte kahanenud, vaid kasvanud. Teadlase töö on ihaldusväärne ja populaarne. Nagu ma olen täna juba mitu korda öelnud, teadus- ja arendustegevuse investeringute maht on Eestis järjepidevalt kasvanud, kusjuures see kasv on olnud viimastel aastatel suurim Euroopa Liidus. Väited, et teadlaste arv on vähenenud, väga kohased ei ole.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kaja Kallas!

Kaja Kallas

Aitäh! Hea peaminister! Te mainisite oma kõnes nutika spetsialiseerumise programmi, mille käigus valiti välja kolm valdkonda. Kui

ma sellest programmist ettevõtjatega räägin, siis kuulen tihti etteheidet, miks just nende valdkond sinna kolme hulka ei kuulu. Ma isiklikult küll usun, et kõik külgnevad majandusharud võiksid samamoodi võita, kui nendes kolmes valdkonnas maailmas konkurentsieelis saavutatakse. Mis oleks teie sõnum sellistele ettevõtjatele?

Andrus Ansip

Ega ju valdkonnad küsi, kas nad on välja valitud või ei ole. Kui kuskil on suur arengupotentsiaal, siis olenemata sellest, kas keegi on neid välja valinud või neid üle lugenud, nemad arenevad ikka edasi. Riik aga põhimõtteliselt peab fokuseerima ka teadus- ja arendustegevuse vahendeid teatud prioriteetsetele valdkondadele. Väike riik ei suuda näiteks fundamentaalteadusi arendada kogu laias spektris, nii nagu suured riigid seda saavad teha. Teatud spetsialiseerumine, teatud vahendite fokuseerimine on kindlasti vajalik. Aga sellest ei ole õige teha järeldust, et kui mõni tegevusvaldkond fookusesse ei lange, siis on riik selle arengu ära lõiganud. Teadus- ja arendustegevuse vahendeid on ikkagi 2,19% sisemajanduse kogutoodangust ja riigi osa selles on alla poole. Keda stimuleeritakse rohkem, keda vähem – see valikute tegemise raske töö jääb igaveseks kestma.

Kui me ei fokuseeriks avaliku sektori raha kasutamist, tähendaks see vahendite killustamist ja lootus, et kusagil toimub läbimurre maailma tipptasemele, muutub kaduvväikeseks. Paraku on prioriteetsete valdkondade valimisega alati olnud see probleem, et kõigepealt sõelutakse välja kolm valdkonda, siis pärast pikka arutelu lisatakse kolm valdkonda juurde ja kui arutelu läheb veel laiemasse ringi, pannakse rahva tungival nõudmisel juurde veel kolm valdkonda. Sisuliselt on need üheksa valdkonda kokku nii laiad, et kogu teaduse spekter ongi juba kaetud ja eesmärki fokuseerida raha kasutamist ei saavutata. Samas ma ei pea seda äärmust, et rahastataksegi kolme kitsast valdkonda, ka sugugi kasulikuks ja Eestile heaks eesmärgiks. Me ju teame, mis on juhtunud mõne monofunktsionaalse asulaga, kus kogu elu on sõltunud ainult ühest tööandjast. Kui see tööandja enam turul konkurentsivõimeline ei ole, siis on probleem kogu asula kestmises. Põhimõtteliselt on see analoogia

rakendatav ka riigile ja seetõttu väga kitsast spetsialiseerumist mina riigi jaoks heaks ei pea.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Urmas Klaas!

Urmas Klaas

Aitäh, proua aseesimees! Austatud peaminister! Ma jagan teie optimistlikku vaadet ning ka rahulolu meie teadus- ja arendustegevusega. See on tõepoolest sisuga täidetud ja ma usun, et avalik tunnustamine viib elu kindlasti rohkem edasi kui nutmine ja hädaldamine. Te märkisite oma kõnes väga õigesti, et üks kasvuvõimalus peitub meil kindlasti selles, et teadus- ja arendustegevuse majanduslik mõju võiks olla suurem. See tähendab, et teaduse ja ettevõtlussektori koostöö peaks olema tihedam ning sünergia tuntavam. Ülikoolid arvavad, et ettevõtted ei mõista päris hästi, mis kasu ülikoolidest on – usutakse, et ülikoolid teevad mingisugust rasket fundamentaalteadust ja need asjad nagu hästi kokku ei lähe. Mis te arvate, mida annaks meil paremini teha, et teadus- ja ettevõtlussektori koostöö oleks tõhusam ja tooks rohkem kasu?

Andrus Ansip

Teadlaste ja ettevõtjate koostöö on aasta-aastalt järjest paremaks muutunud. Sellest annab tunnistust ka erasektori suurenev osatähtsus teadus- ja arendustegevuse kulutustes. Enne kõlas siin küsimus teadlaste rahastamisest. Tulevikus ilmselt hakkab teadus- ja arendustegevuse kulutustest märksa suurem osa minema inimestesse. Viimase 20 aasta jooksul on meil teadustaristu nüüdisajastamise probleem olnud küllalt suur, praegu aga saame hea tundeaga öelda, et suur osa teadustaristust on juba tänapäeva tasemel. Kui 2007. aastal oli Eesti teadustaristust ajakohastatud umbes 20%, siis praeguseks on see näitaja 80%. Hoonetesse enam nii palju teadus- ja arendustegevuse vahendeid ei peaks minema, nüüd saab raha suunata inimestele. See tähendab ka seda, et ettevõtjatel on, kellega teadusvallas koostööd teha. Järjest enam meie ettevõtjaid ongi hakanud mõistma, et tiptasemel konkurentsivõime saavutamiseks tuleb luua sidemed teadlastega.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Neeme Suur!

Neeme Suur

Aitäh, lugupeetud juhataja! Lugupeetud peaminister! Meie ülikoolid peavad olema konkurentsivõimelised ja sellega seoses kindlasti ka rahvusvahelised. Hiljuti lugesime, et Tartu Ülikoolis on kadunud eestikeelne filosoofiamagistri õppekava, sellest sai hoogu debatt eestikeelse teaduse ja kõrghariduse üle. Mis te arvate, kas eesti keelel on teadus- ja kõrghariduskeelena tulevikku ning kuidas on tagatud eesti keele kui teaduskeele säilimine ja areng?

Andrus Ansip

Kindlasti rahvusülikool peab õpetama eesti keeles. Kui eesti keel teaduskeelena ei ole kasutatav, siis sellel keelel kindlasti tulevikku ei ole. Aga ei Tartu Ülikoolil ega Eesti riigil tervikuna pole plaanis jätta eesti keel teaduskeelena kasutamata. Eesti keelel on tulevikku. Õige pea me arutame valitsuses jälle eesti keele strateegiat, selle strateegia uuendamine ja strateegia alusel töö tegemine on pidev protsess. Mina ei näe küll praegu mitte mingisugust ohtu eesti keele püsimisele.

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Palun, Rannar Vassiljev!

Rannar Vassiljev

Aitäh! Hea peaminister! Euroopa Komisjon on liikmesriikidele, ka Eestile ette heitnud või probleemina välja toonud, et teadus- ja arendustegevus on üsna killustunud. Tegelikult on see siin saalis ka täna läbi käinud, et teadusasutused ja ettevõtjad võiksid märksa rohkem leida ühist keelt selles osas, millega teadusarendus täpselt tegelema peaks, et sellest kõige rohkem kasu oleks. Arengufond on oma nutika spetsialiseerumise analüüsis välja käinud mõtte, et meil võiks olla kasvualade arendustegevuse innovatsioonikeskus, kelle üks roll oleks just edendada klastrite ja eri teadusasutuste vahelist koostööd. Kui ma olen küsinud selle kohta haridusministrilt ja majandusministrilt, siis nende sümpaatiat see idee võitnud ei ole. Mida teie arvate?

Andrus Ansip

Koostöö klastrite raames on kindlasti maailmas tihedas konkurentsias läbilöömiseks vajalik. See on pigem eeldus kui mingisugune moodne lahendus. Klastrid tekitavad sünergiaid ja ettevõtete areng klastris on märksa kiirem kui iseseisvalt edasi pürgides. Missuguseid ametlikke meetmeid tuleks rakendada, et klastreid rohkem tekiks, seda on minul küllalt raske öelda. Tavaliselt klastreid tekivad iseseisvalt ilma formaalse reguleerimiseta, ja kui nad on tekkinud, siis riigid hakkavad neid toetama. Minu arusaamist mööda toetab ka Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus väga selgelt Eestis tegutsevaid klastreid. Mõnede klastrite puhul, kui me räägime teadusklastritest, saame öelda, et tegemist on Põhjala-Balti piirkonna klasteritega. Näiteks kui jutt on geenitehnoloogiast, siis võime tervet seda piirkonda nimetada klasteripiirkonnaks. Ma ei usu sellesse, et moodustame ühe asutuse, ja klastreid tulevad. Nii lihtsad need asjad tavaliselt ei ole, aga iga hea ettepanek vajab kaalumist.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Arto Aas!

Arto Aas

Aitäh, austatud peaminister! Me oleme täna päris palju Eestist rääkinud ja ka mina arvan, et asjad liiguvad õiges suunas õige tempoga. Aga ma tahan küsida teie arvamust Euroopa Liidu toimivate arengute kohta. Ühest küljest on hea uudis, et Euroopa Liidu järgmise eelarve perspektiivis innovatsioonile ning teadus- ja arendustegevusele eraldatavad summad kasvavad päris jõudsalt. Teisest küljest aga teeb murelikuks, et Lõuna-Euroopa riikides on investeringud teadus- ja arendustegevusse küllaltki väikesed, jäädes kõvasti maha Skandinaavia riikide ja üldse Põhja-Euroopa omadest. See tähendab seda, et kaugemas perspektiivis nad lõikavad oma kasvuvõimalused ära ning lõhe põhja ja lõuna vahel süveneb. Mida teie sellest arvate? Teil on ju olnud arvukaid kohtumisi ka oma kolleegidega Lõuna-Euroopast.

Andrus Ansip

Teadus- ja arendustegevuse investeringute suurus ei peegelda väga adekvaatselt teadus- ja arendustegevuse seisuga konkreetsetes riigis. On ju teada, et teatud tööstusvaldkondades on tea-

dus- ja arendustegevuse tähtsus uue produkti loomisel väga suur, teistes valdkondades uue produkti loomine nii palju teadus- ja arendustegevust ei eelda. Need riigid, kus on hästi arenenud näiteks farmaatsiatööstus või autotööstus, peaksid juba postuleeritult olema teadus- ja arendustegevuses ees maadest, kus põhilised tegevusalad on seotud näiteks metsanduse ja metsatööstusega. Lihtsalt üks tööstusharu eeldab suuremaid teadus- ja arendustegevuse investeringuid uue toote loomises kui teine tegevusala.

Ma ei tahaks neid pingeridasid kuidagi selliselt koostada, et mõni riik paistaks halvas valguses. Pingeridade koostamise eesmärk ei tohiks olla kedagi halvustada. Samas on teada, et Lissaboni strateegias seati eesmärk investeerida teadus- ja arendustegevusse erasektori ning avaliku sektori ühise panusena 3% sisetööstuse kogutoodangust. On olnud kriitikut, kes on öelnud, et see eesmärk oli liiga ambitsioonikas ja Lissaboni strateegia läks vett vedama. Usun, et see on liiga kergekäeline väide ja Eesti puhul see paika ei pea. Meie jaoks on Lissaboni strateegias seatud eesmärk, too 3% sisetööstuse kogutoodangust, eesmärk, mille poole me kõik oleme tahtnud ka siin Riigikogu saalis konsensuslikult püüelda.

Kriisi ajal on arenenud tööstusriikides investeringud teadus- ja arendustegevusse enamasti kasvanud. Sellel on oma suhteliselt lihtne seletus. Kui majanduslanguse ajal hakatakse autosid vähem ostma, siis peab autotööstur selleks, et saada pärast kriisist väljumist jälle autosid müüa, oma toodangut olulisel määral uuendama, et tarbijal tekiks soov uus auto soetada. Seetõttu vanades tööstusriikides panustatakse kriisi ajal eriliselt teadus- ja arendustegevusse. Kõigile on teada, et vana moest läinud tehnikat ei taha keegi pärast kriisi soetama hakata.

Samas on teadus- ja arendustegevus valdkond, kus on küllalt kerge kulutusi kärpida, täpselt nagu kaitsetööstuses või riigikaitstes. Teadus- ja arendustegevuses on investeringute osatähtsus väga suur ja kui seal jätta mingid aparaadid soetamata, siis on lihtne eelarvekulutusi kärpida. Aga kaugemas tulevikus maksab see, nagu ka teie oma küsimustes väitsite, nendele riikidele kätte. Eks see kõik ole optimeerimise küsimus. Kui ikka raha ei ole, raha väga napib, siis on minu arvates

ainult riikide valitsused ja parlamendid pädevad langetama otsuseid, missugused on prioriteetsed valdkonnad, millele tuleb kindlasti vahendeid leida, ja kus annab kulutusi kärpida.

Mul on hea meel, et Eestis ei ole kunagi isegi kaalutud ulatuslikku teadus- ja arendustegevuse summade kärpimist. Vastupidi, meil on valitsenud üksmeel selles, et teadus- ja arendustegevusse tuleb investeerida. Nagu ma tänagi ühe näite najal viitasin, idee väljakäimisest selle rakendumiseni võib minna enam kui sada aastat. Olen enne siit kõnepuldust öelnud ja kordan veel, et teadus- ja arendustegevusega on nii nagu porgandiga: kui kevadel seemet mulda ei pane, siis sügisel ei ole mõtet peenra ärde minna, et porgand üles võtta. Kui seemne mulda paned, siis on sügisel vähemalt lootust, kui suvi otsa on porgandi eest hoolitsetud. Tulemust ei pruugi ka siis tulla, saak võib ikalduda, aga kui seemet mulda ei pane, siis tulemust kindlasti ei saada.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Igor Gräzin!

Igor Gräzin

Austatud härra peaminister! Ma tulen tagasi keeleteema juurde. Probleem on selles, et teadlastel on omad kutsed ja kvalifikatsioonid ja nendele vastavad palgad. Kui kutset ja kvalifikatsiooni määratakse, siis hinnatakse muu hulgas ka avaldatud teaduspublikatsioone. Teaduspublikatsioonid, mis on avaldatud eesti keeles väljaspool ajakirju Keel ja Kirjandus ning Looming (Akadeemia näiteks sinna hulka ei kuulu), ei lähe teaduspublikatsioonidena mitte kunagi kirja. Ehk teiste sõnadega, õigus-teadlane, kes kirjutab eesti keeles, või morfoloog-lingvist, kes kirjutab eesti keeles, ei saa isegi nooremõpetajaks sel põhjusel, et ta ei ole justkui teadust teinud. Kas oleks võimalik seda süsteemi kuidagi niimoodi muuta, et teatud spetsiifilised eestikeelsed puhtteaduslikud tekstid siiski võetakse arvesse teadlase kvalifikatsiooni määramisel?

Andrus Ansip

Küllap on eestikeelsetes teadusajakirjades võimalik avaldada ka eestikeelseid teadusartikleid. Kui keegi tahab avaldada kas teadusliku või populaarteadusliku artikli mõnes seltskonnaajakirjas või ajalehes, siis seda ei loeta

teaduspublikatsiooniks mitte kusagil maailmas. Teaduslikud artiklid on ikkagi mõeldud avaldada spetsiifilistes väljaannetes ning ainult nende väljaannete põhjal peetakse statistilist arvestust, mille järgi seatakse pingeritta teadlasi, teadusasutusi ja ka riike. Aga see pole mitte ainus parameeter.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, peaminister Andrus Ansip! Asume läbirääkimiste juurde. Palun kõnetooli Mart Meri!

Mart Meri

Aitäh! Palun igaks juhuks lisaiega!

Aseesimees Laine Randjärv

Kaheksa minutit.

Mart Meri

Head kolleegid! Lugupeetud peaminister! Peaaegu täpselt aasta tagasi oli siin samal teemal arutelu, mille käigus ma mainisin ühe ebakindlust tekitava tegurina teadmatust, milleks kujuneb Euroopa Liidu teadusrahastu maht uuel finantsperioodil. Siis levis tõsiselt võetavaid kuuldusi, et esialgu kavandatud teaduseelarvet kärbitakse kõvasti, võib-olla koguni kuni nullkasvuni. Need kuuldused õnneks osutusid valeks, otse vastupidi: Euroopa Liidu järgmise seitseaastaku teadusuuringute ja innovatsiooni rahastu suureneb ligi 30%, ulatudes 80 miljardi euron. See on suurepärane uudis ka Eesti teadlastele, kes on seitsmenda raamprogrammi teadusraha taotlemisel vägagi edukad olnud. Euroopa Liidu uutest liikmesriikidest on Eesti olnud üks edukaimaid, kui mitte kõige edukam.

Ent tuleme tagasi Eesti siseasjade juurde aastal 2013. Sügisel hakkas siin levima kuuldu, mille sisu tõrkus mõistus uskumast. Kontrollisin, otsisin algallikaid, rääkisin inimestega – nii akadeemikute, doktorite kui ka mõne teadusasutuse juhiga –, võtsin kuuldust maha emotsioone kajastava indeksi, aga ikkagi jäid jutud õhku sellisel määral, et olen nende sisu hakanud pidama peaaegu et Eesti teaduspoliitika reaalsuseks.

Mida siis räägitakse? Näiteks seda, et seni riigi raha toel tegutsevast umbes 1900-st täiskoormusega teadustöötajast jääb palgale vaid 600–650, st üks kolmandik. See ei kõla usuta-

valt, aga ma leidsin selle kuulduse algallika, mis ei ole kellegi muu kui Eesti Teadusagentuuri juhi Andres Koppeli artikkel 4. oktoobri Sirbis. Tsiteerin: "Lihtne arvestus näitab, et praeguse sihtfinantseerimise ja institutsionaalsete toetuste ressursiga saab konkurentsivõimelise palgaga kindlustada umbes 450–500 teadlase töökohta. /.../ Personaalsete toetuste arvelt lisandub sama loogikaga rehkendades veel umbes 150." Edasi tsitaat jätkub: "Teadusagentuur määratleb oma uurimistoetuste eraldamisel vaid arvestusliku rahastatavate töökohtade arvu, arvestades seda, kui paljude töökohtade toetuseks raha olemas on." Niisiis, see 450–500 pluss 150 ongi kokku need 600–650 arvestuslikku töökohta, millele peaks justkui mahtuma kolm korda rohkem teadlasi.

Muidugi võib ette kujutada, et ühele arvestuslikule töökohale saab peita kaks poole koormusega teadustöötajat ja et iga kolmas läheb erasektorisse või välismaale. Aga selle poole koormusega pole ka enam lihtne. Teatavasti viis teadusagentuur äsja läbi institutsionaalsete uurimistoetuste taotluste hindamise, see tähendab suurte teaduskollektiivide, uurimiserühmade, teadusasutuste pikaajaliste uurimisteede hindamist. Esmased hindajad olid enamasti väliseksperdid, kes koostasid oma hinnangud kaugtööna, Eestis viibimata, ja nende retsensioonid on salastatud. Pärast esimest hindamisvoorust oli veel kaks. Lõpphinnangu on asutused ja uurimiserühmad küll endale lugemiseks saanud, kuid tagasiside on olnud paljudele mõru. On selgunud, et hindamise reegleid on käigu pealt muudetud või rakendatud valikuliselt, kas või sellesama poole kohaga töötamise puhul. Mõni teema on mõne osakoormusega töötava rühmaliikme tõttu läbi kukutatud, mõni jälle mitte.

Et mitte jääda tühisõnaliseks, tsiteerin seekord akadeemik Jüri Engelbrechti, endist Teaduste Akadeemia presidenti, 15. novembri Sirbist. "Vaatasin mitmeid retsensioone nendele taotlustele, mis rahastamisest ilma jäid. On huvitav tõdeda, et pikka aega edukale teadustegevusele koos paljude doktorantidega öeldakse: nii ei tehta üldse! Ometi on üle maailma laboreid, kus just nii tehakse, terved ajakirjad on pühendatud sellelaadsetele probleemidele jne. Näiteid retsensioonidest võib tuua palju, millest paraku ilmneb seegi, et retsensendid ei olnud teinekord taotlust korrali-

kult läbi lugenud või nõudsid erialaterminite selgitust."

Mul ei ole praegu käepärast andmeid, kui palju teadusteemasid sellisel viisil läbi kukkus. Aga julgen küll järeldada, et teadusagentuur on seekord ilmselgelt rikkunud klassikalise evalveerimise reegleid, mille tulemusena on otsuseid langetatud formaalsete ja salastatud retsensioonide alusel, ilma dialoogi või vaide esitamise võimaluseta. Nagu üks teine akadeemik, rahvusvaheliselt tuntud teadusrühma liider ütles: "Retsensioonid on rumalusi täis."

Strateegilisi, st tulevikku mõjutavaid küsitavusi on Eesti teadusaastas 2013 veelgi. On teadusvaldkondi, mis ei eelda suurte uurimiserühmade olemasolu. Näiteks humanitaarias või rahvusteadustes võib oivalisi tulemusi saavutada ka üksikuuriija või väga väike uurimiserühm. Üksikuuriija või näiteks ka Eesti-Soome tandem või väikerühm ei kvalifitseeru aga institutsionaalsete toetuste saajaks, vaid peab taotlema personaalset toetust. Praeguse rahastamisreformi tagajärjel pääseb sõelast läbi vaid 10% personaalse toetuse taotlejaid. Humanitaar-, sh rahvusteadused, aga ka sotsiaalteadused on jäänud tugeva surve alla.

Seda me ilmselt tajume ka homme siin saalis, kui arutusele tuleb Eesti teadus- ja arendustegevuse strateegia aastani 2020. See on selles mõttes paradoksaalne, et Eesti on seitsmenda raamprogrammi teaduskoostöö kategoorias silma paistnud just nimelt humanitaar- ja sotsiaalvaldkonnas – seda, muide, koos julgeoleku- ja kosmosevaldkonnaga.

Jah, mõistagi, teaduskorraldus vajab hooldamist, vajab järelkasvu koolitamist, võimalusi teenekate teadlaste väärivaks taandumiseks. Teaduse missiooniks peab olema tajutavalt positiivne mõju ühiskonnale, inimesele, loodusele. Teadusuuringud on järjepidev ja sihipärane tegevus uute teadmiste saamiseks. Rohmakad ümberkorraldused teaduskorralduses võivad tekitada haavu, mis kinni ei kasva, parimal juhul need ehk armistuvad. Võimalik, et aasta 2013 lähebki Eesti teaduslukkude haavade tekitamise aastana. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Ma palun kõnepulti kolleeg Ene Ergma! Kaheksa minutit.

Ene Ergma

Austatud juhataja! Head kolleegid! Lugupeetud peaminister!

Härra peaminister, tänan teid huvitava ettekande eest! Me kuulame peaministri ettekannet teadus- ja arendustegevusest igal aastal, aga kui tõsiselt me oleme mõelnud teaduse rollile meie elus? Arvan, et mitte eriti tõsiselt. Toon kaks näidet, üks neist on kaugest minevikust.

Kui Faraday käis välja oma elektromagnetilise induktsiooni teooria, küsis Inglise kuninglik varahoidja tema käest: "Mis sellest kasu on?" Faraday vastas lühidalt: "Sir, varsti te panete selle maksu alla." Mulle tuli Faraday meelde eelmise aasta riigieelarve arutelude ajal, kui me väga kaua arutasime elektriaktsiisi üle.

Teiseks, head kolleegid, enamik teist kasutab sülearvuteid, kuid kas olete mõelnud, et hoiate enda käes tööriista, mille võimsusest kasutate ainult mikroskoopilist osa? Tavakodaniku kasutuses on nüüdseks sellised arvuti-võimsused, millest teadlased alles paarkümmend aastat tagasi võisid ainult unistada. Progress toimub aga tänu sellele, et teadusmaailmas otsitakse pidevalt uusi lahendusi.

Nüüd Eesti teaduse juurde. See aasta on olnud hea. Nagu juba peaminister märkis, meie noorte väike ESTCube-1 sai mai algul ESA kanderaketi Vega abil tuule tiibadesse ja lendab edukalt meie kohal 600 kilomeetri kõrgusel. See start viis meid kosmoseriikide hulka, 42. riigina on meil orbiidil oma satelliit. Veel rohkem aga rõõmustab mind, et üks ESTCube'i autoreid Kaupo Voormansik käis välja originaalse idee, kuidas kasutada Copernicuse satelliidi Sentinel andmeid (tuletan teile meelde, et Copernicus ja Galilei on kaks kõige suuremat tulevast Euroopa Liidu kosmoseprogrammi) linnade pindala kasvu hindamisel. See omakorda võib aidata keskkonnakaitset planeerida ja infrastruktuuri arendada. Tartu Ülikooli meeskond tuli Copernicus Mastersi konkursi võitjaks, ja seda 144 projekti seas, mis esitati 23 Euroopa riigist.

Möödunud aastal kõnelesin teile firmast Skeleton, mis tegeleb nanopoorsetel süsinikul põhinevate superkondensaatoritega. Nüüd on Euroopa Kosmoseagentuuri ja Eesti koostööprojekti raames valminud SpaceCap prototüüpide katsetamine ESA poolt olnud nii edukas,

et kaks tõelist kosmosetööstuse hiidu – EADS Astrium ja Thales Alenia teevad konkureerivaid pakkumisi, et saada Eesti firma Skeleton partneriks. Samas on kosmosesektoris avaldunud juba ka reaalne huvi komertstoodete vastu, näiteks võib tuua läbirääkimised kompaniiga Qinetiq toodete müügiks väljaspool Eesti ja ESA programme.

Möödunud nädalal otsustas Eesti kosmoseasjade nõukogu teha Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile ettepaneku arutada ESA-ga liitumisläbirääkimisi valitsuskabinetis ning volitada Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi ning Ettevõtluse Arendamise Sihtasutust tegema ettevalmistusi kõnelusteks, et saada ESA täisliikme staatus. Härra peaminister, ma väga loodan, et te toetate seda ettevõtmist.

Nüüd aga tahan tuua hoopis teistsuguse näite, ja seda biotehnoloogia sektorist. See puudutab Vähiuuringute Tehnoloogia Arenduskeskust. Vähiuuringute TAK-i partneril aktsiaseltsil Kevelt on eesmärk jõuda ravimiga Virexxa, mis on emaka limaskestast vähi vastase ravimi kandidaat, nii Euroopa kui ka USA turule. Vähiuuringute TAK-i ja tema partnerite välja töötatud molekulaargeneetiliste testide rakendamine Eesti haiglates on laienenud. See tähendab, et patsiendid saavad täpsema diagnoosi ja põhjendatuma ravi. Lisaks saab hinnata teatud vähipatsientide perekonnaliikmete päriliku vähi riski. Selle tulemusel on teravdatud monitooringu abil võimalik pärilikke vähkkasvajaid diagnoosida ning ravida varases faasis. Kokkuvõttes säästetakse nii inimeste tervist kui ka haigekassa ressursse.

Aga tulen veel kord tagasi noorte juurde. Tallinna Tehnikaülikoolis on tehtud väga tähtis samm, et kõrgtasemel teadus- ja arendustegevus leiaks kiire tee ettevõtlusesse. Sel sügisel avati innovatsiooni- ja ettevõtluskeskus Mektory. Selle keskuse põhieesmärgid on tuua põnevasse keskkonda kokku üliõpilased, teadlased ja ettevõtjad, et lahendada ettevõtete tootarendusprobleeme ning rikastada tudengite teoorias õpitut praktilise prototüüpimise ja ettevõtetega koostöö kogemusega. Nii saaksid noored inimesed pärast õpingute lõpetamist alustada tööd ettevõttes kohe, ilma lisaväljaõppeta. Samuti populariseerib Mektory insee-neriat tehnikateaduste järelkasvule ning toetab koostöös Tehnopoliga üliõpilaste *start-up*

firmasid. Üks Mektory eesmärk on maksimaalne rahvusvahelistumine. Kaasatud on mitme riigi ülikoolid, üliõpilased ja õppejõud, et erinevate kultuuride, tööharjumuste, ideede ja huvitavate lahenduste kokkuviimisega edu saavutada.

Kahjuks see lühike aeg – kaheksa minutit – ei luba mul pikemalt rääkida, mis kõik on aasta jooksul toimunud Eesti teaduselus. Ma ei ole pessimist ega arva, et kõik on halvasti. Väga palju on hästi, aga väga palju on tekkinud ka probleeme. Neid on alati. Kui rääkida sellest, kuidas pannakse paika prioriteetsed suunad, siis ma olin ise juures, kui esmakordselt räägiti Eesti prioriteetidest. Siis oli 22 prioriteeti! Saate aru, need ei ole enam prioriteetidid, need on 22 suunda. Isegi kõige suuremad riigid piirduvad vähemate eelissuundadega. Mul oli võimalus kindlaks teha, mis toimub Hiinas – neil on ainult kaheksa prioriteeti. Nii et mis puutub prioriteetidesse, siis tehkem vähem, aga tehkem paremini.

Lõpetuseks. Minu erakond Isamaa- ja Res Publica Liit on kõige teaduslembesem erakond. Seda näitab kas või nelja Eesti Teaduste Akadeemia liikme kuulumine erakonda. Viimase, Andres Öpiku me valisime alles äsja akadeemikuks tehnikateaduste alal. Tahan kinnitada, et IRL jätkab teadus- ja arendustegevuse toetamist ka edaspidi. Suur tänu teile!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Ma palun kõnetooli Urmas Klaasi!

Urmas Klaas

Proua aseesimees! Head kolleegid! Austatud peaminister! Reformierakonna fraktsiooni nimel rääkides ma kindlasti jagan seda tunnustavat kammertooni, mis saatis peaministri traditsioonilist ülevaadet teadus- ja arendustegevusest ning valitsuse poliitikast selles valdkonnas. Tõepoolest, asjad liiguvad õiges suunas. Kui me varasematel aastatel oleme mures olnud, et meie kulutused teadus- ja arendustegevusele, nii avaliku kui erasektori omad, peaksid märksa kasvama, siis nüüd me räägime üha enam, et need kulutused võiksid olla täpsemini sihitud. Siis tooksid need majanduslikus mõttes rohkem kasu. Nagu ka peaminister oma kõnes väga õigesti mainis, probleem on teadus- ja arendustegevuse väheses majan-

duslikus mõjus. Teaduse ja ettevõtlussektori sünergia peaks suurem olema. See eeldab aga, et teadus- ja ettevõtlussektor teevad paremat koostööd.

Meie arvates on teadus- ja arendustegevuse hoogsama arengu võtmesõna oskus näha seoseid erinevate valdkondade vahel ning haarata tervikut ehk siis horisontaalne koostöö, millest räägib ka Eesti teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni strateegia 2014–2020 "Teadmistepõhine Eesti", mida me hakkame homme arutama. Me oleme täna rääkinud pikalt ja põhjalikult teadus-arendustegevuse ülemisest tipust ehk nn puhtast teadusest ja selle saavutuste ellurakendamisest. Lubage mul aga juhtida tähelepanu tervikule ehk seostele üldharidusega, teadus- ja arendustegevuse seosele üldharidusega. Kui seda vundamenti ei ole, siis ei ole ka seal tipus võimalik vilju noppida ja mõelda, kuidas või mida me saame maksustada ja kust ühiskond rohkem kasu saab. Ma soovitan teil kõigil tutvuda õpilastele leiutajate konkursi tulemustega. Meie üldhariduskoolides õppivad lapsed pakkusid välja 626 ideed. Ja seda noorte leiutajate konkursi ei korralda mitte keegi muu kui meie Eesti Teadusagentuur – seda küll koos teistega. Niisugune tegevus on väga tähtis ja sellepärast on reformide läbiviimine üldhariduse valdkonnas, mida me praegu teeme, teadus- ja arendustegevuse seisukohalt ääretult oluline.

Kui jutt on üldharidusest ja haridusest laiemalt, siis me ei tohi hetkekski unustada, et teadmiste kõrval on hariduse kaks muud komponenti oskused ja loovus. Oskuste all mõeldakse ka oskust teha koostööd ja sotsiaalseid oskusi. Nende arendamine on võtmetähtsusega. Ma tahan toonitada, et üldharidust ümber korraldades on tähtis akadeemilise gümnaasiumihariduse arendamine, nn puhaste gümnaasiumide loomine. Praegu on siht aastaks 2020 tagada, et igas maakonnakeskuses on puhas gümnaasium. See loob otsese aluse selleks, et teadus- ja arendustegevus oleks meil alati heal järjel. Ettevõtlusõpe peab olema kõigis koolides, ja mitte ainult gümnaasiumiastmes, vaid ka kõigis põhikoolides.

Palun lisaiega!

Aseesimees Laine Randjärv

Palun, kolm minutit juurde!

Urmas Klaas

Ettevõtlusõpe peaks olema võimalikult tiheidalt seotud reaalse ettevõtlusega, mis tähendab, et ettevõtlust õpetaksid ka tegelikud ettevõtjad.

Astume sammu edasi, räägime kõrgharidusreformist, mis siin saalis mõni aeg tagasi ülikooliseaduses sai heaks kiidetud. Kõrgharidusreform näeb teadus- ja arendustegevuse tõhusdamiseks ette hulga võimalusi, mida me veel ei ole piisavalt kasutanud. Pean silmas näiteks seda, et seadusandja lõi võimaluse asutada meie kõrgkoolides erasektori stipendiumid, et sel moel tihendada ettevõtluse ja kõrgkoolide seost ning saavutada, et noored akadeemikud mõtleksid oma karjääri peale ka ettevõtluses. Meil on tõesti probleem selles, et ettevõtluses on vähe doktorikraadiga inimesi. Kui ettevõtteks oleks rohkem akadeemiliselt kompetentseid inimesi, kelle teadmistest on kasu, siis firmad näeksid ka tulu, mis tõuseb ülikoolide ja ettevõtete vahelisest koostööst.

Reformierakonna fraktsioon tunnustab Vabariigi Valitsust, meie ministereid, kõrgekooli ning teadus- ja arendusasutusi hea töö eest teadus- ja arendustegevuse arendamisel, aga leiab, et on veel hulgaliselt kasutamata võimalusi. Peame silmas just võimalikku koostööd eri valdkondade ja eri asutuste vahel. Ning veel kord: koostööoskuse arengu seisukohalt on hästi tähtis kõik see, mida me praegu teeme üldhariduse ümberkorraldamisel. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Nüüd kutsun kõnetooli peaminister Andrus Ansipi, et anda talle võimalus lõppsõna öelda. Palun!

Andrus Ansip

Austatud eesistuja! Austatud Riigikogu, tänan sisuka arutelu eest! Ma nõustun Mart Meri kriitikaga institutsionaalsete grantide jagamise kohta. Jah, see on teadlasringkondades tekitanud küllalt palju küsitavusi, et retsensioonid on siia maani salastatud. Eks salastamine tekitab kõigis eluvaldkondades alati spekulatsioone ja suuri probleeme. Tundub, et ka teadusgrantide jagamisel on kõige suurem probleem seotud sellega, et retsensioonid on kõigile asjaosalistele saladuseks jäänud. Kui asjaosalised ei saa retsensioone ise hinnata, siis jäävad kõhklused ja kahtlused, kas raha

jagamine ikkagi päris õige oli. Ma tean, et teaduste akadeemial on uue aasta alguses plaanis sellealane seminar. Samas ei ole institutsionaalsete grantide jagamine ainus teadusraha jagamise viis. Sellele lisanduvad personaalsed grantid ja baasrahastamine. Nii et teadlastel ei maksa küll tulevikku pessimismiga vaadata.

Eesti teadlaste ja inseneride summaarne täistööaja ekvivalent on järjepidevalt kasvanud. Kui 1999. aastal oli Eestis kõikides sektorites 3002 teadlast ja inseneri, siis 2012. aastal oli neid 4582. Kasv on olnud märkimisväärne. Samas on tubli kasv olnud ka kõrgharidussektoris. 1999. aastal oli meil 1991 teadlast inseneriharidussektoris, 2012. aastal oli neid 2534. Riiklikus sektoris on samal ajavahemikul teadlaste ja inseneride arv kahanenud, aga see on suures osas seletatav üleminekuga riiklikust sektorist kõrgharidussektoris ehk avalik-õiguslikku sektorisse. 1999. aastal oli meil 620 teadlast riiklikus sektoris ja 2012. aastal oli neid 546. Samas erasektoris on teadlaste ja inseneride arvu kasv olnud ikka väga märkimisväärne: 1999. aastal 379, aasta varem, 1998. aastal 291 ja 2012. aastal 1421 teadlast erasektoris. Veel kord: 1999. aastal oli Eestis teadlasi kõikides sektorites kokku 3002, 2012. aastal 4582. Seega teadlaste arvu kasv on olnud päris märkimisväärne ja ma prognoosin, et see suureneb ka tulevikus. Seda eelkõige tänu sellele, et uuel Euroopa Liidu eelarveperioodil suunatakse teadusrahast märksa enam teadlastele ja vähem läheb betooni, majadesse. Meie teaduse infrastruktuur ehk taristu on praeguse eelarveperioodi jooksul suures osas juba ajakohastatud.

Loomulikult tuleb toetada Riigikogu esimehe kosmoseinitsiatiive. Need on meie jaoks olulised olnud ja jäävad loomulikult kõigi valitsusliikmete silmis oluliseks ka tulevikus. Aga tänan südamest teid veel kord konsensusliku toetuse eest Eesti teadus- ja arendustegevusele!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu, härra peaminister! Esimese päevakorrapunkti arutelu on ammendunud.

2. Maareformi seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (516 SE) teise lugemise jätkamine

Aseesimees Laine Randjärv

Me liigume järgmise päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud maareformi seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 516 teise lugemise jätkamine. Palun ettekandeks kõnetooli maaelukomisjoni aseesimehe Aivar Koka!

Aivar Kokk

Hea juhataja! Head kolleegid! Eelnõu teine lugemine katkestati tänavu 10. detsembril. Muudatusettepanekute esitamise tähtaeg oli 12. detsember kell 10. Riigikogu liikmed, fraktsioonid ega teised komisjonid muudatusettepanekuid ei esitanud. Komisjoni poole pöördus Notarite Koda, kes tegi ettepaneku jätta eelnõust välja maareformi seaduse § 35¹ täiendamine lõigetega 8 ja 9, mis näevad ette hoonestusõiguse lepingu ja reaalkoormatise seadmiseks asjaõiguslepingu sõlmimise kirjalikus vormis senise notariaalse vormi asemel.

Maaelukomisjon arutas eelnõu teise lugemise jätkamise ettevalmistamiseks oma 12. detsembri istungil. Istungil osalesid ka Siseministeriumi ja Maa-ameti esindajad. Notarite Koja ettepanekut komisjon ei toetanud, pidades lepingu notariaalsest vormist loobumist mõistlikuks, sest see kiirendab oluliselt hoonestusõiguse seadmist ja võimaldab riigil kulusid kokku hoida. Notarite Koja kirjas märgitud abikaasade õiguste kaitse on võimalik sama hästi tagada maareformi seaduse § 22¹ lõikega 4². Selline regulatsioon võimaldab esitada hoonestusõiguse seadmise avalduse mõlemal abikaasal ühiselt ja annab abikaasadele nõudeõiguse kinnistusraamatu kande parandamiseks. Hoonestusõiguse seadmise korral on tegemist kinnistusraamatu esmakandega ja hoonestusõiguse võõrandamise korral on tehingu notariaalne vorm kohustuslik. Seega iga järgmise tehingu puhul on notaril kohustus kontrollida, kas tegemist on abikaasade ühis- või lahusvaraga. Komisjon otsustas sõnastada kolm muudatusettepanekut.

Eelnõu paragrahvi 1 täiendatakse uue esimese punktiga: muudetakse maareformi seaduse § 21 lõikeid 2 ja 3, mis reguleerivad maa erastamist välismaalasele ja välismaisele ju-

riidilisele isikule. Mõlemal juhul sätestatakse täiendav võimalus erastada kinnisasjaga piirnevaid, iseseisva kasutusvõimaluseta maid, mis on nimetatud § 22 lõikes 1³.

Veel täpsustatakse hoonestusõiguse seadmist juhul, kui ehitis on abikaasade ühisvara. Maareformi seaduse § 35¹ täiendatakse lõikega 10, milles sätestatakse hoonestusõiguse seadmine mõlema abikaasa kasuks nende ühise avalduse alusel ning abikaasa õigus saada kantud hoonestusõiguse omanikuna kinnistusraamatusse, kui ehitis on abikaasade ühisvara.

Eelnõu § 3 punktis 4 täpsustatakse maareformi käigus kasutusvaldusesse antud maa omandamise seaduse § 8 lõiget 2. Lisaks eelnõu senises tekstis olnud lõike esimese lause muutmisele täiendatakse lõike teist lauset ja muutmise sättes esitatakse kõnealuse lõike terviktekst.

Maareformi käigus kasutusvaldusesse antud maa omandamise seaduse § 3 lõike 1 kohaselt ei kuulu kohalikule omavalitsusele tema ülesannete täitmiseks või muul avalikul eesmärgil vajalik maa omandamisele. Sellesama paragrahvi lõike 4² kohaselt otsustab sellise maa võõrandamise võimaluse maavanem. Muudatustega täpsustatakse § 8 lõike 2 teist lauset, et maa võõrandamise ulatuse väljaselgitamisel arvestab maavanem ka kohaliku omavalitsuse huvi, lähtudes kohaliku omavalitsuse kehtestatud strateegilistest dokumentidest, näiteks kinnitatud arengukavast või kehtestatud planeeringust.

Maaelukomisjon otsustas esitada eelnõu teise lugemise jätkamiseks Riigikogule täna ja teha ettepanek teine lugemine lõpetada ning kui teine lugemine lõpetatakse, võtta kolmas lugemine täiskogu päevakorda 19. detsembril. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Kas ettekandjale on küsimusi? Küsimusi ei ole. Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole. Eelnõu 516 muutmiseks on juhtivkomisjon ehk maaelukomisjon teinud kolm ettepanekut. Vaatame need läbi. Muudatusettepanek nr 1, juhtivkomisjoni ettepanek on arvestada täielikult. Muudatusettepanek nr 2, ettepanek on arvestada täielikult. Muudatusettepanek nr 3, ettepanek on arvestada täielikult.

Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 516 teine lugemine lõpetada. Teine lugemine on lõppenud.

3. Tolliseaduse, karistusseadustiku ning kultuuriväärtuste väljaveo, ekspordi ja sisseveo seaduse muutmise seaduse eelnõu (515 SE) teine lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Tänane kolmas päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud tolliseaduse, karistusseadustiku ning kultuuriväärtuste väljaveo, ekspordi ja sisseveo seaduse muutmise seaduse eelnõu 515 teine lugemine. Palun ettekandeks kõnetooli majanduskomisjoni liikme Arto Aasa!

Arto Aas

Austatud juhataja! Head kolleegid! Tutvustan selle eelnõu muudatusettepanekuid ning menetlust esimese ja teise lugemise vahel. Tuletan meelde, et eelnõu peamine eesmärk on karmistada karistusi sularaha deklareerimata üleveol piirilt piirile ja võimaldada kaubaautode kaalumist. Eelnõu algatas Vabariigi Valitsus s.a 21. oktoobril, esimene lugemine toimus täiskogu ees 12. novembril. Muudatusettepanekute esitamise tähtaeg oli 26. november kell 17, selleks ajaks ei laekunud ühtegi ettepanekut fraktsioonidelt ega Riigikogu liikmetelt. Majanduskomisjoni töörühm valmistas ette eelnõu komisjoni istungiks 4. detsembril ja komisjon arutas seda 12. detsembril. Komisjoni istungil osales ka Rahandusministeeriumi esindaja Eve-Ly Kübard. Komisjon otsustas teha eelnõu kohta kaheksa muudatusettepanekut, millest kolm esitas komisjonile Rahandusministeerium. Ette rutates võib öelda, et kõik kaheksa muudatusettepanekut kiideti heaks konsensusega.

Muudatusettepanekud on teile kättesaadavad, neid oli kaheksa, nagu ma juba ütlesin, enamik keelelised ja tehnilised parandused. Näiteks muudatusettepanekus nr 1 vahetatakse sõna "väljendites" sõnaga "sõnaühendites". Muudatusettepanek nr 2: varasem sõnapaar "Euroopa Liit" asendatakse sõnaga "liit" jne. Muudatusettepanekus nr 6 on natuke sisulisem parandusettepanek. Majandustegevuse seadus-

tiku üldosa seadus jõustub 2014. aasta 1. juulil ja seal on kirjas, et võetakse kasutusele majandustegevusega seotud toimingute tegemiseks ühtne kontaktpunkt ehk Eesti teabevärv, mille kaudu hakkavad ettevõtjad majandustegevusega seotud teateid esitama. Seepärast on seaduseelnõu muutmiseks tehtud ettepanek, et eelnõuga esitatakse tolliseaduse § 72¹ lõikele 4 kaks sõnastust, millest teine hakkab kehtima koos majandustegevuse seadustiku üldosa seadusega 2014. aasta 1. juulil. Muudatusettepanekus nr 7 tehti täpsustus, et varem oli ühes paragrahvis juttu süüteost, edaspidi räägitakse kuriteost. Sellised keeleliselt formaaljuridilised täpsustused siis. Ja veel üks sisulisem muudatusettepanek oli viimane, nr 8. Otsustasime seaduse jõustumise tähtaega ühe kuu võrra edasi lükata, kuna menetlus on võtnud pisut kauem aega. Algselt oli plaanis seadus jõustada 1. jaanuaril 2014, komisjon aga arvas konsensusega, et Vabariigi Presidendil ja turuosalistel on mugavam, kui seadus jõustub 1. veebruaril 2014.

Kõiki muudatusettepanekuid toetati komisjonis konsensusega, ka neid protseduurilisi ettepanekuid, mida ma praegu ette lugema hakkam. Majanduskomisjon otsustas esitada eelnõu teisele lugemisele Riigikogu täiskogu päevakorda 17. detsembriks ja teha ettepanek teine lugemine lõpetada. Juhul kui teine lugemine lõpetatakse, on ettepanek viia kolmas lugemine läbi 19. detsembril. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Kas ettekandjale on küsimusi? Küsimusi ei ole. Suur tänu, Arto Aas! Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Läbirääkimisi avada ei soovita. Seaduseelnõu kohta on majanduskomisjon teinud kaheksa muudatusettepanekut ja me vaatame need läbi. Muudatusettepanek nr 1, juhtivkomisjon – arvestada täielikult; nr 2, juhtivkomisjon – arvestada täielikult; nr 3, juhtivkomisjon – arvestada täielikult; nr 4, juhtivkomisjon – arvestada täielikult; nr 5, juhtivkomisjon – arvestada täielikult; nr 6, juhtivkomisjon – arvestada täielikult; nr 7, juhtivkomisjon – arvestada täielikult; nr 8, juhtivkomisjon – arvestada täielikult.

Juhtivkomisjoni ettepanek oli eelnõu 515 teine lugemine lõpetada. Muudatusettepanekud on läbi vaadatud, teine lugemine on lõppenud.

4. Erakonnaseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (439 SE) teine lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Liigume edasi neljanda päevakorrapunkti juurde, milleks on põhiseaduskomisjoni algatatud erakonnaseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 439 teine lugemine. Palun ettekandeks kõnetooli põhiseaduskomisjoni esimehe Rait Maruste!

Rait Maruste

Proua juhataja! Head kolleegid! Põhiseaduskomisjoni s.a 23. mail algatatud eelnõu 439 esimese lugemise arutelu toimus Riigikogu täiskogus 24. oktoobril ja esimene lugemine lõpetati. Eelnõu muudatusettepanekute esitamise tähtajaks määras Riigikogu juhatus 7. novembri. Tähtajaks laekus üheksa muudatusettepanekut: Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon tegi neli ettepanekut, Andres Herkel ja Juku-Kalle Raid tegid kahe peale kolm ettepanekut ning Andres Herkel ja Juku-Kalle Raid tegid kumbki ka eraldi ühe ettepaneku. Lisaks esitas põhiseaduskomisjon eelnõu 439 kohta ka ise neli muudatusettepanekut. Komisjon arutas tehtud ettepanekuid kolmel istungil: 19. novembril, 3. detsembril ja 9. detsembril. Järgnevalt lubage mul tutvustada esitatud ettepanekuid ja nende suhtes võetud seisukohti.

Esimese muudatusettepaneku esitajad on Riigikogu liige Juku-Kalle Raid ja Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon. Muudatusettepaneku sisu on muuta erakonnaseaduse § 6 lõiget 2 ning sätestada, et erakond registreeritakse, kui sellel on vähemalt 500 liiget. Kehtiv seadus teatavasti näeb ette 1000 liiget. Kuna Juku-Kalle Raidi ja sotsiaaldemokraatide ettepanek oli sisult samane, siis otsustas komisjon liita need üheks ettepanekuks, millel on kaks esitajat. Sama sätte muutmise ettepaneku tegi ka Andres Herkel, kes pakkus, et erakonna võiks registreerida siis, kui sellel on vähemalt 200 liiget. Andres Herkel leidis, et ühiskonnale tuleks anda signaal, et erakonna asutamiseks vajalike liikmete arvu vähendamine soodustab erakondlikku mitmekesisust. Samas ütles Andres Herkel komisjoni istungil, et juhul kui Juku-Kalle Raidi ja Sotsiaaldemokraatliku

Erakonna fraktsiooni ülalnimetatud ettepanek leiab komisjonis toetust, siis võtab ta oma ettepaneku tagasi. Pikema arutelu tulemusel otsustas põhiseaduskomisjon, et erakonna registreerimiseks vajalike liikmete arvu võiks viia 1000 liikmelt 500-le, suurendamaks poliitilist mitmekesisust ja loomaks paremaid võimalusi uute erakondade tekkeks. See muudatusettepanek on põhimõtteliselt samasuunaline ja kooskõlas ka rahvakogult tulnud ettepanekuga võimaldada asutada erakonda väiksema arvu liikmetega. Hääletustulemusega poolt 5, vastu 4, erapooletuid 2 leidis see ettepanek põhiseaduskomisjonis toetust. Andres Herkel võttis oma ettepaneku tagasi.

Muudatusettepaneku nr 2 sisuks on sisend, mille andis erakondade rahastamise järelevalve komisjon, et korrigeerida ja muuta erakondade aruandluse nõudeid. Muudatusettepanekus nähakse ette, et erakond ei esita enam valimiskampaania aruannet eraldi. Selle asemel esitab ta erakondade rahastamise järelevalve komisjonile kvartalite kaupa tulude ja laekumiste aruande ning teeb seda kvartalile järgneva kuu kümnendaks kuupäevaks. Kulude aruandes esitab erakond tehtud kulud järgmises jaotuses: poliitilise tegevuse kulud, tööjõukulud ja majandamiskulud. Lisaks näeb muudatusettepanek ette, et poliitilise tegevuse kulud esitab erakond järgmiselt: reklaamikulud liigiti (tele-, raadio-, interneti-, väli- ja ajakirjanduslik reklaam, reklaamtrükised), suhtekorralduskulud, publikatsioonide kulud, avalike ürituste kulud ja muud poliitilise tegevuse kulud. Eraldi esitatakse majandamis- ja personalikulud. Põhiseaduskomisjon leidis, et erakonnaseaduses nimetatud valimiskampaaniat ja sellega seotud kulusid pole võimalik selgelt määratleda ei sisu ega perioodi mõttes, mistõttu on neid kulusid võimatu või väga raske kontrollida. Erakond on poliitiline ühendus, mille eesmärk on oma poliitiliste huvide väljendamine ning võimu teostamine, ja seda pidevalt, mitte ainult ühel perioodil. Komisjon leidis, et iga kvartali kohta esitatav aruanne annab nii valijaskonnale kui ka erakondade rahastamise järelevalve komisjonile võimaluse saada operatiivselt ülevaade erakonna tegevusega seotud kuludest ning võrrelda neid erakonna tulude ja saadud laenudega. Selline aruandluskeem vähendaks oluliselt erakondade halduskoormust ja perioodiliselt tehtav aruanne võimaldaks

jälgida erakondade majandus- ja rahandustegevust raamatupidamislikult. Muudatusettepaneku kohaselt avalikustatakse erakonna kulude kvartaliaruanne erakondade rahastamise järelevalve komisjoni veebilehel, kus avalikkusel on võimalik seda analüüsida ja hinnata.

Muudatusettepanekud nr 3 ja 4 käsitlevad annetamist. Muudatusettepaneku nr 3 on esitanud Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon ning sellega soovitakse muuta erakonnaseaduse § 12³, sätestades, et annetus erakonnaseaduse mõistes on Eesti Vabariigi kodakondsusega, alalise elamisõiguse ja pikaajalise elaniku staatusega füüsilisest isikust annetaja tehtud annetus. Ühesõnaga, täpsustatakse nõudeid, mida esitatakse annetajale. Komisjon otsustas muudatusettepanekut toetada, leides, et pakutud regulatsiooni tuleks täpsustada, märkides ära, et annetada võivad Eesti Vabariigi kodakondsusega, Eestis alalise elamisõigusega ja pikaajalise elaniku staatusega isikud. See ettepanek kiideti ka heaks.

Muudatusettepaneku nr 5 on esitanud Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon ning sellega soovitakse muuta erakonnaseaduse § 12⁷ lõikeid 1 ja 2, mis kehtivas regulatsioonis näevad ette erakondadele riigieelarvest tehtavate eraldiste alused. Sotsiaaldemokraatliku Erakonna ettepanek näeb ette, et eraldised riigieelarvest peaksid olema jaotunud selliselt, et 50% jagatakse võrdselt kõigi Riigikogusse valituks osutunud erakondade vahel ning 50% jagatakse proportsionaalselt saadud häälte arvu järgi. Muudatusettepaneku arutamisel komisjonis avaldati arvamust, et kui nimetatud muudatusettepanek vastu võtta, siis väheneb tegelikult häälte kaal, kuna sellisel juhul jagatakse vaid 50% eelarvelistest vahenditest vastavalt häälte arvule ja see viiks proportsionaalsest valimissüsteemist tuleneva jaotuse nihkesse. Sel põhjusel otsustas komisjon ettepanekut mitte toetada (poolt oli 3, vastu 7 ja erapooletuid 1).

Kuuenda muudatusettepaneku on esitanud Andres Herkel ja Juku-Kalle Raid ning see seondub muudatusettepanekuga nr 5. Ettepanek on, et riigieelarvelist toetust saaksid erakonnad alates nendest, kes on saanud 1% häältest. Ka see ettepanek ei leidnud peale arutelu toetust (poolt oli 3, vastu 7 ja erapooletuid 1). Tuletan meelde, et varem olime nõustunud sellega, et riigieelarvelist toetust hakatakse maks-

ma alates nendest erakondadest, kes on saanud vähemalt 2% valimiskünnisest.

Muudatusettepaneku nr 7 on esitanud Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon ning selle sisu on kehtestada erakonna maksimaalseks lubatud reklaamikulude summaks 500 000 eurot aasta kohta. Erakonnaseaduse kohaselt loetakse reklaamiks otseseid või kolmandate isikute vahendusel tehtud kulutusi reklaamile televisioonis, raadios, internetis, ajalehtedes, ajakirjades, trükistes jne. Komisjon otsustas peale pikka arutelu seda ettepanekut mitte toetada. Põhjendus on, et sellest nõudest kinnipidamist on äärmiselt keeruline jälgida, sest erakonna tegevus on pidev ning tõmmata joont reklaami, teavituse ja tavalise tegevuse vahele on äärmiselt raske, komplitseeritud ja lõputuid vaidlusi kaasatoov. Selle pärast ja ka suure halduskoormuse tõttu otsustati ettepanekut mitte toetada (poolt oli 4, vastu 6, erapooletuid 1).

Muudatusettepanek nr 8 on tehnilist laadi ja tuleneb varem tehtud ettepanekutest.

Muudatusettepanekud nr 9 ja 10 on esitanud kolleegid Raid ja Herkel. Nende sisu on muuta Riigikogu valimise seadust, alandades valimiskünnist 5%-lt 4%-le. Andres Herkel selgitas, et see soodustaks värskete, uute poliitiliste jõudude tõusmist seadusandja tasemele või poliitilisele areenile. Kaalusime ka seda väga pikalt ja põhjalikult, leides lõpuks siiski, et meie 5% on üsna Euroopa keskmise lähedal ja tänapäeva tingimustes pole selle saavutamine ületamatu raskus. Pealegi, kui me toome künnise väga alla, siis võivad sellega kaasneda parlamendi suurem killustatus, potentsiaalselt suurem ebastabiilsus ja väiksem tõhusus. Seetõttu jäi ettepanek arvestamata (poolt 5, vastu 6 ja erapooletuid 0).

Viimase, 11. ettepaneku tegi põhiseaduskomisjon ja see puudutab eelnõu jõustumise aega. Algselt oli ette nähtud jõustada eelnõu seadusena järgmise aasta 1. jaanuaril, kuid pikale veninud ettevalmistustöö tõttu, mis on olnud küll väga põhjalik, me pakume uut jõustumisaega, 2014. aasta 1. aprilli.

Põhiseaduskomisjon otsustas esitada eelnõu teiseks lugemiseks Riigikogu 17. detsembri päevakorda ja tegi ettepaneku teine lugemine lõpetada. Täna!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Rait Maruste! Jätkame küsimustega. Palun, kolleeg Andres Herkel!

Andres Herkel

Aitäh, austatud juhataja! Austatud ettekandja! Viienda ja kuuenda muudatusettepaneku kirjeldamisel läks teil vist midagi natuke segamini. Need olid sotsid, kes tahtsid toetust hakata maksma 1%-st alates, mitte mina ja Juku-Kalle Raid. Ma tahan küsida aga ühe selgituse kohta. Kust üldse peaks tulema selline arusaam, et proportsionaalne valimissüsteem tähendab seda, et raha tuleb ka jagada proportsionaalselt? Kas siis majoritaarse valimissüsteemi puhul tuleks raha jagada majoritaarselt ehk kõik läheb võitjale?

Rait Maruste

Hea kolleeg! Põhimõtteliselt on teil selles mõttes õigus, et need asjad ei ole omavahel otse seotud. Aga kui me kasutame proportsionaalset valimissüsteemi, siis see peaks kuidagi kajastuma ka erakondade finantseerimises. Kui meil on riigieelarveline finantseerimine ja me lähtuksime sellest 50 : 50 printsiipest, siis oletades, et Riigikogus on neli erakonda, saaks igauks sellest 25% ja ülejäänud läheks jaotamisele vastavalt hääle kaalule. Hääle proportsionaalsuse mõju eelarvelisele finantseerimisele väheneks kaks korda. Selline on mu selgitus.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Jaak Allik!

Jaak Allik

Lugupeetud ettekandja! Ma saan aru, et see on nüüd põhiseaduskomisjoni esimene reageering nn Jääkeldri ja rahvakogu protsessile. Ma kardan, et need kosmeetilised parandused rahvakogus osalenuid just väga ei rõõmusta. Kas põhiseaduskomisjon kavatses jätkata rahvakogul tehtud ettepanekute arutamist, eriti just valimisseaduse osas? Ma olin väga üllatunud, et põhiseaduskomisjon ei toetanud isegi valimiskünnise langetamist 4%-le. Kui kaugele on jõudnud see nn Lukase-Herkeli paranduse arutamine, mis jagaks vähemalt kompensatsioonimandaadid pisut õiglasemalt? See läbis vist esimese lugemise. Kas see tuleb kunagi Riigikogus ka teisele lugemisele?

Rait Maruste

Hea kolleeg, me oleme rahvakogu ettepanekutega tegelnud väga pikka aega. Kõik, kes komisjonis on ja selle töös osalevad, võivad kinnitada, et me oleme tegelnud sellega pikka aega ja põhjalikult, et saaks võimalikult mõistliku ja kõiki pooli rahuldava tulemuse. Küll aga oleme olnud seda meelt, et meil on siiski parlamentaarne riik ja parlament ei saa olla rahvakogu täitevorgan, kes viib kõrvalekaldumatult ellu kõik talle lauale tõstetu. See ei tähenda, et ma kuidagi alahindaksin ja alavääristaksin rahvakogu initsiatiivi, aga meil on parlamentaarne riik ja parlamendil on kohustus vaadata asju laiemas kontekstis ning teha võimalikult tasakaalukad ja läbimõeldud otsused, mida me olemegi püüdnud teha.

Mis puudutab valimisseadust, siis meie komisjoni otsus oli, et lõpetame erakonnaseadusega asjad ära ja siis võtame ette valimisseaduse, niipalju kui seal teha vaja on. Niisiis ei ole midagi kõrvale jäetud ega unustatud. See puudutab ka Juku-Kalle Raidi ja Andres Herkeli ettepanekut, mis tuleb päevakorda järgmisel aastal.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Andres Herkel, teine küsimus!

Andres Herkel

Aitäh, proua juhataja! Teine küsimus on muudatusettepaneku nr 2 kohta. Kui ERJK leiab, et valimiskampaania aruande asemel tulevad kvartaliaruanded ja poliitilise tegevuse kulud on mõistlik konsolideerida eraldi rubriikidesse, nagu te siin eespool nimetasite, siis ühest küljest miks mitte. Samas võttis Riigikogu eelmisel nädalal vastu eelnõu, millega ettevõtjad pannakse oma tehinguid maksuametile hoopis detailsemalt deklareerima. Erakondadelt võtame detailsuse kohustuse maha ja ettevõtjatele paneme selle peale – kas see natuke imelik ei ole? Kuidas seda seletada?

Rait Maruste

Kõigepealt ma palun vabandust oma eksituse pärast, mida sa õigesti tähele panid ja millele tähelepanu juhtisid. Selle aruandluse detailsus ja sisu said väga põhjalikult läbi arutatud tulenevalt erakondade rahastamise järelevalve komisjoni enda ettepanekutest. Erakon-

dade rahastamise järelevalve komisjon on kollegiaalne organ, kus on esindatud erinevad vaated, hoiakud ja ootused, ning need muudatused said väga põhjalikult läbi arutatud ka erakondade peasekretäridega. Kas see on parim võimalik lahendus, seda ma ei tea, eks elu näitab. Mingiks ajaks peaks aga jätma selle asja rahule, et saaks hakata välja kujunema mingisugune rutiin, traditsioon ja tava. Elu näitab, kas see regulatsioon on õnnestunud või mitte, aga praegu püüdsime teha parimat. Kas see kõik õnnestus, ei tea.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Jevgeni Ossinovski!

Jevgeni Ossinovski

Aitäh! Lugupeetud ettekandja! Rahvakogu, mis mõneti oli avalikkuse ootuste väljendus, üks selgemaid taotlusi oli suurendada Eesti poliitilist konkurentsi, et olukorras, kus parlamendierakonnad saavad disproportsionaalselt palju finantsilisi ja organisatoorseid soodustusi, oleks ka teistel võimalik poliitilisel mänguväljal kuidagi võistelda. Selles küsimuses on võtmetähendus ikka just nimelt valimiskuludel. Te libisesite sellest küsimusest väga kiiresti üle. Tegelikult on rahvakogu 90%-liselt öelnud, et on vaja piirata valimiskulude mahtu. Sisuliselt te olete sellest küll rääkinud, aga tegelikku soovi asja analüüsida ja mingisugust regulatsiooni välja pakkuda ei ole olnud. Miks see niimoodi on?

Rait Maruste

Põhimõtteliselt olid vist kõik komisjonis osalejad seda meelt, et poliitilise kampaania kulusid võiks piirata või peaks piirama. On mõttetu põletada raha röögatuteks telereklamideks erakanalites jne. Aga kuidas seda kõike teha, et see ei tooks kaasa lõputuid vaidlusi, et ei peaks looma eraldi järelevalveorganit, kes ülekulutamis- ja vaidlusaluseid juhtusid lahendab ja hindab, mis tagajärjed sellel kõigel on? Arutanud seda edasi-tagasi, leidsime, et see on üsna lootusetu ettevõtmine. Päris kõrvale ei ole see siiski jäänud, sest ühe segmendiga tuleb ilmselt edasi tegelda. Teatavasti on meil ju menetluses ka nn Valdo Randpere eelnõu selle kohta, kuidas kontrollida avalike vahendite väärkasutust erakondlikus tegevuses. Teema on endiselt laua peal. Kui on mingisugune hea

lahend, kuidas teha järelevalvet ja muid seda laadi asju, kuidas vaidlusi ära hoida, siis oleks väga hea, meie oleme valmis ettepanekuid arutama.

Ma olen isiklikult väga selle vastu, et poliitilist protsessi peaks juhtima politseilise järelevalve ja sanktsioonidega. Demokraatia ei peaks toimima nii, et on olemas politseinik, kes käib järel ja mõõdab plakati üle või vaatab, kuidas see plakat paistab siit nurgast või sealt nurgast, kas on nähtav või ei ole nähtav. Minu arust ei ole see tee, mida pidi me peaksime edasi minema.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Andres Anvelt!

Andres Anvelt

Aitäh, proua juhataja! Hea ettekandja! Mu mõte keerleb sellesama küsimuse ümber, millele sa tegelikult praegu vastasid. Paragrahv 12¹ räägib erakonna rahastamise põhimõtetest ja selle lõige 3 konkureerib mingil määral korruptsioonivastase seaduse §-ga 5, mis räägib avaliku vahendi korruptiivse kasutamise keelust ja selle teo eest karistamisest. Reaalne elu näitab, et selle avaliku vahendi kasutamisel varjutakse valimiskampaaniaeelsesesse aega või tehakse kampaaniat mitte konkreetset isikut, vaid midagi muud reklaamides. Mis sa arvad, kas arutatava eelnõu § 12¹ ja kehtiva korruptsioonivastase seaduse nimetatud paragrahv lahendavad selle probleemi, mida me viimastel valimistel nägime?

Rait Maruste

Ma ei oska öelda. Me saame teha seda, et need rikkumised oleksid hukka mõistetavad, või väljendada selget hoiakut, et sellised asjad ei ole lubatud. See loob aluse järelevalveks avalikkuse ja üksteise üle. Nagu ma enne ütlesin, ei ole kindlasti lahendus see, kui me hakkame poliitilist protsessi juhtima politseiriigile omasel viisil, st näeme ette karistuse või poliitiliste parteide politsei või spetsialiseerunud politsei, kes hakkab parteide tegevust jälgima. Seejärel tuleks võimalikke rikkumisi kuidagi menetleda, kohtulikult lahendada jne. Ma arvan, et see ei ole küll tee, kuidas me peaksime edasi minema. Pigem on see poliitilise kultuuri ja käitumistavade kujundamise küsimus ja see on pikk tee. Me püüame teha nii

hästi, kui me oskame ja saame, sest teha saab ju ikka seda, milles kokku lepitakse. Kui kokku ei lepita, siis on raske midagi teha.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Indrek Saar!

Indrek Saar

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud komisjoni esimees! Paragrahvis 12³ on selline muudatus: "Erakonna juhatus võtab vastu annetuse vastuvõtmise korra. Annetuse vastuvõtmise kord avalikustatakse erakonna veebilehel." Kas sa võiksid selgitada, mis on selle muudatuse eesmärk, mis selle tulemusena paremaks läheb ja vahest ka seda, millest muudatuse eesmärk on alguse saanud?

Rait Maruste

Erakond on mittetulundusühing nagu iga teinegi, aga teistest MTÜ-dest eristab erakonda see, et nad saavad suures ulatuses riigieelarvelisi vahendeid ja ka annetusi. Kuna erakonnad viivad ellu poliitikat, siis peaks annete tegemine olema võimalikult läbipaistev ja arusaadav, sest igasugune kahtlus tekitab küsimusi ja väärtõlgendusi. Seda ei ole kellelegi vaja. Annetuste vastuvõtmise kord annaks selguse, mis viisil erakond annetusi kogub, kuidas ta need registreerib jne. See loob suurema läbipaistvuse ja võrreldavuse erakondade vahel ning loodetavasti korrastab ka seda tegevust, s.o annete vastuvõtmist, kui erakonnad ise eneseregulatsiooni korras endale reeglid kehtestavad.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Eiki Nestor!

Eiki Nestor

Austatud komisjoni esimees! Eelnõu vaadates ja rahvakogu ettepanekuid meelde tuletades peaksin ma ütleva, et komisjon ei ole vist päris õigesti aru saanud, mida meie, poliitikute käest oodatakse. Eelnõu on minu meelest lahja. Aga mind pani küsima üks sinu väide, et mitu riiki, näiteks Saksamaa ja veel mõned Euroopa riigid, on piiranud näiteks reklaamikaupade mahtu, seadnud kindlad reeglid, et vältida raha suurt mõju poliitikale. Sinu jutust jäi mulje, et seal on poliitilised protses-

sid kuidagi kehvasti juhitud. Mis neil seal siis viga on?

Rait Maruste

Hea küsija, üks asi on öelda, et seame kindla mahu. Aga kas me oskame väga täpselt piiritleda, mis sinna mahu alla käib? Missugune tegevus käib mahu alla ja kes teeb kindlaks, kas sellest mahust on kinni peetud või ei ole, missuguse tegevusega on mahtu ületatud? Minul isiklikult ei ole midagi selle vastu, kui me suudaksime seda teha, aga me peame mõtlema ratsionaalselt, kas me suudame sellega hakkama saada. Minu meelest suurem probleem kui see, on tegelikult meie olukord, kus erakonnad on kujunenud riigierakondadeks, kes saavad riigieelarvest põhiosa oma sissetulekust, ja seetõttu hääletame ise erakonna liikmetena erakondadele eraldatud raha suuruse üle. See nagu ei tekita üldse probleeme, küll aga raha kulutamine. Nii et võib-olla oleks mõistlik mõelda ka teistele viisidele, kuidas erakondade finantseerimist tagada. Võib-olla oleme senise lahenduse puhul keeranud natukene vindi üle. Näiteks Itaalia parlament keelas hiljuti erakondade riigieelarvelise finantseerimise üldse ära. Näiteid võib tuua igasuguseid, sõltub ikkagi sellest, missugune on konkreetse riigi poliitiline traditsioon, tava, ja vastavalt sellele siis ka käitatakse. Ühe või teise eeskujuks võtmine iseenesest probleemi ei lahenda.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Jevgeni Ossinovski, teine küsimus!

Jevgeni Ossinovski

Aitäh! Ma küsin edasi riigierakondade ja valimiskulude n-ö koosmõju kohta. Praegu saavad kõik parlamendi erakonnad riigieelarvelist toetust üle miljoni euro, sh suurima fraktsiooni erakond saab umbes poolteist miljonit eurot. Oletame, et tulevad valimised ja näiteks Reformierakond saab suhteliselt hea valimistulemuse ning näiteks Erakonna Eestimaa Rohelised tulemus jääb alla valimiskünnisele. Kuidas te hindate, kui suur osa valimistulemusest on tingitud sellest, et Reformierakonnal on palju paremaid ideid, ja kui suur hulk on tingitud sellest, et Reformierakond saab teha mitme miljoni euroseid valimiskam-

paaniaid, mida mõni teine erakond ei ole võimaline tegema?

Rait Maruste

Eks erakonnapoliitika ongi ideede võitlus, ideede valijateni viimine ja valijate veenmine. Ja kui üks erakond suudab oma programmi, vaateid paremini selgitada, siis on tal suurem valijate toetus. Demokraatliku poliitika olemus on ka see, et iga nelja aasta tagant toimuvad valimised, ning ei ole sugugi garanteeritud, et Reformierakond need võidab ja sotsiaaldemokraadid ei võida, võib-olla juhtub vastupidi. Täna oleme rääkinud ainult muudatusettepanekutest, aga eelnõus endas on teatavasti sees ka see, et me suurendame kordades nende erakondade finantseerimist, kes ei ületa valimiskünnist. Kui erakond kogub vähemalt 2% häältest, saab ta 30 000 eurot, kui kogutakse 3-4%, siis 60 000 ja lõpuks 4-5% puhul on 100 000-eurone riiklik toetus. See on üsna märgatav, mitmekordne võrreldes sellega, mis praegu on. Nii et elame-näeme, kuidas see asi toimib, võimalik, et me peame neid reegleid tulevikus jälle muutma.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Juku-Kalle Raid!

Juku-Kalle Raid

Suur aitäh! Tulen korraks tagasi selle 4%-se valimiskünnise juurde. Üldiselt on mulle jäänud mulje, et suur osa koalitsioonist arvab, et konkurents ühiskonnas on edasiviiv jõud. Mida rohkem on konkurentsi, seda parema tulemuse saame. Nüüd, kui on tekkinud idee suurendada konkurentsi poliitikas, nimetad sa seda miskipärast killustamiseks. Ma ei saa sellest hästi aru, et muidu konkurents ei ole ühiskonna killustamine, aga niipea kui see tungib parteimaastikule, siis on see killustamine ja väga halb. Äkki seletad mulle selle asja lahti.

Rait Maruste

Kolleeg ehk teab, et Eesti esimesel iseseisvusajal oli Riigikogus 14 erakonda ja iseseisvuse taastamise järel oli esimeses Riigikogus vist 11 erakonda. Nende kokkusaamine üheks koalitsiooniks ja ühtse poliitika kujundamine oli suur vaev. Esimesel iseseisvusperioodil lõppes see rahva suure pettumusega poliitikas, sest poliitikud ei suutnud oma suures konku-

rentsihas omavahel kokku leppida ja saabus vaikiv ajastu. Iseseisvuse taastamise järel oli meil ka väga muljetavaldav poliitiline mitmekesisus ja ometi jõuti väga kiiresti arusaamisele, et poliitilist maastikku tuleb konsolideerida, et oleksid tugevad, selge maailmavaatega erakonnad. Sinnamaani me oleme nüüd välja jõudnud, aga tuleb välja, et jälle ei ole hea. Sellepärast olime suhteliselt ettevaatlikud valimiskünnise allatoomisega, sest võib juhtuda ju ka niimoodi, et need tavapärased väljakujunenud erakonnad jäävad viigiseisu ja Riigikogusse tuleb nendele lisaks üks nišierakond. Euroopas on praegu mitu näidet, kus mitmesugused väikesed niši- või radikaalsed erakonnad on saanud poliitika kujundamisel kaaluks. Kas me tahame olukorda, kus poliitiline maastik sõltub ühe või teise radikaalse või vähem radikaalse erakonna kaaluksrollist, on mõtlemise koht. Ma ei ütle, et see tingimata peaks niimoodi juhtuma, aga see on võimalik. Me peame sellele mõtlema!

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Jüri Morozov!

Jüri Morozov

Aitäh, proua juhataja! Hea ettekandja! Oma ettekandes te ütlesite, et Riigikogu töö stabiilsuse saavutamiseks on hea, kui poliitilisi erakondi on Riigikogus vähem esindatud, ja see, kui neid on rohkem, st kui valimiskünnis on allapoole toodud, tekitab Riigikogu töös ebastabiilsust. Kummas te näete suuremat ohtu demokraatliku riigi arengule ning demokraatia hoidmisele ja säilitamisele, kas selles, kui Riigikogus valitseb enamuse stabiilne teerullipoliitika, või selles, kui Riigikogus on esindatud palju poliitilisi jõudusid ja peetakse demokraatlikku parlamentaarset debatti?

Rait Maruste

Kui te küsite minu isiklikku eelistust, siis mina eelistan selgel maailmavaatelisel positsioonil olevaid erakondi, sest need kujundaksid lõppkokkuvõttes poliitika, mis on ettearvav ja ettenähtav. Kui meil aga kõigi valimiste järel on parlamendis uus kompositsioon erakondadest, kelle maailmavaatelist positsiooni on väga raske määratleda, siis moodustada samal ajal ühtset koalitsiooni mingisuguse poliitika elluviimiseks või tagamiseks on äärmis-

selt raske. See nõuaks läbirääkimisi ja kooskõlastamisi, mida omal ajal nimetati lehmakauplemiseks. Parlamentaarses demokraatias on see isegi võimalik ja on toimunud, aga see sisaldab endas riske ja kindlasti muudab selline suur mitmekesisus parlamendi töö vähem efektiivseks, aeglasemaks, sest on vaja läbi rääkida, läbi rääkida, läbi rääkida, kooskõlastada jne.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Indrek Saar, teine küsimus!

Indrek Saar

Aitäh, proua eesistuja! Lugupeetud ettekandja! Meie ees oleva seaduseelnõu § 1 punktis 6 on veel üks muudatusettepanek, mille kohta ma palun sinu selgitust. Veendunud liberaalina sa kindlasti nõustud minuga, et Eesti krediitiasutused on valdavalt professionaalsed, toimivad hästi ja saavad oma tööga hakkama. Neid ei pea kuidagi riiklikult reguleerima ja nad suudavad hinnata, milline ettevõtte, asutus või isik on võimeline ajama oma rahaasju jätkusuutlikult ja milline mitte. Siamaani on see kehtinud ka erakondade suhtes, nad võivad krediitiasutustelt laenu küsida, ja kui krediitiasutus arvab, et neile võib laenu anda, siis ta annab neile laenu. Nüüd tuleb meil siia sisse muudatus, mis ütleb, et laenulepingutest tulenevate kohustuste summa ülempiir on 25% erakondadele riigieelarvest eraldatavast summast. Näiteks 3% künnise ületanud erakonna puhul on see siis ainult umbes 15 000. Mille jaoks seda piirangut vaja on? Kas Riigikogu on tõesti sellise seaduse tuima mustvalge rakendamise kaudu targem otsustaja kui Eesti Vabariigi krediitiasutused?

Rait Maruste

Hea küsija, ega siis krediitiasutused ka ikka päris omatahtsi toimetada ei saa. Ka neil on panganduse järelevalved ja mängureeglid, milline nende laenukoormus võib olla ja kui suurde defitsiiti nad võivad oma kohustustega minna. Ka selle muudatusettepaneku taga on sama mõtteviis, et erakonnad kulutaksid mõistlikul määral, arvestades oma reaalseid võimalusi, et ei tekiks olukorda, kus erakond laenab ennast lõhki ja pärast on sügavas hädas laenukoormiste täitmisega, ega satuks sõltuvusse "heategijatest". Mina saan aru niimoodi, et see muudatusettepanek on erakondade rahastamise

järelevalve komisjoni ja erakondade peasekretäridega läbi räägitud. Kas see on optimaalne või mitte, eks elu näitab, aga mõtteviis selle taga oli hoida erakondi mõistliku majandamise raamides.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Jaak Allik, teine küsimus!

Jaak Allik

Lugupeetud ettekandja! Kas seoses teie sooviga suurendada veelgi parlamendi efektiivsust ja valitsuskoalitsiooni stabiilsust poleks paras aeg hakata Eestis üle minema majoritaarsele valimissüsteemile? Mõne aja pärast jääb siia saali siis kaks erakonda ning see oleks veel stabiilsem ja efektiivsem.

Rait Maruste

Aitäh! Ma saan aru, et see on natuke irooniline kommentaar. Meie põhiseadus näeb ette proportsionaalsuse põhimõtte, nii et me peame praegu jääma ikka senise süsteemi sisse ja hoolitsema selle eest, et see süsteem toimiks võimalikult tõhusalt ja efektiivselt.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Priit Toobal!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud Riigikogu esimees! Hea komisjoni esimees! Mina küsin poliitilise konkurentsi kohta, mis oli tõesti üks rahvakogu põhiettepanekutest. Siin on tähelepanu pööratud valimiskünnise alandamisele – komisjon seda ei toetanud –, justkui oleks see ainuke meede, kuidas poliitilist konkurentsi suurendada. Tähelepanuta on minu meelest jäänud vähemalt kolm küsimust, mida eelnõu lahendab: nõutava liikmete arvu vähendamine 1000-lt 500-le, kautsjoni vähendamine poole võrra ja ka nende erakondade rahastamise suurendamine, kes jäävad allapoole valimiskünnist ehk ei saa 5% häältest. Kas sa oled minuga nõus, et need on tegelikult küsimused, mis suurendavad poliitilist konkurentsi?

Rait Maruste

Mul jääb üle selle tähelepanekuga ainult nõustuda. Ma oleksin võinud seda ka enne öelda, aga kuna eelnõu on olnud tükk aega

menetluses, siis ma eeldasin, et seltsimehed on sellega tutvunud.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Juku-Kalle Raid, teine küsimus!

Juku-Kalle Raid

Aitüma! Muidugi on see eelnõu tore ja väga hea, et see üldse siin teisel lugemisel on. Aga vähemalt minu arust seab tänane rahastamisüsteem suuremad parteid väga eelisolukorda ja teeb uute parteide sisenemise poliitmaastikule kui mitte võimatuks, siis väga raskeks. Ma saan aru, et see on näiteks sullegi väga mugav, aga kas sa oled kindel, et see on meile parim, kui me põlistame mingi asja igavesest ajast igavesti? Mina näiteks ei ole selles kindel.

Rait Maruste

Hea küsija! Kõigepealt, minu huvides see küll ei ole, mind siin järgmises koosseisus ei ole ja mul on selle koha pealt üsna ükskõik. Aga ma muretsen Riigikogu töövõime pärast, see on mu kohustus. Me teeme sammu selles suunas, et mitmekesisus suureneks. On tõsi, et me oleme selle sammu astumisel ettevaatlikud olnud. Kui 20 aasta jooksul on välja kujunenud üks rütm ja praktika, siis võivad radikaalsel pöördel olla ettearvamatud tagajärjed. Seepärast mõtlesimegi, et astume sammu soovitud suunas, vaatame, missugust toimet see avaldab, ja kui see ei avalda toimet, siis tuleme asja juurde uuesti tagasi, kui meil tahtmine on.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Priit Toobal, teine küsimus!

Priit Toobal

Aitäh! Minu teine küsimus on mõnevõrra laiem ega puuduta konkreetselt selle eelnõu kõiki muudatusettepanekuid. Küsin kõikvõimalike piirangute ja keeldude kohta, mida Eestis on erakondadele seatud. Kas sa oskad öelda, kuidas on nendega Euroopas teistes riikides, kuhu me oma piirangute ja keeldudega positsioneerume? Kas meil on neid teiste riikidega võrreldes rohkem või vähem?

Rait Maruste

Aitäh! Ka hea küsimus. Ma ei ole küll teinud võrdlevat analüüsi, pole selleks aega olnud, aga kui rääkida teiste poliitikutega ühest või teisest riigist, siis on ilmne, et meie erakondade õiguslik regulatsioon on kaugelt-kaugelt sügavam ja laiem, kui teistes riikides tavaks on olnud. Ma tean lähemalt näiteks Rootsi erakondade finantseerimist ja nad ei saa üldse aru, millest ma räägin. Nendel on džen-telmenlik kokkulepe, et niimoodi asjad käivad, ja keegi ei tee sellest probleemi. Mismoodi nad täpselt käivad, seda keegi ei tea, aga nii nad kuidagi käivad. Ühesõnaga, regulatsioon, meie positiivse õiguse mõttes täpne regulatsioon puudub. Igal riigil on omad tavad ja minu siiras soov oleks küll jätta need regulatsioonid mõneks ajaks paigale. Las nad settivad, kujunevad välja teatud tavad, hoiakud ja praktikad. Laseme sellel kõigel settida ja siis võib-olla korrigeerime jälle, sest praegu oleme üsna lähedal sellele, et me reguleerime asju üle. Lõppkokkuvõttes on erakond ju samasugune MTÜ nagu kõik teisedki. Miks me keerame siis erakondade finantstegevuse reguleerimisel vindi nii põhja, kui vähegi annab, ja teised MTÜ-d elavad suhteliselt leebe regulatsiooni tingimustes?

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Eiki Nestor, teine küsimus!

Eiki Nestor

See eelnõu on ju sündinud paljuski rahvakogu ettepanekute alusel. Seoses sellega meenub mulle üks Eesti Päevalehest loetud artikkel, kus rahvakogusse suhtuti suure eelarvamusega, selles nähti isegi ohtu Eesti põhiseaduslikule korrale ja meenutati pronksiöö. Kas põhiseaduskomisjoni esimehel on selle eelnõu menetlemisel tekkinud samasugune suhtumine rahvakogu ettepanekutesse? Ma küsin seda meelega sellepärast, et ka artikli autor seisab praegu meie ees.

Rait Maruste

See tõlgendamine, millest sa rääkisid, oli sinu tõlgendamine. Ma olen endiselt veendunud, et Eesti Vabariik on parlamentaarne riik ja parlamentaarsel riigil on omad mängureglid. Käsitleda demokraatlikult ja legitiimselt valitud parlamenti ühe rahvakogu otsuste kõrvale-

kaldumatu elluviimise organina on põhimõtteliselt vale. See ei tähenda sugugi, et ma alahindan rahvakogus siiralt kaasa töötanud inimesi, aga põhimõtteline lähenemine ei tohiks siiski selline olla. Parlamendil on ja talle jääb suveräänne õigus ettepanekuid, kui need tema ette tõstetakse, hinnata, kaaluda ja teha ka teistsugune otsus. Kindlasti andis rahvakogu positiivse impulsi vaadata seda probleemidepundart uuesti, teha seal korrektiive, aga ma olen kaugel mõttest, et parlament oleks rahvakogu täitevorganina toimiv asutus, nagu ma juba korra väljendusin.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, kolleeg Rait Maruste!

Kolleegid, mulle on tulnud palve. Eesti Keskerakonna fraktsioon teeb ettepaneku pikendada tänast istungit kuni päevakorra ammendumiseni, kuid mitte kauem kui kella 14-ni. See tuleb meil läbi hääletada.

Head kolleegid, panen hääletusele Eesti Keskerakonna fraktsiooni ettepaneku pikendada tänast istungit kuni päevakorra ammendumiseni, kuid mitte kauem kui 14.00-ni. Palun hääletada!

Ettepaneku poolt hääletas 55 Riigikogu liiget, vastu on 3, erapooletuid 3. Ettepanek leidis toetust ja me töötame täna kuni kella 14-ni.

Head kolleegid, kas soovitakse avada läbi-rääkimisi? Palun, kolleeg Indrek Saar! Kaheksa minutit.

Indrek Saar

Lugupeetud kolleegid! Meie ees on seaduseelnõu, mille puhul tahan kindlasti tänada neid ...

Esimees Ene Ergma

Palun nüüd vaikust!

Indrek Saar

... tuhandeid inimesi, kes on Eesti ühiskonnas selle seaduseelnõu koostamisel ühel või teisel moel kaasa mõelnud! Paraku, nagu kolleeg Eiki Nestor oma küsimuses ütles, ei ole põhiseaduskomisjoni enamus ikka päris täpselt aru saanud, mida ühiskond küsis erinevates vormides, olgu nendeks siis rahvakogu, mida põhiseaduskomisjoni esimees on lehes tõepoo-

lest pronksiööga võrrelnud, või muud arutelud, mõttevahetused, arvamuste avaldamised.

Kui vaadata käesolevat seaduseelnõu, siis on siin siiski ka mõned toredad asjad. Esiteks on mul hea meel, et kolleegide õnnestus veenda selles, et Eesti Vabariigi alalistelt elanikelt, nendelt inimestelt, kes on võib-olla terve oma elu Eestis elanud ja osalevad kohalikel valimistel, on põhjust eeldada vähemalt sama suurt huvi Eesti poliitika vastu kui nendelt miljonitelt inimestelt, kes elavad Lätis, Prantsusmaal, Bulgaarias, Küprosel ja teistes Euroopa Liidu riikides ning on vastavalt ka nende riikide kodanikud. See pool, et me oma riigi residentidelt ei võta siiski ära õigust teha erakondadele annetusi, on kindlasti positiivne. Teine pool, mis puudutab seda, et kõik Euroopa Liidu kodanikud saavad hakata meie erakondadele annetama, jutustab meile tulevikus kindlasti nii mõnegi naljaka või ka natukene kurvema loo. Aga üks vaatame siis, milliseks kujuneb see praktika, kus 28 riigi kodanikud saavad Eesti erakondadele annetusi teha.

Kindlasti on positiivne siin juba mainitud erakondade asutamise piirangu vähendamine 1000-lt liikmelt 500-le ja valimistel osalemise kautsjoni kahekordne vähendamine, mis kõik on olnud ka sotsiaaldemokraatide ettepanekud. Kui me tuleme riigieelarvelise rahastamise juurde, siis nendel erakondadel, kes saavad 2–5% häälest, rahastamine tõesti mõnevõrra kasvab, ja kuna see kasvab lausa mitu korda, siis on eriti koalitsioon loomulikult rääkinud sellest, et me oleme ju teinud väga suure muudatuse ja oleme suuremeelsed. Aga kui asja sisusse minna, siis sellest peaaegu 5,5 miljoni eurost, mis erakondadele riigieelarvest toetuseks eraldatakse, moodustab see heal juhul 2–3%. Väga palju, ausalt öelda, konkurentsituatsioon selle 2–3% ümberjagamise tulemusel ei muutu, kui ülejäänud erakonnad, keda praegu on siis neli, võtavad ära 97–98% rahast ja teevad sellega suuremahulisi valimiskampaaniaid. Sotsiaaldemokraadid esitasid oma muudatusettepaneku ja ma loodan, et kõigil, kes saali tulevad, on põhjust hääletada selle poolt, et jagamine käiks juba siin eespool nimetatud proportsioonides: 50% kõigi parlamenti valitud erakondade vahel ja 50% kõigi valimistel osalenud erakondade vahel vastavalt häälte arvule, kusjuures ka erakond, kes on

kogunud vähemalt 1% häälest, saaks jätkuvalt 10 000-eurost toetust.

Sotsiaaldemokraadid tegid samuti huvitaval kombel rahvakoguga kooskõlas ettepaneku piirata valimiskulusid. Eesti ühiskonnas on väga selgelt olnud juttu sellest, et valimistulemused sõltuvad liiga palju rahalisest panusest. Siin on arvatud korrelatsiooniks 0,9 ehk siis see, kes siin Riigikogu saalis istuvad, sõltub 90% ulatuses sellest, kui suur on kulutatud raha hulk. Selle kohta on mitmel moel arvamust avaldatud, kaasa arvatud rahvakogus tehtud kokkuvõtte, et valimiskuludele tuleks seada piirang. Siinkohal on ka võimalik hääletada sotsiaaldemokraatide muudatusettepaneku poolt ja ma loodan, et seda tehakse, sest vastasel juhul konkurents küll ei suurene.

Paraku ei kajastu selles eelnõus rahvakogu ettepanek keelata Riigikogu liikmetel kuulmine riigile kuuluvate äriühingute nõukogusse. Nagu me teame, on Reformierakonna seisukoht, et seda ei tohiks keelata, ja kuigi ülejäänud olid ettepaneku poolt, nad vetostasid selle.

Seaduseelnõus on veel mõned asjad, millele tuleks kindlasti tähelepanu juhtida. Kui siin räägiti, et poliitiline mitmekesisus võiks selle seaduseelnõu taustal veidi suurenedada, siis juhin teie tähelepanu mõningatele nüanssidele. Näiteks seesama muudatusettepanek, mille kohta ma eespool küsisin ja mis ütleb, et laenulepingutest tulenevate kohustuste summa ülempiir on 25% erakondadele riigieelarvest eraldatavast summast. See tähendab, et neil erakondadel, kes oleksid tahtnud laenulepingu abil võrdsustada oma kampaaniavahendite summat teiste omadega, nagu väiksed erakonnad siamaani tihtipeale tegid, et mingilgi määral kampaanias püsida, et mingilgi määral püsida pildil nende vastu, kes panevad kampaaniasse miljon või ka kaks miljonit eurot, seda võimalust oluliselt piiratakse. Tegelikult piiratakse selle kaudu poliitilist konkurentsi, kui vaadata, mis selle asja võimalik mõju on.

Samamoodi on punktiga 18, mis ütleb, et erakondade rahastamise järelevalve komisjonil on lõikest 1 ja lõikest 1¹ tulenevate ülesannete täitmiseks õigus erakonnalt, valimisliidult ja üksikkandidaadilt nõuda erakorralise audiitor-kontrolli läbiviimist. Kui audiitor-kontroll läheb revideerima erakonda, kes on saanud 2–3% toetust ja on neli aastat oodanud oma järgmist võimalust, siis ei ole see erakond tõe-

näoliselt panustanud väga palju raha selleks, et hoida oma raamatupidamist laitmatus korras. Suurematel konkurentidel on suurepärane võimalus saata sinna audiitor ja öelda: "Näete, me ju ütlesime, et nendel väikestel erakondadel on rahaasjad korrast ära!". Tuletan meelde, et erakondade rahastamise järelevalve komisjonis on neli häält konkurentidel ja ainult kolm põhiseaduslikest institutsioonidest saadetud ekspertidel. Need eksperdid tulid komisjoni ka viimase seadusmuudatusega aastal 2010, pärast seda, kui sotsiaaldemokraadid olid sel teemal tükk aega ülejäänutega vaielnud. Erakondade rahastamise järelevalve komisjoni on praegu saadetud kindlasti väga tublid inimesed. Aga kui väikestel erakondadel tahetakse n-ö kraan kinni keerata, siis on olemas suurepärane mehhanism, mis võimaldab teha seda erakondade rahastamise järelevalve komisjoni ja n-ö püha ürituse kaudu.

Esimees Ene Ergma

Aeg!

Indrek Saar

Lõpetuseks kutsun teid toetama sotsiaaldemokraatide muudatusettepanekuid ja kahetsen, et poliitiline mitmekesisus paraku selle seaduseelnõuga väga palju ei suurene. Tänan!

Esimees Ene Ergma

Palun igahel jälgida, et aega on kaheksa minutit! Palun, kolleeg Andres Herkel!

Andres Herkel

Proua juhataja! Austatud kolleegid! Palun igaks juhaks ka kaheksa minutit!

Esimees Ene Ergma

Kaheksa minutit.

Andres Herkel

Põhiseaduskomisjoni liikmena olen olnud erakonnaseaduse muudatuste menetlemise juures algusest saati ja see algus ulatub tagasi õieti eelnõu esitamise eelsesse aega, kui ühiskonnas juba kristalliseerus selline arusaam, et midagi on meie erakonnasüsteemis ja selle rahastamises valesti. Olin selle protsessi juures täpsemalt öeldes kuni möödunud esmaspäevani, mil mind, kuidas öeldagi, põhiseadusko-

misjonist diskvalifitseeriti, et tagada "õigesti hääletajate" ülekaal.

Paar sõna erakonnaseadusest ja Eesti erakonnaõigusest üldiselt. Terviklikku lähenemist siin minu arvates ei ole, sest juba aastaid on erakonnaõigust kujundanud huvid, mitte süsteemne arusaam. Praegune erakonnaseadus tervikuna meenutab üht palju paigatud lapi-tekki ja kõnealused muudatused teevad selle teki ausalt öelda veel kirjumaks. Mõned austatud kolleegid on mulle ette heitnud ühe mõiste kasutamist, mis neile on tundunud halvustav. See mõiste on kartellierakonnad või ka erakonnakartell. Olen sellega tähistanud olukorda, kus meie erakonnamaastik on nelja parlamendipartei riikliku superrahastamise tõtu külmutatud ning sisenemisbarjäär uute jõudude ja uute inimeste poliitikasse tulekuks on ebamõistlikult kõrge. Erakonnad on saanud Eestis endale sellise staatuse, milleni muud kodanikuühendused ei küüni. Sellega on erakonnad end lahti rebinud tavalistest MTÜ-dest, seda nii rahastamise kui staatuse osas. Lubage aga osutada sellele, et kartellierakonna mõiste ei ole Herkeli väljamõeldis. See pole ka Tõnis Saartsi väljamõeldis, kes seda minu teada Eesti avalikus diskursuses esimesena kasutas. Ei, kartellierakonna mõistet on kasutatud politoloogias üle 20 aasta ning mõistena see otse hinnanguline ei ole. Nii nagu pole ka erakonnamaastiku kartellistumine üksnes Eesti probleem. Küll aga on see probleem Eestis kaugele läinud kui teistes Ida-Euroopa riikides. See on läinud liiga kaugele. Olen sellest kirjutanud pikemalt ajalehes Sirp 25. juulil, enne kui see ajaleht kuulsaks sai. Sellest on kirjutanud ka inimesed, kes on minust politoloogias targemad.

Aga nüüd eelnõu sisust. Kas erakondade rahastamine muutub selle eelnõuga õiglasemaks? Kas nn väikeparteide sundtapmine lõpeb? Siin on mõned positiivsed elemendid – kautsjoni vähendamine poole võrra ja künnise alla jäänud erakondade veidi suurem toetamine praegusega võrreldes –, kuid olen eelkõnelejaga nõus, et põhimõttelist muudatust see ei too. Lõppkokkuvõttes tuleb siit pigem kopsakam kirsturaha, mitte päris eluõiguse andmine.

Eesti proportsionaalne valimissüsteem on iseenesest väga skandinaavialik, väga põhjamaalik. Kuid öelge üks Skandinaavia riik, kus parlamendierakondade arv on sellise valimis-

süsteemi juures vaesunud neljani – sellist ei ole. Ainult meie elame vaesumise märgi all ja arutatav eelnõu kinnistab suuresti selle, et Eestisse jääb aegade lõpuni neli kartellierakonda või riigierakonda, kui see mõiste tundub suupärasem. Mulle tegelikult meeldis, et põhiseaduskomisjoni esimees seda siit puldist küsimusele vastates kasutas. Järelikult saadakse probleemi olemusest aru.

Õiglasema konkurentsi saavutamiseks kutsun ma toetama enda ja Juku-Kalle Raidi, samuti sotsiaaldemokraatide muudatusettepanekuid, mis tagavad võrdsema rahastamise, alandavad valimiskünnist ja erakonna moodustamiseks vajalikku liikmete piirmäära (õieti ainus ettepanek, mis komisjonis läbi läks). Eesti vajab avatud konkurentsi, mitte kinnist süsteemi. Kui me räägime sellest majanduses, miks me siis, jumal hoidku, ei peaks rääkima sellest oma poliitilise süsteemi kujundamisel.

Peatun veel paaril üksikasjal, mis lisati eelnõule viimasel komisjoni istungil, millest mina enam osa võtta ei saanud. Pean silmas sedasama erakondade aruandluse üleviimist kvartalirütmile ning kuluaruandluse sellist konsolideerimist, mis avab näiteks üksikute reklaamitehingute asemel üldmahud ja jagab need rubriikidesse: reklaam, suhtekorraldus jne. Saan aru, et erakondade rahastamise järelevalve komisjoni jaoks pole siin olulist vahet – mis siis ikka, nii saab ka teha, nii on lihtsam, on ratsionaalsem ja komisjon saab vajaduse korral kogu andmestiku välja nõuda. Võib-olla üksnes ajakirjanduse uudishimu on vähem rahuldatud. Küll aga tundub see muudatus olevat just nimelt kummalises vastuolus – selle küsimuse ma esitasin ka komisjoni esimehele – Riigikogus nädal tagasi tehtud otsusega, mis muudab ettevõtjate poolt maksuametile esitatava andmestiku palju detailsemaks. Siin tekib küsimus, kas eesmärk ongi siis teha erakondade elu lihtsamaks ja ettevõtjate oma keerulisemaks. Need asjad ei ole siin praegu nagu sünkroonis. Kindlasti pole see mõistlik signaal, mida me anname.

Head kolleegid! Võib-olla pole ma suutnud kõiki oma seisukohti aastate jooksul piisava järjekindlusega kaitsta, kuid kui avada Riigikogu stenogramm detsembrist 2003, täpselt üks päev vähem kui kümme aastat tagasi, mil arutati Res Publica eestvõttel tehtud olulisi erakonnaseaduse muudatusi, ja kõrvutada

minu toonast kõnet, mille ma pidasin Isamaaliidu fraktsiooni nimel, tänasega, siis ma räägin tegelikult ühte ja sama juttu, edastan ühte ja sama sõnumit. See sõnum on: ärgem monopoliseerigem poliitilist maastikku, see võib minna Eestile väga kalliks maksma! On inimesi, kes, nagu kunagi öeldi, stoilise rahuga kõiguvad kaasa partei joonega. Mina olen praegu jäänud oma joone juurde, pigem on partei kuidagi joonega eest ära läinud. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Palun, kolleeg Aivar Riisalu!

Aivar Riisalu

Hea juhataja! Head kolleegid! Võtan kaheksa minutit kõneaeaga.

Seaduseelnõude teisel lugemisel saab sõjaväelaslikult öelda, et lubage vabalt rääkida, teine lugemine ongi see koht. Täna arutelu kuulates ja Eesti üleüldist demokraatiasituatsiooni aluseks võttes on ju selge, et ühiskonnas on mure poliitilise võimu monopoliseerimise pärast. Tundub, et neli parlamendierakonda teevad justkui midagi väga kuritegelikku ja et maailm kukub kohe-kohe kokku. Ma tunnistan teile ausalt ja otse, et mul on olnud erakordne au, olles küll poliitiliselt identifitseerunud Keskerakonna liikmena, aga suheldes normaalse inimestega ka kodaniku ja inimesena, olla koos umbes kolme seltskonnaga, kes on kõik proovinud teha uut parteid. Ma võin need isegi üles lugeda. Ühed olid vabamehed ja Occupy Wall Streeti aktivistid ehk ACTA aktivistid, kes olid täiesti veendunud, et nad teevad uue partei. Ma olen natukene käinud ka Vaba Isamaalise Kodaniku koosolekutel ja neutraalse inimesena rääkinud eelkõige majandusest. Ma olin täiesti šokeeritud, kui ma kiitsin Eesti esimest taasiseseisvusaja peaministrit Mart Laari ja ütlesin, et maareformi läbiviimine oli siiski õige, sest see taastas õigluse, ja selle peale teatas hääl rahva hulgast, et ära seda Laari kiida, ta lõhkus meil kolhoosid ära. Siis ma olin juba väga ehmunud. Kolmas katse oli see, kui me koos heade sõprade ettevõtjatega proovisime Rahvaliitu päästa. Mõte oli meil üllas, et teeme valdadesse ettevõtjate klubid ja võtame kohalikel valimistel kõik vallad üle.

Miks nendest kolmest, välja arvatud Vaba Isamaaline Kodanik, kellest suhteliselt suure

tõenäosusega siiski saab poliitiline jõud (mina hoian neile igati põialt), ei ole mitte midagi saanud? Rahvaliitlasi ma näen valdavalt sotsiaaldemokraatide hulgas ja kuskil väga konservatiivsete meeste hulgas. Kallid inimesed, häda ei ole ju tegelikult mitte selles, et Eestis puudub demokraatia. Häda on selles, et inimesed lähevad teisel kuul tülli nimekirja pärast, et kes on partei esimees, kes on teine, kes kolmas mees. Kui nad on omavahel tülli läinud, sest tööd teha keegi väga ei taha, aga nimekirja esikümnes tahaksid kõik olla, siis on lihtne hakata otsima põhjuseid, miks demokraatia Eestis ei toimi. Öeldakse, et raha ei ole, et üleüldse on parlamendierakonnad kogu demokraatia monopoliseerinud. Tehakse mitmesuguseid kummalisi katseid, otsitakse kogu aeg süüdlasi ja siis öeldakse, et 1000 liiget on liiga palju. Parteis, kus on isegi 13 000 liiget, ongi tegelikult 1000 aktiivset inimest, kes saavad aru, mis ümberringi toimub. Isegi kui meil on 100 aktiivset inimest, on ülejäänud 400 nii ehk naa ainult ilmavaatelised toetajad, st sadakond inimest leiabki ühes normaalses poliitilises ühenduses rakendust. Rahvakogu näitas seda ju kõige paremini: 500 inimest kutsuti ja natuke üle 300 tuli kohale. See on klassikaline näide, et demokraatia ongi väheste väljavaliute, kes tõepoolest sellest asjast midagi arvad, korraldada. Otsida selle kõige juures lõputult süüdlasi, kuidas mitte midagi ei ole võimalik teha, on pehmelt öeldes siiski vale. Selle tõttu ma arvan, et need asjad, mida praegu Riigikogus menetletakse, on kõik väga õiged, aga kurvastusega tuleb nentida, et mitte ükski nendest abinõudest demokraatiat kuidagi viisi suurendada ei taha ja nendega ei olegi võimalik demokraatiat suurendada. Demokraatia suurendamine ei toimu seadustega, rahaga ega igasuguste leevendustega, mida me võime viia absurdini.

Keskerakonna näite varal on ju tore öelda, kui me vaatame kas või Riigikogus esindatud teisi erakondi, et meile ei ole sealt mitte kedagi tulnud, aga sotsid on Keskerakonna juhitud, Reformierakond sai meilt hiljuti jõulist täiendust, mitte kõige jõulisemalt küll Riigikokku, aga Tallinna Linnavolikokku sai ta meilt väga korralikku täiendust. Ja sel hetkel, kui Reformierakonda astus Vilja Savisaar, kes on selletsamast puldist öelnud, et Andrus Ansipist hullem on ainult katk, toimus minus sisemine

kirgastumine. Ma läksin Edgar Savisaare juurde ja ütlesin: "Edgar Savisaar, kui ma siia maani olen olnud sinu oponent, aeg-ajalt ei ole ma sinu otsustega rahul olnud ja mulle ei meeldinud, et Meelis Pai tõmbas selle vahtplastist asja üles, siis nüüd, Edgar, mina olen sinu mees, kui sul on vaja kedagi rindele saata, siis sa võid mind saata." Vaat see on Eesti poliitikas kõige naljakam olukord. Küsimus ei ole sisus, küsimus on isikutes ja küsimus on isikute pettumuses, isikute suutmatuses partei seeski ennast teostada, olla sihipärane, leida endale teema, võidelda, ajada oma asja. Ja kui see kõik meie jaoks kinni jookseb, siis meile meeldib hakata jälle süüdistama, et raha ei ole, võimalusi ei ole ja künnised on liiga kõrged. Lõpuks võiksid need inimesed, kes mõtlevad millegi parteisuunalise peale, küsida parlamendierakondade käest: aga miks rahvas meid ei toeta? Kas selles on süüdi Rait Maruste juhitud põhiseaduskomisjon?

On veel üks naljakas lugu, mis mulle meenub, kui sellesse teemasse laiemalt sisse vaadata. Kui Jaan Männik oli Eesti Panga Nõukogu esimehe kohalt ära tulnud, siis esimeses avalikus esinemises pärast seda ütles ta, et teeb uue partei. Saatejuht küsis, kas tal on kedagi sinna juba planeeritud ka. "Ei, peale minu ei ole veel kedagi," oli vastus. Kas te ei leia, et see on vales otsast alustamine? Kõigepealt otsi endale mõttekaaslast. Kui sa oled lugupeetud inimene, siis sul on kindlasti positsioon ühiskonnas. Ühenda siis enda ümber mingisugune hulk mõttekaaslast ja proovige tegelikult ka see töö ära teha. Mina tunnistan ausalt ja otse, et kui mis tahes parteide peasekretärid peaksid siitilmast lahkuma ja mina veel elus olen, siis nende hauale viin ma kindlasti väga suure pärja. See töö, mida nad iga päev teevad, on muuseas töö, mida ei taha teha isegi kõige viletsam karjakoer, sest see ei ole lihtne töö, see on väga vastik töö. Sellepärast tahan ma kõikidele heitunutele, eelkõige Keskerakonnast lahkunud heitunutele, öelda, et küsimus ei ole seadustes, küsimus ei ole selles, mitu inimest moodustavad partei, küsimus ei ole selles, mitu eurot teil taskus on. Küsimus on selles, kas te põlete selle riigi pärast või ei põle, sest kui te põlete, siis te teete selle töö ära. Siia maani olen ma seda põlemist näinud aga ainult Keskerakonnas. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Pärast seda kõnet ei ole enam kedagi, kes sooviks veel kõnelda, seepärast ma lõpetan läbirääkimised.

Läheme muudatusettepanekute läbivaatamise juurde. Seaduseelnõu kohta on 11 muudatusettepanekut. Esimese on esitanud kolleeg Juku-Kalle Raid ja Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon, juhtivkomisjon on arvestanud täielikult. Teise on esitanud põhiseaduskomisjon, arvestatud täielikult. Kolmanda on esitanud Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon, juhtivkomisjon on arvestanud osaliselt. Neljas on põhiseaduskomisjonilt, arvestatud täielikult. Viies on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioonilt, on jäetud arvestamata. Palun, kolleeg Indrek Saar!

Indrek Saar

Aitäh! Ma palun seda muudatusettepanekut hääletada!

Esimees Ene Ergma

Suurima heameelega. Lugupeetud kolleegid, panen hääletusele muudatusettepaneku nr 5, mille on esitanud Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon. Juhtivkomisjon on jätnud ettepaneku arvestamata. Palun hääletada!

Ettepaneku poolt hääletas 19 Riigikogu liiget, vastu 43, erapooletuid ei ole. Ettepanek ei leidnud toetust.

Muudatusettepaneku nr 6 on esitanud Juku-Kalle Raid ja Andres Herkel. Juhtivkomisjon on jätnud ettepaneku arvestamata. Palun, kolleeg Indrek Saar!

Indrek Saar

Aitäh! Palun seda muudatusettepanekut hääletada!

Esimees Ene Ergma

Kolleegid, panen hääletusele muudatusettepaneku nr 6, mille on esitanud kolleegid Juku-Kalle Raid ja Andres Herkel. Juhtivkomisjon on jätnud ettepaneku arvestamata. Palun hääletada!

Ettepaneku poolt hääletas 19 Riigikogu liiget, vastu 44, erapooletuid ei olnud. Ettepanek ei leidnud toetust.

Muudatusettepaneku nr 7 on esitanud Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon, juh-

tivkomisjon on jätnud arvestamata. Palun, kolleeg Indrek Saar!

Indrek Saar

Palun seda muudatusettepanekut hääletada!

Esimees Ene Ergma

Kolleegid, panen hääletusele muudatusettepaneku nr 7, mille on esitanud Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon. Juhtivkomisjon ei ole ettepanekut arvestanud. Palun hääletada!

Ettepaneku poolt hääletas 19 Riigikogu liiget, vastu 41, erapooletuid ei olnud. Ettepanek ei leidnud toetust.

Muudatusettepaneku nr 8 on esitanud põhiseaduskomisjon, on arvestatud täielikult. Muudatusettepaneku nr 9 on esitanud Juku-Kalle Raid ja Andres Herkel. Juhtivkomisjon on jätnud ettepaneku arvestamata. Muudatusettepanekute hääletamist saavad nõuda ainult fraktsiooni esindajad. Palun vabandust, ettepaneku esitaja ka! Palun, kolleeg Andres Herkel!

Andres Herkel

Aitäh, proua juhataja! Kartsin juba kõige hullemat. Palun seda ettepanekut hääletada!

Esimees Ene Ergma

Sotsiaaldemokraadid oleks teid niikuinii aidanud, nii et kõige hullemat ei oleks tulnud. Ma palun vabandust, et tegin sellise vea!

Panen hääletusele muudatusettepaneku nr 9, mille on esitanud Juku-Kalle Raid ja Andres Herkel. Juhtivkomisjon on jätnud ettepaneku arvestamata. Palun hääletada!

Poolt hääletas 19 Riigikogu liiget, vastu oli 42, erapooletuid ei olnud. Ettepanek ei leidnud toetust.

Muudatusettepaneku nr 10 on esitanud Juku-Kalle Raid ja Andres Herkel. Juhtivkomisjon on jätnud ettepaneku arvestamata. Palun, kolleeg Andres Herkel!

Andres Herkel

Aitäh! Palun hääletada!

Esimees Ene Ergma

Panen hääletusele muudatusettepaneku nr 10, mille on esitanud Juku-Kalle Raid ja Andres Herkel. Juhtivkomisjon on jätnud ettepaneku arvestamata. Palun hääletada!

Poolt hääletas 19 Riigikogu liiget, vastu 39, erapooletuid ei olnud. Ettepanek ei leidnud toetust.

Viimase, 19. muudatusettepaneku on esitanud põhiseaduskomisjon, juhtivkomisjon on arvestanud täielikult.

Kolleegid, me oleme läbi vaadanud kõik muudatusettepanekud. See tähendab, et eelnõu 439 teine lugemine on lõpetatud.

5. Märjukirjale ja selgitustaotlusele vastamise seaduse ning Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse muutmise seaduse eelnõu (518 SE) esimene lugemine

Esimees Ene Ergma

Järgmine punkt on meil põhiseaduskomisjoni algatatud märjukirjale ja selgitustaotlusele vastamise seaduse ning Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse muutmise seaduse eelnõu 518 esimene lugemine. Palun ettekandeks kõnepulti põhiseaduskomisjoni esimehe kolleeg Rait Maruste!

Rait Maruste

Austatud juhataja! Head kolleegid! Algtõuke selle eelnõu ettevalmistamiseks andis rahvakogu. Probleemitõstatuse analüüs näitas, et meil on õigusaktidega reguleeritud üksikisikute pöördumisele vastamise kord ja rahvahääletuse seaduse kaudu on reguleeritud rahvahääletus kui selline, kuid puudub vahelüli ehk grupilise ettepaneku tegemise ja menetluse kord, nn kollektiivse pöördumise ehk petitiooni regulatsioon. See menetlus on Euroopa demokraatias tuttav. Euroopa Liit aktsepteerib ja kasutab kodanikualgatuse petitiooni vormi, mis näeb ette, et kodanikualgatuse esitamiseks on vaja koguda vähemalt 1 miljon allkirja ning alla kirjutanud isikud peavad pärinema vähemalt 1/4 kõikidest liikmesriikidest. Petitiooniõigust aktsepteerib Euroopa Parlament ja see on ette nähtud näiteks ka Saksamaa põhiseaduse artiklis 17, mis ütleb, et igapähe on õigus üksikult või kollektiivselt pöörduda kirjalike palvete ja kaebustega pädevate ametite ja rahvaesinduse poole. Bundestagis tehtud uuring näitab, et 29-s Euroopa riigis on parlamendile esitatava petitiooni süsteem mingil kujul olemas. Kahekümnes

riigis on rahval võimalik pöörduda palvega otse parlamendi poole ja see on valdavalt niimoodi just vanades, väljaarenenud demokraatiaga riikides. Euroopa Parlamendi andmetel ei ole Euroopa Liidu riikides parlamendile esitatava petitsiooni süsteemi sisse viidud Küprosel, Maltal ja Rootsis. Bulgaaria kohta uuringu läbiviimise ajal andmed puudusid.

Selle eelnõu kohaselt, mida meie siin püüame edendada, mõistetakse kollektiivse pöördumise all rahvaalgatuse korras kehtiva regulatsiooni muutmiseks või ühiskonnaelu paremaks korraldamiseks Riigikogule esitatavaid ettepanekuid, mille elluviimine on Riigikogu pädevuses. Eelnõus nähakse ette konkreetsed nõuded, millele kollektiivne pöördumine peab vastama. Esimene nõue on, et pöördumise esitamiseks on vaja koguda vähemalt tuhat toetusallkirja. Teine nõue on, et pöördumises peab olema konkreetne kehtiva regulatsiooni muutmise või ühiskonnaelu parema korraldamise ettepanek, millele on lisatud kolmeleheküljeline põhjendus senise olukorra muutmise vajaduse kohta. Oluline on, et ettepanek ei jääks n-ö loosungi tasemele, vaid et senist olukorda oleks analüüsitud ja toodud välja, mida, mis moel ja milleks on vaja muuta ja mis mõjusid esile kutsuda. Pöördumisele tuleb lisada elektrooniline nimekiri toetusallkirja andnud isikutest, kuhu märgitakse isiku nimi ja isikukood. Nimekiri on vajalik selleks, et rahvastikuregistri abil kontrollida, kas allkirja andnud isik on olemas ja kas isik on õigustatud allkirja andma – kas ta on nõutud vanuses ja on alaline elanik. Toetusallkirju võib koguda nii paberil kui ka elektrooniliselt, st toetusallkirjad võivad olla täies ulatuses nii paberil kui ka elektroonilisel kujul. Paberile kogutavate allkirjade juurde lisatakse allkirja andnud isiku nimi ja isikukood, elektrooniliselt kogutavate allkirjade juures kohaldatakse digitaalallkirja seadust, et digitaalallkirja andja oleks tuvastatav isikukoodi abil. Toetusallkirju võivad anda kõik 16-aastaseks saanud Eesti alalised elanikud. Alalise elanikuna mõistetakse käesolevas ettepanekus Eestis elavat Eesti kodanikku ja Eestis elavat Euroopa Liidu kodanikku, kellel on alaline elamisõigus, või ka Eestis elavat välismaalast, kellel on pikaajalise elaniku elamisõigus. See ring on natuke laiem kui valimisõiguse puhul seepärast, et anda inimestele või-

malus tulla oma tähelepanekute ja ettepanekutega seadusandja ette.

Nendest formaalsetest nõuetest kinnipidamise, nende järgimise kontroll peaks eelnõu kohaselt lasuma Riigikogu juhatusel, kes saadab petitsiooni allkirjade kontrollimiseks rahvastikuregistrile. Kui nii allkirjade kui ka sisu vorminõuded on täidetud, siis saadab Riigikogu juhatus petitsiooni menetlemiseks edasi asjaomasele komisjonile, kes peab võtma seisukoha, mis selle pöördumisega teha – kas nõustuda sellega ja algatada mõne valdkonna reguleerimiseks eelnõu, nõustuda sellega osaliselt, teha mingisugune korrektiiv või ka lükata ettepanek tagasi. Viimasel juhul peab komisjon põhjendama, miks ta ettepaneku tagasi lükkab. Ühesõnaga, see ettepanek on parlamendile siduv protseduuriliselt, mitte sisuliselt.

Tulevikus näeme, kuidas selle ettepanekuga läheb. Meil on ju ka varem olnud seda laadi platvorme, näiteks TOM, Täna Otsustan Mina, mis mingi aja toimis, aga vajus siis ära. Lootus on, et see süsteem hakkab toimima ja inimesed saavad suurema kaasaráärmisõiguse, kuid on ka võimalik, et ta ei hakka toimima. Ei tea.

Kas tuhat toetusallkirja on palju või vähe? Me arutasime seda. See on äratundmise küsimus. Leidsime, et peaks olema optimaalne suurus. Kui kolleegid aga menetlemise käigus leiavad, et see piirarv on liiga suur või, vastupidi, liiga väike, eks me siis arutame veel ja leiame mõistliku lahenduse. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Rait Maruste! Küsimusi on. Palun, kolleeg Valeri Korb!

Valeri Korb

Aitäh! Hea kolleeg! Kas te võite kommenteerida, kuidas te otsustasite komisjonis, et vanus on 16 aastat, kui kohalikus omavalitsuses ja volikogus on võimalik aktiivselt osaleda 18-aastaselt? Oleks hea, kui te kommenteerisite seda.

Rait Maruste

Jah, see oli meil komisjonis arutusel. Mõtle-mise taga on see, et tänapäeva noored küpsevad kiiremini ja on terve hulk ühiskonnaelu valdkondi, mis neid otseselt puudutavad, milles nad on osalised. Miks siis anda ettepanekute tegemise õigus ainult täiskasvanutele, hää-

leõiguslikele inimestele ja jätta noored, kellel on oma aktiivne hoiak, kes sooviksid mingisugust sõnumit edastada, isegi ettepaneku tegemisest kõrvale? See ongi põhjus, miks võiks laiendada ettepanekute tegemise ringi ja anda noortele võimalus. On terve rida hariduselu küsimusi, võib-olla ka mingisuguseid muid teemasid, mis nendele korda lähevad, ja nad peavad saama nendes kaasa rääkida. Kordan veel kord, et see ei ole Riigikogule siduv sisu osas. Riigikogu peab protseduuriliselt võtma selle probleemi lauale, analüüsima seda ja kas siis olema nõus või mida iganes Riigikogu komisjon otsustab teha. Kaasarääkimise võimaluse peaksime aga noortele andma.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Helmen Kütt!

Helmen Kütt

Austatud eesistuja! Austatud ettekandja! Te küll juba ütlesite lõppsõnas, et olete valmis kaaluma seda määra, et kas 1000 on paras või peaks see olema väiksem või suurem. Aga kui me just eelmisena arutatud seaduses sätestasime, et erakonna moodustamiseks on vaja 500 liiget, siis sellest loogikast lähtudes võiks võib-olla kaaluda seda 500 ka siin, sest see on ju päris suur jõud. Näiteks sotsiaalkomisjoni töö praktikas on nii, et kui ka üks inimene meile kirjutab ja tal on väärt mõte, siis komisjon alati arutab seda.

Rait Maruste

Jah, teil on õigus, et ka praegu on ju kodanikel võimalus saata kirju ja me saame komisjonis samuti iga päev kirju. Aga siin on natuke kaugemale mõeldud selle koha pealt, et kollektiivne petitsioon peaks kirjeldama suuremat probleemi, analüüsima kolmel leheküljel, miks olemasolev regulatsioon ei rahulda, mida taotletakse ja mida selleks tegema peaks. See oleks nagu rohkem organiseeritud ja korrastatud ettepanek. Kas see arv on nüüd 500, 1000 või 5000 – arutame seda, mina olen selle koha pealt täiesti avatud.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Heimar Lenk!

Heimar Lenk

Aitäh! Lugupeetud ettekandja! Mulle tundub, et selle seaduse üks osa, mis puudutab allkirjade kogumist, on päris tugev ja päris tore, aga komisjonis asja otsustamine paistab olevat selle seaduseelnõu nõrgem osa. Kui põhjalikult seda ettepanekut, milles üldjuhul protesteeritakse mingisuguse kehtiva korra vastu, muidu ei hakataks ju allkirju koguma, arutatakse ja kuidas menetlus seal välja näeb? Või hääletatakse esimesel koosolekul asi maha ja siis sumbub kogu see helge mõte õige pea?

Rait Maruste

Ega me seda väga täpselt ette ei tea, kuidas komisjonid käituvad. Praegu on olukord ju selline, et niisugust vormi üldse ei ole. Kui mingisuguse valdkonna korrastamiseks või reguleerimiseks hakatakse allkirju koguma, siis saab see teatud avaliku kajastuse ja komisjonil on kohustus ettepanek arutusele võtta. Kui ta ettepanekuga ei nõustu, siis peab ta põhjendama, miks ta selle tagasi lükkab. Meil on ju mitmesugused kaasamise tavad jne. Kui teema jõuab komisjonis arutelule, siis ma usun, et komisjonil on nii palju poliitilist ja riigimehelikku mõtlemist, et arutelu juurde kutsutakse ka ettepaneku tegijad või selle vastu seisjad. Ühesõnaga, kaasatakse avalikkust ja probleem saab laiapõhjaliselt läbi arutatud. Petitsiooniõigus on aga enamikus riikides reguleeritud siiski nii, et see ei saa automaatselt kaasa tuua õiguslikke tagajärgi. Vastasel juhul oleks see rahvaalgatus, aga see on juba teine asi. Ja rahvaalgatus on meil eraldi reguleeritud, see on põhiseaduslik protseduur.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, kolleeg Rait Maruste! Kas fraktsioonide volitatud esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Palun, kolleeg Priit Toobal Keskerakonna fraktsiooni esindajana!

Priit Toobal

Lugupeetud esimees! Head kolleegid! Riigikogu põhiseaduskomisjon on algatanud seadusmuudatused, mis annavad jõustumise korral rahvale õiguse esitada Riigikogule kollektiivseid ettepanekuid. Korrektselt esitatud ettepanek mingi küsimuse arutamiseks ja seaduste algatamiseks või muutmiseks paneb parlamen-

dile ülesande see komisjoni päevakorda ning sealt edasi, kui komisjon toetab, ka täiskogu päevakorda võtta ja menetlust alustada. Tuletan meelde, et selle aasta kevadel juba peeti Riigikogus samasisulisi debatte, kui arutati Keskerakonna fraktsiooni algatatud rahvaalgatuse võimaldamist. Siis küll hääletasid koalitsioonierakondade saadikud selle idee maha, kuid ma tunnen heameelt, et nüüd on selle juurde tagasi tulnud ja mingis mõttes püütakse rahvaalgatuse ideed seadustada.

Põhiseaduskomisjoni algatus ja Keskerakonna eelnõu on küll oma detailides erinevad, kuid kannavad siiski sama eesmärki. Kui Keskerakonna fraktsioon soovis rahvaalgatuse ehk kodanike õiguse algatada seaduseelnõusid kirjutada sisse põhiseadusesse, andmaks sellele veelgi rohkem kaalu, siis praegune eelnõu näeb ette märgukirjale ja selgitustaotlusele vastamise seaduse ning Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse muutmist. Ma ei saa öelda, et oleksime selle lahendusega täiesti rahul, sest Riigikogu juhatusel ja komisjonidele jääb siiski suur võimalus algatust blokeerida. Samuti peaks veel arutama algatuseks vajaliku 1000 allkirja nõuet. Keskerakonna esitatud eelnõu pakkus allkirjade nõudeks 25 000, et kindlustada just sisuliste ja ühiskonnas suurt kõlapinda leidvate rahvaalgatuste jõudmist parlamendini. Kui rahvaalgatuse korras algatatud eelnõusid on liigväikese toetusallkirjade nõude tõttu palju, siis võib tekkida oht, et idee, mille kohaselt rahvas saab parlamendile arutamiseks esitada suurt huvi pälvida teema, devalveerub.

Kuna ka rahvakogus toetust leidnud ettepanekute seas oli rahvaalgatuse võimaldamine, siis on sellele eelnõule õigustatult suunatud ühiskonna veidi suurem tähelepanu. Rahvaalgatuse võimaldamise olulisimad väljundid on kodanike võimalus tõstatada probleem ning tinglikult algatada seaduseelnõu, sõltumata Riigikogus esindatud erakondade osalusest selles algatuses. Ühtlasi võiks see leevendada n-ö poliitikatüdimust ja elavdada kodanikuühiskonna tegevust. Seetõttu pooldame ka lähenemist, et toetusallkirjade kogumine toimuks omaalgatuslikult, mitte riiklike valimisjaoskondade kaudu, nagu seda mõnes riigis praktiseeritakse.

Teatud määral on rahvaalgatus Eesti poliitilises kultuuris juba olemas kohalike omavalitsuste tasemel, kus vastavalt kohaliku omava-

litsuse korraldamise seadusele on vähemalt 1% hääleõiguslikel valla- ja linnaelanikel õigus teha kohaliku elu küsimustes algatusi, mis tulevad arutusele võtta. Sama lugu on Euroopa Liidu institutsioonidega, kus rahvaalgatuseks tuleb koguda miljon allkirja. Oluline on märkida, et 1920. aasta põhiseadus andis võimaluse 25 000 hääleõiguslikul kodanikul esitada Riigikogule rahvaalgatuse korras eelnõu. Nii siis pole tegemist mingisuguse uudse läheneemisega ei Eesti ega Euroopa mõttes ning selle põhimõtte seadusesse toomine ei muuda oluliselt riigi poliitilist pilti.

Keskerakonna fraktsioon oleks küll eelistanud võimalust kirjutada rahvaalgatus põhiseadusesse, kuid oleme valmis toetama ka põhiseaduskomisjoni väljatöötatud lahendust. Peamine on, et rahvaalgatuse korras Riigikokku jõudnud eelnõu kohustab rahvasaadikuid sellesse väga tõsiselt suhtuma. Ka võimuera-
kondadel on seda keeruline sahtlisse jätta. Rahvaalgatuse võimaldamine aitab meie poliitilist kultuuri parandada ja ehk ka inimesi parlamendile veidi lähemale tuua. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Priit Toobal! Rohkem kõnesoove ei ole, lõpetan läbirääkimised. Määrin eelnõu 518 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 2014. aasta 10. jaanuari kell 16. Eelnõu 518 esimene lugemine on lõpetatud.

6. Teeseaduse § 16 muutmise seaduse eelnõu (489 SE) esimene lugemine

Esimees Ene Ergma

Järgmine päevakorrapunkt on Eesti Keskerakonna fraktsiooni algatatud teeseaduse § 16 muutmise seaduse eelnõu 489 esimene lugemine. Ettekandeks palun kõnepulti Riigikogu liikme kolleeg Tarmo Tamme!

Tarmo Tamm

Proua juhataja! Head kolleegid! Mul on täna au tutvustada Keskerakonna fraktsiooni septembris algatatud teeseaduse § 16 muutmise seaduse eelnõu. Tegemist on väga hea eelnõuga, mis lahendaks tänaseks juba aastaid kestnud kohalike teede alarahastamise probleemi. Eelnõu eesmärk on parandada kohalike teede olukorda. Seadusmuudatus annab kohalikele omavalitsustele kindluse, et järgmiste

aastate riigieelarvetes suurendatakse kohalikele omavalitsustele laekuvate teehooldusvahendite osa. Eelnõu näeb ette, et 2014. aastal eraldatakse kütuseaktsiisist teehoiuks kasutatavast rahast kohalikele omavalitsustele vähemalt 15%, 2015. aastal 20%, 2016. aastal 25% ja alates 2017. aastast 30%.

Endise omavalitsusjuhina julgen öelda, et kohalikud teed on auklikud eeskätt süstemaatilise alarahastamise tõttu. Oponendid üritavad pareerida seda väidet vastuväitega, et omavalitsused ei kasuta raha õigesti ning seetõttu meenutavad väga paljude omavalitsuste teed kevadeti sõjatandrit. Tegelik põhjus on selges alarahastatuses, nii väikese rahaga ei ole võimalik meie kliimas teid sõidukorras hoida.

Kohalike teede korrashoid on oluline omavalitsuse ülesanne, mille täitmist nõutakse valla- ja linnalt kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse ja teeseadusega. Paraku saab omavalitsus seda teha siis, kui seaduses on ette nähtud rahastus. Kuni 2009. aasta 1. märtsini kehtinud teeseaduses oli sätestatud, et kohalike teede investeeringuteks eraldatakse vähemalt 10% riigieelarves teehoiu rahastamiseks ettenähtud summast. Riigi 2009. aasta lisaelarve ja sellega seonduvate seaduste muutmise seadusega muudeti ka teeseaduse § 16 lõiget 3 ning kaotati seni sätestatud nõue, et kohalike teede investeeringuteks eraldatakse vähemalt 10% riigieelarves teehoiu rahastamiseks ettenähtud summast. Loomulikult kasutas riik muudatusega antud võimalust omavalitsuste suhtes kurjasti ära ning eraldas kütuseaktsiisist kohalike teede investeeringuks neljal järgmisel aastal alla 10% vahendeid. 2010. aastal eraldati omavalitsustele kütuseaktsiisist 4,9%, 2011. aastal 4,8%, 2012. aastal 6,5% ja 2013. aastal 9,7%. Aastatel 2010–2013 eraldati seega kütuseaktsiisist teeseaduse §-s 16 ettenähtud summast kohalikele teedele keskmiselt 6,5%. Seda on ebanormaalselt vähe! Arvestame ka seda, et viimased talved on olnud küllaltki lumerohked, mistõttu mitmel omavalitsusel on kogu vaba raha läinud talvisele teehooldusele.

Teede Tehnokeskuse 2011. aasta uuring näitas, et kohalike teede kumulatiivne alarahastatus on 300 miljoni ringis. Selle tagajärjel on Eesti põhimaanteed teekate keskmiselt 13 aastat vana, tugimaanteed kate keskmiselt 25 aastat vana ning kõrvalmaanteed ja kohalike

teede kate üle 30 aasta vana. See on selge ohumärk. Teetaristu olemasolu ning kvaliteet on oluline nii elanikele liikumisvõimaluste tagamiseks kui ka ettevõtjatele toodangu ja toorme transpordiks.

Oleme selle eelnõu koostamisel küsinud arvamust ka Eesti omavalitsusjuhtidelt. Meile laekus 31 vastust ja mitte üheski neist ei ole kirjutatud, et kohalike teede rahastus on piisav ning olukord rahuldav. Annan neist vastustest väikese ülevaate.

Eesti suuruselt teise linna abilinnapea vastas meile niimoodi: "Kohalikele teedele kütuseaktsiisist eraldatud vahendid ei ole kunagi täies ulatuses katnud meie linnaeelarvest teehoiule kulunud vahendeid. Käesoleval aastal on meile riigi poolt eraldatud 0,97 miljonit eurot, mis katab vaid 9,3% teehoiule kulunud vahenditest. Paraku ei võimalda linnaelarve investeerida teede remontidesse vajalikke summasid, mille tulemusena on tekkinud remonttööde teostamisel, võrreldes remondivajadustega, selge mahajäämus. See väljendub lagunenuid tänavakatetes ja linna arenguks vajalike, kuid rajamata transporditaristu objektides. Kütuseaktsiisist eraldatavate vahendite vähendamine on halvendanud teede olukorda meie linnas." 17 000 elanikuga linna teede eest vastutaja tunnistas oma vastuses ausalt, et praegusest rahast piisab vaid vanade katete pindamiseks, kuid selline meetod pikendab tee eluga kõigest 5-6 aasta võrra. Samuti on nad lappinud katteid bituumeni ja killustiku seguga, kuid see on ainult iga-aastane kiirabiremont ja pidurdab vaid katte täielikku amortiseerumist. 1500 elanikuga valla vanem kirjutas meile vastuseks järgmised read: "Riigieelarveliste vahendite vähendamine kohalikele teedele on toonud kaasa teede ja tänavate seisukorra järjest progresseeruva halvenemise. Olukorda on süvendanud ka viimaste aastate lumerohked talved, vahendeid teeinvesteeringuteks lihtsalt ei jätku. Samas ei pea ma õigeks katta teeinvesteeringuid laenuraha või kõrvalvaldkondade tulubaasiga." Tuhande elanikuga Lõuna-Eesti vallas on tehtud valikuid ning ei hoitagi kõiki kohalikke teid korras, sest selleks ei ole lihtsalt raha.

Teise sama pisikese valla vanem oli oma väljütlemistes veelgi konkreetsem: "Teede olukord on SOS, sest kruusa pole teed näinud juba aastaid. Greiderdame korra aastaks olemas-

olevat jäänust. Põhiline osa riigieelarvest eraldatavast rahast läheb lumelükkamisele, siis mõni teetruubike ja ongi kõik, mida teha saame. Lausa masendav on, et senisest kütuseaktiivisist kohalikele teedele eraldatavat nappi rahastust tuleval aastal veelgi vähendatakse. Kuhu veel annab langeda? Maapiirkonnas on infrastruktuur üks olulisemaid teemasid." Siia vahele ma ütlen ühe tänase päeva huvitava uudise, kust võis lugeda, et Viljandi linn lõpetas üldse talvel kahe teelõigu hooldamise, põhjuseks tuuakse rahanappus. Pandi üles viidad, et neid teid ei hooldata. Kas kõik omavalitsused peaksid siis selleni välja jõudma? Kui rahastamine sellisel moel jätkub, siis ma arvan, et see juhtum ei kujune erandiks.

Kokkuvõtte omavalitsusjuhtide tagasiside kohta lõpetan ma ühe Eesti väikevalla vallavanema hinnanguga olukorrale: "Teede rahastamise vähendamine ja kunagi kindlaksmääratud protsendi mahakritseldamine seadusest näitab väga selgelt taas kord, et omavalitsused peavad suutma teha kõikvõimalikke asju ilma rahata. Meie teede maht pole suur, kuid selle piskuga, mis meile liikumisvõimaluste tagamiseks eraldatakse, saame siiski hädapäraseid kruusakatteid uuendada, kruusateede hõõveldust suvel teha. Ainult probleem on see, et mõni teelõik ei lasegi enam hõõveldada, sest vastu vaatab vaid mustmuldpinnas. Valla hinged kirjas on ka kilomeeter mustkatttega teed, mis laguneb üha kiiremini. Et seda uuendada, peaks eraldis riigieelarvest olema vähemalt 2-3-kordne tänasega võrreldes. Selle juures märgiks veel ära, et talviste teede hooldust teeme ainult oma eelarveliste vahenditega. Pean õigeks ja toetan algatatud seadusmuudatust kohalike teede suuremaks rahastamiseks."

Tegemist on tõsise probleemiga ja mul on hea meel, et eelmisel nädal korraldas riigieelarve kontrolli erikomisjon kõnealusel teemal riiklikult tähtsa küsimuse arutelu ka Riigikogu suures saalis. See probleem ei ole ainult nende omavalitsuste probleem, kes oleksid justkui opositsioonis, see on tegelikult kõikide omavalitsuste probleem ja seda tuleks käsitleda ühtsena. Majandus- ja kommunikatsiooniministri arvamusel kohaselt on kohalike teede hoid kohalike omavalitsuste kohustus ning seda tööd tuleks tervikuna rahastada kohalikust eelarvest, riigil oleks vaid huvi korral võimalus toetada kohalikke omavalitsusi teehoiukulude

katmisel. Minister peaks ilmselt üle vaatama uue teeseaduse. Teeseaduse § 16 lõige 3 ütleb väga selgelt: "Raha jaotus riigimaanteede hoiuks ning kohalike teede hoiuks määratakse igaks eelarveaastaks riigieelarves." Kohalikud omavalitsused vajavad kindlustunnet, et neil on igaks eelarveaastaks olemas konkreetne eraldis teede korrashoiuks.

Tuletan siinkohal meelde, et 2009. aastal vähendati ka kohalikule omavalitsusele eraldatava tulumaksu osa 11,4%-ni, võimendades sellega majanduslanguse tõttu niigi vähenevate eelarvetulude mõju. Lisaks majanduslangusest tingitud eelarvetulude vähendamisele on tulumaksu ja tasandusfondi kärpimise otsus aastail 2009–2012 kahandanud kohaliku elu korraldamiseks mõeldud osa 190 miljoni euro ulatuses. Seetõttu ei ole omavalitsustel võimalik suurendada teehoiu rahastamist oma tuludest. Samuti on kohalikele teedele suunatud välisvahendid olnud väga ebastabiilsed ja vähenevad järgmistel aastatel oluliselt. Kui käesoleval aastal oli omavalitsustele eraldatud välisvahendite hulk veidi üle 30 miljoni euro, siis 2014. aastal langeb see 15 miljoni euroni ja 2015. aastal juba 10 miljoni euroni. Pealegi tuleb arvestada, et struktuurifondide vahendite eesmärk on vähendada Eesti taristu mahajäämust muu Euroopa Liiduga võrreldes, mitte lappida riigi tekitatud eelarveauke.

Senine teehoiuraha jaotus riigi ja kohalike omavalitsuste vahel ei ole loogiline ega õiglane. Ma tsiteerin siin veel kord Viimsi vallavanemat Haldo Oravast, kes on öelnud: "Augud Tallinna ja teiste kohalike omavalitsuste tänavatel ei ole Tallinna linna ja teiste kohalike omavalitsuste süü, teed ja tänavad on auklikud seepärast, et valitsuse otsuse kohaselt kulugu kohalikele teedele-tänavatele vaid 10% riigieelarves teede korrashoiuks ettenähtud summast." Nagu viimasest tsitaadist näha, on tegemist kõigi omavalitsuste murega, sõltumata erakondlikust kuuluvusest. See eelnõu näeb ette, et järgmisest aastast suureneb kütuseaktiivisist teehoiuks minevast rahast kohalike teede hoiuks eraldatav osa 5% võrra aastas, kuni on saavutatud, et selleks otstarbeks läheb 30%. Palun seda head eelnõu toetada! Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh, hea ettekandja! Teile on vähemalt üks küsimus. Jaan Õunapuu, palun!

Jaan Õunapuu

Aitäh, austatud juhataja! Lugupeetud ettekandja! Minu arvates peaks kõigile olema selge, et kohalikud teed on alarahastatud, ja sellepärast ma kindlasti toetan teie algatust täna ka oma hääletusnupuga. Mu küsimus puudutab Kagu-Eesti teid. Teadaolevalt on päris hulk aastaid eraldatud Kagu-Eestile teede hoolduseks ja remondiks lisavahendeid. Millise tulemuse see on andnud ja kas selle eelnõu kontekstis saab öelda, et kui rahasumma on suurem, siis on ka tulemused kordades paremad, kui need on praegu paljudes Eesti valdades?

Tarmo Tamm

Aitäh küsimuse eest! Eraldi programmiga eraldatakse tehoiuks raha Setumaa omavalitsuste liidule ja tuleb tunnistada, et see raha on täitnud ka oma eesmärgi. Setumaa valdades on kruusateede osakaal vähenenud, tolmuvaid teid on vähem. Ma pean ka ütleva, et riik on väga palju investeerinud kõrvalteedesse. Seal on kruusateede osakaal oluliselt vähenenud ning paljud keskasulad ja külakeskused on saanud tolmuvabaks. Kui rääkida probleemi olemusest, siis riigil vahendeid justkui jätkub, nagu selgus ka eile riigieelarve kontrolli erikomisjonis, kus Maanteeameti esindajad käisid aru andmas. Asja kurbloolisus on aga selles, et kogu kütuseaktsiisist, mida Eestis kogutakse, läheb teedele alla 50%. Ülejäänud 50% rahaga toetatakse riigieelarve teiste kulude katmist, mis on ebanormaalne. See maks on ju sihipärane maks, mida maksavad autojuhid, et Eesti teid korras hoida, aga see raha ei jõua eesmärgini. Võiks ju siis suurendada seda osa, mis suunatakse omavalitsustele.

Aseesimees Jüri Ratas

Aivar Kokk, palun!

Aivar Kokk

Hea juhataja! Hea ettekandja! Mul on hea meel, et te olete sellise olulise teema siia Riigikogu saali toonud. Eelnõus on küll üks väike aps selles mõttes, et järgmise aasta riigieelarve on juba vastu võetud ja vaevalt seda 15% annab enam järgmisesse aastasse panna. Aga mul on sulle hoopis teistpidine küsimus. Mida sina kui endine omavalitsusjuht arvad, kas me peaksime kohalikele omavalitsustele eraldatava tulumaksubaasi taastama või on vaja aktsii-

sist saadava raha protsenti suurendada? Kumbapidi oleks õigem seda probleemi lahendada, sest taskust välja võetav rahakott on ju üks? Kumb oleks omavalitsusele kasulikum?

Tarmo Tamm

Aitäh, Aivar, hea küsimuse eest! Sina endise maavanemana tead ka neid probleeme kindlasti paremini kui mõned teised kolleegid. Ma ütlen nii, et tegelikult on mõlemad vaja taastada. See, et üldine tulubaas on vähenenud, näitab ka seda, et omavalitsustel jääb peale teede remondi veel palju asju tegemata. Võtame kas või kõikide omavalitsustöötajate palgad jne. Probleem on ju selles, et selle perioodi jooksul vähenes kohaliku omavalitsuse tulubaas 190 miljoni euro võrra ja see on tekitanud suure augu. Millega on võimalik seda täita? Mina ootasin küll, et igal aastal taastatakse kohalikele omavalitsusele kas või 0,1% äravõetud tulumaksubaasist ja kütuseaktsiisi osa liigub 10%-lt kas või 3% kaupa edasi. See oleks viinud mingi loogilise lahenduseni. Lõppkokkuvõttes oleks mõlemat vaja suurendada. See annaks kohalikele omavalitsusele kindluse. Mille pealt kohalikud omavalitsused praegu üldse saavad midagi planeerida? Ei ole võimalik planeerida, sest kogu teederaha oleneb sellest, millise summa peale minister allkirja annab. Meie eesmärk on, et see võiks seaduses kirjas olla.

Aseesimees Jüri Ratas

Andre Sepp, palun!

Andre Sepp

Aitäh, austatud istungi juhataja! Hea ettekandja! Kui me sedasama teemat eelmisel nädalal siin suures saalis arutasime, siis töid ettekandjad ühe põhiküsimusena välja ka teeregistri ja eriti selle osa, mis puudutab kohalike omavalitsuste teid. Riigikontrolli auditis on välja toodud selgeid vigu selles osas, et registriandmed ja kohaliku omavalitsuse teandmed erinevad. Kuivõrd te arutatava seaduseelnõu algatajana olete kursis selle temaatikaga? Kas te toetate seda, et raha selgema eraldamise ja jaotamise aluseks oleks ühtne teeregister? Siis me teaksime, kas jaotus nii riigiteede kui ka kohalike teede puhul on vajaduspõhine.

Tarmo Tamm

Aitäh! Aitäh sulle väga sisuka ettekande eest, mille sa tegid siin Riigikogu saalis teede olukorra kohta! Loomulikult on register tähtis ja ma võin sulle öelda, et kohalikud omavalitsused on huvitatud, et teeregister oleks paigas ja teede pikkused oleksid paigas, sest tegelikult seda piskut raha jagatakse teekilomeetri järgi. Nii et kohalikud omavalitsused püüavad igal väikesel võimalusel teid arvele võtta ja sellega suurendada teede aktsiisist saadavat oma osa. Kindlasti on kohalike omavalitsuste huvi siin olemas, aga ma ütlen, et huvi oleks suurem, kui rahastus oleks stabiilne ja annaks võimaluse teeregistriga süvitsi tegelda, sest see ju maksab ka üksjagu. Aga suund iseenesest on õige, me peame teadma, kuhu kui palju raha läheb ja mis alusel.

Aseesimees Jüri Ratas

Enn Eesmaa, palun!

Enn Eesmaa

Suur aitäh, austatud juhataja! Hea ettekandja! Loomulikult on see seaduseelnõu, mida sa praegu fraktsiooni nimel kaitsed, meie arvates realistlik ja konstruktiivne. Võtame nüüd aga n-ö destruktiivse osa. Kas sa oskad suure kogemusega omavalitsusjuhina öelda, kui paljude teedega saab meil veel probleeme olema, kui paljudes linnades tulevad sellised sildid teede mitteläbitavuse kohta, nagu praegu on Viljandis, kui see summa ei suurene?

Tarmo Tamm

Aitäh! Ma ütlesingi, et see tendents süveneb, et omavalitsused lihtsalt ei suuda seda ülesannet täita. Mind teeb eriti kurvaks see, et kui ma sõidan näiteks Tallinnast Tartusse, siis riigile kuuluv maantee Tallinna ja Tartu vahel on päris heas seisukorras, vähemalt katte poolest, aga Tallinna ja Tartu, Eesti kahe suurima linna tänavad ei kannata kriitikat. Ja süüdi pole küll need, kes neid linna juhivad – õnneks juhivad neid ka eri erakondadesse kuuluvad linnapead. See probleem on väga sügav. On ka tehtud uuringuid. Maanteeamet ütles, et Järvvana teel tehtud uuringu järgi on liiklusintensiivsus seal 5-6 korda suurem kui näiteks Tallinna–Tartu maanteel. See näitab veel kord, et rahadefitsiit on suurem, kui me esialgu arvame.

Aseesimees Jüri Ratas

Aivar Kokk, palun!

Aivar Kokk

Hea juhataja! Hea ettekandja! Ma olen märganud siin saalis ühte asja. Me arutame alati, kust saada tulu juurde, aga nii riigieelarve arutelul kui ka kõigi muude asjade juures me unustame ära, et tegelikult tuleks ka vaadata, kas kuskilt on võimalik kulusid kokku hoida. See tendents on aastast aastasse süvenenud. Tekitatakse lisamakse ja ei tea, mida veel, et katta teatud kulusid, aga me ei vaata, kuidas kulude poolt vähendada. Kuidas sa asja selle poole pealt vaatad? Ka täna oli su ettekandes mitu korda juttu linnadest, aga kui ma õigesti mäletan, siis aktsiisist hakkas linnade teedele raha tulema alles sellel sajandil. Taasiseseisvuse esimesel poolel said nn teraha ainult kohalikud omavalitsused, vallad, aga mitte linnad.

Tarmo Tamm

Aitäh! Siin on ju tegelikult väga konkreetne katteallikas olemas. Me kõik maksame kütuseaktsiisi, kui me sõidame autoga Eestimaal ringi või tangime Eestis kütust. See raha tuleb meie riigieelarvesse. Kurb on aga see, et kogutud kütuseaktsiisist läheb teedele alla 50%. See ongi see katteallikas. Kütuseaktsiis võiks hakata selles mõttes oma eesmärgi täitma, et ta on ju mõeldud teede remondiks, korrashoiuks jne. Seaduse kohaselt võib kütuseaktsiisist 25% ulatuses katta küll riigi teisi eelarvekulutusi, aga ka ülejäänud 25% läheb veel riigieelarvesse muude kulutuste katteks. Tegelikult on ju katteallikas olemas ja see on eesmärgikohane katteallikas.

Aseesimees Jüri Ratas

Peep Aru, palun!

Peep Aru

Aitäh! Lugupeetud ettekandja! Suurte omavalitsusjuhi kogemustega inimesena räägid sa väga õigest asjast. Kindlasti on teed ja tänavad meie valulaps. Aga alati on olnud ka niimoodi, et olenemata sellest, kas riigilt tuleb sihtotstarbelisi eraldisi teede ja tänavate jaoks, panevad omavalitsused oma rahakotist sinna ikka raha, muidu ei oleks nad ilmselt üldse sõidetavad ja käidavad. Aga ma küsin sinult kui

endiselt omavalitsusjuhilt hüpoteetilise, aga tegelikult päris praktilise küsimuse: kui sul oleks valida, kas eraldada omavalitsuse rahakotist raha teede ja tänavate korrashoiuks või tasuta ühistranspordile, kumba sa siis eelistaksid?

Tarmo Tamm

Aitäh, Peep! Ühistransport on seotud ka sellega, milline on lõppkokkuvõttes teede olukord. Mida rohkem rahvast kasutab ühistransporti, seda vähem kulutatakse ju linna tänavaid. Nii et võib-olla tasuta ühistransport ongi põhjustatud teede sellisest olukorrast, et parem sõidame bussiga ja ärme suurendame tänavate koormust. Aga valikuid tuleb alati teha ja ma ütlen, et mina valiksin selle vahel, kas me ehitame neid uhkeid viadukke või teeme meie suuremate linnade tänavad korda. Ma arvan, et viimasest võidaksid kõik – võidaksid inimesed, kes ringi sõidavad, ettevõtjad, turistid –, ja meie riigist jääks palju parem pilt. Valiku tegemisel tuleb arvestada seda raha, mida me kokku korjame, ja otsustada, mis objekte me remondime.

Aseesimees Jüri Ratas

Priit Toobal, palun!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud aseesimees! Hea Tarmo! Meie fraktsiooni esitatud eelnõu, mida sa kaitseksid, on n-ö astmeline: järgmisel aastal läheks kütuseaktsiisist teehoiule eraldatavast rahast kohalikele teedele 15%, 2015. aastal 20% ja niimoodi 5%-liste astmetega edasi 30%-ni 2017. aastal. Kas see 30% aastal 2017 võiks püsima jääda? Kas see on optimaalne eraldis, millega kohalikud omavalitsused saaksid oma teid korras hoida, lume lükatud ja remondi tehtud? Kas see ongi piir ja optimaalne rahasumma, millega võiks hakkama saada?

Tarmo Tamm

Aitäh! See oleks selles mõttes optimaalne, et kohalikud omavalitsused suudaksid selle rahaga ehitada midagi uut ja midagi remondida. Teehoiuraha eest tuleb ju ka sildu ja truupe korda teha. Me teame küll, et on linnu, kellel on viis silda jne. Kust leitakse raha sildade remondiks? See on võib-olla summa, millega saaks viia teed sellisesse seisukorda, et me ei

peaks seal autosid lõhkuma ja tundma omavalitsuste teedel ennast kehvemalt, võrreldes riigimaanteedega. Selle summa on välja arvestanud spetsialistid.

Aseesimees Jüri Ratas

Valeri Korb, palun!

Valeri Korb

Aitäh! Hea kolleeg! Selle eelnõuga seoses käib täna jutt kütuseaktsiisi kasutamisest. Mulle näib aga, et aktsiiside kasutamise üldine tendents pole õige. Kuidas sa hindad üldse aktsiiside, sh kütuseaktsiisi kasutamist?

Tarmo Tamm

Aitäh! Aktsiis on ju selle jaoks ellu kutsutud, nagu ka härra rahandusminister on öelnud, et võidelda teatud tendentside vastu. Kütuseaktsiisi mõte on ka selles, et kasutatut liiklemist jääks vähemaks jne. Aga eesmärk on, et aktsiis, mis kütuse pealt kogutakse, läheks teede korrashoiuks, sest ei ole normaalne, et need inimesed, kes autoga ei sõida, peaksid maksma raha teede korrashoiuks. See ei ole normaalne! Need asjad on otseses omavahelises seoses: see, kes kulutab, see peaks ka maksma. Kui siit edasi minna, siis paljudes riikides kasutatakse ka maanteemaksu, mis on väga otsene maks, ja seda raha korjatakse nende inimeste käest, kes teed kasutavad.

Aseesimees Jüri Ratas

Priit Toobal, palun!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud aseesimees! Hea ettekandja! Minu küsimus puudutab aktsiise. Üks asi on see protsent kütuseaktsiisist, mis 2017. aastal jõuab 30-ni, ja teine on absoluut-arv ehk rahahulk, mis selle 30% taga on. Kas sul on olemas või oleks otstarbekas näiteks Rahandusministeeriumi kaudu tellida analüüs, millisena on lähiaastatel planeeritud kütuseaktsiisi laekumine? Siis saaks selle protsendi taha kirjutada ka rahasumma, mis kohalikele omavalitsustele teede tarbeks läheb. Kas arvutused on olemas või oleks otstarbekas need siia juurde tellida, et saaks teada, mis summaga me kohalikke omavalitsusi toetame?

Tarmo Tamm

Aitäh küsimuse eest! Eelnõu juures on olemas tabel, mis näitab teede rahastamist perioodil 2008–2014 summaliselt. Siin on olemas ka tabel, mis näitab, milline summa tuleks kohalikele omavalitsustele anda, kui kütuseaktsiisi raha eraldamisel kasutataks kõrgendatud protsendimäära. Kokku võttes oleksid ettenähtud vahendeid 2014. aastal 46,7 miljonit eurot, 2015. aastal 63,9 miljonit, 2016. aastal 81,7 miljonit ja 2017. aastal 100,5 miljonit eurot.

Aseesimees Jüri Ratas

Enn Eesmaa, palun!

Enn Eesmaa

Suur aitäh! Hea ettekandja! Sinu kodukohast pole Läti Vabariik kuigi kaugel. Kas olete ka analüüsinud meie ettepanekut, võrreldes praegust olukorda Eestis sellega, mis on meie naabermaades, Lätis ja Leedus ennekõike? Kas nad on meist ees või on nad meist tagapool? Kas me oleme teenäitajad või püüame järele jõuda?

Tarmo Tamm

Aitäh! Sellist võrdlevat analüüsi meie ja naaberriikide teede olukorra kohta ei ole. Eelkõige peaksime muidugi võrdlema ennast Läti ja Leeduga, Soome ja Rootsiga ei ole vist mõtet võrrelda. Seda võrdlevat analüüsi ei ole ja ma pole ausalt öeldes mitmel aastal ka nendes riikides ringi sõitnud. Võib arvata, et ega seal ei ole teede olukord parem kui meil. Võibolla kohalikud teed on paremad, ma ei oska seda iseloomustada, aga põhimaanteed olukord kindlasti parem ei ole. Tuleb tunnistada, et riigi põhimaanteed ei ole meil väga kehvast olukorras, kui me peame silmas teekatet, aga omavalitsuste olukord on päris kurb. Kui kohalikule omavalitsusele kuulub 41% kogu teedevõrgust ja kütuseaktsiisi rahast eraldatakse neile ainult 10%, siis ei ole proportsioonid paigas. Me püüame oma riigis teesjad korras hoida, aga naabrite kohta mul võrdlusandmed puuduvad.

Aseesimees Jüri Ratas

Mihhail Stalnuhhin, palun!

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud ettekandja! Igaks juhaks annan natuke infot. Viimaste aastate jooksul kogutakse kütuseaktsiisi umbes 300–330 miljonit eurot aastas. Maaomavalitsuste liidu arvutused näitavad, et suvehooldeks, talihooldeks, jooksvaks remondiks, kate ehituseks ja renoveerimiseks on omavalitsustel vaja aastas 105 miljonit. See tähendab, et meie pakutav 30% vastab täielikult sellele, mida nad soovivad, aga mitme aasta pärast. Aga mu küsimus on teise asja kohta. Mis sa arvad, miks kohalike omavalitsuste liidud ei ole aastate jooksul suutnud teede hooldamise küsimuses mitte kuidagi valitsusega kokku leppida? Milles on see põhimõtteline seisukohatade vahe? Mis on põhiline probleem, mida nad ei suuda omavahel lahendada?

Tarmo Tamm

Aitäh, Mihhail, küsimuse eest! Seda peaks küsima valitsuse esindajatelt, kes ei allkirjasta seda lepingut, eelkõige regionaalminister härra Kiisleri käest. Tegelikult on valitsus läinud päris huvitavat teed mööda. Nad väidavad, et see ei olegi riigi kohustus, et see on kohalike omavalitsuste kohustus nagu paljud teisedki kohustused. Aga kes kindlustab kohaliku omavalitsuse tulubaasi? Kohalik omavalitsus ei saa endale ise tulubaasi kindlustada. See sõltub keskvalitsusest, sellest, millise tulumaksuprotsendi keskvalitsus määrab, kui suur on tasanudfondi summa jne. Öelda, et kohalikud omavalitsused saagu sellega ise hakkama, et seadus ei pane riigile kohustust ja riik teeb justkui kingituse – ma arvan, et see ei ole konstruktiivne lähenemine. Ka keskvalitsus peaks mõtlema sellele, kuidas kohalikud omavalitsused hakkama saavad. Kohalikud omavalitsused ei saa ju endale makse kehtestada, ja kui nad kehtestavad, siis muudetakse need maksud kohe ära. Maksuseadus tehakse ringi, nagu see oli müügitaksuga ja mingi teise maksuga veel. Meie kohalikel omavalitsustel sisuliselt puudub autonoomia, aga autonoomia kindlustab kohalikule omavalitsusele kindla tulubaasi, millega nad saavad oma elu ka pikema aja peale prognoosida ja korraldada.

Aseesimees Jüri Ratas

Heimar Lenk, palun!

Heimar Lenk

Nagu me uudistest loeme, tahavad meie põhjanaabrid soomlased hakata automaksu võtma vastavalt läbisõidule, arvestada seda kilometraaži pealt. Kas meil oleks ka mõttekas neid mõtteid mõlgutada? Mis sa arvad, võib-olla see parandaks olukorda?

Tarmo Tamm

Aitäh! Ma lugesin ka seda uudist, selline maks hakkab kehtima vist aastal 2020. See on üks naabrite plaan, mille abil nad püüavad oma teedevõrku korras hoida. See on kulukas. Milline võimalus valida? Võimalusi on mitmeid. Ei ole ju, Heimar, vaja otsida lisaraha, kui ei kasutata ära sedagi raha, mida autojuhid praegu maksavad. Kui kütuseaktsiisi rahast läheb pool minema, siis ei ole küsimus selles, et raha on puudu, lihtsalt raha ei kasutata sihipäraselt. Omalt poolt võin küll öelda, et Euroopa Liidus ei ole vist kusagil sellist olukorda nagu meil, et autod on kõige uhkemad ja teed kõige kehvemad. Need ei käi omavahel kuidagi kokku, kuidagi peaksid asjad võrdsustuma. Aga siin on mõtlemiskoht. Kui koalitsioon tuleb välja mingi hea ettepanekuga, siis ma arvan, et meie mõtleme küll kaasa, sest tegelikult on vaja koos leida lahendus, mingi võti, kuidas teede olukorda tõesti paremaks muuta. Mida rohkem me sellega venitame, seda suuremaks rahasumma kasvab, sest nagu ma vist enne juba ütlesin, on kumulatiivne alarahastamine umbes 300 miljonit eurot, et viia teed normaalsesse seisu. See summa järjest kasvab, kui me ei hakka õigel ajal teid remontima ja korras hoidma, kas või ülekatteid tegema jne.

Aseesimees Jüri Ratas

Kadri Simson, palun!

Kadri Simson

Aitäh! Möödunud nädalal andis samal teemal siin aru majandusminister Juhan Parts. Tema ettekandest jäi kõlama selline toon, et ta võtab põhimaanteid ja kohalikke teid kui konkurente ja eeldab, et kui me anname kohalikele teedele rohkem teehoiuraha, siis see on nagu teki ärakiskumine põhimaanteedelt. Et kütuseaktsiisist tulevat raha ei ole võimalik täies mahus kasutusele võtta, vaid see maht on kuidagi nagu kivistunud ja selles mahus, mis vastavalt teie erikomisjoni aruandele on alla

poole, tulebki majandada. Kas ei ole mingit võimalust, et riigieelarve kokkupanemisel tehakse kuidagi kohustuseks kasutada kütuseaktsiisi täiel määral teede jaoks? Mida selle jaoks tegema peaks?

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, enne kui te vastate, on protseduuriline küsimus. Härra Mihhail Stalnuhhin, palun!

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, härra juhataja! Ma palun väga vabandust, aga meil kõigil algab töö komisjonides. Kas on võimalik jätta vastus sellele küsimusele homseks?

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh seda muret tundmast, aga vastavalt meie kodu- ja töökorra seadusele tuleb protseduur lõpetada. Hea ametikaaslane Tarmo Tamm, ma palun, et te vastaksite Kadri Simsoni küsimusele!

Tarmo Tamm

Aitäh, Kadri, küsimuse eest! Seda vastandamist, et kohalik omavalitsus ja riik, riik ja kohalik omavalitsus, me tunneme ju pidevalt. Kohalike omavalitsuste juhid on halvad, nad ei kasuta raha sihtotstarbepäraselt jne. Ma loodan, et me jõuame kunagi ka sellisesse aega, kus me mõtleme koos, kuidas elu riigis paremini läheks, ja me ei vastanda kogu aeg. Pole ju minu kui kodaniku jaoks tähtis, kas ma sõidan valla tee peal, linna tee peal või riigiteel. Nendel ei peaks olema erinevad katted. Ma ei tea, miks valitsus kogu aeg vastandab. Aga ma ütlen, et küsimus ei ole ju rahapuuduses. Põhiküsimus on selles, et 50% kütuseaktsiisi rahast ei lähe teede korrashoiuks ja remondiks. Sellest rahast oleks vaja pisutki suurem osa eraldada kohalikele omavalitsustele. Ma arvan, et olukord muutuks siis palju paremaks.

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, ma tänan teid! Aeg on täis, homsel istungil jätkame selle päevakorrapunkti arutelu. Head ametikaaslased, ma tänan teid! Jõudu teile teie töös! Tänapäevane istung on lõppenud.

Istungi lõpp kell 14.02.
Istungi kestus 4 tundi ja 2 minutit.

Juhataja

L. Randjärv
Riigikogu aseesimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM

VI ISTUNGJÄRK

Kolmapäev, 18. detsember 2013
Kell 13.00

S i s u

Infotund

1. Majandusprognoos
2. Omavalitsusreformi elluviimise kava täitmine
3. Suhteline vaesus
4. Keskkonnatasude laekumine riigieelarvesse

Istungi rakendamine

1. Teeseaduse § 16 muutmise seaduse eelnõu (489 SE) esimese lugemise jätkamine
2. Euroopa Parlamendi valimise seaduse muutmise seaduse eelnõu (520 SE) kolmas lugemine
3. Loovisikute ja loomeliitude seaduse muutmise ning sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (522 SE) kolmas lugemine
4. Laste kaasamist relvakonfliktidesse käsitleva lapse õiguste konventsiooni fakultatiivprotokollit ratifitseerimise seaduse eelnõu (442 SE) teine lugemine
5. Korrakaitse seaduse muutmise ja rakendamise seaduse eelnõu (424 SE) teine lugemine
6. Riigieelarve seaduse § 32 muutmise seaduse eelnõu (547 SE) teine lugemine
7. Õigusaktide revisjoniga seoses seaduste muutmise ja kehtetuks tunnistamise seaduse eelnõu (519 SE) esimene lugemine
8. Isikut tõendavate dokumentide seaduse, riigilõivuseaduse ja riigipiiri seaduse muutmise seaduse eelnõu (550 SE) esimene lugemine
9. Riigikogu otsuse "Eesti teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni strateegia 2014–2020 "Teadmistepõhine Eesti" heakskiitmine" eelnõu (529 OE) esimene lugemine

Infotund

Esimees Ene Ergma

Tere päevast, lugupeetud Riigikogu liikmed! Tere päevast, austatud peaminister ja

minister! Alustame tänast infotundi. Palun teeme kõigepealt kohaloleku kontrolli!

Kohalolijaks registreerus 26 Riigikogu liiget, puudub 75.

Tänases infotunnis osalevad järgmised valitsusliikmed: peaminister Andrus Ansip, keskkonnaminister Keit Pentus-Rosimannus ja regionaalminister Siim Valmar Kiisler.

1. Majandusprognoos

Esimees Ene Ergma

Asume küsimuste juurde. Head kolleegid, täna on viis eelnevalt registreeritud teemat, nii et jällegi saab iga teema kohta esitada ainult kaks kohapeal registreeritud küsimust. Palun, kolleeg Kadri Simson, küsimus peaminister Andrus Ansipile!

Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud peaminister! Möödunud nädalal võeti siin Riigikogus IRL-i ja Reformierakonna liikmete häältega vastu riigieelarve. Vabariigi Valitsus oli eelarve koostamisel aluseks võtnud majandusprognoosi, mille järgi on järgmisel aastal majanduskasv 3,6%. Päev peale eelarve lõpphääletust avaldas Eesti Pank oma uue majandusprognoosi, mis oli märksa tagasihoidlikum. Eesti Pank ütles, et järgmisel aastal on majanduskasv üks protsent väiksem ehk 2,6%. Kas see oli juhus, et Eesti Pank tuli päev peale eelarve kinnitamist välja negatiivsema prognoosiga, või oli see info valitsusele varem teada? Millise mõju toob endaga kaasa üks protsent väiksem majanduskasv, kui eelarve koostamisel prognoositi?

Andrus Ansip

Aitäh! Reaalkasvu prognoos võib, aga ilmingimata ei pruugi tuua kaasa mõju eelarve laekumistele. Ka sel aastal on ju majanduse reaalkasvu prognoosi korduvalt alandatud, aga eelarve laekumiste kohta võib öelda, et need ei ole isegi mitte päris head, vaid need on väga

head. 11 kuuga laekus aastaks kavandatust 92,7%. Kui jagada oodatavad laekumised 12 kuu vahel proportsionaalselt, siis peaks olema laekunud 91,66%. Makse on laekunud terve protsendi rohkem, kui me olime kavandanud. Seejuures kinnitavad senised statistilised näitajad, mis meil teada on, et aasta ei ole nii hea, nagu me eelarvet vastu võttes kavandasime. Prognoose muudetakse pidevalt. Eelarvet tehes võetakse arvesse viimane teadaolev prognoos ja selle põhjal langetatakse otsused. On ütlema tagi selge, et ka prognoosides ei osata kõike ette näha. Meil on aastate jooksul olnud selliseid eelarveid, mis vastuvõetuna olid küll tasakaalus, kuid eelarveaasta lõpus tekkis arvestatav defitsiit. Näiteks oli 1999. aasta eelarve lõpuks 3,5%-ga SKT-st defitsiidis. Samas on meil küllaga olnud eelarveid, mis on vastu võetud tasakaalus olevana, aga aasta on lõpetatud märkimisväärse ülejäägiga. Sellised aastad olid 2005, 2006 ja 2007. Erinevus võib ulatuda kuni 3%-ni.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kadri Simson, esimene täpsustav küsimus!

Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud peaminister! Te rääkisite eelarvetest, mis on vastu võetud tasakaalus olevana, aga aasta on lõpetatud defitsiidiga, või eelarvetest, mis on olnud tasakaalus, aga aasta on lõpetatud ülejäägiga. Kuid kui me vaatame järgmise aasta eelarvet, siis näeme, et see kehvem majandusprognoos halvendab riigieelarve nominaalset positsiooni. Kui Eesti Panga majandusprognoosi alusel jääb riigieelarve ka 2014. aastal puudujääki, siis ei lähe see kokku eelarvestraategias oleva eesmärgiga, et järgmisel aastal peaks eelarve viidama püsivasse ülejääki ja peaks alustatama reservide kasvatamist. Kas valitsus on loobunud eelarve tasakaalus hoidmise eesmärgist või ei ole see teile lihtsalt jõukohane?

Andrus Ansip

Aitäh! Ei ole loobunud. Toon näiteks jälle tänavuse aasta. Senise 11 kuu põhjal võime öelda, et maksulaekumisi on olnud 50 miljonit eurot rohkem, kui me oskasime eelarvesse kavandada. Mis me siis nüüd endiga tegema peaksime? Või mida peaksite tegema teie, sest

teie olite need, kes selle eelarve lõpuks kinnitasid? 50 miljonit eurot on rohkem! Mis me siis nüüd teeme? Samas ei oska ju keegi ette näha, missuguseks maksulaekumine tegelikult kujuneb. Õiguskindluse põhimõtetest lähtuvalt ei ole mõeldav, et iga uue prognoosi järel hakatakse eelarvet korrigeerima. Eelarve võetakse vastu parimate saadaolevate teadmiste põhjal. Kui hälbed on suured, siis tuleb loomulikult teha negatiivseid eelarveid, aga neid ma küll praegu ei prognoosi. Euroopa Komisjon ja Rahvusvaheline Valuutafond on Eestile soovitanud mitte hakata siis, kui hälbed on tavapäraseid, lisakärpeid tegema, vaid lasta toimida automaatsetel stabilisaatoritel. Praegu olen mina küll veendunud, et eelarve sai parimate teadmiste põhjal vastu võetud. Mina paadunud optimistina muidugi loodan, et eelarve laekumised tulevad suuremad, kui kavandatud on.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kadri Simson, teine täpsustav küsimus!

Kadri Simson

Aitäh! Peaminister! Mul on teie optimismi üle hea meel. Aga kuigi teil on 50 miljonit eurot üle, ei ole see eelarve ikkagi ülejäägis. Rääkides eelarve tasakaalust või ülejäägist, on demagoogia hea relv. Tõepoolest, kui riigieelarve ei olnud enam nominaalses tasakaalus, võeti kasutusele mõiste "struktuurselt tasandatud eelarvepositsioon". Eesti Panga majanduspoliitika ja -prognoosi allosakonna juhataja Rasmus Kattai on seda kommenteerinud niimoodi, et valitsuse otsus keskenduda struktuursele ülejäägile ei pruugi olla põhjendatud olukorras, kus hinnangud majandustsüklile on eri näitajate puhul vastuolus. Kas valitsus kasutab mõistet "struktuurne eelarvepositsioon" vaid seetõttu, et olukorda ilustada, või on see teie meelest kuidagi ka majanduslikult põhjendatud?

Andrus Ansip

Aitäh! See on muidugi majanduslikult põhjendatud. Alates kriisi lahvatamisest on Euroopa Liidu tasandil põhitähelepanu pööratud ikka struktuursele tasakaalule ja vähem tähelepanu nominaalsele tasakaalule, ehkki mõlemad on kindlasti olulised. Eesti puhul ei ole Euroopast vaadatuna kellelgi kummalegi tasa-

kaalule, ei nominaalsele ega struktuursele mitte mingisuguseid etteheiteid, sest Eesti on kaugel sellest, et ületada nominaalse defitsiidi lubatud piiri ehk 3% SKT-st. Järgmise aasta eelarve on kavandatud struktuurse ülejäägiga 0,7% SKT-st. Ma ei tea täpselt teiste riikide eelarveid, aga oletan, et neid eelarveid, mis on struktuurses ülejäägis, Euroopa Liidu liikmesriikide hulgas väga palju järgmisel aastal ilmselt ei ole. Nii et meie riigi rahandus on endiselt väga heas korras.

Esimees Ene Ergma

Nüüd saab esitada kaks kohapeal registreeritud küsimust. Alustab kolleeg Marika Tuus-Laul.

Marika Tuus-Laul

Aitäh! Austatud härra peaminister! Riigi rahandus on korras, aga kui me vaatame majanduskasvu ehk SKT kasvu võrreldes eelmise aastaga, siis siin pole midagi väga rõõmustavat. Me prognoosisime ju kasvu üle 3%, aga kui vaadata kolmandat kvartalit, siis oleme umbes 0,9% juures. Lätis näiteks on kasv 3,8%, Lätist on saanud justkui Euroopa uus pailaps. Mismoodi te hindate meie hetkeseisu majanduse seisukohalt? Kas see on edasiminekuks, paigaltammumine või võib-olla taandareng?

Andrus Ansip

Aitäh! Kui majandus kasvab, siis on see loomulikult edasiminekuks ja kindlasti mitte tagasihoidlik, aga olgu selle kolmanda kvartali tagasihoidlikkuse puhul ka siiski mõni mööndus tehtud. Kõigepealt öeldi, et majanduskasv on 0,4%, siis korrigeeriti ja öeldi, et 0,7%. Kui me nüüd vaatame Eurostati andmeid, siis selgub, et sesoonselt korrigeerituna oli majanduskasv hoopis 0,9%. Euroopa kontekstis meil majanduskasvu häbeneneda küll ei tule, ehkki me ise loomulikult soovime, et kasv oleks märksa suurem, kui see praegu on. Läti ja Leedu on praegu Euroopa Liidu edulood. Me oleme ilmselt ka majandustsükli eri faasides. Eesti on arengus pisut ees ja see väljendub inflatsioonis, mõnel puhul väljendub areng aga isegi deflatsioonis. Meil sai deflatsiooniline periood ammu läbi, meie naabritel hakkab see praegu lõppema. Nii et me areneme suhteliselt

sarnaselt. Kõik kolm Balti riiki on kriisist väga kiires tempos välja tulnud. Eestil õnnestus see esimesena, Läti ja Leedu on aga praegu tõepoolest Euroopa Liidu edulood. Kui võrrelda Eesti Panga ja Rahandusministeeriumi majanduse nominaalkasvu prognoose, siis ega seal mingisugust erilist vahet ei ole. Reaalkasvu prognoosid on küll erinevad, aga näiteks 2015. aastaks prognoosib Eesti Pank majanduse nominaalkasvu hulga suuremana, kui teeb seda Rahandusministeerium. Eesti Panga prognoos ei ole kõikide parameetrite puhul konservatiivsem. Vastupidi, mõne parameetri puhul on Rahandusministeerium olnud hulga konservatiivsem.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Tarmo Tamm!

Tarmo Tamm

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud peaminister! Mitmed Eesti arvamusiidrid on avaldanud viimasel ajal arvamust, et Eesti riigil oleks õige aeg hakata investeringuteks laenu võtma. Ma toon teile mõne näite. Kui Tallinna–Tartu maanteed oleks laenu raha eest ehitatud, siis ma arvan, et see oleks valmis ehitatud kümme korda odavamalt, kui me praegu ehitame. Toon teise näite. Järgmisel aastal kaotab töö ilmselt umbes 10% ehitajatest. Kas valitsus on arutanud võimalikku laenuvõtmist ja kas te olete endiselt seisukohal, et see valitsus laenu ei võta?

Andrus Ansip

Aitäh! See valitsus on ju laenu võtnud. Me võtsime teatavasti 550 miljonit eurot laenu Euroopa Investeerimisprogrammilt, selleks et kriisi ajal kaasrahastada Euroopa Liidu finantseeritavaid projekte. Nii et väide, et valitsus pole laenu võtnud, ei vasta tõele. Me oleme laenu võtnud. Tõele vastab ka see, et Eesti valitsussektori võlakoormus on endiselt Euroopa Liidu kõige pisem – pisut alla 10% SKT-st. Nii tulebki seda hoida. Nendes riikides, kus otsustati laenuga majandust elavdada ja töökohti luua, on jõutud selleni, et eelarve kõige suurem kuluartikkel on laenu teenindamine. Ma arvan, et see ei oleks Eestile hea tulevik. Olgu veel kord öeldud, et Euroopa Liidu liikmesriikides on väga tugev korrelatsioon valitsussektori võlakoormuse ja tööpuuduse vahel:

mida suurem on valitsussektori võlakoormus, seda suurem on tööpuudus. On ka väga tugev korrelatsioon valitsussektori võlakoormuse ja majanduskasvu vahel: mida suurem on valitsussektori võlakoormus, seda väiksem on majanduskasv. Unistus sellest, et laen tõmbab majanduse kuidagi kiiremini käima, jääbki unistuseks. Tegelikkus on selline, et sellele, kes laenu võtab, jääb väga kõrgete intresside maksmise kohustus.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra peaminister! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

2. Omavalitsusreformi elluviimise kava täitmine

Esimees Ene Ergma

Järgmine küsimus on kolleeg Jüri Morozovilt regionaalminister Siim Valmar Kiislerile.

Jüri Morozov

Aitäh, austatud esimees! Härra minister! Regionaalministri valitsemisalas koostati 6. märtsil 2013 omavalitsusreformi kava, kus muu hulgas oli esitatud reformi elluviimise ajakava. See nägi ette, et detsembris 2013 võtab Riigikogu vastu omavalitsusreformi elluviimise seaduse. Praegu on käimas Riigikogu selle aasta viimane istunginädal, aga nimetatud seaduseelnõust pole midagi kuulda. Mis seisus on omavalitsusreformi elluviimise seaduse eelnõu ettevalmistamine ja kunas võiks see jõuda Riigikogusse?

Siim Valmar Kiisler

Aitäh! Eks te olete Riigikogu töös kokku puutunud ka teiste eelnõudega, kuhu on jõustumistähtjad sisse kirjutatud, aga mille jõustumine lükkub edasi. Vanasti öeldi selle kohta, et inimene mõtleb, aga jumal juhib. Tõesti, märtsis tegin ma ettepaneku, et juba detsembris võiks Riigikogu seda eelnõu arutada. Aga me esitasime märtsis selle seaduse väljatöötamise kavatsuse teistele ministriumidele. Me saime väga asjalikku tagasisidet ning näiteks Rahandusministeeriumilt ja Justiitsministeeriumilt ka väga kriitilist tagasisidet. Me oleme nende märkustega arvestanud. Kohaliku omavalitsuse arengu mõttekoda soovitas meil tellida kaks lisaanalüüsi. Ka seda on vahepeal

tehtud. Ettepaneku kohaselt, mida teie endise ja väga pädeva omavalitsusjuhina teate, esitasime selle eelnõu teksti avalikule konsultatsiooniringile ja saime ka sealt tagasisidet. Nagu teate, võttis tõmbekeskuste määramine rohkem aega, kui me alguses oskasime arvata. Ettepanekud Harjumaa kohta tulid Harju maa vanemalt alles eelmisel nädalal. Nüüd on meil 62 tõmbekeskust määratud. See eelnõu on olnud kõigile kättesaadav, kõik on saanud sellega tutvuda ja nüüd, kui me oleme seal arvestanud ka konsultatsiooniringilt tulnud ettepanekuid ja Harjumaa ettepanekuid, saab selle eelnõuga edasi liikuda ning esitada selle teistele ministriumidele kooskõlastamiseks.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Jüri Morozov, esimene täpsustav küsimus!

Jüri Morozov

Aitäh, proua juhataja! Härra minister! Sellesamas kavas, millest me räägime, on kirjutatud, et te saatsite küsimustiku eri mudelite kohta omavalitsustele, omavalitsuste katusorganisatsioonidele, maavalitsustele, ekspertidele jt. Te saite 67 vastust, millest 32-s üheselt pooldati tõmbekeskuste mudelit. Tegelikult sai tõmbekeskuste mudelile tuginev omavalitsusreformi kava nendelt, kellele te küsimustikud saatsite, 12–13%-lise toetuse ja sellel kaval puudub ka teie valitsuspartneri aktsept. Kas sellega on mõistlik jätkata või on ikkagi vaja enne tegevuse jätkamist selgitada, milline suund on õige ja selline, mida kõik aktsepteerivad?

Siim Valmar Kiisler

Ilmselt ei õnnestu niivõrd tundlikus valdkonnas teha sellist kava, mis sobib absoluutselt kõigile, nii et iga Eesti elanik võiks öelda, et see on täpselt see kava, mida tema tahab. Aga me saame aru, et avalik sektor peab muutunud oludega kohanema. Te olete ilmselt olnud avalikel aruteludel, kus neid kuut pakutud tulevikutsenaariumi on arutatud. Tõmbekeskuste mudel on osutunud kõige laiemalt toetatavaks. Ma olen avalikult välja öelnud, et see ei ole minu lemmikmudel, sest mina tahaksin radikaalsemat muudatust. Aga arutelud on viinud selleni, et sellel mudelil on tugev toetus. Selle sisuline teoreetiline taust sarnaneb väga selle

reformiga, mida tehti Eestis 1930. aastatel ja mis baseerus Christalleri keskuskohtade mudelil. Sel on ka väga tugev sisuline põhjendus taga. Mis puutub valitsuspartneri aktsepti, siis omavalitsusreformi teemal töötab koalitsiooni töörühm. Ma julgen öelda, et ka meie valitsusliidupartner arvab, et see tõmbekeskuste mudel on nendest kuuest mudelist parim. Küsimus on ju selles, kui tugev on sund või koordineerimine selles mehhanismis. Siin on meil eriarvamusi, nagu on ka avalikult teada. Eriarvamusi on selles, kas riigi sekkumine peaks olema jõulisem või mahedam, mitte nii väga selles, milline mudel valida.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Jüri Morozov, teine täpsustav küsimus!

Jüri Morozov

Aitäh, proua esimees! Härra minister! Nagu te ütlesite, inimene mõtleb, aga jumal juhib. Ma olen nõus, et elu läheb edasi. Te teate väga hästi, et praegu uuendatakse maakondade arengustrateegiaid, sest tulemas on uus Euroopa Liidu rahastamisperiod. Aga mul ei ole veendumust, et see tõmbekeskuste kava on kõige aktsepteeritavam. See ei ole nii, selle kava toetus on suhteliselt väike. Kuidas te arvate, kas on mõistlik sellise omavalitsusreformi kava põhjal, mis pole leidnud ühest ja selget toetust, planeerida maakondlikke investeringuid, teadmata, mis suunas meie kohaliku tasandi halduskorraldus kujunema hakkab?

Siim Valmar Kiisler

Minu arust ei peaks me siin nii üksühest seost otsima. Ka see koht, kus asub vallamaja, ei pea olema ainus koht, mis saab struktuurfondidest toetust. Tuleb ikkagi vaadata meie vajadusi, seda, kus on vaja teid ehitada, koolimaja korrastada või muud teha. Tõmbekeskuste valik ei tähenda ju seda, et me teistele kohtadele Eesti kaardil üldse tähelepanu ei pööra. Selles mõttes ei ole vaja vahet teha. Aga mis puudutab seda, kui palju üht või teist kava toetatakse, siis tõmbekeskuste kava on nendest kuuest kõige populaarsem. Me oleme tellinud kaks avaliku arvamuse uuringut, mis uuringufirma kinnitused olid Eesti mõistes täiesti esinduslikud, valim oli piisavalt suur. Selgus, et inimesi, kes seda mudelit toetavad, on kaks

korda rohkem kui selle mudeli vastaseid. Kõik saavad ka meie ministeeriumi kodulehel nende uuringute tulemustega tutvuda. Inimesed on selle mõtte omaks võtnud. Võib-olla on mõnel avaliku sektori töötajal probleem, võib-olla ta küsib, mis temast saab. Aga enamik inimesi selgelt aktsepteerib seda valikut.

Esimees Ene Ergma

Nüüd saab esitada kaks kohapeal registreeritud küsimust. Kolleeg Jaan Õunapuu.

Jaan Õunapuu

Aitäh! Austatud minister! Te küll räägite mudelitest, kuid minu arvates on ilmselge, et ainult Eesti kaardi ümberjoonistamisega ei tule halduse korraldamisest ja reformimisest midagi välja. Pigem oleks soovinud teie käest kuulda kohaliku omavalitsuse, erasektori ja kolmanda sektori funktsioonide kohta, lahenduste pakkumist, samamoodi oleks soovinud kuulda teie mõtteid rahastamise teemal. Kuid kuna on aasta lõpp, jõulud on varsti käes ja uus aasta kohe-kohe tulemas, siis on mul teile kaks haakuvat küsimust. Kas te olete rahul oma 2013. aasta tegemistega, sellega, mida te olete teinud Eesti regionaalse tasakaalu heaks? Millised on teie lubadused kohalikele omavalitsustele järgmiseks aastaks, et nad saaksid riigi toel oma inimeste eest paremini seista?

Siim Valmar Kiisler

Hea Jaan Õunapuu! Ma arvan, et ma olen paljuski ajanud sedasama asja, mida ajasid sina regionaalministrina. Kui lugeda sinu tolleaegseid arvamused, siis on näha, et siin ei ole väga suurt erinevust. Kui me räägime omavalitsuste ühinemisest, siis tuletan meelde, et sina tõid ju siia saali kohaliku omavalitsuse üksuste ühinemise soodustamise seaduse eelnõu. Seda seadust on hiljem ka minu initsiatiivil korduvalt muudetud. Kõik parlamendi-erakonnad on toetanud seda mõtet, et ühinemist tuleb soodustada. Nad on arvanud, et selle eest tuleb raha veel peale maksta. Kui omavalitsused ühinevad, siis me maksame selle eest ka raha. Kui te arvate, et see ei ole hea mõte, miks te siis teete ettepanekuid selle eest raha välja käia? Järelikult arvate ka teie, et ühinemine on mõistlik. Küsimus on selles, kui palju me omavalitsusi ühinemisel n-ö tagant sunnime või neid ühinema kiirustame.

Mis puudutab seda aastat, siis meie valdkonnas tehtud algatusi vaadates võib öelda, et mitmed asjad on läinud väga hästi, näiteks teenuskeskuste toetamise programm, s.o uus regionaalne programm, mis on aidanud külapoodidel ellu jääda. Me oleme muutnud hajasustuse toetamise programmi põhimõtteid: inimesed, kes elavad maal, saavad toetust näiteks selleks, et teha korda teelõik oma talu juurde või osta endale autonoomne elektrivarustuse pakett. On ka muid algatusi, mis on päris hästi läinud ja leidnud inimeste heakskiitu.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Jaak Allik!

Jaak Allik

Lugupeetud härra minister! Teie pakutud haldusterritoriaalse reformi lõpus (vist aastal 2018) on ette nähtud kaotada regionaalministri ametikoht. Millega te seda põhjendate? Kui teie olete aru saanud nii, et regionaalministri tegevuse põhieesmärk on haldusreform läbi viia, siis ütlen teile, et minu arvates jääb ka pärast mis tahes haldusreformi Eesti ikka endistesse piiridesse ning kõik regionaalarengu ja regionaalpoliitika probleemid alles. Ma mäletan, et kui see ametikoht omal ajal valitsuses loodi, siis just selleks, et regionaalminister peaks analüüsima ja hindama kõigist teistest ministeeriumidest tulevate eelnõude ja ettepanekute regionaalpoliitilist mõju. Praegu aga tundub, et see ülesanne on hoopis tagaplaanile jäänud.

Siim Valmar Kiisler

Tegelikult on vastupidi. Just nüüd on kehtestatud kord, et eelnõusid peab hindama ka regionaalsete mõjude vaatenurgast. Seaduseelnõude seletuskirjades, mis siia saali tulevad, peab kokkuleppe kohaselt olema erinevalt varasemast hinnatud ka regionaalset mõju. Eestis on viimastel aastatel väga palju toetatud regionaalse tasakaalu saavutamiseks kohapeal tehtud investeringuid. Eurorahast on väga oluline osa läinud just väiksematesse kohtadesse. Kui te võrdlete meid näiteks meie naabri Lätiga, siis erinevus on silmaga näha. Mõelge näiteks, millised nägid kümme aastat tagasi välja meie maakoolid, -lasteaiad, -rahvamajad. Muutus on suur. Muidugi on see poliitiliste

valikute küsimus, millisel valitsusliikmel millised otsesed poliitilised ülesanded peaksid olema. Iga koalitsioon seda kindlasti arutab. Aga ma arvan, et aastal 2018 on Eesti ees mõnevõrra teistsugused ülesanded, kui olid näiteks kümme aastat tagasi. Ma eeldan, et pärast järgmisi Riigikogu valimisi mõeldakse ka koalitsiooniläbirääkimistel sellele, mis on poliitiliselt olulised teemad, kas näiteks energeetika või mõni muu teema. Põhjamaades, keda me endale eeskujuks võtame, täpselt nii koalitsiooniläbirääkimistel ministrite tegevusvaldkondi määrataksegi: selle alusel, mis on sel hetkel ühiskonnas poliitiliselt kõige olulisemad teemad.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra minister! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

3. Suhteline vaesus

Esimees Ene Ergma

Järgmine küsimus on kolleeg Valeri Korbilt peaminister Andrus Ansipile. Palun!

Valeri Korb

Aitäh! Lugupeetud härra peaminister! Ma saan aru, et elanikkonna suhtelise vaesuse määra mõningane erinevus Eesti eri regioonides on vältimatu. Probleem on aga selles, millises ulatuses võib neid erinevusi pidada lubatavaks ja millises ülemäära suureks. Statistikaameti andmetel on suhtelise vaesuse määr Eesti kõige vaesemas regioonis Ida-Virumaal 28,9%. See on riigi keskmisest vaesuse määrast, mis on 17,6%, ligi poolteist korda kõrgem ja Harjumaa vaesuse määrast kaks korda kõrgem. Minu küsimus ongi sellega seotud. Kas valitsus peab sellist situatsiooni lubatavaks?

Andrus Ansip

Aitäh! Suhtelise vaesuse määra poolest asetub Eesti Euroopa Liidu liikmesriikide hulgas keskmiste sekka. Ka absoluutses vaesuses elavate inimeste osatähtsuse poolest oleme Euroopa Liidus keskmike hulgas. Samas, nagu te väga õigesti viitasite, absoluutses või suhtelises vaesuses elavate inimeste osatähtsus on regiooniti üksjagu erinev. Kaks kõige probleemilisemat regiooni on teie viidatud Ida-Virumaa, kus suhtelises vaesuses elavate ini-

meste osatähtsus on Eestis kõige suurem, ja Valgamaa, kus on kõige rohkem absoluutses vaesuses elavaid inimesi. Suhtelises vaesuses elavate inimeste arv on viimase Statistikaameti pressiteate järgi otsustades Eestis kasvanud. On ka välja toodud põhjused, miks suhtelise vaesuse määr Eestis tõuseb. See piir, millest väiksema sissetulekuga inimesed loetakse suhtelises vaesuses elavaks, on aasta jooksul kasvanud kogunisti 30 euro võrra: 2011. aastal oli see piir 299 eurot ja 2012. aastal 329 eurot. Palgad on Eestis küllalt kiiresti kasvanud ja seetõttu on suurenenud suhtelises vaesuses elavate pensionäride arv.

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Palun, kolleeg Valeri Korb, esimene täpsustav küsimus!

Valeri Korb

Aitäh, lugupeetud peaminister, vastuse eest! Aga ma küsin ikka Ida-Virumaa kohta. Kas valitsus jälgib, kuidas aastatega muutub see suhe – vaesuse määr Ida-Virumaal ja Eestis keskmiselt –, millised on tendentsid ja kuidas see areng toimub?

Andrus Ansip

Aitäh! Nagu Eestis tervikuna elatustase tõuseb, nii tõuseb see ka Ida-Virumaal. Kui Eesti majandus kasvab, siis kasvab majandus ka Ida-Virumaal. Ega Ida-Virumaal ei ole mingisuguseid teistsuguseid tendentse või hoopis teisesuunalisi trende. Me loomulikult sooviksime, et Eesti areneks ühtlasemalt ja ka tulud jaotuksid üle terve Eesti ühtlasemalt, kuid paraku on nii, et lõviosa Eesti SKT-st luuakse Tallinnas, Harjumaal ja Tartus. Seetõttu on sissetulekute erinevused regioonides ka analüüsimisel mõistetavad. Ida-Virumaal arendatakse praegu õige mitmeid tööstusalasid ja uusi projekte. Nagu terves Eestis, nii suureneb tööhõive ka Ida-Virumaal. Mina vaatan küll lootusrikkalt tulevikku. Ma usun, et Ida-Virumaa ei jää suhtelise vaesuse pingereas kõige esimeseks.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Valeri Korb, teine täpsustav küsimus!

Valeri Korb

Aitäh! Seoses vastusega minu eelmisele küsimusele tekkis mul veel üks küsimus. Kas ja kui jah, siis kuidas on riigil plaanis selle eesmärgi saavutamiseks, et suhtelise vaesuse määr alaneks ja Ida-Virumaa paremini areneks, kasutada sisemisi reserve? Kuidas planeeritakse Ida-Virumaa arenguks kasutada Euroopa Liidust saadavaid ressursse?

Andrus Ansip

Aitäh! Ma ei taha niisuguse Ida-Virumaa dramatiseerimisega kaasa minna. Ma nimetasin täiesti teadlikult seda, et absoluutses vaesuses elavate inimeste osatähtsus on kõige suurem hoopis Valga maakonnas, üldsegi mitte Ida-Virumaal. Kas on olulist vahet, kui näiteks Pärnu maakonnas elab absoluutses vaesuses 11,3% inimestest ja Ida-Viru maakonnas 11,4%? Tegemist on ikkagi statistilise, mõõtmisvea piiridesse jääva vahega. Mina sellest mingisugust musta masendust välja lugeda ei oska. Statistika ei ütle, et Ida-Virumaa erineb vaesuse poolest teistest maakondadest märkimisväärselt. Suhtelises vaesuses elavate inimeste ja absoluutses vaesuses elavate laste arvu hakkab oluliselt mõjutama lapsetoetuste reform, mis on käesoleval aastal käivitunud ja mis oma täisjõu saavutab 2015. aastaks. Vajaduspõhised lapsetoetused vähendavad Eestis kindlasti nii suhtelises kui ka absoluutses vaesuses elavate inimeste arvu. On ju teada, et enamasti on kõige vaesemad ühe vanemaga lastega pered ning eelkõige just nendele ongi vajaduspõhine lapsetoetus mõeldud. Kui te tahate oma valijatele rääkida, mis neid konkreetselt ees ootab, siis palun rääkige kindlasti ka vajaduspõhisest lapsetoetusest!

Esimees Ene Ergma

Nüüd saab esitada kaks kohapeal registreeritud küsimust. Palun, kolleeg Lembit Kaljuvee!

Lembit Kaljuvee

Aitäh, proua esimees! Hea peaminister! Kui jutt on Virumaast, siis ei saa ma põlise virulasena mitte vaiki olla. Me teame, et kõik need 20 vabadusaastat või natuke kauem on räägitud sellest, milline on Virumaa potentsiaal, arvestades tema maavarasid, tööstuse struktuuri jne. Inimesed usuvad, et helge tulevik

saabub ja kindlasti kasutatakse see potentsiaal ära. Praegu suur osa rahvast seda potentsiaali aga oma taskus ei tunneta. Võib-olla oskate enne jõule öelda, millal Virumaa rahvas hakkab ka tundma, et seal on olemas selline potentsiaal ja rikkus? Kas järgmise valitsuse ajal on juba niimoodi, et need näitajad tõusevad üle keskmise?

Andrus Ansip

Aitäh! Selle tunnetusega on nii, et valitsus seda prognoosida ei suuda. Kui Eesti enamasti asub maailmas koostatavate pingeridade esimeses osas, näiteks ÜRO inimarengu aruande järgi on Eesti maailma peaaegu 200 riigi hulgas 33. kohal, siis tunnetuslikult me nii kõrgele ei küüni. Meenutagem kas või PISA testi. See kinnitab, et Eesti haridus on maailma tipus, aga kui meie inimesed (viitan nüüd eelmisele inimarengu aruandele) peavad andma kümnepallisüsteemis hinnangu Eesti haridussüsteemile, siis on tulemus napilt üle 6. Me arvame, et meie haridus on ja ei ole kah, ta on kuskil seal vahepeal. Nii on paraku ka hinnanguga elatustasemele. Objektiivseid parameetreid kõrvutades oleme kaugel eespool Kõrgõzstanist, Tadžikistanist, Usbekistanist, Kasahstanist, Türkmenistanist, aga kui te vaatate viimast inimarengu aruannet, siis näete, et tunnetuslikult oleme neist tagapool. Miks see nii on, on minul raske seletada, aga kuidagi on see nii läinud, et me ise oma saavutusi väga kõrgelt ei hinda. Me ei oska olla rahul sellega, mis meil olemas on. Pigem oleme rahulolematud kõige selle pärast, mida meil ikka veel ei ole. Võib-olla on see hea ja võib-olla just seetõttu ongi meil objektiivselt võttes läinud meie kunagiste saatusekaaslastega võrreldes väga hästi. Kui areneb Eesti tervikuna, siis areneb ka Ida-Virumaa.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Helmen Kütt!

Helmen Kütt

Täna, proua eesistuja! Austatud peaminister! Mina ei küsi konkreetselt Valgamaa või Ida-Virumaa kohta, ma küsin tervet Eestit puudutava küsimuse. Siin on lapsetoetused ning üldse suhtelise ja absoluutse vaesuse teema lastega seoses juba jutuks tulnud. 2014. aasta riigieelarve seaduse eelnõu menetlemisel rää-

kis rahanduskomisjoni esimees palju küsimusi tekitanud juttu, et koolitoidutoetus ei peaks olema mitte laustoetus, vaid see võiks olla vajaduspõhine. Praegu on Eesti riigis küll väga hästi see, et meil on 1.–9. klassini koolitoit tasuta. Tõsi, toetus, mis on 0,78 eurot, on väike ja ajale jalgu jäänud, see ei kata kulusid ja omavalitsused panevad sinna juurde. Nüüd aga kõlas rahanduskomisjoni esimehe suu läbi, et selle toetuse põhimõtte peaks üle vaatama. Ma tean, et 2014. aastal seda ei juhtu, aga kas valitsuskabinetis on sellest räägitud? Uskuge, tasuta koolitoit on ka üks meede, mis vaesust leevendab.

Andrus Ansip

Aitäh! Jah, ma loomulikult usun, et tasuta koolitoit aitab väga paljudel juhtudel vaesust leevendada. Eesti on paistnud Euroopas, aga ka võrdluses OECD liikmesriikidega silma selle poolest, et kuni vajaduspõhiste lapsetoetuste juurutamiseni ei olnud Eestis üldse mitte mingisuguseid vajaduspõhiseid toetusi. Me olime selles mõttes Euroopa Liidu liikmesriikide hulgas täiesti ainulaadsed. Tõsi, ka Luksemburgis on olnud väga vähe vajaduspõhiseid toetusi. Kõigis ülejäänud Euroopa Liidu liikmesriikides jagunevad toetused enam-vähem proportsionaalselt vajaduspõhiseks ja universaaltoetusteks. Toetussummad jagunevad ühtemoodi. Minu isiklik seisukoht koolitoidu kohta on küll see, et ma ei arva, et see süsteem, mis kehtis nõukogude ajal, kui majanduslikult rasketes oludes olnud pered said taotleda lastele tasuta koolitoitu, oleks pedagoogiliselt kõige parem olnud. Teatavasti on identiteediga seotud küsimused küllalt püsivad. Kui keegi peab kogu aeg, paberid näpus, käima ja taotlema mingeid toetusi seetõttu, et tema pere on vaene, siis ei pruugi see anda kõige paremaid pedagoogilisi tulemusi. Igal pool maailmas, sh Euroopa Liidus on osatud toetusi diferentseerida, jagada neid nii universaalselt kui ka vajaduspõhiselt. Ainult Eesti eelistas kuni viimase ajani ainult universaalsete toetuste jagamist, mis pole kindlasti õige ja ammugi mitte efektiivne.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra peaminister! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

4. Keskkonnatasude laekumine riigieelarvesse

Esimees Ene Ergma

Järgmine küsimus on kolleeg Rannar Vassiljevilt peaminister Andrus Ansipile. Palun!

Rannar Vassiljev

Aitäh! Hea minister! Minu küsimus on aktuaalne üle Eesti, kahtlemata ka Virumaal. Nimelt, aasta tagasi oli tõsine debatt selle üle, et valitsus otsustas keskkonnatasusid suurendada oluliselt järsemalt, kui 2009. aastal otsustatud sai. Mäletatavasti olid sotsiaaldemokraadid sellise käitumise pärast üsna kriitilised. Ei pea vist väga suurt pahatahtlikkust välja lugema sellest, kui tõmmata siin paralleele selle sügise Riigikogu aruteluga maksuteemadel. On käidud välja erinevaid summasid, mis riigil tuleb kas tagasi maksta või mis jäävad järgmistel aastatel saamata. Tagasimaksmise puhul on räägitud 4,8 miljonist eurost, saamata jäänud tulu puhul on räägitud suurematest summadest. Kuidas plaanitakse neid auke kompenseerida?

Andrus Ansip

Aitäh! Mulle on jäänud meelde, et sotsiaaldemokraadid on soovinud kogu aeg näiteks põlevkiviressursi senisest märksa kõrgemalt maksustada. Selles olen ma teiega enam-vähem sama meelt. On kõigile teada, et kehtivad ressursitasud ei kompenseeri keskkonnale tekitatud kahju. Täiesti loomulik on ootus, et keskkonnale tekitatud kahju kompenseeriks need, kes selle kahju on tekitanud. Seetõttu ei olnud ei minu, valitsuse ega Riigikogu ja võib öelda, et ka mitte Riigikohtu silmis kuidagimoodi vale taotlus kehtestada suuremad tasud. Vale oli aga see, et valitsuse tasemel kehtestati mingisugune aegrida, kui palju kuni aastani 2015 mingil aastal ressursitasud suurenevad. Riigikohtu hinnangul tekitati sellise aegrea kehtestamise või äramainimisega õigustatud ootus nendes, keda need ressursitasud otseselt puudutavad. Kui Riigikogu oleks otsustanud, et järgmisel aastal suurendataks ressursitasu ühekordselt kas või kümme korda, siis ei oleks olnud mingeid takistusi, et järgmistel aastatel täpselt sedasama teha. Riigikohtu otsus on aga kõigile täitmiseks. Praegu tähendab see seda, et me liigume pisut aeglasemalt oma eesmärgi

poole, selle poole, et keskkonnale kahju tekitajad maksaksid selle kahju ise ka kinni.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Rannar Vassiljev, esimene täpsustav küsimus!

Rannar Vassiljev

Aitäh! Kindlasti on iseenesest õige see põhimõte, et need, kes keskkonnaressursi kasutavad ja kelle tegevusega kaasneb negatiivne kõrvalmõju keskkonnale, aga ka ühiskonnale või inimestele, on ühel või teisel kujul maksustatud. Sotsiaaldemokraadid jagavad seda põhimõtet. Meie arvates on kindlasti probleem aga see, et samal ajal tuleb arvestada ettevõtlusvabaduse ja ettevõtete õigustatud ootusega. Küsimus oli tegelikult rohkem küll sellele suunatud, kuidas plaanib riik saamata jääva tulu järgmise aasta eelarves katta. Mäletatavasti oli siin tõsine diskussioon seoses ettevõtete sõidautode lisamaksustamise tagasilükkamise tõttu saamata jäänud tulu katmisega.

Andrus Ansip

Aitäh! Käesoleval aastal oleme täheldanud, et hoolimata küllalt märkimisväärsest keskkonnatasude kasvust on kaevandamine märgatavalt intensiivistunud. Mõne loodusressursi kaevandamine on kohati isegi hüppeliselt kasvanud, hoolimata kõrgematest tasumääradest. Põhimõtteliselt ei ole juttu ju väga suurest summast. Kui intensiivistumine jätkub samasuguses tempos, siis suuremas mahus kaevandamine katab ära ka tariifi alandamisest saamata jääva tulu. Need, kes Riigikohtu lahendi järgi on maksnud tasu enam, kui oleksid pidanud maksma, täidavad uuesti deklaratsiooni ning siis nad peavad Maksu- ja Tolliametilt taotlema tagasimakseid. Näiteks moodustab põlevkivi kogu sellest ressursist 74% ja kõikidest tagasimaksetest 57% peaks minema Eesti Energiale. Ega see tagasisaajate ring väga lai ei ole, põhisumma, mis tagasi makstakse, läheb riigile kuuluvale äriühingule.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Rannar Vassiljev, teine täpsustav küsimus!

Rannar Vassiljev

Aitäh! Teie esimesest vastusest jäi mulle mulje, et te jagate rahandusminister Jürgen Ligi seisukohta. Tema on öelnud, et sellest Riigikohtu otsusest ei tuleks välja lugeda mitte seda, et ettevõtetel peaksid pikaajaliselt ette teada olema võimalikud maksumuudatused, millest tulenevalt nad peaksid oma äriplaani korrigeerima ja äritegevuses muudatusi tegema, vaid pigem seda, et tulevikus peaksid valitsus ja Riigikogu maksudega seotud muudatusi võtma vastu üheks aastaks, mitte tegema pikaajalisi plaane.

Andrus Ansip

Aitäh! Kindlasti tuleb maksuküsimused osapooltega läbi rääkida, kuid neil puhkudel palavat heakskiitu ja aplausi oodata ilmselt ei tasu. Praegu on Riigikohus asunud seisukohale, et õigustatud ootus, mis tuleneb Vabariigi Valitsuse sätestatud maksutõusumääradest kuni aastani 2015, on domineeriv ja asjaolu, et keskkonnale kahju tekitajad ressursitasuga ei korva keskkonnale tekitatud kahju, ei ole nii oluline. Ma usun, et kaugemas plaanis ühiskond ilmselt ei aktsepteeri seda, et keegi kuskil tekitab keskkonnale kahju, aga jätab selle keskkonnatasuga ühiskonnale korvamata. Ei ole ilmselt loomulik oodata, et pensionärid peaksid oma pensionist kinni maksma selle osa keskkonnale tekitatud kahjust, mida kahju tekitajad ise ei korva. Ei ole põhjendatud kellegi ootus, et õpetajad või arstid peaksid loobuma palgatõusust pelgalt selle tõttu, et keskkonnale kahju tekitajad ei korva seda täies ulatuses. Ükskord areneb ühiskond ikkagi selles suunas, et kahju tekitajad tasuvad selle eest täielikult ise. Praegu on Riigikohtu lahendi tõttu sellele eesmärgile jõudmine aeglustunud, aga selle poole liikumine pole lõppenud. 2016. aastal minnakse ilmselt pikema sammuga edasi.

Esimees Ene Ergma

Kaks kohapeal registreeritud küsimust. Palun, kolleeg Kadri Simson!

Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud peaminister! Ma küsin natuke laiema küsimuse. Senimaani on Eesti ettevõtted ja inimesed olnud seaduse suhtes väga leplikud. Siin on vastu võetud seadusi,

millele on olnud väga tugev vastuseis, aga kui mõni valitsuskoalitsiooni mõte on seadusena välja kuulutatud, siis on inimesed vaguralt uue seaduse järgi elanud. Nüüd on toimunud selline märgiline sündmus, et üks seadusega hõlmatud osapool ei leppinud olemasoleva seadusega, ta andis selle Riigikohtusse ja see seadus tühistati. Tõenäoliselt peaks valitsus sellest järeldusi tegema ja tulevikus kuidagi teistmoodi käituma. Kas see "kuidagi teistmoodi" tähendab lihtsalt seda, et edaspidi maksutõuse, puudutagu need alkoholi või mida tahes, ei tehta samm-sammult? Või näete mingit muud viisi, kuidas sellist praktikat ära hoida, et ei saaks tavaks, et kellelegi valus seadus leiab järgmise sammuna alati tee Riigikohtusse?

Andrus Ansip

Aitäh! Ma täpsustan teid, Riigikohus ei ole kõnealust seadust kuidagimoodi vaidlustanud. Ta vaidlustas valitsuse määruse, aga ka see määrus ei ole seadusega lubatud maksimaalsetele määradele ju ligilähedalegi jõudnud. See ei olnud selles Riigikohtu arutus seadus sugugi vaidluse objekt. Vabariigi Valitsus on öelnud, missugused hakkavad olema tasude määrad 2009., 2010., 2011., 2012., 2013., 2014. ja 2015. aastal. Riigikohus on leidnud, et Vabariigi Valitsuse määruse tasemel tõusumahu etteandmine on tekitanud asjaosalistes õigustatud ootuse ja see ootus domineerib printsiibi üle, et saastaja maksab. See printsiip ei kehti, muuseas, mitte ainult Eestis, vaid see on ka Euroopa Liidu tasemel väga tugev printsiip ja reegel, mille järgi kõik käituvad. Riigikohus ei vaidlustanud eelarvetulude saamise eesmärgil keskkonnatasude suurendamist, ka seda Riigikohus täiesti aktsepteeris. See eesmärk on õige, eesmärgis ei ole mitte midagi valesti. Aga kui kelleski on tekitatud õigustatud ootus, siis ei tohi käituda sõnamurdlikult. Riigikohus leiab, et kõikidest võimalikest aspektidest domineerib just see õigustatud ootuse printsiip. Riigikohtu otsus on meile kohustuslik.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Lembit Kaljuvee!

Lembit Kaljuvee

Aitäh, proua esimees! Hea peaminister! Mis puudutab põlevkivi ressursimaksu, siis ma ei

hääbene öelda, et eelmisel aastal tõin just mina selle teema siia saali. Mul on hea meel, et põlevkivi ressursimaks on kehtestatud ja seda tõsteti. Mis puudutab aga ehitusmaterjalide toorainet – kruusa, paekivi, liiva jms –, siis nende ressursimaksu vastu olin ma siis ja olen ka praegu. Seda sel põhjusel, et me peame vaatama selle tööstuse arengut naaberriikide tööstuse arengu kontekstis. Miks läks valitsus seda teed, et tõstis ka ehitusmaterjalide tooraine ressursimaksu, just ennatlikult?

Andrus Ansip

Aitäh! Põhjendust olen täna siit kõnepuldist korduvalt öelnud: saastaja maksab. Keskkonnale kahju tekitaja peab selle kahju korvama. Olgu veel kord öeldud ja ka arvudega välja toodud, et hoolimata tõusnud tasumääradest on kaevandamine intensiivistunud. Mul on ees 2013. ja 2010. aasta võrdlus. Kruusa kaevandamine on suurenenud 22%, savi kaevandamine koguni 92%, see on peaaegu kahekordseks kasvanud. Lubjakivi ja dolomiiti on 2013. aastal kaevandatud 32% rohkem kui 2010. aastal. Põlevkivi kaevandamine on suhteliselt tagasihoidliku kasvuga, kuna Riigikogu on siin piiri ette seadnud, kasv on ainult 5%. Aga ka põlevkivi kaevandamine on kasvanud, hoolimata tasumäärade tõusust. Printsip on minu meelest raudne ja selle üle ei tahaks ma isegi väga diskuteerida. Saastaja maksab. Panna keskkonnale tekitatud kahju korvamise kohustus kellelegi teisele, mitte saastajale, vaid pensionärile, õpetajale, arstile või politseinikule, ei ole minu meelest õiglane.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra peaminister! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

Head kolleegid, infotunni aeg hakkab otsa saama. See oli selle aasta viimane infotund. Suur tänu, kolleegid, küsimuste esitamise eest! Suur tänu, peaminister ja minister, vastamise eest! Infotund on lõppenud.

Istungi rakendamine

Esimees Ene Ergma

Tere päevast, lugupeetud Riigikogu! Alustame Riigikogu täiskogu VI istungjärgu 12. töönädala kolmapäevast istungit. Head kol-

leegid, nüüd on võimalik üle anda eelnõusid ja arupärimisi. Seda ei soovita teha.

Läheme teadete juurde. Riigikogu juhatus on võtnud menetlusse järgmised eelnõud ja määranud neile juhtivkomisjonid: Vabariigi Valitsuse s.a 16. detsembril algatatud pakendi-seaduse ja pakendiaktsiisi seaduse muutmise seaduse eelnõu, mille juhtivkomisjon on keskkonnakomisjon, ja Vabariigi Valitsuse s.a 16. detsembril algatatud meditsiiniseadme seaduse muutmise seaduse eelnõu, mille juhtivkomisjon on sotsiaalkomisjon.

Head kolleegid, palun teeme kohaloleku kontrolli!

Kohalolijaks registreerus 83 Riigikogu liiget, puudub 18.

Täpsustame päevakorda. Täna jätkame eelse istungi päevakorrapunktiga nr 6, Eesti Keskerakonna fraktsiooni algatatud teeseaduse § 16 muutmise seaduse eelnõu esimese lugemisega. See on nüüd tänase istungi päevakorrapunkt nr 1.

1. Teeseaduse § 16 muutmise seaduse eelnõu (489 SE) esimese lugemise jätkamine

Esimees Ene Ergma

Alustame selle punkti menetlemist. Ma palun kõnepulti Riigikogu liikme Tarmo Tamme! Jätkub küsimuste esitamine ja neile vastamine. Palun, Valeri Korb, teine küsimus!

Valeri Korb

Aitäh! Hea kolleeg! Me räägime seoses selle eelnõuga kütuseaktsiisi suurusel ja miljonitest eurodest, mis suunatakse teede hooldamiseks ja remondiks. Aga ma tahan teada sinu arvamust. Kui suurt osa sellest rahast, mis peaks minema teede hooldamise ja remondi jaoks, selleks ka kasutatakse?

Tarmo Tamm

Aitäh! Kütuseaktsiisi korjatakse 300 miljoni euro ringis ning sellest läheb teehoolduse ja -remondi jaoks umbes 50%. Ülejäänud 50% eest kaetakse riigieelarve teisi kulutusi. Kohalike omavalitsuste kätte jõuab sellest aktsiisist järgmisel aastal umbes 10%, mida on 1,2 miljonit eurot vähem kui näiteks aastal 2013. Aastatel 2009–2012 said omavalitsused keskel läbi 6,5%. Täpsustuseks võin öelda, et kohalikele

omavalitsustele kuulub 41% Eesti teede kogupikkusest, aga nad saavad enda käsutusse vaid 10% aktsiisist. Selles ongi probleem. Meie soov on seda aktsiisist saadavat osa järgmistele aastatele jooksul suurendada ja jõuda aastal 2017 selleni, et 30% kütuseaktsiisist laekuks kohalikele omavalitsustele.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Lembit Kaljuvee!

Lembit Kaljuvee

Aitäh, proua esimees! Hea kolleeg Tarmo! Kas te seda eelnõu ette valmistades rääkisite ka sellisel teemal nagu teede inventariseerimine? Meil oleks vaja teha teede tehniline inventuur, register jne, et korrastada teedemajandus just omavalitsuste poolel. Siis me teaksime, milline olukord tegelikult teedemajanduses on. Raha ju, nagu sa tead, ei ole kunagi palju, seda jääb alati puudu. Kas te ei tahtnud eelnõusse sisse panna niisuguseid asju, mis puudutavad tehnilist poolt, et meil edaspidi oleksid teed, mis peaksid ka vastu? Miks te seda ei teinud?

Tarmo Tamm

Aitäh! See on hea küsimus. Kohalikud omavalitsused teevad investeeringuid pikema aja peale, aga neil peab olema selleks rahaline kate. Kui neil pole rahalist katet, siis investeerimiskava iseenesest midagi ei anna. Tegelikult käib praegu aukude lappimine. Selle jaoks, et midagi uut ehitada, kohalike omavalitsuste eelarvetes vahendeid ei ole. Aga teeregistriga tegelevad omavalitsused nagunii, sest registri täpsusest sõltub see, kui palju nad kütuseaktsiisist raha saavad. Nad on huvitatud sellest, et kõik teed ja tänavad oleksid registris kirjas. Selles suunas peab liikuma, aga selle jaoks on vaja omavalitsusi stabiilselt rahastada.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Ester Tuiksoo!

Ester Tuiksoo

Täna, proua juhataja! Hea kolleeg Tarmo! Eilsest on saanud täna ja täna on saalis rohkem kuulajaid kui eile. Kas sa oleksid nii hea ja annaksid lühiülevaate sellest seaduseelnõust? Võib-olla kõik ei ole seda kuulnud.

Tarmo Tamm

Aitäh! Ma teen hästi lühidalt. Me oleme algatanud teeseaduse § 16 muutmise seaduse eelnõu. Eesmärk on, et aastal 2014 laekuks kohalikele omavalitsustele teehoiuks 15% kütuseaktsiisist, 2015. aastal 20%, 2016. aastal 25% ja alates 2017. aastast 30%. Me soovime, et see oleks seadusesse kirjutatud ja kohalikel omavalitsustel oleks stabiilne tulubaas, kindlus, et nad saavad seda raha igal aastal kasutada, mitte nii nagu praegu. Praegu sõltub eraldatava raha suurus ministri tahtest, kes eraldab kohalikele omavalitsustele kas 5%, 6% või 10%. Aastal 2008 eraldati isegi 15%. See juba oli mingi summa, mille abil said kohalikud omavalitsused teid mingilgi määral korras hoida.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Vladimir Velman!

Vladimir Velman

Suur tänu, proua juhataja! Hea kolleeg! Sa olid pikka aega kohaliku omavalitsuse juht. Kindlasti on kõik Põlvamaa teed sinu auto rataste alt läbi käinud. Kuidas sa üldse hindad Põlvamaa teedevõrku? Kas nende teede praegust kvaliteeti annab võrrelda nende endise seisukorraga?

Tarmo Tamm

Aitäh! Kõiki Põlvamaa teid ma kindlasti läbi sõitnud ei ole, aga Põlva linna tänavad, kokku 29 kilomeetrit, olen ma korduvalt läbi sõitnud ja tean, milline nende seisukord on. Üks aspekt, millele pole eriti tähelepanu pööratud, on see, et kohalikud omavalitsused on väga erinevas olukorras. Mõnest omavalitsusest, näiteks mõnest linnast lähevad läbi riigile kuuluvad teed, mida riik remondib ja korras hoiab. Mõni teist on võib-olla imestanud, miks Otepääl või Tõrvas on nii korras teed või miks Räpinasse ehitati väga pikk uus teelõik. Need teed kuuluvad riigile ja paistab, et nende jaoks vahendeid leidub. Üks lahendus oleks see, et põhimaanteed, mis linnadest läbi lähevad, antaks riigile üle, siis võib-olla saaksid need korda. Aga see olukord, mis praegu on, ei ole normaalne. Sellest me saame ju kõik aru, sest me iga päev liikleme kohalike omavalitsuste teede peal ja ka riigiteede peal.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Peep Aru, teine küsimus!

Peep Aru

Aitäh, hea juhataja! Lugupeetud ettekandja! Selle eelnõu mõte on ju selles, et muuta teede ehitamiseks ja remondiks eraldatava raha proportsioone praeguse seisuga võrreldes omavalitsuste kasuks. Aga kui see eelnõu peaks seaduseks saama ja aastate jooksul läheks kütuseaktsiisist 30% omavalitsustele, mida sa prognoosid, milliseid tagajärgi see riigile tekitaks?

Tarmo Tamm

Aitäh! See oleks kindlasti õiglasem. Ma olen ka varem öelnud, et kohalikele omavalitsustele kuulub 41% Eesti teede kogupikkusest, riigile vaid 31%. Järgmisel aastal eraldatakse kohalikele omavalitsustele umbes 10% kütuseaktsiisist, 30% oleks õiglasem. Ma tõin eile näite, et linnatänavatel on liiklusintensiivsus viis-kuus korda suurem kui näiteks Tallinna-Tartu maanteel. Seda on mõõdetud, see on nii. Te võite ka ise oma silmaga veenduda, et liikluskoormus on tänavatel palju suurem kui maanteedel. Aga ma arvan, et see vastandamine ei ole õige, me ei tohi vastandada omavalitsust ja riiki. Tegelikult on meil kõigil ju hea meel, kui me saame headel teedel sõita. Minu meelest ei ole vastandamine konstruktiivne.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, kolleeg Tarmo Tamm! Palun kõnepulti majanduskomisjoni liikme Kalev Lillo!

Kalev Lillo

Lugupeetud eesistuja! Kolleegid! Annan teile ülevaate majanduskomisjonis toimunud arutelust Eesti Keskerakonna fraktsiooni algatatud teeseaduse § 16 muutmise seaduse eelnõu üle. Eelnõu algataja Tarmo Tamm tutvustas meile eelnõu ja vastas küsimustele. Koosolekul viibisid Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi teedetalituse juhataja Julia Bergštein ja teedetalituse ekspert Lauri Künnapuu, kes tutvustasid Vabariigi Valitsuse seisukohti ja andsid lisaselgitusi. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi esindaja selgitas muu hulgas, et riigimaanteede teehoiukavas on välja toodud, et kohalike teede

hoiuks läheb kuni 10% teeseadusega teehoiuks ettenähtud vahenditest. Kogu teede rahastamine on seotud aktsiisilaekumise prognoosiga. Seega on teede rahastamine, sh kohalike omavalitsuste teede rahastamine, igal aastal erinev. Keskerakonnal on soov seda protsenti suurendada. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi esindaja tõi välja, et kui riigimaanteedest on olemas korralik ülevaade, muu hulgas sealsest liikluskoormusest, siis kohalike omavalitsuste teede kohta on teada vaid see, mida omavalitsused teeregistrisse kannavad, sisuliselt on teada ainult teede pikkus.

Toimus arutelu. Menetluses on analoogiline eelnõu, mille on esitanud sotsiaaldemokraadid. Tunti huvi, mis sellest saab. Vastuseks kuulsime, et 2011. aastal esitas Sotsiaaldemokraatlik Erakond menetluse eelnõu nr 22, millega taotletakse, et kohalike teede rahastamist suurendataks 15%-ni. Keskerakonna eelnõu näeb aga ette suurendada rahastamist kuni 30%-ni. Sotsiaaldemokraatlik Erakond toetab Keskerakonna fraktsiooni algatatud eelnõu. Paluti ka selgitada, miks Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium peab riigimaanteid olulisemaks kui kohalikke teid. Ministeeriumi esindaja selgitas, et nad ei pea riigimaanteid olulisemaks, kuid eelistavad teid, kus on tihedam liiklus. Toodi välja, et väljaspool Tallinna langeb ca 70% liikluskoormusest riigimaanteedele. Jäi kõlama ka seisukoht, et teed ei ole poliitiline probleem, rahastamisprobleemile tuleb leida lahendus, sellega tuleb edasi töötada.

Siis mindi otsustamise juurde. Tehti konsensuslik ettepanek võtta see eelnõu täiskogu päevakorda 17. detsembriks 2013 ja tehti ettepanek eelnõu tagasi lükata (poolt hääletas 4 komisjoni liiget, vastu oli 3, erapooletuks ei jäänud keegi). Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Kalev Lillo! Asume küsimuste juurde. Palun, kolleeg Mihhail Stalnuhhin, teine küsimus!

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud ettekandja! Kui küsida saalisviibijatelt, millise seaduse alusel kohalik omavalitsus peab korraldama kohalike teede hoidu, siis enamik või vähemalt need, kes on kunagi kohalikus omavalitsuses töötanud, vastavad sellele õigesti.

Aga kui küsida, millise seaduse alusel peab kohalik omavalitsus rahastama teede korrashoidu, siis vaevalt et keegi oskab sellele küsimusele vastata. Selles ongi kogu see probleem, millest me praegu räägime. Kas sa saad komisjoni nimel selgitada, millise seaduse alusel peab kohalik omavalitsus teede korrashoidu rahastama?

Kalev Lillo

Komisjoni nimel ei saa ma seda öelda, sest seda teemat me sellisel moel ei käsitlenud.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Rein Randver!

Rein Randver

Aitäh, lugupeetud juhataja! Austatud Kalev! Teatavasti on see teema olnud juba ammu üleval. Nagu sa ütlesid, on seda probleemi püütud ka eelnevalt seaduseelnõudega lahendada, kuid seda ei ole saanud edu. Samamoodi on neid teemasid käsitletud kohalike omavalitsuste delegatsioonide ja Vabariigi Valitsuse delegatsiooni läbirääkimistel. Kas komisjonis arutati ka küsimust, et kas on vahendeid vähe või, nagu teine pool väidab, on vahendeid piisavalt, aga neid ei osata otstarbekalt kasutada? Kas selline arutelu teil ka oli?

Kalev Lillo

Kindlasti mainiti meie arutelul ka raha vähesust. Raha on alati vähe. Selle eelnõu eesmärk ongi suurendada omavalitsustele mineva raha hulka. Aga valitsuse seisukoht on, et seda ei ole võimalik praegu teha, sest ka riigimaanteede rahastamine ei ole piisav. Valitsus peab seda toetust (10% kütuseaktsiisist) omavalitsustele piisavaks, et nad hakkama saaksid.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Heljo Pikhof!

Heljo Pikhof

Aitäh! Austatud ettekandja! Väga tore on sõita riigimaanteel Tallinnast Tartusse ja Tartust Tallinna, aga aeg-ajalt tuleb sellelt maanteelt ka kõrvale keerata. Mis sa arvad, kas need, kes Keskerakonna eelnõu vastu hääletasid, ei peagi oluliseks, et näiteks ka Tartus, Valgas ja Võrus oleksid korralikud teed, et

inimesed saaksid sõita nii, et autot ära ei lõhu ja saab valutult punktist A punkti B?

Kalev Lillo

Aitäh küsimuse eest! Loomulikult peavad kõik majanduskomisjoni liikmed tähtsaks teede olukorda ka väiksemates kohtades, me ei pea oluliseks mitte ainult riigimaanteid. Sellele viitab ka see seisukoht, mille ma ette lugesin, et ühiselt leiti, et tegu ei ole poliitilise, vaid sisulise küsimusega. Ei saa öelda, et riik ei ole ka linnadele või valdadele appi tulnud. Esiteks on näiteks Tallinnas ja Tartus suured objektid korda tehtud. Teiseks võib nimetada projektipõhist tegevust, mille eelmisel aastal kutsus ellu Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium: tehakse korda n-ö jätkumaanteed, mis läbivad linnu. Eelmisel aastal tehti seda kuues linnas, sh Haapsalus, Raplas, vist Jõhvis. Rohkem ei tule meelde.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Jaan Õunapuu, teine küsimus!

Jaan Õunapuu

Aitäh, proua esimees! Austatud komisjoni ettekandja! Nagu te juba nimetasite, komisjonis oli arutlusel sotsiaaldemokraatide 2011. aasta aprillis esitatud samalaadne eelnõu. Mäletan, et selle esimene lugemine oli septembris 2011 ja siis pandi see riulile. Tuletan meelde seda, mida te ka ütlesite, et meie soov oli laekuvast kütuseaktsiisist eraldada 15% kohalikele omavalitsustele. Mida teie kui väga mõjukas koalitsiooniliige arvate, kas see eelnõu võetakse enne 2015. aastat riulilt alla? Kui vastus on positiivne, siis tänan juba ette!

Kalev Lillo

Tänan komplimenti eest! Ega ma ei oska täie kindlusega öelda, mis selle eelnõuga juhtub või ei juhtu. Aga ma olen aru saanud, et varsti jõuab Riigikogu saali transpordi arengukava, kust me saame võib-olla teada need võimalikud suunad. Eks me selle arengukava baasil saame vaadata, kas on võimalik kohalike teede toetust suurendada.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Tarmo Tamm!

Tarmo Tamm

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud ettekandja! Siin räägitakse, et probleem on rahas, aga selle eelnõu puhul ei ole ju probleem sugugi rahas. Kütuseaktsiis on minu meelest kõige eesmärgipärasem maks. Kui sellest aktsiisist laekub teede korrashoiuks ainult alla 50%, siis ei ole küsimus ju rahas, vaid poliitilistes valikutes. Te peaksite majanduskomisjoni liikmena suurepäraselt mõistma, et mida kauem me venitame teede kordategemisega, seda suuremaks vajaminev summa kasvab. Võiks teehoiuks ära kasutada ikka 75% aktsiisist, nagu on seadusega ette nähtud.

Kalev Lillo

Aitäh küsimuse eest! Majanduskomisjonil ei olnud sellist informatsiooni, mille te äsja esitasite, ja mul ka täna seda ei ole. Aga ma julgen väita, et riik panustab kohalike omavalitsuste teede toetuseks just nii palju, kui on võimalik, ja teeb seda oma rahakoti paksusest lähtudes.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Eldar Efendijev!

Eldar Efendijev

Aitäh, proua eesistuja! Austatud ettekandja! Te andsite ülevaate, kuidas diskussioon toimus ja üks või teine pool tõi välja oma arusaama. Aga ma ei saanud ikkagi aru, mis oli see põhiargument, mis takistab edaspidist arutelu Keskerakonna fraktsiooni esitatud eelnõu üle. Selgitage, palun, ühe lausega, ilma kommentaarideta, et oleks arusaadav!

Kalev Lillo

Aitäh! Ma võtan ette Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi kirja, kus seda eelnõu kommenteeritakse, ja otsin üles koha, kus see põhjus on välja toodud: "Riigipoolse toetuse suurus kohalike teede hoiuks on otstarbekohane määrata igaks eelarveaastaks eraldi, nagu praegu teeseaduses sätestatud on. Iga-aastane kohalike teede toetuse suurus vaadatakse üle riigieelarve koostamise käigus."

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Rannar Vassiljev!

Rannar Vassiljev

Aitäh! Kõigepealt kommenteerin ma Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi arvamust. Kindlasti on see riigi seisukohast vaadates otstarbekas, sest siis saab vaadata, kui palju raha üle jääb ja milline olukord on, ning just nii palju siis omavalitsustele antaksegi. Kindlasti ei ole see otstarbekas aga omavalitsuse seisukohalt, kes peab oma tegevust planeerima natuke pikemalt ette kui mõni kuu. Selles mõttes ma Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi arusaamaga kahjuks nõustuda ei saa. Aga ma ei ole majanduskomisjoni liige ja sellepärast tekkis mul küsimus. Ma saan aru, et riik käsitleb seda toetust kui lisaraha, mis eraldatakse omavalitsustele selleks, et need saaksid neile pandud ülesandeid täita. Mina ei tea Eestis ühtegi omavalitsust, kes nende ülesannetega toime tuleks. Kas komisjonis oli juttu, kas keegi teab mõnda valda või linna, kus teed hästi korras on?

Kalev Lillo

Sellist debatti komisjonis ei olnud.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Neeme Suur!

Neeme Suur

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud ettekandja! Rahandusministeeriumi esindajate sõnul ei pea kütuseaktsiisist riigieelarvesse laekuvat raha kasutama sihtotstarbeliselt ehk ei saa panna võrdusmärki kütuseaktsiisi summade ja teeremondiks kasutatud summade vahele. Räägitakse lihtsalt proportsioonidest. Kas selline käsitlus on mõistlik? Tegelikult on meil kõigil arusaam, nagu oleks tegemist sihtotstarbelise rahaga. Just äsja oli riigieelarve kontrolli erikomisjonis see teema üleval ja Rahandusministeeriumi esindaja ütles seal selgelt, et me ei saa sinna vahele panna võrdusmärki. Samas me teame ja tunneme, et see raha peaks olema sihtotstarbeline. Mis teie arvate?

Kalev Lillo

Komisjoni esindajana pean märkima, et sellist teemakäsitlust komisjonis ei olnud.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Aivar Riisalu!

Aivar Riisalu

Aitäh, hea eesistuja! Hea kõneleja! Viimastes vastustes ei ole olnud kuulda muud, kui et sellist debatti teil ei olnud ja teist debatti ei olnud. Mul on teile otsene küsimus. Kas Riigikogu majanduskomisjoni on valitud Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi osakonnajuhatajad, kes ajavad valitsuse poliitikat, või arutavad majanduskomisjonis teede teemat ja kohalike omavalitsuste rolli rahvasaadikud, kes esindavad oma valijate huve, ka Eesti maapiirkondades elavate valijate huve? Kas majanduskomisjonis sellist debatti, mille käigus püütakse oma valijaid kaitsta, üldse kunagi ette on tulnud?

Kalev Lillo

Aitäh! Väga hästi on teada, et Riigikogu liige ei tohi riigiametis töötada. Järelikult langeb küsimuse esimene pool ära. Aga me oleme loomulikult mitmeid ja mitmeid küsimusi arutanud sellest rakursist, mis on tegelikult valijate huvid. See on meie igapäevane töö.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Eldar Efendijev, teine küsimus!

Eldar Efendijev

Aitäh, proua eesistuja! Austatud ettekandja! Te ütlesite ühe põhjusena, miks riigiteed saavad rohkem raha, et seal on liiklus intensiivsem. Ma toon teise näite. Tallinna–Narva maanteel on Narvani väga hea sõita, aga kui ületad Narva piiri, siis võib seda lausa füüsiliselt tunda. Kas see Tallinna–Narva või Tallinna–Venemaa suund lõpeb linnapiiril või läheb see ikkagi riigipiirini välja? Ligi kümnet tänavat mööda sõidetakse riigipiirile ja need kõik on väga halvas olukorras. Mida peab siis omavalitsus tegema, kas ta peab raha panema riikliku või rahvusvahelise tähtsusega suunale?

Kalev Lillo

Aitäh! See on hea küsimus. Selle küsimuse taustal ma natuke aega tagasi peatusin. Just nende linnu läbivate teede korrashoiu toetamiseks, mis viivad kas sadamasse, piirile või mujale sellisesse kohta, on Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumis ette nähtud eraldi programm, nimetame seda nii, kust ka Narval

on võimalik oma teede korrashoiuks lisaraha küsida.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, kolleeg Kalev Lillo! Avan läbirääkimised. Kutsun kõnepulti kolleeg Mihhail Stalnuhhini Keskerakonna fraktsiooni esindajana. Kaheksa minutit.

Mihhail Stalnuhhin

Proua juhataja! Lugupeetud kolleegid! Kahjuks on neli viiendikku Riigikogust saalist lahkunud ja nad ei saagi teada, milles seisneb kohaliku omavalitsuse ja keskvalitsuse vahel toimuv vaidlus teehoiu rahastamise üle.

Aga ma tuletan teile meelde, et 25. detsembril 1999 võeti vastu teeseadus. See tühistas 1991. aastal vastuvõetud maanteeseaduse. Need on mitmes mõttes täiesti erinevad seadused, sh mõistete poolest. 1991. aasta maanteeseadus ja selle 1996. aasta muutmise seadus käsitlesid vaid maanteid, 1999. aasta teeseadus käsitleb teid, sh tänavaid ja kohalikke teid. 1992. aastast kehtima hakanud maanteeseaduses sätestatud kohustus rahastada vallamaanteede hoidu valla eelarvest oli õigustühine, kuna kohaliku omavalitsuse rahastamise esimene süsteem ei võimaldanud selleks omavalitsuste tulubaasi vahendeid kavandada. Kui 1989. aastal loodi omavalitsussüsteem, võeti vastu kohaliku omavalitsuse aluste seadus ja arendati välja kohaliku omavalitsuse rahastamise esimene süsteem, siis sellist kohustust seadustes polnud, seega puudus raha eraldamiseks alus. 1992. aastal, rahastamissüsteemi loomisest kolm aastat hiljem kehtima hakanud maanteeseadus ei rääkinud midagi tänavate hoiust ega selle tegevuse rahastamisest. Maanteeseaduse vastuvõtmisel kohaliku omavalitsuse tulused ei täiendatud, samuti puudusid õigusaktid, mis oleksid teehoiu rahastamist sätestanud. Neid lihtsalt ei olnud. Täpsustuseks peab nentima, et linnadele üleantud tänavate hoiuks sai kavandada vaid suvise ja talvise hoolduse vahendeid, kuna kommunaalteenuste eelarves muid vahendeid polnud. Juhin tähelepanu, et vahendid teede remondiks ja ehituseks tulid kõik riigieelarvest ja neid töid tehti tsentraalselt.

Lisama peab nähtavasti ka seda, et alates 1990. aastate algusest käivitused omandireform ja maareform ning alustati ühismajandite vara

jaotamist. Seega ei saanud ka 1993. aasta lõpuks välja töötatud ühetasandilise omavalitsuse tulubaasi arvata kohalike teede hoiu vahendeid, kuna valdadel näiteks teid veel polnud. Kui riigile kuulunud teid oli Maanteeamet omavalitsusele ka üle andnud, siis ei lisanud see omavalitsuse tulubaasi ühtegi senti. Kohustusi anti juurde, raha aga, kindlustamaks nende täitmist, lisaks ei antud. Kõrvalmärkusena peab ütlema, et isegi statistikas hakati kohalikke teid ja tänavaid kajastama alles selle sajandi algusest. Jällegi, kuidas oleks saanud keskvalitsus määrata omavalitsuste tulubaasi vahendeid teehoiuks, kui ei olnud teada isegi teede olemist?

Seega on 1999. aasta teeseadus ja selle seletuskiri esimesed dokumendid, kus konkreetsemalt käsitletakse kohalike teede hoidu ja rahastamist. Tsiteerin selle seaduse seletuskirja: "Eesti Vabariigi maanteeadus käsitleb ainult maanteid, s.o väljaspool linnu, alevite ja alevikke asuvaid teid. Seaduse tasemel on reguleerimata linnade, alevite ja alevike teede hoiu, kaitse ja kasutamise korraldamine." Ka rahastamise kohta esitan tsitaadi: "Teeseaduse eelnõu paragrahvis 15 on käsitletud teede hoiu rahastamise korraldamist. Eesti territooriumi ning teedevõrgu kompaktsuse tõttu on käsitletud riigi, kohalike ja erateid ning tänavaid kui ühtset tervikut, mille hoiuks ning võimaluste piires ka arendamiseks tehtavad kulutused tuleksid ühest allikast." Siin juures on veel pikem selgitus, aga ajapuuduse tõttu ei saa ma seda teile tutvustada. Igaüks võib ise seda arhiivist vaadata. Eelnevast tulenevalt olid rahastamise alused teeseaduse eelnõus reguleeritud nii, et teehoiu rahastamiseks oli mõeldud teekapital, mida pidi rakendatama alates 1. jaanuarist 2000. Mingit teekapitali ei rakendatud, seda ei tulnud. Teeseadus võeti vastu, sätestades teehoiu rahastamise riigieelarvest, mitte kohaliku omavalitsuse eelarvest. Retoorika, mida Majandus- ja Kommunikatsiooniministerium ning Maanteeamet on kasutanud, et riigieelarvest eraldatakse omavalitsusele teehoiuks vaid toetust, kuna põhilised vahendid olevat omavalitsuse tulubaasis, ei pea paika ja seda ei kinnita ükski õigusakt.

Niisiis, teeseaduses ega üheski muus kehtivas õigusaktis ei ole sätet, mis ütleks, et kohalike teede hoidu rahastatakse kohalikust eelarvest. Kohalik omavalitsus on sundseisus, sest

teid hooldamata jätta ei saa, muud moodi pole lihtsalt võimalik kindlustada elanike liikumisvõimalusi. Teehoiutöid tehakse muude kulutuste arvel ja ebapiisavas mahus. Nii ongi jäänud muud teenused alarahastatuks. Väga ligikaudsed arvestused kohalike teede hoiuks vajaliku raha kohta ütlevad, et see summa on igal aastal 105 260 000 eurot. Kui kütuseaktsiisi kogutakse igal aastal 300–340 miljonit eurot, siis see 30% aktsiisist, milleni me tänu sellele eelnõule jõuame, ongi see, mis kindlustab kohalike teede korrashoiu. Riik ei taha seda raha kohalikule omavalitsusele anda, sest see suurendaks kohaliku omavalitsuse autonoomiat, millest riik, paistab, ei ole praegu huvitatud.

Ma kommenteerin põgusalt ka seda küsimust, mille esitas kolleeg Peep Aru. Milliseid tagajärgi toob riigile kaasa see, kui 30% kütuseaktsiisist läheb kohalikule omavalitsusele? Esimene tagajärg on see, et riigile jääb vähem raha teehoiuks. See tähendab, et riik on sunnitud teeraha kasutamist korralikumalt läbi mõtlema. Viimane Riigikontrolli audit näitas, et riik isegi ei tea, kui palju raha remondiks kulub. Esimese pauguga anti vastus, et aastatel 2008–2012 läks teede remondiks 220 miljonit eurot, pärast selgus, et 330 miljonit. Ainult iga neljas töö teeremondi valdkonnas saab tehtud õigeaks ajaks. Normid on vananenud, need on 30 aastat vanad. Kurat teab, mis toimub kütuseaktsiisiga, mida kanditakse teistesse eelarveartiklitesse ning asendatakse Euroopa raha ja laenatud vahenditega.

Nii et, kolleegid, olukord omavalitsustes on väljapääsmatu. Palun toetage seda Keskerakonna seaduseelnõu! Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Rohkem kõnesoove ei ole, lõpetan läbirääkimised. Kuna juhtivkomisjon on teinud ettepaneku eelnõu 489 esimesel lugemisel tagasi lükata, siis tuleb meil see ettepanek läbi hääletada.

Lugupeetud kolleegid, panen hääletusele juhtivkomisjoni ettepaneku eelnõu 489 esimesel lugemisel tagasi lükata. Palun hääletada!

Poolt hääletas 51 Riigikogu liiget, vastu hääletas 28 ja erapooletuks ei jäänud keegi.

Ettepanek leidis toetust, st eelnõu 489 on menetlusest välja langenud. (Tabel 39.)

2. Euroopa Parlamendi valimise seaduse muutmise seaduse eelnõu (520 SE) kolmas lugemine

Esimees Ene Ergma

Algab Vabariigi Valitsuse algatatud Euroopa Parlamendi valimise seaduse muutmise seaduse eelnõu 520 kolmas lugemine. Kas fraktsioonide volitatud esindajad soovivad läbirääkimisi pidada? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Läheme lõpphääletuse juurde.

Kuna selle seaduse vastuvõtmine nõuab Riigikogu koosseisu hääleteenamust, siis palun teeme kohaloleku kontrolli!

Kohalolijaks registreerus 80 Riigikogu liiget, puudub 21.

Head kolleegid, panen lõpphääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud Euroopa Parlamendi valimise seaduse muutmise seaduse eelnõu 520. Palun hääletada!

Poolt hääletas 80 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei ole. Eelnõu on seadusena vastu võetud. (Tabel 40.)

3. Loovisikute ja loomeliitude seaduse muutmise ning sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (522 SE) kolmas lugemine

Esimees Ene Ergma

Algab Vabariigi Valitsuse algatatud loovisikute ja loomeliitude seaduse muutmise ning sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 522 kolmas lugemine. Kas fraktsioonide volitatud esindajad soovivad läbirääkimisi pidada? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Head kolleegid, me võime minna lõpphääletuse juurde.

Lugupeetud Riigikogu, panen lõpphääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud loovisikute ja loomeliitude seaduse muutmise ning sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 522. Palun hääletada!

Poolt hääletas 63 Riigikogu liiget, vastu ei hääletanud keegi ja erapooletuks jäi 1. Eelnõu on seadusena vastu võetud. (Tabel 41.)

4. Laste kaasamist relvakonfliktidesse käsitleva lapse õiguste konventsiooni fakultatiivprotokolli ratifitseerimise seaduse eelnõu (442 SE) teine lugemine

Esimees Ene Ergma

Algab Vabariigi Valitsuse algatatud laste kaasamist relvakonfliktidesse käsitleva lapse õiguste konventsiooni fakultatiivprotokolli ratifitseerimise seaduse eelnõu 442 teine lugemine. Ettekandeks palun kõnepulti sotsiaalkomisjoni liikme Rein Aidma!

Rein Aidma

Lugupeetud Riigikogu esimees! Head kolleegid! Kõnesolevat seaduseelnõu menetles Riigikogu esimesel lugemisel 11. septembril 2013. Praegu puudub kehtivas karistusseadustikus fakultatiivprotokolli artikli 4 lõikele 2 vastav koosseis. Seetõttu ja ka muude küsimuste tõttu algatas Eesti Vabariigi valitsus 9. detsembril 2013 karistusseadustiku ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 554. Selle eelnõu § 1 punkt 57 näeb ette karistusseadustiku muutmist selliselt, et sinna lisatakse § 102³ järgnevas sõnastuses: "Lapse kaasamine relvakonflikti. Noorema kui kaheksateistaastase isiku riigi relvajõududesse või riigi relvajõududest eraldi seisvasse relvastatud rühmitusse võtmise või värbamise või sõjategevusse kaasamise eest karistatakse üheksa kuuni viieaastase vangistusega." Kuna see karistusseadustiku muudatus on Riigikogu menetluses, siis otsustas sotsiaalkomisjon oma teispäeval, 10. detsembri istungil saata eelnõu 442 täiskogu päevakorda 18. detsembriks. See ettepanek võeti vastu konsensuse alusel. Teiseks tehti ettepanek teine lugemine lõpetada ning teha lõpphääletus (see otsus võeti samuti vastu konsensuse alusel). Tehti ka konsensuslik ettepanek kiita heaks seaduseelnõu 442 teise lugemise tekst. Lõpetuseks lisan, et esimene ja teise lugemise vahel Riigikogu suurest saalist muudatusettepanekuid seaduseelnõu kohta ei esitatud. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Rein Aidma! Küsimusi teile ei ole. Kas kolleegid soovivad läbirääkimisi pidada? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi

ei avata. Kuna ka muudatusettepanekuid ei ole laekunud, siis võime minna lõpphääletuse juurde.

Lugupeetud Riigikogu, panen lõpphääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud laste kaasamist relvakonfliktidesse käsitleva lapse õiguste konventsiooni fakultatiivprotokolli ratifitseerimise seaduse eelnõu 442. Palun hääletada!

Poolt hääletas 34 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei ole. Eelnõu on seadusena vastu võetud. (Tabel 42.)

5. Korrakaitseaduse muutmise ja rakendamise seaduse eelnõu (424 SE) teine lugemine

Esimees Ene Ergma

Algab Vabariigi Valitsuse algatatud korrakaitseaduse muutmise ja rakendamise seaduse eelnõu 424 teine lugemine. Ettekandeks palun kõnepulti õiguskomisjoni aseesimehe Kalle Laaneti!

Kalle Laanet

Austatud juhataja! Head kolleegid! Nagu te teate, on tegemist väga uuendusmeelse eelnõuga, mis tegeleb sellise seaduse nagu korrakaitseaduse rakendamisega. Õiguskomisjon arutas seda suisa seitsmel korral ja pidas vahepeal ka väikese seminari, et kõik õiguskomisjoni liikmed saaksid ennast teemaga kurssi viia. 12. novembril 2013. aastal võeti õiguskomisjonis konsensuslikult vastu otsus, et eelnõu saadetakse teiseks lugemiseks täiskogusse 18. detsembriks. Samuti konsensusel alusel tehti ettepanekud teine lugemine katkestada ja muudatusettepanekute esitamise tähtajaks määrata 20. detsember 2013. Vahepeal oli meile laekunud 141 muudatusettepanekut. Õiguskomisjon vaatas need kõik põhjalikult läbi ja otsustas peaaegu kõiki toetada. Aga need kaks päeva, kui on aega muudatusettepanekute esitamiseks, on mõeldud selleks, et kõik Riigikogu liikmed saaksid esitatud muudatusettepanekuid ja ka eelnõu vaadata ning vajaduse korral teha veel oma muudatusettepanekuid, kui nad seda vajalikuks peavad. See on lühidalt kõik.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Kalle Laanet! Küsimusi teile ei ole. Läheme edasi. Avan läbirääkimised. Palun kõnepulti kolleeg Peeter Võsa!

Peeter Võsa

Lugupeetud eesistuja! Austatud kolleegid! Täevale tänu, et me seda eelnõu kohe edasi ei menetle, teeme vähemasti pausi ja mõtleme natukene!

Paar aastat tagasi vastu võetud, kuid mitte veel rakendatud korrakaitseaduses on kirjas, et välislepingu alusel võib kaasata avaliku korra tagamisele Eesti Vabariigi territooriumil teise riigi haldusorgani. Praegu on seaduses kirjas, et kaasatud organil on Eesti territooriumil pädevus ja volitused välislepingu kohaselt. Muudatusega antakse õigus kaasata välislepingu või Euroopa Liidu õigusakti alusel Eesti Vabariigi territooriumil avalikku korda tagama teise riigi pädeva haldusorgani või Euroopa Liidu pädeva asutuse. Seega, tulevikus võivad Eesti Vabariigis hakata avalikku korda valvama peale Eesti politseinike ka teiste Euroopa Liidu liikmesriikide pädevate asutuste ametnikud. Lisaks antakse muudatusega selle teise riigi nn organi ametnikule õigus kasutada seaduslike eesmärkide saavutamiseks isegi vahetutundi. Kes veel ei tea, neile ütlen, et vahetu tund tähendab füüsilise isiku, looma või asja mõjutamist füüsilise jõu või tuli-, külm- või gaasirelva või erivahendi või enesekaitsevahendiga. Ma oleksin äärmiselt üllatunud, kui Eesti Vabariigis mõnes avalikus kohas sooviks avalikku korra kaitsmise nimel minu isikusamasust tuvastada võõrast vormi, võib-olla isegi turbanit kandev ametnik, kes kõneleb võõras keeles ja kellel siis, kui ta minust täpselt aru ei saa, on õigus kasutada minu mõjutamiseks füüsilist jõudu. Reguleerida seda kõike asjaomase ministri otsusega on õigusriigis kummaline lahendus, mis tekitab küsimuse, kuidas on minu kui Eesti kodaniku õigused kaitstud selle ministri reglementeerimata otsuste eest.

Teine üllatus on see, et muutmise ja rakendamise seaduse nime all on korrakaitseadus peaaegu ümber kirjutatud. Seda tõestab 141 muudatusettepanekut, mille on esitanud seaduseelnõu algataja. Ei ole vist paragrahvi, mida ei ole muudetud. Kas tõesti on Eesti õigusruum kahe aasta jooksul nii palju muutunud, et kogu seadus on tulnud täienduste abil ära muuta?

Ei ole selgust, kes on riikliku järelevalve subjekt ning milline on siin kohaliku omavalituse osa. Õiguskantsleri esimene arvamuskiri

korrakaitseaduse kohta juhtis tähelepanu, et korrakaitse, eriti avaliku korra kaitse, ei ole pelgalt politsei ülesanne. Seaduseelnõus ei ole isegi soovitud otsida lahendusi kohalike omavalitsuste õiguste ja pädevuste laiendamiseks tingimustes, kus politsei kannatab alamehitatuse ja alafinantseerimise käes.

Avalikus kohas käitumise reglementeerimine on elementaarne avaliku korra tagamise viis. Avalikus kohas käitumise üldnõuded on toodud korrakaitseaduse §-s 55. Selle paragrahvi punktis 5 on esitatud ammendav loetelu kohtadest, kus ei tohi alkoholi tarbida. Ülejäänud kohtades, näiteks pargis või tänaval, võib seda siis ilmselt täiesti vabalt teha. Tallinna vanalinnas on väga suur müraprobleem. Seda on üritanud lahendada linn ise, soovides kehtestada toitlustusasutuste paigutuse piirangu, et vähendada just öiste pidutsejate tekitatavat müra tänaval. Seda aga ei toetanud majandus- ja kommunikatsiooniminister, kes ütles, et see piirab liigselt ettevõtlusvabadust. Samas on korrakaitseaduse § 56 lõikes 2 kirjas, et mujal kui avalikus kohas on ajavahemikus kella 22.00-st kuni 6.00-ni, puhkepäevale eelneval ööl kella 00.00-st kuni 7.00-ni, keelatud tekitada kestvalt või korduvalt teist isikut oluliselt häirivat müra või valgusefekte. Teisisõnu, korteris tuleb öösel olla vait ja vagusi, ent tänaval, mis on avalik koht, võid lärmata, lallata, rööki- da ja pauku teha nii palju kui kulub.

Muidugi ei saa ära unustada korrakaitseaduse § 56 lõiget 4, mis ütleb, et avalikuks kohaks olevas hoones või ühissõidukis on keelatud õhu saastamine teist isikut oluliselt häirival viisil. Kui ulatuslik peab olema väljutatud hais ja mil viisil on see mõõdetav?

Ma palun kolm minutit lisaks!

Esimees Ene Ergma

Kolm minutit.

Peeter Võsa

Mul on hea meel, et selle õnnetuse lugemine katkestatakse. Tundub, et probleem on selles, et keegi ei tea, kuidas kõike seda, mida tahetakse seadusesse toppida, kokku kirjutada. Korrakaitseadust peab saama praktiliselt kasutada, seal peavad olema ära jagatud õigused ja vastutus. Vaatame kas või seda punkti, mis on seotud õhu saastamisega ühissõidukis või hoones. Milline on sanktsioon haisutaja mõju-

tamiseks? Seda lihtsalt ei ole. Isegi bussist välja saata seda inimest ei saa. Milleks siis sellist punkti seadusesse kirjutada? Sama küsimus on keskmise objektiivse isikuga. Kes see selline on? Kas tema parameetrid määratakse valitsuse määrusega? Mine võta kinni.

Seadus peab olema selge ja arusaadav kõigile inimestele, eelkõige nendele, kes selle seaduse nõuete täitmist peavad tagama. Loodame, et see seadus selliseks ka saab. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Peeter Võsa! Palun kõnepulti kolleeg Kalle Laaneti!

Kalle Laanet

Austatud juhataja! Tõesti, korrakaitseadus ja korrakaitseaduse rakendamise seadus tähendavad Eesti korrakaitse paradigma muutust ja selle ellurakendamist. Läheme natuke ajalukku tagasi. Tegelikult sai sellest paradigma muutusest rääkima hakatud juba 2000. aastate alguses. Minul isiklikult oli võimalus sellega süvitsi tegelda ministriks oleku ajal 2005.–2007. aastani. Kui me nüüd vaatame, kuidas on Keskerakonna fraktsioon aja jooksul käitunud, siis näeme, et just Keskerakonna fraktsioon andis korrakaitseaduse eelnõu esimesena Riigikogu menetlusse. Aga see selleks.

Ma olen Peeter Võsaga nõus, et seadus on mõnes mõttes keeruline ja kindlasti on seal kitsaskohti, mida peab üle vaatama. Kuid ma loodan, et kui kõik korrakaitseorganid on läbi teinud õppe, mida seaduse tundmiseks vaja on, siis läheb elu Eestimaal turvalisemaks. See tee ei ole lihtne, aga kes on öelnud, et elu peab lihtne olema?

Ma soovin Riigikogu liikmetele jõudu põhjalikuks süvenemiseks sellesse eelnõusse ja selle kohta muudatusettepanekute tegemiseks! Loomulikult loodan ma väga, et Riigikogu liikmed suudavad aidata neid inimesi, kes peavad igapäevaelus seda seadust rakendama hakama. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Kalle Laanet! Rohkem kõnesoove ei ole, lõpetan läbirääkimised.

Läheme muudatusettepanekute läbivaatamise juurde. Nagu öeldud, on neid tervelt 141. Alustame algusest. Ettepanekud nr 1, 2, 3, 4 ja 5 on esitanud õiguskomisjon ja neid on

täielikult arvestatud. Ettepanekud nr 6, 7, 8, 9, 10, 11 ja 12 on esitanud õiguskomisjon ja neid on täielikult arvestatud. Ettepanekud nr 13, 14, 15, 16 ja 17 on esitanud õiguskomisjon ja neid on täielikult arvestatud. Ettepanekud nr 18, 19, 20, 21 ja 22 on esitanud õiguskomisjon ja neid on täielikult arvestatud. Ettepanekud nr 23, 24, 25, 26 ja 27 on esitanud õiguskomisjon ja neid on täielikult arvestatud. Ettepanekud nr 28, 29, 30, 31 ja 32 on esitanud õiguskomisjon ja neid on täielikult arvestatud. Ettepaneku nr 33 on esitanud riigikaitsekomisjon, õiguskomisjon on seda ettepanekut täielikult arvestanud. Ettepanek nr 34 on riigikaitsekomisjonilt, juhtivkomisjon on jätnud selle ettepaneku arvestamata. Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 106 lõike 2 kohaselt ei kuulu see ettepanek hääletamisele. Läheme edasi. Ettepanekud nr 35, 36, 37 ja 38 on õiguskomisjonilt ja neid on täielikult arvestatud. Ettepanekud nr 39, 40, 41, 42 ja 43 on õiguskomisjonilt ja neid on täielikult arvestatud. Ettepanekud nr 44, 45, 46, 47, 48, 49 ja 50 on õiguskomisjonilt ja neid on täielikult arvestatud. Ettepanekud nr 51, 52, 53, 54, 55, 56 ja 57 on õiguskomisjonilt ja neid on täielikult arvestatud. Ettepanekud nr 58, 59, 60, 61, 62, 63 ja 64 on õiguskomisjonilt ja neid on täielikult arvestatud. Ettepanekud nr 65, 66, 67 ja 68 on õiguskomisjonilt ja neid on täielikult arvestatud. Ettepanekud nr 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75 ja 76 on õiguskomisjonilt ja neid on täielikult arvestatud. Ettepanekud nr 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84 ja 85 on õiguskomisjonilt ja neid on täielikult arvestatud. Ettepanekud nr 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94 ja 95 on õiguskomisjonilt ja neid on täielikult arvestatud. Ettepanekud nr 96, 97, 98, 99, 100, 101 ja 102 on õiguskomisjonilt ja neid on täielikult arvestatud. Ettepanekud nr 103, 104, 105, 106 ja 107 on õiguskomisjonilt ja neid on täielikult arvestatud. Ettepanekud nr 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116 ja 117 on õiguskomisjonilt ja neid on täielikult arvestatud. Ettepanekud nr 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125 ja 126 on õiguskomisjonilt ja neid on täielikult arvestatud. Ettepanek nr 127 on õiguskomisjonilt ja seda on arvestatud. Ettepanekud nr 128, 129, 130, 131, 132 ja 133 on õiguskomisjonilt ja neid on täielikult arvestatud. Ettepanekud nr 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140 ja 141 on õiguskomisjonilt ja neid kõiki on täielikult arvestatud.

Head kolleegid, kuna juhtivkomisjon on teinud ettepaneku seaduseelnõu teine lugemine katkestada, siis on seaduseelnõu 424 teine lugemine katkestatud.

6. Riigieelarve seaduse § 32 muutmise seaduse eelnõu (547 SE) teine lugemine

Esimees Ene Ergma

Järgmine päevakorrapunkt on rahanduskomisjoni algatatud riigieelarve seaduse § 32 muutmise seaduse eelnõu 547 teine lugemine. Palun ettekandeks kõnepulti rahanduskomisjoni liikme Aivar Sõerdi!

Aivar Sõerd

Austatud Riigikogu esimees! Head kolleegid! Rahanduskomisjonis toimusid eelnõu teist lugemist ettevalmistavad arutelud 10. ja 16. detsembril. Tähtajaks, 13. detsembriks, Riigikogu fraktsioonidelt, komisjonidelt ega Riigikogu liikmetelt muudatusettepanekuid ei laekunud. Komisjoni istungil ei esitatud ka lisaküsimusi ega tõstatatud uusi teemasid. Olgu siinkohal veel kord öeldud, et eelnõu eesmärk on sätestada Rahandusministeeriumile võimalus vajaduse korral arveldada riigikassa vahendusel Eesti väärtpaberite keskregistri pidaja kogumispensionide ja väärtpaberitega seotud makseid. Komisjon langetas otsuse saata eelnõu päevakorda tänaseks, s.o 18. detsembriks. Otsustati teha ka ettepanekud teine lugemine lõpetada ja teha lõpphääletus neljapäeval, 19. detsembril. Kõik need otsused olid konsensuslikud. Tänan tähelepanu eest!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Aivar Sõerd! Küsimusi teile ei ole. Kas kolleegid soovivad läbirääkimisi pidada? Kõnesoove ei ole. Kuna seaduseelnõu kohta ei olnud ka muudatusettepanekuid, siis on seaduseelnõu 547 teine lugemine lõpetatud.

7. Õigusaktide revisjoniga seoses seaduste muutmise ja kehtetuks tunnistamise seaduse eelnõu (519 SE) esimene lugemine

Esimees Ene Ergma

Järgmine päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud õigusaktide revisjoniga seoses seaduste muutmise ja kehtetuks tunnistamise seaduse eelnõu 519 esimene lugemine. Ettekandeks palun kõnepulti justiitsminister Hanno Pevkuri!

Hanno Pevkur

Austatud Riigikogu esimees ja Riigikogu aseesimees! Head Riigikogu liikmed! Lubage mul teile tutvustada õigusaktide revisjoniga seoses seaduste muutmise ja kehtetuks tunnistamise seaduse eelnõu 519. Võib loomulikult küsida, miks on eelnõul nii eriskummaline pealkiri. Olgu öeldud, et kuna tõepoolest on tegemist õigusaktide revisjoni tulemusel valminud eelnõuga, mille käigus tunnistatakse kehtetuks 51 seadust ja muudetakse viit seadust, siis ei olnud ühtegi õiglast argumenti, miks valida välja mõni seadus nende hulgast, mida muudetakse või kehtetuks tunnistatakse. Liiatigi ei oleks ka minu arvates olnud väga mõistlik näha siin seaduseelnõu, mille pealkiri oleks olnud näiteks Eesti NSV tsiviilkoodeksi kehtetuks tunnistamise seaduse ja sellega seonduvate seaduste muutmise seaduse eelnõu. Nii et sellest tulenevalt ongi eelnõul selline pealkiri.

Mõnda aega tagasi seadis Vabariigi Valitsus eesmärgi üle vaadata kehtiv õiguskord. See tehti põhiülesandeks Justiitsministeeriumile. Seati kolm põhimõttelist eesmärki. Esiteks tuleb jõuda selleni, et Eesti Vabariik ei toetu enam eelmise riigivõimu ajal vastuvõetud õigusaktidele. Teine eesmärk on suurendada õigusselgust, et oleks olemas ülevaade, millised õigusaktid kehtivad. Kolmas eesmärk on aidata kaasa sellele, et kõik kehtivad õigusaktid oleksid elektrooniliselt kättesaadavad Riigi Teatajas. Kõik ministeeriumid said kohustuse üle vaadata oma valitsemisala kehtivad õigusaktid. Nad esitasid need andmed Justiitsministeeriumile, kes nende andmete pinnaalt koondas eelnõu üheks tervikuks.

Eelnõus tehakse ettepanek tunnistada kehtetuks nüüdseks oma regulatiivsuse kaotanud

seadused, sh Eesti Vabariigi põhiseaduse rakendamise seaduse §-s 2 toodud seadused ning selliste välislepingute ratifitseerimise seadused, millele kohaldub rahvusvaheline eraõigus. Eelnõuga kehtetuks tunnistatavad ratifitseerimisseadused puudutavad Eesti Vabariigile võetud rahalisi kohustusi, st nende seadustega on heaks kiidetud laenude võtmine või garantiide andmine rahvusvahelistele pankadele või organisatsioonidele. Need kohustused on praeguseks täidetud. Eelnõuga muudetakse, nagu ma sissejuhatuses mainisin, kokku viit seadust ja tunnistatakse kehtetuks 51 seadust. Ma usun, et kõikide nende seaduste üleslugemine ei ole otstarbekas, aga ühele juhini siiski tähelepanu.

Nimelt, kui see eelnõu saab seadusena vastu võetud, kaob Eesti Vabariigi õigusruumist lõplikult selline nõukogude aja pärand nagu Eesti NSV tsiviilkoodeks. Küll aga teeme ettepaneku jätta kehtima tsiviilkoodeksi alusel juba määratud hüvitised. Täpsustuseks olgu öeldud, et tsiviilkoodeksi paragrahvid, mis veel kehtivad, puudutavad õigusruumi, mis seondub tööst tuleneva tervisekahjustuse tekkimise ja selle hüvitamisega. Mäletatavasti töötati tsiviilkoodeksis toodud põhimõtted välja ajal, kui eraettevõtlus kui selline puudus ning tööandja oli riik. Eesti Vabariigi põhiseaduse alusel loodud õiguses on kahju hüvitamine sätestatud võlaõigusseaduses ning nõuete aegumine ja õigusjärglus tsiviilseadustiku üldosa seaduses. Vabariigi Valitsus ei näe enam mingit põhjendust sellele, et Eesti NSV tsiviilkoodeksi neli paragrahvi peaksid edasi kehtima. Seega saab kogu Eesti NSV tsiviilkoodeksi kehtetuks tunnistada.

Sellela lõpetan ma oma sissejuhatuse. Toetan õiguskomisjoni ettepanekut eelnõu esimene lugemine lõpetada ja eelnõu loodetavasti mõistliku aja jooksul seadusena vastu võtta.

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Teile on hulk küsimusi. Palun, Kalle Laanet!

Kalle Laanet

Aitäh, austatud juhataja! Hea minister, mis on sinu seisukoht? 2010. aastal tegi Riigikohtu esimees siin saalis avalduse, et oleks vaja karistusõiguse revisjoni. See võttis aega kolm aastat, tehti tublit tööd ja leiti ühised seisuko-

had. Kas tulevikus peaks revideerimine samamoodi edasi minema, et seda tehakse teatud aastate järel, või peaks see olema järjepidev tegevus? Kuidas sulle tundub, mis mõttekam oleks?

Hanno Pevkur

Sõltumata seadusest on mõistlik põhjalikum ülevaade tekkinud probleemidest teha kahekolme aasta jooksul pärast seaduse jõustumist. Vaatame Riigikogu praktikad. Toon näiteks perekonnaseaduse. See jõustus aastal 2009 ja nüüd on jõudnud parlamendis alla selle suuremad muudatusettepanekud, mis on seotud just rakendusprobleemidega. Karistusõigus on suurem valdkond, mis on läbi teinud põhjalikuma revisjoni. Karistuseseadustik hakkas kehtima 2002. aastal, pisemaid muudatusi on seal palju-palju tehtud. Ma arvan, et oleks mõistlik, kui me vaataksime kahekolme aasta jooksul pärast jõustumist seadused natuke tõsisemalt üle. Loomulikult, jooksvad probleemid tuleb lahendada jooksvalt ja väga olulise mõjuga seadusi tuleb kord kümneni jooksul kindlasti kas terviktekstina või väga suures mahus üle vaadata. Toon näite oma endisest valitsemisalast. Kui Riigikogu kehtestas uue pensioniea, siis pani ta Vabariigi Valitsusele kohustuse 2017. aastaks esitada tekkinud situatsiooni analüüs. See on hea ja mõistlik praktika.

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Palun, Eiki Nestor!

Eiki Nestor

Kui mälu mind ei peta, siis on austatud ettekandja olnud ka sotsiaalminister. Seda suurem on mu üllatus selle häbematus tõttu, mis on toodud §-s 4. See tekst sobiks tööõnnetus- ja kutsehaiguskindlustuse seaduse rakendusosa, aga mitte siia. Miks riik, suutmata seda kindlustust luua, võtab inimestelt ära võimaluse saada hüvitist siis, kui nad on jäänud kutsehaigeks, saanud tööõnnetusel vigastusi või jäänud invaliidiks või kui ettevõtte likvideeritakse?

Hanno Pevkur

Aitäh, hää Eiki! Kui mu mälu mind ei peta, siis oled ka sina sotsiaalminister olnud. Kui sa meenutad töötervishoiu ja tööohutuse seaduse regulatsioone, siis sa kindlasti mõistad, et ka

kõnesoleva eelnõu regulatsioonid on välja töötatud Sotsiaalministeeriumis. Mis puudutab töötervishoidu ja tööohutust, siis vaatame tsiviilkoodeksi. Tsiviilkoodeksi paragrahvid kehtivad Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi ajal tekkinud tööst tingitud tervisekahjustuse või kutsehaiguse korral. Üle 20 aasta on kehtinud Eesti Vabariigis põhiseadus, kehtestatud on ka võlaõigusseadus ja tsiviilseadustiku üldosa seadus, mis sätestavad tööandja vastutuse. Tööandja vastutus on ilmselgelt nende seadustega reguleeritud. Me ei saa jätta õiguskorda sellist võimalust, et 20 aasta jooksul ei ole isikul kutsehaigust tuvastatud, aga nüüd, kui ENSV tsiviilkoodeksi kehtivusaeg hakkab lõppema, tuleb hakata hindama, kas 1985. aastal tekkis tal vibratsioonitõbi või mitte. Mis puudutab riigipoolset hüvitamist, siis soovitaksin sul veel kord meeldetuletuseks üle lugeda terve töötervishoiu ja tööohutuse seaduse ning vaadata, kuidas seal on hüvitiste maksimine reguleeritud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Eiki Nestor, teine küsimus!

Eiki Nestor

Kulla mees! Ega need kutsehaiged ja need mehed, kes pärast selle seaduse vastuvõtmist mingil põhjusel tellingutelt alla kukuvad, ei ole süüdi selles, et Eesti ei ole suutnud seda kindlustust luua ja seetõttu need paragrahvid kehtivad. Niikaua, kuni riik ei ole suutnud seda luua, peavadki need edasi kehtima. Sa saad väga hästi aru, et selle seaduse vastuvõtmise korral hakkab inimene hüvitist saama nii kaua, kuni ettevõtte, kus ta töötab, eksisteerib, pärast seda enam hüvitist ei saa. Mis paragrahvid töötervishoiu ja tööohutuse seaduses on, sellel ei ole mingit tähtsust. Miks sa võtad ära ka selle sisulise asendusaine, mis praegu on olemas?

Hanno Pevkur

Hää Eiki! Ma kordan. Praktikad tähendavad ENSV tsiviilkoodeksi kehtivad sätted seda, et kui isik läheb endale pensioni taotlema ja ütleb, et tal on tekkinud kutsehaigus või temaga on juhtunud tööõnnetus (tööõnnetusega on muidugi lihtsam, see kas oli või ei, siin ei ole mingit mänguruumi), siis tervisekahjustuse hindamisel võib tekkida vaidlus selle üle, mil-

line osa selle inimese tervisekahjustusest, kes on töötanud ühes ettevõttes näiteks 35 aastat, on tekkinud viimase 10–15 aasta jooksul ja milline osa võis tekkida nõukogude ajal. Need on erinevad asjad. Eesti NSV tsiviilkoodeks käsitleb ju nõukogude ajal tekkinud tervisekahjustusi, mitte neid tervisekahjustusi, mis on tekkinud viimase 20 aasta jooksul. Rakendus- sätted ütlevad, et kõigil nendel, kellele on hüvitis määratud, jääb see alles. Samamoodi, kui keegi ütleb, et nõukogudeaegse tervisekahjustuse eest tuleks talle määrata tsiviilkoodeksi alusel hüvitis, siis see võimalus on 1. juunini ka alles jäetud. Kui sina soovid töötervishoiu ja tööohutuse seadust muuta, siis ole lahke. Seda on võimalik teha kas eraldi eelnõu algatades või õiguskomisjoni eelnõu kohta muudatusettepanekuid tehes.

Aseesimees Laine Randjärv

Rohkem küsimusi ettekandjale ei ole. Suur tänu, justiitsminister! Ma palun kaasettekan- deks kõnetooli õiguskomisjoni liikme Kalle Jentsi!

Kalle Jents

Lugupeetud istungi juhataja! Head kollee- gid! Õiguskomisjon arutas seda eelnõu 2. det- sembril. Ka meile pidas ettekande lugupeetud justiitsminister Hanno Pevkur. Komisjoni aru- telul osalesid veel ministri nõunik Madis Timpson ja õigusloome korralduse talituse juhataja Antero Habicht. Õiguskomisjon arutas teemat ja tegi kõik oma otsused konsensuse alusel. Kõigepealt otsustati saata see eelnõu täiskogu päevakorda 18. detsembriks ehk täna- seks, otsustati ka teha ettepanekud esimene lugemine lõpetada ja määrata muudatusette- panekute esitamise tähtjaks 7. jaanuar kell 16. Ettekandjaks määrati mind.

Aseesimees Laine Randjärv

Kas ettekandjale on küsimusi? Küsimusi ei ole. Suur tänu, Kalle Jents! Kas on kõnesoove? Palun, Eiki Nestor! Kaheksa minutit.

Eiki Nestor

Austatud juhataja! Üksikud huvilised rahva- saadikud! Härra minister! Ma alustan isikli- kult, kuna me oleme kolleegid ja tunneme tei- neteist ammu. Hanno, ole hea mees ja võta see § 4 sellest eelnõust välja! See ei sobi sinna

kohe mitte kuidagi. Põhjus on ju sisuliselt selge. Õigusrevisjonist rääkides ei saa keegi vastu väita sellele, et ei tea mis ajast pärinev tsiviilkoodeks ei peaks enam kehtima. Aga as- jal on ka teine pool. Vaata, need inimesed, kes täna või homme, aasta või kahe aasta pärast jäävad kutsehaigeks, kukuvad tellingutelt ma- ha või mis iganes õnnetus nendega töö juures juhtub, ei pea kandma vastutust seetõttu, et meil on loomata tööõnnetus- ja kutsehaigus- kindlustus. See ei ole olnud nende töö, nemad teevad oma palga eest teist tööd. Töötamisega kaasneb aga risk, et võib juhtuda tööõnnetus või võib jääda kutsehaigeks. Meie ei ole seda kindlustust ka hoolimata kahe "suurepärase" partei koalitsioonilepingust luua suutnud.

Mida see tähendab? See tähendab, et Eesti on ainus Euroopa riik, kus puudub tsiviilühis- konnale omane käsitlus, et tegemist on kind- lustusjuhtumiga, riskiga, mis on vaja kindlust- tada. Mujal on see igal pool nii. Peale selle, et see kindlustus korrastab töötervishoiu vald- konda, sunnib looma paremaid töötingimusi, on suur tähtsus sellel, et kindlustus tagab selle, et kui ettevõtte ära kaob, siis inimese hüvitised jäävad alles. See on see, mis seoses §-ga 4 täna kõne all on.

Eestis on olnud siin kaks lähenemist. Esi- teks, Ülemnõukogu on öelnud, et kõik kohus- tused, mis olid põllumajandusreformi subjek- tidel, lähevad üle riigile. Riik maksab need kinni. Ka selle seaduse järgi me tulevikus jätkame seda maksmist. Meil on olnud ka teine põhimõte: kui ettevõtte, kust inimene on oma hüvitise kohtu kaudu välja nõudnud, likvideeritakse, siis selle ettevõtte kohustused lähevad üle riigile ja me jätkame inimesele hüvitise maksmist. See on õiglane inimese seisukohast, see on õiglane ka maksumaksjate seisukohast. Kui inimesed on valinud sellised – palun va- bandust, juhataja! – tolvaniid riiki juhtima, kes ei suuda seda kindlustust luua, siis ju nad on arvestanud sellega, et maksumaksjad maksa- vad need hüvitised kinni.

Süsteem on loomata. Selle eelnõuga tahe- takse teha muudatus, et kui inimene on läbi käinud kõik kohtuvaidlused oma tööandjaga (tavaliselt selgub hüvitise suurus alles kohtus) ja hakkab hüvitist saama, siis ettevõtte likvi- deerimise korral jääb ta sellest ilma. Ei ole kedagi, kes maksab. Riik ütleb, et tema ei pea seda enam enda kohustuseks. Praegu on riigil

kohustus korvata loomata kindlustust vähemalt sellega, et ta maksab inimestele kahjud lõpuni kinni.

Seetõttu ütlen, et see § 4 sobib sellise seaduse rakendussätetesse, mille nimi võiks olla tööõnnetus- ja kutsehaiguskindlustuse seadus. Sinna see sobib, siia seadusse ei sobi. Valitsus on olnud saamatu – mitte ainult praegune valitsus, ilmselt ka kõik teised valitsused – ja ei ole seda kindlustust loonud. See ei ole kahju kannatanud inimeste süü, see ei ole nende viga ja see ei ole isegi nende asi. Mingi õigusrevisjoniga põhjendada seda, et neilt inimestelt õigus hüvitist saada ära võetakse, on lihtsalt häbematus. Ma palun vabandust, Hanno, aga endine sotsiaalminister peaks seda valdkonda tundma! Nii seda teha ei saa. Kui me oleme selle kindlustuse loonud, siis palun väga, siis on siin oma loogika olemas. Siamaani seda loogikat ei ole. Nii et ole korralik justiitsminister, mõtle järele ja tee Vabariigi Valitsuse nimel ettepanek § 4 eelnõust välja võtta. Siis on see asi minu arvates enam-vähem.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Justiitsminister Hanno Pevkur soovib sõna. Viis minutit.

Hanno Pevkur

Hea Eiki! Kui siin läks juba emotsionaalseks üksteise kiitmiseks, siis ütlen ka paar sõna. Esiteks, õigustehniliselt puudutab see § 4 olukordi, kus Eesti NSV tsiviilkoodeks Eesti Vabariigis enam ei kehti. Teiseks, kui me soovime pidada debatti selle üle, kas ja kui, siis millises ulatuses kompenseerib riik tervisekahjustuse isikutele, kellele on määratud töövõimetuspension ja muud hüvitised ning kellel on võimalus kahju hüvitamise korras minna kahjut välja nõudma, siis seda olen mina alati valmis tegema nii justiits- kui ka endise sotsiaalministrina, samuti kodanik Pevkurina. Siin mingit küsimust ei ole. Küsimus on selles, et see konkreetne paragrahv puudutab situatsiooni, kus Eesti Vabariigis ei kehti enam nõukogudeaegne õigus. Jumala pärast, tule õiguskomisjoni, peame seda debatti ja vaatame, kas ja kuidas on võimalik sinu murele lahendust leida.

Lisaks teab sinu hea kolleeg Helmen Kütt, et sotsiaalkomisjonis oli jutuks ka üks teine

täpsustus. Ma võin Justiitsministeeriumi ja valitsuse esindajana siin puldis öelda, et meil ei ole midagi selle vastu, et täpsustada kutsehaigete soovi, mis puudutab sõidusoodustusi. Kui Sotsiaalministeerium meile selle ettepaneku saadab, siis me oleme kindlasti valmis seda muudatust õiguskomisjonis eelnõusse lisama. Võib-olla saadab sotsiaalkomisjon selle ettepaneku ise. Siin ei ole mingit probleemi.

Debatt on teretulnud, aga § 4 puudutab konkreetset seda, mis juhtub siis, kui Eesti NSV õigus Eesti Vabariigi õigusest kaob. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Rohkem kõnesoove ei ole, sulgen läbirääkimised.

Määrán eelnõu 519 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 7. jaanuari kell 16. Juhtivkomisjoni ettepanek on, et eelnõu 519 esimene lugemine tuleks lõpetada. Esimene lugemine on lõpetatud.

8. Isikut tõendavate dokumentide seaduse, riigilõivuseaduse ja riigipiiri seaduse muutmise seaduse eelnõu (550 SE) esimene lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Me läheme tänase kaheksanda päevakorrapunkti juurde. Algab Vabariigi Valitsuse algatatud isikut tõendavate dokumentide seaduse, riigilõivuseaduse ja riigipiiri seaduse muutmise seaduse eelnõu 550 esimene lugemine. Palun ettekandeks kõnetooli siseminister Ken-Marti Vaheri!

Ken-Marti Vaher

Austatud juhataja! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Vabariigi Valitsus on algatanud isikut tõendavate dokumentide seaduse, riigilõivuseaduse ja riigipiiri seaduse muutmise seaduse eelnõu. Sellel eelnõul on peamiselt kolm eesmärki. Esiteks, tulenevalt praktilisest vajadusest sätestatakse isikut tõendavate dokumentide seaduses võimalus ning tingimused, et Eesti kodanikule saaks välja anda üheaastase kehtivusaja ja ilma sõrmejäljekujutiseta reisidokumenti. Nimetatud seaduses sätestatakse, et Eesti kodanikul, kes elab või viibib välisriigis, kus puudub Eesti välisesindus või kus isikul on eaproporsionaalselt koormav Eesti

välisesindusse pöörduda, on võimalik taotleda sõrmejäljekujutiseta üheaastase kehtivusajaga Eesti kodaniku passi. Regulatsioon lihtsustab muus riigis elavate ja viibivate Eesti kodanike võimalusi reisidokumenti taotleda. Riigilõivu-seaduses nähakse ette ka riigilõiv.

Teiseks, tulenevalt praktilisest kaalutlusest, eelkõige seetõttu, et mobiiltelefoni SIM-kaart seda võimaldab, nähakse isikut tõendavate dokumentide seaduses ette, et aastal 2014 on võimalik välja anda mobiil-ID vormis digitaalne isikutunnistus, mis kehtib kuni viis aastat.

Kolmandaks nähakse eelnõuga ette muudatused, mis tulenevad vajadusest tagada isikut tõendavate dokumentide seaduses ühetaoline terminoloogia ning viia Euroopa Liidu õigusega kooskõlla ka riigipiiri seadus. Riigipiiri seaduses sätestatakse muudatused, mille kohaselt reisidokument väljastatakse igale isikule eraldi dokumendina, ning selgemaks muudetakse sätted, mis puudutavad riigipiiri ületamisel dokumendikohustust. Tegemist ei ole isikutele pandavate uute kohustustega.

See eelnõu on planeeritud seadusena jõustada kahes etapis: mobiil-ID kehtimise ajaga seotud muudatused jõustuvad 1. veebruarist 2014, kui see lugupeetud parlamendile sobib, eelnõu ülejäänud sätted on planeeritud jõustada 1. oktoobril 2014, seda eelkõige seetõttu, et üheaastase kehtivusajaga ja sõrmejäljekujutiseta reisidokumendi väljaandmise tarbeks on vaja teha arendustöid Politsei- ja Piirivalveameti infosüsteemis. Täna!

Aseesimees Laine Randjärv

Kas ettekandjale on küsimusi? Küsimusi ei ole. Suur tänu, siseminister Ken-Marti Vaher! Ma palun kaasettekandeks kõnetooli põhiseaduskomisjoni liikme Rein Langi!

Rein Lang

Lugupeetud juhataja! Üritan anda teile ülevaate põhiseaduskomisjoni istungist, kus eelnõu arutati. Osalesid Mariann Žukovits, kes on Siseministeeriumi migratsiooni- ja piirivalvepoliitika osakonna nõunik, ning Eero Svarval ja Julia Koger, kes on sama osakonna õigusnõunikud. Siseministeeriumi esindajad tutvustasid meile eelnõu. Nende jutt kattub täielikult sellega, mida rääkis lugupeetud minister. Ei ole põhjust kahelda selles, et kõik see nii ka on.

Mille üle üldse arvamuste vahetus tekkis? Küsiti, et kui antakse välja sõrmejäljekujutiseta pass ja see on analoogne olemasoleva biomeetrilise passiga, miks siis ka see pass ei võiks kehtida viis aastat. Sellele küsimusele saime adekvaatse vastuse, et Schengeni leping seda lihtsalt ei luba. Tekkis küsimus selle seaduse jõustumise kohta, kas 1. veebruariks 2014 ikka jõuab. Küsisime Siseministeeriumi esindajatelt, kas see on mingi kriitiline tähtaeg. Tõtt-öelda ei öelnud nad, et seaduse jõustumisega oleks väga kiire, aga ma sain ministrist praegu aru, et Siseministeerium siiski sooviks jõustada need sätted 1. veebruarist 2014. Ma arvan, et põhiseaduskomisjon teeb kõik endast oleneva, et see nii ka sünniks.

Tunti huvi, miks neid mittebiomeetrilisi passe ehk sõrmejäljekujutiseta passe vaja on. Jõudsime järeldusele, et mitte igal pool, eriti just Ameerikas, ei ole sõrmejälgi passi väljaandmiseks nii väga lihtne saada.

Üldiselt oldi eelnõu suhtes positiivselt meelestatud. Otsustati konsensuslikult teha ettepanekud saata see eelnõu istungi päevakorda 18. detsembriks 2013 ja esimene lugemine lõpetada. Otsustati teha ka ettepanek määrata muudatusettepanekute esitamise tähtjaks kümme tööpäeva (7. jaanuar 2014 kell 16). Viimane ja kõige tähtsam otsus oli see, et ettekandjaks määrati Rein Lang. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Aivar Riisalu on teile küsimus.

Aivar Riisalu

Aitäh, hea juhataja! Hea ettekandja! Mis sa arvad, mis siis juhtuks, kui ma teeksin muudatusettepaneku, et isikut tõendav dokument võiks viie aasta asemel kehtida kümme aastat? Viis aastat on praegust elutempot arvestades tõesti lühike aeg. See on tõepoolest üsna suur halduskoormus, kui sa pead kogu aeg jälgima dokumentide kehtimise aega ja kogu aeg kulutama ametiasutuste uksi, et su juhiluba, ID-kaart ja pass (need antakse nüüd küll tavaliselt koos välja) oleksid korras. Järsku on see viis aastat ebamõistlik aeg?

Rein Lang

Aitäh! Seda komisjonis ei arutatud. Aga loomulikult on sul vabadus see ettepanek teha ja eks me siis seda aruta.

Aseesimees Laine Randjärv

Rohkem küsimusi ettekandjale ei ole. Suur tänu, Rein Lang! Kas soovitakse läbirääkimisi pidada? Läbirääkimisi pidada ei soovita.

Määrán eelnõu 550 muudatusettepanekute esitamise tähtjaks 2014. aasta 7. jaanuari kell 16. Juhtivkomisjoni ettepanek on, et eelnõu 550 esimene lugemine tuleks lõpetada. Esimene lugemine on lõpetatud.

9. Riigikogu otsuse "Eesti teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni strateegia 2014–2020 "Teadmispõhine Eesti" heakskiitmine" eelnõu (529 OE) esimene lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Tänane üheksas päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse esitatud Riigikogu otsuse "Eesti teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni strateegia 2014–2020 "Teadmispõhine Eesti" heakskiitmine" eelnõu 529 esimene lugemine. Ma palun ettekandeks kõnetooli haridus- ja teadusminister Jaak Aaviksoo!

Jaak Aaviksoo

Hea eesistuja! Lugupeetud Riigikogu! Vabariigi Valitsus paneb ette kiita Riigikogus heaks teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni strateegia aastateks 2014–2020 "Teadmispõhine Eesti". Teatavasti on Eesti Vabariigis varem koostatud juba kaks teadus- ja arendustegevuse strateegiat nimetuse all "Teadmispõhine Eesti" ja käesolev, 2013. aasta on teise strateegia kehtimise lõpuaasta. Seega on igati asjakohane, et eelseisvaks perioodiks, mis langeb kokku Euroopa Liidu järgmise finants-tsükliga ja sellega seonduvate struktuurifondide planeerimisega, võetakse vastu uus strateegia.

Mis on põhilised muudatused varasema strateegiaga võrreldes? Võib-olla võib sõnastada niimoodi, et kui senistes strateegiates keskenduti eelkõige meie teadus- ja arendustegevuse ning innovatsioonivõimekuse arendamisele, siis uus strateegia peab eesmärgiks loodud potentsiaali kasutamist Eesti arengu ja majanduskasvu heaks. Prioriteetide seadmisel on aluseks uus, nutika spetsialiseerumise meetodika. Sellest lähtudes on kujundatud ka

rõhuasetused, mis strateegiat raamistavad ja struktureerivad.

Mis on Eesti teadus- ja arendustegevuse peamised eesmärgid eelseisval perioodil? Esiteks, tagada Eesti teaduse kõrge tase ja mitmekesisus. See eesmärk on oma olemuselt veidi vastuoluline, sest selleks, et saavutada kõrgeid eesmärgi, on ilmselgelt vaja fookustada ja koondada ressursse teatud läbimurdevaldkondadesse, selleks aga, et olla mitmekesine, tuleb katta kõik valdkonnad, vähemasti need, mis on hädavajalikud sotsiaal-majanduslikuks arenguks. Siiaamaani oleme Eesti teaduse kõrge taseme ja mitmekesisuse eesmärgiga üsna hästi hakkama saanud. Eesti teadus on rahvusvaheliselt konkurentsivõimeline. Kesk- ja Ida-Euroopa riikide hulgas oleme koos Sloveeniaga silma paistnud sellega, et oleme kvaliteedikriteeriumidele tuginedes üles ehitanud teadusorganisatsiooni ja teaduse rahastamise süsteemi, mis annab meile kindlustunde, et kvaliteetne ning samas mitmekesine teadus on ka eelseisval perioodil vajalik ja võimalik.

Teine oluline eesmärk, mis rõhuasetuselt erineb veidi varasemast ja on kooskõlas sellega, mis ma varem ütlesin, kõlab niimoodi: "Teadus- ja arendustegevus (TA) toimib Eesti ühiskonna ja majanduse huvides. See lähtub ühiskonna ja majanduse vajadustest ning tähtsustab rakendusi. Teadusasutused on motiveeritud rakendusuringuteks ja tulemuslikuks koostööks ettevõtjate ning valitsusasutustega. Riik on rakenduslike uuringute ja arendustööde tark tellija. Sotsiaal-majanduslikel eesmärkidel tehtavate uuringute korraldus on tõhus." Siiaamaani on teadus- ja arendustegevuse kavandamine ning koordineerimine olnud Haridus- ja Teadusministeeriumi ülesanne, nii on see ka eelseisval perioodil. Küll aga loodame, et teised ministeeriumid, eelkõige Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, kes on valmistanud ette ettevõtluse kasvustrateegiat samaks finantsperioodiks, aga ka Põllumajandusministeerium, Sotsiaalministeerium, Sise- ministeerium, Keskkonnaministeerium jt kavandavad oma valdkonnas teadus- ja arendustegevust kooskõlas eesmärkidega, mis nende ministeeriumide ette on seatud. Sellisel moel on võimalik kujundada eri riigiasutustest ja eelkõige ministeeriumidest targad tellijad, kes suudavad seada teadlaskonna ette ülesandeid oma valdkonna edendamise huvides, mis on

palju rakenduslikuma suunitlusega, kui seda suudab tagada teaduse üldisest edendamisest lähtuv ja juhitud akadeemiline teadustöö ülikoolides ning riigi teadus- ja arendusastutustes.

Kolmas eesmärk: "TA muudab majandusstruktuuri teadmistemahukamaks. Nutika spetsialiseerumise meetodil valitud ja juhitud TAI investeeringud soodustavad kasvualdkondade arengut ennaktempos. Teadmismahuka ettevõtluse osakaal majanduses ja ekspordi lisandväärtus kasvavad märgatavalt." See on jällegi kooskõlas sotsiaal-majandusliku sihiseadega, millel ma eelnevalt peatusin. Me loodame, et tasapisi loodud teadus- ja arendustegevuse akadeemiline potentsiaal toetab üha enam ettevõtluse jõupingutusi. Viimasel kahel aastal on ettevõtluses teadus- ja arendustegevusele eraldatud summad olnud taasiseseisvunud Eestis esmakordselt suuremad kui avaliku sektori teadus- ja arendustegevuse investeeringud. See annab meile teatava kindlustunde, et ettevõtlussektor ei ole mitte ainult abstraktselt ja strateegiliselt huvitatud teadus- ja arendustegevusest, vaid on sellest ka praktiliselt huvitatud, eraldades selleks vahendeid oma tulubaasist ning kasvatades seeläbi oma konkurentsivõimet teadus- ja arendustegevuse abil. See riiklik strateegia peab niisugust tegevust täiendavalt toetama ja suunama.

Neljäs oluline eesmärk on sõnastatud nii: "Eesti on rahvusvahelises TAI alases koostöös aktiivne ja nähtav." Väikeriigile on see äärmiselt oluline kahes mõttes. Esiteks on rahvusvahelist koostööd vaja selleks, et tagada Eestile olulistes valdkondades ühistegevuse puhul suurem läbilöögivõime ja tulemuslikkus. Ilma rahvusvahelise koostööta on tänapäeval edendada peaaegu võimatu, kusjuures mitte ainult loodus- ja tehnikateadustes, vaid ka sotsiaal- ja humanitaarteadustes. Loomulikult on rahvusvaheline koostöö vajalik ka seepärast, et paljudes valdkondades, kus Eesti oma teadus- ja arendustegevuse kompetents on tagasihoidlikum, saaksime kaasata rahvusvahelist kompetentsi oma sotsiaal-majanduslike ülesannete lahendamiseks.

Räägin paar sõna nutika spetsialiseerumise strateegiast ja selle abil sõnastatud kasvualdkondadest. Seda on tehtud Eesti Arengufondi eestvõtmisel. On püütud kindlaks teha nii need valdkonnad, kus meil on olemas teaduslik

kompetents, kui ka need valdkonnad, kus meil on olemas ettevõtlussuutlikkus. Uuritud on nende kattuvuspiirkondi ja vaadatud, kus võiks tekkida sünergia ettevõtluse ning teadus- ja arendustegevuse vahel. Sellise valdkonnana on sõnastatud info- ja kommunikatsioonitehnoloogia. Eelkõige on silmas peetud horisontaalset koostööd, mitte kitsalt arvutiteadusliku kompetentsi kasvatamist, vaid selle kompetentsi rakendamist mitmesuguste integreeritud teenuste ja toodete väljaarendamisel. Üsna laialt levinud ja tähelepanu pälvinud praktiline rakendus on näiteks X-tee infrastruktuur, mida rakendatakse juba edukalt Eesti ja Soome koostöös. Ei ole välistatud, võib lausa öelda, et on igati võimalik, et avaliku sektori niisugusel infotehnoloogilisel teenusel on laiem rahvusvaheline konkurentsivõime. Nii et olulised on infotehnoloogial baseeruvad horisontaalselt integreeritud meetodid ja võtted.

Ka teine valdkond on otsapidi seotud infotehnoloogiliste või e-rakendustega. See puudutab eelkõige rahvatervist ja meditsiini ning sellega seonduvaid valdkondi, olgu selleks siis geenivaramu ja sealt tulenev või mitmesugused süsteemid, mis suudavad muuta tervishoiuteenuseid efektiivsemaks ja konkurentsivõimelisemaks.

Kolmandaks võib igati asjakohaselt ja põhjendatult välja tuua kogu teadus- ja arendustegevuse, mis ühel või teisel moel vääristab Eesti ressursse kõige laiemas mõttes, olgu nendeks meie rohumaad, mis on olulised piimakarjale ja toiduainetööstusele, põlevkivi või muud materiaalsed ja mittemateriaalsed ressursid.

Nii et kasvualdkonnad on piiritletud. Kui varem olid need prioriteedid kindlaks määratud äärmiselt laialt ja katsid peaaegu kogu teadusspektrit, siis me oleme üsna pikkade läbi-rääkimiste ja pingeliste konsultatsioonide tulemusena suutnud need kitsamalt piiritleda. Sellisel moel vahendeid kontsentreerides suudame loodetavasti saavutada suurema konkurentsivõime nii teaduse kui ka innovatsiooni mõttes.

Ma ei peatu tehnilistel üksikasjadel. Taus-tast räägin vaid niipalju, et formaalselt algas selle strateegia ettevalmistamine Vabariigi Valitsuse 28. juuni 2012. aasta korraldusega. Teadusstrateegiat on koostatud paralleelselt, nagu juba öeldud, ettevõtluse kasvustrateegiaga, mida tehti Majandus- ja Kommunikatsiooni-

ministeeriumi juhtimisel, aga peetud on ka laiapõhjalisi konsultatsioone teaduse, ettevõtluse ja riigisektori sadade esindajatega. Seda strateegiat on arutatud Teadus- ja Arendusnõukogus, teaduspoliitika komisjonis ning innovatsiooni- ja ettevõtluspoliitika komisjonis. Oma osa on andnud paljud asutused. Seetõttu võime üsna kindlalt öelda, et see, mis siia kaante vahele on saanud, on praegu parim teadmine.

Mainin veel ühte keerulist ülesannet, mis langeb kokku Euroopa tasemel seatud eesmärgiga. Ka Eesti on seadnud eesmärgiks jõuda aastaks 2020 teadus- ja arendustegevuse intensiivsusele tasemele 3% SKT-st (seda mõõdetakse rahasummades). Praegune tase on umbes 2,5%, mis on juba üle Euroopa Liidu keskmise. Tasub märkimist, et viimased 15 aastat on Eesti olnud kõige kiirema teadus- ja arendustegevuse kulutuste kasvuga riik Euroopas. Kui selline kasv jätkub, siis võime olla kindlad, et me suudame ka selle eesmärgi saavutada. Sellest 3%-st peaks 1% tulema avalikust sektorist ja 2% ettevõtlussektorist. Niiugune eesmärk on seatud. On muidugi kasulik teada, et see eesmärk seati Euroopas juba 1999. aastal, kui öeldi, et aastaks 2010 võiks Euroopa teadus- ja arendustegevuse kulutused jõuda 3% tasemele ning Euroopa muutuda kõige konkurentsivõimelisemaks ja innovaatilisemaks majanduspiirkonnaks maailmas. Sellele eesmärgile jäid Euroopa riigid alla ja paraku ei ole ka praegu areng kaugeltki nii kiire, kui me sooviksime. Eesti on olnud ilmselt edukam kui meie Euroopa partnerid, sest me oleme suutnud oma teadus- ja arendustegevuse sektorit kasvatada kiiremini kui nemad, seda hoolimata majanduslikest tagasilöökidest eelmise kümnendi teisel poolel.

Täna teid tähelepanu eest! Olen valmis vastama teie küsimustele.

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Esimene küsimus on Aivar Riisalu.

Aivar Riisalu

Aitäh, hea juhataja! Hea minister! Meeldiv on kuulda, et Eesti hoolimata oma väiksusest arvestatavalt sellesse valdkonda panustab. Meil on aeg-ajalt olnud päris edukaid projekte, mis küll väliskapitali huvi tõttu kipuvad kah-

juks Eestist ära minema, sest meil endal, ütleme nii, süvaarenguks ja rakendamiseks enam ressursse ei jätku. Kas see arengukava võiks ette näha, kuidas mingit tõesti geniaalset, näiteks meditsiini- või muud leiutist võiks ikkagi arengufondi kaudu riigikapitali kaasabil säilitada, et hiljem, kui see projekt on juba palju kallimaks muutunud, suurendada meie SKT-d? Me ei peaks liiga varases faasis teadusuuringute tulemusi ära andma.

Jaak Aaviksoo

Meil on juba praegu selle kohta päris häid näiteid. Kindlasti ei saa öelda, et Eesti teadustulemused lähevad laia ilma rändama, ilma et need Eesti rahvale majanduslikus mõttes kasu oleksid toonud. Võib-olla on vara rõõmustada, aga Eestis väljatöötatud põlevkivitehnoloogia on ilmselgelt ka Eesti kapitali osalusel maailma minemas. Ma kasutan siin võimalust viidata sellele uurimistööle ja praktilisele tehnoloogilisele arendustööle, mis on Tartu Ülikooli ja Eesti Maaülikooli koostöös tehtud seoses potentsiaalse ravimitootmisega transgeenseid loomi kasutades. See on see kloonvasikas Juuniga alanud protsess. Me eile Teadus- ja Arendusnõukogus arutasime seda teemat ja otsisime võimalusi seda tegevust Eesti riigieelarvest rahastada senikaua, kuni on võimalik seda intellektuaalset omandit kommertsalusel müüa. Meil on viimastel aastatel tekkinud päris palju biotehnoloogiafirmasid. Ühel või teisel moel on ka näiteks infotehnoloogia valdkonnas krüptotehnoloogiad ja muud tehnoloogiad rakendust leidnud, küll mitte otsest rakendust, neid on litsentside ja patentide abil rakendatud nendes teenustes ja toodetes, mis meie ettevõtte olgu siis Eesti või väliskapitali baasil, aga kindlasti Eesti pinnal on tootnud.

Ma arvan, et me oleme madalseisust välja pääsenud ja suudame oma teadustulemusi vääristada. Meie väljatöötatud strateegia ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi strateegia toetavad oluliselt suuremal määral kui seni ka teadmussiiret. Seepärast arvan, et me ei peaks tulevikku pessimistlikult vaatama. Tõsi, Eesti ettevõtluse enda investeerimisvõime teadus- ja arendustegevusse ning sellega seotud intellektuaalsesse omandisse on objektiivsetel põhjustel tagasihoidlik. Meil lihtsalt ei ole piisavalt palju suuri ettevõtteid ja seetõttu

see protsess ei lähe võib-olla nii sujuvalt, kui see võiks minna, aga häid näiteid juba on.

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Palun, Jevgeni Ossinovski!

Jevgeni Ossinovski

Aitäh! Lugupeetud minister! Ma jätkan Aivar Riisalu küsimust. Olen rääkinud nii nende inimestega, kes on olnud teatud uue intellektuaalse omandi loojad, patente registreerinud jne, kui ka mõne ettevõtjaga, kes on selles vallas tegevad. Selgelt on nende kõigi suust kõlanud mõte, et päris tihti luuakse meil mingi uus asi ja võetakse patent, aga siis müüakse see patent maha ja enamik lisandväärtusest tekib kuskil mujal. Ka selles kavas on ju öeldud, et seos teadus- ja arendustegevuse ühiskondlike mõjudega on natuke nõrk. Kas selles kavas on konkreetseid meetmeid, kuidas seda situatsiooni saaks parandada? Või võiks praegune olukord orgaaniliselt ise areneda ja patentide või uute leiutiste majanduses rakendamiseks ei ole midagi uut vaja juurde luua?

Jaak Aaviksoo

Ma vastan kahes osas. Esiteks arvan, et üheski maailma riigis, ka kõige suuremates riikides, ei rakendata enamikku seal väljatöötatud teaduslik-tehnoloogilise ja kommertsväärtusega intellektuaalomandist. Väga suur osa intellektuaalomandist eksporditakse enne, kui sellest tuleb toode, litsentside ja kasutustasudena või mõnes muus vormis. Iseenesest ei ole selles midagi halba, kui müüakse patent või selle baasil antud litsents. Kõiki teadlasi tasuks julgustada ikkagi oma intellektuaalomandit kaitsma ja ka patente või litsentse müüma. Seegi on kasulik, mõistlik ja toetamist väärt. Kindlasti tuleb otsida aga võimalusi, kuidas Eesti pinnal saaks Eesti ettevõtlus või, veel parem, Eesti kapitalil baseeruv Eesti ettevõtlus intellektuaalomandit rakendada. Niisuguseid näiteid on.

Päris õige ei ole ettekujutus, et meil on tohutu lõhe ettevõtluse ja ülikoolide või teadusasutuste vahel ning vahepeal midagi ei ole. Näiteks on mitmes valdkonnas (infotehnoloogia, materjaliteadus, piimatehnoloogia vms) loodud tehnoloogia arenduskeskusi. Need tegutsevad kommertsalusel ja on päris kindlasti heaks seemneks, et selles suunas edasi tegutse-

da. Ma ei pea olukorda lootusetuks või halvaks, küll aga on selles sektoris tingimata vaja eelseisval perioodil suuremat kasvu kui puhta teaduse sektoris. See on kindlasti põhjendatud.

Omaette teema, mis otseselt ei haaku teadus- ja arendustegevusega, vaid on seotud pigem Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumiga, on niisugune toetus, mida praegu pakuvad varase faasi investorid või ingelinvestorid. Sel puhul on reaalse kommertstulemuseni veel pikk tee minna ja riskid on äärmiselt suured. Siin tasuks meil võib-olla mõelda nende instrumentide peale, mis tehnoloogilist arendustegevust selles faasis rohkem toetaksid. Kui tekib esimene n-ö prototüüp, mille tulemusena võib öelda, et tehnoloogia on ennast vähemasti tehnoloogilises mõttes õigustanud, siis sealt edasi on instrument Eestis olemas. Arengufond ühe niisuguse struktuurina on meil olemas ja ka sealt on päris häid näiteid tulnud. Ma pean vähemasti selles võtmes, mis puudutab riskinvesteeringuid, arengufondi arenguid kindlasti positiivseks. Neid peaks toetama ja tugevdama.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Mart Meri!

Mart Meri

Aitäh! Hea minister! Mul on võimalik vist ainult üks küsimus esitada, seetõttu on minu küsimus kahekihiline. Euroopa Liidu järgmise finantsperioodi teadusprogramm "Horisont 2020" seab sihiks teaduse viimise tipptasemele, juhtpositsiooni saavutamise tööstuses ja ühiskondlike probleemide lahendamise. Võib üldistades öelda, et meie strateegia on kasvuvaldkondadeks valinud IKT, biotehnoloogia ja materjaliteaduse. Kuidas need kaks dokumenti omavahel suhestuvad? Küsimuse teine kiht on järgmine. Mis positsioonil selles meie strateegias on humanitaarteadused, ma rõhutan just nimelt rahvusteadusi, nagu me oleme harjunud neid mõistma? Mis positsioonil on humanitaar- ja võib-olla ka sotsiaalteadused?

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Ma igaks juhuks täpsustan, et te saate esitada kaks küsimust. Palun, ettekandja!

Jaak Aaviksoo

Aitäh! Kõigepealt, "Horisont 2020" ja Eesti strateegia haakuvad mitmes võtmes. Need haakuvad kindlasti kontseptuaalselt selles mõttes, et ka Euroopas on rõhuasetus üha rohkem tegelike sotsiaal-majanduslike probleemide lahendamisel. Selgelt seatakse ülesanne selliselt, et see teadustegevus, mida riik suunab, peaks kogu aeg silmas seda sihti, et Euroopa Majanduspiirkonna konkurentsivõime kasvaks. Selles mõttes ei ole siin erinevusi. Muidugi on Euroopa Liidu tasemel terve hulk ettevõtmisi, milles Eesti ei saa mitmesugustel põhjustel osaleda, sest meil lihtsalt puudub selles valdkonnas kompetents. Ma ei hakka siin rääkima tuumafüüsikast, aga on ka väga palju teisi valdkondi, kus Eestil kaasa lüüa ei ole lihtsalt objektiivselt ei otstarbekas ega mõistlik. Aga me osaleme terves hulgas tehnoloogilistes ettevõtmistes, ka üle-euroopalistes projektides, mida finantseeritakse Euroopa Liidu tsentraliseeritud vahenditest. Me oleme seal üsna edukad. Nii et kooskõla on päris hea ja ka see strateegia on välja töötatud tihedas koostöös Euroopa Komisjoniga.

Teine osa küsimusest puudutas sotsiaal- ja humanitaarteadusi. Need on Eesti sotsiaal-majanduslikuks arenguks samavõrd vajalikud kui loodus- ja tehnikateadused või arstiteadus. Seda on kogu aeg silmas peetud. Eestis on humanitaarteaduste ja sotsiaalteaduste osakaal teaduse rahastamises tunduvalt suurem kui teistes riikides. Nii nagu Eesti avaliku sektori eelarve kulutused kultuurile on suuremad kui teistes riikides, nii on ka meie kulutused humanitaarteadustele ja sotsiaalteadustele suhteliselt kõrgemal tasemel kui teistes Euroopa riikides, rääkimata kõigist maailma riikidest. Ma arvan, et see on igati õigustatud ja põhjendatud ning seda proportsiooni ei ole kavas muuta.

Omaette küsimus on seotud humanitaarteaduste ja vähemal määral sotsiaalteaduste rahvusvahelise võrreldavusega. Tihti on see kui mitte võimatu, siis vähemasti äärmiselt keeruline. Me peame paljudes valdkondades teaduskompetentsi hoidma hoolimata sellest, kui konkurentsivõimelised meie teadlased väljaspool Eestit on. See on üsna keeruline ülesanne. Siin saab jällegi tugineda ainult sellele metoodikale, mis on rahvusvaheliselt tunnustatud. Eelkõige tuleks püüda Eesti humanitaar- ja

sotsiaalteadusi hinnata vastava eriala spetsialistide hinnangute abil nii rahvusvahelisel kui ka Eesti-sisesel tasemel. Ma tean, et see on tekitanud üsna tõsiseid pingeid, sest paljudel juhtudel ei ole hinnang olnud kõige positiivsem. Sellised asjad tekitavad väikeses kollektiivis rahulolematust, solvumist ja pettumist.

Ma arvan, et meil on objektiivne vajadus tagada mõningate teadusasutuste tegutsemiseks suurem stabiilsus, kui on olnud viimasel aastakümnel. Me oleme tahtnud ennast lahti raputada sellest üsna jäigast institutsionaalsest rahastamismudelist, mis oli omane nõukogude perioodile. Me oleme seda teinud äärmiselt konkurentsipõhiselt. Tõenäoliselt tasub seda korrigeerida selles suunas, et tagada suurematele või olulisematele teadusasutustele suurem kindlustunne oma finantseerimise suhtes. Kui palju täpselt seda oleks vaja teha, see diskussioon seisab eelseisval aastal-poolteisel ees, aga selline arusaam on teadlaskonnas olemas. Konkreetseid rakendusi ma ei taha siit puldist pakkuda, see oleks ennatlik.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Paul-Eerik Rummo!

Paul-Eerik Rummo

Aitäh! Härra minister! Minu küsimus lähtub meile esitatud dokumendi lisast, Eesti teadus- ja arendustegevuse ning innovatsioonisüsteemi SWOT-analüüsist. Süsteemi nõrkade külgede hulgas on ära toodud ka selline: "Vähene huvi enamjaolt välisomanikele kuuluvate ettevõtete seas, kes oleksid võimelised Eestis arendusprojekte tellima." Mis võib olla selle vähese huvi põhjus? Kas see, et need ettevõtted on ühel või teisel põhjusel huvitatud selliste arendusprojektide tellimisest oma n-õ emamaal ja siis nende rakendamiseks Eestis? Või ei ole Eestis nende meelest inimesi nende arendusprojektide väljatöötamiseks? Või on tegemist lihtsalt sellega, et tegelikult ei olegi erilist huvi arengu ja innovatsiooni vastu, sest kui tööjõud ja infrastruktuur on suhteliselt odavad, siis on niisamagi hea nohistada ning polegi vaja ennast arendada?

Jaak Aaviksoo

Nii seda kui teist. Pole ju saladus, et pikka aega on Eesti konkurentsieelis eelkõige rikkamate riikide investorite silmis olnud suhteliselt

kvalifitseeritud ja odav tööjõud. Seetõttu on arendustegevus kui kõrge lisandväärtusega tegevus jäänud emamaale, olgu selleks siis Soome, Rootsi, Ameerika või Saksamaa, ja siin on püütud neid tehnoloogilisi lahendusi realiseerida. Selles ei ole iseenesest midagi imelikku. Sellel on olnud ka positiivne kõrvalprodukt: niimoodi oleme saanud esimesed kogemused selle tehnoloogilise taseme ja nende nõuetega, mis tehnoloogiate arendamisel on, ja tasapisi on mitmed investorid hakanud Eestisse tooma nii väiksemaid kui ka juba suuremaid arendusüksusi. Aga loomulikult on see kõik praegu veel üsna algstaadiumis. Kindlasti ta-sub selles suunas pingutada.

Teine küsimus on selles, kui palju Eestis on vajaminevat kompetentsi. Me peame andma endale aru, et kui me tahame 1,3 miljoni elanikuga edendada laiapõhjalisi teadmisi väga paljudes valdkondades, siis on meil igas valdkonnas paar-kolm, äärmisel juhul 30 inimest, aga tõsiselt võetava tehnoloogilise arendustöö jaoks on vaja 250 inseneri ja mitte kümne, vaid kahe aasta jooksul. Sellisel juhul oleme sunnitud tunnistama, et see päris nii lihtsalt ei käi. Seda kahel põhjusel. Esiteks sellepärast, et oleks liialt riskantne teha n-ö ette investeringut selleks, et mingis valdkonnas tekiks piisaval arvul kompetentseid inimesi. Teiseks, kui selle järele tekiks ka vajadus – kujutame kas või ette, et Eestisse tuleb mõni oluline tehnoloogiline ettevõtte, kelle arendusüksuses töötab sadu inimesi –, siis tekiks ka probleem, et siin nende inimeste koolitamiseks ja koolitusvõimsuse loomiseks läheb kolm, neli või viis aastat. Tõenäoliselt on see pikem aeg kui see, mida on vaja näiteks tehase rajamise investeringute jaoks. Nii et meil tuleb objektiivselt oma väiksusega arvestada.

Kolmas küsimus, mis sellega haakub, on see, kui suures ulatuses me oleme valmis niisugustesse arenduskeskustesse vastu võtma välismaist kompetentsi. Euroopa Liidus on tööjõu vaba liikumine, siin põhimõttelisi probleeme ei ole, on ainult palgaprobleem. Küll aga ei olnud kuni viimase ajani lihtne tuua Eestisse tipptasemel spetsialiste kolmandatest riikidest. Nüüd oleme siin ühe sammukese edasi teinud: meil on võimalus tuua siia spetsialiste, näiteks luues töökohti nendele magistri- ja doktorikraadiga inimestele, kes on Eestis oma õpingud lõpetanud ja saaksid siin

rakendust leida. See protseduur on tehtud suhteliselt lihtsaks. See oli väga mõistlik otsus. Nii et ettevalmistustööd niisuguste arenduskeskuste jaoks on tehtud ja see on igati otstarbekas. Ma olen mõõdukalt optimistlik, arvates, et me suudame siin edasi liikuda.

Märgin veel ühte tegevussuunda. Eesti teaduse rahastamine on eelkõige mõeldud Eestis töötavatele teadlastele, nii on see ka Soomes, Rootsis, Saksamaal jm. Me võiksime avatult mõelda selles suunas, kuidas luua riiklike piiriüleseid rahastusinstrumente koostöös teiste riikidega. Soomlased võiksid saada Eesti maksumaksja käest küsida oma uurimistööks raha, vähemasti selleks uurimistööks, mis toimub Eesti ja Soome koostöös. Sama käib ka Eesti, Läti ja Leedu kohta. Niisugused läbirääkimised käivad, aga teema on tundlik. Me võime selles mõttes kaotada, et kui me teeme oma turu avatuks Soome ja Saksa teadlastele, siis ühel hetkel võivad nad võtta suurema tüki tordist ja meie teadlastele jääb veel vähem. Aga teistpidi, kui me tahame ise nende rahastusinstrumentidele ligi pääseda, siis tuleb seda otsust vähemasti kaaluda. Ma arvan, et me oleme praegu kindlasti paremas olukorras kui kolm või neli aastat tagasi, rääkimata viie või kümne aasta tagusest ajast.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Mart Meri, teine küsimus!

Mart Meri

Aitäh! Hea minister! Annan teile võimaluse oma vastust laiendada ja kommenteerida ühte olulist punkti strateegia juhtimise ja rahastamise peatükist. Seal on üks oluline tähis – aasta 2018 –, kui tuleb hakata ette valmistama Eesti teaduse rahastamise lahtihaakimist Euroopa Liidu tõukefondidest. Sellest rääkivale lausele eelneb veel selline lause: "Järk-järgult hakatakse püsivat rahastust nõudvat tegevust toetama maksutulude arvelt." See on väga oluline seisukoht. Lahenduse leidmine sõltub igal juhul ka seadusandliku kogu soovidest ja tahtest. Kuidas te seda lahti seletate ja kommenteerite, et meil kõigil oleks selgem, mida need laused tähendavad?

Jaak Aaviksoo

See väide on äärmiselt oluline ja suure mõjuga. Hästi jämedates joontes võib öelda, et

Eesti riigieelarvest Eesti teadusesse, vähemasti selle akadeemilisse osasse tulev raha pärineb 50% ulatuses maksutuludest ja 50% sellest tuleb Euroopa Liidu toetustest. Võib küsida, miks Eesti oma maksutuludest veel rohkem ei panusta, et me oleksime avaliku sektori rahastamise poolest juba 1% juures või isegi üle selle. Ma arvan, et teaduse rahastamise kasv on Eestis olnud niigi üsna kiire. Veel kiirema kasvu korral tekib küsimus, kas me reaalselt suudame seda kõike vääristada või absorbeerida. Arvestades, et Euroopa Liidu toetustel on üsna selge prioriteedina küljes silt, mis näitab, et need on mõeldud teadus- ja arendustegevuse jaoks, siis selle raha kasutamine on olnud mõistlik ja maksutulude kiirendatud suunamine teadusesse ei ole olnud niivõrd otstarbekas. Ilmselge on, et mida aeg edasi, seda suuremal määral peame tuginema oma maksutuludele. See tähendab loomulikult valikuid teiste valdkondade arvel, sest kui me üldist maksukoormust ei suurenda, siis saab tegemist olla ainult ümberjagamisega eelarve sees.

Siin on loomulikult väga erinevate huvide kokkupuutepunkt. Päris kindlasti puudutab see seadusandjat ja täitevvõimu. Kui ma siin oma isiklikku arvamust julgen väljendada, siis ütlen, et lõppkokkuvõttes on see keeruline ülesanne Eesti teadlaskonnale. Valitsus ja parlament või poliitikud, langetades poliitilisi valikuid eri eluvaldkondade vahel, tehes otsuseid muu hulgas teaduse kohta, peavad olema veendunud, et see raha annab Eesti rahvale ja riigile piisavalt tagasi ning see rahaeraldus on praktiliselt otstarbekas, mitte vaid teoreetiliselt mõistlik. Kui see veendumus on siin saalis ja valitsuses olemas, siis me suudame kindlasti neid prioriteete silmas pidada ja pärast Euroopa Liidu vahendite kahanemist suunata sinna valdkonda rohkem maksuvahendeid.

Kas see veendumus on praegu olemas? Püüdke ise siin saalis vastata sellele, kuidas me tajume seda, mil määral Eesti teadlaskond panustab praktiliste probleemide lahendamise. Kui ta praegu seda piisavalt ei tee, siis eelseisvad viis aastat, kuni selle otsuse kaalumiseni, on ilmselt küllaldane aeg, et tõestada avalikkusele, poliitikutele ja ühiskonnale laiemalt, et teadusesse tasub ka praktilises mõttes investeerida rohkem, kui me seda siiaaani oleme maksutuludest teinud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Jevgeni Ossinovski, teine küsimus!

Jevgeni Ossinovski

Aitäh! Lugupeetud minister! Eile siin saalis tegi peaminister ülevaate teadus- ja arendustegevusest. Selles kontekstis tekkis arutelu Eesti teadlaskonna seas viimastel kuudel levinud hirmu üle, et kui praegu saab riiklikku rahastust umbes 1900 täistöökohaga teadustöötajat, siis tulevikus jääks alles 600–650 riigi rahastatavat arvestuslikku töökohta. Peaminister ei osanud seda ei kinnitada ega ümber lükata. Kas teie oskate öelda, vastavad need kuuldused tõe ja kui jah, siis mis nende taga võib olla?

Jaak Aaviksoo

See, et peaminister seda selgitada ei suutnud, on mulle täiesti arusaadav, sest see ei ole kuidagipidigi osa Eesti teaduspoliitikast. See on iseseisvat elu elama hakanud spekulatsioon, mis põhineb sellel, et paljudele tundub, et meil ei ole teadustöö jaoks piisavalt raha, ühe teadlase kohta peaks olema kolm korda rohkem raha kui praegu, ning kui me lõpetaksime teaduse n-ö alarahastamise, siis võiks öelda, et teadustöö tegemiseks on kõik võimalused olemas. Sellest tehakse järeldus, et kuna raha nii kiiresti ei kolmekordistu, siis jagub seda kolm korda väiksemale arvule inimestele. Sealt siis ka need arvud.

See on spekulatiivne mõttearendus, millel aga on oma tõepõhi siiski all. See seisneb selles, et meil on tõepoolest teadussüsteemi tulevikku kavandades vaja kaaluda, missugune tee valida: kas rohkem teadlasi ja sellisel juhul vähem raha teadlase kohta või pigem suunata see teaduskulutuste lisakasv, mida me siin kavandame, sellesse, et tulevikus teadlase kohta eraldatav summa suureneks. See on tõepoolest poliitiline valik.

Ma ei taha siin detailidesse minna. Teaduse rahastamise struktuursed probleemid on palju sügavamad kui see konkreetne raha eraldamine teadlase kohta. Me oleme viimastel aastatel teatavasti väga palju investeerinud taristusse, nii hoonetesse kui ka seadmetesse, palga osatähtsus on olnud siin teisejärguline. Me peame igal juhul kasvatama palga osakaalu rahastamises. Mis puudutab teadlaste arvu kasvu, eriti

avalikus sektoris, siis siin olen ma pigem konservatiivne. Aga kindlasti ei saa seada poliitiliseks eesmärgiks teadlaste arvu kolmekordset kahandamist. Niimoodi ei ole keegi mõelnud ega seda poliitiliseks eesmärgiks seadnud. Nagu juba öeldud, see tuleneb niisugusest rehkendusest, mis ütleb, et kui teadust korralikult rahastada, siis peaks iga teadlase kohta olema kolm korda rohkem raha.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Valeri Korb!

Valeri Korb

Aitäh! Lugupeetud härra minister! Eile rääkis peaminister tõesti palju samal teemal. Tulevikusuundadest rääkides mainis ta kohalike ressursside kasutamist. Ma töötasin kunagi kaevanduses ja ütlen oma kogemustest, et praegu on põlevkivi meie põhiline ressurss, hoolimata väitest, et 25–30% sellest jääb maa alla. Ma võin natuke vaielda ja öelda, et õige on 35–40%. Seda tehnoloogiat on kasutatud juba 60 aastat. Milliseid tehnoloogilisi lahendusi selle kuue aasta jooksul teadlased pakuvad, et maa alla jääva põlevkivi osa oleks väiksem? Karjäärid juba lõpetavad oma tööd, minnakse üle kaevandustele.

Jaak Aaviksoo

Aitäh! Kindlasti ei ole ma kompetentne kommenteerima neid võimalusi või ka ülesannete püstitusi, aga üldisel tasemel saan sellest probleemist aru. Põlevkivitehnoloogia edendamisel on oluliselt paremad võimalused ettevõtetal, kellel on kaevandusluba ja kes selle tehnoloogia edendamisest tuntavat materiaalselt kasu saaksid. Kuid see tehnoloogiliste teaduslike kompetents on enam-vähem võrdselt jagunenud erasektori, avaliku sektori ja Tallinna Tehnikaülikooli vahel. Ma ei hakka mitte midagi ennustama. Nagu öeldud, kohaliku ressursi väärastamine on üks kasvuvaldkond, kuhu on kavas suunata suuremad investeeringud laiemas mõttes. Ma arvan, et ka sellele probleemile leitakse lahendus, kui mitte täielik, siis osaline. Aga täpsemalt ma sellest rääkida ei oska.

Aseesimees Laine Randjärv

Rohkem küsimusi ettekandjale ei ole. Suur tänu, haridus- ja teadusminister Jaak Aavik-

soo! Ma palun kaasettekandeks kõnepulti kultuurikomisjoni esimehe Urmas Klaasi!

Urmas Klaas

Lugupeetud proua aseesimees! Lugupeetud kolleegid! Austatud minister! Riigikogu otsuse "Eesti teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni strateegia 2014–2020 "Teadmispõhine Eesti" heakskiitmine" eelnõu arutelu oli Riigikogu kultuurikomisjoni päevakorras esmaspäeval, 9. detsembril s.a. Meile kommenteerisid ja selgitasid kõne all olevat strateegiat haridus- ja teadusminister Jaak Aaviksoo, ministeeriumi asekancler Indrek Reimand ning teadusosakonna juhataja Taivo Raud. Komisjoni arutelu oli väga põhjalik, see toimus täpselt nende teemade ümber, mida kolleegid tänagi siin suures saalis jutuks võtsid. Minister tegi põhjaliku ülevaate ja kolleegid esitasid küsimusi. Siin oli ainult see vahe, et kuna Ossinovski ei ole meie komisjoni liige, siis küsis ta täna saalis sama küsimuse, mille komisjonis esitas Mart Meri. Aga neid nüansse ei hakka ma siin pikemalt esile tooma.

Komisjon otsustas määrata ettekandjaks siinkõneleja. Me tegime ettepanekud, et eelnõu võetaks täiskogu päevakorda 18. detsembril, esimene lugemine lõpetataks ning muudatusettepanekute esitamise tähtjaks määrataks kümme tööpäeva. Kõik otsused tehti konsensuslikult. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Kas ettekandjale on küsimusi? Ettekandjale küsimusi ei ole. Suur tänu, Urmas Klaas! Kas soovitakse läbirääkimisi pidada? Läbirääkimisi pidada ei soovita.

Juhtivkomisjoni ettepanek on, et eelnõu 529 esimene lugemine tuleks lõpetada. Esimene lugemine on lõpetatud. Määratud eelnõu 529 muudatusettepanekute esitamise tähtjaks 2014. aasta 7. jaanuari kell 16.

Head kolleegid, tänane istung on lõppenud. Soovin kõikidele kena õhtu jätku!

Istungi lõpp kell 16.18.

Istungi kestus 3 tundi ja 18 minutit.

Juhataja

E. Ergma
Riigikogu esimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM

VI ISTUNGJÄRK

Neljapäev, 19. detsember 2013

Kell 10.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Riigieelarve seaduse § 32 muutmise seaduse eelnõu (547 SE) kolmas lugemine

2. Maareformi seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (516 SE) kolmas lugemine

3. Tolliseaduse, karistusseadustiku ning kultuuriväärtuste väljaveo, ekspordi ja sisseveo seaduse muutmise seaduse eelnõu (515 SE) kolmas lugemine

4. Õppetoetuste ja õppelaenu seaduse muutmise seaduse eelnõu (478 SE) kolmas lugemine

5. Olulise tähtsusega riikliku küsimuse "Peretoetuste mõju sündimusele ja laste heaolule" arutelu

6. Jõuluvana

Istungi rakendamine

Aseesimees Jüri Ratas

Tere hommikust, head ametikaaslased! Austatud Riigikogu! Alustame Riigikogu täiskogu VI istungjärgu 12. töönädala neljapäevast istungit. Kõigepealt palun kõnetooli neid Riigikogu liikmeid, kes soovivad üle anda eelnõusid või arupärimisi. Kõnesoove ei ole. Teateid ei ole.

Viime läbi kohaloleku kontrolli.

Kohalolijaks registreerus 70 Riigikogu liiget, puudub 31.

1. Riigieelarve seaduse § 32 muutmise seaduse eelnõu (547 SE) kolmas lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme tänase päevakorra juurde. Esimene päevakorrapunkt on rahanduskomisjoni algatatud riigieelarve seaduse § 32 muutmise seaduse eelnõu 547 kolmas lugemine. Kas fraktsioonide esindajad soovivad avada läbirääki-

misi? Läbirääkimisi avada ei soovita, võime asuda lõpphääletust ette valmistama.

Tulenevalt sellest, et eelnõu 547 nõuab Riigikogu koosseisu häälteenamust, viime enne lõpphääletust läbi kohaloleku kontrolli.

Kohalolijaks registreerus 78 Riigikogu liiget, puudub 23.

Panen lõpphääletusele eelnõu 547. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt hääletas 68 rahvasaadikut, vastuolijaid ega erapooletuid ei ole.

Rahanduskomisjoni algatatud riigieelarve seaduse § 32 muutmise seaduse eelnõu 547 on seadusena vastu võetud. (Tabel 43.)

Esimese päevakorrapunkti käsitlemine on lõppenud.

2. Maareformi seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (516 SE) kolmas lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Teine päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud maareformi seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 516 kolmas lugemine. Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, seega võime minna lõpphääletuse ettevalmistamise juurde.

Panen lõpphääletusele eelnõu 516. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt on 77 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei ole.

Vabariigi Valitsuse algatatud maareformi seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 516 on seadusena vastu võetud. (Tabel 44.)

Teise päevakorrapunkti käsitlemine on lõppenud.

3. Tolliseaduse, karistusseadustiku ning kultuuriväärtuste väljaveo, ekspordi ja sisseveo seaduse muutmise seaduse eelnõu (515 SE) kolmas lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume edasi kolmanda päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud tolliseaduse, karistusseadustiku ning kultuuriväärtuste väljaveo, ekspordi ja sisseveo seaduse muutmise seaduse eelnõu 515 kolmas lugemine. Kas fraktsioonide esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Alustame lõpphääletuse ettevalmistamist. Kas võime minna lõpphääletuse juurde?

Panen lõpphääletusele eelnõu 515. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt hääletas 80 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei ole.

Vabariigi Valitsuse algatatud tolliseaduse, karistusseadustiku ning kultuuriväärtuste väljaveo, ekspordi ja sisseveo seaduse muutmise seaduse eelnõu 515 on seadusena vastu võetud. (Tabel 45.)

Kolmanda päevakorrapunkti käsitlemine on lõppenud.

4. Õppetoetuste ja õppelaenu seaduse muutmise seaduse eelnõu (478 SE) kolmas lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume edasi neljanda päevakorrapunkti juurde, milleks on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni algatatud õppetoetuste ja õppelaenu seaduse muutmise seaduse eelnõu 478 kolmas lugemine. Kas fraktsioonide esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Alustame lõpphääletuse ettevalmistamist.

Panen lõpphääletusele eelnõu 478. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Tulemusega poolt 75, vastu 0 ja 2 erapooletut on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna algatatud õppetoetuste ja õppelaenu seaduse muutmise seaduse eelnõu 478 seadusena vastu võetud. (Tabel 46.)

Neljanda päevakorrapunkti käsitlemine on lõppenud.

5. Olulise tähtsusega riikliku küsimuse "Peretoetuste mõju sündimusele ja laste heaolule" arutelu

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume edasi viienda päevakorrapunkti juurde, milleks on olulise tähtsusega riikliku küsimuse "Peretoetuste mõju sündimusele ja laste heaolule" arutelu. Lubage mul lühidalt tutvustada arutelu korda. See on järgmine. Kõigepealt on Tartu Ülikooli vanemteaduri Mare Ainsaare ettekanne 20 minutit ja küsimused-vastused 30 minutit. Teiseks, Tallinna Ülikooli vanemteaduri Marge Undi ettekanne 20 minutit ning küsimused-vastused 30 minutit. Kolmandaks, Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni liikme Urve Palo ettekanne 15 minutit ning küsimused-vastused 15 minutit. Riigikogu liige võib arutelu raames ettekandjatele kokku esitada kaks suulist küsimust. Pärast seda on läbirääkimiste voor, kus sõnavõtuga võivad esineda komisjonide ja fraktsioonide esindajad ning ka muud Riigikogu liikmed. Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon on teinud ettepaneku, et kõigepealt võtaksid läbirääkimistel sõna fraktsioonide esindajad, samuti on nad teinud ettepaneku pikendada istungit kuni päevakorra ammendumiseni, kuid mitte kauem kui kella 14-ni. Tuleme selle ettepaneku juurde jooksvalt tagasi vastavalt vajadusele. Arutelu lõppemisel Riigikogu otsust vastu ei võta. Palun kõnetooli ettekandeks Tartu Ülikooli vanemteaduri Mare Ainsaare!

Mare Ainsaar

Lugupeetud juhataja! Lugupeetud parlamendiliikmed! Suur tänu kutsumast rääkima sellel väga olulisel teemal! Et mitte aega raisata, alustangi lühidalt sellest, miks see teema Eestis nii tähtis on.

Ma arvan, et kõik see jutt tuleb teile väga tuttav ette, aga see on siiski oluline. Eesti on väike. Minu taust on rahvastiku-uuringud ja sellepärast ma räägingi põhiliselt sellest, kuidas võiksid peretoetused ja kõige rohkem lapsetoetused olla seotud rahvastikusündmustega, aga mitte ainult sellest.

Me oleme väike riik. Meil ei ole põhjust selle pärast liialt muretseda, aga mõningal määral küll. Mõnevõrra enam on meil põhjust

mures olla selle pärast, et viimase 20 aasta jooksul pole olnud ühtegi aastat, kui Eesti rahvaarv oleks suurenenud. Kui seda kadu vaadata, siis näeme, et sellest umbes 40% tuleb loomulikust iibest, s.o sündide ja surmade vahel, ja 60% rändest. Peretoetuste ja lastetoetustega on otse loomulikult seotud meie rahvastiku iive. Mida see ikkagi tähendab? Mingit katastroofi pole küll põhjust ennustada, aga kui me mõtleme majandusele, sellele, kuidas riik toimib, siis iive mõjutab seda väga palju.

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, ma korraks palun vabandust! Ma võtan juhataja üheminutilise tehnilise vaheaja.

V a h e a e g

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased, juhataja võetud vaheaeg on lõppenud, meie ekraanipilt on suuremaks tehtud. Hea ettekandja, palun jätkake!

Mare Ainsaar

Suur tänu suurema pildi eest! Need arvud on tähtsad, rahvastikuteadlased kõige enam armastavad võrrelda sündimust summaarse sündimuskordajaga. See on see ülemine joon, mida te näete.

Eesti sündimus on väike. Kui me võrdleme Euroopa riike, siis me oleme tihti õnnelikud, et me pole viimaste seas. Mõnel aastal meil õnnestub olla keskel või natuke üle keskmise. Eesti jaoks on probleem, et meie näitaja ei ole rahvastukutaasteks piisav. Me näeme, et meil on olnud kehvemaid ja paremaid aegu. See taaste piir oleks kaks. Alumine joon on veel täpsem kordaja, mis näitab taastet, ja see peaks olema üks. Otse loomulikult on see seotud pere taastootmise, laste sünni ja toetustega.

Nüüd meie tulevikust. Rahvastikuteaduses on nii nagu kirurgias, et tulemus sünnib olemasolevast materjalist. See on pilt selle kohta, mis materjal meil Eestis olemas on. Kui me mõtleme sündimusest, siis me mõtleme eelkõige 20–40-aastastest inimestest. See on pilt selle kohta, kui palju arvasime neid inimesi Eestis olevat, ja milline olukord tegelikult selgus peale rahvaloendust, mis on teatavasti tõe kriteerium. Me arvasime, et meil on laulva revolutsiooni ajal sündinud rohkearvuline põlvkond, kes just praegu peaks saama palju

lapsi. Tegelikud näitajad seda ei peegelda, me saime teada, et too põlvkond on tunduvalt väiksem. Need inimesed on Eestist ära kadunud. Aga absoluutarvud siiski loevad. Riigi toimimise seisukohalt ei loe ainult rahvastikuteaduses kasutuses olevad kordajad, vaid see, kui palju on sünde, lapsi, töötajaid absoluutarvudes.

Mida see tähendab? See tähendab, et järgmisel kümnel aastal on meil viimane võimalus saada loomulikult teel üsna palju lapsi. Põlvkond, kuhu kuuluvad praegused 15–19-aastased, ja veel nooremad põlvkonnad on tunduvalt väiksemad. Kui nemad ka väga pingutaksid, kui Eesti sotsiaalpoliitika oleks ka väga toetav, oleks tulemus ikkagi nigelam. Selles mõttes on väga tähtsad järgmised viis aastat, mis otsustavad Eesti tuleviku seisukohalt olulise sündide arvu.

Midagi head ka. Meil on Eestis midagi sellist, mida paljudes teistes riikides ei ole. Meil on inimeste soov tegelikult lapsi saada. Selle tulba kogupikkus näitab sisuliselt potentsiaali, näitab seda, mida inimesed tahaksid, mida nad peavad enda jaoks normaalseks laste arvuks. See on potentsiaal, mida Eestis võib-olla oleks võimalik realiseerida. Vahet sinise ja punase tulba vahel seostatakse arenenud Euroopa riikides erinevate barjääride ja põhjustega, miks soovitud laste arvu ei saa realiseerida. Siin võib olla midagi seotud ka perepoliitikaga.

Tulengi nüüd perepoliitika ja demograafia juurde. Igaks juhaks ütlen ära, et otse loomulikult need asjad ei ole lihtsad. Nagu ühiskonnas ja inimeste elus sageli, mõjutab tegelikku tulemust väga paljude tegurite kombinatsioon. Mida me teame poliitikate toimimise kohta? Need mõjutavad inimeste käitumist, perepoliitika puhul kõige enam ajastust, millal saadakse lapsed. Viimane mõjutab ka laste arvu. Poliitikatest oleneb, mida inimesed tahavad ja mida nad mõtlevad. See on seotud ka rahaga. Iga-aastased poliitikad, riigi toimimine on seotud ressursside ümberjagamisega. Nii et kui me mõtleme perepoliitilistele valikutele, siis peale sündide on kõik need otsused seotud ka maksumisega, tulevikku suunatud otsuste ja inimeste majandusliku käitumisega. Võime rääkida õiglusest, solidaarsusest, võrdsusest, aga põhiline perepoliitika puhul on inimestele antavad signaalid ja kuidas nad neid mõistavad.

Otse loomulikult võib perepoliitikal olla väga palju erinevaid eesmärke. Mina olen praegu kõige rohkem rääkinud sündimusest, aga tegelikult on Eestis kõige rohkem tehtud uuringuid selle kohta, kuidas poliitikad mõjutavad toimetulekut. Eriti on uuritud vaesust. Vaesus aga ei pruugi olla parim parameeter sündimuse ja perepoliitika mõju mõõtmiseks. Uuringud näitavad, et kui inimesed teevad neid otsuseid, ei võrdle nad ennast ilmtingimata kõige vaesemate rühmadega või vähemalt see pole referentühm, mille poole püüelda. Ikka võrreldakse endasugustega ja sellisel juhul on tegu võrdlusega, mis on vahe, kui mul on lapsed või ei ole lapsi, kas mu elu on laste olemasolu korral lihtsam või kergem või sama-sugune.

Mõned otsused või mõned poliitikad on kindlasti mõjutatud sellest, kuidas on lood soolise võrdsusega. Toon ühe näite. Vanemahüvitusel on olnud suur positiivne mõju. Üllatusliku positiivse mõjuna on uuringute puhul välja toodud, et pärast selle rakendumist ütlesid paljud naised esimest korda, et lastega kodus olles on neil oma raha. Varem oli ka teatud summa, aga kuna see oli nii väike, siis tegelikult teeniv pereliige, kes enamasti on meil mees, pidas peret ülal. Kuidas kõigi muude asjaolude – sündimuse, pere toimetulekuks langetatavate valikute – taustal ka meeste ja naiste võrdsus toimiv on, on paljude riikide perepoliitika puhul üks tähtsaid tegureid.

Mida ütleb teaduslik teooria? Nobeli majanduspreemia saanud uurimus 1980. aastatest lubab meil uskuda, et põhimõtteliselt tuleb toetus kasuks. Miks üldse toetatakse? Mõned riigid maakeral toetavad väheste lastega peresid, need aga, kus ei ole palju lapsi, toetavad peresid nii, et neil oleks palju poegi ehk tibusid. Millest see tuleb? Kas see on puhtalt egoistlik valik või on tegemist eelkõige solidaarse lähenemisega? On eri teooriaid, aga fakt on see, et kokkuvõttes tuleb toetus kasuks. Inimeste puhul me teame, et tänapäeval on järglase saamise üle otsustamisel enamasti tegemist planeeritud käitumisega.

Mida teooriad veel ütlevad ja mida kehtivad perepoliitikad tegelikult rakendavad? Eesti perepoliitika on laias laastus suhteliselt sarnane teiste riikide omadega. Kehtivad sellised üldteoreetilised alused. Kui me vaatame perede lastega seotud kulusid, siis need võiks põhi-

mõtteliselt jagada kolmeks. On otsesed lastega seotud kulud, mida enamasti arvestavad lapse-toetused ja muud otsesed rahalised toetused peredele; on kaudsed, vanema sissetuleku vähenemisega seotud kulud – kui vanem jääb koju last kasvatama, siis ta peab teisest sissetulekust loobuma –, mida üritatakse kompenseerida hüvitiste ja mitmesuguste tasustatavate vanemapuhkustega; ja on kaotatud võimalused karjääri teha ning üldse konkurentsivastu pidada. Kas me tahame või mitte, elu on konkurents. Ning kui me mõtleme lastega peredele, siis nendel tuleb konkureerida ülejäänud peredega. Kui inimesed langetavad otsuseid, kas saada laps või mitte, siis nad kaaluvad kõiki neid tegureid.

Miks lapsed sünnivad? Väga primitiivselt ja skemaatiliselt väljendudes võiks öelda, et tänapäeval on väga tähtis soov saada lapsi. See on põhiline ja selle sooviga on Eestis tegelikult väga hästi. Aga selle sooviga kaasnevad hirmud, kõhklused-kahtlused, kas sellega ikka tullakse toime. Meil on põhjust arvata, et see hirm võib kahandada soovi lapsi saada.

Räägin teile ühest viimasest uuringust konkreetselt Eesti kohta, kas kogu see teooria toimib või mitte. Tõepoolest, käitumiskontroll toimib, teatud hirmud eksisteerivad. Siin on graafiliselt kujutatud, mis liiki hirmudega tegu on. Selgus, et need mõjutavad lapse saamise plaane tugevalt. Samas hoiak, kas inimesed tahavad lapsi, mõjutab ka. Vahel arvatakse, et on üldised normid ja et see, kui palju lapsi inimestel peaks ühiskonna arvates olema, mängib suurt rolli. Eesti puhul see ei toimi. Eesti noortel inimestel on üsna ükskõik, mida ühiskond või ümbritsevad inimesed neilt ootavad. Nad on üsna egoistlikud ja lähtuvad suures osas isiklikest arusaamadest.

Mida me veel uuringute põhjal teame? Mis on need hirmud? Mida inimesed kardavad? Miks paljud soovivad laste saamist edasi lükata? On ju teada, et edasilükkamine tähendab mingil hetkel lastest loobumist. Meil on uuringuid, mis mõõdavad neid argumente väga täpselt. Põhjused võib lahterdada neljaks kategooriaks. (Tegelikult on kategooriaid viis, viies on igasugused muud põhjused, mis ühegi teise kategooria alla ei liigitu.) Suur osa hirme on Eestis seotud mitmesuguste majanduslike põhjustega. Muretsetakse, kas uue lapse kasvatamisega saadakse hakkama ja kas teised lapsed

saavad piisavalt toetust, kas suudetakse eluase-mekulusid katta jne. See, et partnerit ei ole või partner ei taha, on ka oluline põhjus. Veel nimetatakse noorust – paljud inimesed arvavad, et lihtsalt ei ole õige aeg, õpingud on vaja lõpetada või midagi muud elus enne teha, kui lapse saamisele mõtlema hakatakse. Ka viidatakse töö ja pereelu ühitamisega seotud raskus-tele.

Siit me näeme, et on tegureid, mille muut-miseks riik saab midagi teha, ja on tegureid, mille puhul riik kaasa rääkida ei saa. Eestis ei ole meil tavaks muretseda partnerit, mõnedes teistes maades tegeleb riik ka sellega. Samuti ei hakka me ilmselt nende partnerite hoiakuid muutma. Enamasti on riigi perepoliitika seotud majanduslike teguritega ning ka töö- ja pereelu ühitamise võimaldamisega. Ning kui silmas pidada üldist rahvastiku olukorda, siis riik saaks palju teha selleks, et me ei kaotaks noori inimesi, kes välismaale lähevad, või suudaksi-me nad vähemalt mingi hetk tagasi meelitada. Riik peab suutma noori julgustada. Selleks tuleb muidugi teada, mis olukord teistes riikides on.

Räägin nüüd natuke peretoetustest. Me näe-me, kuidas need aastail 2005–2010 arenenud on. Eestis on üldiselt peretoetuste suurus euros-des kasvanud. Seda võib väita ka arvestades toetuste ostujõudu. Nii et laias laastus on Eesti perepoliitika muutunud tugevamaks. Samas on teada, et riigi tugi on jaotunud väga ebahühtla-selt. Toetus on väga suur lapse esimesel elu-aastal, tunduvalt väiksem edaspidi.

Mida me veel Eesti kohta teame? Me tea-me, et Eestis on vanemlus selektiivne. Seda näitavad rohked uuringud vanemahüvitise mõ-ju kohta. Alates ajast, mil see rakendus, on ootuspärane tulemus, et julgustust on sellest saanud pigem heal järjel lapsevanemad. See uurimus, mida te siin näete, kajastab, kuidas erineb eluga rahulolu lastega ja lasteta peredes. Eesti jaoks on tulemus väga positiivne. Need pered, kus on lapsed, on õnnelikumad ja eluga rohkem rahul. Kui edasi analüüsida, siis näe-me, et see on eelkõige selle tõttu, et vanemlus on eelselektiivne. Lapsevanemateks hakkavad inimesed, kes on teatud isikuomadustega, ma-janduslik seis kuigi palju ei mõjuta.

Paar tulemust veel peretoetuste mõju kohta. Need täpikesed siin skeemil on eri riigid. On maid, kus on suur vahe lapsevanemate ja laste-

ta paaride vahel. Me näeme, et perede toeta-mine mõjub lapsevanemate eluga rahulolule positiivselt. Mida suurem on riigi toetus, seda enam mõjub see loomulikult perede majandus-likule toimetulekule.

Nüüd lapsetoetuste juurde. Lapsetoetused on üks perepoliitika meede ja selle puhul tuleb valida, kas seda diferentseerida, ja kui dife-rentseerida, siis kuidas. Eestis ei ole need sis-setulekutest sõltunud, neid makstakse pariteedi alusel ja erinevad need selle poolest, et kol-mandaid ja enamaid lapsi toetatakse rohkem kui esimesi ja teisi.

Kas diferentseerimine sissetuleku järgi, mis on praeguse poliitilise debati üks teemasid, oleks mõistlik või mitte? Selle otsuse tegemi-sel peaks olema väga ettevaatlik. Pigem peaks arvestama, et diferentseerimine sissetuleku jär-gi ei ole ilmselt kuluefektiivne, sest kõikvõi-malikud administratiivsed kulud ja muud meetmed, mis on seotud inimeste majandus-liku käitumisega, võivad kaugemas perspek-tiivis riigi rahakotile halvasti mõjuda. Kuskilt tuleb sissetuleku piir ju tõmmata ja selle järgi-mist kontrollida. Igasuguste piiride puhul aga on teada, et inimesed püüavad oma sissetule-kuid näidata kas suuremate või väiksematena – nii, nagu kasulikum on.

On ka eraldi küsimus, kas see oleks põhi-mõtteliselt üldse õige. Seda on väga keeruline põhjendada, miks see oleks õige. Selles mõttes muretsema eriti ei pea, et lapsetoetused on õn-neks raha, mis läheb kohe ringlusesse. Olgu pere jõukas, vaene või keskmine, lastega on ikka seotud kulutused. Uuringud näitavad se-da, et kui kõik lapse kasvatamisega seotud ku-lud kokku arvestada, siis on see summa veidi üle 500 euro kuus, sellest otsesed kulutused umbes 200 eurot. Kui me küsime inimeste käest, kui suur oleks nende arvates õiglane riigi panus, siis pakutakse 60–70 eurot kuus.

Poliitika annab ühiskonnale signaale. Toe-tuste jagamine on signaal selle kohta, milliseid lapsi riik ootab – kas jõukate perede, vaeste perede või keskmiste perede lapsi. Miks peaks ühtesid lapsi rohkem tahtma kui teisi? Eesti on väike riik ja meil on nii palju põhjusi soovida võimalikult palju lapsi, et mõistlik on anda signaal, et kõik lapsed on teretulnud.

Näitan teile veel üht joonist. Eesti poliitika on olnud diferentseerida lapsetoetusi laste sün-nijärjekorra alusel. 1990. aastatel valitses arva-

mus, et esimesed lapsed sünnivad niikuinii, ja nad sündisidki. Siit jooniselt näeme, kui palju vähem on meil nüüd esimesi lapsi, võrreldes aastaga 1990. Esimesed lapsed enam ei sünni. Ning probleem on selles, et kui ei ole esimesi lapsi, siis loomulikult ei ole ka teisi, kolmandaid jne.

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud ettekandja, kas te soovite aega juurde?

Mare Ainsaar

Üks minut, palun!

Aseesimees Jüri Ratas

Palun, üks minut!

Mare Ainsaar

Paar sõna veel selle kohta, miks termin "lapsetoetus" võib olla eksitav. Soomes ja ka mujal räägitakse lapserahast. Tegemist ei ole lihtsalt toetusega, vaid lastega seotud kulude hüvitamisega. Toetus esimesele lapsele on väga tähtis, see on inimestele märksa arusaadavam meede kui paljud teised perepoliitika hooavad. Kui inimesed selle meetme vajalikkust ei mõista, siis võib oodatud efekt tulemata jääda. Juhul, kui see toetus ei ole diferentseeritud sissetuleku järgi, puudub tal stigma.

Mida näitavad aastate jooksul tehtud uurinud? Väga tähtis on, et lapserahal on väga tugev ühiskonna toetus – seda peavad õigeks nii jõukad kui ka vaesed. Paljude teiste meetmete puhul, näiteks tööturuabinõude või muude meetmete puhul, mis arvestavad inimeste sissetulekute erinevusi, üldist toetust Eestis ei ole. Perede ja laste toetamise puhul aga valitseb ühiskonnas üksmeelne arusaam, et see on hea ja õige asi. Võib-olla võiks ka meil lapse-toetuse nimetada ümber lapserahaks. Ja muidugi võiks neid summasid suurendada – isenesest on väga raske leida mõnda argumenti selle vastu. Suur tänu!

Aseesimees Jüri Ratas

Suur tänu, hea ettekandja! Teile on küsimusi. Marianne Mikko, palun!

Marianne Mikko

Suur tänu! Oli väga nauditav teie analüüsi kuulata ja on väga kahju, et meid ei ole siin

full house. Huvilisi on saalis suhteliselt vähe ja palun selle pärast vabandust! Mina tahaksin kuulda teie arvamust ühe mu Norra kolleegi väite kohta, et Norras naised sünnitavad siis, kui nad tunnevad, et lapse üleskasvatamiseks vaja minevad 20 aastat on nende jaoks turvaline aeg ja ühiskond korraldab asju õiges suunas. Teisisõnu, kui üldine foon on hea, siis naised ka sünnitavad. Seda tõestab kogu Skandinaavia – mitte ainult Norra, vaid ka näiteks Rootsi. Mil määral selline väide võiks paika pidada Eestis?

Mare Ainsaar

Ma arvan, et põhimõtteliselt peab see ka meil paika. See pilt avaneb ka teadusmaastikul – teadlased on laste saamisega kaasnevad hirmud ja soovid kaardistanud. Viimasel kümnel aastal on eriti Ida-Euroopas rohkem viidatud vajadusele, et oleks pikaajalisem turvatunne. Eraldi küsimus on, milles see turvatunne peaks seisnema. Eesti puhul võib arvata, et väga tähtis on majanduslik kindlustunne ja usaldus riigi vastu. Teatud osa on ka perekäitumisel. Paljud pereuurijad on arutlenud, et ükskõik, milline on pere majanduslik seis, peab olema võimalik lapsed üles kasvatada.

Aseesimees Jüri Ratas

Olga Sõtnik, palun!

Olga Sõtnik

Aitäh, härra juhataja! Aitäh, hea ettekandja Mare, minu endine tore kolleeg! Väga huvitav ettekanne oli, tõepoolest! Ma jätkan Marianne tõstatatud teemat. Üks näide, mis mul silme ees on, on Island, üks õnnelikemaid riike maailmas. Samas on väga huvitav, et selles riigis on väga suur lahutuste protsent, aga lapsi kasvab ikkagi väga palju. Meil on ka samasugune trend, et lahutatakse palju või siis ametlikke perekondi ei tekigi. Mis sa arvad, mis fenomen selle taga on – miks Islandil sünnitatakse palju, meil mitte?

Mare Ainsaar

Suur tänu küsimuse eest! Vastus on selline, et tänapäeva maailmas on perekäitumine, sh abiellumine ja lahutamine, väga kultuurispetsiifiline. Riigid on väga erinevad. Island kuulub Põhjamaade hulka ning nendes riikides, samuti Eestis ei pruugi sündimus abiellumisest

ja kooselust väga palju sõltuda. Island on eriline näide just selles mõttes, et seal on sündimus suhteliselt suur, väga palju väljaspool ametlikku abielu sündinud lapsed ning perede toetamine märkimisväärne. Ka mina olen üritanud Islandi pereuurijate käest teada saada, mis on nende fenomen. Võib arvata, et perede üldine ja eriti just üksikvanemate väga suur toetamine mängib oma rolli, aga minu kolleegi vastus oli, et kõige taga on Islandi ühiskonnas nii tavaline kogukondlik abi. Saareriik on väike ja seal valitseb turvatunne, et ükskõik kellele seal lapsed sünnivad, neid hoitakse seal ühiselt.

Aseesimees Jüri Ratas

Jevgeni Ossinovski, palun!

Jevgeni Ossinovski

Aitäh! Lugupeetud ettekandja! Te ütlesite, et üks põhilisi laste saamist takistavaid tegureid on majanduslikud põhjused – 81%. Kas te oskate täpsustada, kui suur see mure konkreetsetes sissetulekugruppides on? Tõenäoliselt kõige kõrgemas sissetulekukvintilis on seda muret kõvasti vähem kui väiksemate sissetulekutega peredes? Kui suur see vahe on? Kas keskmikutest peredel on ka seesama mure mis vaesematel?

Mare Ainsaar

Suur tänu! Viimase uuringu andmetel on põhimõtteliselt see mure kõigil. Aga muidugi on tõsi, et kui vaadata väga üldist jaotust, siis väiksema sissetulekuga rühmadel on seda natuke rohkem. Ei kardeta ainult seda, et peres pole ühel päeval toiduraha. On ka mure eluase ja üldse toimetuleku pärast. Praegu jääb selle vastuse võlgu, kuidas see mure erinevate sissetulekukvintilide puhul erineb. Aga jah, majanduslikud põhjused tuuakse esile igas kvintilis, ja see on üllatus. Väga jõukatel inimestel ei tohiks seda muret üldse olla. Samamoodi on lapsetoetusega: rikkad inimesed võiksid lapsetoetust mitte toetada, vähemalt nendel endil pole seda vaja, aga nad siiski peavad seda õigeks.

Aseesimees Jüri Ratas

Urbo Vaarmann, palun!

Urbo Vaarmann

Aitäh, juhataja! Lugupeetud ettekandja! Küsin teie käest järgmist. Kui saaks lasteaegade ja koolide probleemid lahendatud, kui palju see annaks juurde julgust lapsi sünnitada? Kui palju panevad need probleemid praegu lastevanemaid kõhklema, nii et ei julgeta seda samu ette võtta?

Mare Ainsaar

Aitäh küsimuse eest! 35% Eesti inimestest, kes tahtsid last saada, aga lükkasid seda edasi, seostasid seda lasteaikakohtade puudumisega. Loomulikult on probleem regiooni väga erinev, eelkõige põhjustab see peavalu mõnes suures linnas. Aga jah, kui panna takistused pingeritta, siis see on Eestis üks põhilisi probleeme, sest enamik inimesi elab paraku nendessamadest suurtes linnades.

Aseesimees Jüri Ratas

Helmen Kütt, palun!

Helmen Kütt

Täna, austatud eesistuja! Lugupeetud ettekandja! Suur tänu selle põhjaliku ja väga huvitava ülevaate eest! Lapsed sünnivad armastusest, aga kindlasti on oma mõju ka majanduslikel teguritel, eriti üksikvanemate puhul. On teada, et suur hulk lapsi kasvab üksikvanema, üldjuhul ema hoole all. Enamasti on tegu ühe- või kahelapseliste peredega. Universaalne lapsetoetus annab neile signaali, et iga laps on oodatud. Jääb ära laste sildistamine juba hetkel, kui nad sünnivad kas siis vaesemasse või rikkamasse perre. Mis te arvate, kas vajaduspõhine peretoetus jääb paljudel taotlemata selle tõttu, et inimesed ei taha minna, käsi pikal, seda paluma ja oma vaesust tõestama?

Mare Ainsaar

Aitäh, küsimuse eest! Usaldusväärsed andmed selle kohta, kui paljud jäta selle taotlemata, puuduvad, aga seda on tõesti kuulda olnud. Iseenesest on see vastuoluline küsimus. Ühelt poolt me ju soovime, et inimesed teaksid abinõusid ja saaksid nendest kasu. Teisalt Eesti inimesed tahaksid ise toime tulla, taotlemata seda nn vaesuspõhist toetust. Iseenesest on see väga hea trend, kuigi see võib asjaosalistele suuremaid majandusraskusi tähendada. Siin ma näengi ühte probleemi nende vaesuspõhiste

toetuste puhul. Võib kätte jõuda aeg, mil Eesti inimeste mõttemaailm muutub. Nad tahavadki olla vaesed, sest siis nad saavad osa riigi rahakotist. Mina ütleks, et see tähendab sellist vaimset genotsiidi Eesti rahva kallal. Ei ole halb, kui eesmärk on nagu seni hästi toime tulla, olla rikas ja edasipüüdlik.

Aseesimees Jüri Ratas

Rein Randver, palun!

Rein Randver

Aitäh, lugupeetud juhataja! Austatud ettekandja! Aitäh huvitava ülevaate eest! Minu küsimus puudutab üht teie slaidi. Te ütlesite, et perepoliitilisi meetmeid rakendavad riik, kohalik omavalitsus ja inimesed koostöös. Selge, et riik kehtestab regulatsioonid seaduste, määruste ja juhendite abil. Kohalikel omavalitsustel on selles väga vähe kaasa rääkida. Aga nüüd see inimeste plokk – kas peretoetusi ja vanemahüvitist on piisavalt arutatud teadlaste ja muude ekspertidega? Kas teie ettepanekuid on arvestatud? Te rõhutasite oma ettekandes, et lähima viie aasta jooksul tuleb teha väga põhjanevaid otsuseid. Kas viie aasta plaane tehes on teadlasi appi palutud? Milline üldse on ekspertide kaasatus meie perepoliitika kavandamise?

Mare Ainsaar

Kui küsimus on selles, kas riigi institutsioonid on selleteemalistest uuringutest huvitatud, siis vastan, et ikka on. Näiteks Sotsiaalministeeriumil on päris mitu uuringut kavas ja meie oleme hiljuti lõpetanud ühe uuringu, mis keskendus eestlaste ja mitte-eestlaste töö ning pereelu ühitamisele. Suuri olemuslikke erinevusi eestlaste ja mitte-eestlaste vahel muuseas ei selgunud. Võrreldes kuue aasta taguse perioodiga on perepoliitikaalaseid või peredega seotud uuringuid tellitud küll natuke vähem. Teatud mõju meie institutsioonidel siiski on, ma ei taha öelda, et seda üldse ei ole. Muidugi meeldiks teadlastele, et nii, nagu nemad soovivad, nii ka tehtaks. Sageli seda siiski ei juhtu ja küllap nii peabki olema. Igaühel on oma roll, ka Riigikogul ja valitsusel. Ja kõik vastutavad oma otsuste eest.

Aseesimees Jüri Ratas

Andres Anvelt, palun!

Andres Anvelt

Aitäh, härra juhataja! Kõigepealt suur tänu huvitava ettekande eest! Mulle jäi eriti kõrvu teie mõte, et vahest võiks meil rääkida mitte lapsetoetusest, vaid lapserahast. Siit tuleneb ka minu küsimus: kas teil on mingeid mõtteid, millised meetmed võiksid olla, et too lapseraha olekski perekonnas reaalselt lapse raha? Kuidas tagada, et see ei läheks mingite muude, kas sotsiaalsete või isegi sõltuvusprobleemide lahendamiseks? Kuidas võiks süsteem töötada, et see raha teeniks lapse arendamise huve ega läheks mujale?

Mare Ainsaar

Suur tänu küsimuse eest! See on üks põhilisi küsimusi, mida meilt küsitakse. Meil on põhjust muretseda, kas riigi raha jõuab ikka sinna, kuhu vaja. Mina olen lapseraha ehk lapsetoetuste suur pooldaja just selle tõttu, et ma olen näinud, kuidas kümme aastat tagasi, kui lapsetoetused olid natuke väiksemad, süsteem just toimiski nii. Mis juhtus, kui selgus, et vanemad ei kasutanud lapsetoetusi sihipäraselt? Väga palju praktiseeriti seda, et kohaliku omavalitsuse tasandil võeti lapsetoetus ajutiselt vanematelt ära. See oli täiesti legaalne võimalus ja päris mitmed kohalikud omavalitsused seda ka rakendasid. Minu üllatuseks selgus, et väga paljudel juhtudel õnnestus olukord perekonnas normaliseerida, st vanemad hakkasidki paremateks vanemateks. Seda muidugi küll mitte igas peres. Aga mis on oluline: see meede erineb näiteks vanemahüvitistest, igasugustest puhkustest ja muudest perepoliitika abinõudest selle poolest, et kui raha ei jõua lapsele, kellele see on mõeldud, on võimalik midagi sellest tagasi võtta. Sihtrühm on väga selge ja kui raha ei kasutata sihipäraselt, siis saab olukorda muuta.

Aseesimees Jüri Ratas

Tarmo Tamm, palun!

Tarmo Tamm

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud ettekandja, tänan väga sisuka ja mõtlemapaneva ettekande eest! Selle aasta riigieelarvest kulub peretoetustele 103 miljonit eurot ja vanemahüvitisteks 170 miljonit eurot. Kui te oleksite siin minu asemel poliitiku rollis ja vajutaksite

nuppe, kas te konkreetse summa piires muudaksite neid proportsioone?

Mare Ainsaar

Aitäh küsimuse eest! Majandusteadlased räägivad Pareto-optimaalsest jaotusest. Vanemahüvitise puhul ma usun, et küllap on võimalik leida mingi tõeliselt optimaalne jaotus. Sellel hüvitisel on rohkesti plusse ja hetkest, kui see rakendus, paljud vaesusnäitajad vähenesid märksa. Põhiküsimus ongi selles jaotuses. Makstes kogu seda raha, mis on tõesti Eesti mõistes väga suur raha, me näeme ka väljastpoolt väga head välja. Meie kogu peretoetuste paketi moodustab vanemahüvitis märkimisväärse osa. Aga jah, küsimus on selle jaotuses. Mina mõtleksin selle üle küll.

Aseesimees Jüri Ratas

Neeme Suur, palun!

Neeme Suur

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud ettekandja! Siin saalis on olnud kõige rohkem vaidlemist teljel universaalne *versus* vajaduspõhine. Väidetakse, et universaalne toetamine on lennukilt raha külvamine, see ei ole efektiivne ja tuleb ikkagi väga täpselt fokuseerida. Aga kui palju lapsi üldse kasvab jõukates peredes ja kui palju tavalistes, keskmise või keskmisest väiksema sissetulekuga peredes? Mulle tundub, et lapsi kasvab keskmise või keskmisest väiksema sissetulekuga peredes *summa summarum* kõvasti rohkem. Öeldakse ka seda, et mida rikkam pere, seda vähem lapsi. Kas see on niimoodi?

Mare Ainsaar

Aitäh küsimuse eest! Viimaste aastate trendid näitavad, et osaliselt tänu vanemahüvitise mõjule on sündide ja laste arv jõukamates peredes natuke rohkem kasvanud. Samas on probleem, et meie sündimus iseenesest ei ole kasvanud. See on Eestis natuke kahanenud ja eesmärk on siiski see, et kõikides peredes võiks olla nii palju lapsi, kui neid soovitakse. Kui väiksema või keskmise sissetulekuga peredes lapsi ei sünni, siis see on probleem.

Nüüd see põhimõtteline küsimus, kas lapsetoetused on toetused või peaks see raha olema kõigile lastele määratud. Üks väide on, et lapsetoetused ei ole tüüpilised toetused. Keda toe-

tama peaks? Õnnetut, vaest või kes ei tule muul põhjusel parajasti toime. Lapsetoetus on raha lapse kasvatamiseks. Me ju usume, et kõigi laste kasvatamisega on seotud teatud kulud. Sellele on väga keeruline vastu vaielda, mõni inimene rõhutab isegi, et jõukamates peredes kulub lastele rohkem raha. Üldiselt aga riigid päris nii ei tee, et annavad neile rohkem raha. Kui me usume, et laste kasvatamisega on seotud kulud, siis ei ole ühtegi head argumenti, miks mõni pere sellest rahast ilma jätta, olgu ta rikas või vaene või keskmine. Euroopas on praegu väga vähe riike, kes rakendavad selles vallas varanduslikku diferentseerimist, ja sageli on probleem, et kõige rohkem kannatavad keskmikud, kelle peredes enamasti on enim lapsi. Aga veel kord: Eesti peaks võitlema kõigi laste eest ja kõigi perede eest, ükskõik kas nad on rikkad, vaesed või keskmised.

Aseesimees Jüri Ratas

Priit Sibul, palun!

Priit Sibul

Aitäh, austatud juhataja! Hea ettekandja! Te viitasite oma ettekandes, et laulva revolutsiooni ajal sündinud tüdrukuid on palju nagu kaduma läinud. Samuti mainisite, et 1990. aastate alguses veel esimesed lapsed sündisid, nüüd sünnib märksa vähem. Mis see põhjus on? Kuidas te seda kommenteerite? Ja teine küsimus. Teie ettekandes ei puudutatud üldse abortide teemat. Kas teie arvates abortide tegemine ja suhtumine abortidesse teie käsitletud temaatikat mitte kuidagi ei mõjuta või miks seda teie ettekandes statistikas ega muul kujul sees ei olnud?

Mare Ainsaar

Aitäh küsimuse eest! Kuhu kaovad Eesti inimesed? Selle füüsilise kao taga on väljaränne. Küsimus on, kas need inimesed kunagi ka tagasi tulevad. Eesti naiste küsimust on meedias palju arutatud. Mida me teame Eesti naiste kohta? Tegelikult läheb mehi rohkem välja, aga erinevus on see, et Eesti naised ei tule tagasi. Mehed tulevad tagasi, aga naised ja pered ei pruugi tulla. Miks see nii on? Nii rännet kui ka üldse inimeste käitumist mõjutab terve hulk erinevaid tegureid. Üks erinevus, mis riikide valikul väga kaasa mängib, on

perede toetamine. Kui me saame uhkelt maailmale kuulutada, et me toetame last tema esimesel eluaastal korralikult ja tulge kõik elama Eestisse, siis pärast seda me seda enam teha ei saa. Ning paljude teiste tegurite kõrval võtavad pered ka seda arvesse.

Sündimus on 1990. aastatega võrreldes tõesti vähenenud. Miks? Selle taga on ikkagi needsamad põhjused. Need mured, mis viimastel aastatel inimesi vaevavad, olid ka ühel slaidil näha. 1990. aastate keskel, kui meie sündimus oli veel väiksem, mõjusid majanduslikud põhjused rohkem. Samas oli lapsetoetus siis suhteliselt suur. Praegu on lapsetoetus taasiseseisvusaja kõige väiksem – 2% keskmisest palgast. Meil on olnud aegu, kus see näitaja oli 8%. Aga otse loomulikult ei ole see seos üksühene.

Aborte ma tõesti ei käsitlenud. Aga abortide puhul on tegemist soovimatute lastega. Nii et see teema puudutab kontratseptiive, pereplaneerimise õpetamist. Küsimus on ka selles, et inimesed tegelikult ei taha lapsi saada. Nad tahavad seksida, aga lapsi ei taha. Põhimõtteliselt on abort tänapäeva maailmas aktsepteeritud, aga iseenesest see hea ja soovitatav ei ole. Mida tuleb teha? Tuleb käituda vastutustundlikult ja kasutada kontratseptiive. Kui me mõtleme, et abordi puhul on tegemist soovimatute lastega, siis see loogika, et keelustame abordi, nii saame rohkem lapsi, hästi ei tööta. Need on ikkagi soovimatud lapsed.

Aseesimees Jüri Ratas

Jüri Morozov, palun!

Jüri Morozov

Aitäh, austatud juhataja! Hea ettekandja! Lisaks üldisele rahvastiku vähenemise trendile on meil ka väike sündimus. Teie slaidilt oli näha, et praegusele suhteliselt suurele naiste arvule järgneb peagi selle arvu väga järsk kukumine. Kas te olete analüüsinud või modelleerinud, et kui selline sündimuse madalseis püsib, siis mis meie rahvastiku arengus näiteks lähimal 20 aastal aset leiab?

Mare Ainsaar

Aitäh küsimuse eest! Küsimus on rahvastiku prognoosi kohta. Jah, olen ise seda teinud, üks prognoos on 2011. aasta Eesti inimarengu aruandes. Kuna rahvaloenduse tulemused

muutsid meie andmeid selle kohta, millises vanuses inimesed Eestis elavad, siis asub Statistikaamet peagi tegema uut prognoosi.

Aga kui väga lühidalt vastata, siis esialgu on teada, et kuna laste arvu vähenemine mõjutab kogu rahvastiku struktuuri, siis alates 2019. aastast hakkab meil tööealiste ja muude elanike suhe kehvemaks minema. Umbes kümne aasta pärast laste koguarv väheneb veelgi. See mõjutab lasteaegade ja koolide vajadust. Laste arv hakkab eri vanuserühmades muutuma uuesti 20–30 aasta pärast. 20–30 aastat on rahvastiku prognoosi seisukohast muidugi väga pikk aeg. Selle ajaga võivad muutuda ka põhilised rändetendentsid. Veel tahan öelda seda, et laste arv meil tõesti väheneb ning see annab signaali kõigile lastega tegelevatele institutsioonidele, aga see vähenemine ei ole lõputu. Mingil ajal see madal tase stabiliseerub.

Aseesimees Jüri Ratas

Liisa-Ly Pakosta, palun!

Liisa-Ly Pakosta

Aitäh! Suur tänu väga hea ettekande eest! Te märkisite Priit Sibula küsimusele vastates õigesti, et õigus last tappa, õigemini selle ajastatuse määratus, on ühiskondliku kokkuleppe küsimus. Ma küsin ühiskondliku kokkuleppe kohta ühe märksa lihtsama küsimuse. Kui suur on paljulapseline pere? Eestis loetakse paljulapseliseks peret, kus on vähemalt kolm last. Paljudes riikides on sellest põhimõttest loobunud, näiteks Rootsi maksab paljulapselise pere toetust juba 2-lapselisele perekonnale. Seni oleme meie lähtunud rahvastikuteadlaste seisukohast, et paljulapseline on vähemalt kolme lapsega pere. Kas teie arvates tuleks seda põhimõtet konkreetsete faktide valguses muuta ka Eestis?

Mare Ainsaar

Aitäh küsimuse eest! Siin on probleem muidugi selles, kui mitme lapsega perele maksab riik paljulapselise pere toetust. Nagu ma ütlesin, Eesti probleem on see, et ei taheta soetada esimestki last. Paljulapselise pere piir on meil tegelikult aastate jooksul tasapisi allapoole nihkunud. Olid ju ajad, kus selleks nimetati vähemalt kas viie või nelja lapsega peret. Minul ei oleks midagi selle vastu, et ka kahe-lapseline pere saaks piisavalt toetust. Aga kõi-

ge suurem mure on ikkagi esimeste laste mittesündimine. Veel kord: kui esimesi lapsi ei ole, ei ole mitte mingil juhul ka teisi ja kolmandaid. Just esimeste laste arv on kõige rohkem vähenenud. See, et paljulapselisus ei ole Eestis moes, on juba päris pikaajaline trend. Aga et ka esimesed lapsed ei ole moes, on väga suur ohumärk, sest sealt saab kogu halb asjade seis alguse. 1990-ndate alguses püüti lohutada, et tegu on ainult lapse saamise edasilükkamisega. Aga 25 aastat ei saa sünnitamist edasi lükata.

Praeguseks hetkeks on selge ka see, et meie lõppkokkuvõttes väiksem laste arv tähendab kaugemas perspektiivis ka seda, et soovimatu lastetus on Eesti jaoks suurem probleem, kui see seni on olnud. Rahvusvahelises võrdluses on meie seis seni olnud suhteliselt hea, see näitaja on umbes 10%. Kehvemas olukorras olevates riikides prognoositakse, et veerand potentsiaalsetest lapsevanematest ei saa eri põhjustel kunagi lapsi. Kui me oleksime suurem riik, oleksime ka immigratsiooniriik, kusjuures see immigratsioon teeks meid õnnelikuks, siis see võib-olla ei oleks probleem. Aga me oleme suhteliselt väike riik ja meil on teatud alalhoiuinstinkt, mis ei kiida massilist sisserännet heaks. See on väga tõsise mõtlemise koht. Me peame selles valdkonnas ettevaatlikud olema ja kõik hoolikalt läbi mõtlema.

Aseesimees Jüri Ratas

Eiki Nestor, palun!

Eiki Nestor

Aitäh! Austatud ettekandja! Sa ütlesid, et meil on sisuliselt vaid viis aastat aega, et suuta asjade seisu oluliselt mõjutada. Mis on sinu soovitus nr 1, mida peaks perepoliitikas tege- ma, et sündimus suureneks?

Mare Ainsaar

Aitäh küsimuse eest! Nagu ma mitmel korral rõhutasin, perepoliitika on suures osas signaalide andmine inimestele. Võtame aasta 2013. Üle pika aja tehti perepoliitika valdkonnas päris mitu otsust. Probleem võib-olla on see, et need pole kuigi suure kaaluga. Inimesed ei pruugi täpselt aru saada, mis toimub, või ei näe nendest muudatustest väga otsest kasu.

Mina isiklikult pooldan lapsetoetuse suu- rendamist. Veel kord: tegemist on meetmega,

mis on inimestele igati arusaadav, ja ma usun, et sel on igal juhul mitmeti positiivne mõju. Teine asi, millele võiks keskenduda, on mõningatel aastatel unarusse jäänud valitsuse võime- kus üldse näidata, et ta tõesti hoolib peredest. Sellega tuleks tegeleda märksa rohkem. Mis puutub konkreetsetesse meetmetesse, siis vanemahüvitise maksimisega lapse elu alguses on meil kõik väga hästi. Selle võib panna positiivsete ettevõtmiste kataloogi. Küsimus aga on, mis saab hiljem. Inimesed ootavad ikkagi peretoetusi. See on kallis meede, ma saan aru, aga seda on väga vaja.

Aseesimees Jüri Ratas

Rait Maruste, palun!

Rait Maruste

Täna! Proua ettekandja, ma tahan küsida teie arvamust sellise asja kohta. Seletan natuke lahti. Inimene on põhimõtteliselt ju loogiliselt mõtleval olend. Kui vaadata tagasi kaugemale ajalukku, siis näeme, et rasketel aegadel oli peredes palju lapsi, kui ühiskonnad said rikkamaks, läks laste arv väiksemaks. Isegi minu vanavanematel oli kümnekond last. Kas te jagate seda arusaamist, et puudub otsene lineaarne suhe rahalise toetuse või jõukuse ja laste arvu vahel? Või arvate, et laste arv kasvab siis, kui vanemad saavad riigilt rahalist toetust? Kas siis on see probleem lahendatud või on lood natuke keerulisemad?

Mare Ainsaar

Aitäh küsimuse eest! Me kõik teame, et tänapäeva maailmas on teatud riigid, näiteks Aafrikas, kus inimesed elavad väga vaeselt, aga lapsi on palju. Euroopa on kindlasti rikkam, aga lapsi on vähe. Miks ikkagi nii? Demograafide esimene vastus on, et tegemist on demograafilise käitumise poolest täiesti erinevate kultuuridega. Üks äärmus on palju sünde ja palju surmasid. Meie oleme lihtsalt nagu teises demograafilises ajas.

Kui majanduslikele põhjustele lähemale tulla, siis seletus, miks see niimoodi on, on selles, et lapsed on läinud kallimaks. Võrdleme Aafrikat ja Eestit. Kui me mõtleme nn lapse hinnale Eestis 200 või 100 aastat tagasi ja praegu, siis on vahe suur. Arusaamad, kui palju tuleb lapsesse investeerida ja mis nõudmistega üldse tuleb lapse soetamisel arvestada – näi-

teks kooliga seotud kulud, kas lapsel peavad talvel olema saapad ja kui peavad, siis millised, kui palju vanem peab lapsele aega kuluutama, kas laps võib üksi päev või nädal otsa toimetada, kas ta tuleks juba noorena tööle panna –, on kõvasti muutunud. Tegelikult on lapse hind vanema jaoks tohutult tõusnud. Seda väitis ka Gary Becker, kes sai selle teooria eest Nobeli preemia. Nii et võtmesõna on, jah, lapse hind. Ja kuna lapse hind vanemate jaoks kogu aeg tõuseb, siis tuleks seda kompenseerida veelgi enam.

Sajandeid tagasi said peaaegu kõik lapsi – kui olid seksuaalsuhted, siis tulid ka lapsed, kas seda sooviti või mitte. Tänapäeval saab lapse saamist planeerida ja inimeste valikud on väga erinevad. Mõnes mõttes see pole halb, mõned inimesed sobivad laste kasvatamiseks paremini kui teised. See iseenesest ei ole kuritegu, kui lapsi ei soovita. Aga riigi seisukohast on nii, et mida rohkem inimesi teeb valiku laste saamise kasuks, seda parem. Me tahame, et Eesti pered poleks vaesed ja õnnetud, vaid tuleksid hästi toime. Me tahame, et kõigil oleks lapsed. Laps on aga kallis ning seda on arukas kuidagi kompenseerida nii riigi kui ka omavalitsuse tasandil.

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud vanemteadur Mare Ainsaar, ma väga tänan teid teie ettekande ja vastuste eest! Palun nüüd Riigikogu kõnetooli ettekandeks Tallinna Ülikooli vanemteaduri Marge Undi!

Marge Unt

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu! Mina räägin oma ettekandes, kuidas toetada laste sündi ja kasvamist. Seega jätkan sealt, kus Mare lõpetas. Keskendun peamiselt sellele, mis meil on väga hästi – see, et Eestis soovitakse lapsi saada –, ja püüan anda ülevaate, kes siis lapsi rohkem soovivad ja miks nad oma soovi ei realiseeri.

Aga enne mõni sõna konteksti kohta. Selge, et meie rahvastiku iive on negatiivne. 2005. aastast on Eestis üle 65-aastaseid rohkem kui alla 14-aastaseid. Üks drastilisemaid muutusi aga, mille ka Mare välja tõi, on see, et esimesed lapsed sünnivad hiljem. Seda ütlen ma taustaks, et oleks teada, kust me tuleme ja kus on teised riigid praegu. Siin slaidil on ära toodud esmassünnitaja vanus perioodil

1960–2010. On näha, et 1990. aastate alguses oli Eestis 22 enam-vähem viimane taks, aga see vanus on väga kiiresti tõusnud ja praegu on esmassünnitaja keskmine vanus juba 26. eluaasta kandis.

Samas, kui me vaatame, mis toimub Lõuna-Euroopas, Lääne-Euroopas ja Põhja-Euroopas, siis näeme, et Põhja-Euroopas on väga palju sünde, aga esmassünnitaja keskmine vanus on palju kõrgem kui meil. Kui ühiskondlikus elus midagi väga ei muutu, siis võib arvata, et ka meie läheme selles suunas, et esmassünnitaja keskmine vanus järjest tõuseb. See on asi, mida on raske muuta, ja nagu Mare ka välja tõi, sellel on oma kõrvalmõju: suur osa inimestest, kes otsustavad hilisemas vanuses lapse saada, lihtsalt ei saa või siis vajab kunstlikku viljastamist või muid väga kalleid abinõusid, et see soov täituks.

Teine konteksti iseloomustamiseks väga oluline joonis, mida ma tahan tutvustada, pärineb rahvaloendusest. Aastal 2011 oli viimane rahvaloendus. Siit on näha, millistes leibkondades elavad Eestis eri vanuses lapsed. Nagu näha, mida nooremad lapsed, seda suurem on tõenäosus, et nende vanemad on vabaabielus. Ja millele ma eriti tahan tähelepanu juhtida: mida vanemad lapsed, seda suurem osa neist kasvab ühe vanema juures. Siin on natukene ka vastus sellele, miks on laste vaesusrisk Eestis kõige väiksem, kui laps on väike. Põhjusi on mitu. Üks on see, et meie toetused – vanemahüvitis, sünnitoetused – on suunatud väikelastele. Teine on see, et pisikesena elab enamik lapsi peres, kus on mõlemad vanemad. Ka selle kontekstiga peab arvestama, kui me mõtleme, kuidas meetmeid arendada.

Järgnevalt tutvustan uuringut, mille me viisime läbi rahvastikuministri büroo tellimusel. See pärineb küll aastast 2008, aga kuna hiljem ei ole sellist analüüsi tehtud, siis vahest on ikkagi põhjust sellest ülevaade anda. Hoiakutes tendentsid kuigi kiiresti ei muutu ning võib arvata, et need trendid kehtivad suures osas ka praegu, viis aastat hiljem. Sellel joonisel on märgitud, kui palju võiks inimeste arvates Eesti peres lapsi olla, kui palju peaks tingimata olema ja kui palju endale soovitakse. Põhisõnum on see, et endiselt soovitakse lapsi. Küsimusele, mitu last võiks Eesti peres olla, vastas 2008. aastal 47%, et kolm. Nad arvasid, et selline pere oleks Eesti jaoks ideaal. Seda on

tegelikult väga palju. Kui me võtame keskmise kõigi vastanute puhul, siis see oli 2,59 last. Miinimumi kohta, mis Eesti peres peaks olema, arvas enamik, et kaks last. Endale soovitakse keskeltläbi üle kahe lapse ja see näitaja on võrreldes 1999. aasta omaga veidi kahanevad. Päril huvitav, mis selle languse on põhjustanud. Asi on selles, et 2008. aastal soovisid lasteta inimesed keskeltläbi vähem lapsi kui 1999. aastal. Pered, kus juba lapsed olid, soovisid 1999. ja 2008. aastal oma perre enam-vähem ühepalju lapsi, vahet ei olnud. Seega just lasteta inimesed on hakanud soovima endale vähem järeltulijaid.

Samas on huvitav, et kui me 1999. aasta andmeid vaatasime, siis need kajastasid samamoodi, et lastetud soovisid märksa vähem lapsi kui lastega pered. Kui me vaatasime 2008. aastal vanusegruppi, kes selleks ajaks oli vanemaks saanud, siis nad enam ei eristunud. Võib-olla see on hüpotees, mida ma ei saa tõestada – andmed on ju läbilõikelised, ei kajasta konkreetsete inimeste mõtteviisi, mis võib ju muutuda –, aga vahet võiks siit järeldada, et kui perre sünnib laps, siis see muudab suhtumist lastesse. Inimesed muudavad seisukohta, kui palju nad lapsi soovivad, ja Eestis tundub soovitud laste arv kasvavat.

Vaatame nüüd natukene lähemalt, kui mitu last endale soovitakse. Näeme, et hästi soovitud on kahe lapsega pere. Ligi pooled ütlevad, et kaks last võiks olla, ka ühe lapse soovijaid on võrreldes 1999. aastaga rohkem. Samas on väga huvitav, mida arvavad ühte last soovivad inimesed sellest, kui palju Eestis võiks ühes keskmises peres lapsi olla: nad kinnitavad, et peres võiks olla vähemalt kaks või kolm last. Jah, minul on vähem, aga teistel võiks rohkem olla.

Samas iga neljas inimene ütles end soovivat, et tal oleks kolm last. Mis oli väga huvitav: nende perede hulgas, kus oli juba kaks last, oli kolmanda lapse tahtjaid 2008. aastal rohkem kui 1999. aastal. Nii et keskeltläbi soovitakse küll vähem järeltulijaid, aga lastega pered olid 2008. aastal optimistlikumalt meelestatud. Võib-olla oli asi ka selles, et 1999. aasta oli vahetult Venemaa kriisile järgnev aeg, kus olid ka väiksed sünnipõlvkonnad ees olnud, aga aastal 2008 inimesed veel ei tajunud majanduskriisi sügavust. Sünnimuskäitumine ja soovid on selgelt seotud majandusolukorraga.

Võrdleme nüüd erinevate gruppide lõikes, mitut last endale soovitakse ja kui palju selles grupis küsitluse ajal lapsi oli. Eesti puhul on silmatorfav, et Eesti mehed tahavad vähem lapsi kui naised. Kaja Orase andmetel enne 1990. aastaid tahtsid Eesti mehed rohkem lapsi. Ma ei oska öelda, miks see on muutunud, aga nii 1999. aasta kui 2008. aasta uuringust selgus, et mehed kuidagi nagu ei tahtnud lapsi. Tähendab, tahtsid küll, tahtsid üle kahe lapse, üle sündimuse taastetaseme, aga see oli märksa vähem kui naised, kes soovisid rohkem.

Kui me vaatame, mis grupid tahtsid oma perre alla kahe lapse, siis näeme, et need olid lasteta inimesed, vallalised, lahutatud ja lesed. Aga nagu ma nentisin, lasteta inimesed võivad seda arvamust elu jooksul muuta. Rahvusesti oli selge, et eestlased soovivad keskmiselt rohkem lapsi ja eesti peredes ka ju on keskeltläbi rohkem lapsi kui muust rahvusest inimeste peredes.

Kui ma siit nüüd edasi lähen, siis tahaksin selgitada, mida inimesed toovad põhjuseks, miks lükatakse lapse saamist edasi. Oluline on juhtida tähelepanu paarile uuringu metoodikaga seotud tõsiasjale, mis on tähtsad teada: see uuring viidi läbi 20–40-aastaste hulgas. Nii et me räägime 20–40-aastaste inimeste vaatenurgast. Esindatud oli kogu Eesti. Me esitasime 25 väidet. Kui inimesed ütlesid, et nad soovivad lapsi, aga mitte lähema kolme aasta jooksul, siis me küsisime, miks. Kirjas oli 25 väidet ja nad said vastata, kas küsitu on nende arust oluline, väga oluline või üldse mitte oluline.

Järgnevalt räägin, mis põhjused toodi. Näiteks kui inimesel ei olnud lapsi, siis mis takistas esimese lapse saamist. Me nägime jooniselt, et esmassünnitaja vanus on tõusnud. Eestis on probleem, et meil ei sünni esimesi lapsi. Mida 20–40-aastased lasteta inimesed selle põhjuseks toovad? Siin on vastused reastatud selle järgi, mida kõige rohkem nimetati. Ja väga selgelt on ülekaalus isikukesksed tegurid: pole partnerit, tuntakse end veel noorena, tahetakse ennast arendada. Need on niisugused põhjused, millega on väga raske midagi ette võtta. Ainus, mis pooled vastajad teistsuguse väga olulise põhjusena esile tõid, oli, et pole sobivaid elamistingimusi.

Aga mida pidasid takistuseks inimesed, kellel oli laps, aga kes ei plaaninud lähema kolme

aasta jooksul teist last saada? Nende puhul oli pilt väga erinev. Tahan rõhutada, et ette antud vastustega nimekirjast valides ei toodud põhipõhjuseks, et riigi majanduslik toetus on liiga väike. See oli umbes 20. põhjus. Samas, tõesti tuli välja, et majanduslikud probleemid on takistuseks, et võiks sündida teine või kolmas laps. Samuti toodi välja kehvad lastehoiuvõimalused. Väga soovitakse, et lastehoid oleks paremini korraldatud.

Kui me vaatame kolmanda lapse soetamise barjääre, siis need on hästi sarnased teise lapse puhul nimetatutega. Järjekord on natuke erinev, aga põhimõtte väga sarnane. Tajutakse just seda, et laenu on liiga suured, riigi toetus on väike ja laste hoidmine ei ole piisavalt tagatud.

Oli ka võimalus mõni probleem vabalt sõnastada. Selles lahtris toodi välja just ülemineku-aeg pärast seda, kui vanemahüvitis ära lõpeb. Vanemahüvitis võib ju lõppeda aasta keskel, aga lasteaias moodustatakse rühmad kord aastas. Kuidas võiks see üleminek olla sujuv? Kuna see on KOV-ide vastutada, siis ongi lasteaiakohtade tagamine eri paikades erinev.

Natuke ka sellest, milline oli rahulolu lastetoetusmeetmetega. Torkas silma, et kõige vähem ollakse rahul just lapsetoetusega. 2008. aastal 20–40-aastastest vaid 3% arvas, et see toetus on piisav, kõik ülejäänud olid seisukohal, et see peaks olema suurem. 2013. aastal viis EMOR läbi küsitluse kogu elanikkonna hulgas. Vastanutest 2% kinnitas, et lapsetoetus on piisav, kõik ülejäänud väitsid, et sellega ei saa rahul olla.

Kui meie küsisime eri toetuste kohta, siis mitte ükski vastanutest – 2008. aasta uuringus oli vastanuid 700 – ei öelnud, et otsest rahalist toetust pole vaja. Vajadust tajuti ja kõik pidasid seda oluliseks. Me küsisime ka erinevate meetmete, teenuste, toetuste kohta, millest osa on olemas, osa mitte. Suurem osa pidas lisaks olemasolevatele meetmetele väga oluliseks ka tasuta toitu lasteaias, samuti lasteaiakoha olemasolu.

Kui me tuleme vanemahüvitise juurde, siis 2008. aastal oli selle maksimummäär 25 209 krooni ja 13% ütles, et maksimummäär võiks olla suurem – see on siis peaaegu iga kuues. Kaks kolmandikku oli arvamusel, et see lagi võiks olla madalam. Me esitasime erinevaid väiteid, millega inimesed võisid olla nõus või mitte. Ei olnud nii, et oleks pidanud valima

ühe või teise. Meid hämmastas, et kui me esitasime väiteid, mis peaksid üksteist välistama, siis inimesed olid ikka nõus. Nad olid nõus nii sellega, et vanemahüvitis võiks olla varasemast teenistusest sõltuv, kui ka sellega, et see võiks olla fikseeritud summa. Üks järeldus, mille võiks sellest teha, on, et vanemahüvitise süsteem on väga hästi vastu võetud ja peetakse tähtsaks, et see säiliks. Aga kuidas seda täpselt arvutada võiks, selle kohta pole nii selgeid seisukohti. Võib-olla see oleneb ka sellest, kuidas ja mis kontekstis seda küsida.

Nüüd kokkuvõtteks. Prantsuse filosoof Lyotard ütles 1979. aastal, et suured narratiivid on surnud. Minu arust on tähelepanuväärne, et Eestis vähemalt see narratiiv, et meil võiks olla suured pered, ei ole surnud. Seda arvamust jagavad paljud ja see on midagi, mille pealt saab edasi minna. Eesti inimesed soovivad lapsi. Samas on selge, et naiste haridustee on märksa pikenenud, ja ka vanemahüvitise süsteem toetab soovi kõigepealt tööturul jalad maha saada. See lükkab esimese lapse sündi edasi.

Samas, kui me mõtleme barjääridele, siis minu arust on hästi tähtis silmas pidada ka inimeste vaatevinklit, seda, mida nemad näevad. Vähemalt 2008. aasta uuringust tuli välja, et esimese lapse ja järgmiste laste sünnitamise barjäärid on põhimõtteliselt erinevad. Ma ei taha öelda, et esimese lapse ilmaletoomise seisukohalt ei ole toetused ja teenused üldse vajalikud, aga lihtsalt võib-olla nendega osatakse vähem arvestada.

Eestis on praegu väga oluline ajajärk. Meil on suured sünnipõlvkonnad sünnituseas, ja kuigi on kurb, kui me mõnel aastal näeme, et sünnib vähe lapsi, siis tegelikult ei loe need ühe, kahe või kolme aasta näitajad, vaid loeb see, kui palju lapsi need naised oma elu jooksul sünnitavad. Tähtis on kogu elu jooksul sünnitatud laste arv. Selles mõttes on Eestil praegu väga suur võimalus ja ressurss. Näiteks Itaalias on see aeg juba möödas. Meil on need suured põlvkonnad veel lapse soetamise eas. Aitäh teile!

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, suur tänu teile teie ettekande eest! Teile on ka küsimusi. Heljo Pikhof, palun!

Heljo Pikhof

Aitäh, lugupeetud ettekandja, väga huvitava ja asjaliku ettekande eest! Üks põhjusi, mis takistab esimeste laste sündi, oli see, et ei ole sobivat partnerit. Kas see oli rohkem meeste või naiste mure ja kas nad ka põhjendasid pikemalt?

Marge Unt

Selle töid välja nii mehed kui naised, aga pean tunnistama, et ma peast ei mäleta, kas see vahe oli märkimisväärne. Ent see oli mõlema puhul oluline põhjus. Rahvaloenduse ajal 2011. aastal me vaatasime leibkondade struktuuri. Kui me võrdleme 2000. ja 2011. aasta rahvaloenduse andmeid, siis näeme, et leibkondade arv oli kümne aastaga väga palju kasvanud. Aga missugused on need leibkonnad? Väga paljud sünnituseas naised elavad üksi. Meil on kõvasti kasvanud üksi elavate inimeste arv.

Me küsisime oma uuringus aga näiteks ka seda, mis on oluline partneri valikul. Seal tulid välja klassikalised tegurid, aga vahest pakub huvi, et paljud mehed ütlesid selgelt, et neile on väga tähtis naise välimus. Oli erandeid, aga keskel läbi oli põhikriteerium see, teised asjad olid vähem olulised. Naiste puhul torkas silma, et partneri suhtes ollakse väga nõudlik, soovitage, et ta vastaks väga mitmesugustele tingimustele. Naised olid partneri valikul vähemalt teoreetiliselt palju nõudlikumad.

Aseesimees Jüri Ratas

Lembit Kaljuvee, palun!

Lembit Kaljuvee

Aitäh, härra juhataja! Hea ettekandja! Pärast Põhjasõda oli Eestis 100 000 – 200 000 inimest, saja aastaga saime miljonirahvaks, inimeste arv mitmekordistus. Ma olen mitme rahvastikuteadlase käest küsinud, mis siis toimus. Kas meil ei ole sellest perioodist ajaloo-tarkust kasutades midagi üle võtta? Ma ei ole sellele selget vastust saanud. Võib-olla on see üks võtmeküsimus?

Marge Unt

Aitäh küsimuse eest! Mare Ainsaar täna juba viitas, et põhimõtteliselt on ühiskond muutunud. Viimase viiekümne aastaga on kõige rohkem muutunud see, et naised on tulnud

tööturule. On teada, et sooline segregatsioon on suurem riikides, kus naised rohkem tööl käivad, ja väiksem maades, kus naised lastega enam kodus on. Saksamaal paljud emad hoiavad oma lapsi ise, aga Rootsis näiteks on väga palju lapsehoidjate töökohti – naised hoiavad teiste lapsi. Samas, kui me vaatame sündimusnäitajaid, siis on selge, et järjest rohkem naisi tahab tööl käia. Saksamaal on nende süsteem kaasa toonud selle, et kõrgharidusega naistel ei ole eriti lapsi. Nad kas peavad pikka aega lapse saamist edasi lükkama ja lõpuks ei ole selleks enam bioloogiliselt võimelised, või on tegu teadliku valikuga. Saksamaal ei ole 40%-l kõrgharidusega naistel lapsi. Ma tean paari kolleegi, kes on professorikoha saanud. Nüüd, kui nad on sellel positsioonil, nad tahaks lapsi, aga enam lihtsalt ei saa. Sellisest asjade seisust üle ega ümber ei saa ja Põhjasõja-järgsed kogemused väga ei aita. Euroopa pilti uurides võib väita, et aidanud on see, kui naised saavad tööl käimist pereeluga ühildada ja kui on väga head toetusmeetmed. Suuremad sündimusnäitajad on just nendes riikides, kus see on väga hästi põimunud.

Aseesimees Jüri Ratas

Liisa-Ly Pakosta, palun!

Liisa-Ly Pakosta

Suur tänu ettekande eest! Ma küsin slaidi kohta, mis kajastas esimese lapse sünni edasi-lükkamise põhjuseid ehk probleeme, mida Mare Ainsaar kõige olulisematenäitajana nimetas. Seal olid põhjusteks partneri puudus, noorus, soov end edasi arendada, vastutustunne ja kitsad elamistingimused. Riik selle noorena tundmise osas tõesti midagi eriti teha ei saa, aga kõiki-des ülejäänud küsimustes ta ehk saaks kuidagi appi tulla. Kas te peate õigeks näiteks seda, et pere loomisele, laste saamisele on kogu riiklikus õppekavas gümnaasiumiosas pühendatud ainult kaks õppetundi 1700-st? Või kuidas tõlgendada näiteks seda, et elamispind ühe elaniku kohta on viimase rahvaloenduse andmetel suurenenud tervelt neljandiku võrra, aga laste saamine on väikesele elamispinnale viidates kahanenud? Mis see soov võiks olla, kui heaks need elamistingimused peavad siis veel minema?

Marge Unt

Aitäh küsimuse eest! Mis puutub õppekavasse, siis ma ei saa siin tugineda uuringutele, saan lihtsalt öelda, mida ma eraisikuna sellest arvan. Kui ma käisin Viljandis Viljandimaa õpetajatele esinemas, siis seal oli kohal 500 õpetajat ja pärast tulid päris mitmed minuga rääkima. Üks asi, mis nad välja tõid, oli just see, et nende arvates tuleks rohkem rääkida perest, mitte lihtsalt rasestumise ärahoidmisest. See häiris mitmeid. Üks meesterahvast füüsikaõpetaja rääkis, et teda väga hämmastas, kui tema 10-aastane poeg tuli koolist koju kondoomiga. Koolis oli olnud rasestumisest hoidumise loeng. Ta ütles, et see on tema arust täiesti ebaterve huvi äratamine ja palju olulisem on väärtuskasvatus: praegused poisid ju peavad tulevikus ka vastutuse võtma. Lapse saamine on midagi enam kui lihtsalt mingi füüsiline akt. Kokkuvõttes ma väga toetan seda ettepanekut, aga ma ei saa praegu tugineda mingitele uuringutele.

Teine küsimuse pool puudutas eluaseme probleemi. Praeguse majanduskriisi tingimustes, kus on raskem laenu saada ja noortel keerulisem ka tööd leida, tuleb tunnistada, et on ikkagi väga vaearikas esimest eluaset saada. Me ju teame väga hästi, et Eestis on üüriturg väga pisike. Võrdleme kas või Põhjamaadega, kus omanike osakaal on palju väiksem: meil on ikkagi väga suur omanike osakaal ja väga tagasihoidlik üüriturg, mis teeb selle esimese hüppe väga raskeks. Selles mõttes ma ei ole päris nõus, et mida veel tahetakse. Minu arust on seda pudelikaela küll ka arvudes näha.

Aseesimees Jüri Ratas

Rait Maruste, palun!

Rait Maruste

Täna! Teie eelkõneleja tõi esile, et ohu märk on just esimese lapse sündimise edasilükkamine. Teie selgitasite oma ettekandes, et selle põhjused ei ole mitte niivõrd materiaalsel laadi, kuivõrd isikulist laadi – ei ole partnerit, on vaja haridustee lõpetada, karjääri teha jne. Materiaalsete põhjuste seas tõite minu arusaamist mööda esile selle, et võib-olla kõige otsustavam tegur on tänapäeval lastehoiu võimaldamine, mitte niivõrd lapsetoetuse suurendamine. Kas me ei peaks edaspidi riigis tervikuna suunama oma tähelepanu sellele, et

tagada lastehoiu võimalus? See poleks mitte riiklik programm, vaid eelkõige kohalike omavalitsuste vastutada. Mis te arvate?

Marge Unt

Küsimuse esimene pool puudutas esimese lapsega seonduvat. Tegu on tõesti väärtushinnangute muutumisega, mis terves Euroopas aset leiab. Kõikides Euroopa riikides – vaid Prantsusmaa on piiri peal – on iive allpool taastatset. Ka riikides, mida on peetud korraliku iibega maadeks, on väärtushinnangud lihtsalt muutunud. Meil Eestis on suur potentsiaal aga see, et meil soovitakse palju lapsi. Ma ei tea, kas te panite tähele, kui ma näitasin, kui paljud ütlevad, et nad üldse lapsi ei taha. 1999. aastal oli neid paar protsenti ja 2008. aastal 4%. Mujal on need protsendid väga palju suuremad, mitte küll kõikides riikides, aga näiteks Poolaski. Kui ma ei eksi, siis minu arust oli seal see näitaja 15%. Selles mõttes me nagu ühtpidi läheme kaasa üldiste arengutega, aga teistpidi on meie ühiskonnas siiski soov lapsi saada väga tugevalt olemas. Selles mõttes me oleme huvitav riik.

Mis puutub lastehoidu, siis tundub, et väga vajalikud on teenused, mis võimaldavad töö- ja pereelu ühitada. Pere seisukohalt on ülioluline, et mõlemad vanemad käiksid tööl, sest vaesusrisk suureneb märksa, kui üks vanematest jääb koju. Sellised toetusmeetmed on väga vajalikud ja lastehoid on kahtlemata üks neist. Kolmeaastaste ja vanemate laste puhul on lood paremad, sest lasteaiakohti enam-vähem jätkub, aga ka nendega on probleeme. Kõige raskem seis tekib just väikelapse vanematel, kui vanemahüvitise aeg lõpeb. Seda toodi takistusena väga palju välja. Nähakse ju kas või oma tuttavate pealt, kui raske neil on. Ka Euroopa uuringute andmetel on probleem, et kui nähakse sõprade-tuttavate lastega seotud muresid, töö- ja pereelu ühitamise raskusi, siis ei julgeta seda sammu ise ette võtta. Selles mõttes on neid teenuseid hirmsasti vaja, olen sellega vägagi nõus.

Kui me vaatame asjaomaseid arve Eestis, siis enne kooli käib meil enamik lapsi lasteaias. See protsent on viimasel ajal kasvanud. Siiski on mingi osa lapsi kodus, sest lasteaias on pere kulud märksa suuremad. Ka koolis käia on algul odavam, sest lasteaias tuleb

maksta toidu ja koha eest, aga algkoolis on nii koht kui toit tasuta.

Aasta alguses me sõitsime haridustöötajatega mööda Eestit, meil oli ühe projekti raames ette nähtud 15 maakondlikku seminari. Näiteks Saaremaal kinnitati, et kuigi nad teavad inimesi, kes elavad seal metsa taga, ja neil on lasteaiakohti, mida neile pakkuda, aga need inimesed lihtsalt peavad seda liiga kalliks ja hoiavad oma lapsi kodus. Selle mõju aga kandub edasi kooli: nendel lastel ei ole piisavat ettevalmistust ja nad ei saa juba esimeses klassis hästi hakkama. Selles mõttes peab kindlasti tagama, et kõik lapsed saaksid käia lasteaias, ka need vähesed, kes praegu kodus on.

Aseesimees Jüri Ratas

Andre Sepp, palun!

Andre Sepp

Aitäh, austatud istungi juhataja! Hea ettekandja! On ütlemata tore kuulda, et uuringud tõid peale peretoetuste mõju välja muudki tähtsat, sh ka seda, mida oma partnerilt oodatakse. Teie andmetel pidas 58% vastanutest riigi toetust laste saamisel väikseks. Kas teile, uuringu läbiviijale või teie ülikoolile on teada ka vastanute seisukohad, millise kulusegmendi arvel need toetused võiksid suurened? Ja veel üks konkreetne küsimus. Ehk on teil ülevaade teistest Euroopa riikidest – mis maades on riigi toetused piisavad?

Marge Unt

Aitäh küsimuse eest! Selle uuringu raames me küsisime, kui suured võiksid toetused olla, aga me ei küsinud seda, kust see raha võiks tulla. Nagu ka siit saalist välja öeldi, on 2013. aasta eelarvest eraldatud 103 miljonit eurot lapsetoetuse maksmiseks ja 170 miljonit vanemahüvitiseks. Nagu uuringust selgus, vanemahüvitise süsteem on väga hästi vastu võetud, aga kuidas see raha võiks olla jaotatud, selle kohta ei olnud kuigi selget seisukohta. See on üks regulatsioon, mille üle võiks mõelda. Võib-olla peaks see raha lastele suunatud meetmete siseselt olema teisiti jaotatud. Praegu on tugevalt keskendunud sünnihetkele ja väikelapsele. Ma vaatasin, kui suured olid novembris 2013 väljamaksed vanemahüvitiseks. Keskmise vanemahüvitis oli 757 eurot, sh emale tehtud väljamakse oli keskmiselt 723

eurot ja isale 1307 eurot. Maksimummääras saab vanemahüvitist 3,9% saajatest, aga samas kulub neile 12% sellest 170 miljonist. See on tõesti valikute küsimus, kuidas seda raha jagada ja kust seda vajaduse korral juurde saada. Seda meie uuring otseselt aga ei käsitlenud.

Aseesimees Jüri Ratas

Helmen Kütt, palun!

Helmen Kütt

Täna, austatud eesistuja! Lugupeetud ettekandja, suur tänu põhjaliku ülevaate eest! On väga hea, kui rahvast ja laste kasvatamist puudutavad poliitilised otsused tehakse uuringute põhjal. Kahju, et neid uuringuid aga nii vähe tellitakse. Kindlasti on olukord pärast 2008. aastat muutunud – see oli veel too hea aeg, kui majanduskriisi ei olnud tunda. Minu küsimus on aga selline. On siiski ohu märk, et paljud pered, ka vanema lapsega pered, on üksikvanemapered. Laps, kes kasvab ühe vanema hoole all ja näeb, et probleeme on nii koolitoidu eest maksmisega – gümnaasiumis seda kulu ju ei kaeta – kui ka üldse toimetulekuga, ei julge oma peret luua, lapsi soetada. Kas niisugune olukord võib mõjutada sellise suhtumise levikut?

Marge Unt

Aitäh küsimuse eest! Mina ise ei ole selliseid uuringuid teinud ega ole lugenud ka teiste uurimusi Eesti kohta. Küll on neid tehtud näiteks Saksamaa kohta. Seal on rohkem keskendatud lastele, kes on üles kasvanud vaeses peres, sageli on see just üksikvanemaga pere. Nendel inimestel on tõesti endal keskmisest vähem lapsi – nad nii soovivad kui ka saavad vähem järeltulijaid. Samas, kuna raha on olnud vähe, siis on neil ka haridus kehvem ja töökoht halvem. See on säärane mitmel tasandil tunda andev mõju, mis kandub edasisse ellu, ja seda on teiste maade uurimustes väga selgelt näidatud.

Aseesimees Jüri Ratas

Andres Anvelt, palun!

Andres Anvelt

Aitäh! Mul jäi teie huvitavast ettekandest kõrva üks statistiline näitaja: et meeste soov saada lapsi on väiksem kui 1990-ndatel. Te

ütlesite, et seda on raske teaduslikult põhjendada, aga mis te arvate, kas see on ainult Eesti või kogu Euroopa probleem? Ja ikkagi, mis võis olla põhjus, et 1990-ndatel oli see meeste soov suurem? Ma näen siin kaudset seost inimeste väitega, et nad ei leia partnerit. Need asjad on mingisuguses kaudses seoses kindlasti. Kas te oskate täpsustada?

Marge Unt

Aitäh küsimuse eest! Ma ei ole näinud sellekohaseid andmeid teiste Euroopa riikide kohta. Kirjanduses on välja toodud, et traditsionaalses ühiskonnas soovivad mehed rohkem lapsi kui naised. Seda ma olen kirjandusest lugenud. Aga seda, kuidas praegu on lood Euroopa eri riikides, ma kahjuks kommenteerida ei oska.

Mis puutub muutustesse Eestis, siis saan ka ainult oletada, mul ei ole muud alust. Võib-olla mõjub tõesti see, et naised jätkavad oma haridusteed kauem. 1992. aastal oli meil kõrghariduses meeste ja naiste osakaal võrdne. Tudegitest pooled olid meessoost ja pooled naissoost. Seejärel hakkas naiste osakaal järjest kasvama, vahepeal moodustasid peaaegu kaks kolmandikku naistudengid. Nüüd on see natukene vähenenud, too näitaja on 60% kandis. Kui me vaatame lõpetanuid, siis näeme, et naistudengid on ka edukamalt lõpetanud. Selles mõttes on hariduslikud käärid nooremas põlvkonnas järjest suuremaks läinud. Võib-olla see toetab teie hüpoteesi, aga jah, tegelikult mul ei ole head vastust.

Aseesimees Jüri Ratas

Arto Aas, palun!

Arto Aas

Aitäh, hea ettekandja, huvitava informatsiooni eest! 13. novembri Eesti Päevalehes ilmus artikkel, mida te olete kindlasti lugenud. See on intervjuu Stockholmi ülikooli demograafiaprofessori Livia Oláhiga, kes tõi välja erinevaid aspekte, aga põhiliselt jäi kõlama see, et kõige rohkem mõjutavad sündimust töö- ja pereelu ühitamise võimalused. Kõige tähtsamad on lasteaiakohad. Samas tõi ta näiteid, et Euroopas on trendid väga erinevad. Näiteks Saksamaal kõrgharidusega naistest 40% on lasteta, karjääri peetakse olulisemaks, samal ajal kui Rootsis olevat kõrgharitud nais-

te seas väga populaarne, et neil on kolm last. Mis suunas Eestis praegu see trend liigub? Kas kõrgharidusega naised tahavad pigem saada rohkem lapsi kui varem või liigume Saksamaa suunas? Ka vanemahüvitise üks mõte on ju see, et kõrgemalt haritud ja jõukamad naised ei lükkaks lapse saamist edasi.

Marge Unt

Ma saan lähtuda 2008. aasta uuringust, seega asjade seisust viis aastat tagasi. Oli selgelt näha, et kõrgharidusega naised soovisid lapsi, lihtsalt nendest mingi osa on lükanud emaks saamist edasi. Nüüd on küsimus, kuidas edasi. Sellele annab vastuse tulevik. See ongi üks põhjus, miks ma mõtlesin, et äkki ikkagi on tark siin enne jõuluvana esineda. See ongi suure küsimärgi koht praegu. Pole ju oluline konkreetse aasta sündimus, oluline on see, mis saab sellest põlvkonnast siis, kui nende naiste sünnitamisiga on läbi. Seda vastust veel ei ole.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Lembit Kaljuvee, teine küsimus!

Lembit Kaljuvee

Aitäh, proua esimees! Hea ettekandja! Mu eelmisele küsimusele te vastasite, et ajaloost meil eriti õppida ei ole, peame otsa vaatama tänasele päevale. Kui see koosseis kokku tuli ja majanduskomisjon oma esimese istungi pidas, siis meie kolm kena naist otsustasid, et kõige tähtsam on majanduses inimene, ja nad on selle kahe aasta jooksul kõik kolmekesi sünnitanud. Väga tublid! Aga kas on uuritud, kuidas mõjub ühiskonna liidrite eeskuju – mõtlen tuntud poliitikuid, äriinimesi ja kultuuri-tegelasi. Kas see, kuidas nemad oma peret planeerivad, avaldab rahvale mõju? Järsku peaks liidrid hakkama lapsi tegema, ja Eesti rahvastik kasvabki?

Marge Unt

Aitäh! Seda on uuringud, ka tohutult vanad uuringud näidanud, et eeskuju nakkab. Selles mõttes on see väga oluline. Samas Saksamaal on paljudel naisliidritel lapsed olemas, seega seos ei ole nii ühene. Aga kahtlemata eeskuju nakkab. Meie andmetest tuli hämmastaval kombel välja, et meil kõik jagavad arusaama, et Eestis võiks olla peres palju lapsi, aga see

paraku ei realiseeru. Tegelikult meil ongi vaja seda päästikut, et see teoks saaks. Väga tore, kui see saab järjest rohkemate jaoks reaalsuks. Minul endal on ka kolm väikest last.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Urve Palo!

Urve Palo

Aitäh, proua juhataja! Suur-suur tänu väga huvitava ettekande eest! Minu küsimus on selle kohta, kuidas tõesti aidata kaasa sellele, et sünniks just neid esimesi lapsi. Ma muidugi pean oluliseks kõigi laste sündimist, ka teise, kolmanda jne ilmaletulekut. Uuringust oli näha, et esimesi lapsi ei sünni ka sellepärast, et noortel peredel pole võimalust eraldi elamispiinda soetada. Elamispiind on tõesti Eestis kallid, renditurg on väike ja laenusaaamise võimalused pole noortel kuigi head. Kas riik ei võiks naabermaadest eeskujul võttes tekitada riikliku elamispiinna rendi turu, nii et noortel peredel oleks võimalik soodsalt korterit üürida?

Marge Unt

Aitäh küsimuse eest! Kui vaadata uuringu andmeid selle kohta, millised on inimeste soovid, siis mulle tundub, et see oleks hea lahendus. Tõesti, seda nad tahaksid. See oleks suureks abiks.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Priit Sibul, teine küsimus!

Priit Sibul

Aitäh, austatud koosoleku juhataja! Hea ettekandja! Liisa Pakostale vastates te viitasite Viljandis toimunud konverentsile ja ühe õpetaja hämmastusele, kui tema laps koolist kondoomiga koju tuli. Aga mind huvitab vaat mis. Te rääkisite ka väärtushinnangutest ja viitasite, et rohkem raha ei pruugi tähendada rohkem lapsi. Need protsessid on sootuks keerulised. Kui vaadata tagasi ajalukku – meie kolleeg proovis leida lahendusi Põhjasõja-järgsest ajast –, kas meie ootused ei ole liiga kõrged? Me delegeerime järjest rohkem ülesandeid ühiskonnale, loodame sealt tuge saada, aga ajalugu tõestab üsna üheselt, et kui vastutus iseenda ja perekonna heaolu ja tuleviku eest oli meie enda kanda, siis oli peredes rohkem lapsi. Kui me hakkasime nõudma lasteaedasil,

lastele tasuta toitu, rohkem lapsetoetust jne, siis hakkas peredesse sündima järjest vähem lapsi.

Marge Unt

Aitäh küsimuse eest! Mis puudutab ootusi ühiskonnale, siis meil oli uuringus küsimus – see oli jälle too 2008. aasta oma –, kas laste kasvatamine on puhtalt peresisene asi. Meil oli sama küsimus ka 1999. aastal. 2008. aastal arvas 15%, et see on puhtalt pere siseasi, ülejäänud leidsid, et ainult pere siseasi see siiski ei ole.

Mis puutub raha olemasolu ja sündimuse suhtesse, siis mulle tundub, et ilma riigi toeta pole võimalik töö- ja pereelu hästi ühitada ja teatud turvatunnet tagada. Laste saamist lükatase edasi ja neid sünnib vähem. Samas, kui me suunamegi rohkem raha sellesse valdkonda, siis mina küll ei julge pead anda, et siis sündimus tõesti kasvab. Olulised on ka muud protsessid, mis ühiskonnas arenevad. Kui majanduses läheb kehvemaks, kui meie liberaalne tööturg kokku tõmbub ja töökohti on vähem, siis loomulikult inimesed reageerivad sellele ja vaatavad laiemat pilti. Väga palju mõjutab üldine hea majandus seis ja optimism. Kokkuvõttes aga väidan, et kui me midagi peretoetuste süsteemis ei muuda, ei efektiivista seda, pakkudes häid teenuseid, siis meil sündimuse kasvu oodata ei maksa. Me peame otsustama, kas riskida või mitte.

Esimees Ene Ergma

Ja ilmselt viimane küsimus. Palun, kolleeg Olga Sõtnik, teie teine küsimus!

Olga Sõtnik

Aitäh, proua juhataja! Kiire küsimus, et teil jätkuks aega vastata. Üks teema, mida me siin ei puudutanud, on samasoolised elukaaslased. Ka nendes perekondades elavad lapsed. Ametlikult ei ole neid palju, on umbes 460 last, nagu viimane rahvaloendus näitas. Mis te arvate, kas meie lastetoetuste süsteem ja üldine ühiskondlik hoiak soodustab nende laste täisväärtuslikku elu ja aitab neil meie ühiskonnas hakkama saada?

Marge Unt

Ma tänan küsimuse eest! Pean tunnistama, et ma ei tea seda, sest ma ei ole seda analüüsinud. Nii et jään kahjuks vastuse võlgu.

Esimees Ene Ergma

Küsimuste esitamiseks ettenähtud aeg on läbi. Ma tänan Marge Unti ettekande ja küsimustele vastamise eest! Kutsun järgmiseks ettekandeks kõnepulti Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni liikme Urve Palo.

Urve Palo

Tere päevast! Lugupeetud proua esinaine! Head kolleegid, eriti need vaprad, kes siin saalis istuvad! 30. augustil 2005. aastal avaldas Eesti Päevaleht Rein Taagepera artikli "Demograafiline vetsupott", kus emeriitprofessor hoiatas selle eest, et kui sündimus ei suurene, siis tõmbame endale ise vee peale. Hea professor rääkis tollal, et sünnituseas oli siis palju naisi, ja ütles, et kui sündimus ei suurene, siis on edaspidi vähem neid, kes sünnitama hakkavad, ja nii meie rahvaarv järjest väheneb. See kirjatükk pälvis palju tähelepanu ja selle pealkirjas kasutatud kujundit demograafilisest vetsupotist kasutatakse aeg-ajalt siiani.

Paraku aga on jäänud emeriitprofessori muremõtted hüüdja hääleks kõrbes. Kaheksa aastat hiljem ei ole me mitte paremas, vaid veelgi hullemas olukorras. Kui 2005. aastal sündis Eestis 14 819 last – tuletan meelde, et enne 1990. aastaid oli aastas 22 000 ja enam sündi –, siis eelmisel aastal sündis veel 765 last vähem kui aastal 2005 ja käesoleva aasta kümne kuuga on sündinud omakorda 152 last vähem kui eelmisel aastal. Nii et sündimus järjest väheneb. Unistus sellest, et me hea tahte korral võiksime välja tulla demograafilisest vetsupotist, pole mitte lihtsalt täitumata jäänud, vaid olukord on palju hullem kui kaheksa aastat tagasi. Sündimus on vähenenud nii absoluutarvudes kui ka fertiilses eas naise kohta.

Mis on mäda Eesti riigis, miks lapsi ei sünni? Kuulen paraku väga sageli, pean tunnistama, asjatundmatut diskussiooni sellel teemal, kus põhjuseks tuuakse kas see, et meil on sünnitusealisi naisi vähe, või see, et kogu Euroopas on väike sündimus suur probleem, mis meilgi siis teha. Õnneks või kahjuks ei vasta esimene väide tõele. Sellest oleme täna juba kuulnud, et sünnitusealisi naisi on tänu 1970.

ja 1980. aastatel sündinud rohkearvuliste põlvkondadele veel palju. Teine väide on pooltõde. Tõsi on see, et enamikus Lõuna-Euroopa riikides ja ka endistes Nõukogude Liidu liiduvabariikides on sündimus väga väike. Aga Põhjamaades, Prantsusmaal ja Iirimaa on sündimus ühe naise kohta märksa suurem kui Eestis, ulatudes natuke üle või jäädes natuke alla kahe lapse naise kohta Eesti 1,5 lapse vastu. Kas see on juhus? Minu arvates mitte. Ma olen selles veendunud. Aastaid tagasi rahvastikuminister olles kohtusin Rootsi sotsiaalministriga ja küsisin talt, kuidas on neil õnnestunud kehtestada ja aastakümnete jooksul säilitada stabiilne ja tugev perepoliitika. Ta vastas, et on kokku lepitud, et sõltumata sellest, kas võimul on parempoolne või vasakpoolne valitsus, on perepoliitika parteiülene ja perede kindlustundega ei mängita. Nii moodustavadki peretoetused Rootsis riigi SKT-st üle 3%. Samasugused suurusjärgud on kõigis teistes suure sündimusega Euroopa Liidu liikmesriikides, kus peretoetustele eraldatakse 2,5%–3,5% SKT-st, sõltuvalt riigist. Olgu muu hulgas lisatud, et kõigis neis riikides rakendatakse arvestatava suurusega universaalseid lapsetoetusi ning soodustatakse pereelu ja töö ühitamist. Eestis eraldati 2005. aastal, mil Rein Taagepera oma artikli kirjutas, peretoetuste maksmiseks 1% SKT-st, nüüd aga oleme paraku jõudnud olukorda, kus selleks eraldatakse 0,5% SKT-st. Nendele toetustele võib muidugi lisada vanemahüvitise, aga ka siis on meie tase 1,4% ehk mitu korda väiksem kui meile eeskujuks olevates riikides.

Mis on veel juhtunud alates 2005. aasta augustist, mil Rein Taagepera meid oma kuulsa artiklis demograafilise vetsupoti eest hoiatas, mida head perede jaoks on tehtud? 17. septembril 2008. aastal, kolm aastat pärast selle artikli avaldamist, avaldas Postimees peaminister Andrus Ansipi mõtted lapsetoetuste teemal: "Ma väidan, et sotsiaalselt oleks õiglane, kui 20 protsenti lastest saaks märksa enamal määral kõigi maksumaksjate poolt toetatud ja need 80 protsenti, kes seda toetust sel määral ei vaja, ei peaks seda 300 krooni saama." Nii siis, esiteks on peaministri tasemel edastatud sõnum, et universaalsed toetused võivad üldse kaduda, nende tõusust pole seega mõtet rääkida. Arvestades aga asjaolu, et Eestis on *circa* 256 000 last, kes lapsetoetust saavad, tähendab

valitsusjuhi ütlus seda, et üle 200 000 lapse ehk 205 000 last peaksid riigi toe üldse unustama. Kas selline arvamusalaldus suurendas perede kindlustunnet homse päeva ees? Kindlasti mitte.

Teiseks, nii ongi pere esimese ja teise lapse universaalne lapsetoetus olnud juba kümme aastat 19,18 eurot, ometi on riigieelarve suurus vahepeal kolmekordistunud. Novembris tehtud Emori uuringud näitavad, et vaid 2% vastanute peavad toetuse kehtivat suurust õiglaseks ja 81% vastajatest arvavad, et see toetus peaks olema suurem kui 39 eurot kuus.

Mida on veel tehtud? Kolmandaks kaotati tulumaksutagastus alates pere esimesest lapsest. Neljandaks kaotati ranitsatoetus. Viiesandaks, lapse haigestumise korral hüvitatakse varasema 100% asemel 80% lapsevanema töötasust. Kuuendaks, lisaks lapsetoetusele seisab rikkis kellaseierina paigal koolitoiduraha, mida riik omavalitsustele maksab kuni laste põhikooli lõpetamiseni, gümnaasiumilapsed peavad saama söönud vanemate rahakoti abil. Seitsmendaks kaotati programm "Igale lapsele lasteaiakoht". Kuigi riigieelarve on võrreldes majanduslanguse aastatega oluliselt kosunud, ei ole ühtegi eespool nimetatud meetet taastatud. Kaheksandaks, kuigi lubati, et järgmisel aastal hakatakse maksta laste huviringitoetust, otsustati viimasel hetkel, et seda ikkagi ei tule.

Aga mida positiivset on siis tehtud? Esiteks on tõstetud pere kolmanda ja järgmise lapse toetust, nii et praegu saab 9% meie lastest suuremat toetust kui 19,18 eurot. Aga ainult 9%. Teiseks, kümne tööpäeva ulatuses võimaldatakse nüüd võtta isapuhkust lapse sünnile eelneval või järgneval ajal. Tuleb ka öelda, et lapsetoetus on muudetud sisuliselt vaesustoetuseks, sest 19,18 euro suurust toetust pere esimesele ja teisele lapsele saavad taotleda vaid need pered, kes elavad alla suhtelise vaesuse piiri.

Kõike seda arvesse võttes ei ole mitte midagi imestada, kui sündimus Eestis näitab aina vähenemistrendi ja väljaränne hoogustub. Minnakse eeskätt riikidesse, kus makstakse kõrgemat palka, aga lisaks sellele seal hoolitakse inimestest ja panustatakse meist mitu korda suurem protsent SKT-st lastega perede heaolusse. Väljarännanud inimestega rääkides on selgunud, et aina enam tuuakse põhjuseks,

miks Eestisse tagasi ei pöörduta, asjaolu, et ühiskond pakub nendes riikides inimestele suuremat turvatunnet homse päeva ees. Meie siin aga võime uhkust tunda, et panustame rikkale riigile omaselt 2% SKT-st riigikaitsele ning eelarvet kokku pannes oleme tublid kärpijad ja kaudsete maksude tõstjad. Nii näeme ju kaugelt head välja. Riigikaitsele peab loomulikult panustama ja riigi raamatupidamine peab ka korras olema, kuid seda tasakaalu ei õnnestu meil perspektiivis säilitada, kui uusi maksumaksjaid ja majandusse panustajaid ei sünni. Ka pole põhjust riiki kaitsta, kui pole kedagi kaitsta.

Eestis on kurblooline olukord, kus riiki on asunud juhtima raamatupidajad, kes vaatavad kõike lühiajalise kulu-tulu vaatevinklist. Vajaduspõhisusest on saamas uus moesõna, on kõlanud juba ettepanekuid muuta isegi koolilõunatoetus vajaduspõhiseks. Tahtmata pisendada raamatupidajate rasket tööd, peab ometi mõnema, et ettevõtte etteotsa ei pane omanikud mitte raamatupidaja, vaid visionääri, juhi, kes oskab näha kaugemat perspektiivi ning suudab ja julgeb investeerida praegu, et tulevikus võiks ettevõtte kasumit teenida. Niikaua, kui valitsus käsitleb meil aga järeltulevasse põlve panustamist suure kuluna, mitte investeerimiseks, ei ole põhjust oodata positiivseid muutusi sünnikäitumises.

Nende käest, kes toetavad n-ö vajaduspõhist lapsetoetust, küsin, aga miks mitte ka vajaduspõhine vanemahüvitis, miks mitte maksta vanemahüvitist ainult nendele peredele, kellel seda vaja on. Te vastate, et see oleks absurdne. Olen nõus. Aga kas soov maksta lapsetoetust vastavalt vajadusele on vähem absurdne? Kas ei ole mitte nii, et iga lapse sünniga kaasnevad automaatselt igakuised lisakulud ja -vajadused, mis lapse kasvades ainult suurenevad? Kas ei ole mitte nii, et iga laps on riigile tähtis ja igast lapsest sõltub Eesti tulevik, hoolimata lapsevanema ametist ja sotsiaalsest staatusest? Kuhu tõmmata vajaduspõhisuse piir, kui vajadused eksisteerivad iga lapse kasvatamisel? Olen nõus, et neid peresid, kes elavad vaesuses, peab rohkem toetama, kuid selleks on olemas toimetulekutoetus.

Nüüd vastus neile, kes ütlevad, et lapsetoetuse tõusuks pole raha. Sotsiaaldemokraadid tegid eelarve teise lugemise ajal ettepaneku jätta 2015. aastal üksikisiku tulumaks 1% lan-

getamata. See tooks riigikassasse 75 miljonit lisaeurot. See summa lubaks tõsta esimese ja teise lapse toetuse 48 eurole kuus. Tulumaksu alandamisest 1% võidab alampalga saaja 1 euro, õpetaja *circa* 6 eurot ja Riigikogu liige 31 eurot kuus. Kas seda lisatulu on Riigikogu liikmele vaja? Tulumaksu alandades teeme kingitusi kõrgepalgalistele, lapsetoetust makstes aga toetame kõiki lastega peresid võrdselt, kõik nad võivad sellest ühtemoodi. Lapse-toetuse tõus 48 eurole kuus tooks kahe lapsega perre praegusega võrreldes üle 57 euro kuus lisa, aastas kokku tähendaks see, et kahelapselise pere eelarve suureneb 700 euro võrra. Paraku ei sobinud meie ettepanek koalitsioonile, mis tõestas veel kord, et asi ei ole mitte rahas, vaid põhimõttelises hoiakus.

Hea Reformierakonna ja IRL-i liige, kes sa loodetavasti vähemalt oma kabinetis praegu seda arutelu kuulad! Palun vaata riigi käekäiku visionäärina! Vaata seda laiemalt, näe palun puude taga metsa ehk arvude taga inimesi! Eesti Vabariigi põhiseadus sätestab, et Eesti riigi ülesanne on tagada eesti rahvuse, keele ja kultuuri säilimine läbi aegade. Me ei ole mitte kunagi varem pärast taasiseseisvumist (kasutan Rein Taagepera väljendit) olnud nii lähedal endale vee pealetõmbamisele kui nüüd. Lugupeetud rahvaesindaja, palun mõtle selle peale! Veel ei ole hilja, nagu te kuulsite ka rahvas-tikuteadlaste käest. Mõtle laiemalt kui koalitsioonilepe ja ära lase maailmavaatel takistada tegemast arukaid ja tulevikku vaatavaid otsuseid.

Teen ettepaneku panustada igal eelarveaastal lastega perede heaolu parandamiseks 3% Eesti riigi rahvuslikust rikkusest. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Täna! Asume küsimuste juurde. Palun, kolleeg Heljo Pikhof, teine küsimus!

Heljo Pikhof

Aitäh sisuka ettekande eest! Sa lugesid ette Andrus Ansipi tsitaadi. Ta ütles, et 20% lastest peaksid saama suuremat lapsetoetust ja 80%-le lastest pole seda toetust üldse vaja. Kas see vajaduspõhine toetus, mis praegu on 9 eurot pere esimese ja teise lapse kohta, täidab seda funktsiooni ja aitab need pered vaesusest välja või leevendab nende olukorda? Kas see summa ei oleks võinud olla hoopis teistsugune, kas

või 57 eurot, kui pere elab allpool suhtelise vaesuse piiri?

Urve Palo

Aitäh, hea küsija! Minule on jäänud täiesti arusaamatuks peaministri väide, et 80% Eesti lastest ei vaja toetamist. Kust võtab peaminister julguse midagi sellist väita? Enne siin küsiti vist Mare Ainsaarelt, kas meie valitsus võtab arvesse teadlaste soovitusi. Mare vastas väga viisakalt, et uurimusi tellitakse, aga vahel võiks teadlaste arvamustega rohkem arvestada. See näitab selgelt, et riik küll tellib uuringuid ja maksab nende eest palju raha, aga tulemusi ei kasuta. Mõttekäik on umbes selline, et tulemus oli vale, kuna ei läinud minu arvamusega kokku. Uurige uuesti! Niimoodi ei saa riiki juhtida. Praegu ei toeta me ju isegi neid 20% lastest, kelle kohta peaminister ei tea kust lambist võetuna arvas, et neid peaks toetama. Me toetame ainult 9% lastest, neid, kes on peres kolmandad või järgmised lapsed. Kui vajaduspõhist lapsetoetust välja töötati, siis hinnati, et vajadus selle toetuse järele on 30 000 perel, aga seda toetust saab praegu ainult *circa* 3000 peret. See näitab, et selle toetuse suurus on väga väike ja selle taotlemine ebamugav. Inimene peab käima oma vaesust iga kolme kuu tagant tõestamas, aga inimestele on alandav n-õ vaesustoetust saada. Ma olen veendunud, et riik peab tegema kõik selleks, et ennetada lastega perede vaesusesse langemist, siis me võime ka loota, et sünnib rohkem lapsi. Kui on siiski juhtunud, et pere elab vaesuses, siis peaks maksma toimetulekutoetust. Me peaksi-me ka selle toetuse üle vaatama, sest see on liiga väikene.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Tarmo Tamm, teine küsimus!

Tarmo Tamm

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud ettekandja, täna hea ettekande eest! Mind huvitavad need küsimused, mis puudutavad kohalike omavalitsusi. Eelnevad ettekandjad soovitasid ka lasteaias pakkuda tasuta toitu. 91% küsitlusele vastanutest on arvanud, et ka lasteaias võiks olla tasuta toitlustamine. Nagu me kuulsime, ei pane paljud vanemad lapsi laste-aeda, sest selleks ei jätku raha. Lasteaias on ju topeltkulu, nii kohamaks kui ka tasu toidu eest.

Lisaks sellele on lasteaiakohti puudu. Kuidas saaks selle probleemi ära lahendada? Riik ütleb, et see on kohaliku omavalitsuse probleem ja omavalitsus lahendagu see ära, riik selle jaoks lisameetmeid ei võta. Urve, mis sa arvad, kuidas võiks selle probleemi ära lahendada? See ei peaks Eesti riigile üle jõu käima.

Urve Palo

Aitäh, hea küsija! Mis puudutab seda, et osa lastevanemaid, kellel on väike sissetulek, ei pane last lasteaeda sellepärast, et nad ei suuda kohamaksu või toiduraha maksta, siis see on tõsine küsimus. Seda on omavalitsused erinevalt lahendanud. Ma tean, et Viimsis, kus ma ise olen olnud abivallavanemana tööl ja kus on sotsiaaldemokraadid võimul, me kehtestasime sellise meetme, et vähekindlustatud pered saavad lasteaiakoha ja -toidu tasuta. Selliseid peresid oli igal aastal ja on ka tänava 50 ringis. Aga selge on, et omavalitsuse rahakott on väga õhuke. Omavalitsuse raha on ju järjest vähenenud, aga kohustusi on riik juurde andnud. Näiteks hakkas siis, kui ma rahvastikuminister olin, väga kenasti tööle lasteaedade programm. See töö on tehtud, on selgeks saanud probleemid, koostatud nimekiri ning rahastamise ja lasteaedade ehitamise järjestus – see kõik on olemas, oleks ainult vaja sinna rahastus taha panna. Me mõtlesime neli-viis aastat tagasi, et riigil oleks vaja sinna eraldada 10 miljonit eurot aastas, tol korral oli see muidugi 150 miljonit krooni aastas. See on naeruväärne summa. Kui igal aastal oleks selleks eraldatud 150 miljonit krooni, siis oleks lasteaiakohtade nappus nelja aastaga kadunud. Nüüd ei leita 10 miljonit eurot. See näitab tahtmist, see ei ole rahaküsimus. Ometi näitavad kõik uuringud ja teiste riikide kogemused, et nendes riikides, kus naiste tööhõive on kõrgem, sünnib ühe naise kohta rohkem lapsi. Meie käitumine sarnaneb inimeste käitumisega Põhjamaades. Meie naised on samuti väga haritud ja tahavad tööl käia. Uuringud näitavad, et kui esimese lapse lasteaeda panekuga saadakse halbu kogemusi, siis on väiksem tõenäosus, et teine või kolmas laps üldse sünnib. See on väga oluline. Riik saaks siin väikese rahaga väga lihtsalt omavalitsustele appi tulla. Mida sotsiaaldemokraadid on veel mõelnud, kuidas võiks omavalitsustel vabaneda rohkem ressursse lasteaedade jaoks? Näiteks võiks lasteaiadõpetajate

palga maksta riigieelarvest. See välistaks, et õpetajate palgad piirkonniti erinevad, sest sellised erinevused ei ole õiglased. Sellest muudatusest tulenevad ressursid võiks suunata lasteaedade ehitusse ja nende toimimisse.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Neeme Suur, teine küsimus!

Neeme Suur

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud ettekandja! Eile ütles regionaalminister, et ministri ametikoha loomine ja olemasolu sõltub selle valdkonna probleemide olulisusest ja päevakajalisusest. Ma olen veendunud, et regionaalpoliitika on oluline ja päevakajaline ning regionaalministri koht peaks valitsuskabinetis kindlasti olema. Mis sa arvad, kas rahvastiku probleemid, mida me täna siin juba tükk aega ja väga süvenenult käsitleme, on nii olulised, et valitsuskabinetis peaks olema rahvastikuminister?

Urve Palo

Ma olen veendunud, et peaks olema, sest lõppude lõpuks ei ole mitte midagi tähtsat. Ka meie põhiseadus sätestab, et eesti keele, meele ja rahvuse säilimine on kõige tähtsam. Rahvastiku sünnikäitumine puudutab väga palju valdkondi ja eri ministereeriumide tegevust (Haridus- ja Teadusministeerium, Sotsiaalministeerium, isegi Justiitsministeerium ja Kaitseministeerium). Valitsuskabinetis peaks olema inimene, kes hoiab sellel valdkonnal silma peal, üks minister, kelle kätte see info kokku jookseb. Tema annab ka suuniseid, näiteks et ühe või teise seaduse juures peab sotsiaalminister või kaitseminister arvestama, et see mõjub sündimusele nii või naa. Me teame, mis juhtub, kui ei ole selget vastutajat, kes teemat koos hoiab. Nii on igas ettevõttes: kui ei ole vastutajat, siis ei ole ka tulemust oodata. Rahvastikuministri koht kaotati ära lootuses, et kui ei ole inimest, siis ei ole ka probleemi. See iseloomustab jälle meie riigi mõtlemist. Ma ei räägi seda sellepärast, et mina ise selle koha peal enam ei ole. See ei ole oluline, oluline on, et see teema oleks kogu aeg valitsuse laual ja oleks olemas minister, kes mõnikord, piltlikult öeldes, lööks rusika laua peale ja ütleks, et näiteks lapsetoetust tuleb tõsta või lasteaiaprogramm taastada või on vaja rohkem tähele-

panu pöörata aidiennetusele või mis tahes rahvastikukäitumist mõjutavale tegevusele.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Aivar Sõerd!

Aivar Sõerd

Aitäh, austatud esimees! Austatud ettekandja! Te oma ettekandes ütlesite, et tegite riigieelarve seaduse eelnõu menetlemise ajal ettepaneku tõsta aastast 2015 tulumaksumäära ja suunata sellest saadav raha, 70 miljonit eurot, lapsetoetuse suurendamiseks. Riigieelarve seaduse eelnõu menetlemise ajal tegi teie fraktsioon rahanduskomisjonis ettepaneku suurendada järgmisel kolmel aastal tulumaksu vaba miinimumi. Juba teisel aastal pärast suurendamist oleks selle muudatuse maksumus olnud 95 miljonit eurot. Katteallikana nägite ette sellesama tulumaksumäära 1%-lise tõstmise. Kas teil on neid kohti, kuhu tulumaksumäära tõstmise eest saadavat lisaraha suunata, ainult kaks või on neid rohkem?

Urve Palo

Mina räägin väga konkreetsest ettepanekust, mis sai tehtud napilt paar nädalat tagasi, kui olid ööistungid. Meil oli väga konkreetne ettepanek, mitte nii, nagu teie ütlesite, et tõsta aastal 2015 tulumaksu, vaid meie ettepanek oli mitte langetada tulumaksumäära 1% ja sealt vabanevad vahendid suunata peretoetuste tõuks. See on sotsiaaldemokraatide viimane ettepanek, mis on siia maani laua peal.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Jaan Õunapuu!

Jaan Õunapuu

Aitäh, proua esimees! Austatud Urve, ma tänan sind ja kaht eelnevat ettekandjat väga asjalike ja heade ettekannete ning küsimuste heade vastuste andmise eest! Minu küsimus põhineb sellel palju vaieldud ideoloogilisel või poliitilisel vastasseisul: mis on universaalsed lapsetoetused ja mis vajaduspõhised lapsetoetused, millest räägib koalitsioon? Võib-olla sa siin saalis veel enne jõule tuletad meile kõigile meelde, kuidas on see süsteem korraldatud meie naaberriikides, kuidas see toimib Lätis ja Leedus, kuidas Soomes ja Skandinaavia riikides? Räägi natuke sellest.

Urve Palo

Aitäh, hea küsija! Mul on siin kaasas isegi tabel nendest riikidest, kellest võiks eeskujul võtta, sest sündimus on seal palju suurem kui Eestis. Ma võin järele vaadata. Näiteks on Rootsis universaalse lapsetoetuse määr esimese lapse kohta 109 eurot, teise lapse puhul lisandub sellele 16 eurot, kolmanda lapse puhul 47 eurot jne. Taanis on kuni kaheaastase lapse universaalne toetus 190 eurot, 3–6-aastase lapse toetus 150 eurot ja 7–17-aastase lapse toetus 118 eurot. Iirimaa on esimese ja teise lapse toetus 150 eurot, kolme ja järgmise lapse toetus 187 eurot. Meie aga räägime siin 48 eurost lapse kohta! Prantsusmaal on teise lapse toetus 123 eurot, kolmanda lapse toetus 282 eurot jne. Soome on meie kõige lähem naaber. Esimese lapse toetus on seal 100 eurot, teise lapse toetus 110 eurot, kolmanda lapse toetus 141 eurot ja see tõuseb edasi. Selgelt on näha, et nendes riikides, kus on suurem sündimus, on universaalsed lapsetoetused arvestatava suurusega. Ma väidan, et kui Eestis oleks lapsetoetus selline, nagu lastevanemad ootavad – kolm korda kõrgem ehk *circa* 60 eurot lapse kohta –, siis me kuuleksime vähem seda juttu, et see toetus pole oluline ja seda pole vaja. Niikaua, kui see toetus on väga väike, lausa marginaalne, niikaua ka räägitakse, et võib-olla ei ole seda vajagi. Aga kui see toetus on juba arvestatava suurusega ja pere tunneb seda oma rahakotis, siis ka arusaam selle vajalikkusest kohe kasvab. Keegi võib hakata ütleva, et meie ei saa maksta nii suuri toetusi, nagu ma siin ette lugesin. Tõsi. Seda sotsiaaldemokraadid ka ei oota, vaid me räägime näiteks kahe lapselise pere puhul *circa* 60 lisaeurost. Veel kord ütlen, et kui meile eeskujuks olevates riikides panustatakse igal aastal 3% SKT-st pere heaolusse, siis võiksime meiega endale sama eesmärgi võtta. Rahasummad on teised, aga eesmärk seesama.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Väino Linde!

Väino Linde

Aitäh, hea istungi juhataja! Hea ettekandja, tänan ettekande eest! Aga erinevalt paljudest eelküsijatest arvan ma siiski seda, et täna on siin peretoetuste teemal juba peaaegu mitu tundi käinud üks pikk vingumine ja ainult

vigade otsimine. Kuid tegemist on ikkagi viimase jõulueelse Riigikogu istungiga. Jõulud peaksid olema vastastikuse mõistmise aeg ka koalitsioonile ja opositsioonile. Hea ettekandja, kas sa saad Eestis kehtiva peretoetuste süsteemi kohta enda arvates üldse midagi positiivset välja tuua?

Urve Palo

Aitäh! Ma pean õigeks seda, et meil on vanemahüvitis. Olen nõus eelnevate ettekandjatega, et selle maksmise printsiipe võiks üle vaadata. Minule meeldiks, kui see süsteem oleks näiteks paindlikum ema ja isa suhtes jne. Aga printsiip kui selline, et vanemahüvitis kehtib, on väga hea. See peaks kindlasti jätkuma. Riik toetab lapse sündi sünnitoetusega – ka see on väga hea. Mulle meeldib, et selle aasta algusest taastati isapuhkus, mis vahepeal kaotati, ehk võimalus võtta kahe kuu jooksul lapse sünni eel või järel tasustatud puhkust. See on positiivne. Kindlasti ei ole ju halb see, et alates pere kolmandast lapsest on toetus suurem. Aga kordan veel, et on väga oluline, et me hakkaksime toetama ka esimest ja teist last, sest muidu enamik peresid kolmanda lapseni lihtsalt ei jõua. Sa ei saa kolmandat last sünnitada, kui esimene ja teine laps on sünnitamata. Me peame hakkama toetamisega varem peale. Ma arvan, et ma andsin teile vastuse.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Urve Palo! Kuna ettekandjale ettenähtud aeg on läbi, siis ma küsin, kas soovitakse läbirääkimisi pidada. Ilmselt soovitakse väga. Palun alustage, Heljo Pikhof Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioonist!

Heljo Pikhof

Austatud juhataja! Head kolleegid! Suur tänu eelkõnelejatele! Mina nende juttu küll vingumiseks ei pea, see jutt oli tõesti asjakohane ja ettekanded olid väga põhjalikud.

Sõnades, st kõiksugu arengukavades, ootab valitsus aastaks 2015 sündimuskordaja tase miks 1,71. Kurb tõsiasi on aga see, et kui aastal 2010 sündis viljakas eas naise kohta statistiliselt 1,64 last, siis aastal 2012 kõigest 1,58 last. Mis tahes sotsiaalpoliitilisi meetmeid me ka ei võtaks, kannapööret sündimuses see veel ei tööta, liiati peaks selleks, et rahvastik end taastoodaks, sündimuskordaja olema 2,1. Sa-

mas ei kesta riik kuigi kaua, kui lapsi ei sünni. Lootust ei sisenda ka see, et naiste vanus esimese lapse sünnitamise ajal on tõusnud. Kui naised lükkavad lapse saamise soovi hilisemasse ikka ja kui ka hiljem nende kindlustunne ei kasva, siis jäävadki lapsed sündimata. Tagajärg on see, et Eesti riik ning eesti keel ja kultuur liiguvad kiiresti loojangu poole. Nagu eelkõnelejad juba rääkisid, ongi praegu Eesti kõige põletavam mure see, et perre jääb sündimata isegi esimene laps. Kui vaatame rahvastikuteadlaste tehtud graafikuid, siis näeme, et esiklapse sündimuskõver on kolme viimase aastaga sattunud vaat et vabalangusesse.

Kolleeg Urve Palo loetles terve hulga lastega perede toetamise meetmeid, mis kärpimistuhinas kaotatud on, samas pole midagi käegakatsutavat juurde tulnud peredele, kus kasvab üks-kaks last. Ega seegi pere suurendamisele mõtlema pane.

See, et mullu sündis tunamullusega võrreldes üle 650 lapse vähem, on eriti kahetsusväärne tõsiasi taustal, et sünnitusealiste naiste arv on meil praegu tipus. Demograafilised protsessid on ju pika vinnaga ja mõne järgneva aasta jooksul väheneb sünnitusikka jõudvate noorte naiste põlvkond suuresti. Seega on ees veel palju halvemad ajad.

Meil on olemas pädevad uuringud selle kohta, miks jääb meil palju lapsi sündimata. On ju põlvkondade jooksul Eesti peres valitsenud kahe-kolme lapse saamise soov. Peamised põhjused, miks see soov realiseerimata jääb, võib reastada nõnda: riigi ebapiisav materiaalne toetus, kasinad lastehoiuvõimalused ning kartus, et ei suudeta anda lastele head ja ajakohast haridust. Valitsuselegi on see kõik hästi teada. Tunamullu valmis Sotsiaalministeeriumis "Laste ja perede arengukava 2012–2020". Naised ei sünnita ju riigile, lapsed sünnivad siis, kui ema ja isa on selleks valmis. Kui puudub kindlustunne, et raskes olukorras võib loota riigi toele, siis on see paraku liiga sageli kaalukeel, miks pere otsustab piirduda ühe lapsega või jäävad lapsed hoopis sündimata.

Ainult väikelapse toetamisele keskendumine ei anna soovitud tulemusi. Ka need lapsed ja noored, kes Eestimaal juba sirgumas, tuleb ju inimeseks kasvatada. Iga väikseimgi samm, mille saaksime praegu astuda, et toetada puudust kannatavaid noori, mille ometi aga astu-

mata jätame, pärsib laste arenguvõimalusi ja tulevikuperspektiive. Kolm ja pool aastat tagasi rõhutasid sotsiaaldemokraadid seda siinsamas Riigikogus, kui me tõime laste vaesuse leevendamise meetmed siia arutelule olulise tähtsusega riikliku küsimusena. Kui lapse loomulikku arengusse jääb kas või ühe õppeveerandi pikkune arenguauk, aastast-paarist rääkimata, siis halvab see noore inimese arengut ja võib jätta terveks eluks tema hinge ravimatuid haavu.

Palun kolm minutit juurde!

Esimees Ene Ergma

Kolm minutit.

Heljo Pikhof

On ju laste ja perede arengukavas sõnaselgelt öeldud, et iga sent, mis me praegu lastesse panustame, toob meile hiljem kasu inimeste parema tervise ja hariduse ning lõppkokkuvõttes ka majanduse arengu kujul. Jah, meil on olemas riiklik sünnitoetus ja poolteist aastat makstakse vanemahüvitist, pärast seda on riigi tugi aga pelgalt marginaalne. Ometi kasvavad lapse sirdudes ka tema heaks tehtavad kulutused. Arengukava soovib panustada ennekõike lapse kasvamist toetava keskkonna loomisesse, mis hõlmab senisest paindlikumaid tööturumeetmeid, paremaid pereelu ja töö ühitamise võimalusi ning uute lasteaiakohtade loomist. Paber on, aga tegusid ei ole. Arengukava, aga ka Euroopa uuringud ja Põhjamaade kogemused kõnelevad sellest, et sünnimus on suhteliselt suur ja laste vaesust esineb vähe just neis riikides, kus kõigile makstakse ühtviisi ja tuntava suurusega peretoetusi ning riik teeb kõik, mis suudab, et lastega pere ei langeks vaesusesse, ning pakub lastele teenuseid (lasteaed, tasuta huviharidus ja kooliharidus, koolitransport jne). Kõik see aitab vanematel ühitada pereelu ja tööd ning annab selge signaali, et iga laps on tähtis.

Sotsiaaldemokraatide korduvad ettepanekud on teada: kolmekordistada esimese ja teise lapse lapsetoetus, kindlustada lasteaiakoht või muu sobiv lastehoid igale lapsele ja tagada tõeliselt tasuta haridus gümnaasiumi lõpuni. Vanemahüvitist, toda meie ainukest peretoetust, mis tuntavat tuge pakub, tuleks senisest paindlikumalt kasutada, kas või jaokaupa ja kuni lapse 18-aastaseks saamiseni.

Kahjuks ei too ka tänavune aasta meie peredele midagi rõõmustavat. Lapsetoetused ei tõuse juba kümnendat aastat järjest, ma pean silmas pere esimese ja teise lapse toetamist. Ärgem siis küsigem, miks sünnimus nii väike on, miks hoogustub väljaränne ja äraminejate seas on ülekaalus just noored, nooremas tööeas ehk lapsesaamise eas inimesed. 2012. aasta seisuga õpib, töötab ja maksab välismaal makse 83 000 Eesti kodanikku. Järelikult on kusa-gil mujal rohkem sotsiaalset kindlustunnet, seal lähevad meie lapsed rohkem korda kui meie omal maal. Seega, kui me jätkame sisetühjade loosungitega vehkimist ega võta aega viitmata oma perepoliitikaga midagi kardinaalset ette, võime hakata oma rahvale kohe hingkella lööma. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Rein Aidma! Kaheksa minutit.

Rein Aidma

Lugupeetud Riigikogu esimees! Head kolleegid! Need viimased, pessimismist kantud sõnavõttud ei sisendanud erilist optimismi. Kahjuks peab seda tõdema. Eesti rahvast saab ainult siis kasvava rahvaarvuga rahvas, kui inimesed soovivad hea meelega lapsi saada ja neid kasvatada. Seetõttu on Reformierakonna eesmärk teha Eestist peresõbralik riik, kus eluväärtusi kannavad edasi terved ja aktiivsed eakad ning igasse päeva toovad rõõmu õnnelikud lapsed. Seaduse järgi vanem küll peab oma lapse eest hoolitsema ja teda kasvatama, kuid eelkõige peaks lapse kasvatamine olema maailma parim töö ja tegevus.

Praegune peretoetuste süsteem toimib, kuid me tõdesime juba aastaid tagasi, et süsteem tuleb muuta vajaduspõhisemaks. Lastele täisväärtusliku ja aktiivse elu tagamiseks peab peretoetuste maksmisel kehtima põhimõte, et toetame rohkem neid, kes reaalselt abi enam vajavad, ja neid, kel on rohkem lapsi. See ei tähenda universaalsete toetuste kaotamist. Vajaduspõhise lähenemise all peetakse silmas eeskätt toetuste suunamist suuremas vaesusris-kis olevatele peretüüpidele. Selle rõhuasetusega järgime ka OECD soovitusi, et Eesti peaks lisaks universaalsetele peretoetustele arendama ka sissetulekust sõltuvaid toetusi ja suurematele peredele suunatud toetusi, mis on

mõeldud just kõige suuremas vaesuses elavatele lastele.

Lapsetoetuste reformiga suurendatakse suhtelises vaesuses elava lastega pere lapsetoetust, see suureneb senisest 19,8 eurost kahekordseks ehk 38,36 euron, kahe lapsega perel suureneb toetus aga 76,72 euron kuus. Jah, neil juhtudel tuleb toetuse saamiseks küll esitada avaldus kohaliku omavalitsuse sotsiaaltöötajale. Aga lisaks suureneb kõigi kolme ja enama lapsega perede lapsetoetus senisest 57,54 eurost 95,9 euron. Kolmikute sünnitoetus suureneb rohkem kui kolmekordseks ehk 3000 euron. Toimetulekutoetuse arvutamisel lisanduvad lapsetoetusi arvesse ei võeta. Alates 1. jaanuarist taastus tasuline isapuhkus. Isal on õigus saada kümme tööpäeva puhkust kahe kuu jooksul enne arsti või ämmaemanda määratud eeldatavat sünnituse tähtpäeva ja kahe kuu jooksul pärast lapse sündi. Isapuhkust tasustatakse töötaja keskmise töötasu alusel, kuid mitte rohkem kui kolmekordse Eesti keskmise brutopalgaga määras.

Peretoetuste maksmise põhieesmärk paljudes riikides on alati olnud vähendada laste vaesust ja ennetada vaesusesse langemist. Enamikus riikides on lisaks universaalsele lapsetoetusele kasutusel mitmesugused lisatoetused, mille määramisel võetakse arvesse ka pere sissetulekut. Näiteks sõltub lapsetoetuse suurus osaliselt pere sissetulekust Küprosel, Tšehhis, Itaalias, Leedus, Maltal, Poolas, Islandil, Portugalil, Sloveenias ja Hispaanias.

Strateegia "Eesti 2020" eesmärk on vähendada suhtelises vaesuses elavate elanike osakaalu. Suhtelise vaesuse määra alandamine on ka üks strateegia "Euroopa 2020" vaesuse ja tõrjutuse eesmärgi komponente. Laste suhtelise vaesuse määr on üks strateegia "Euroopa 2020" hindamisraamistikus kasutatav indikaator. Sellest tulenevalt on vajaduspõhise lapsetoetuse arvestamisel sissetulekupiiri aluseks võetud rahvusvahelisel meetodikal põhinev suhtelise vaesuse piir. Statistikaameti viimaste, 2011. aasta andmete kohaselt elas kuni 17-aastastest lastest allpool suhtelise vaesuse piiri 17%. Jah, hinnanguliselt on see 48 000 alla 18-aastast last. Statistikaameti andmed näitavad, et kolme lapsega paaride suhtelise vaesuse määr on kõige kõrgem, seepärast toetabki riik just lasterikkaid peresid ja neid, kes abi kõige enam vajavad. Samuti tuleb toetada

peresid, kus on üks või kaks last ja kes elavad alla suhtelise vaesuse piiri. Nemat saavad ka vajaduspõhiseid peretoetusi. Selle tegevuse tulemus on, et kui 2004. aastal olid laste suhtelise ja absoluutse vaesuse määrad 23% ja 20,7%, siis aastal 2011 olid need, nagu öeldud, 17% ja 9,4%.

Veel kord ütlen, et riik peab oluliseks toetada neid peresid, kellele on rohkem abi vaja, ja neid, kellel on rohkem lapsi. Olgu lisatud seegi, et Euroopa Komisjon peab lastega perede toetamisel väga oluliseks kombineeritud toetuste ja hüvitiste meetmeid ehk kõige efektiivsem on universaalsete ja vajaduspõhiste toetuste koosmõju. Nii meil Eestis praegu ongi. Oktoobris 2013 sai vajaduspõhist peretoetust üle 3200 pere ja suuremat lapsetoetust saab igal kuul üle 22 000 lapse, kes elavad suuremates peredes.

Edasi loen ette tsitaadi kahe lapse ema artiklist: "Olen veendunud, et riik on mõtteviisi muutusega õigel teel – suunata lisavahendeid just abivajajatele. Tähtis on, et toetus oleks efektiivne ja mõtestatud. Tänuks ja abiks Eesti positiivse iibe nimel. Eman olen rahul, et abi läheb sinna, kus seda kõige rohkem vajatakse ja tunnen heameelt, et 2015. aastal suurenevad toetuste määrad veelgi."

Riikides, kus on palju töötavaid naisi, on ka suur sündimus. See on tõesti nii. Meil on hästi töötav vanemahüvitis ning arenev ja täienev peretoetuste süsteem. Nüüd on kõige keerulisem ülesanne lasteaiakohtade tagamine. Siin peame leidma avaliku sektoriga ühised lahendused. Me hoiatame pöördvõrdelise sõltuvuse eest: mida vähem me torgime olemasolevate ja arendatavate peretoetuste mõju sündimusele ja laste heolule, seda rohkem lapsi Eestis sünnib. Ma tänan tähelepanu eest!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Ma palun Riigikogu kõnetooli Margus Tsahkna!

Margus Tsahkna

Head kolleegid! Ma tean, et kõik ootavad kannatamatult jõuluvana, aga tegu on nii olulise teemaga, et IRL-i fraktsiooni nimel ja ka sotsiaalkomisjoni esimehena ütlen ma mõned mõtted. Luban, et ei tee väga pikalt. Ma kõigepealt tänan Mare Ainsaart ja Marge Unti ettekannete eest, mis põhinesid eelkõige uuringu-

tel ja teaduslikel andmetel! Mul on aga kahju, et nii tähtsat küsimust kasutavad sotsiaal-demokraadid ära pigem poliitilise võitluse, mitte sisuliste ettepanekute tegemise jaoks.

Ma kindlasti ei ütle, et lapsetoetusi ei ole vaja tõsta. Kindlasti on lapsetoetusi vaja tõsta, sellega on ilmselt kõik siin nõus. Kuid laste- ja perepoliitika ei tähenda mitte ainult esimese ja teise lapse toetuse kolmekordistamist, vaid ka palju-palju muud, lisaks sellele, mida me just siit kõnepuldist kuulsime.

Kõigepealt tahan ühe asja ära õiendada. Nimelt, nendel süüdistustel, mida on koalitsioonile esitatud, nagu me sooviksime universaalse lapsetoetuse ära kaotada, ei ole mingit alust. Nii nagu minu koalitsioonipartner Rein Aidma eelnevalt kõnetoolis ütles, meil ei ole mitte mingit plaani ära kaotada olemasolevaid universaalseid lapsetoetusi. Need süüdistused kõlavad umbes samamoodi, kui meie hakkasime süüdistama sotsiaaldemokraate selles, et kui nad kritiseerivad vanemahüvitise süsteemi, siis nad tahavad seda ära kaotada. Ma arvan, et sellisel tasemel ei ole mõtet enam diskussiooni pidada. See külvab hirmu ja tekitab ebastabiilsust just nimelt nende inimeste seas, kes tahavad lapsi saada ja on otsustanud seda teha. Ebastabiilsus ja ebatäpne informatsioon riigi võetavate meetmete kohta kindlasti mõjutab tugevalt inimeste otsust, kas üldse lapsi saada.

Siin on olnud juttu visioonist. Oluline info, mis siin täna toodi, on see, et sünditusealiste naiste arv on tulevikus järjest väiksem ja väiksem. See on sõnum selle kohta, et see aken, mille abil me loomulikult teel saaksime oma rahvaarvu suurendada, lähimate aastate jooksul sulgub. See aken on aga avatud 7–10 aastat. Ma arvan, et sellest lähtudes me peamegi konsensuse leidma ja tegutsema, et me riigi meetmetega toetaksime perede otsust lapsi saada.

Uuringutest, millest siin räägiti, tuli laias laastus välja, et otsus saada esimene ja isegi ka teine laps ei ole niivõrd tugevalt seotud pere majandusliku olukorraga. Pigem on see otsus isiklik, see on seotud hirmude, lootuste ja ootustega, aga ka karjäärikäsimustega.

Kindlasti on oluline teema, mida siin ka rõhutati, lastehoiu- ja lasteaiakohtade olemasolu. Riik ja valitsus on järgmisest eurorahast ette näinud, et tehakse investeeringud tuhande lasteaiakoha jaoks. Seda teeb just nimelt riik

koos omavalitsustega. Ma loodan, et lähiaastatel saab ka lastehoiu- ja lasteaiakohtade probleem lahendatud. See ei ole üle-eestiline probleem, vaid see puudutab eelkõige Tallinna ja Tallinna ümbrust, Tartut ning Pärnut ja Pärnu ümbrust. See on üks meede, mille me oleme ette valmistanud.

On välja tulnud, et kui pere hakkab otsustama, kas saada ka kolmas või neljas laps, siis see otsus on väga tugevalt seotud majanduslike, rahaliste küsimustega. Seetõttu ongi alates 2015. aastast universaalne, kõigile lastele mõeldud lapsetoetus tõstetud pea 100 eurole kuus. Seda on ka see Riigikogu siin saalis otsustanud. Lisaks on loodud vajaduspõhine lapsetoetus. Ma arvan, et seda ei tasu alavääristada. See on oma arengu alguses, sinna lisatakse igal aastal raha ja muudetakse seda süsteemi paindlikumaks.

Ei tasu alavääristada neid samme, mida me siin saalis oleme kõik viimasel ajal koos teinud. Vahel jääb kõlama, justkui me ei oleks midagi teinud. Aga näiteks isapuhkus on selle aasta algusest taastatud.

Palun lisaiega!

Aseesimees Jüri Ratas

Kolm minutit juurde.

Margus Tsahkna

Me oleme kehtestanud vanemapensionisüsteemi, et muuta lapsi kasvatavate inimeste ja lasteta inimeste olukorda tulevikus, kui nad hakkavad pensioni saama, võrdsemaks. Ka Saksamaa oma uues koalitsioonilepingus näeb ette vanemapensionide rakendamise. See on suuresti Eesti eeskujul tehtud.

Ma tahan kokku võttes öelda, et uuringute järgi otsustades tahavad Eesti naised lapsi saada. Nad ei taha saada mitte ainult ühte last, vaid tahavad saada kaks või kolm last. See on hea uudis. Meie ülesanne siin saalis on poliitilise kemplemise asemel koos anda edasi kindel sõnum, et me tegeleme laste- ja perepoliitikaga ning julgustame perekondi lapsi saama ja toetame neid laste kasvatamisel. Me peame vaatama, kuidas vältida praegust olukorda, kus siis, kui perre sünnib kolmas laps, langeb pere allapoole vaesuspiiri, hoolimata sellest, et mõlemad vanemad töötavad. See on Eesti riigi häbiplekk. Me peame selle olukorra likvideerima ja andma naistele julgust, et nad

saaksid tulevikus oma unistuse lapse saamisest täide viia. Selle vahe, mis on soovide ja reaalsuse vahel, peame meie siin poliitika abil kaotama.

Lõpetuseks tahan öelda, et mõelgem suurelt. Ei ole vaja selle teema ümber nii kõvasti kembelda ega saata välja ebastabiilsust tekitavaid sõnumeid, mis ei vasta ka tõe. Ei ole vaja valetada suure suuga selle nimel, et tekitada konflikte ja saada rohkem hääli, vaid tuleb selle kõige tähtsama probleemiga koos tegelda. Arutame, mis on meie võimalused ja mis on võimalikud meetmed. Vabariigi Valitsus on andnud lubaduse, et järgmise aasta alguses tuleb välja kaua oodatud peretoetuste ja -teenuste roheline raamat, kus komplekselt on kirjeldatud meetmeid ja nende mõju. Ma loodan, et me saame juba selle koosseisu ajal perepoliitikas tehtavaid samme arutada.

Ma soovin kõigile ilusaid ja rahulikke jõulupühi! Kasutage seda aega, kellel on võimalust, ka Eesti rahva heaolu suurendamise heaks! Suur tänu!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Palun Riigikogu kõnetooli Olga Sõtniku! Kaheksa minutit.

Olga Sõtnik

Lugupeetud istungi juhataja! Head kolleegid! Täna arutasime siin olulise tähtsusega riikliku küsimusena väga elulist ja olulist teemat. Riigi funktsioneerimise seisukohast on ülioluline, kui palju lapsi sünnib ja kui kõrge või madal on sündimuse määr. Sellest sõltub, kui palju meil on tulevikus maksumaksjaid, heaolu loojaid, ning kui jätkusuutlikud on Eesti riik ja rahvas.

Me seisame kolme tõsise demograafilise probleemi ees. Esiteks, fertiilses eas olevate naiste arv väheneb. Mõne aasta pärast on fertiilses eas need naised, kes sündisid 1990. aastatel, ja neid naisi on peaaegu kaks korda vähem kui 1970.–1980. aastatel sündinud naisi.

Teine suur probleem on see, et summaarne sündimuskordaja ehk see, kui palju lapsi üks naine elu jooksul saab, on meil üks madalmaid Euroopa Liidus. Rahvastiku taastootmiseks on vaja, et see näitaja oleks üle 2. Me ei ole muidugi selle probleemiga üksi, ka väga paljud teised Euroopa Liidu riigid puutuvad sellega kokku. Aga on ka erandeid, näiteks

Island, Iirimaa, Prantsusmaa ja Türgi, kus see kordaja on üle 2. Me võiksime nendelt üht-teist õppida.

Kolmas suur probleem on noorte naiste väljaränne. Viimaste aastatega on hüppeliselt kasvanud Eestist lahkunud sünnituseas olevate naiste arv, eriti suur väljaränne on olnud vanusegrupis 24–34 eluaastat. Selles ei ole midagi halba, et inimesed mujale lähevad, et saada head haridust ning töö- ja elukogemusi. Aga probleem on selles, et need naised enam tagasi ei tule, sest meie ühiskondlik korraldus, üldise turvatunde vähesus ja ühiskonna heaolu madal tase seda ei soodusta. Samuti mängib suurt rolli see, et Eesti meeste haridustase on madalam kui Eesti naiste oma ehk naistel ei ole kodumaal võimalik leida võrdväärset partnerit.

Kõik need kolm probleemi on väga kompleksed ja keerulised. Lihtsaid lahendusi ei ole. Aga kui me praegu mitte midagi ette ei võta, siis midagi ka ei juhtu ja meie rahvaarvu vähenemine jätkub. Me peame rohkem mõtlema sellistele probleemidele, millele meile ei meeldi mõelda, näiteks sisserändepoliitikale. Me peame mõtlema ka sellele, kuidas tõsta heaolu üldist taset, kuidas tõsta palku ja ühtlustada nende tase Euroopa Liidu tasemega. Riiklikul tasandil tuleb meil rohkem tegelda paindlike pereelu ja töö ühitamise meetmetega. See tähendab ka lastehoiuteenuste paremat korraldamist, sest me teame, et lasteaiakohti kõikidele lastele, eriti väikelastele, ei jätku. Me peame rohkem mõtlema sellele, kuidas võimaldada naistel töötada osalise tööajaga või kasutada kaugtööd.

Veel üks põhjus, miks perekonnad jäävad tihti kas üldse lasteta või piirduakse ainult ühe lapsega, on preevängivald. Kui naine (üldjuhul on see just naine) on koduvägivalla ohver, siis ta ei tunne ennast turvaliselt. Miks ta peaks siis tahtma lapsi saada, kui saab ise iga päev peksta? Tuleb luua laialdane ning kõigile abivajajatele kättesaadav kriisiabi, nõustamist ja teraapiat pakkuv tugistruktuur.

Laste heaolu silmas pidades tuleb tegelda sellise suure rühmaga nagu üksikvanemad, keda on siin ka täna mainitud. Neid on üle 78 000. Statistikaameti andmete põhjal teame, et üksikvanematest elab suhtelises vaesuses 41% ja absoluutses vaesuses koguni 23%. Väga suur vaesusrisk on ka peredes, kus on rohkem kui kaks last. Enam tuleb tähelepanu

pöörata eri liiki perekondadele: üksikvanematega peredele, lasterohketele peredele ja kasulastega peredele. Tähelepanu tuleb pöörata ka samasoolistele perekondadele, keda meil ei ole palju, aga seaduste lünklikkuse tõttu on sellistes peredes kasvavad lapsed eriti haavatavad. Seda tuvastas ka hiljuti avaldatud Eesti Inimõiguste Keskuse analüüs.

Kui me räägime peretoetustest, siis ma olen nõus ettekandjatega, kes ütlesid, et lapsetoetusi tuleb tõsta. Tegemist ei ole kuluga ega raha lennukist allalooimise, nagu peaminister ükskord ütles, vaid see on investering tulevikku. Ei ole ühtegi tõsiselt võetavat argumenti, miks lapsetoetusi ei saa tõsta või ei peaks tõstma.

Eesti Keskerakond on teinud ettepaneku, kuidas võiks universaalsete lapsetoetuste süsteemi reformida. Me pakume, et aastal 2015 tõuseks teise lapse kohta makstav lapsetoetus praeguselt 19 eurolt 57 eurole, aastal 2016 tõuseks esimese lapse kohta makstav lapsetoetus 38 eurole ja alates aastast 2017 võiks toetuse suurus olla kuuekordne lapsetoetuse määr.

Veel üks toetuse liik, mille eest me oleme seisnud ja mis juurutati just haridusminister Mailis Repsi, meie erakonna liikme eestvedamisel, on koolilõunatoetus. See on püsinud samal tasemel – 78 senti – juba päris pikka aega. Aga selge see, et hinnad on tõusnud ja see toetus ei kata enam vajadusi. Samas teame, et koolilõuna on väga paljude laste ainuke soe toit päevas, seetõttu peaks koolilõunatoetust kasutama ka gümnaasiumiastmes, võib-olla ka lasteaedades.

Oma kõne viimases osas pöördun jõuluvana poole. Loodetavasti on ta juba siin majas ja jälgib meie diskussiooni. Kallis jõuluvana! Ole hea ja anna kõikidele siin saalis olijatele tarkust ja jõudu seljad kokku panna ja hoolimata erakondlikest erimeelsustest lahendada üheskoos need probleemid, millega paljud Eesti lapsed iga päev kokku puutuvad. Anna meile mõistust teha nii, et mitte ükski laps ei peaks kannatama ega puuduses elama, mitte ükski laps ei peaks tühja kõhuga magama minema ning mitte ükski laps ei peaks kannatama vägi-valda ja elama hirmus. Ole hea, tee nii, et kõik lapsed oleksid armastatud, hoolitsetud ja mõistetud! Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Rohkem kõnesoove ei ole, sulgen läbirääkimised. Väga suur tänu Tartu Ülikooli ja Tallinna Ülikooli vanemteaduritele, kõigile ettekandjatele, küsijatele ja loomulikult Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioonile, kes selle olulise tähtsusega riikliku küsimuse algatas!

Arutelu on lõppenud ja viienda päevakorrapunkti käsitlemine samuti.

6. Jõuluvana

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased, me läheme edasi. Mul on suur au paluda siia saali jõuluvana. Sealt ta Riigikogu esimehe kindlal juhutamisel tulebki!

Jõuluvana

Tervist, tervist! Kas siit on vaja edasi minna? Selge. No näe, võta poksikinda seest kodumaist kommi ka. Ole hea! Tubli poiss oled olnud terve selle aasta. Ah meil on juba kiire! No lähme siis! Ma ühelt poksijalt Vitalilt võtsin need kindad ära. Ta ütles, et riputab need varna ja need on mõnusasti üle jäänud.

Kuhu ma nüüd lähen? Ah nii. Kas võib tulla? Siis on küll hea. Noh, Ene, räägi, kuidas sul see aasta läinud on! Igatahes näed sa lõbusam välja kui eelmisel aastal, ma vaatan. (Aplaus.) Ohoh, inimesed on ka siin. Ma vaikselt siis tasapisi tulen. Ma sätin ennast siia kenasti ära, siis ma vaatan teid oma silmaga ikka üle ka. Tere! Kas sina oled see tüdruk, kes kirjutab? Ah sina ei kirjuta! Kes see kirjutab siis? Miks sina ei kirjuta, kas ei ole ideid? Ah nii. Väga hea, siis on mõnus.

Tere, armas rahvas! Tere, tere! Teid on päris palju siia kokku tulnud. Ma astun kõnepulti ka sisse. Sellel aastal lund ei olnud, aga ma tulin ikka oma firma saaniga, sest ei tea, kuidas järgmisel aastal hakkab olema selle firmasaani käibemaksuvärgiga. See on keeruline asi. Ilma lumeta tulin, jalased kulusid peaaegu ära.

Aga mida ma siis terve selle aasta jooksul teid vaadates olen tähele pannud? Muidugi, see tänane teema. Aitäh, Olga, selle sõnavõtu eest! Ma nimelt kogu aeg kuulen, mis Riigikogus toimub. Mul on peaga mingi probleem, mul ei ole tehnilisi abivahendeid tarviski, ma kogu aeg kuulen teid. Ma tahan rääkida just

lastega tegelemisest. Ma tean, et siin oli jutuks see suitsuruumi asi, kas teha sinna lastetuba. Tegelikult, kuigi meil peaaegu kõik lapsed suitsetavad, ei tähenda see, et me peaksime sellega leppima. Vaatame seda ilusat armast saali. Tõesti, lapsed võiksid siin meie juures kogu aeg olla. Sealt ülevalt alla saaks liumäe teha, siia alla võiks panna väikese batuudi, ka liivakasti saaks ehitada. Kui lapsed oleksid kogu aeg meie juures, siis meil oleks see teema ka kogu aeg meeles. Praegu on tihtilugu nõnda, et lapsed tunduvad kuidagi mujal olevat, nad nagu asjasse ei puutu. Aga kui siis, kui käib üks korralik arutelu riigieelarve üle, jookseksid lapsed kogu aeg siin ringi, mõni laps oleks kellegi süles, keegi aitaks mõnel lapsel konstruktorist midagi meisterdada, siis oleks aru saada, et lapsed kuuluvad meie igapäevaelu ja on tähtsad ka. Kas lapsetoetused on suured või väikesed, seda mina ei tea. Üks asi on hästi hea. Nimelt, kui see toetus on nii kaua 19 eurot olnud, siis on see üks kindel asi siin muutlikus maailmas, millele toetuda ja kust saada kindlustunnet. Kui miski siin maailmas on nii täpselt teada, siis selle järgi saavad CERN-i teadlased oma mõõteriistu kalibreerida, sest see asi ei muutu kunagi, siin ei olene midagi temperatuurist ega muudest asjadest.

Teine asi, mis mulle rõõmu on teinud, on see, et te olete omavahel nii sõbralikud. Ühest erakonnast minnakse teise, teisest erakonnast minnakse kolmandasse. Mina näengi vaimusilmas seda, et ükskord on kõik praegu Reformierakonnas olevad inimesed läinud Keskerakonda ja vastupidi. Siis me saaksime üksteisest paremini aru, oskaksime ennast teise inimese olukorda panna. Siis saaks ka Reformierakond Tallinnas võimule ja Keskerakond saaks ometigi olla peaministri partei. Kõik võiksid samamoodi omavahel kohti vahetada. Võiks olla selline rotatsioon välja töötatud, et rahvasaadik on ühe erakonna liige näiteks ühe aasta, siis on ta kohustatud minema teise erakonda, olema seal ühe aasta, ja niimoodi kenasti edasi, kuni ring täis saab.

Sõbrad, mul on mõtteid palju! Rahvas mind parlamenti valinud ei ole ja oma mõtete elluviimiseks mul muid võimalusi ei ole kui teha inimestele lihtsalt rõõmu ja head meelt. Et minu kõne siin praegu ei jääks niisama poolikuks kui näiteks põhikooli- ja gümnaasiumiseadus või mõni ööistung, siis ma alustan

kingituste jagamist. Kas võime panna selle hääletusele? Ei või. Hakkan siis kingitusi jagama. Mul on täna siin väga korralik kott, panin selle kenasti kinni ja nüüd ma ei tea ... Ahah, Eesti Keskerakonna fraktsioonil palun kõige esimesena siia tulla! Kuna ma mikrofoni siin ei näe, siis ole hea, armas laps, tule siia pulti, siis on kenasti kuulda. Küll mina olen seda hetke oodanud!

Viktor Vassiljev

Aitäh, kallis jõuluvana!

Jõuluvana

Palun!

Viktor Vassiljev

Siin ma olen!

Jõuluvana

Jaa-jaa! Tavaliselt järgneb nüüd lõbus tants, luuletus või laul.

Viktor Vassiljev

Ma valin luuletuse, kui tohib.

Jõuluvana

Võib küll, see on tantsust erinev.

Viktor Vassiljev

Kas ma lisaiega võin paluda?

Jõuluvana

Kas kohe alguses?

Viktor Vassiljev

Kes teab, luuletuse esitamine võib pikaks minna. Aga hästi, ma katsun lühidalt teha, kuigi see ei ole alati võimalik. Meil tavaliselt on siin kell ja kella järgi on võimalik sättida. Nii et saame hakkama.

Luuletuse pealkiri on "Jõuluvanale". Luuletus ise kõlab nii:

"Kuuse otsast kukkus käbi,
aasta jälle saanud läbi
ja et meil ei oleks häbi,
arutame aasta läbi.

Aasta tähtsaim tegemine
on eelarve lugemine.

Ainult Ligi, paha-paha,
annab sinna vähe raha.

Lapsetoetused on nirud,

sots neid kõval häälel kirub.
Käibemaks on päevateema,
ajab ärimehed keema.
Otsustati teha tööd
järjest mitu päeva-ööd.
Venitati, hääletati
kõike, mida mäletati.
Öösel lossis hüüdis pasun,
polnud magajatel asu.
Aga keegi tegi nalja,
lülitas sireeni välja.
Nüüd ei toiminud refleks,
asi aia taha läks.
Asi kokku tõmmati,
kodudesse roomati.
Kodus keegi lappis katust,
keegi lihtsalt haavu lakkus.
Asi saigi nagu sai,
Ligi rahast tehtud sai.
Justkui tasakaalus kõlgub,
rahval rikkust, õnne pakub.
Kes sealt õnne oskab leida,
välismaale panka peidab.
Selle eest me saame palka,
ajakirjanikult malka.
Anna andeks, jõuluvana,
meie kiidulaul on vana.
Kui sa usud meie plära,
peida oma vitsad ära!
Me ei luni kingitusi,
meil on kuluhüvitisi.
Uuel aastal uued tuuled,
sa me tegudest veel kuuled.
Kõik, mis seni pahasti,
saab siis tehtud uuesti,
kavalam kui vanasti
ja kajastatud kenasti.
Kas on põhjust tunda uhkust
enne meie jõulupuhkust?
Kas on põhjust ennast kiita,
suusarajal aega viita?
Kes saab leheneegrilt laita,
keda telesaade paitab,
kellel uhkus, kellel häbi,
uuel aastal uued käbid."
(Aplaus.)

Jõuluvana

Kas sellest aitab, kas oli piisav? Tubli poiss!
Aga mulle tundub, et ma annan väikse auhinna
ka. Ma mõtlesin, et Keskerakonnal said raa-

diod sügisel otsa. Siin on nüüd üks, täitsa ke-
nasti töötab.

Viktor Vassiljev

Vale jaam ju!

Jõuluvana

Ma vaatan, mis siit veel tuleb. (Raadio:
"... käia jumalakartuses, õpetada oma lapsed
jumalakartuse teele. Nüüd on meil neli last.
Esimene on juba ülikoolis teisel kursusel, teine
on 8-aastane, kolmas on 2-aastane ja neljas on
paarikuune.") (Naer.)

Viktor Vassiljev

Need ongi meie neli erakonda, rohkem pole
vaja. Aitäh, jõuluvana! Head tervist sulle!

Jõuluvana

Tarvis, tarvis! Imeline asi see tänapäeva
tehnika.

Nüüd palun siia Sotsiaaldemokraatliku Era-
konna fraktsiooni esindaja! Ah Sven tuli kohe
ise! Eelmisel aastal sind ei olnud.

Sven Mikser

Eelmisel aastal olin ma tõvevoodis ja olen
sel aastal ka jooksnud, suu lahti, vastu tuult, et
saada endale seksikalt kähe hää. Aga vahepeal
läks asi nii hulluks, et ma tegelikult tahtsin
saata härra Vassiljevi noorema venna Rannari
luuletust lugema, aga ta on häbelik poiss ega
tahtnud tulla. Tulin siis ise.

Mul on ka luuletus ja selle pealkiri on
"Parlamendi jõulukräu".

Kolm minutit lisaiega, palun!

"Ma vabandan, mu luule kõlab puiselt,
kuid oluline ongi hoopis muu.

Ma võtan kirve laenuks Vanemuiselt,
et tuua jõuluks saali kähar puu.

Kuusk, nagu kombeks, nädal enne pühi,
saab riigimetsast sisse vehitud.

Ta seisab nurgas, algul üsna tühi,
kuid pole viga, küll saab ehitud.

On esmalt ainult käbid okstel rippu,
siis tuleb Ene, üll purpurne kuub,
ta ronib, rassib, kuni jõuab tippu,
ja kuuselatva ehibki ESTCube.

Siis Eiki korgib jõuluõlle valla
ja võtab kosutuseks väikse sõõmu.

Näe, Andrus poetab seemneid kuuse alla,
et linnukegi maitseks jõulurõõmu.

Mis õnnis aeg, ka mütsi fooliumvoodrist
on kasu viimaks – selles küpseb praad,
part, peibutav ja hõrk. Nüüd nii on lood
vist,
et kirja saab menüüs *à la* kanad.
Külm talvapäike puistab viimseid kiiri,
Deniska seisab, silmis ärev helk,
pilk liberaalne mõõdab silmapiiri.
Sealt tulebki ju jõulutaadi kelk!
Taat vaarub saali, mustast kilekotist
saab paki iga Toompea päkapikk,
saab mõni milli, teisel piisab sotist.
Taas taadil minek, kodutee on pikk.
On vana pandud turvaliselt saani,
kuid pidu alles algab Toompea mäel,
kõik päkapikud vihuvad kankaani,
kes sukkades, kes suisa särgiväel."
(Aplaus.)

Jõuluvana

Selline ilus talvine pilt. Ma vaatan, mis ma
siit leian. Niikaua kui ma otsin, ma võtan
poksikinda seest kommi ka. Mis ma siin näen?
Ma näen ühe asja teise järel. Kas tõesti see asi?

Sven Mikser

Me jääme katuserahast ka ilma, me ei
lootnudki kinki saada.

Jõuluvana

Ma leidsin! See on kogu pere mälumäng
sotsidele. Siin on küsimusi, mida saab esitada
siis, kui tuleb taas riigieelarve arutelu, sest
muidu võivad küsimused näiteks otsa saada.
Näiteks, millise 1970. aastate teisel poolel tek-
kinud muusikastiiliga kaasnevad tunnused on
kukeharjataolised soengud? Siis saab seda kü-
simust menetleda, võtta kümneminutilise va-
heaja ja minna arutama. Nii et siit saate ideid
järgmiseks aastaks.

Sven Mikser

Päris punk kingitus oli.

Jõuluvana

Tublid, tublid! Mina sukeldun korra kotti ja
ütlen, et praegu on täiesti vaba võimalus Isa-
maa ja Res Publica Liidu fraktsioonil tulla ja
oma kingitus välja lunastada. Kes on julged?
Tulevad. Väga hea! Ma valan siit pudelist en-
dale pisut. Ongi see, mis pudelil kirjjas. Kuula-
me!

Kaia Iva

Tere, jõuluvana! Meile on see aasta olnud
lennumasinate aasta. Kui me aasta alguses
rääkisime lennufirmast, lennuliinidest ja len-
nukitest, siis aasta teises pooles rohkem ühest
modernsemast aparaadist, sellisest kopterilaad-
sest, mis käis akna taga lendamas. Aga me
muidugi lubame, et heade laste akende taha
meie ei lähe, seal käivad ikka päkapikud.

Meil ongi sellepärast selline luuletus vali-
tud. Eks me natuke looda, et me saame sealt
kotist ka ühe kopteri, aga ma ei tea muidugi,
mis sealt tuleb. See luuletus on kantud loova
majanduse ideest, räägib elamusturismist, tal
on selge visioon ja jätkusuutlik arenguvision.
Kindlasti oleme silmas pidanud ka rahvaste
sõprust ja loomeliitude ühistööd, sest selle
luuletuse on kirjutanud Nikolai Gontšarov ja
tõlkinud Leelo Tungal. Luuletuse pealkiri on
"Kopter" ja ma esitan selle koos Toomas Tõ-
nistega.

"Näikse,
asja pole sellest –
hädalennuk
mihuke:
tiibu pole,
peal propeller ...
Kuidas lendab
sihuke?
Aga äkki –
mootor undab,
kruvi laulu
heietab ...
Päikesele
külla
lendab
kopter kohe
meiega!"

Jõuluvana

Ilus! Mulle meeldib see, et kõik on läinud
raskemat teed ja mõtelnud luuletuse peale.

Kaia Iva

Me ise ei mõelnud. Teised kirjutasid selle.

Jõuluvana

Aga mul on siin teile üks ilus kingitus.

Kaia Iva

Ei saanudki kopterit!

Jõuluvana

Ei saanud. Aga see on kena arvelaud, mis on mõeldud selleks, et IRL-il oleks rahanduskomisjonis midagi asjalikku teha. Ühe asja kingin hea meelega veel. See on olümpiarahmat, siit saab lugeda, mis asi on olümpia. Kas olümpial osaleva sportlase ettevalmistamiseks on raha vaja või ei ole üldse, seda ma ei teagi. Olge lahke! Peaksid sellega ju küll kursis olema. Tubli poiss! Tubli tüdruk ka! Võib ikka veel plaksutada, sest ega neid kordi sageli ei ole, kui poliitikuga rahul ollakse. (Aplaus.)

Nüüd on mul välja valitud veel selline tore seltskond, kes on mulle iseäranis südamelähedane. Need on akna all olevad inimesed ehk need rahvasaadikud, kes fraktsiooni ei kuulu. Olge lahked, saatke oma esindus siia! Teid on kõige rohkem, te olete alati kohal. Kõnepult on kenasti valmis.

Lembit Kaljuvee

Hea jõuluvana ja head kolleegid! Demokraatidega on selle viimase aasta jooksul juhtunud selline lugu, et me otsustasime, et muutume kõik erakondlikuks. See tähendab, et kaks meist hakkasid sotsiaaldemokraadiks, Deniss istub reformarite seas ning mina ja Kalle vaidleme, kes meist läheb Keskerakonda tagasi ja kes läheb IRL-i. Kuna me ei ole kindlat otsust veel suutnud teha, siis ongi asi praegu nõnda, nagu on. Aga jõuluvana küsis, miks keegi ei laula. Mina võiksin laulda küll.

Jõuluvana

Ometi lõpuks!

Lembit Kaljuvee

Aga selleks on vaja kahte asja. Selleks on vaja hääl lahti laulda, seda aga ei saa, sest siin Riigikogu saalis ei ole ilus hakata heliredelit laulma, ja teiseks vajan ma ka õli, lauluõli. Nii et tuleb üks luuletus.

Jõuluvana

Me mõtleme viisi siis ise juurde.

Lembit Kaljuvee

Mina ja Kalle oleme mereäärased inimesed. Mulle on alati meeldinud meri ja luuletused merest, kuigi jõuluaega need päris hästi ei sobi. Ma koolipõlves õppisin pähe ühe pika luuletuse, see on Tuglase "Meri". Ma loen teile

sealt mõned read. Tervet luuletust ma ei loe, sest jõuluvanal on kiire.

Jõuluvana

Mul ei ole kiire, sugugi mitte!

Lembit Kaljuvee

Siis laseme pikemalt.

"Ju lapsena igatsesin merd ääretut mina. Ma tahtsin näha ta lainete valgeid harju ja lainetel liuglevat viirese varju ja vahu sees õõtsuvaid kajakakarju ning kaugel kõikuvat üksikut purje. Ja nüüd ometi näen ma sind, oh mõõtmatu meri!

Lained tõusevad, langevad, mürinal maltsrannale vaovad ja siis jälle kiiresti kaovad.

Mu vangitoas põleb punane tuluke ... Varjud käivad, varjud ujuvad, siis võtavad kahtlast kuju nad ... Joo külma tuult, mu väsinud rind!

Kaisuta, vaba ning vihane torm, kaisuta mind!"

Nii et kaisutame! (Aplaus.)

Jõuluvana

Tule siia! Kaisutamine võttis kohe pisara silma. Mul on siin igasuguseid asju. Ma vaatan kohe järele. Selgus, et ei ole täpselt teada, kui palju teid sinna akna alla jääb. Mul on siin lillepotid toredasti, siin on porgandiseeme, siin on aedherneseme, siin jälle porgand, siin on tomat, siin on kaalikas. Oot-oot, siis on veel midagi. Akna all peaks ikka kenasti midagi teha olema kogu aeg. Näete, siin on musta mulda ka veel, mida sinna poti sisse saab panna. Ma panin siia koti ümber. Edu! Ma usun, et kui te täna seemne maha panete, siis juba aprillis on mõtet teie juurde tulla. Teised saavad istungi ajal kogu aeg vaadata, et näe, nende tomat hakkab juba punaseks minema. Kena istutamist ja ilusat aega! (Aplaus.)

Jaa-jaa. Üks kingitus on siin kotis mul veel. See on see, mille pärast ma käruga pidin tulema. Palun siia Eesti Reformierakonna esindajaid, kui neid siin on! On! Laine on alati hädast välja aitamas.

Laine Randjärv

Armas jõuluvana! Head kolleegid! Pärast niisugust luuletust lainetavast ja tormisest

merest on kindlasti mõistlik suubuda natukene rahulikumasse õhkkonda. Reformierakonna fraktsioon tahab anda nii oma kolleegidele kui ka kõikidele inimestele siin- ja sealpool helesinist ekraani edasi ühe toreda sõnumi. Nimelt, kõige olulisem poliitikas ja mitte ainult poliitikas, vaid üldse igasuguses ühistegutsemises on koostöövaim ja meeskond. Oluline on, et igaüks teaks oma rolli ja ülesannet. See on nagu orkester, kus tuuba ei peaks mängima esimest viiulit, kui tal on teine roll, ja kus timpan ei peaks solistist üle kõlama. Igal orkestril on olemas ka dirigent. Kindlasti on väga tähtis, et dirigent ehk juht mõnikord oma instrumentalistide juurde läheks, et ei oleks niisugust tunnet, et ega dirigent orkestrit ei sega. Sellepärast on oluline, kui iga juht püüab mõnikord kaasa teha seda, mida teevad tema meeskonna liikmed.

Helilooja Joseph Haydn on kuulus oma sümfooniade kaudu saadetud sõnumite poolest. Me esitame väikese lõigukese Haydni "Üllatussümfooniast". Jõuluvana soovis laulu kuulda ja me oleme vastutulelikud. Liiga pikk see ei ole. Selle üllatusega soovime kõikidele oma kolleegidele koalitsioonis ja opositsioonis, valitsusele ning kõikidele lastele ja nende vanematele, kes jälgivad jõuluvana tulemist Riigikokku, kauneid jõule, toredat aastavahetust, sõbralikku koosmeelt, üksteisest lugupidamist ja palju armastust!

Nüüd võtab dirigent välja instrumendi ja läheb koos tööriistaga oma orkestri ette.

(Kõlab kellamäng, selle järel aplaus.)

Jõuluvana

Niimoodi, selge! Palju on arutletud selle üle, millega valitsus tegeleb. Nüüd me oleme vähemalt osalises mõttes vastuse saanud. Suurepärase, mu sõbrad! See oli midagi, mis mind liigutas. Kingitus siin kotis on vastav, kuid kuidas ma ... Oeh! Nii. Ma palun meeskonna appi, ma keeran selle natuke siiapoole, proovin seda tõsta ...

Laine Randjärv

Enne kui sa kingituse üle annad, tahan öelda, et ma tänan Arsise Kellade Kooli, kes meile selle kauni etteaste võimaldas!

Jõuluvana

Loomulikult, plaksutame neile ka! (Aplaus.) Nii. Oeh, ma vaatan, et ma saaks selle ... Vaatame, kas kott tuleb ümbert üldse ära ka. Huhh! Siin on tore kassaaparaat. Siin saab riigi kassavoo kulgemist jälgida, siin on võimalik alla 1000-euroseid arveid täpselt kokku lüüa ja ma olen vaadanud ka, et saab jälgida, kui palju meil raha kenasti alles on. Üldse, kui see lahti võtta, siis saab aru, kuidas majandus töötab. Värske Sirbi number ka veel! (Naer.)

See oli väga südantsoojendav, sõbrad! Suur tänu ja ilusat jõuluaega! Mina lähen tagasi.

Laine Randjärv

Kas sa laenad meile oma käru, et me saaksime selle kingituse ära viia?

Jõuluvana

Ma lootsin, et ma lähen sinna käru peale ja Ene lükkab mu sellega kenasti siit välja. Niimoodi see ju on, et jõlumehe ülesanne on kingitusi jagada, ega ta ise ju midagi ei saa. Mis?

Juku-Kalle Raid

Saad küll midagi. Ma vaatasin juba siis, kui sa tulid, et sa näed õudselt närb ja kõhn välja.

Jõuluvana

On küll, jah, nii.

Juku-Kalle Raid

Ma annan sulle kokaraamatu, et sa saaksid endale üht koma teist valmistada. Üks hea uudis ka. Vaadates, kuidas seda raamatut siin saali ees enne osteti, võin öelda, et iga kolmas Riigikogu liige on kirjaoskaja.

Jõuluvana

Ongi juba, jah? Kokk on endast raamatu kirjutanud. (Naer.)

Juku-Kalle Raid

Nii on. Mis su nimi on? Ütle, ma kirjutan siia sisse.

Ene Ergma

Näärivana või jõuluvana.

Jõuluvana

Näärivana või jõuluvana.

Juku-Kalle Raid

J. Mees.

Jõuluvana

Jah, pane J. Mees kenasti kirja.

Juku-Kalle Raid

Sa võid salmi ka ette lugeda.

Jõuluvana

"Sisse astus näärivana ..."

Juku-Kalle Raid

... vanu.

Jõuluvana

Ah soo! "Sisse astus näärivanu, nooremaid ja päris vanu, karjakaupa nagu kanu ja neil kõigil oli ..." Mis see muu ikka olla saab! Tuju läks heaks.

No nii, kallid sõbrad! 365 päeva läheb taas nagu linnulennul. Palun istuda! (Jõuluvana palub Ene Ergmal käru peale istuda, Ene Ergma palub omakorda jõuluvanal seda teha.) Las see jääb, las see ikka jääb. (Ene Ergma lükkab jõuluvana käru saalist välja, jõuluvana järgneb talle.) Ei noh, ma hoolin oma tervisest, niimoodi see on. (Aplaus.) Olge tublid! Ma olen kindel, et kui ma järgmisel aastal siia tulen, siis te olete peretoetuste arutamisega täpselt samas kohas.

Istungi lõpp kell 13.24.

Istungi kestus 3 tundi ja 24 minutit.

Juhataja

J. Ratas
Riigikogu aseesimees